Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII
IOSEPHI
VIRI INTER IVDÆOS CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Notis & annorum serie ad oram singulorum capitum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

Continens Libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

Ex Typographia
IACOBI STOER,

M. DCXI.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Bayerische
Staatsbibliothek
München

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

TLAVIVM IOSEPHVM (benevole Lector) & hist. riã ab eo scriptam commendare lubens abstineo: Qualis fuerit indicat abũdè eius vita simpliciter & sine fuco ab ipso cõscripta, quam præfationis loco alteri Tomo apponendam visum est. De operis dignitate & utilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiã tractat, cuius laudes multis iam pridẽ celebratas, si persequi velim, actum agere videar, sed quod nequaquã est momenti historiã tractat sacrã, etiam profanis expetitam, qua patrum mores, vitam, & res tam foris quàm domi gestas cõtinet. Huius ergo scriptoris monumenta merito sunt passim omnibus recepta, & facilius circũfundi eorúmq; lectione animus recreari possit, iam suo commodo in Tomos duos ita distributa exhibemus, vt prima utriusq; pagina indicabit: atq; adeò ea forma exhibemus, qua & Platonis & Plinij opera à nobis non ita pridẽ edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ac præter capitum summas præfixas, habes ad oram libri annorum seriem à mundo condito. Mensium notulas quatenus materia lucem afferant. Quæ omnia à te eodem quo offeruntur animo si accipi intellexerimus, idẽ in alijs dein-

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARTIM confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuus
Agatharchidas Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Aristophanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Cheremon
Chœrilus poeta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estiæus
Euhemerus
Eupolemus
Hecataeus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Hesiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Isidorus
T. Liuius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO GELENIO *interprete.*

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Proœmium, cõtinens causas & summam sequentis descriptionis.*

II. *De mundi creatione, & elementorũ dispositione.*

III. *De posteritate Adami, & decem aetatibus vsque ad Diluuium.*

IIII. *De Diluuio, & quomodo Noë in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, déque linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*

VII. *Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldaeorum terra profectus habitauerit regionem quondã Chananaam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananaam premente, Abrahamus in Aegyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde Genera est reuersus.*

X. *Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus in Assyrios aggressus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ exciderit, flagitijs eorum offensus.*

XIII. *De Ismahele Abrahami filio, eiúsq; posteris Arabibus.*

XIIII. *De Isaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abrahami coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Cheturæ Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Isaaci filijs Esaõ & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.*

XX. *Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.*

PRO-

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEquentis descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eásque multum inter se differentes. quidam [a] enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrẽt, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognitúque dignas in obscuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex [b] iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nõ iniucundũ fore. Comple-

a *Varia historiographorum diffensio.*

b *Impulsiua causa huius Historiæ conscribendæ.*

&etur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatẽ, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatã. Cogitaueram[a] equidem & antea, iam tum cum historiã de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatẽ cæteráſque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniã prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finem suũ perduxi. Procedente dein tẽpore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædã ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis[b] Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussúmque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur morem gerẽs, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditũ, quòd[c] Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendísq. libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque instituta, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri: [d] Eleazarus autẽ pontificum

a *Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Græca nimirum conscripsit.*

b *Epaphroditum.*

c *Ptolemæum Philadelphum.*

d *Eleazarus.*

vtilitatem non inuidit, reclamaturus omninò, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legē solam ei tradiderunt [a] interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerāt. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorū præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes, [b] in vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas trāsgredi verentur, omnia prospere succedunt suprà quàm credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; consilia, eorum exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter [c] iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentē adhibeant, & legislatorē nostrū probent, si naturam, vt dignū est, considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, purámque suam narrationē ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quātum ad longitudinem temporis, retúmque vetustatem attinet, impunè poterat quælibet mendacia cōfingere. Natus enim est ante annos bis mille, cū ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deotū quidem suorū natales, nedum mortalium leges aut

Anno 268. Ante Christum nat.

a *Septuagin ta interpretes.*

b *Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat.*

c *Ad Lectorem Iosephi adhortatio.*

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire [a]igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè disposturò, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem haberet, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. [b]Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad D. ũ & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequẽtes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator post-

eaquam

a *Norma magistratus & Legislatorum.*

b *Diserimẽ Mosis & aliorum Legislatorum.*

æquam puram virtutem habere Deum docuisset, censuit pro se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit, in eósque qui neque sapiunt, hæc neque credunt, seuerè admodum animaduertit. Ad[a] hoc igitur præscriptum volo Lectorem hęc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt disposita, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam diserte expressa, nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim cõsiderare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerũ seriẽ vertemus stylũ, præmissis quæ Moses narrat de mundo cõdito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

a *Epilogus præmij.*

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

CAP. II.

IN[b] principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritúsq; eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, cõsiderata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vespere & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidẽ [c]prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit, Cuius causam possem equidem & nũc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas

An. mundi 1. *Ante Christum nat.* 3963.

Genes. 1. Hedio & Ruffinus cap. 1.

b *Creatio mundi.*

c *Primo die.*

An. mundi 1. Ante Christū nat. 3963.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Genes. 2.

prouerbio vocamine cōscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; ratione differam. Post hæc a secunda die cœlū vniuersitati rerū superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glaciéq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competēter temperatū. b Tertia verò terrā statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cōtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. c Quarta verò cœlum sole ac luna, aliísque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. d Quinta verò die animantia, tum natatilia, tū per sublime volātia, per altū pérq; aērē dimisit, copulata prius & ad cōgressus genitricæ cāusa comparata, quo genus eorū cresceret simul ac multiplicaretur. e Sexta autem die quadrupedū genus cōdidit, masculo & fœmineo sexu distinctū: in hac verò homine etiā finxit. atque ita mundū sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo cōntinentur, Moses facta esse dicit, septima autē requieuisse Deū, & ab operibus cessauisse. quamobrē etiam nos vacationē à laboribus per hanc diem celebramus, f Sabbatū. appellantes eam f Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorū lingua significat. Quin etiam naturā interpretari potē septimā diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hūc modū differēs. Finxit Deus hominē humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritū & animam: homo autē hic vocatus est Adamus, significat g autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidē è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autē Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns

a *Secunda dies.*
b *Tertia dies.*
c *Quarta dies.*
d *Quinta dies.*
e *Sexta dies.*
g *Omnium rerum nominū origo.*

deus autem Adamũ carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) miratúmq; quòd reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: móxque vt est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Ista autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat [a] Eua; id significat matrem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum [b] ad orientẽ plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cũ introduxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos plantarum curã habere. Rigatur [c] autẽ hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos findi-tur. Horũ qui [d] Phison nominatur (ea vox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates [e] autẽ & [f] Tigris in rubrum mare exeunt: quorũ Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionẽ vel floreẽ. Tigris autẽ Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon [g] autem Ægyptum mediã secat: id nobis ab oriente exortũ signat, quẽ Græci Nilũ appellare solent. Porrò Deus Adamũ & vxorẽ de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solũ illis interdixit, prænonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum [h] autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malicioſè persuadet mulieri vt de arbore scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei vim dignoscendi boni ac mali, de quasi gustassent,

a *Eua mater omnium viuentium.*

b *Paradisus.*

c *Quatuor Paradisi fluuij.*

d 1. *Phison sive Ganges.* *γάγης.*

e 2. *Euphrates.*

f 3. *Tigris.*

g 4. *Geon, Nilus.*

h *Astus serpentis.*

Ann. mundi 3. Ante Christum ann. 3963.

beatam nihilóque deteriorem quàm Deus vitam acturos. atque [a] hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, cibóque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iámque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi despiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cùm Deus in hortum veniisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam, sciscitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conscientia nõ seruati præcepti, Deus [b] ita infit: Equidem prospexerã vobis quomodo vitã felicem omníque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: quibus fruẽtes vos neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm longissimè proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo cõtempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus [c] autẽ excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorẽ referens, & dicẽs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum [d] Deus mulctauit eum, quòd muliebri cõsilio cessisset: terrámque nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborãtibus autẽ & operi attritis alia dare, alia negare. Euam [e] autem pa-

a *Adami & Euæ lapsus.*

b *Adamum Deus alloquitur.*

c *Adamus iram Dei deprecatur.*

d *Adami pœna.*

e *Euæ pœna.*

turiti

tutitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdē dolis illectum in calamitates cōiecisset. quin & [a] serpenti vocem ademit, iratus ob malitiā, qua erga Adamū est vsus: venenúmq; [b] linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuítque, caput eius plagis impetēdū esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tū quòd ipsa bestia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euā ex horto in aliam regionem transtulit.

a *Semen mū lieris (hoc est Christum) contereret ca- put serpētis. Genes. 3.*

b *Pœna serpentis.*

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque diluuium. CAP. III.

NAti sunt autem eis & filij mares duo, horū prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctū significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi [c] fratres suis quisque studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deū præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam pessimus esset, lucrúmque solū spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quū visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius [d] sacrificium Deo fuit acceptius, quòd sponte naturæ genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quandā à natura extorserat. ideò Cain ægrè ferēs prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit [e] fratrē, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. [f] Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni

An. mundi 70. Ante Christum nat. 3894.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes. 4.*

c *De Cain & Abel fratribus.*

d *Sacrificiū Cain & Abel.*

e *Abel à Cain interfectus.*

f *Colloquiū Dei & Cain.*

tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respõderet Deo, primum se quoque demirari ait, quî factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obse uatorẽ esse. Tum Deus coarguit Cain parricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset: & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sęuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimã progeniẽ puniturũ se est õminatus: & ex illa regione extorrẽ vnà cum vxore fecit. Illo [a] autẽ timente, ne oberrans in feras incideret, atq. ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autẽ multas regiones vnà cũ vxore emensus, tandẽ Naida cõdidit: id loci nomen est: atq. illic sedem optauit, vbi etiã liberos procreauit. Cæterùm [b] tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitã mutauerit, vt peiot etiam sit factus, suis voluptatibus vel cũ aliorũ iniuria indulgẽs: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitã est effectus. Adhæc [c] simplice hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & põderibus immutauit, pristinámque sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ [d] nomine impositio ab Enoso liberorũ natu maximo. Is Iaredũ genuit,

a *Cain regione extorris.*

b *Cain Dei castigatione haud melior redditur.*

c *Mensuras & pondera Cain excogitat.*

d *Enosa vrbs prima*

ex quo Malalehel,& ex eo deinceps Mathusala est progenitus. huic Lamechus fuit filius,qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Selia, & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus,tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal[a] verò germanus eius Musicæ operam dedit, psalteriúmque & citharam inuenit. Thobel[b] autem vnus altera vxore prognatorum viribus excellens rẽ militarem egregiè tractauit, cuius artibus & opes ampliores,& victum lautiorem sibi comparauit,quin & æratiam primus est commentatus,& filiæ factus est pater vnius,nomine Naamæ. Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus,videns pœnas se exoluturum parricidij à Caino perpetrati,vxoribus suis hoc indicauit. Cæterum[c] superstite etiam tum Adamo Caini soboles scelleratissima euasit, dum posterior quisque fit deterior,nec solum imitatur priorum vitia,sed & superat,interim nec à bellis, nec à latrociniis tẽperando: & qui à cædibus abstinebant,alioquin auarè & superbè inter suos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset mactatus, & Cain propter cædem solum vertisset,procreandis liberis operam dedit,quod magno prolis desiderio teneretur,annos[d] iam natus triginta supra ducentos: quibus cùm accessissent septingenti, tandem vita defunctus est. ex huius liberis, quos complures habuit, fuit etiam Sethus. Sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus vbi eò ætatis venit,vt iam quod rectũ est discernere valeret,virtutis studiis se totũ dedidit: & cũ ipse[e] vir optimus euasisset,etiã nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniã tãt omnes bona indole præditi,& patriã absq.

a *Iubal Musicæ inuentor.*

b *Thobel inuentor aratri.*

c *Cain Hypocritarum & scelerarum parens.*

d *Adam ætatis 930. anni.*

e *Seth Adami filius vir optimus.*

seditione incolebant in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum noticia dilaberentur,& prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitũ præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis [a] duobus columnis,vtrique sua inuẽta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat,spectanda exhiberet, aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam,quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

[a] *Columnæ duæ excitatæ.*

De diluuio,& quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

CAP. IIII.

IN hũc modum per septem generationes perseuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum,sempérque virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes.& qui prius certatim virtutem exercuerant,postea duplo maiore studio maliciam cõsectabantur:atque ita Deum infensum sibi reddiderunt.nam [b] multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem : quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferẽs,suadebat vt in meliu. voluntates ac opera sua transmutarẽt : verùm cum videret illos sibi non parère,totósque vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam

Hedio & Ruffinus Cap.6.

Gen.5.6.

[b] *Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat.*

Gen.6.

lem suam interimerent, secedens a cum suis in aliam regionem migrauit, tum Deus viri iustitia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ maliciæ dãnauit: sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliúdque nouum & à viliis purum instaurare, primam vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi & rationem edoctus talem. Arcam b quatuor contignationum exstruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum suorum, eorúmque coniugibus conscendit: impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca tam tecto quàm lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum c seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus: nã Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filij Iaredi, Malaleelelo geniti, qui cũ pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus verò Sethi filius erat, Adami nepos, contigit d autem hæc vastitas anno ætatis Noe sexcentesimo, mense secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marsonante. sic enim Ægyptij distinxerunt annum. Moses autem e Nisan qui est Xantichus, mẽsem primum in suis fastis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxisset, eundé etiam omnium quę ad rẽ

An. mundi 1656. Ante Christum nati 2308.

a *Noe in aliã regionẽ migrat.*

b *Arca Noe*

c *Genealogia Noe.*

d *Diluuiũ.*

e *Nisan vel Xanthicus mensis est Aprilis.*

An. mundi 1656. Ante Christ. nat. 2308.

diuinam pertinerent, exordium fecit, alioquī quod ad nūdinationes rerum venaliū reliquam que dispensationē anni attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc [a] spatium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quam obitus. Adæ siquidē, qui nongentos & triginta vixit anno, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autē ducentesimo & quinto anno genuit Enosum, qui dum quinque & nongētis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis. Malalehelē filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimo septuagesimo. Iste Malalehel cū vixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorum: cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuēti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde [b] finis eius nō inuenitur esse cōscriptus. Mathusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongētis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum

a *Hæc cōputatio cum Hebræa & septuaginta interpretib. exactè non congruit.*

b *Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.*

dum & octuagesimum supra centesimum. quiq; quinquagiūta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Nō sūt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam, eámq; vsque ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tātùm eorum in hac ratione sunt spectādi. Cæterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cū [a] nonaginta cōtinuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terrā extitit: quæ causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se intutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, tādē cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & vidēs circa ipsam aliquātulum terræ, meliore spe cōcepta paulisper quievit: mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit [b] coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tutò exscēdere posset. at ille cōperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septē dies colūbam ad explorandum terræ statum emisit, quæ cùm lutata & frondem oliuę ferens rediisset. intellecto terram à diluuio iam esse liberatā, post quam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit, & [c] ipse quoque cū liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Aprobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autē diluuij & arcæ meminerūt omnes barbaricę historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus, narrās enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autē & nangij huius pars in Armenia apud mōtē Cordęorū superesse, & quosdā bitumē inde abrasum se-

Gen. 7. 8.

a *In Græco Codice & Mose sunt dies 49.*

h *Ex arca Noe coruum emittit.*

c *Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.*

cum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & a Nicolaus Damascenus libro xcvi. de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minya ū magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator, Noe b autē vehitus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur vt in posterū pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleritis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit & sua sententia absoluerit, alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si nō in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati, orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néve vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

His c precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negās d se deletis interitus autoré fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas accepisse. Si enim deletos cupe-

An. mundi 1657. Ante Christum nat. 2507.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Nic. Damascenus de arca Noe.*

b *Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret. Precibus & sacrificiis.*

c *Noe Deū propitium reddit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

b *Homo sui interitus autor, non Deus.*

ret,nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse.potius enim esse ne dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed continuis,inquit, contumeliis quibus pietatem mihi debitam violabant,coegerunt me vindictam de se sumere.non sum autem posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore.quod si quando maiores tempestates concitauero,cauete expauescatis ob vim imbrium, nunquam [a] enim in posterum aquæ tertam sunt inundaturæ.subeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contrà fecerit,seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto.Dominos enim vos feci omnium tam terrestriũ quàm natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur,absque sanguine:nam in hoc inest anima.Arcus [b] cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis.nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abiit. Noe [c] autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos totúmque hoc tempus feliciter exegisset,defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec [d] est cur aliquis præsentem vitam annorúmque eius paucitatem cũ priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræquè prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quum essent, ipsíusque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vteretur,merito per tam multos annos viuebant.Præterea tum propter studium virtutis,tum propter vtilitatẽ inuentarum artium,vt astronomiæ, ac geometrię,Deus illis prolixiorẽ largitus est vitã:quarũ certitudinẽ assequi non poterãt,si minus DC. annis vixissent,ex tot enim [e] magnus

An. mundi 2007. *Ante Christum nat.* 1959.

a *Fœdus Dei cum Noe.*

b *Iris signũ foederis inter Deum & Noe.*

c *Noe ætas, & eius ætatis ratio.*

d *Priscorum vitæ quamobrem prorogata, nunc non peraquè.*

e *Magnus annus.*

annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricásve antiquitates literis prodiderunt. Namq. & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhęc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus. Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

An. mundi 1790. *Ante Christum nat.* 2174.

De turri Babylonica, déq; linguarum mutatione.

CAP. V.

Genes. 10.

a *Tres Noe filij.*

TRes a verò Noe filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis, nec audientibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterùm b Deo iubente vt propagandi multiplicādíq. generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quāobrem calamitatibus implicati, offensum illum *errore suo sunt experti.* Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam *ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes.* Et quod peius erat, consilium de coloniis, non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deíque contemptum excitauit *in eis* Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non

b *Noe posteros vt terrā colerent Deus mandat.*

Deo

Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrānidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à Deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim [a] enim se exædificaturum excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cúmque ingens esset operarū numerus, surgebat opus supra quam sperauerāt. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebāt autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc [b] eorum vaſaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit, quādo ne priore quidē cl.de ad meliorē mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorū variatis, ita vt ob diuersitatē sermonis mutuò se non intelligerēt. Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, déque linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cū vniuersi homines vno eloquio vterētur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cælum per eam ascensuri. Dijverò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Euyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

a *Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat. Genes. 11.*

b *Linguarū confusio.*

c *Sibylla de Babylonica turri vaticinium.*

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Ann. mundi 1790 Ante Christum nat. 2174.

CAP. VI.

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam nō deductis: & quò quenque sors & Deus tulit, eā terram cū suis occupauit, vt tā maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerēt. Porrò [a] gentium quædam adhuc seruant detiuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullę in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insignirunt, dúmq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

[a] *Nomina vetustorum & gentium.*

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina trauerint. CAP. VII.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus *incipientes*, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsqùe Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos [b] enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. *Genes.* 10.

[b] *Galatæ à Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.*

Græcis

Græcis Medi nominati: à Iauane verò Ionia, o-
timq; Græcorũ genus. Quin & Thobelus Thobe
lis sedé dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à
Mescho autore appellantur. Cappadocum e-
nim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc supereſt. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum sunt principes: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filiis sunt institutæ. Gomaris [a] autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Riphates verò Riphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phryges Græcis libuit vocare. Iauanis [b] item trium filiorum vnus Alisas Alisæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: parique modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est [c] Tharsus vrbium eius celeberrima cæterarúmq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent. atteſtatur mihi vna e Cypriis vrbibus, quæ adhuc nomẽ retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotésque. Cæterum quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina [d] ista decoris causa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. nostrates enim huiusmodi forma non vtuntur: sed eam-

An. mundi 1790. *Ante natũ Christum* 2174.

a *Progenies filiorum Gomar.*

b *Progenies filiorum Iauani.*

c *Tharsus Pauli patria. Actor. 9.*

d *Mutatio nominum vnde orta.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. *Geneſ. 10.*

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe, qui Græcis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupãdo, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen omnino partim euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nũc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſræos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Lybiæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſræi, qui vocabatur [b] Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus [c] Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémque ſuã Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex. quorũ è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Geruli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarri: Sabactas quoq. Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes [d] autem manens apud Babylonios tyranni-

a *De Chami filiis ipſorúmque progenie.*

b *Lybia ſive Africa.*

c *Progenies Chananæorum.*

d *Nabrodes ſive Nemrud.*

dem

dem arripuit, ſicut iã ante diximus: Meſræi verò filij numero octo quãtum terrarum à Gaza Ægyptũ vſque patet poſſederũt, ſed ſolius Philiſtini nomen ipſius regio ſeruauit, Palæſtinam [a] enim Græci eius portionem vocant, reliquorũ Lumæi, Enamię, Labimi, qui ſoluꝫ colonis in Lybiã ductis regionẽ à ſe denominauit, tũ Nethemi, Phætroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, tã res quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æthiopico, de quo ſuo loco dicetur, vrbes eorum ſunt euerſæ. Chrananæo [b] quoque filij fuerũt hi. Sidonius, qui & vrbẽ ſibi cognominẽ condidit in Phœnice, Sidonẽ à Græcis vocatã. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & abaccolis Amathę vocitatur: tametſi hanc Macedones Epiphaniã ab vno è Regum ſucceſſoribus denominauerunt. Arudæus Aradũ inſulam obtinuit, Arucæus Arcen in vrbẽ in Libano ſitã. cæterorum ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſæi, Euꝺæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina nihil in ſacris codicib. ſupereſt. nã Hebræi vrbes eorũ excideruũt, quæ clades cauſam habuit hanc. Poſtquam terra finito diluuio in priſtinam naturam eſt reſtituta, Noe [c] cœpit eam colere, quã cum vitibus conſeuiſſet, ſuóque tempore vindemiaſſet, inuento vini vſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriúſque factus ac ſopore grauatus, parũm decorè nudatus iacuit, id conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reueriti parentem operuerunt. Senſit hoc Noe: & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos vltio diuina eſt cõſecuta, ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ [d] verò tertio Noe filio fuerũt quinque, qui Aſiam vſque ad Indicum Ocea

An. mundi 1790. *Ante Chriſt. nat.* 2174.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. *Geneſ.* 2.

a *Palæſtina à Philiſtino nominata.*

b *Filij Chananæi.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. *Geneſ.* 9.

c *Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorẽ diris deuouet.*

d *De filiis Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipſorum & Abrahami.*

An. mundi 1950. Ante Christ. 2014.

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto, nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præcæteris efloruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vfes habitator Trachonitidis fuit, Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armenam Ortus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nũc Pasini castrum vocatur. Ex a Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabãtur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edoamus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant. Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic b Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe. & natus est post diluuiũ anno secundo supra dũcentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cùm esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ragau

a Hebræorũ origo.

b Genealogia Abrahami.

gus factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum: totidem verò annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus anno nato tricesimum: quẽ Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in Vrbe quæ Vr Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius nunc vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus. Cæterum cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem: post quem a cxx. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum-temporis & Moses ipse vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem, atque bi legitimi Nachoris filij fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sũt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

a *Humana vita terminus Annis* 120.

Quomodo Abraham generis nostri auor è Chaldaeorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananaeam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mundi 2024. *Ante Chri.* nat. 194.

CAP. VIII.

ABrahamus verò Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrem, adopta-

Hedio & Rufinus,

uit, quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæã terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit. Vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cúmque ob virtutem [a] eximiam sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo [b] primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorẽ: de cætero siquid ad felicitatẽ conferat: non nostris nobis viribus, sed illius volũtate cõtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere, esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundẽt. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent, consilium migrãdi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæã tenuit: vbi sedibus positis Deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiũ autem decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus [d] verò non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus [e] autem Damascenus in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorũ dicitur, nec ita multò pòst hinc

Cap. 15. Gene. 11.12.

a *Sapientia Abrahami.*

b *Abrahamus primus verbi diuini conciona-tor.*

c *Berosus.*

d *Hecatæus.*

e *Nicolaus Damascenus.*

hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit, in terram tunc [a] Chananæam, nunc verò Iudæam nominatam: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomẽ etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

a *Domicilium Abrahami.*

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat, est reuersus.

An. mundi 2026. Ante Christ. nat. 1938.

CAP. IX.

FAme deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, profectus illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modò melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formã à rege interimeretur, artem commentus est talẽ: Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi, suæ subseruiat. Vt [b] autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat, quamobrem Pharaothes gẽtis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultíque de remedio Sacerdotes, quóve modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primum scitatur, quænam sit,

Hedio & Ruffinus Cap. 16. Gen. 12. 13.

b *Ægyptiorum libido.*

Anno mundi 2026. Ante Christum nat. 1918.

quíſve eius comes.cognita deinde rei veritate Abrahamo ſatisfecit:ſororem ſe putaſſe nõ v xorem,& affinitatem contrahere, non iniuri inferre voluiſſe:donatóque magna pecunia po teſtatem fecit congrediendi cum præſtantiſſi mo quoque [a] Ægyptiorum ac doctiſſimo : qui factũ eſt vt virtutis nomine in maximã exiſti mationem veniret.nam cum ea gens in diuer ſos ritus & opiniones ſcinderetur, & per mu tuum contemptum atq. inſectationem infen ſis inter ſe animis agerent, colliſos inter ſe eo rum de religione ſermones & à ſeipſis cõfuta tos,vaniſſimos eſſe nihílq. prorſus veritatis ha bere declarauit.ob [b] has diſſertationes in pre tio habitus,vt qui magnã tã intelligendi,quàn eloquendi docendíq. facultatem præ ſe ferre & numerorum ſcientiam & ſiderũ benignè il lis communicauit.nã ante Abrahami ad ſe ad uentum,Ægyptij rudes erant huiuſmodi diſci plinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profe ctæ,hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Re uerſus inde in Chananæam [c] agros cum Loth diuiſit.orta verò inter opiliones contention de iure ac terminis paſcuorũ.arbitrium & opi nionem Lotho permiſit: ipſe contentus reliẽt ſibi portione agri ſubmõtani,domicilium ele git in oppido Hebrone.id ſeptem annis eſt an tiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho ver campi ceſſerũt,& planicies Iordani fluuio cõ tigua,non longè à Sodomorum vrbe: quæ tum bona & magna , nunc diuina vltione ac ira, v ne veſtigium quidem ſuperſit,eſt deleta: cuiꝰ rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

a *Abrahamum Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamum egregium Aſtronomum.*

c *Diuiſio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Aſſyrijs accepta.

Hedio & Ruffinus. Cap. 17.

CAP. X.

EOdem tempore cùm Imperiũ Aſiæ pene Aſſyrios eſſet,Sodomitarum res tã opibꝰ

quàꝰ

quàm numerosa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus administrarentur. hi [a] erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq. quadrifariam copiis sub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt. cúmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factũ est vt noua in eos Assyriũ expeditio fieret, ductu & auspiciis Marphaei, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi Syriam vniuersam rapinis vastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cúmque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine [b] Asphaltitem dixêre, repentè extitit. eo de lacu paulò pòst dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyriis congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mundi 2031. Ante Christ. nat. 1933.

Genes. 14.

a *Quinque Reges Sodomitarum.*

b *Asphaltites lacus.*

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam vobtor reduxit.

CAP. XI.

His auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarũ amicorum ac vicinorum dade commotus, nihil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostes assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso

Hedio & Ruffinus Cap. 18.

Genes. 14.

facilè ſuperauit. Securi enim & incauti partit
in cubilibus inermes ſunt cæſi, partim præ te
mulentia pugnæ inutiles in fugã ſe cõuerterũ
quos Abrahamus acriter à tergo ſequẽti quoq
luce perurgens ad Soba Damaſcenorũ compu
lit. Quo facto nemini dubiũ reliquit [a] victori
non in multitudine militum, ſed in bellator
alacritate conſiſtere, & virtutem nulli numer
ſuccumbere, vt qui cum domeſtica tricenari
cohorte, & inſuper decem & octo vernaculi
triúmq; amicorum auxiliis tantum exercitur
profligauerit. quotquot autẽ ex hac clade eu
dere contigit, cum ignominia domùm ſe rece
perunt. Abraham [b] verò captiuis incolumibu
reductis, parta pace victor ad ſuos rediit. rede
unti Rex Sodomitarũ vſq; in locũ quem [c] Cã
pum regiũ vocant, gratulabundus occurrit: vb
à Solymæ vrbis Rege Melchiſedeco eſt exce
ptus. id nomen interpretatur [d] rex iuſtus, er
enim reuera talis, omniũ conſenſu ſacerdoti
ſummi Dei ob iuſtitiã dignus habitus. Sed [e] Se
lyma poſterior ætas vocauit Hieroſolyma. H
Melchiſedecus milites Abrahami hoſpitalit
habuit, nihil eis ad victũ deeſſe paſſus: ſimúl
ipſum adhibitũ menſę meritis laudibus extuli
& Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debit
hymnos vt ſua pietate dignũ erat cecinit. Ab
hamus cõtrà de manubiis decimas ei dono d
dit. Rex verò Sodomorum Abrahamo præda
omnem cedens, ſolos captiuos ſuæ regionis r
poſcebat. Hanc conditionẽ ille nõ accepit, n
gans ad ſe quicquã inde rediturũ, exceptis a
mentis militũ amicis tantum in prædæ parte
admiſſis. hi erant Eſchol, Ennerus & Mambre
Hac viri virtute delectatus Deus: non careb
inquit, præmio quot pro tot rebus egregiè g
ſtis tibi debetur. Quo reſpõdente, & quã vo

[a] *In quibus victoria cõſiſtat.*

[b] *Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.*

[c] *Campus regius.*

[d] *Melchiſedech Rex iuſtus.*

[e] *Solyma poſtea Hieroſolyma vocata.*

Geneſ. 15.

pras

patem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hęrede caream? (nondū enim pater factus erat) tum [a] Deus & filiū illi est pollicitus, & posteritaté ex eo tātam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete itē trienni, cęteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis, deinde priusquā erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarū cruorē, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto [b] habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamē de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis, id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterū ægrè ferens cōiugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nō defuturos promisit. ibi [c] Sara Dei monitu in thalamū eius aduocit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. Is [d] cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum ispirās, quasi ad prolem suam dominatio perueniura esset, quapropter cùm Abrahamus vxorem ad pœnam dedisset, decreuit fugere nō ferens afflictionem: Deūmque rogabat vt sui miserereatur. Itaque [e] per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore cōditione, modò modestè gerat, nunc enim ingratitudinis ac superbiæ pœnam luere, quòd si contemptis

An. mundi 2034. Ante Christum nat. 1930.

a *Deus Abrahamo filium pollicetur.*

b *Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto habiturā prænuntiat. Genes. 16.*

c *Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar*

d *Agar Sarā contēnit.*

e *Ismahel Deus eiusdē dit.*

Anno mundi 2034. Ante Christum nat. 1910.

Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium in eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est cõsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonũ attigisset, apparuit ei Deus, nuncians [a] quòd è Sara susceptурus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens proditurас ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, idque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarũ gentium parentem. Tum Abrahamus posteaquam Deo gratias egisset, eueſtigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel annum tunc agens decimumtertium: ipse veró pater nonum iam agebat supra nonagesimum

a Isaac Abrahamo promissus. Genes. 17.

b Circumcisio instituta.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitijs eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

PEr [c] idẽ tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerãt, & hc ſpites auerſabantur, denique mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabant. His rebus offenſi Deus, decreuit ſuperbiæ pœnas de illis ſumer

c Sodomitarum flagitia.

& regi

& regionem eorũ adeò vastã reddere, vt posthac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus [a] cõspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambrę pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauítque vt ad se diuertentes frueretur hospitio. illis verò annuentib. iubet panes è simila fieri, & mactatũ vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quęrebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eámque inuenturos iam matrẽ, muliere autẽ arridente, & negãte fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerũt amplius simulare: sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & [b] quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deũ, ne promiscuè iustos cũ iniustis perderet. Deo verò negante quicquã Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, Angeli [c] verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent adolescentes forma pręstãtes ad Lothũ diuertisse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt versi. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo nõ nihil honoris haberent: aut si tẽperare sibi nõ quirent, filias se pro illis eorũ libidini exhibitu rũ: ne sic quidé parêre voluerũt. Deus [d] autẽ illorũ audacia cõmotus ad irã, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inueniri possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus [e] autem

An. mundi 2948. Ante Christum nat. 1916.

a *Angelos Abrahamus suscipit hospitio.*

b *Angeli Abrahamo filium nascẽturum nunciant, & delendos Sodomitas.*

c *Ad Lothũ Angeli diuertunt.*

d *Sodomitæ Deus excæcat.*

e *Lothus ẽ cæterum Sodomitarum populum suis seruat.*

ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiã tum innuptis, sponsi enim eatũ monentem de exeundo cõtempserãt vt delirũ qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telũ in vrbem, eámque cum ipsis incolis exurit, & agrũ quoq; pari deuastat incendio, quemadmodũ mihi iã dictum est in cõmentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladẽ hanc contra mandatũ Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. ipse [a] verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circunquaque vastans pepercit, id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitã inopẽ aliquantisper tolerauit: puellę verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, æstu circumuento parente, cum insscio sunt cõgressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori [b] Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomẽ significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ętate, alter verò Ammonitarum vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui [c] & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cùm meliusculè habere

[a] *In Zoor Lothus euasit.*

[b] *Explicatio nominis Moabus & Ammon.*

Hedio & Ruffinus cap. 20. *Genes.* 20.

[c] *Abimelech amore Sara captus.*

habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens, nõ enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, secutum esse de pudicitia cõiugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere, idq; ita esse Deum testabatur. & mulieris conscientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptã esse sciuisset, ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deúmque propitium redderet. Et siue quod se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hęc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. Ita rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinque seruandas dixit, fœdere cũ eo super puteo quodã icto, qui [a] Bersabe vocatur, ea vox iuramenti puteũ significat: & id nomẽ & hodie locus seruat. Nec ita multa post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic [b] risus Hebręis significatur, siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centũ ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent,

Anno mundi 2048. *Ante Christum nat.* 1916.

a *Bersabe iuramenti puteus. Genes. 21.*

b *Isaac risus.*

De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus Cap.21. *Gen.21.*

a *Iudei octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annũ.*

b *Ismahelẽ cum matre Abraham ablegat.*

ARabes [a] verò post decimum tertium annũ id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendũ Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, nó secus ac si ex se esset genitus, alebatur enim in spem successionis, verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit [b] igitur Abrahamo vt eum vnà cũ matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondũ adultum & mulierẽ egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerúmque matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptũ: & dato eis vtre aquæ ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret, & cùm defeciisset cõmeatus, in anxietate erat mater, cúmque nihil aquę supereſſet, depositò sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui [c] occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit: sperãdũ enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis, tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriũda: ex [d] qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erãt, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassius,

c *Angelus Dei occurrit Agar.*

d *Duodecim Ismahelis liberi. Genes.25.*

massus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ietu-
rus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum
est, Euphratem inter & rubrum mare habitant,
Nabathæ [a] nomine regioni indito. Sunt au-
tem hi à quibus Arabes gentem suam eiúsque
tribus denominauerunt, tum propter ipsorum
virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

a *Nabathæi regio.*

De Isaco legitimo Abrahami filio.

CAP. XIIII.

ISacum autẽ Abrahamus supra modum ama-
bat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei
dono susceperat. hunc affectum & beneuolen-
tiam parentum puer ipse magis ac magis accẽ-
debat, omni virtuti deditus, & tã parentes quã
Deum colens: quo successore omniũ fortuna-
rum relicto, Abrahamus haud grauatim vita
excessurus videbatur: id quod ipsi Dei benigni-
tate contingit. Volens tamen pietatis eius peri-
culum facere, Deus apparuit ei: enumeratisque
omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriã
illi de hostibus olim concesserit, vtque prçsen-
ti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum
poposcit vt sacrificium & victimam sibi offer-
ret. iubebat autem vt in montem Morium sub-
ductum holocaustum faceret. sic enim pieta-
tem eius illustriorem fore, si vel filij salutẽ vo-
luntati diuinæ posthaberet. Abrahamus [b] verò
nefas ducens quauis in re Deo morem non ge-
rere, quin potius per omnia parendum ei per
quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei
mandatum, quàm suam de pueri cæde senten-
tiam. ac ne famulorum quidem vlli rẽ indicãs,
ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, absumpto
Isaco cum duobus *seruis*, impositisque in asi-
nũ rebus ad sacrificiũ necessariis, proficiscebа-

An. mundi 2074. Ante Chri. nat. 1890.

Genes. 22. Hedio & Ruffinus Cap. 28.

b *Abrahami obedientia.*

tur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui. tertia verò die cum iã in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cũ solo puero ascendit in montẽ, in quo pòst Dauid templũ constituit: ferebántq; secum quicquid ad sacrificium pertinet absque victima. Isaco [a] verò qui tum vigesimũ quintum annum agebat, aram apparante, percontantéque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam: tũ ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quę non habeant largiri, & quę habeant adimere, si in illis fiduciã collocent, daturum ergo sibi quoque victimam, siquidẽ propitius esset his sacris interuenturus, postquã autẽ structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, [b] mille votis te expetitum, postquam in hanc vitã venisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quã si te virum videre daretur, & tãdẽ hæredẽ meæ ditionis relinquere. Sed quoniã Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generosè hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tẽpore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitę exitum, sed à propitio patre patri vniuersorũ Deo sacrificio ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimũ educauerim senectutem meã sustentabis, nõ quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. tum [c] Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum

a Isac mactandus annum agit vigesimum quintum.

b Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.

c Isaci ad parentem responsio.

dignum qui vnquã natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, nõ alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita vellet nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens: nõ enim cupidine sanguinis humani, pueri cædẽ imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autẽ nec in posterum suam prouidentiam, tã ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore victurum, vitáq; feliciter exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum, prædixit etiã fore vt genus eorũ in multas gẽtes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoq; Chananæa bello quæsita, vsq; ad inuidiã omnium exterarum gentium fortunatos fore. hoc oraculo reddito, Deus [a] illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt, vixerúntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

[a] *Arietem ad victimã loco Isaci Deus offert Abrahamo.*

An. mundi 2087. *Ante Christum nat.* 1877.

Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 23.

Sara obitus Abrahami coniugis.

CAP. XV.

SAra autem non multo pòst moritur, cum [b] vixisset annos viginti septẽ supra centum. Sepultura est in Hebrone, Chananæis publicè

[b] *Ætas Sara, 127. annis.*

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2087. *Ante Chri. nat.* 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His [a] omnib. filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrũ mare pertinet. Fertur etiã quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & [c] Alexãder Polyhistor sic scribẽs: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, eres nominatim recensens, Aphrã, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam, ab Aphra verò & Iaphra vtrãq; Aphram & regionem Aphricã nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomẽ. Isaco [d] autẽ tam fermè quadragenario Abrahamus

Gen. 24. 25.

a *Troglodytarum origo.*

b *Libya denominatur Aphrica.*

c *Alexander Polyhistor.*

Hedio & Ruffinus Cap. 24.

d *Isaac Rebeccam vxorem ducit.*

mus pater coniungere volens vxorem Rebeccā Nachoris fratris ſui neptē, mittit maximum natu famulorum ad ſponſalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis[a] alter alteri manibus ſub fœmora, Deū ita teſtem inuocabant eorū quę deſtinauerant. Miſit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nūquam antè viſa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis eſſet trāſitus per Meſopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æſtate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterāt, niſi à cautis, tandem peruenit ad vrbē Carras. & cùm veniſſet in ſuburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter ſe precatur, ſi Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca ad quam filio deſponſandam Abrahamus eum miſerat: & hoc ſigno dignoſceretur, quòd cæteris negantibus, ipſa potū roganti præberet. hæc ſecum volutās accedit ad puteum, poſcens ab eis potum. illis verò cauſantibus aquam ſe non ſine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines verſatas, quæ ne aquā quidem impartirent, benignè hoſpiti potum offert. at ille certa iam ſpe de euentu concepta, volens tamen verum cognoſcere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum ſua fatigatione roganti ſubminiſtrare non grauaretur, ſciſcitatur ex quibúſnam eſſet parentibus, gratulatus eis talem filiā, & imprecatus vt eā ex animi ſententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus ſuum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi nomē eſt, pater verò fuit Bathuel, quo defūcto

An. mundi 2089. *Ante Chriſtum natum* 1875.

a *Mos veteribus iurandi.*

b *Rebeccæ familiaritatem conuenit eum Abrahami ſeruo.*

Labanus frater meus & domum curat & matrē meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quęque audiuisset: manifestò cernens Deum hoc itèr prosperare, prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsámque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus, coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum, ad hæc illa bene eum de parentū humanitate cōiectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsū adducturā. quo facto postquam adduxit hospitē, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secū duxit, qua peracta sic eum & matrē puellæ est allocutus. Abrahamus [a] filius est Tharri, vester autem cognatus, Nachores enim nostrū mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre prognatus is nunc mittit me ad vos, postulās hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum posset opulentissimam quamuis x. eius regionis fœminis deligere, non est ita visum: sed malens

[a] *Oratio serui Abrahami & Rebecca.*

lens hunc honorem cognationi ſuæ habere, procurat has nuptias: cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere ſucceſſerunt, & puellam hãc & veſtras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem: quod & factũ eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoque veſtra autoritate ratas habetote, & Abrahamum qui me tã accuratè huc miſit, veſtro annutu honorate, illi verò tum quòd rem tam optabilem apptobarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxítque illam Iſacus, facultatum paternarum iam dominus.

An. mundi 2124. Ante Chriſtum nat. 1840.

Hedio & Ruffinus Cap. 28. *Geneſ.* 25.

De obitu Abrahami. CAP. XVII.

DEfunctus[a] eſt autem Abrahamus non ita multo poſt, vir in omni virtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregiè carus; Vixit annos 175. ſepultus eſt in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Iſmaelis.

[a] *Abraham moritur ætatis anno* 175.

De Iſaci filijs Eſau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.

CAP. XVIII.

DEfuncto autẽ Abrahamo vxor Iſaci gerebat vterum: cuius mole creſcẽte in dies, anxius cõſuluit oraculum. Reſponſum eſt, gemellos ei parſturam Rebeccam, & ab vtroq. deſcẽſuram gentem autori ſuo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòſt, ſicut prædictum erat, naſcũtur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hiſpidus, minor verò exeuntis ante ſe calcaneum

Hedio & Ruffinus Cap. 26. *Geneſ.* 25.

An. mundi 2124. Ante Christum natum 2840.

retinebat, pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autẽ in ea terra grassante. Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamũ interceſſerat. cúmque hominẽ initio magna beneuolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deũ Isaco propitium, suúmque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatũ præ inuidia, secessit non [a] longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltro cedente, visi sunt vidisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vt prohibentibus aliis [b] Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rège sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnã: alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech [c] autẽ ratus cõtra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincerè consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionẽ aliquãtisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néve iniuriã acceptã vlciscereturprofectus ad illum, amicitiã cum eo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cúmque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternę amicitię libenter donaret, vo-

a *Isaac peruenit Gerara.* *Genes. 26.*

b *Abimelech Isaacum inuidia motus expellit.*

c *Abimelech amicitiam renouat cum Isaco.*

ti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quẽ pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit [a]Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, ídque autoritate propria, ne patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui nõ delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum, vt mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, accito filio, præfatúsque ætatem, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit [b]eũ venatũ ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nã meæ finis quàm longè absit incertus sum: qui prius quàm me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim [c]Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mẽtem, iubet eum hædis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna verò parata, circumuolutis hędino exuuio brachiis, vt contactis pilis Esaus crederẽtur: nã cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne maturè in malo dolo deprehensus pro faustis precaminib. diras imprecationes reportaret, apponebat cœnã patri. at Isacus sentiens in voce nõ nihil peculiare, aduocat filium. illo verò protẽdente brachiũ hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquã doli suspicans, am cœnatus ad Deum precibus inuocandũ se

An. mundi 2186. Ante Chri. nat. 1778.

a *Vxores Esau.*

Gen. 27.

b *Isaacus mittit venatum Esau.*

c *Matrũ bortatu Iacob fratris benedictionem auertit.*

vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & cõditor omnium creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néve me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodida. ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate, fac eum formidabilẽ inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putãs se Esaio benè precari. vix absoluerat preces, cùm Esaus à venatu reuertit, & Isaeus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus [a] verò postulabat vt sibi quoq. sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum adsumpsisset, lugebat quòd voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus. studiis quidem venandi, & robore corporis armorũque præstantia celebrem fore prædicit, eámque gloriã tum ipsi, tum eius posteris mãsuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismahelis filiã. Malè enim Chananæis volebãt Isaeus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quàm cæteras dilexit.

[a] *Esau sibi quoque benedictionem postulat.* Hedio & Ruffinus Cap. 27.

An. mundi 2186. Ante Christum natum 1790.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XIX.

Genes. IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre

matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, cõsentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cúmque simultaté haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere, sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto, cui dormienti visio talis est oblata. Videre [a] videbatur scalam à terra ad cœlum pertingentẽ, & per eam speciem descendentes, supra humanam naturam augustas: & in summa scala Deũ manifestè apparentẽ, & nominatim se his verbis compellantẽ: Iacobe [b] cum sis patre bono, & auo ob suam virtutem celebri prognatus, nõ debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nã & Abrahamũ ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolẽ post se relinquent. his ego terræ huius imperiũ dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quàm latè sol aspicit tu ne cedi vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi cõmittens & nunc, & magis etiam in posterũ, hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo [c] lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spe affulsit, & votum Deo facit sacrificaturũ se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus cõtingeret: quòd post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis honorem etiã loco addidit, Bethel nominato: quod græcis domicilium Dei significat. Pergens [d] deinde cœptum iter in Mesopotamiã, tandẽ peruenit Carras, & cum pastores offendisset in suburbio,

a *Scala Iacobi.*

b *Verbum Dei ad Iacobum.*

c *Iacobus sacrificatum votum Deo facit, locúmque nominat Bethel, id est, domicilium Dei.*

Genes. 29.

d *Iacobus in Mesopotamiam peruenit Carras ad cognatio nem magis.*

An. mundi 3186. Ante Christum nat. 1778.

& adoleſcentes ac puellas ad puteum quen ſedentes, popoſcit potum, hinc orto ſermone percontatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum populare, ſi fortè adhuc ſit ſuperſtes: aiũt omnibus ſibi notum. neq. enim talem eſſe vt ignotus eſſe poſſit. quin & filiam eius vnà paſce re, demiraríq. ſe quòd nondum adſit, ex ea facile quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba fi-

a Iacobi cũ Rachel colloquium.

nierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis paſtoribus, ei Iacobũ oſtendunt, dicentes [a] hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari: quę puellaritet gauiſa Iacobi aduentu, rogabat quiſnã & vnde ad eos veniret, & cuius rei cauſa addens optare ſe vt poſſent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione aut

b Rachel insigni forma praedita.

huius affectu quã [b] inſigni puellæ forma captus, obſtupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudi ne huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cũ tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quàm ſit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aramis filię Iſacus, meus pater. eſt & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua ſumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui ſoror eſt eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu, & nunc venio ſalutaturus vos cognationíſque officia, ita vt par eſt, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, ſciénſque parẽtes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amore patris lacrymabunda ruit in collum eius, complexóque iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers patrì cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur, crebram illius mentionem faciens: eúmque

que nuncium cum quantauis felicitate nō permutaret, tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néve diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanū: & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Post aliquot autē dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quamobrem ueniſſet relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægrè caterent, pollicebatur etiam benignitatē & operam in quacunque re opus haberet. [a] Iacobus verò totā ei causam recensuit. Isaco filios esse geminos, se & Esaum, eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum, *hanc esse causam* sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post Deum præsidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes auos, tum etiam vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet, velle se eum gregum suorum magistris præficere & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodum tam propinquè cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se verò libenter accipere conditionē quantumuis laborioſam, sed [b] æquū esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem

An. mundi 2193. *Ante Christum nat.* 1771.

a *Iacobi cū Labano colloquium.*

b *Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium.*

An. mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

iniicere. ibi Labanus ipso vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorẽ generum potuisse cõtingere. sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chanançam enim non missurum filiam, quin & sororis in tã longinquam regionem nuptam datę propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septẽ annis est conuentum, tot enim voluit seruire mercede apud socerũ, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset. cętetum elapso præstituto tempore Labanus epulũ nuptiale apparat. noctu[a] verò nõ sentiente Iacobo inducit in thalamum alterã filiam Liam maiorem natu, faciéque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea, luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. nõ malitiosè, inquit, Liam suppossui, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi vidẽti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabátque post partum se fore in precio: ídq. assidus precibus à Deo contendebat. cúmq; [b]puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cõtigissет. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilẽ ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas.

a *Iacobo Rachelis loco Liam in thalamum inducitur.*

b *Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Genes. 30.*

das,quod est gratiarum actio. Rachel[a] autem verita ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset,iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare,ex ea nascitur puer nomine Dan,quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim,ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem[b] mox & Lia facit,sororis arte contra eã ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum,ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortunam significante nomine: & post cum Aser, quod sonat beatificum,quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus,filiorũ Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partémque à sorore precario petiit. Illa verò denegante,iubentéque contentam esse,quòd honoris prærogatiuam apud communem maritũ haberet:Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem.quam gratiam altera libenter accipiẽte,Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiã. Rursum igitur ei filij nascuntur:Issachares,quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon,quod significat pignus beneuolentiæ: prætérque filia Dina.Tandem etiam Rachel peperit Ioſephum filium: ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti,pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto,æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur.Socero[c] verò nõ permittente, clam hoc facere cogitabat:pertentabátque animum vxorum,quomodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset,Rachel sigillis etiam Deorum patriæ religionis sublatis,vnà cum sorore fugiebat: simúl-

An. mundi 2206. Ante Christ. nat. 1758.

a *Rachel Iacobo Balam adducit.*

b *Lia Zelpham adducit Iacobo.*

Genes. 31.

c *Iacobus cum vxoribus filijs & gregibus inscio socero profiscitur.*

Ann. mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

que vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erãt, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquã Labã rescire posset, sigilla [a] verò Deorum secum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed vt si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus [b] autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarũ discessu, indignatus persequebatur eũ cum valida manu, & septima demũ die deprehendit eos in quodam colle quiescẽtes: quúmque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctẽ verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulãs oraculum: quúmque ille fidei eius se commisisset, cœpit [c] hominem accusare, exprobrans quòd pauperem omniúmque egenũ susceperisset, & de suis facultatib. abundè ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putãs hoc pacto beneuolentiam erga nos tuã fore firmiorẽ. tu verò neq; matrẽ tuam & cõmunẽ sanguinẽ, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quorũ ego auus sum, reueritus, non aliter quàm hostẽ me tractasti. rapuisti mea bona, filiab. vt parentem fugerent autor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cõuictor mihi fecisti. Iacobus cõtrà pro se afferebat, nõ sibi soli, sed omnibus esse innatũ patriæ desideriũ, æq uúmque

a *Rachel parentũ Deos aufert*

b *Laban Iacobum persequitur, Deum verò à proposito cum desistere*

c *Labanì contra Iacobum accusatio.*

quémque vt post tanti temporis moras tandé ad eam reuertatur. Quòd [a] verò prædæ, inquit, abactę crimé obiicis, ipse iniustitiæ sub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi profacultatibus tuis cõseruatis & auctis debeas, annon iniquum est ægrè ferre quòd partẽ earum modicam vsurpauimus? certè quod ad filias attinet, scito nõ hoc lędendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me quàm suos liberos.

a *Iacobi ad Labani accusationem responsio.*

Hęc pro se retorquebat [b] deinde accusationem in ipsum, quòd auunculus ac socer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit, & illa quidẽ quę nuptiarum spe tulerit, quãuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse, quæ verò postea secuta sunt, multo graviora, quæ nemo nisi beneuolus perferret. etenim Labanus valdè iniquè Iacobũ tractauerat. videbãs [c] enim eũ in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros fœtus, modo quicquid albũ nascereturmodo quicquid nigrum. cùm verò magno numero nascerentur, quæ Iacobo destinata essent, nõ seruabat fidem in præsens: sed in proximè sequẽtẽ annũ promittebat, quòd esset ad tem attentior, promittens quidem eo quod nõ speraret tantum prouentũ, ac mox vbi prouenerat fallens. sacras tamẽ effigies permissũ est inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit sigilla in sarcinã cameli qua ipsa vectabatur: sedebátque desuper dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credẽs filiam sic affectam nõ fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensę veniam pollicetur, viciſſim alter amorem filiarum, idque iureiurando sanciunt. Hoc [d] fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnã erexerũt arę specie: vnde Galaades

b *Iacobi cõtra Labanũ accusatio.*

c *Labani contra Iacobum dolus.*

d *Labanis cũ Iacobo fœdus sanctum.*

Genes. 31.

An mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæã iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum faciẽtes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens [a] autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideóq; redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carũ haberet illi dedat, quã doquidẽ nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nuntiatis Esaus vehemẽter exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtque suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propẽrè subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmẽ haberent refugiũ: & [b] hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multisque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem, veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totã diem dispositis, noctu mouit agmen. Cúmque Iobacchum torrentem transissent, [c] Iacobus aliquan-

a *Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.*

Genes. 33.

b *Iacob fratrem muneribus reconciliat.*

c *Iacob luctatur cum Angelo & vocatur Israel.*

quantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessitus: erátque superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelū Dei vicerit: idque illi esse magnæ felicitatis præsagium: genúsque eius nunquam defore, nec vllis vnquā humanis viribus posse opprimi, iussitque illum posthac vocari Israelē: quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrū euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel, id significat Dei facié, sed quia lātū neruū inter luctandū læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito [a] verò fratrem iam nō longè abesse, iubet vxores procedēre per se quanque cum pediſſequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eā frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus [b] autē peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomē adhuc retinentes inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorū, & cùm esset celebritas apud Sicimitas, Dina [c] vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierū eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit. & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille mox ei gerens, venit ad Iacobū, rogans vt filio

a *Iacob Esau fratrem accedit.*

b *Iacobus peruenit ad Scenas. Genes. 34.*

c *Dina Iacobi filia historia.*

An. mundi 3206. *Ante Christum nat.* 1758.

suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiam nuptũ tradere, deliberãdi ſpaciũ popoſcit. Rex ſperans Iacobum aſſenſurũ, abiit. Ille verò indicata filiis iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iuſsit eos conſultare quid facto opus eſſet. maior pars hærebat incerti quid eſſet agendum. Simeõ [a] verò & Leui vterini puellę fratres tale conſilium inter ſe capiunt. Obſeruato feſto die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operã dabant, inuaſis noctu cuſtodibus ſopitos contrucidant: atq; ita facilè vrbe potiti, mares vniuerſos interimũt vnà cũ Rege ac filio, ſolis parcẽtes fœminis. quo facinore citra cõſenſum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum autẽ obſtupefactum audacia tanta filiorum, indignéque ferentem, Deus per viſum bono animo eſſe iuſſum, luſtrare tentoria, ſacrificiúmq; quodam poſt ſomnium illud in profectione Meſopotamena vouerat, perſoluere imperat. Itaque [b] dum luſtrat, incidit in Labani Deos (neſciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defeſſis in terram ſub quadam quercu, profectus inde ſacrificauit apud Bethela, vbi ſomnium illud diuinum viderat iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem [c] ibi ex partu mortuam ſepelit, ſolam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris cauſa matri fuerit. Atque hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Rachele: quatuor verò è pediſſequis, è ſinguli duo: quorum nomina iam dixi.

a *Simeon & Leui Sicimitas cõtrucidant. Geneſ. 35.*

b *Iacob defeſſus Labani Dij, Bethel profiſciſcitur.*

c *Rachel ex partu moritur.* Hedio & Ruffinus Cap. 28.

Inde venit Hebronem in Chananæa ſitam, vbi

vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

An. mundi 2230. Ante Christ. nat. 1734.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

CAP. XX.

REbecca enim iã antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus[a] est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

a *Isaac ætatis anno 185. moritur. Genes. 35.*

SVMMA CAPITVM LIBRI II.

ANTIQVITATVM

Iudaicarum.

I. *Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.*

II. *Quomodo Ioseph Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis præuncia in fratrum inuidiam incurrit.*

III. *Quomodo Ioseph in Ægyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.*

IIII. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.*

V. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.*

VI. *Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerũt.*

VII. *Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.*

Anno mundi 2230. Ante Christum natum 1714.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chananea contigit.

CAPVT I.

DEFVNCTO autem Isaco, filij [a] partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumęæ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet, at [b] ille adiuuante fratris fame, ius promigeniti pro cibo dare eum cōpulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluſoribus adolescētibus [c] Adomus est per ludibriū cognominatus, Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionē ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæā dicendo. Genuit autē filios numero quinque. Ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duob. Aliphazem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos [d] filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuere, Theimanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nā Amalecus erat nothus, è Thamna cōcubina genitus. Hi habitauerunt Idumęæ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quōdam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus de nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

a *Isaaci filij hæreditatem partiuntur. Genes. 25.*

b *Esau primogeniti ius ob lenticulā cedit.*

c *Esau Edom dictus, Genes. 36.*

d *Esau filij & posteri.*

CA

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futuræ ſuæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

CAP. II.

An. mundi. 2206. Ante Chriſtum nat. 1658.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quiſquam: nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia præditi. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiúſque liberos patribus noſtris viam ad exitū ex Ægypto præſtitueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudētiſſimus) præ cæteris liberis amat. is [a] parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi viſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam cōiunctiſſimos ad æmulationem facilè concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus [b] cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tempore viſionem vidit quæ non poterat exiſtimari vna ex iſtis vulgarib. qualès in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandum narrauit, dicens viſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoq. in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti præ-

Geneſ. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a Ioſephum odio & inuidia Iacobi filij proſequuntur.

b Ioſephi ſomnium.

Anno mundi 2106. Ante Christum nat. 1758.

cabantur irritum fieri præsagium, ipsumque maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visione Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit [a] enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terrã, & adorare ipsum. Hoc [b] somnio in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei nõ mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum cõiiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quãdo tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solẽ ac Lunã patrẽ & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valdè contristauit id præsagium, haud aliter quàm si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreuerúntq. [c] adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis contulerunt se cum pecoribus [d] in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filiis solicitus ac merens, mittit Iosephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

a *De Sole, Luna & Stellis Iosephi somnium.*

b *Iosephi somnij interpretatio.*

c *Iosephi fratres eum tollere decernunt.*

d *Sicima pascuis percommoda.*

Quomo-

Quomodo Ioſephus in Ægyptum venditus à fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit.

CAP. III.

An. mundi. 2106. Ante Chriſtum nat. 1758.

ILli [a] autẽ viſo fratre aduentãte gauiſi ſunt, non ob aduentũ germani à patre miſſi, ſed tanquã inimico in manus ſuas à Deo tradito: volebántq. cõfeſtim eũ interimere, neq. preſentẽ occaſionẽ elabi ſinere. Rubelus [b] autẽ inter hos natu maximus vidẽs eos cõſpiraſſe, conabatur impetũ eorũ remorari, docens quantũ facinus molirentur, & quantam inuidiam parituram. Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio cædẽ hominis vel nõ cognati, ſed longè ſceleratius eſſe necis fraternæ reos deprehendi, quo ſublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatẽ coniecturos. hoc reſpicerent, reputantéſq. quantã eis calamitatem allatura ſit mors filij tum probi tum natu minimi, abſtinerẽt à tã nefario ſcelere. Deũ quinetiã verẽrentur ſpectatorẽ ac teſtẽ conſilij cõtra fratrẽ initi. hũc ſi à cœpto deſiſtãt, acceptarum eorum pœnitentiã atq. reſipiſcentiam: ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis parricidij pœnas, cùm nihil ipſius prouidentiam latere poſſit, ſiue in ſolitudine admittatur, ſiue in ciuitate. Vbicunq. enim ſint homines, exiſtimandũ ibi Deũ quoq. adeſſe. Sed & propriam cõnſcientiã poſt tantũ ſcelus illis aduerſariam fore, quã nunquã abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum foret ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne læſo quidẽ fas eſſe germanũ occidere. Satius eſſe dare veniam amicis ſicubi nõ feciſſe officium videantur. Ioſephum verò ne peccaſſe quidẽ in illos, cuius ætas miſerationẽ potius mereatur, & illos ipſos tutores ac prouo-

a *Ioſephum venis ad fratres, quẽ eum è medio tollere conantur.*

b *Ruben fratrũ neẽ remorantur.*

tores cauſam etiam cædis facinus eorum grã uaturam, ſi videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademiſſe, qua felicitate propter cognationem ipſis quoque frui licebat. Debere enim ita exiſtimare, ipſorũ eſſe quicquid Deus Ioſepho largitus, proinde cogitandum eò grauiorem fore indignationem Dei, ſi eum quem ipſe omni bona fortuna dignum iudicaſſet interimendo, materiã diuinæ beneficentiæ ſubtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos abſterrere à parricidio. Poſtquam autem nihil ſe proficere vidit, ſed omnino ad cædem accenſos, conſulebat vt ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primum pro viribus, ſed quandoquidem ſemel decretum ſit fratrem tolli, minus mali futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius [a] eſſe temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui ſinere, vt ſaltem manus puras ſeruarét. In hanc ſententiam itum eſt, abductúmq. adoleſcentẽ Rubelus funẽ religatum demiſit ſenſim in puteũ: erat enim ſatis ſiccus. Quo facto abiit paſcua quæſiturus. Iudas [b] autem vnus è Iacobi filiis, cõſpicatus negotiatores Arabas Iſmaëlitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cõſilium dedit fratribus vt extractum Ioſephũ venderent Arabibus. illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & ſe impolluros permanſuros, quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos ſeptemdecim natum. Rubelus [c] autem noctu ad puteum veniens inſciis fratribus ſeruare Ioſephum voluit, quo fruſtra inclamato

a Ruben Ioſephum in puteũ proiiciendum ibique necandum ſuadet.

b Ioſephum Iudæ cõſilio negociatoribus venditur.

c Ruben noctu venit ad puteum.

Hẽdio & Ruffinus Cap. 3. Gen. 37. 39.

ſuſpi-

suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitóq. quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare coperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tãdem tunicam qua indutus Ioseph us ad eos venerat, quámq. demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatã ostendere, vt à feris deuoratũ putaret. quo facto [a] venerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij, aiebant autẽ Ioseph um quidem neque vidisse se, neque scire quid illi acciderit: tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem suspicari beluarum incursu periisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum sperauerat, captiuum aliquò abductum puerum opinionem hãc abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iámque haud aliter quàm extincto se afflictans, lugebat [b] tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Ioseph um autem de negociatoribus [c] emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. Ille verò fruebatur cõcessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit: dotúitque prudentiam aduersanti fortunæ nõ succumbere, si quis ea legitimè, & non secundis tantum rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexteri-

Ann. mundi 2217. Ante Christum nat. 1747.

a *Ioseph fratres eum à feris deuoratum patri persuadent.*

b *Iacob Ioseph um tanquam iam extinctum luget.*

c *Ioseph us in Ægypto Potiphari venditur. Genes. 39.*

Anno mūdi 2217. Ante Christum nat. 1747.

tate eius tum forma in amorem illecta, ratáq. si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturū si cōtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione quàm ex immutabili morū generositate, concupiscentia [a] detecta mentionē de cōcubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria cōiuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negās vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri nō liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur se quidvis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruū non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundas [b] illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatē fœminas quoq. frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum captans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatē, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantē cedere, idq. vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tā abiecta verba descendi; sapies tamē si vel nunc cedes, & prius erratū corriges, siue enim iterū rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm ante. nā & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiā tuę consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, nō tentari te malitiosè certo argumento colligere potes, quia in eadē voluntate persto. quare aut præsentē vo-

luptatem

a *Potiphares uxor de cōcubitu Iosephum solicitat.*

b *Iosepho Potiphares uxor secundas machinas admouet.*

luptatē elige, & amāti obsequere, maiora etiā commoda expectās: aut odium meum & vindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionē præfers. Nihil eā res iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorē fidem habiturus est Petephres, quàm tuis, ad hæc verba lachrymásq. verborū testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perstaret in suo pudicitiæ proposito: constantérq. [a] restitit intentanti iniustam afflictionē, malens acerbissima quæque sufferre, quàm oblatis perfrui: nō ignarus iusto se dignū supplicio, si quidquā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipsam quoq. officij sui monuit, iurísq. coniugalis ac cōsuetudinis, iubens huius maiorem habere rationē, quàm momētaneæ libidinis: huic enim præstò esse pœnitētiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non possit: adesse & timorē continuū, qui pro magno habeat non prodi suum dedecus. at coniugalem consuetudinem & voluptatem habere securam, & conscientiæ fiduciam tam apud Deum quā apud homines quin & conducibilius esse, si impolluta manens habeat se herili iure subditum, potius quàm flagitij communis conscium. satius enim esse conscientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & aliis similibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, cámq. à praua affectione ad rationis arbitriū reuocare. at illa vehementius instabat, & cū verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominē ad obsequium cogere nitebatur. Ibi [b] verò Ioseph us intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, prosilit è cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim metu ne

Ann. mundi 2217. *Ante Christum nat.* 1747.

a *Ioseph us adulterium iterum detestat.*

b *Ioseph us vestibus mulieris lictis*

An. mundi. 3217. *Ante Christum nat.* 1747.

suam petulantiam maritus cognosceret, decr
uit prior Iosephum falso deferre, & hoc pa
vindictã de eo sumere, dignã muliebri astu
rata, si accusationem præoccuparet: itaq. sc
bat mœrẽs & pertubata, qui erat dolor ob f
stratam libidinem, esse indignationem tent
pudicitię simulans. Marito autem reuerso, &
hunc aspectum turbato, causámque scitanto,

a Adultera accusatio contra Iosephum.

[a] viuas, inquit, marite, ni sceleſtum seruum,
bile tuum violare conatum, digna pœna m
&aueris, oblitum & qualis in ædes nostras
nerit, & quanta beneuolẽtia sit à te complex
qui ingratissimus habendus ni omnibus mo
frugi se approbaret, ne à coniugio quidem
iniuriam abstinuit: ídque die festo obseru
absentia tua, vt facilè appareat, modestiã qu
prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab
dole recta profectã. Quod vt auderet, à te p
aet spem ac meritum indulgẽte corruptus
videns enim omnia tua bona fidei ac dispe
sioni suæ credita, grandioribúsque conferui
præpositum, æquum putauit vxorem quo
mam attrectare. & vt verbis fidẽ astrueret, p
sulit tunicam, quasi in colluctatione relict
Petephres ante victus oratione & lacrymis
lieris, & coniugis amori plus æquo tribuen
missa ampliore veritatis inquisitione, collat
ta prius vxoris fide, audacis fiducioris [b] Iose
damnatum in maleficorum carcerem conic
ob vxorísque pudicitiam magis sibi placel
testis iam compertæ, pius honestatis.

b Iosephus in carcerem coniicitur. Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes.* 40.

Iosephus [c] autem innocentiam suam I
committens, neq. se defendere curauit, ne
rẽ ita vt gesta erat indicare: sed vinculorũ
cessitatẽ tacitus ferẽs, vna ipe consolabatur
mirũ potentiorẽ esse Deũ his qui se vinxer
cuius prouidentiam confestim est exper

c Iosephus patienda in vinculis.

Cu

Custos [a] enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis eorum pensis considerans, tũ formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eúmque miseriã aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Cæterùm his qui in eodẽ ante ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis perconantibus, pincerna quidem regi charus, per iram ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudenter existimauit, visum somnium exposuit, ornans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse triũ palmitum vitis vuas è singulis exactas pendêre grandes eas & vindemiæ tempestiuas, eásque se exprimere, subdente rege phialam. Collatũ deinde mustum se obtulisse regi, illúmque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datũ à Deo haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille verò bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduũ solutionem à vinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuò sit redeundum. Interpretabatur [b] enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitiæ dissoluantur, ad hæc molestiæ mœrorésque vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regẽ. Scito igitur bonum tibi somnium obtigisse, & significare miseriæ huius remissionẽ intra tot dies, ex quot palmitib. fructũ vindemiasti in somnis. Tu ve-

An. mundi. 3228. *Ante Christum nat.* 1736.

[a] *Custos mercenariè agit cum Iosepho*

[b] *Pincernæ somnij explicatio.*

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1736.

rò memento mei postquam euentus hanc fa-
ustam prædictionem non falsam approbauerit:
& iam liber ne desperaueris nos in hac miseria,
in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc
felicitatẽ discedente: neq. enim sontes in hæc
vincula sumus cõpulsi, sed ob virtutem ac mo-
destiam quasi malefici punimur, quòd potioré
habuerimus honorem domus in qua versaba-
mur, & eius qui nos huc contrusit, quàm pro-
priam voluptatem. Atq. ita pincerna, vt pa-
ratus, lætus hoc interpretamento euentum expe-
ctabat. Alius verò quidã seruus pistoribus re-
giis præpositus, in eisdem vinculis degens: cum
pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatio-
ne spe concepta, quia & ipse somniũ viderat,
rogat eum quidnã sibi quoq. præteritæ nocti
visũ portenderet: erat autem huiusmodi. Tria
a canistra, inquit, supra caput baiulare mihi vi-
debar, ex his duo panibus erant plena, tertium
carnibus & variis eduliis, qualia regibus appa-
rari solent. Deuolantes autẽ alites absumpsis-
se omnia, ab ipso licet arcẽte nihil deterritas.
His dictis simile priori præsagium expectabat.
Tum b Iosephus coniectura somnij facta, præ-
fatúsq. quòd mallet ei lætiora prænunciare
quàm quæ somnium portenderet, dicit duos
omninò dies vitæ ipsi superesse. Hoc enim si-
gnificare canistra. tertia verò cruci suffixã ab
alitibus deuorandũ, quas à se arcere nõ posset.
Nec aliter euenit vtrisque quàm vt Iosephus
prædixerat. Ad præscriptam enim in somnis
diem rex natalicium epulum celebrans, præ-
positum pistorum in crucẽ egit: pincernã vin-
culis exemptum ministerio pristino restituit.
Iosephum autẽ post biennij tempus in miseria
carceris exactũ, nihil interim ab ingrato pin-
cerna adiutũ, Deus eripuit tali via ad libertatẽ
præstru-

a *Pistoris somnium.*

b *Pistoris somnij enodatio.*

Genes. 41.

præstructa. Pharaothes [a] rex cum eadem nocte in somnis duas visiones vidisset, paritérq. interpretationem earum hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætũ vt coniicere poterat significantia: conuocatísq. prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationẽ requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernã subit recordatio Iosephi, eiúsq. in hoc genus coniecturis prudentię & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiúsq. euentu iuxta illius interpretationem: quódq. eadem die pistorũ prępositus cruci suffixus tãto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquorũ prefecto, cuius esset seruus. ipsum autẽ dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cũ primis claris natum. Hunc, [b] inquit, euocari iubetur, néve cõtempseris hominẽ propter præsentem miseriã: clarè enim significata somniorũ ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex, manúq. apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quãdoquidẽ te prudentẽ iudicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorũ præsagia, quemadmodũ & illi enarrasti, rem gratissimã mihi facturus. caue autẽ vel metu quicquã supprimas, vel ad gratiam ac voluptatẽ loquaris, sed vera omnia, etiamsi fortasse nõ admodũ læta. Visus [c] sum mihi secundũ flumen inambulare, videréque boues benè pastas & benè magnas numero septẽ à fluẽtis ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis factas, vehemẽter extenuatas macie ac visu fœdas. quæ cũ deuorassẽt septẽ illas saginatas & magnas, nihil tamẽ profecerũt, miserè à fame vexatæ. Post hanc visionem expergefactus è somno turbatúsq. dum mecum agito

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1736.

a *Pharaonis Ægyptiorũ regis somnium.*

b *Iosephus liberatur vinculis.*

c *Pharaonis somnium de septem bobus.*

An. mundi. 2231. Ante Christum nat. 1773.

quidnã ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterúmque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, meſique iã maturas: iuxta quas totidẽ alias ſpicas lãguidas & præ roris inopia deficiẽtibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitũ miraculo me reddidẽrũt. Ad hæc Ioſephus. Somnium [a] hoc Rex, duplici licet ſpecie viſum, vnũ tamen & eundẽ euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natũ, viſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ è deterioribus abſumptæ, famẽ Ægypto & ſterilitatem ad totidem prænuntiant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam huic inopiæ non facilè videtur proſpicere & occurrere: id quod inde cõiicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, nõ vt terreat & contriſtet, prænuntiat hominibus: ſed vt prænoniti ſibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouẽtus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequẽtem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cũmque rex admiratus [b] Ioſephi prudentiam & ſapientiam, percontaretur quónam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & cõſuluit Ægyptiis vtendũ parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſsitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſsione frumẽti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum ſat eſſet, & nõ amplius, populo diſtribueret. ibi rex tam conſilio quàm inter-

a *Somnij Pharaonis enodatio.*

b *Ioſephi cõſilio tolerabilior euadit ventura ſterilitas.*

interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum [a] huic diſpenſationi præfecit, iubétq. prouidere quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi: præfatus neminẽ ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendũ, quàm ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiã annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtãdæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptũ circũuehebatur, frumentúmq. cõportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantũ in alimenta & ſemẽtem ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiã Pſontomphanecus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſsimũ. Duxit [b] enim Rege connubiũ hoc procurante virginẽ Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorũ ſterilitatẽ. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorẽ fortunã nactus venit in prioris oblitionem: iunior verò Ephræmes, quod reddi-tum ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitẽ affluentiam exacto, octauus [c] annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborãs ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi cura conuenerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimãs vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorũ ope ſubleuari dignum. Et quoniã eadem calamitas

Anno mundi 2131. Ante Chriſtum nat. 1733.

a *Ioſephus à Pharaone ingentibus honoribus auctus.* Hedio & Ruffino cap. 5.

b *Ioſephus vxorẽ ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.*

c *In Ægypto annona carior.*

An. mundi. 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

& Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus [a] quoq. omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, eum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniamini retento, quē è Rachele fuscepérat, vterinũ Ioſephi fratrẽ. Qui postquam in Ægyptũ peruenere, Ioſephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demũ regẽ coluisse poterat, si ne Ioſephi quidẽ gratia negligeretur. Ille [b] agnitis fratrib. nihil tũ minus quàm de se cogitantibus, quòd adoleſcens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniaménta mutauerat, ac de tanta dignitate ne ſuſpicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nã & frumenti emendi potestatẽ eis negauit, & pro ſpeculatoribus cõprehendi voluit, dicens cõueniſſe è diuerſis regionibus, & cognationẽ ſimulare qui enim fieri poſſe, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognoſceret, quóve in statu per ſuã abſentiam res eius interim fuerint, quidve de Beniamine sit factũ. ſolicitus enim erat ne & eum quemadmodum ſe de medio ſuſtulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & fruſtra ſe tantum iter emenſos exiſtimantes: cúmq. crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus ſic communem cauſam agere cœpit. Nos [c] neque ſpeculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: ſed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc cõpulit, fretos veſtra humanitate, quos non ciuibus ſolis, ſed exteris quoq. ſalutem vobis debituris frumentum venale propoſuiſſe audiuimus. Quòd autem fratres ſimus & ex eodem ſanguine, vel

a Iacobus in Ægyptum filios frumẽtatũ mittit. Gen. 42.

b Ioſephus fratres tentat, vt pereũ ſtatum & Beniamin explicet quæat.

c Ruben ad Ioſephum pro ſe & fratribus de pulſo.

facies

facies noſtræ argumento ſunt, non admodum inter ſe variantes. Pater nobis eſt Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperæ fuerũt. Cæterũ vno, cui Ioſepho fuit nomen, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperant. Pater in perpetuo luctu eſt, cuius lamentatio nõ minus nos afficit, quàm olim ſuauiſſimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatũ venimus, patria cura Beniamini natu minimo commiſſa. Hæc ita eſſe, potes aliquo ad noſtram domum miſſo cognoſcere. Hæc Rubelus pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionẽ eximeret: qui cognito patrẽ ac fratrẽ eſſe incolumes, iubet [a] eos includi in carcerẽ, quaſi per otium quæſtioni admoturus. Poſt triduũ deinde productis, quoniam, inquit, aſſeueratis vos in detrimentũ regis ac regni non veniſſe, fratréſq. eſſe ex patre quem nominaſtis, facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducentes vobiſcum fratrẽ quem aiebatis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His [b] verbis perculſi, tatíque iam extremam calamitatem inſtare, lamentabantur fortunam ſuam, crebrò iactantes, adeſſe diras vltrices fratris per ſummã immanitatem oppreſsi. Rubelus inſuper increpabat ſeram & inutilem eorum pœnitentiã fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocẽtiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebãtur, credẽtes linguę Hebreæ gnarũ intereſſe neminẽ: mœrebántq. omnes tacti verbis Rubeli, & ſceleris perpetratũ damnabant, ac ſi non ipſi eſſent autores faci-

An. mundi 2238. Ante Chriſtum nat. 1726.

a Ioſephus in carcerem fratres includit.

b Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant.

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

notis, cui tum iustissimā pœnā à Deo iudicabāt infligendā. In hac anxietate constitutos videns Ioſephus, dissimulare frātrē vlterius nō valens, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio.[a] Nec multò post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quū prius vni è suis mādasset, vt pecunia quā pro frumēto attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatē abeundi eis faceret, peregit mandata famulus: Iacobi verò filij reuersi in Chananæā, renunciauerūt patri quidquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quúmq. dicerēt fratres se esse, & vndecimū domi relictū apud patrem, noluisse illos credere. relictū etiam Simeonē apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo [b] verò filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari ac ne Rubelo quidem rogante, filiósq. suos dedente, vt si quid Bēiamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiā terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterùm deficiente iam tritico, vrgente fame cōpulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cúmque indies maior necessitas incumberet, & filij rogare nō desinerent, adhuc tamē hæsitabat. Tandem [c] Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere.

[a] *Ioſephus fratres Simeone retento dimittit.*

[b] *Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandus ſolicitus. Geneſ. 43.*

[c] *Iacobi filij præſertim Iuda vt Bēiamin peregrinationi committat, vrget.*

accidere siue foris siue domi. se verò incertam perniciē tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaote præsidium adimitur. habēdam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committerē cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occidatur crederet Deo salutē filij: si certè aut eū saluum reducturum, aut illic vnà perituru, actum demum Iacobus cedens tradit eis puerū, & duplex frumenti precium, addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananææ, balaninū vnguentum, stacten, terebinthum & mel: atque ita multis vtrinq. fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene miserè timente saluti filiorum, illis contrà solicitis ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictās se domi substitit, illi in Ægyptū tendētes præsentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parū soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti preciū secum abstulerint, quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumento dum saccos exinaniunt, quā nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam eam pecuniam desideraſſe, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. móxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerūt, & scitāti de patre, bene valere aiūt. tū ille cognito Beniaminem superesse quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus: & audito quod is esset, hoc tantū effatus, Deū vniuersis rebus prouidere, secessit, nolens ab eis aduerti lacrymas, quas vlteriùs cō-

Ann. mundi 2238. *Ante Christum nat.* 1276.

a *Iacob filios cum munere bus mittit in Ægyptum.*

b *Iacobi filij veniunt in Ægyptum & Simeon liberatur.*

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

tinere nõ poterat. Acceptos [a] deinde conuiuãc iussit ordine, quo apud patrem solebant discũbere, cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminẽ honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorẽ frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteũ, quo ipse præcipuè delectabatur, immittere. id [b] faciebat volens experiri fratrũ animũ, essẽntne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrẽ reuerterẽtur, quæ vbi facta sunt vt imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscũtur assumpto Simeone, lætitã huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphũ in sarcinam indiderat. Illis verò turbatis inopinato incursu, & rogãtibus cur irruerẽt in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint. Ægyptij [c] cõtrà scelleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephíque comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriã reponere: daturósq. furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint, & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiẽdos. his & similibus verbis famulus præ cæteris, insultabat, at illi vt qui nihil de dolo cõposito sciebãt, cõuiciabãtur ei, demirari se hominis intemperias temerè obiicientis furti crimẽ eis viris. qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia prætet ipsos sciret: tantum abesse

a *Iosephus fratribus incognitus eos salutat & Beniamin. Hedio & Ruffinus Cap. 6. Genes. 44.*

b *Iosephus fratres suos in aduersis Beniamin esse sub stitio. tentat.*

c *Iosephi fratres in via Ægyptij prehendunt.*

abesse vt data opera damnũ inferte vellent: certiorẽ tamen rati inquisitionẽ, quàm negationẽ, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia, acceperũt illi cõditionẽ inquisitionis, suppliciũ tamẽ solius fore penes quem furtũ inuentũ fuerit. Inquisitionẽ deinde aggressi, omniũmq. ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminẽ veniunt, non quod nescirẽt in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur: itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti, sperabant tamẽ ne ipsum quidem in maleficio deprehendendũ, adeò vt iã liberius indignarentur perscrutatoribus, per quorũ importunitatẽ stetisset ne bonam partem itineris iam cõfectã haberent: vt verò Beniaminis sarcinã scrutari scyphũ prorulerunt, ad lamenta & ploratus cõtinuò versi, tum fratrem deflebant mox furti suppliciũ daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerẽtur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cùm maximè euasisse omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atq. huius tam fratris quàm parentis infortunij se autores fatebãtur qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendũ precibus importunis tãtum non cõpulissent. Et [b] equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruso, exteros lugubri habitu adstare, Itáne inquit, scelestissimi omnium vel meã humanitatẽ vel Dei prouidentiam contempsistis, vt tam nefarium fa-

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1716.

a *Iacobi filij accusantur furti.*

b *Beniamin vt reus capitur.*

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

cimus cõtra hospitem ac benefactorem vestrũ auderetis? at illi vicarios pro se Beniamine ad supplicium offerebant: rursúmque Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus: quod si viuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriã Deus tam seuerè in ipsos vindicaret. patris quoque se pestem esse & infortuniũ maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent, nec desinebat Rubelus denuò illis scelus eorum exprobrare. Iosephus verò negabat se alios morari, quorum innocentiam comperam haberet, cõtentus vnius pueri supplicio, nam neq. hunc dimitti in gratiam insontium æquum esse, neq. illos alieni peccati pœnas persoluere. abirent quò vellent, se curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adolescentem mittere persuaserat, vir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obiicere.

a Iuda ad Iosephum pro Beniamine oratio.

Fatemur,[a] inquit, Præses, grauiter à nobis peccatum, supplicíumq. commeritos, quod parati sumus omnes luere licet, non omnium sit culpa, sed vnius natu minimi. sed quamuis salutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamé effugij spes in clementia tua bonitatéque superest, quamobrem oramus vt non tam nostri commissi rationem habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac causa non indignationem iustam sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: irámque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent. dispice quæso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad pœnam, & salutem nonnisi precario tibi debere cupiunt, quam

nos

nō nunc primum tuæ benignitati sunt acceptā laturi, ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumēto liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodē periculo laborantē domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiuſdē enim bonitatis eſt, ſeruare e fame de vita periclitantes, & mortē meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitā quā præ fame deficere nō es paſſus denuò donabis, quò commendabilior ſit tua clementia, dum & vitā donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiā Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiā ſuppeditare: vt appareat te proprias quoq. offenſas benefaciendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat. Si enim patria peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine irā cohibuiſſe, annon diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberē quàm moleſtè ferat pater orbari filiis, nō adeò pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc verò quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc nō multum fructum aut voluptatē vitæ percepimus, quàm parentis miſeri, ætate curiſq. confecti, has tibi preces illius quoq. nomine offerimus, & vitā nobis donari omnes, ſupplicio per ho-

Ann. mundi 2238. Ante Chriſtum nat. 1726.

Ann. mundi 3238. Ante Christum nat. 1726.

diernum malefactum obnoxiam. ille certè vt bonus est, nósque vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatē experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nuntium acceperit, simúlque eius causam, nò sustinebit amplius viuere, nostrę mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorē sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen vindictæ gratiā facito: & plus illius miseratio apud te valeat, quā nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contingit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & ipsum honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si te calamitatis senis patris misereas, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterū dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cū enim tantundē ad vtrumlibet valeas, præstat benè facere quā malè, & potestate cōtentum sui iuris non meminisse. sed [a] tantum ad seruandos homines potentiam tibi datā existimare, & quo pluribus salutatē dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes autē fratri erroris venia data nos omnes seruare, neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Pręses petimus, si hanc non impetramus quàm vt nos eodem

[a] Potentia ad salutem data.

dem afficias ſupplicio, non ſecus ac ſceleris ſocios. hoc enim ſatius fuerit, quàm ſi præ mœrore nobis ipſi manus inferamus. Non addam iuuenem eſſe & per ætatẽ nondum ſatis ſapere, & talibus nõ grauatim veniam dari ſolere, ſed hic finem dicendi faciam, vt ſiue damnemur, mihi imputetur non ſatis diligenter huic cauſę patrocinato: ſiue abſoluamur, inſolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non ſolum nos ſeruaueris, ſed plura etiam quàm nos ipſi in cauſa noſtra, quæ pro nobis faciãt videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad ſuppliciũ accepto, patri eum remittito. Siue ad ſeruitium addicere mavis, ego tuis miniſteriis magis ſum idoneus, & ad vtrũuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quidnis pro fratris ſalute libenter ſubeundum, accidens Ioſepho ad pedes, quantũ in ſe erat mollire ac placare iram conatur: paríque modo & cæteri proſternũtur, pro Beniamine ſeſe offerentes. Ioſephus autem pietate victus & iã ægrè perſonam irati ſuſtinens, ablegat alios quum aderant vt ſine [a] arbitris à fratribus agnoſceretur. cúmq. ſoli eſſent, apperit ſeipſum & inſit, Pietatem veſtram & amorem quo fratrẽ proſequimini non laudare non poſſum, quem maiorem comperio, quàm expectatam, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum cuius quoniam egregium ſpecimen edidiſtis, ne illud quidem in me commiſſum veſtræ naturæ imputare libet, ſed Dei potius voluntati totum aſcribo, qui vobis & præſentia commoda procurauit, & maiora eſt largiturus, ſi nobis propitius fauorem ſuum

An. mundi 2238. Ante Chriſtum nat. 1726.

Geneſ. 45.

a Ioſephus à fratribus agnoſcitur.

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatē optatam magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrē comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cōmuni nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestrę, vt tum videri poterat malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij, bonum euentū libenter ferre, neque pudore præteriti erroris quicquam cōtristari. quid enim est cur vos malè habeat iniquè quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquā ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totámque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus cōplectitur fratres, illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quòd in tam bonum fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex [a] autem cognito fratrum Ioseph aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset, lętatus est, donauitque eis currus onusto frumento & aurū ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus [b] autē postquam ex filiis statum Ioseph cognouit, quòd non solùm mortem effugit, quam tam diu lu-

[a] *Rex cognito fratrū Ioseph aduentu lętatur.* Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. 4.

[b] *Iacobus dū Ioseph statum ex filijs cognoscit, maxime perfunditur gaudio.*

gerat,

xerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cũ Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum, nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

CAP. IIII.

VT verò ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cũ timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua nõ rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephũ aspicere cõtingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati in animo & somno grauato Deus per visionẽ astitit, eúmq. bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, ánnon agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuũ tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem: qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt conugium nactus fortunarum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumẽ etiam progeniẽ tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Iosephũ, ad tam sublime dignitatis fastigiũ euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem

Ann. mundi 2139. *Ante Christum nat.* 1725.

Genes. 46. a Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet.

An. mundi 2239. Ante Christum nat. 1725.

tuã per multa ſecula porentẽ fore ſimul & illuſtrem, occupaturámq. terram cuius ditionem ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio [a] fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus properabat qui erant in vniuerſum LXX. Eorũ nomina cùm ſint duriora nõ erã adſcripturus, niſi propter quoſdã qui nos Ægyptios contendũt eſſe non Meſopotamenos. Ergo [b] Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iã antea venerat. recenſendi ſunt nunc reliqui, cũ ſua quiſq. progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſarõ, Charmiſus, Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerũt, Gelſemis Caathus, Mararis Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſrõ & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Tulas, Phruras, Iobus, Samarõ. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc qdẽ genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiã Dinã, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmem. Alteri verò Beniamini fuerunt decẽ, Boloſſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros. Nõphthis, Optais, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, ſunt numero quadraginta ſeptem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vſis hic ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autẽ & Aſſerus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel, Aſſerum verò vna filia, & mares numero ſex, quorum nomina, Iomnes, Eſſus, Iubes,

a *Iacobus cũm filijs ac nepotibus proficiſcitur in Ægyptum.*

b *Iacobi progenies.*

ubes, Batis, Abarus, Melmiel, his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato enim Iacobo. Ioſephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat, profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui [a] præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. ſed Ioſephus eum refouit, quamuis & ipſe præ gaudio periclitaretur, nõ tamẽ æquè ac pater, deinde iuſſo eo paulatim progredi, ipſe [b] aſſumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus adeſſe cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus eſt Ioſephum quibuſnam ſtudiis potiſſimum delectarentur, ait, paſtoralem artem callere, & nihil aliud exercere: ídq. eo conſilio reſpondit, ne fortè diſtraherentur, ſed vt vnà degentes curã patris haberent: tum ne qua æmulatio cũ Ægyptiis interueniret ſi circa eadem cum illis ſtudia verſarentur. Nam ei genti non erat licitũ greges aut paſcua curare. Iacobo [c] autem ſalutatum ad Regẽ perducto, poſt faultas ominationes acceptas, roganit eũ Pharao quã tũ temporis vixiſſet, & cùm audiſſet triginta ſupra centum annos natum. admiratus eſt hominem tam longæuum. cúmque ille adieciſſet maiores ſuos longioris ætatis fuiſſe, iuſsit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam regij paſtores habebant paſcua. Fames [d] autem creſcebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros rigante. non enim aſcendebat, neque vllis de cœlo pluuiis ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuiſum, quia nihil parati habebat, neq. Ioſephus frumentum dabat niſi numerata pecunia. quæ poſtquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri

Ann. mundi 2239. *Ante Chriſtum natum* 1725.

a *Iacobum quin expiraret præ nimia lætitia parũ abfuit.*

b *Ioſephum cũ quinque fratribus Pharaonem Regem accedit. Geneſ. 47.*

c *Iacobum cũ Pharaone Rge loquitur & in habitãdã accipit Heliopolim.*

d *Annona caritas in Ægypto.*

Ann mundi 2245. Ante Christum nat. 1719.

fuere, partem aliquam in precium alimentorũ Regi decidebant, cúmque ad hunc modum omnes eorũ possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabant, quò certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt, postremò [a] hæc necessitas adeò nõ corpora solũ, sed & animos gentis in seruitutẽ redegit, vt nihil turpe putarent quò victus vtcunq. parari posset. postquã autẽ cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinã fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorũ quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit [b] quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur: qui læti insperata restitutione agrorũ culturam strenuè aggrediebantur: atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permãsit. Iacobus autem cum decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manu filiorum vitam finiuit, precatus eius prius prosperitatem & abũdantiam, & vaticinatus quòd singulorũ posteri in partẽ possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore, præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona cõtulerit, quàm vel benefactoribus deberentur. mãdauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen, & Manassen in suum numerũ admitterent diuisuri sorte Chananæã, quemadmodum postea dicetur. postremò rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus [c] est autẽ cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus

a *Ingens mole ex penuria & caritate promeniens.*

b *Iosephus quintã fructuum partẽ Regi pendere iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 8.

c *Iacobus a tatis anno 147. moritur.*

bus suis nulli pietate secũdus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Ioseph[us] a verò permittente Rege deportatũ patris corpus in Hebronẽ magnificè sepeliuit. Cæteris fratribus recusantibus cum eo reverti, quòd timerent ne defuncto patre in se vindicaret, cũ non amplius esset in cuius gratiam daturũ veniam sperarẽt, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secũ magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa benevolẽtia prosequi destitit. Moritur b autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negociis prudens, & potestate benè vsus, quibus artibus factum est vt neque externum genus, neq. calamitas de qua diximus, quicquã offecerit quò minus ad summam dignitatẽ eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepelierunt. Ioseph[i] c autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarẽt. hoc enim ipse adiuratis prius mãdauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

An. mundi 2311. Ante Christum nat. 1653.

a *Iacobus in Hebrone sepultus.*

b *Ioseph[us] ætatis anno 110. moritur.*

c *Ioseph[i] ossa in Chananeam translata.*

Historia libri Exodi.

Hedio & Ruffino Cap. 9. *Exod.* 1.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

CAP. V.

AEgyptij d gens delicata & ad laborẽ segnis, voluptatibus solùm & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus, labore atque industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorũ

d *Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.*

An. mundi 2353. Ante Christum nat. 1611.

Incrementa exiſtimauerunt: & cùm iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliteraſſet, regnúmq. Ægypti in aliam familiam demigraſſet, inhumanè [a] tractabant Iſraelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſſi & mœnia exædificare, & aggeres exſtruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidú etiã inſanis ſubſtructionibus vexabant gentẽ noſtrá, cogendo varias artes ediſcere, & laboribus ferendis adſueſcere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agẽtibus vt Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortũ eſt deinde aliud quiddã, cur genus noſtrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam [b] ex eo genere hominum quos gens illa vocat ſacrorum ſcribas quorumque prædictionibus multum tribuit, prænũciat Regi naſciturum per id tempus apud Iſraelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Iſraelitas contrà euecturũ, ſi modo ad ætatem adultã peruenerit. nam & virtute fore præcellentiſsimum, & gloria per omne æuum celebrẽ. Quo terrore percitus rex [c] edicit exipſius monitoris ſententia, quicquid maſculini ſexus inter Iſraelitas naſceretur, in flumẽ proiectum necari, obſtetrices etiam Ægyptias diligenter obſeruare partus Hebræarũ ac partu[o]ritiones. Sic enim cautũ putabat ne obſtetrices ob cognationem edictum Regium cõtemnerent. propoſuit etiã pœnam ſi quis clàm ſeruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo ſolum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipſi miniſtri eorũ interitus eſſe cogebantur, ſed futurum quoque tempus proſpicientes inconſolabiliter

a *Hebræorũ ſeruitus intolerabilis.*

b *Præſagiũ de Moſe.*

c *Pharao, Hebræorum maſculos necari edicit.*

Exod. 2.

habiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quãdoquidem & proles necabãtur, & ipſis parentibus non multò poſt erat moriendum: atque ita in extremo infortunio cõſtituti ſibi videbantur. Sed nemo poteſt Dei voluntati reſiſtere etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum ſcriba prædixerat, eluſis Regiis obſeruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuiſſe vanum euentus rei comprobauit, Amames [a]Hebræus vir inter ſuos nobilis, ſollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tũ priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandũ diuinum præſidiũ conuerſus, orabat vt tandẽ miſeraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétq. finem præſentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiã flexus, aſtitit ei per ſomnum. iuſſitq. in futurum benè ſperare. Memorẽ ſe eſſe pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipſis defutura præmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorũ progeniem ad tã numeroſam multitudinẽ auxiſſe: ſuo fauore Abrahamum ſolum è Meſopotamia in Chananæã profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe, Iſmaeli Arabiã, Chæturæ filiis Troglodytidẽ, Iſaco Chananæã. Res etiam bello meis auſpiciis feliciter ab eo geſtas nunquam ſine impietatis & ingratitudinis nota nõ meminiſſe poteſtis. Iacobi verò nomẽ etiã apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatem in qua ipſe vixit. tum ob eã quæ poſteris eius quaſi hæreditario iure obtigit: qui à ſeptuagin-

An. mundi 2373. *Ante Chriſtum nat.* 1591.

a *Amarames futurum Moſis parẽs Deum orat pro Hebræis.*

An. mundi 2373. *Ante Christum natum* 1591.

ta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoq. scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam, puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerũt, tibi nascetur, hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriámque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur nõ apud suos tantum, sed & apud exteros me istud beneficium in te tuósque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionẽ cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtrisq. solicitudinẽ auxit. iam enim non puero tantum timebant sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed [a] mox oraculo fidẽ fecit mulieris partus, quæ rã facilè est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentiẽtes eorũ quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent, hunc infantulum per tres menses clã nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa irã Regis incurreret, ac mox & ipse vnà cũ puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam. maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestũ tamen in continuo periculo viuere. non eius tãtum, sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam, lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumineque

a *Mosis natus.*

neque illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque [a] ita in flumen proiecti salutē diuinæ prouidentiæ cōmiserunt. in hunc modum cùm à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud vas deportaretur à flumine. hic verò manifestissimè Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eósque qui propter vtilitatē suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo cōmittunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat [b] filia Regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspicata vas fluitans missis natatoribus iubet lectulū ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, allato, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaq. iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed aduersante, ídque cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dū nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres, quòd si Hebræam aliquam accersetes, tum fortè popularis mammam admitteret. cúmque rectè monere videretur puella, iussa est & ipsa hoc negocium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adducens cōmunem matrem, ignotam omnibus qui

An. mundi. 2373. *Ante Christum nat.* 1591.

a *Moses in flumen proicitur.*

b *Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.*

Anno mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogãte Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentẽ, ab hoc casu nomẽ est sortitus. aquã enim Ægyptij vocant Moyses verò seruatos. quare [a] composita voce ex vtriſq. nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiã prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iã antè prædixerat, erat [b] enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autẽ non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerẽdas præ se ferebat. post tertium verò annum ętatis admirandam gratiã ei Deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine nõ obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circunfertur, obuios quosq. in se cõuerteret. ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tãta erat pueritiæ gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent, quo [c] factũ est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cùm alioquin germanis liberis careret. allatúmq. patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus ei nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinũ meũ tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filiũ, tibi verò in principatu ac imperio successorẽ. & cũ dicto patri infantem in manus impossuit. at ille postquàm acceptũ ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus co-

a Moses vnde nominatus.

b Moses ab Abrahamo septimus.

c Moses Thermuthidis Pharaonis filia adoptatus filius.

rus comiter diadema suũ eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractũ prolabi in humum passus, pedibus etiã calcauit. id quod mox omnibus visum est, & regno nihil boni portendere. mõxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturã prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer[a] iste per cuius necẽ nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iã confirmauit, insultando tuo regno & diademati calcãdo. Hoc interempto iã Ægyptiis metũ quam Hebræis spem & fiduciã adimet. Thermuthis verò confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaq. educabatur quam accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicitatẽ suo generi sperabant. Ægyptus verò suspecta erat hæc educatio. sed cùm nemo extaret vel è cognatis, regiis vel ex aliis optimatibus, & etiamsi Moses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum cõmoda, abstinuerunt ab eius cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes[b] qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducũt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retrò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauũ rui si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, latè eam populabantur: degustatáque prædæ dulcedine, non temperãtes sibi, ad maiora audenda accendebantur.

Ann. mundi 2376. *Ante Christum nat.* 1588.

a *Moses diuina prouidentia seruatur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 7.

b *Ægyptiorum Rex in Æthiopes.*

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

cúmque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Memphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. Cumque responsum esset Hebræum in auxilium aduocandum, Rex [a] à filia postulat Mosen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturũ, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simulac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit quod factum gentis vtrique vatibus lætitiam attulit. Ægyptij post partã eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille [b] verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nõ per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentũ (nam hi tractus plurimos gignũt, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latẽtes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securũ iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat, est autem hoc animal infestissimum serpentum generi, qua propter fugitant eorũ in-

sectas-

a Moses Ægyptij exercitui dominus postulatur.

b Moses in Æthiopes mouet.

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

factionem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur. sunt autẽ mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nũc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitia. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit, quarũ bona opera vsus, itinere impunè peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: commissõq. prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionem cõpulit. nec hoc contentus, oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo [a] factũ est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatẽ exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iámque aut excidium aut captiuitas Æthiopibus imminere. ad vltimum [b] compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autẽ penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaq. cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido incluſa, non fluminibus tãtum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorũ inundationes prohibendas exstructi, ad hoc quoque tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cum Moses desidere exercitum ociosum ægrè ferret, hoste non audente manus conserere, interim tale quiddam accidit. erat [c] Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem cõspicata, virtutémque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in in-

a *Mosis & Hebræorum contra Æthiopes victoria.*

b *Saba regia obsidione cincta.*

c *Tharbis Æthiopum Regis filia Mosi connubium petit.*

An. mundi 2400. Ante Christum nat. 1564.

tegrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, veheméti eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditã ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratiis, nuptiisque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi [a] verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatiq. ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominé habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritãtibus indesinenter scribis ac sacrificis: vt iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciẽs in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat. tũmque [b] ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendã puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractã recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuẽdi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio

a *Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2.*

An. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 8.

b *Moses ad Madienam vrbem profugit.*

laboret

laboret aquarum inopia, pastores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhausta aqua ab aliis, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septé virgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. cúmq. pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi vsurparent. Moses [a] iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vsurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabántq. ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde [b] adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Ietheglæũ, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto verò pòst, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina,

Ann. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

a *Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opē contra pastores.*

b *Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit.*

Ann. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato tumore numẽ illic habitare pastoribus hactenus inaccessus ob religionẽ loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigiũ: ignis [a] enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamẽ inde maxima & flagrantissima flãma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus, magis etiam obstupuit postquam vocẽ ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem fit hac visione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutẽ habitus, cæterùm vlterius nihil curiosè inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq. confidẽter in Ægyptũ proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, tetram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarũ actionis, ob felicẽ successum offeras. & oraculũ quidẽ tale ex igne prodiit. Moses [b] verò tam visis quàm auditis territus insit, Potẽtiæ quidẽ tuæ domine quẽ & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tã insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus prædi-

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 9.

Exod. 3.

a *Mosi Deus in rubo ardente apparet.*

b *Moses & Israelitas miraculis Deum confirmat, vt ipsius promissionibus fidem habeãt.*

Exod. 4.

rus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quã nunc habitãt, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illũ securũ esse de toto hoc negocio, se illi nunquã non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terrã proiecta fidem promissorũ acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ae [a] mox denuò in virgam est mutatus. post hoc [b] manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albã & colore calci simile exemit, quæ mox in pristinum colorẽ rediit. iussus [c] deinde aquam è propinquo hausta humi effundere. vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem adfore, vtq. apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiúsque iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in [d] Ægyptum properaret, neq. die neque nocte iter intermittendo, néve diu tempus terendo longiorẽ Hebræis seruitutem & afflictionẽ redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, pretiatus vt eandẽ potentiã in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem cõspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eũ ad sacrificium inuocare posset. tũ Deus aperit ei sanctum nomẽ, nunquam antea hominum vlli

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a Mosis virga in Draconem mutata.

b Mosis manus alba.

c Moses aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinẽ.

d Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

auditum aut cognitum, quod mihi eloqui necius nec fas esse arbitror. Mosi verò non tunc tantum, sed quotiescunque opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, déque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit, fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Helio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

Cúmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctũ, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in [a] Ægyptũ ob publicã coguatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficiscí. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, libertísq. communibus [b] Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominũ prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cúmque iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox [c] vlterius progressus obuios inuenit præstãtissimos quosque Hebræorum, qui aduentum eius, præsenserant: & mox nequid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestãtia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorũ & incolumitati non defuturam. Atq. [d] ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirũ libertatis amore, ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suã pro Ægyptijs contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laborésque exhau-

a *Moses ex Madian in Ægyptum proficiscitur.*

b *Mosis duo filij Gerso & Eleazarus.*

c *Moses ab Hebræis in Ægypto exceptus miracula eis exhibet. Exod. 5. 7.*

d *Moses Ægypti regem vt Israelitas dimittat hortatur.*

ruſtos dum non aliter quàm pro ſuis popula-
bus bellum adminiſtraret, adiicit malam gra-
am pro tot beneficijs ſibi redditam, oraculũ
einde in Sina monte acceptũ regi aperit. nec
on prodigia quibus de voluntate Dei confir-
natus omnem hæſitationem poſuerit, ſingil-
uim enumerat. addit deinde preces ne per
ncredulitatẽ Dei decretis obſtaculo eſſe ve-
it. cæterùm [a] cùm à rege contemptim auditi a
e animaduerteret, exhibet illi ſpecimen pro-
digiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus
ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorũ olim
fugitiuus, nunc magicis præſtigiis inſtructus ad
reliquos decipiendos venerit. Habere ſe quo-
que ſacerdotes qui eadem oſtẽta repreſentare
noſſent, non minus peritos huiuſmodi artium:
nec eſſe cur ſe Moſes iactare debeat, quali ſo-
lus diuina præ cæteris vicissim polleat, atque
ita apud rudem multitudinẽ quaſi ſupra mor-
talem conditionem poſitus ſe venditet: confe-
ſimque cùm & ipſi ſuas virgas proiecissent, in
dracones ſunt verſæ. Tum Moſes nihil his mo-
tus, ne ipſe quidem, inquit, ignoro aut contem-
no artes Ægyptiorum, attamen quæ ego ope-
ror, tanta præſtantiora eſſe aiõ, quàm iſto-
rum magiam, quanto interuallo res diuinæ hu-
manas poſt ſe relinquunt: iãmque manifeſtè
declarabo non eſſe hoc præſtigias veritatis
ſpecie parum cautis imponentes, ſed ipſiſſimã
Dei virtutem, argumentum omnipotentis
illius voluntatis apud incredulos futuram: &
cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt
ſit draco, quę mox dicto parens [b] Ægyptiorum
virgas quæ draconum ſpecie reptabant, vnam
poſt aliam aggreſſa omnes ad vnã deuorauit:
ac mox in priſtinam ſpeciem reuerſam Moſes
rurſum ſuſtulit. Rex grauem ad indignationem

Ær. mundi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

Pharaonis prodigia exhibet Moſes.

b *Moſis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.*

Mū. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

magis quàm admirationem hoc facto commeretus, cùm nihil actutum respondisset, neq. quicquam Ægyptiacis artibus profecturum, mādat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingēdos præbere solitos, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad comportandas paleas dimittebat, priſtini laboris onus conduplicaturus. Moses autē neq. minis regis à proposito deterrebatur, neq. fidus suorū querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato cōtra vtrunq. animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimā libertatem restitueret. itaq. de nuò Regē accedit, suadens vt dimittat Hebræos in Sina monte, illic Deo sacrificaturos, hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquā eius voluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius cōtemnere videatur. vtq. populo potestatē exeundi faciat, ne fortè contra moliēdo posthac culpā in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nā necessariò calamitates eos cōprehendere, qui diuinam ità in se prouocauerint: & trū terrā tum aërem illis infestū existere, tum precationē filiorū parū feliciter procedere, eleméntis etiam ad vindicandū in eos cōcitatis. atque hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionē eorū exire contingant, nisi hanc profectionē bona pace ipsorum impetrauerint. Rege verò nihili faciente verba Mosis, neq. vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerūt: quæ singulatim recensebo tum propter eorum nouitatem, tum vt eò magis appareat hō vanas

a *Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. Exod. 6.*

b *Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.*

fuisse

fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primum [a] amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cū præterea nullū fontem haberent. nec coloris tantum id erat vitiū, sed si quis siti coactus gustaret, cōfestim acri dolore corripiebatur: erátq. talis Ægyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinā naturam retinens: quo miraculo Rex inops cōsilij, timēs incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cùmq. malum cessasset, rursum ad pristinā mentem rediit, sententiam suā reuocans. Deus autē moras hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum [b] vis immensa terram eorū populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harū vitiata hauriri posset, immorientibus earum pleriſq. & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsque in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non repertę, & in cubilibus quoque passim aberrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cū Hebræis abire quò velit: & quā primum hoc dixit euanuerūt ranę, terráque simul & flumē in pristinā naturā sunt restituta. vix dum hoc malū cessauerat, cū Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populū cœpit, & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitū quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1519.

a *Prima Ægyptiorū plaga: Aqua in sanguinem mutata. Exod. 7.*

Exod. 8. 9.

b *Altera plaga, Rana.*

An. mundi 2444. Ante Christum nat. 1513.

vindicat. pedunculorum [a] enim magna vis corporibus Ægyptiorum ſatebat, à quibus malè perdebantur, neque lauacris, neq. medicamentorum inuectionibus extinguere eos valentes. Qua noua peſte turbatus Rex, & non magis ipſo periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum eſſet, ægrè dimidiata ex parte reſipuit: Hebræis enim exire permiſſis, ac mox malo ceſſante, liberos & vxores reditus obſides ab eis exigebat, quo facto magis etiã Deum exaſperat, putans ſe prouidétiam eius circumuenire poſſe, quaſi Moſes, & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppreſſionibus ſumeret. Varias [b] ergo, & multi formes beſtiolarũ ſpecies immittit, quales nemo ante eam diem vnquam viderat, & ea copia, vt tota regio malo hoc repleretur: per quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præſentaneum exitium euadebant, infecti [c] tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero notam quidem reſipiſcente vt voluntati diuinæ cederet, ſed mulieres quidẽ cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiã grauiores pœnæ, quibus ob Regis malitiam in vniuerſam gentem ſeuerè animaduerteret: ſed [d] exulceratis intus & in cute corporibus miſerabilem in modum nõ mediocris numerus abſumebatur. Et cũ ne ſic quidem Rex reſipiſceret, grando [e] nunquam ante in Ægyptio cœlo viſa, tũc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in ſeptentrionali regione, verè iã adulto ſupernè ruens omnes eorũ fructus contriuit: & ſi quid intactũ grando reliquit, nubes [f] locuſtarum ſuperuenientes ita abſumpſerũt, vt fructuum colligendorum ſpes Ægyptiis omnibus

a *Tertia plaga, Pediculi.*

b *Quarta plaga, Beſtiola.*

c *Quinta plaga, Peſtis.* *Exod. 9.*

d *Sexta plaga, Vlcera.*

e *Septima plaga, Grãdo.*

f *Octaua plaga, Locuſta.* *Exod. 10.*

albus omninò sit adempta. Quod si Rex studijs tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi nō ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tāta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per cōtentionē repugnare, & in publica commoda sciens volénsque peccare pergeret. itaq. tandē Hebræis pueros etiā vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prædā relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse cōquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densæ[a] tenebræ omnisq. luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes cùm nondum flecteretur Pharaothes vt liberū exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur, Quousq. repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediū aduersus mala, quibus affligimini. Rex[b] verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respōdit Moses, se nō amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltrò Hebræos rogaturum vt quàm primū inde proficiscantur. atq. his dictis abiit. Deus autem cùm decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit

An. mundi 2454. Ante Chris. Nat. 3510.

a *Nona plaga, Tenebræ.*

b *Moses Pharaoni pellis.*

Exo. 10. 11. 12.

ætat. mundi. 2454. Ante Christum nat. 1510.

Moſen edicere populo, vt paſcatum habeant ſacrificium, præparatũ tertiadecima Xantici mẽſis in quartamdecimã, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, item Hebræis Niſan & Macedonibus [a] Xanticus: vtque ipſe Hebræos educat omnia ſua ſecum portãtes. ille verò inſtructos prius ad profectionẽ, & per ſodalitia diſtributos in vno loco continebat, illuceſcente verò quartadecima omnes ad exitum animati ſacrificabãt, & ſanguine domos luſtrabant. aſperſas hyſſopo: & peracta cœna reliquias carnium exuſſerunt, tanquá exituri. vnde nunc quoque ſolenne manet nobis idem ſacrificium, quam feſtiuitatem vocamus Paſcha, id [b] tranſitum, ſignificat, eó quòd Deus illa die præteritis illæſis Hebræis, Ægyptios morbo percuſſit. nã [c] peſtis illa nocte abſumpſit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam concurreretur à proximis vociferantibus nõ amplius detinendos Hebræos. tum [d] Rex accito Moſe mãdat vt abeãt, ratus poſt eorũ exitum regionem ceſſantibus calamitatibus ſubleuandam. donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius diſcederẽt, alij propter vicinitatis conſuetudinem. atq. hoc pacto exitum eſt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebãt per Latopolim tunc deſertam: Babylon enim poſt eo loco eſt condita, Cambyſe Ægyptum vaſtante, cúmque abeuntes iter ſtrenuè continuarent, tertia die peruenerunt Beelſephontem ad rubrum mare ſitam, cúmque nihil per viam inuenirent propter ſolitudinem, macerata farina & modico calore in panis ſpeciem ſolidata ſe ſuſtentabant: quo victu per triginta dies ſunt vſi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipſum parcè diſpenſabant ad neceſſitatem magi-

quã

a *Xanticus Macedonibus teſte Suida eſt Aprilis.*

b *Iudæorum Paſcha tranſitum ſignificat.*

c *Decima plaga, Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.*

d *Iſraelitæ ex Ægypto diſcedunt.*

quàm ad ſatietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ [a] feſta per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm [b] multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem habebant ſexcentorum millium numerum explebant.

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

a *Azymorũ feſtum.*

b *Filiorum Iſrael numerus.*

Quomodo Moſe duce Ægyptum reliquerunt.

CAP. VI.

RElinquerunt [c] autem Ægyptum menſe Xanthico, luna quintadecima, anno quadringẽteſimo trigeſimo poſtquam Abraham pater noſter in Cananæam venit: & poſt Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducenteſimo decimoquinto. Moſes verò annum tunc agebat octuageſimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant [d] etiam ſecum oſſa Ioſephi, ita vt filiis ſuis mãdauerat. Ægyptios autẽ pœnituit quòd Hebræos dimiſiſſent: cũq. rex præcæteris hanc rem ægrè ferret, totum præſtiglis Moſis imputãs, decretũ eſt, vt in eos irruerent: & [e] correptis armis reliquóq. apparatu, perſequebãtur, retracturi ſi poſſent aſſequi. nõ enim timendum ne Deus offendatur, cùm iam ſemel exitus illis ſit conceſſus. ſperabant etiam facilè ſe in poteſtatem redacturos inermes & de via laſſos. itaque obuium quemque rogantes quà tenderent, raptum inſequebantur, tametſi per viam difficilem non ſolùm exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moſes autẽ hac Hebræos ideò duxit, vt ſi Ægyptij mutata ſententia perſequi eos vellent. pœnas malitiæ violatíque pacti perſoluerent, néve Palæſtini, quos ob veterem ſimultatẽ infenſos habebant, de hac profectione certiores fieri poſſent: eſt enim illorum regio Ægypto contermina, quopropter ſo-

c *Tempus exitus ex Ægypto. Exod. 12.*

d *Ioſephi oſſa.* Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 11.

e *Iſraelitæ Ægyptij perſequuntur.*

f *Quare Moſes Iſraelitas nõ duxerit per Paleſtinam*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

missa via quæ in Palæstinam ducit, per desertũ via dispendiosa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obitérque iuxta Dei mandata in mõtem Sina populum sacrificaturum adducere, sed [a] vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce Ægyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit. aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia scutatorum peditum. hi vias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat inter rupes & mare concluſis, [b] quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant. oppositis armatis quà exitus in cãpos aperiebatur. in hac locorum iniquitate cõcluſi, cum nec obsidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent. nec arma adessent: etiamsi maximè pugnare cuperent. nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione saluti consulerent, quo factum est vt Mosen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat, minimúmque aberat quin Propheta lapidato, contemptíque per incredulitatem pollicitationibus, deditione in pristinam seruitutem redirent, nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circũcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba nulli succumbens difficultati nõ cessabat eis prospicere. Deo fretus, quẽ post libertatis præsagia probabile nõ erat permissurũ vt aut delerentur, aut in potestatem inimicorũ relaberentur. cúmque medius in concione constitisset sic ad eos verba fecit. Si [c] homo aliquis res ve

a *Israelitæ ab Ægyptiorum multitudine ad mare rubrũ cinguntur. Exod. 14.*

b *Israelitici populi ab Ægyptiis concluſi anxietas.*

c *Moses populum vt Deo sacrum se dedat hortatur.*

stra

stras benè ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterũ similem eius curã & diligentiã expectare: nunc postquã Deus ipse gubernandos vos suscepit, quantæ insaniæ fuerit eius opẽ nõ sperare, qui per me vltrò vobis præstitit quicquid ad vestram salutẽ ac libertatẽ conferre videbatur. imò hæc ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperãdũ accẽdere debuerat. ipse enim vos in arctũ hunc locum cõcludi voluit, vt ex tanta necessitate prẽter vestram æquè ac hostiũ opinionẽ seruaret, atque hũc in modum declararet: nõ solum potentiam suam, sed fauorem etiã quo vos perpetuò prosequitur. nõ enim in paruis reb. [a] Deus propitius auxilium afferre solet, sed tũ potissimũ quando spei supereſt minimum. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neque propter fugam mari & montibus impeditam animum despondere. potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Quando potissimum Deus auxilium afferre soleat.*

Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. VII.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnã in sequentẽ diem differre consultius putabant. vt verò ad extremum littus ventum est, tum [a] Moses sumpta virga Deum in auxiliũ supplex innocat dicens: Tu domine scis quòd nec viribus nec artibus humanis vllũ hinc nobis patet effugium, supereſt vt ipse salutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc est dela-

a *Mosis ad Deum precatio.*

Ab mundi. 2454. Ante Chri. nat. 1510.

tus, tuam voluntatem tuámque fidem ſecutus ad te ſolum omni alia ſpe, omni conſilio deſtituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiã reſpicimus, quæ ſola nos iratis Ægyptiis eripere poteſt, ſuccurre igitur properè, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ ſalutis ad fiduciam & ſpem exertæ in difficultatibus conflictatum ſumus, ſed noſtris non tuis: tuum eſt Domine hoc mare, tuus & mõs qui nos claudit: & hinc poteſt te iubente aperiri, & illud in terram verti poſſumus & per aciẽ ſublimes effugere, ſi ita nos ſeruari tibi placeat. hęc precatus, mare virga percutit: quo ictu repentè a ſciſſum, & retrorſum ſe recipiens, nudum ſolum Hebræis adfugam capeſſendã relinquit. Moſes autem videns adeſſe Deum, & mare de ſuo ſolo ceſſiſſe primus progreditur, hortatur Hebræos vt alacriter ſequantur per viam diuinitus datã, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem ſalutis rationem tam ſubitò exortam illis verò impigrè ſubſequentibus, nimirũ diuina ope fretis. Ægyptij primùm inſanire eos putabant in manifeſtam pernicié ruentes, poſtquam b verò viderunt eos longè proceſſiſſe & impunè abſque omni impedimento iter facere impetu facto perſequi eos cœperũt, quaſi & ipſi tutũ per mare iter habituri: & præmiſſis equitibus à littore deſcendebant, iámque in aduerſum littus euaſerant Hebræi, hoſtibus à tergo relictis, quos armis grauesipſa etiam miraculi noui tas nonnihil eſt remorata: ſed cum incolumes illos terram tenere viderent, ſibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fallit eos hæc opinio, neſcientes non quorumuis talem viam eſſe, ſed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad ſalutem patere, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarentur. ergo cũ iam

a *Mare rubrum findi-tur.*

b *Iſraelita incolumes per mare rubrũ euadũt quod Ægyptios inuolui.*

vniuer-

An. mundi 2454. *Ante Chri. nat.* 1510.

vniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterū mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiā eodem impellentibus: accesserūt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur: & nihil omnino deerat eorū quæ ab irato Deo hominibus ad pernicie immiti solēt: nā & nox eos caligino sa nimis ac tenebrosa cōprehendit. atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nūcius quidē cladis domū reuerteretur. Hebræi verò vix sui compotes erant præ gaudio ex tā inopinata salute cōcepto, accedēte huc etiā hostiū interitu, quò maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illius auxiliū submittente, quapropter tū sua salute, tum inimicorū supplicio læti magis quā vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt. & [a] Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorē gratiarū actiones continens hexametro versu cōposuit. Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita singulatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquā incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiā etiam tū rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturę sponte: quandoquidē heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus [b] Pamphilium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testātur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera [c] verò die cum æstus & ventus arma Ægyptiorum in litus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerāt, Moses id quoque diuina prouidētia factum interpretatus, ne post

Exod. 15.

a *Carmē & gratiarū actio Mosis & Israelitarum pro præsenti liberatione.*

b *Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit dum moueret in Persas.*

c *Aegyptiorum arma ventus in Hebraeorum castra expulit.*

hac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorũ clade & præda quæ Israelitis inde obtigit.*

III. *Raguelis cõsilium quod genero suo Mosi dedit.*

IIII. *Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis & purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.*

XIII. *De Speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostilem incusserunt.*

Quomodo

Quomodo Moses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

CAP. I.

RECENTEM hanc lætitiam ex inspe-
rato acceptæ salutis offuscauit non-
nihil itineris molestia, quo per de-
serta in Sina montem ducebantur:
quòd emetienda esset regio difficilis propter
ciborum & [a] aquarum extremam inopiam, &
ne brutis quidem alendis, nedum homini-
bus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil
omninò humoris habens, vnde fructus proue-
nire solent, talem autem viam necessariò sunt
ingressi cùm aliam non possent, deferebántq.
secum aquam priusquam desertum intrarent
haustam duce ita præmonente. qua absum-
pta puteos magno labore propter duritiẽ ter-
ræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidem
vel satis bonam, vel quantum sufficeret in-
ueniebant. in hunc modum iter facientes
perueniunt prima vespera in locum quen-
dam, cui propter aquas vitiosas nomen fe-
cerunt [b] Mar, amarorem vocabulo signifi-
cante: ibíque lassis de via & commeatu quo-
que iam absumpto: inopiam sentire inci-
pientibus, diuertere placuit, inuitabat ad
manendum puteus fortè repertus, qui ta-
metsi antis copiis non posset sufficere, non-
nihil tamen solatij propter naturam regionis
præbebat. audiebant enim nihil aquæ in pro-
gressu se inuenturos, hæc ipsa quoque ama-
ra fuit & nulli potabilis, non homini solum,
sed ne iumento quidem. Moses autem vi-
dens eis animum cecidisse, nec habẽs quod di-
ceret. non enim erat res cum hoste quẽ virtu-
te repellere posset, sed & viri & imbellis mu-

[a] *Israelitæ in deserto aquæ penuria laborant.*

[b] *Mar amarorem significat.* *Exod. 15.*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

lierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat consilium populi miseriam ad proprium infortuniũ referens. ad hunc vnum enim cõcurrebant, mulierculæ infantibus opẽ implorãtes, viri verò mulieribus, ne se despiceret, vtq. salutis remediũ aliquod quæreret ad [a]preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquã mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitũ daturum se aquam desiderãtibus, si gnauiter iussa perageret. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimũ quemq. certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potum iã non aspernandũ multitudini exhibuit. Hinc [b]castris motis peruenerunt in Ilym, agrũ, vt primo aspectu è longinquo videbatur, nõ malum. ferebat enim palmas. vt verò propiùs est vẽtum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm septuaginta, eæque nõ admodũ proceræ propter loci ariditatem. nã ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendã arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructũ ferebant propter eandẽ aquarum inopiam. quamobrem exortũ est murmur multitudinis cõtra ducem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum

a *Moses Deum orat vt aquam vitiosam potabilem reddat.*

b *Israelita in Ilym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriã murmur exoritur.*

Exod. 16.

extu-

extulerant iam absumptum desiderabant, & cùm nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimùm à desperatione aberant: atque ita præsente egestate præteritorum tam Dei quàm Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis Imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatã animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cúmq. singularem quandã gratiã in vulgu præferret, popularíq. facundia cũ primis polleret, exortus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente [a] animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuissent: nunc quoque expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtque appareat præteritáne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendãtur, qui & voluntatẽ ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, cõtemnant, & se ministrũ eius iniquis odiis persequantur, præsertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerẽda suscepera[t], deceptos se queri possint. Enumerat [b] deinde singillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dum eos contra Dei voluntatem detinere conarẽtur: quomodo idẽ fames illis quidem cruentum & ad potũ inutile, ipsis verò dulce futurit ac potabile, quomodo

Ann. mundi 2454. Ante Chri. Hum nat. 1510.

a *Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertat hortatur.*

b *Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.*

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

item refluo mari locum eis & viam ad effugiũ cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutẽ sint consecuti: inimicos verò internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq. diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiã sibi comparauerint. rum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionẽ incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tũ quidẽ de ipsius prouidentia desperandũ. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandúmque non esse serũ auxiliũ quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, nõ contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinẽ probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarũ inopiã sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suũ vsum pascentibus seruire malint. Se quidẽ non tam sibi priuatim timere, cui casu iniustè nihil mali accidere possit: quã ipsorum incolumitati, si per istã lapidationem facta & cõsilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat nõ de nihilo cõcitatos, ad [a] preces & supplicationes confugit: & cõspecta quadã specula, opem Dei rebus per inopiã afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset. vtq. propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore polliceretur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinẽ: illi verò animaduertẽtes promissionibus diuinis lætũ, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserũt. ipse stans in medio cõ-

[a] *Moses opẽ Dei implorat.*

cionis

tionis, ait se præsẽti necessitati à Deo remediũ afferre: nec ita multò post [a] magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atque exhibitum: qui ad hũc modum pastis, alia mox alimenta demisit. nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cũ manibus eius hærens, concreuisset, suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti, degustat: lætúsque re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgare roré de cælo descẽdere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac [b] mox prægustatũ offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu verò ad aromatis similitudinẽ quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis: eúmque pro se quisque certatim colligebant. sed [c] mox edicto admonétur, vt ex æquo assaronis mensurã quotidie colligerent: nõ enim defore hoc cibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligunt. quod si quis contẽpto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt qui hunc hæ

An. mundi 2454. *Ante Christum* 1510.

a *In Hebraeorum castra coturnices Deus immittit.*

b *Manna Israelitas Deus cibat.*

c *Edictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

bet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna vocant, nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: tãtum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerũt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquantisper tumultu furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantum nõ siti deficientibus, quando quidé solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriés petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ociũ & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentẽ. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidẽda, Moses ferit eam virga, quæ euestigio dedehiscens aquã euomuit copiosissimã simul ac limpidissimam, illi verò inopinato spectaculo

a *Manna quid significet.*

Exod. 17.

b *Israelita 40. annos Manna sustentati.*

c *Israelitæ in Raphidĩ perueniunt, vbi laborãt siti.*

d *Moses virga petrã ferit & larga profilit vnda.*

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

raculo attoniti, vel aspectu ipso recreabantur móxque magna cum voluptate bibebant, quòd esset dulcis & quidem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pio accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in tẽplo dedicatæ, quòd Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit

CAP. II.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúsque de his per omnes gentes circumquaquè sparsis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vtrò citróque legationibus adhortabantur se inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, si modò possent aduentantem multitudinem. præcipuè verò huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi, Horum a Reges & se inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem sibi struere dictitantes: quos non oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò posse opprimi. consultiúsque esse in deserto eorum cònatus vlcisci quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim esse prudentium, initiis aduersariorum potentiæ quàm primùm obstare, nec expectare dum

Hedio & Ruffinus. Cap. 2. Exod. 17.

a Amalecita mouent in Israelitas.

quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi cõſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendum erat: hortatur [a] vt Dei ſententia freti, cuius auſpiciis libertatem ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecuniis, cõmeatu & aliis huiuſmodi præſidiis ſint inferiores, ſed cùm Deũ pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent lõgè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eúmq. fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſque tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe confeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneſ ſum præficit Naueci filium è tribu Ephræm

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510

a Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.

b Amalecitæ fundunt fugántque Iſraelitæ.

tid

tide, virum manu ac consilio iuxtà promptum, & pietate insignem, & è Mose præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita disposuit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctẽ deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit atque a ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse mõtem ascendit. iámque ad manus ventũ erat, pugnabatúrq. strenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moses verò extensione manuum lassatus, cùm obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuissẽtque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent, qua victoria nõ alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit: nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaque degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opi-

An. mundi 2454. Ante Chri. nat. 1510.

a *Iosua Israelitarum Dux designatur.*

mam a reportauerunt. námque castris etiã hostilibus expugnatis publicè, & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiã pecuniæ signatæ numerus: adhæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solẽt. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti b verò die Moses cæsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesúmque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeóque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cùm hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque c internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltrò armis aggressi essent, ídque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto quo hostem iacentem

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a *Israelitæ prædam opimam ab Amalecitis repertam.*

b *Spoliorum & præmiorũ distributio.*

c *Amalecitæ internecione delendi prædicti.*

centem fortiter reiectum magna clade affecerunt, post dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad [a] montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

[a] *Israelita ad montem Sina perueniunt.* Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Exod. 18.*

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

CAP. III.

CVm [b] autẽ rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq. peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorũ liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulũ præbet prope rubũ. qui flagrationem illæsus euaserat, dum verò multitudo per suas quisq. cognationes epulatur. Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq. suũ faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudẽ, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitrio ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminẽ volens impedire quò minus iustitia vim frueretur. vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutũ vidit: seductũ seorsum quid facto opus esset docuit:

[b] *Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

consuluítque [a] vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicæ negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminé, nisi Mosi similem. itaque cùm *non ignores*, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tãtũ cultui deditus esto, quò facilius populũ è præsenti necessitate eximas: Quin & illud pro virili cõsulueris, vt lustratis ac recẽsitis copiis eas *in* dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & decem cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

[a] *Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.*

Hòc [b] Raguelis consiliũ Moses libenter admisit, fecitq. quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans neq; authorẽ eius celans, sed pro concione populo indicãs cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militariũ ac iudiciorum, malens dignos sua laude nõ fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius coniicere liceat: de qua suo loco sæpe nobis dicendũ erit. Interea dũ

Hedio & Rufinus Cap. 5.

[b] *Mosi socer consiliũ admisit.*

his

his locis populus hæret, Moſes pro concione ait ſe ire in montem Sina collocuturum cum Deo, & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubétq; vt ipſi interim in propinquo caſtra metentur, viciniores Deo futuri.

Ann. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

Moſes conſcenſo Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

CAP. IIII.

HIs[a] dictis aſcendit Sina montem omnium regionis eius celſiſſimum, & ob nimiam altitudinem cautéſq; præruptas non aſcenſus tãtum hominum, ſed aſpectus quoque ipſos defatigantem, vt non immerito propter nomen incolens religioſus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis caſtris radices mõtis occupant, ſuſpenſi animis quidnam boni ita vt promiſerat, eſſet à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem ſuum expectant, feſtos dies agebant, caſtitatẽ ſeruantes tum in cęteris, tũ abſtinendo à congreſſu mulierũ per triduũ, ſicut iuſſi fuerant, & aſſiduis precibus Deũ ſolicitantes, vt propitius Moſem excipiens, donum ſibi per eũ aliquod mitteret quod ad vitam benè ac feliciter degendum cõducibile foret, interim & victu ſumptuoſiore vtebãtur & ornatu ſplendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modũ duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primum præter ſolitum ſupra tota caſtra Hebræorum ſublimis pependit. tentoria quam latè patebant cõtegens, reliquũ cœlum circumquaque clara ſerenitate obtinẽte: procellæ[b] deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura ſimul crebro micantia terrebant, fulmináque eliſa ſignificabant Moſen ex ſententia cum

Hedio & Ruffino Cap. 6.

[a] *Moſes Sina montem aſcendit.*

[b] *Horrenda fulmina in monte Sina.*

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

Deo propitio conueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiãt, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterũ Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiúſq. horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabãtur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de mõte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per irã Dei ſublato, ſe quoq. ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultúq. ipſo animum gaudio geſtientem præferens, quo cõſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram quæ mãdata à Deo referat, quã vbi cõueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodũ nunquã antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq. tempore legatũ veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum perq. eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quę vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluẽtis imbri fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam

a Moſi ad Iſraelitas oratio.

variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omniũ egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quẽ Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananæ terræ est factus, per quẽ Isacus confectis senio parentibus est natus, per quẽ Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quẽ Iosephus in Ægyptiorum præsidem euasit, is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres, ea vobis sacrosancta erũt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatã vitã agetis, fœcundes terra fertili, mari trãquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq. hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cũ Deo coràm collocutus, immortalẽ eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His [a] dictis adduxit populũ cũ liberis & coniugibus vt Deũ loquentem eis audiant, & quid agendũ docentẽ, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguã in animos eorum illaberentur, itaq. omnes audiebant vocem è sublimi descẽdentem, vt nemo nõ intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tãtũ eorũ indicabimus. Docet enim nos

Primum [b] præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Anno mundi 2456. Ante Christum nat. 1510.

a *Populus Israeliticus Deum de monte Sina loquentem audit.*

b *Decem præcepta. Exod. 24. Deuter. 5.*

An. mundi 3454. Ante Christum natum 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non commitendum furtum.
Nonum, Nõ deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prędixerat audiuit, dimissa est cõcio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentoriũ ventitantes postulabãt vt etiã leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quõve modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed

Exod. 24.

maiorem legũ partem in aliud tempus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eodẽ ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, per [a] XL. enim dies abfuit, cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio, variabãt enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximẽ qui minus eũ amabant: alij raptũ à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiã ancipites, quòd alterum ab humanis casibus nõ alienũ, alterũ viri illius virtuti conuenientibus videbant, ipsiu. sortẽ satis æquo animo ferebant, suam autẽ vicem dolebãt, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ inueniri credebant impossibile: & neq; solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta nõ dolere poterant. ac ne castra mouere quidẽ audebant, reditũ expectare iussi. tãdem [b] XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit; diuinam prouidentiam illis adesse fi

[a] Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.

[b] Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.

se significans, & rationē bene ac beatè viuendi se per eos dies didicisse. postulatéq; Deū vt tabernaculū ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secū circūferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascēdere, sed interuisitans crebro & tantū nō cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi permonstratā, nihilq; superesse, nisi vt ad eius fabricam quam primū se accingerent. His dictis [a] profert duas tabulas continentes decē præcepta inscripta in singulis quina. erat autē Dei manus ea scriptura. Illi verò [b] præsentia sermonéq; Mosis læti pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi cōferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem lignea elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouiū pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, adhæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linū byssinū, lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorū. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquā istę species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus architectos operi Propheta præficit ex mādato Dei, sed tales vt non alij deligēdi fuerint, etiāsi populi suffragiis res cōmissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beselcel [c] ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror, & Eliabus Isamachi, tribus Dauidis. Plebs [d] autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Duæ tabulæ Mosis. Exod. 35.*

b *Israelitæ læti certatim ad structuram tabernaculi conferunt.*

Exod. 36.

c *Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.*

d *Edicto plebs coercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram offerant.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in mõte ex Dei colloquio didicerat, tum quãtum instrumẽtum capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente, nec minor fuit largitio mulierũ circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

CAPVT V.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & aramentis ac textilibus, Moses [a] indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atriũ [b] primo dimensus latitudine L. cubitorũ, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq. cubita per longiora latera vicinos, & in postico latere X. In vnoquoq. inerant annuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ, annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totúmq. eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur, atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postiũ, ex argento bi-

a *Moses in deserto tabernaculum erigit.*

b *Atrium tabernaculi primum.*

tohi quoque constabant præter bases, quæ erãt æneæ, ab vtroq. autem latere stabant tres valli ligneæ firmati, erant autem & illi linteo è byssõ contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longum, & quinq. altum, ex purpura byssõque & hyacintho contextum, variè picturatum, exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum [a] autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: erátq. longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebatúrque tantum quantum in latitudinem patebat. Erántq. tabulæ ligneæ viceuæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularũ cardines suscipiebãt. Parietis verò occidẽtalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autẽ tabulæ erant viceuæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerũt ad instar maiorum tabularum. Singulæ verò tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, ye-

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] *Tabernaculum.*

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

luti quibuſdam radicibus confixos per ordinẽ ad inuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati vectes immiſſi, ſinguli cubitorum quinque, tabulas coniungebant intrabátq; caput vectis vniuſcuiuſq; in alio capite, in modũ pixidis, & poſt tergum parietum in longitudine poſi orum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriuſq; parietis latera cõtinebãtur, incaſtrationibus factis & immiſſis adinuicẽ. atq; ita cautum eſt tabernaculo contra ventorum vim a'ióſve impetus, vt ſecurum & immobile conſiſteret. Intus [a] autem diuiſa in tres partes longitudine, poſt decẽ cubita intima, ſtatutæ ſunt colũnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ, ſimilibus baſibus impoſitæ, paribus interuallis per trãſuerſum diſſitæ: vltra has fuit adytum, reliquũ verò tabernaculi ſacerdotibus patebat: atq; hæc tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis naturã referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſacerdotibus inacceſſa cælum Dei quodammodo repræſentabat: viginti verò cubitorũ ſpatium, tanquã mare & terra hominib. inacceſſibilis, ſolis ſacerdotibus cõcedebatur, à fronte verò quà aditus patebat, columnas ſtatuerũt quinq; æreis baſibus innixas, poſt hæc vela ſunt per tabernaculũ expanſa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum primum cubita decem* quaquauerſum patebat: quod per columnas eſt diſtentum, quę adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à conſpectu hominum excludebant, totúmq; hoc fanum vocabatur [c] ſanctum, adytum verò vltrà 111. columnas ſitum dicebatur ſanctum ſanctorum. Fuitque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliiſque ornamentis picturatum excepit

a *Sanctuarium.*

b *Tabernaculi diuiſionis ſignificatio.*

Exod. 26.

c *Templum ſanctum Sanctum ſanctorum.*

exceptis tantum animantium figuris, alterum autem velũ magnitudine, colore, textura priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens: ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrãtibus præbebat. huic penè cõtiguum erat aliud velum magnitudine par sed & è lino contextum, anulis à funiculo per transuersum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquãdo festis præcipuè diebus reductum populi prospectũ admittebat, reliquis diebus, & maximè parum serenis obiectu suo picturatum illud velum à tempestatibus protegebat. vnde mos mansit etiam post templũ exædificatum, vt velum huic simile in aditu præ. tenderetur. erant præterea decẽ aulæa quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenûm octonûm cum vncinis aureis qui contiguorum anulis inserebantur, vt coaptata in vnũ viderẽtur: quæ extensa fanũ supernè obtegebãt, & pãrietes à lateribus, & à tergo: minus vno pede ad terram pertingentia, erant & alia peripe asmata vndecim æquè lata, sed longiora videlicet triginta cubitorum singula è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta: quę tegmine suo vsq; terram fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vsum supra denarium numerum erat adnexum. hæc rursus ab aliis è pellibus consutis contra æstus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cælum quis contueretur, cæterum cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

Ann. mundi 2495. *Ante Christum nat.* 1509.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.

CAP. VI.

TAbernaculo autem hunc in modum cõstituto, etiam arcã [a] Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hęc vernacula nostra lingua dicitur Heeron, figura tali. longitudo eius erat quinq. palmorum: altitudo verò & latitudo trium palmorũ: erátq. intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmẽ aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte promittens, ex vtroq. autem longiore latere inerãt anuli aurei duo, totum lignum pẽetrantes, & per eos vectes aurati vtrinque traiecti, vt quoties opus esset quocunq. transportari posset, neque enim à iumentis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur, operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi [b] Cherubeis appellant, ea sunt animãtia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in [c] hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsámque arcam intra adytam recondidit.

Exod. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *De arca sacra Deo.*

b *Cherubin.*

c *Legũ tabulæ in arca.*

De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.

CAP. VII.

IN fano autem [d] mensam collocauit Delphicis non absimilẽ, longitudine duũm cubitorũ, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eã sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Doriẽses addere solent. sed supernè quadrangulares erant, habebátque circumquaque labrum quatuor digitis tam infernè quàm supernè prominens

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

d *Mensa.*

nens. & per ſingulos pedes inerant anuli ferè circa ſummum pedem: adhibebantúrque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmiſſimo deàurata, quæ non per circulum vtrunq. vt vectes traiiciebantur, ſed fibulato morſu menſæ labrum ſupernè, infernè pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunq. opus eſſet præbebãt. hæc ſolebat deponi in fano verſus ſeptentrionalem parietem non lõgè ab adyto, & in ea diſponebantur duodecim panes non fermentati, ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, mundiſſimi cõfecti è farina duorum aſſaronum, quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. ſuper panes autẽ ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. poſt ſeptem verò dies alij panes inferebãtur, feſto quod nos vocamus ſabbatũ. cuius ritus cauſa aliàs eſt à nobis indicanda. Ex aduerſo menſæ propius meridianũ parietem ſitũ erat [a] candelabrum ex auro fuſili ſed nõ ſolido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum ſua lingua nominãt: erátq. diſtinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna baſi in altum aſſurgentibus, in ſeptem ramos diffiſis iuxta numerũ ſolis & reliquorum planetarum. exibat autem in ſeptem capita ordine inter ſeſe reſpondentia: quibus imponebantur ſeptem lucernæ ſecundùm totidem planetarum numerũ: reſpiciúntque ad orientem & meridiẽ, candelabro obliquè poſito, inter hoc & mẽſam vt dixi, ſita erat [b] arula ſuffumigatoria, & ipſa è ligno imputribili, ſed ſolida lamina circumquaque cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla, ſuper qua ſtabat foculus corona aurea circũquaq; cinctus: cui anuli inerant cum ſuis vectibus, quo per viam à ſacerdotibus deporta-

An. mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Candelabrum aureum.*

b *Ara ſuffumigatoria.*

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

ri posset, Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine triũ cubitorum, inaurata cratem pro foculo superpo sitam habẽs. excipiebat enim terra quicquid igni ũ ſſupernè decidebat, quòd basis nulla subesset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ thuribuláq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Exod. 38.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 1°. *Exod.* 39.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc [a] restat dicendum de vestitu tã reliquorũ sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis. quem anarabachẽ nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legẽ & castu, accedens ante omnia [b] manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, confutum è byssо retorto, in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt, super hoc induit linteam interulã byssinã è duplicata tela cõfectam, chetomene [c] nostris vocatur, significátq; ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habẽs manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani. ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssо constat: quæ semel atq; iterũ circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit, tanti spectandum sacerdotes à sacris feriãtur: idque

a *Vestitus sacerdotum.*

b *Manachasen.*

c *Chetomene.*

ídque ad ornatum conferre videtur. cùm verò sac is est minì strandum, ne ventilata sit impedimento supèr humerum lævum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit [a] abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habétque circa collum amplam aperturam, cuius oræ vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem [b] vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum. neque totum caput comprehendentem, sed paulò plus quàm medium. hic vocatur [c] masnaemphthes, est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sępè in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis, Pontifex [d] verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quę enumerabimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates [e] methir nominant, astringítq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta, cæterũ ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorũ distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum cõtexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad mediũ pectus: cui dedecoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat, eodem modo quà manus exeruntur est scissa. Super hanc terram

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Abaneth.*

b *Massabazanes.*

c *Masnaemphthes.*

d *Pontifex ornatus.*

e *Methir.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

etiamnum induit vocatam [a] ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita cõtexitur: vt circa mediũ pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq. ita extantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur frustum amplitudine palmi aũro eisdémq. coloribus, quibus ephodes, variegatum. id [b] vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spaciũ illud circa pectus à texẽte relictum expleat. id cõmittitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino futuram explente, in vtroq. autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorũ nomina literis vernaculis liguæ nostratis, vt vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distiguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incõparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, cõsertæ coronulis aureis ita vt excidere nõ possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, Iaspis, Sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorũ Iacobi nomina, quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerãt. Cũ autẽ p se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint põdus gẽmarũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis q̃ respicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt: q̃ suscipiãt catenas aureas. opere plexili, veniẽtes per fistulas quasdã ad extremitates humerorũ: quarum

a *Ephod.*
b *Essen sive Logion.*

ruin catenarum ſummitas aſcendens reducitur poſt tergũ, & circulo qui eſt à tergo in epomidis fimbria cõnectitur: id quod præcipuè ſuſtinet ephodẽ ne quo pacto deſluere poſſit. eſſeni autẽ aſſinta erat zona iam dictis coloribus & auro diſtincta, quę totũ cõplexa rurſũmq. ſupra futurã nodata. deorſum propendere ſinebatur. omnes autẽ fimbriæ quibuſdã oris fiſtulofis vtrinque includebantur. Porrò [a] pileo, quali cæteri ſacerdotes, vtebatur: ſuper quẽ extabat alius cõſutulis ex hyacincho variatus. hũc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua ſpectabãtur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbatios hyoſciamus. quòd ſi quis aut viſam aliquãdo nõ ſatis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie nõ nouit, huic etiã deſcribere eã nõ grauabor. herba eſt tres palmos ſæpe in altitudinem excedẽs, napo ſimilẽ radicem habens: vix enim hac parte eſt alia ſimillior: folia verò apio. hęc è ramis emittit calyculũ ipſis inhærentẽ: veſtitúrq. tunica quadam, quã exuit fructu ad maturitatẽ tendẽte. calyculus autẽ eſt quãtus articulus minimi digiti, circumferentiã habens crateri ſimilẽ. quod ipſum clarius faciam propter ignorãtes imã ſui parte circa fundum dimidiato globo eſt rotunditate ſimilis, mox in proceſſu paulatim coarctatur, donec in extremitate rurſũ dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico inciſuris ſimile, cui operculum orbiculare inhæret, quaſi de induſtria tornatum, eminẽtes habens inciſuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones deſinentes. cõtinet autem ſub operculo fructũ per totũ calyculum, herbæ [b] ſideritidis ſemini ſimilem. floré verò fert qui papaueris videri poſſit. eiuſmodi corona ab occipi-

Ann. mundi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

a *Pontificis aurea corona triplex.*

b *Sideritis.*

An. mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

tio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi nō ambiebant: sed ceu lorum quoddam latum aureum, quòd sacris characteribus Dei nomen incisum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quasi per impietatem numen contemnamus quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam [a] si quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vasa quibus inter sacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinum quendam virum fuisse, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræsentatam quodammodo vniuersitatis rerum naturam inuenire licet, si quis non ociosè sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculū longitudine 30. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus. Sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terram & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscuè calcantur. tertiam verò partem soli Deo designauit, eo quòd cœlum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus cōposuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit: & per septem lucernas impositas totidem planetarū cursum, vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam designant. nam byssus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore sit fucata, aërem verò hyacinthus repræsentare videtur: sicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum sit linea, terram similiter significat: hyacinthus verò po-

[a] *Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotij ornatus.*

lum,

lum, per mala punica fulgetra referens ſicut tonitrua per tintinabulorum ſtrepitum. epomis etiam vniuerſi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum acceſſit, ſicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. eſſen quoque in eius medio eſt inſertus, non aliter quàm terra medium mũdi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani ſimilitudinẽ habet, qui vniuerſa circumplectitur. duo præterea ſerdonyches in veſtitu pontificis pro fibulis additi, ſolis & lunæ ſignificationem habent. gemmarum etiam duodenarium ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera cõiectura abernaueris. pileus itẽ cæli ſignificatio videtur eſſe, cùm ſit ex hyacintho confectus: alioquì non ſuſtineret Dei nomen: & corona illuſtratur aurea propter ſplendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati ſumus per occaſionem, ne latẽtem in his legiſlatoris ſapientiam vltrò diſſimulare videremur.

An. mundi 2455. *Ante Chriſtum natum* 2509.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant.

CAP. IX.

HIs ita peractis, priuſquam dedicarentur apparuit Deus Moſi, iuſſitque vt Sacerdotiũ Aaroni fratri ſuo conferret, ea virtute prædito vt meritò præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recenſuit virtutes illius, & quàm ſtudioſus eſſet publicorum commodorum, pro quibus toties in ſalutis etiã diſcrimẽ venire non dubitaſſet. Cúmq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorẽ Aaronis vultib. ipſis præ ſe ferrent, Viri inquit, Iſraelitæ, opera iam ſunt abſoluta, qualia vel Deus popoſcit, vel

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Exod.* 28. 29 30. 40. a *Aaroni Moſis fratri Sacerdotiũ conferitur à Deo.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

noſtræ facultates præſtare valerunt: & quoniã ſcitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia proſpiciẽdum eſt quis ſit idoneus ſacerdotio, qui ſacra curet & pro vobis vota faciat. quòd ſi res arbitrij mei fuiſſet, mihi ipſi honorẽ hunc adiudicaſſem, tum quòd ita natura comparatũ ſit vt quiſque ſibi optimè velit, tũ quod mihi cõſcius ſim laborũ pro repub. ſuſceptorũ, quibus tale præmium iure meo repoſcere poſſem. Nunc Deus ipſe cuius eſt ſacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique ſui calculi prærogatiuam contulit. vt qui iuſtitia in toto populo præmineat: eui iã ante veſtem ſacratã & curam ſacrorũ, altariſque ſui deſtinauit, is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libẽtius exauditurum, quòd & iam antè in vos eſt propenſus, & propitiatorẽ habituri eſtis quem ipſe in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & ſuo quoq; ſuffragio Dei cõprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & propheriam & virtutẽ fratris honore hoc longè digniſſimus, cui fuerunt eo tempore [a] filij quatuor Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi ſuperfuit, totum iuſſi ſunt in vela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua ſuffitus fieret aliorũque vaſorum impendere, vt hæc dum in itinere tranſportantur, neque pulueré neque pluuia aut alia quacunque iniuria læsi poſſent. Poſt hæc conuocato populo imperauit vt rurſum conferibuerent viritim dimidiũ ſiclum. ſiclus [b] autem nummi genus eſt, apud Hebræos, quales sũt tetradrachmi Attici. at illi ſine mora paruerunt quorum numerus fuit ſexies centena millia, & inſuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebántque [c] id argenti [illegible] genui ætatis annorum viginti & ſupra

a *Aaronis filij.*

Exod. 37.

b *Siclus.*

c *Iſraelitarum ætatis annorũ viginti & ſupra vſque ad annum quinquageſimum numerum.*

supra vsq. ad annũ quinquagesimũ: quod mox in vsus tabernaculi est insumptũ. deinde & tabernaculũ & Sacerdotes lustrauit in hunc modũ. myrræ electæ siclos quingentos, ireos tantũdem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac cõtusa iussit macerari in olei olivatũ, hinc mẽsurę nomẽ est quę capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorũ decoctis factum est vnguentum [a] suauissimũ: quo & sacerdotes, & totum tabernaculũ vnguens purificauit. Offerebantur [b] deinde multa & varia super altare aureũ adolẽda preciosa valde, quorũ naturã, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autẽ bis in die suffitũ facere, ante ortũ & circa occasum solis: & oleum purificatũ ad lucernas seruare, quarũ tres in sacro candelabro per totã diem Deo lucebãt, reliquiæ sub vesperã accendebãtur. Porrò omnibus iam absolutis, palmã artis fabrilis tulerunt [c] Beseleel & Eliabus, nam & aliorum inuẽta excoluerũt, & ipsi multa de nouo inuenerũt: ex his tamẽ duob, præcellebat Beseleel. insumptúmque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto [d] primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio [e] verò sequentis anni mense Xanthico Macedonũ, Hebræorũ Nisan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ est, & quicquid vasorũ in eo fuerat. Statímq. Deus indicauit gratũ sibi esse & nõ superuacaneum laborem Hebræorum, præsentẽ se fano suo hunc in modũ declarans. cum cælum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundúsque ros distillabat ab ea, præsentiæ Dei

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Vnguẽtũ sanctum.*

b *Sacrificia.*

c *Beseleel. Exod. 45.*

d *Tabernaculũ in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Ægypto, mundi conditi 2455. ante natum Christum 1509.*

e *Tabernaculi & sacerdotum dedicatio. Leuit. 8.*

An mundi. 2455. *Ante Chri.* nat. 1509.

fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædúmque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dũ de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradũtur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorũ eius aspersit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorũ curabat: tabernaculum item & eius vasa vngũẽto sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquemque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis a subito spõte sua ex illis ignis fulguris in morẽ emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei volũtate factum. Ex b quatuor filiis quod dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptũ Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occũberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totúsque populus inopinatam hanc eorum mortẽ luxit: solos fratres ad patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tristitiam

a *Sacrificia sponte sua accenduntur. Leuit. 10.*

b *Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.*

stitiam habere. iam enim sacrũ amictũ Aaron gestabat. Cæterũ Moses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem nõ amplius ascendebat, sed in tabernaculũ ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerãs. neq. quicquã præter reip. curã præ aliis sibi vendicãs. Leges præterea scribebat & viuendi rationẽ, quã seruãtes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq. hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit. quod in mẽtione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextũ imposturarũ occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberúmque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex [a] lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli nõ notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties lituum esset, is qui dextrum humerũ occupabat; tantúmque fulgorem emittebat vt procul etiã intuentibus, conspiceretur, ídq; præter naturam suam & consuetudinẽ: quod certè admirationẽ meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionẽ aucupantur. Sed mirabilius est q̃ nũc dicturus sum. per duodecim gẽmas, quas in pectore põtifex insutas essenì gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotescceret, adesse Deũ, opémq; & auxiliũ suũ inuocantibus esse allaturũ, quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent cum

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] *Gemmarũ in Pontificali ornatu miraculum.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

hoc miraculū prō cōpertissimo habeant, ita vt negari non possit, essenam vocant logion hoc est oraculum. Desiit tā essen quā sardonyx fulgorē emittere annis ducentis antè quàm hæc cōmentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias oportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq. ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos, & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auertruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donáque Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebāt. Principes [a] enim tribuum bini de suo conferentes plaustrū cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent, & præter hoc vnusquisq. eorū obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decē Daricos valebat, eráq. odoramentis referta. trulleum verò & phiala, vtraque simul ducētos siclos pendebāt, sed phiala seorsim tātùm septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. præterea vitulū & arietē cū agno anniculo in holocaustū, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisq. Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq. arietes cū agnis anniculis & hædis. atq. ita per duodecim cōtinuos dies sacrificauerūt, qualibet die vnus. Moses [b] autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis & deferendis legibus: quas meliores qui vt ad hominē autorē referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeò

a Principū tribuum sacrificia & dona. Num. 7.

b Moses in tabernaculo Deum consulit.

adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Leges de sacrificijs & purificationibus.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 12.

NVnc paucas tantùm commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo [a] sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq; duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocatur [b] holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium venitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hœdum: & hos quidē anniculos, bouē verò licet mactare etiam grādiorē. Sed opus est vt sint omnia mascula quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primùm repurgata ad reliquū acervum adiiciunt: tergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum [c] verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ infertūt. pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concessis, reliquis carnibus per biduum epulum

a *Duo sacrificiorum genera.*

b *Holocautoma. Leuit. 1.*

c *Sacrificia pro gratiarū actione.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

instruunt, & quæ superfuerunt igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocaustoma, altera Sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam qui [a] per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdósq. sanguine nō vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renésq. & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in arā infert. Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & carnes eadē die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posterā diem reliquum facere. Qui [b] autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq. cùm prō peccato sacrificāt, eadem, quæ plebeij, offerūt, hac tantū differentia, quod victimas adducunt tantum & hædum masculum. Iubet [c] etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cū ariete duorum, cum tauro trium, hanc consecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificātes afferunt. cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partē, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorū, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem nō sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in arā conficit. reliquum eius Sacerdotes in cibū sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natū animal vnà cum genitrice,

Leuit. 4. 5.

a *Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.*

b *Sacrificium si quis sciens peccauit.*

Leuit. 49.

c *Cōsuetudo in sacrificijs obseruata.*

Leuit. 2.

triee,& aliàs quoque nō niſi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia ſacrificia pro recuperãda valetudine,aut alia de cauſa, in quibus liba cũ victimis inſumñtur, ex quibus nihil in poſterũ diem relinqui fas eſt,Sacerdotibus quoque partem ſuam inde ſumentibus. Publicis verò impenſis lex iubet quotidie agnum anniculũ mactari mane ac veſpere. ſeptima autem quaq; die duos iugulant,eodẽ modo ſacrificantes: & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues cũ agnis anniculjs ſeptem,& arietẽ,hædum verò pro peccato,ſi quid fortè per obliuionem omiſsũ fuerit. Septimo uitẽ menſe,quem Macedones hyperberetæum vocant,præter iam dicta taurum & arietem & ſeptẽ agnos mactãt,& hœdum pro peccatis, decima deinde luna eiuſdem menſis ieiunant vſque veſperam: ſacrificántq; eadem die taurum & arietes duos & agnos ſeptem & pro peccato hædũ. adducunt autẽ duos præter hunc hœdos: quorum alter viuus extra fines in deſertum emittitur,in quẽ, ſi quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterũ verò in ſuburbanum in locum putiſſimũ eductum cum ipſa pelle exurunt nihil omnino purgãtes. & cum eo ſimul exuritur taurus, nõ à populo adductus, ſed ſumptu põtificis. quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hædi in fanum illato, aſpergit digito tectum ſeptiẽs, totiéſque pauimentũ, rurſúſq; totiẽs interiora fani circũ altare: reliquum deinde circum altare maius quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifẽxque adhibit arietem de ſuo, ſolidũ Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decima quinta, tempore iam in hibernum vergente, b tabernacula compingere iubentur per ſingulas familias contra venturæ frigora quæ annus

Ante mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

Num. 28. 29

a *Sacrificiũ menſis Octobris.*

b *Tabernaculorum feſtum.*

Exod. 23. *Leuit.* 23. *Deut.* 31.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

senescens afferre solet, quin & in patria tandē constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere: victimásque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala persica dependeant, prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactántque sicut diximus vitulum & arietem, & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atque hæ sunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autē Xantico, qui nostris Nisan vocatur: & annum exorditur, luna quartadecima, sole arietē obtinente, quandoquidē hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tūc exeuntes fecisse diximus, Pascha [a] nominarunt, quotannis instaurate lege iubemur: celebramúsque id per sodalicia, nihil è victimis in sequētem diem reliquentes, quæ est quintadecima & azymorū festiuitatis prima. nam hoc festum priori continuō succedit, durátque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur: & per singulos dies tauri ingulántur duo, aries vnus, agni septem. hæc holocautoma fiunt, additúrq. hædus pro peccatis in quotidianum epulū sacerdotibus. Secunda [b] azymorū die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque ra Deum huius vberitatis autorem per gratiarū

Exod. 12. 13 23. Leuit. 23. Num. 9. Deut. 16.

a *Pascha decima quarta Aprilis die.*

b *Festum azymorum. Leuit 2.*

ac

nem honorari, hordei primitias offerũt in hũc modum. Spicarum [a] manipulum igni torrent, hordeũ deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum facti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est quadraginta nouem diebus, quinquagesima [b] quam à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus assaronibus cum fermento confectum, mactáq. agnos duos: hæc oblata mox in cœnã Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil superſit absumuntur. cæterum holocaustoma faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdísque pro peccato duobus. Nullum [c] autem festum ducitur absque holocaustomate & laborũ vacatione, sed in omnib. omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur [d] panis non fermẽtatus ex farinæ assaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsque in proximè sequens Sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne abolebitur, quo ad holocautomata vti solent, & prote quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratã, & modica coctura duratam: éstque demensum eius farinæ assaron vnus. huius dimidium mane, tantundẽ vespere,

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Primitiæ frugum.*

b *Sacrificium Pentecostes.*

c *In singulis festis & sacrificiis quid obseruetur.*

d *Panes propositionis.*

An. mundi 2455. *Ante Chri. nat.* 1509.

in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. cæterùm a Moſes tribum Leuiticã à cætero populo exemptam vt Deo ſacrandam, fontanis aquis perennibus & ſolenni ſacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum ſacris vaſis ſartum tectum curandũ commiſit, iubens vt ad præſcripta Sacerdotum ſactũ miniſterium capeſſerent: atque eo tempore ſacri & Deo dicati ſunt habiti. Poſt b hæc animalia diſcreuit, quæ ad cibum eſſent pura, & quibus veſci non liceret: de quibus aliquando per occaſionem diſſeremus, quam ob cauſam aliorũ eſum permiſerit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animam & ſpiritum putaret: neque animalis nõ occiſi carnem ad cibum conceſſit. ad hęc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abſtinentiã indixit. Eiecit c etiam è cœtu & conſuetudine hominum d leproſos, & ſeminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur verſari inter homines vetuit, nec niſi poſt ſeptimã diem puras haberi voluit. eũ quoque qui cadauer curaſſet, per totidẽ dies à cœtu arcuit. ſi quis autem vltrà hanc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, ſacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram ſanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonoroico ſacrificari mos eſt. qui verò per ſomnium genituram emiſit, ſe mergat in aquam frigidam, vt ſolet fieri poſt legitimæ vxoris congreſſum, pro puro habetur. Leproſos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd ſi quis priſtinam valetudinẽ à Deo precibus impetrauerit, & in cutem ſanitatis color redierit, hic variis ſacrificiis Deo gratitudinem ſuam atteſtatur, de quibus aliàs dicemus. Quo e magis ridẽda eſt

Leuit. 8. Num. 3.

a *Leui tribus cultui ſacrata.*

b *Res immundæ. Leui. 12. 13. 14. 15.*

c *Qui homines immundi.*

d *De Leproſis.*

e *Cõtra illos qui Moſen & Iſraeli tas propter lepram profugiſſe ex Ægypto contendunt.*

da est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem modo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam Mosesin suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipsum reclamaturum, præsertim quum inter multas gentes leprosi versentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec contemptim habeantur, vt & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vino fuit infectus, quò minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potiùs quàm detrimentum afferrent? Quare manifestum fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt libitum fuerit accipiat.

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Cæterùm [a] puerperas fanũ introgredi vetuit, ut sacris interesse vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne posit præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quòd [b] siquis adulterij suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronẽ, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & inscripto primum Dei nomine in membrana. defert ei iusiurandum cũ imprecatione, vt si pudicitiã læsisset, luxato crure dextró & ventre disrupto miserè moriatur: sin autem præ amore nimio

Hedio & Ruffinus cap. 14.

a *Puerperæ leges. Numer. 5.*

b *Adulterij leges & ceremoniæ.*

Ab mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

& præ zelotypia maritus ad iniquam ſuſpicionem ſit cõmotus, decimo menſe infantem maſculum pariat, peracto iuramento de membrana deletũ nomen in phialam exprimit, & ſumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aſperſo, ebibendum porrigit. mulier verò ſi iniuſtè eſt delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd ſi coniugalem fidem & Deum iuriſiurandi teſtem fefellit, turpiter mõritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadẽte. Hæc ſunt quæ Moſes genti ſuæ de ſacrificiis ac purificationibus præſcripſit. Leges autem tulit tales. Adulterium [a] in vniuerſum prohibuit, ratus coniugum ſummam felicitatem, ſi fides ac pudicitia ſeruetur, & reipublicæ quoque intereſſe vt liberi legitimi proueniãt. Item inceſtum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum ſorore nuptave, omnéſque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menſtruum fluxum patiente cõgredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formoſis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contra feciſſet, capitalem pœnã inflixit. Sacerdotes autem duplo caſtiores eſſe voluit: hos enim non ſolum prædictis legibus ſicut reliquos teneri iuſſit, ſed etiam non quãuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæſtum feciſſet, non ſeruam aut captiuam, neque cauponariam aut ſtabulariam, neque à priore marito quacũque de cauſa repudiatam. Pontifici [b] verò ne viduam quidem permiſit, quod tamẽ cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: ſed ſolum virginem ducere conceſſit, eámque ſeruare. Idem nec ad mortuum ſinitur accedere, quod tamen cæteris eſt licitũ, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur ſimplices eſſe, omníque

a *De adulterio & inceſtu.* *Exod.* 22. *Deut.* 27. *Leuit.* 18. 20 21. 29.

Leuit. 21.

b *Quale vxor Sacerdoti ducenda.*

omníque fuco carere. Quicunque è Sacerdotibux integer corpore non eſſet, partem quidem ſuam cum cęteris accipere ſinitur, ſed ad altare aſcendere, & fanum intrare prohibetur. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe oportet: ſed vitā etiam irreprehenſibilem pręſtare. quapropter qui ſacrū amictum geſtāt tantiſperdum eo vtūtur, præter aliā caſtitatem, puritatem & ſobrietatē à vino quoque interim arcētur. Victimæ etiā integri corporis mactātur, omníq. vicio carentes. Hęc ſunt quæ Moſes iam tūc vitæ ſuæ tēpore obſeruāda tradidit: quædam etiā in futurū, ipſe licet in deſerto degens, Chananæā terrā tandē adeptis proſpexit. Septimo [a] quoque anno remiſſionē agris dedit, intactóſq. aratro & plantatione eſſe iuſſit, quemadmodum iā ante populo ſeptima quaq; die remiſſionē à laboribus dederat, quæ verò per hunc annum ſponte ſua terra protulerit, publica eſſe & promiſcui vſus iuſſit, & neq; indigenā neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémq; obſeruari poſt ſeptimam annorum ſeptimanā, qui numerus quinquaginta cōficit, vocatúrque [b] Hebræis quinquageſimus quiſque annus Iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & ſerui manumittuntur, qui contribules cùm eſſent, legem aliquā violauerint, & ſupplicij vice in ſeruitutem vindicati fuerint. Agri quoq; ad priſtinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Inſtante Iobelo, quę vox libertatem ſignificat, conueniunt venditor & agri emptor, computatíſque fructibus ac expenſis in agrum factis, ſi fructus maiores fuiſſe comperiātur, recipit agrum venditor. quod ſi expenſæ maiores fuerint, hoc quod deeſt recipiens emptor poſſeſſionē alteri cedit. ſin vtraque paria fuerint, poſſeſſio ad veteres dominos reuertitur. idem

An. mundi 2455. Ante Chriſtum nat. 1509.

Leuit. 25.

a *Lex ſeptimi cuiuſque anni.*

b *Annus Iobelus.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo: móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Medio & Ruffinus cap. 15. al. 32.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curã animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsq; cura principibus demandata, numerũ [a] eorũ qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erãt & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorũ qui arma ferre valerét ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autẽ allegit inter autores tribuum Manassem Ioseph filiũ, & Ephræmẽ pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionẽ à Iosepho impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forũ quoque rerum venalium est propositum, & merces suo quęque loco dispositæ: aderántque opifices omnium artiũ in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant ac deinceps Leuitæ. Eorum (nã & hi seorsim sunt recẽsiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum

a *Moses populum numerat.*

Num. 1.

Num. 2. 3. 4.

b *Dispositio castrorum.*

simum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et [a] quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinę speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandũ sufficeret, desinebátque in extremitatẽ campanulę similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitabantur: vtrisque verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo [c] signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutũ medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Nubes super tabernaculum.* Num. 9. Num. 10.

b *Buccinæ duæ ex argento factæ.*

c *Ordo castrorum circa tabernaculo.*

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 13.

NOn multo pòst à Sina monte castra mouẽtur: & post aliquot mãsiones de quib. dice-

Num. 13.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Heremoth vbi denuò [a] populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpã in Mosen cõferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solũ eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virũ optimè meritũ passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus cõtumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tãtum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorũ insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

a *Seditio aduersus Mosen.*

b *Israelita in deserto coturnicum carnes impetrant.*

c *Concupiscentiæ sepulchra.*

De speculatoribus qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

MOses [a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanę habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorũ situm, qui dicitur Fauces, in concionem populũ euocat. Cúmq. in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gẽs collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victorię præmiũ erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terrę vbertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos verò in primis cõcordiæ studere oportet, & Deum adiutorẽ ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores elegit duodecim nobilissimos ex vnaquaq; tribu vnũ: qui exorsi à partibus ad Ægyptũ vergentibus, totã Chananæorũ regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanũ montem peruenirent, exploratáq; terræ simul & incolarũ natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14. *Num.* 13. 14. a *Explorato res terra Chanaan misit Moses.*

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionẽ, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progenié se repetisse aiebant, atque ita [a] exploratores cũ omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderát, suo timore reliquam etiam multitudinẽ data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deũ verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rursumq; [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euẽtum metuẽtes, duo [c] è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræ nitide, & Calebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, néve Deũ insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdã, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirẽdi autores ac duces se præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem ob staturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie prœliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres. Deó que freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum.

[a] *Exploratores Israelitis terrorem incutiunt.*

[b] *Murmur populi cõtra Mosen.*

[c] *Iosua & Caleb populum cõpescunt.*

populum. Moſes [a] interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, nõ tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarẽt, quàm ſuis promiſſionibus, quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris moralibus omnibus præcelliſſet, attamen terram Chananæam eiúſque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe *in* deſerto quadraginta [b] annis erraturos. quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamẽ eorum terram illam daturum, eóſque commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturũ. His denunciationibus vulgus attonitum, totum [c] ſe mœſtitia dedidit: Moſénque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatíſq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum latum talibus ſe tentari precibus. nõ enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen [d] vnicum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus

An mundi. 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

a *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

b *Iſraelitæ in deſerto quadraginta annis erraturi.*

c *Pœnitentia populi.*

d *Moſes vir maxima au toritatis.*

An. mundi. 3455. Ante Christum nat. 1509.

illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiã impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem fitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne facto quidem facto, & alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper [a] etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis væniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tãta egestate premente, legem

[a] Annona caritas principatu Claudij.

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo in tempore sunt gesta, quandoquidem etiã scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Hebræorum infesto Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obierint.*

V. *Quomodo Moses deuicerit Sehenem & Og gem Amoræorum reges, deleueritque eorum copias.*

VI. *De Balaam vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidia tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

Hebræorum, inscio Mose cum Chananæis pugna & cladès.

CAP. I.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Num. 14.

a Israelitæ absque Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.

HEBRAEOS[a] autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iã amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriã de hoste se posse obtinere: accusabántque eum, quasi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia cõstituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes: non tam Mosis respectu, quàm quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiúsque libidine seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quàm loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chanaæis

næis quamprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia populariter in hostes vadunt: qui neq; ferocì eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona[a] parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oracuio ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quúnque populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis[b] castris itum est in desertum: hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter[c] tanta seditione est laboratũ, quantã nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Hebræos Chananæi cadunt.*

b *Moses retrò populum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è perniciosiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari potera'. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primùm expoſita.

Seditio per Chorem aduerſus Moſen ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

CAP. II.

Num. 16. a Core populum excitare aduerſus Moſen narratur.

COres a vir genere & opibus inter Hebræos elatus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſen in celſo dignitatis cõſtitutũ moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cũ enim eſſet ex eadẽ tribu & cognatione, inlquum cẽſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentiorẽ & genere nihilo inferiorem: multáq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos cõcionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam *diuinitatis* eum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperent, à vi quidẽ abſtinere

sinere ne bonitatis ac honestatis opinionẽ amittant, sed technis malicios is ad id consequendum niti. Talium conatus in mediũ protractos puniri è Repub. esse, priusquam è clãcularijs insidiatoribus aperti hostes euadant, quam enim rationem Mosem afferre posse. cur Aaroni potissimũ & filiis sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, se meritò fuisse præferendum, genere Mosi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur, breuique eò res deuenit, vt [a] ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur qui omnes operam dabant vt sacerdotium fratri Mosis ademptum, in illum transferretur, populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur, concurrebáteque incondita multitudo in concionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendũ [b] tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis electo, aliquem dignum fuisse ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis esset meritò posthabendus: vel si Aaroni eum dare decreuisset. populi suffragio potius quàm

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Aliàs Balaa.

a Coræ factionem ducenti quinquaginta viri sequuntur.

b Mosen lapidibus obruendum clamant.

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei benè administratę, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam nō erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi [a] inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducētos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquā quidē concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vtérque nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorē dedit, neq; fraterno affectu motus quòd aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquā oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reū facere, & huius facinoris præmiū alterī cedere? Verùm & à mea probitate abfit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunē me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiā calculis iam antè comprobatus. neque enim

[a] *Mosis, ad Coren seditiosum oratio.*

enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quòd ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquũ est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit deinuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionẽ obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quísque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natùs, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facito, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, cum mea quoque autoritate confirmabo, méq; ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul & malè suspicari de Mose destitit, & insuper cõsilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atque ita concio dimittitur.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

CAP. III.

POstea verò die reditur in cõcionẽ vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamẽ erat dirimendũ; erátq; Ruffi. ca. 2. Nume. 16.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

nonnihil tumultus, multitudine ſuſpenſa ad euentus expectationem, quibuſdam Moſem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, ſeditionum finem exoptantibus, timebant enim ne actum eſſet de Republica, ſi vlterius ſeditio procederet, multitudo quoque natura nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magiſtratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moſes autem miſſis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iuſſit vt ad condictum venirent ſacris interfuturi: poſtquã [a] autem negauerunt ſe obtemperaturos, neque diutius paſſuros Moſi potentiam artibus malis quæſitam in populo augeri: his renunciatis aſſumptíſque aliquot præſtantioribus, non eſt dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, ſequentibus ſe libenter quos iuſſerat. Tum Dathamus cum ſuis audito Moſem cum primatibus ad ſe aduentare, progreſſi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus eſſet. aderant etiam ſatellites qui arcerent eum ſi quid vi agere vellet. ille verò iam propior ſublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri poſſet. Domine [b], inquit, cœli & terræ ac maris, tu qui mihi teſtis es fide digniſſimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua ſententia feci, qui miſeratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuiſti, exaudi hanc orationẽ, tu enim ſcis omnia, ipſas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei veritatem atque iſtorum ingratitudinem in mediũ proferre. Noſti ſanè exactè & illa quæ natiuitatem meam præceſſerũt, viſa nimirum non audita: nunc in illis rebus teſtimonio tuo me ſubleua, quas iſti cum non ignorent, malè ſuſpicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,

a *Dathan & Abiram contumaces.*

b *Moſis ad Deum precatio.*

quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisque soceri beneficio consecutus eram, tamen relictis eius voluptatibus & commodis meipsum totum dedidi ærumnis pro isto populo perferendis: & primum pro libertate eorum, nunc verò pro salute promptissimè magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionem veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad mõtem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculóque illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere concessisti, & Pharaotis potentiam succumbere mihi feciſti, qui ignaris viæ per mare mediũ iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potũ nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibúmque in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cœlo denique nũquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, quòd neque munera à quoquã Hebræorum fauorem meum contra iustitiam captante admisi, neque pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc Republica sinceriſſimè administrata in suspicionẽ culpæ a qua sum alieniſſimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua volũtate ad effectum peruenit. & quòd res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Dathanum & Abironem animaduersione de-

An. mundi 2455. *Ante Christum natum* 1509.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

clara, qui te ſtupidum faciunt meis impoſturis circumueniri iactantes. facies autem manifeſtã aduerſus inſanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam, ſi non cõmuni more intereant, ne quis nihil niſi humanum paſſos exiſtimet, ſed terra quam indigni calcant dehiſcẽs cum familiis & facultatibus eos abſorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum poſteris ſtatuetur, ne quis ſecus quàm piũ eſt de tua maieſtate ſentire audeat: & meum miniſteriũ ex tua ſententia eſſe cõprobabitur. Quòd ſi vera ſunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus ſum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinẽ in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum cuſtodia ſerua intactam & expertem ſupplicij ſcelestis hominibus debiti: quandoquidem alienũ eſt à tua iuſtitia, illorũ pœnas immeritã Iſraelitarũ turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repentè contremit, & vndante ſuperficie, non ſecus quàm pelagus véto fluctuãs, vniuerſum populum terruit: immani[a] mox ſonitu eliſo, qua ſeditioſi tendebant, ſolum ſubſidit, & eodem momento omnes ad vnum abſorbet: ſublatiſque in hunc modũ profanis, hiatus ille ita rurſum clauditur, vt ne veſtigium quidẽ eius ſupereſſet. Hic finis ſeditioſæ factionis, illuſtre argumẽtum diuinæ prouidentiæ ſimul & potentiæ: fuitque hic caſus eo miſerabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorũ eos eſt miſeratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei ſententiã cõprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt peſtem ac perniciem populariũ exiſtimaret. Poſt Dathamum cum ſuis extinctum Moſes pontifica-

[a] *Datam & Abiram ab ſorbet terra.*

tus

tus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionē, vt ei sit ratum Sacerdotiū, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriūdi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cúmque his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ secum attulerāt: cum subitò tantus ignis effulsit, quantū nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris spōte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accēdi poterat fulgentissimus simul ac flagrātissimus: cuius vi ac impetu [a] ducenti illi & quinquaginta vnà cū Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incēdium. His ita absumptis, Moses volēs perpetuū eius supplicij memoriā ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numē humanis dolis circumueniri posse putant.

Ann. mundi 2455 *Ante Christum natum* 1509.

a *Coremde ducēti quinquaginta viri ignis absumit.*

Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

CAP. IV.

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitus aut fratris gratiā, sed diuino iudicio Sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamē ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nā ex *Numer. 17.*

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

talibus causis ortum habuit, vt facilè appareret longo tempore duraturam. Cùm enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabãtur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus: ægréque ferebant, quòd non solum impunè tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id malè cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquẽ statuerent. facilè enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas veritus ne qui rursum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, cõcionem aduocari iubet, & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotiũ, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum [b] Aaron, inscriptam habẽs in sua Leuiticam. eas Moses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti verò die omnes protulit, quę facilè agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerãt, & à cæteto populo notatæ: videbãntq; alias eadem specie manere, qua erãt pridie cùm eas Moses acciperet, ex Aaronis verò ramos & gemina esse exorta, &, quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omissis odiis quibus tam Mosem quàm Aaronem prosequebatur, totum in admirationem diuini iudicij

[a] *Alia seditio contra Mosen.*

[b] *Aaronis virga germinat.*

Ad. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. Num. 18. 35. Leuit. 14. 18. & 26.

a Sacerdotū reditus.

Num. 6.

b De Nazaræis.

clij versum, amplius Deo repugnare desiit, ratúmque Aaroni sacerdotium esse voluit: atque ita tertio Dei calculo cõfirmatus, nemine posthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autẽ posteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne forte in parandis ad vitam neceſſariis occupati, negligentius ſacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duum milliũ cubitorũ, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſt hac eius tribus ſolennes reditus fuere. Nunc a dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iuſſit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas pẽderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offeret, & ex quadrupedibus quę mactare fas eſt, primogenitum ſi maſculum fuerit, ſacrificandũ Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi b dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominant, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltrò obligauerunt dimitti, ſa-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

cerdo ibus pecuniam numerare, mulierem triginta ſiclos, virum quinquaginta, qui verò tantum pecuniæ nõ habuerint, hos Sacerdotũ arbitrio relinquẽdos. quin & ſi quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamẽ Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrum. Tantum eſt quod Sacerdotibus Moſes attribuit, prætérque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes eſſe voluit, exceptis quę pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano ſoli Sacerdotio fungentes mares eodem die abſumũt. His ita poſt ſeditionem diſpoſitis [a] caſtra mouit, & cũ omnibus copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad regem præmiſſis. petebat ab eo tãtum liberum tranſitum, paratus ipſius arbitrio fidem dare ſine cuiuſpiam iniuria iter ſe facturum: præterea forum rerum venalium ſuis exhiberi poſcebat, perſoluturus etiam aquæ pretiũ, ſi rex ita iuberet. ille verò legatis, re infecta, dimiſſis, negatóque tranſitu, armatus cum exercitu eſt obuiã profectus, prohibiturus Moſen ſi vi viam aperire conaretur. at Propheta conſulto prius oraculo, & Deo nõ permittẽte, vt ipſe pugnæ principium faceret, retrorſum abduxit exercitum, per deſertum iter facturus. Eodem [b] tẽpore ſorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadrageſimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mẽſis Xanthici luna prima: ſepultáq; eſt publico ſumptu magnificè ſuper quodam mõte, qui appellatur Soin: & poſt menſtruum luctum [c] luſtrauit Moſes populum hũc in modũ iuuẽcam, laboris & aratri expertẽ, colore toto corpore ruſam, paulũ ante candorem

Numer. 20. a Moſis ad Idumæos legatio.

b Mariamne ſoror Moſis defuncta. Numer. 19.

c Moſes luſtrandi populum.

stra productam Pōtifex in loco puriſſimo ma-
ctauit,& ſanguinē ſepties digito aſperſit verſus
Dei tabernaculū. Deinde ſolida iuuenca ita vt
procubuit cū pelle ac inteſtinis ardente, lignū
cedrinū in medium ignem iniiciunt, ſimúlq;
hyſſopum & lanam cocco tinctam.huius cinerē
vniuerſum vir purus ac caſtus collectum repo-
nit in locum puriſſimum: & quotquot poſthac
funeſti purificatione opus habebant,paulū hu-
ius cineris in fontanam immittentes,& hyſſopi
ramulum intingentes,aſpergebant ſe die tertia
& ſeptima. quo facto pro puris poſthac habe-
bantur.& hunc luſtrādi morē etiā in terra belli
ſorte quæſita ſeruari præcepit.Cętetum funeſto
exercitu ita vt dixi luſtrato, per deſertum cum
exercitu pergens Arabiam petiit. Quúmq; ve-
niſſet in agrum vrbis Arabum primariæ,quæ o-
lim Arce,nunc Petra nominatur,hoc loco mō-
tem excelſum,quo ager clauditur, Aaron con-
ſcendit,præmonitus [a] à Moſe quòd eſſet mori-
turus:& in cōſpectu totius exercitus,ſtās in lo-
co accliui,exutā pontificiam ſtolā Eleazaro fi-
lio tradidit,ad quē iure ætatis ſucceſſio perti-
nebat,atq; ita ſpectante populo moritur, eodē
ipſo anno quo ſororē amiſit, anno ætatis cente-
ſimo vigeſimo tertio, dies mortis eius incidit
in primā lunā menſis qui Athenienſibus heca-
tombęon dicitur,Macedonibus Ious, Hebræis
ſabba.Luxit eū populus dieb. triginta, & luctu
finito,Moſis ductu peruenit ad fluuiū q nomi-
natur Arnon.is [b] ex Arabię mōtibus exortus,de-
ſertū mediū pererrās,in Aſphaltitē lacū influit,
Moabitas ab Amoræis diſterminans.éſtq; hæc
regio frugifera,& fructus quantū ſatis eſt inco-
lis ſuppeditat.ad eius Regē Sehonem miſit le-
gatos Moſes,qui tranſitū per regnum peterent,

Anno mūdi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1473.

Num.19.

a *Aaron mortuus.*

Ruffinus Cap.4. Hed.cap.5. *Num.21.*

b *Moſis ad Sehonem Amoræorū Regem legatio.*

An. mundi 2495. Ante Christum nat. 1473.

fidem daturus quòd ſine detrimento vel agrorum vel colonorum militè traduceret, ſed perſoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam ſi potum aquæ ſine precio dare grauarentur. Sehon verò negato tranſitu & armato ſuorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus ſi Hebræi fluuium tranſire conarentur.

Quemodo Moſes deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleuerítque eorum copias.

CAP. V.

Num. 21. a Hebræi pugnam parant aduerſus Amorræos.

MOſes autem poſtquam intellexit Amorræos hoſtilem in ſe animum gerere, haud ferēdum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio ſimul & egeſtate facilè adduci poſſe vt priſtinos tumultus ac ſeditiones renouarent, occaſionem eis adimere volens, conſuluit Deum an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam inſuper pollicente, magnopere hac ſpe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adeſſe tempus quo pugnādi cupiditatē exſatiarent, auſpice Deo, & quò ſponte iam propenderent autoritate ſua compellente, at illi permiſſa poteſtate læti, arma corripiunt, & è veſtigio inſtructa acie ad hoſtem properant. Amorræus cōtrà vt vidit aduētātes, oblitus priſtinæ ferociæ, tum ipſe eſt territus, tum milites animos, quos ante viſum hoſtem præ ſe ferebant, præ timore demiſerunt. Itaque vix primo cōflictū excepto, terga vertunt, in ſola fuga ſpem ſalutis reponētes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorſus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hoſtes cedere, acriter inſtiterunt, turbatiſque eorū ordinibus,

b Amorræos Hebræi fundunt fugántque.

in extremam formidinem illos coniecerunt. Iámque totis campis ſparſi effuſo curſu alij alias vrbes petebãt. nec alteri perſequẽdo fatigãtur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, ſed cùm eſſent funditores optimi, & eius pugnę generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quã vt armis grauarẽtur, aut pedibus fugatos aſſequebãtur, aut gladiis & iaculis, ſi quos celeriores timor fecerat. Itaque magna ſtrages editur, & ſi qui effugerant, cum vulneribus & ſiti conflictabantur. erat enim æſtas. Cúmque deſiderio potus ad fluuiũ agmine magno ferrentur, ab inſequẽtibus circumuenti eminus ſagittis ac iaculis ſunt cõfixi: & [a] inter cęteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæſos ſpoliabãt. prædas agebant, magna rerũ copia fruebãtur, quòd fructus nondum ex agris collecti eſſent, & milites totã regionẽ percurrebant impunè diripiendo, capiuóſq; abducendo. nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſũpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec cõſilio prudẽter, nec armis fortiter ſunt vſi. Hebræi [b] verò terrã eam occupauerunt, inter tres amnes inſulę modo ſitã. Nã [c] Arnonis ripæ meridionale eius latus terminãt, Iobacchus verò ſeptẽtrionale, qui in Iordanẽ influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinę & Gaulanitidis regionũ Rex, in auxiliũ Sehonis amici & ſocij veniens: cuius res quũ iam perditas videret, nihilominus victoriã ſperans, virtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Quã [d] ſpe fruſtratus & ipſe in prælio periit, & exercitus ad vnum eſt deletus. Moſes verò Iobaccho fluuio ſuperato, regnũ Ogis ingreſſus vrbem vnam poſt aliam ſubuertebat,

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1473.

a *Sehon Amorræorum Rex interfectus.*

b *Hebræi terram Amorræorum occupant.*

c *Amorræorum terræ ſitus.*

d *Ogis Rex cum exercitu trucidatur.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473.

habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentū exstabat inexpugnata regia vrbe Ammanitidis regionis dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorū latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum nō solum præsens Hebræorū felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione cœperunt, & ex præda tā priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hęc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione [a] Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iámque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbésque gentis eius expugnandas, cuius belli origo talem causam habuit.

Ruffin. c. 5. Hedio c. 6.

a *Hiericho.*

De Balamo vate.

CAP. VI.

Num. 22. 23. 24.

b *Balaci Moabitarū Regis ad Madianitas legatio.*

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatē cum Madianitis, cū res Israelitarum in tātum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis cōsultè de rebus nouis cogitauit & bello quidē aggredi elatos tot victoriarum successu nō est ausus, obstare tamē volens ne vlterius procederēt legatos, [b] de cōmunibus com mo-

commodis ad Madianitas mittit. Illi [a] ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilẽ in eis locis vatem & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiã de suis honoratissimũ quẽq;, rogãtes vt veniret ad se, & diris imprecationib. Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mẽsæ adhibitis, cõsulit [a] Deũ, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia, qui cũ vetaret illis obsequi, reuersus ad eos ait sibi non deesse voluntatem illis gratificãdi, sed obstare Deũ, cuius beneficio debeat gloriã ex veris hactenus prædictionib. cõparatam. nã exercitũ illum, quẽ ipsi execratum veliat, esse Deo longè charissimũ. dedítq; consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacẽ cum illis quibuscunq; conditionibus facerent, his dictis legationẽ dimisit, at Madianitæ Balaco maximis precib. vrgẽte, eadẽ de re denuò [b] legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deũ cõsulit, Deus verò offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deũ hęc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundũ [c] antẽ cũ ventũ esset in viã quandã angustã inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinãs appressit eum ad alterũ septum, nihilq; moueba-tur verberibus sessoris pressurã molestè ferẽtis: cúmque nec Angelus de via cederet. nec vates verberandi finẽ faceret, tandẽ procumbẽs Deo sic volẽte humana voce Balamũ incusat, quòd nunquã antehac læsus sæuiret in se, non intelligẽs Deũ prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dũ ille turbatur, apparuit [c] ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei volũtatem facienti. Tum vates territus volebat retrò

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

a *Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio.*

b *Secunda ad Balamũ legatio.*

c *Balami Angelum resistis.*

d *Balami asina loquitur.*

e *Balamus obiurgatur ab Angelo.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat. modò nequid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His a mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à Rege honorificentissimè, voluit ad quendam mõtem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deduxit eũ in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus cõsideratis b iubet Regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur, Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidẽtiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit, quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutísque ac probitatis studio sitis anteferẽdi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solo; cõplectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuũ possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, deóq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantũ auctus, nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsi cæli stellis numero æquiparanda. Cúmque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam

deest

a *Balaam ad Balacũ peruenit.*

b *Balami de Israelitico populo vaticinium.*

deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mœrem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore cõtigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia *a* vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nũc mactos virtute ac pietate caneret. Ad *b* quẽ vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperiẽda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula nobis nec scientibus nec cogitãtibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei volũtatem ad gratiam hominũ loqui proposueram. quàm primùm enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propitium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hęc verba mihi subdidit. Nũc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deũ flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cúmque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidẽ sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciẽ pronus prædicebat

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Balaam vatem reprehendit Balacus.*

b *Balaami responsio.*

An mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

quicquid euenturũ esset regib. & ciuitatib. clarissimis, quarũ quedã nondũ conditæ videntur. quæ verò extãt earũ res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respondẽrũt vsque ad nostram memoriam. vt facilis sit coniectura, reliquũ etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturũ. Balacus autẽ ęgrè ferens expectationem frustratã, sine honore vatẽ ablegat. ille domum repetẽs cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarũ, Balace [a] inquit, vósque Madianitæ, quandoquidẽ necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilẽtia faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curã habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, quibus ad tẽpus afflicti, mox mágis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc [b] consilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽtes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circũ castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subitò se propipiant. cúmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legib. & cultu Dei à quo illas acceperũt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis [c] autẽ ita vt monuenes pulchritudine puellarum capiũtur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem

Numer. 15.

a *Balaami de rebus futuris vaticinium.*

b *Balaami aduersus Hebræos consilium.*

c *Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.*

tem ex earum pulchritudine capere inuideant, néve consuetudinem eorum auersentur. Illę libenter & verba iuuenũ & cõplexus admittũt: iá nque blandiciis illectos,& cupidine feruẽtes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu,precibus instant ne se relinquãt, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundẽdo,quò magis eas ad miserationẽ flecterent.tum illæ postquã omninò captos & cõsuetudine sua deinctos animaduerterũt, sic respondent:Optimi iuuenes,nõ desunt nobis domi nec amplæ facultates,nec parentũ ac domesticorũ affectus;neque inopia talium rerum huc ad vos venimus,aut formam corporis nũdinaturæ preces vestras admisimus:sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus,faciles nos vobis præbuimus,Nunc quandoquidẽ amare vos,& abitionẽ nostrã molestè ferre asseueratis,ne has quidẽ preces auersabimur.quare si beneuolẽtiæ cõiugalis fidẽ dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscũ vt legitimæ nuptæ conuicturæ sumus. veremur enim ne libidine exfatiata, cũ iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniã vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibet modo fidẽ daturos se pollicẽtibus,& nihil præ amore nimio recusantibus:quandoquidẽ, [a] inquiũt,ita vobis videtur,& mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiã propriis vestro more vtamini,nec potum cum aliis communẽ sustineatis, necesse est si vultis nobiscũ vitã degere, Deos nostros colatis:neque enim alio argumẽto persuadebitis amorẽ istum vos non fingere,nisi eosdẽ no-

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

a *Madianitarum filias Hebræos ad idololatriã perducunt.*

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1472.

biscum Deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut vitio vertendum, si terræ in quã veniſtis peculiares Deos colere malitis : præsertim cùm nostri per omnes regiones honorentur, vestrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more vobis est viuendum, aut alius orbis quærẽdus, vbi soli iuxta vestra instituta vitã agatis. At [a] illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur sequentes à religione patrum desciscũt : & plures Deos credere inducti, sacra illius eius gẽtis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior gliscceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. Iuuentus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias [b] etiam Simeonidis tribus princeps ducta [c] Chosbi Madianitide, Vti filia gentis eius dynastæ, iussus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Mosis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulanter se oblectabat. In hoc rerum statu Moses [d] veritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidẽ nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos, qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipsis nec maioribus eorũ decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus est resipiscant, & non legum cõtemptu, sed cõpescẽdis prauis cupiditatib. fortes se viros declarent. absurdum præterea dicebat, quod cùm in de-

a *Hebræi mulierum cupidine dum ſi à patrũ religione desciscunt.*

b *Zãbrias.*

c *Chosbi.*

d *Moſes Iſraelitarum idololatriã & voluptatem accuſat.*

in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiá quæsiuerant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tũ Zambrias [a] insurgens. Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni feciſſes, sæpe iam pœnas dediſſes, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didicisses, me certè nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hactenus, quã sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principatum malicioſis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipse multò dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quàm cæterorum mortaliũ placita valere postulas. ego quæ nũc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neq; enim latere cupio. Sacra enim Diis facio præter cõsuetũ, quia id æquũ censeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non sicut sub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentẽ. nemo mihi rẽ gratã fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hęc Zambria pro se & quibusdã sui similibus afferente, populus quietus expectabat quonã audacia hęc esset euasura, maximè quòd videret legislatorẽ amplius nolle cõtendere, ne hominẽ insolentẽ iritatioré redderet. verebatur enim ne plures tales in loquendo impudentiæ imitatores facti,

[a] Zambria aduersus Mosen oratio.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

Bayerische Staatsbibliothek München

An. mundi. 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

turbas in populo excitarent. Atq. ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus crescceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem [a] ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationé accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui tum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc [b] ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentē internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non oportuit, dixerimus. Balamū illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus cōsilium dedit. quo effectum est vt quibusdā infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cumque nihil vetaret

quia

a *Phinees Zambriam & Chisbi vno ictu transfigit.*

b *Moses in Madianitas mouet.*

al. 24000.

quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factũ eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisque vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitũ duodecim millium singulis tribubus mille militibus imperatis: eíque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulò ante memorauimus.

Anno mũdi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Num. 31.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regis quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

CAP. VII.

MAdianitæ verò intellecto hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & qua in regionẽ suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstò erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed [a] mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri nõ posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuêre Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme [b] dicta, quam Græci Petram vocare malũt. Fusis [c] hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & insuper sexaginta septem: asinorũ sexaginta millia, vasorum aureorum & argenteorũ magnum numerũ, quibus in domestica suppellectile vtebãtur,

Hedio Cap. 7. Ruffinus Cap. 5.

a *Quinque Reges Madianitarum cæsi.*

b *Aliàs Areeme vel Arca.*

c *Ingens præda de Madianitis parta.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædã, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus,& Leuitis alterius quinquagesimam.reliquum verò populo distribuit.quo factũ est vt deinde suauiter viuerent,opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti.Moses[a] autem iam admodum senex Iesum designauit,qui sibi in prophetę & ducis(si opus foret)muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus,Mosę preceptore doctus.Per[b] idem tempus duæ tribus,Gade & Rubeli,& dimidia Manassitis, numero pecudum,& aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen,vt sibi extra sortem traderet Amoritidem tertam, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dicitans, Velle eos in ocio luxúq; terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes,terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratũ,ne meritò irasci videretur,respondent,se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta,expeditiores ad certamina fierẽt:paratósque se aiebant,si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent.reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi,& communibus militare auspiciis.

Num.27. Deut.3. a *Iosuam Moses sibi successorem designat.*

Num.32. b *Tribus Rubẽ,Gad, & dimidia Manassis, Amoritidẽ terram expetunt.*

ſpiciis. Tum Moſes comprobata eorum voluntate. aduocatóque Eleazaro pontifice & Ieſu, cæteríſque magiſtratibus, cõcedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia cõfecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moſes quoq; in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſponte commiſſa eò confugiſſent. ſtatuítque talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidã impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehenſum. ídq; ius ſolis cognatis eſſe voluit, aliis non item. Cæterum [a] oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabiæ, Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gauladeaman. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem [b] tempore cùm defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſen conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atque hac occaſione inſtituit, vt cuiq; tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quámq; iam de qua-

An. mundi 2493 *Ante Chriſtum nat.* 1472.

Num.35. Deut.4.19. Ioſ.20.

a *Oppida refugij.*

Num.27.36

b *Salpadis filiæ parentis loco hæreditatem capiunt.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

drageſimo migrationis anno triginta tantum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrum habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

Historia Deuteronomij. Ruffinus Cap 5. Hebr. 8. Deut. 4.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

CAP. VIII.

a *Moſis ad populũ ante obitum oratio.*

VIri [a] commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantũ ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat iudicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita diſcedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis indeſinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij [b] Iſraelis, vna omnibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt, cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualéſve ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandiq. omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequimini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius paretis & ne-

b *Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiúſque mãdatis ſint obedientes adhortatio.*

& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã nouate. Quod [a] si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem coluerit eritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec [b] deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuũ, quib. cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Abśit autem vt

An. mundi. 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Diuino auxilij promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini, alioqui ſi per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri. quem ſi veſtro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppreſſi ab hoſtibus per ſummam ignominiā amittetis, & per totum quàm latè patet orbē diſperſi ſeruitute veſtra terras ac maria replebitis. quò ſi ventum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges non ſeruaſſe. quare quominus periculi ſit, ne illas violetis, poſt victoriam neminem hoſtiū ſupereſſe patimini: id rebus veſtris conducibilius exiſtimare, ne cum illis viuentes ad ſimilia ſtudia prolapſi patriam inſtitutionem corrumpatis. Præterea [a] lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona veſtra tutius conſeruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura veſtra in deterius deprauetur, Dei iubente & leges conſcripſi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus ſi nuſquam diſcedatis mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus [b] tradit eis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta bene viuendi continentem. Illi verò

Deut. 7. 11.

a *Iſraelitæ hoſtes, eorúmque idola tollere iubentur.*

b *Moſes Iſraelitis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta continentem tradit.*

ſolito

soluebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoréſq; quanta pericula pertuliſſet, quámq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet, & de futuro ſoliciti quod non eſſent talem principem habituri, ac ne Deũ quidem æquè propitium Moſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorũ quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, grauiſſimè dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam cõſolationem admitteret. Moſes verò ſolabatur eos, & iubens à lachrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur, atq; ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquã ad reliqua tranſitum faciam, operę precium duxi, leges [a] talis latoris maieſtate ac virtute dignas hîc inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extãt autẽ [b] omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamque à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſſimus: qua de re lector admonẽdus erat, ne ſi quis fortè ex cõtribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temerè ſtruat, quaſi parum ſineerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autẽ eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritúſq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatã conſuetudinem aut cõtractus vel cum exteris vel cum noſtratibus, ſpectant, in eum commentarium diſtulimus quem de moribus & ſacrorum cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus.

Poſtquam [c] acquiſita Chananæa terra, vrbibúſq; conditis, victoriæ fructus ſecuti carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatẽ conſtabitis. Vrbs [d] ſacra ſit vna in regione Chananæa,

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Leges à Moſe latæ.* Ruffinus Cap. 7.

b *Excuſatio Hiſtoriographi, cur Legum ſeriẽ innouarit.*

c *Iſraelitæ quomodo in terra Chananæa victuri.*

d *Vrbs ſacra & templum in Chananæa.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

in loco illustri & fertili, quã Deus per oraculũ elegerit: & templũ in ea sit vnum, & altare vnũ ex lapidibus nõ politis, sed collectitiis cõstructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ præ se ferãt: ascensúsq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllũ neq; templũ, Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnũ. Qui [a] cõuicium Deo fecerit, lapidatus p diẽ pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

a *Conuicium Deo faciẽs. Leuit. 4. Deut. 16.*

In [b] sacrã vrbe & templũ ter in anno conuẽtus fiat Hebræorũ ex vniuersa eorũ ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurũ precibus eũ demereãtur, & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã beneuolẽtiã alant. Expedit enim vt inter se noscãtur, quibus idẽ est genus, quíq. eisdẽ studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cõgressibus facilè cõtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hęrent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

b *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

Sint [c] præterea decimæ fructuũ seorsũ ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quib. in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquũ enim est ex prouentu terræ à Deo datę in ipsius honorẽ hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis nõ est sacrificandũ. neq; enim quicquã Deũ delectat cũ iniuria coniunctũ: neq; maior est turpitudo quàm quę corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo sacrificare est licitũ. Diis [e] alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spoliãda, neq. sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cõtexta vtatur. est enim solorũ sacerdotũ. Septimo quoq. anno, quando per Sce-

c *Decimæ. Deut. 18.*

d *Merces meretricis.*

e *Dij alieni. Deut. 12.*

f *Linum & lana.*

nopegiæ

nopegiæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem [a] pro cõcione legat: & neq. mulieres neq. pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonũ est vt inscriptam in animis nunquã delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, nõ ignari quid sit in lege decretum. Leges etiã viũ maioré obtinebunt in delinquentiũ conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges ediscãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie ineunte die, & cum itur cubitũ, cõmemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauoré cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachiis ostentanda & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populũ suũ benignitas. Oppidatim [d] præsint septẽ viri probatæ virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratib. attribuãtur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi sors obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurũ est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à cõtemptu numinis absint. Iudicibus [f] quicquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Opor-

An. mundi 1493 *Ante Christum natum* 1471.

Deut. 1.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges edisc̃nt. Deut. 6.*

c *Signa Legis.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

tet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliã recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quorũ potentiæ metu præter ius fertur calculus, nam [a] Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus antẽ testimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominẽ testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimoniũ deposituros. Quòd [b] si cui falso testi creditũ fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio [c] in aliquo agro commisso si autor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorũ agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec semẽti nec plantationi idonea, neruis cernicis abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput inuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere

a *Iustitia est Dei potentia.*

Deut. 19.
b *Falsi testis pœna.*
Deut. 21.
c *De homicidio commisso.*

bere proclament, eámque nec feciſſe ſe, nec dũ fieret interfuiſſe, inuocéntque Deum vt propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

Optimum [a] quidem eſt optimatum regimẽ, & ſic in adminiſtrata Republica viuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legum & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt Deum habere præſidem. Attamẽ [b] ſi regis vos cupido ceperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cũ cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat. nihílque præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equíſve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere, & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus veſtris expedit. Terminos [c] terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dum modo pacatæ: ſed religiosè cauendum vt tanquã Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis nõ circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

Qui [d] tertã plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autẽ præmaturè à natura extorquetur, eius vſus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis conſumat, & cum pupillis ac viduis.

a *Ariſtocratia optimum regimen. Deut. 17.*

b *De Regis electione.*

Deut. 19.

c *Terminus terræ non mouendus.*

Leuit. 25.

d *Plantarũ ante quartũ annum fructus prohibiti.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

quinto demum anno arbitratu ſuo fructus colligat. Agrum [a] viribus conſitum ne ſeminet. ſufficit enim quòd hanc plãtam nutriat, nec opus eſt vt & aratro vexetur. Bobus [b] arãda eſt terra, nec aliud animal cum eis ſubiugandum, ſed eiuſdem ſemper generis ſub idem iugum agẽda. Semina quoq. debent eſſe pura & impermixta, nec duũm ſimul aut trium generũ ſunt ſeminanda. abhorret enim natura communionem diſſimilium. Neq. diuerſi generis iumentorum coitus ſunt admittendi. verendũ enim ne hoc exemplo & ad homines cõtemptus generis ſui perueniat, vt ſolent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum eſt autẽ magnopere, ne quid eiuſmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari poſſint. quapropter ne leuia quidẽ leges diſſimulant, dum officio ſuo nuſquam deeſſe cupiunt. Metentes & demeſſa colligentes ne ſpicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquam, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vſum ſuum conuertant & alimoniam. De [c] vindemia quoq. racemuli relinquantur pauperibus: ſimiliter de oliuetorum fructu nonnihil, vt ſit egenis quod colligant, quandoquidẽ de ſuo non poſſunt. nõ enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quãtum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, ſi non quiſq. ſuis tantum commodius prouideat, ſed inopũ quoque rationem habeat. Nec [d] bobus in area triturantibus os obligandum eſt. non enim æquum eſt vetare laboris ſocios quò minus & fructuum ſint participes. Nec [e] à pomis maturis viatores ſunt arcendi, ſed ſinendi vt tanquam propriis ſe ſatient: & ſiue indigenæ ſiue ſint exteri libenter illis ad eſum exhibẽda ſunt. auferre

a *Vites plãtanda.*

b *Terra arãda.*

Deut. 24.

c *Egeni aliquid in agro relinquendum.*

Deut. 25.

d *Boues triturantes.*

e *Viatores à pomis maturis nõ arcendi.*

ferre verò ſecum non liceat. Neq; vindemiantes vetent obuios deguſtare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo conceſſis inuidere tantillum cõcupiſcẽtibus, preſertim cum id anni tempus ſit fertiliſſimum, & iuxta Dei ordinationẽ non diu duraturum. & ſi quis præ pudore cunctetur attingere, vt ſumant hortẽtur Iſraelitas quidem vt ſocios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hoſpitalibus his munuſculis dignentur, quæ ipſis Deus pro tempore præbuit. Nõ enim debet exiſtimari detrimentũ, quod liberali animo ſumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiã bonarũ rerum largitur, vt his ſoli fruamur, ſed vt de noſtro etiam alios honoremus: volens hoc modo ſingularem erga Iſraelitas fauorem ac liberalitatẽ ſuam gentibus innoteſcere, dũ id quod ipſis ſupereſt benignè cũ illis cõmunicant. Qui verò cõtra fecerit, plagas [a] vna minus quadraginta publica ſcutica accipiens illiberalẽ pœnã hãc ſuſtineat, eò quòd cùm eſſet ingenuus, lucro ſeruiens ipſe ſuam dignitatem læſerit. Rectum enim eſt vt cum ipſi multa in Ægypto & deſerto ſitis perpeſſi, aliorum miſerias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates conſequuti, ex his nonnihil per cõpaſſionem egenis decidatis. Vltra [b] duas decimas quas quotannis pendere iam iuſſi, alterã Leuitis, alteram in ſacras epulas, tertia tertio quoque anno eſt conferenda, quę in egenas viduas & pupillos diſtribuatur. Et [c] fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratiis actis, & ſacrificiis iuxta legem ritè peractis, primitias ſacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtraſq; decimas tum quæ Leuitis

Anno mundi 2491. Ante Chriſtum nat. 1471.

a *Plaga quadraginta.*

b *Decimæ egenorum.*

c *Primitiæ frugum. Deut. 26.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatúsque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius, & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiã dignetur.

a *De vxoribus ducẽdis.*

Vbi [a] ætas maturuerit, vxores ducant virgines, ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, néve priorem eius virum contristet. Ancillas [b] ne ducant ingenui, ne adamatas quidẽ. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendũ dignitatem id magnopere conducit. Neq; [c] meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factã, nuptiale sacrũ Deus nõ admittit, atq; hæc ita obseruari, valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studiũ virtutis erecta, si nõ è turpi aut liberali matrimonio sint prognati.

b *Ancillas ingenui non ducant.*

c *Meretricis nuptiæ.*

Si [d] quis aliquã pro virgine desponsatã postea talẽ nõ inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátque argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidẽ puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, ísq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionẽ non recipiat. cæterùm temeritatis & petulãtiæ qui insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicitè pudicitiã vsq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidib.

d *Pœna mulieris pro virgine desponsata talis postea non inuenta. Deut. 24.*

obru-

obruatur. quod si ex sacerdotib. prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliã quamuis causam, alteri plus beneuolẽtiæ honorisque detulerit, alteri verò minus, si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet a ius primogenituræ, vt duplicẽ facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, nõ permittatur, iniquũ enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitã suo priuilegio fraudari. Qui b virgini alteri desponsatæ stuprũ obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali cõiugio rẽ turpissimã anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariã alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui c virginẽ nondum desponsatam constupraverit, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hãc ei nuptũ tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à cõiuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius reperere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium nõ permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

An. mundi 2493. Ante Chr. nat. 1471.

Deut. 21.

a *Primogenitus in suum retineat.*

Deut. 22.

b *Stupri pœna.*

c *Virgo constuprata.*

Si d cuius maritus nondũ suscepti liberis defunctus fuerit, frater mariti eã ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredẽ nutrito. nam hoc de Republica erit, dũ nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo vi-

Leuit. 25.

d *Defuncti fratris vnor ducenda.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1741.

cturæ, quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatũ accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cũ iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illũ pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit, atque ita ille quidè è curia discedet, in omnem vitam notatis ignominia: mulier verò qui vult nubito. Si *a* quis vel virginem vel maritam captiuam abduxerit, eique legitimè coniugi voluerit, non ante ius esto cubile eius tangere, quàm raso capite, sumptóque lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demum ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & nõ suæ tantum voluptati indulgẽs illius desideria negligat. Elapsis *b* autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptis dare operam liceat. Quòd si satiata cõcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eã tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque *c* è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cõtumaces ac proterui in eos fuerint, hos primũ verbis parẽtes moneant. nã hos natura fecit idoneos iudices. dicántque nõ voluptatis causa in matrimoniũ se cõueniſſe, neque vt collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerẽt, qui se in senectute nutriãt, & necessaria sibi suppeditẽt. Ac-

a Cum captiua coniugiũ. Deut. 21.

b Luctus triginta dies.

Deut. 21.

c De liberorum dysopia.

ceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio summa cura educauisse nulli rei parcentes quæ ad eorũ salutem & institutionẽ pertinere visa sit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoscendũ est, satis sit quòd officij hactenus oblitus es, proinde resipisce & cogita, quòd etiam Deus læsis parẽtibus offenditur: qui & ipse humani parẽs est generis & ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio. quin & lex talib. pœnã inclemẽter infligit, cuius absit vt tu facias periculũ. His verbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per insciti am commissis debetur venia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem, & ad parẽtum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas videãt. quòd si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed cõtumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra vrbem sequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant supplicium. Quin [a] & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terræ iaceat, vltra quàm iustum est pœnas exsoluens. Mutuũ [b] dare ad vsurã Hebræorum nemini liceat, neque cibum, neque potũ. nõ enim iustum est reditus captare ex fortunis tribulium, sed præstat opem ferre illorum necessitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionẽ, quæ huiusmodi beneficentiã solet consequi. Qui [c] verò acceperint mutuo siue pecuniam, siue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituant eis qui mutuauerunt,

An. mundi 2493. *Ante Chri.* nat. 1471.

a *Hostes sepeliendi. Deut.* 23.

b *Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini licet.*

c *Mutuum reddendum, Deut.* 24.

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

quasi sua reponētes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferēda pignora, nisi ínssu iudicum: [a] pignus foris est expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit, & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam Sol occidat, maximè si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui [b] in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunè esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto bone; pro hoc enim quintuplum numerandum est; Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est vendi us, sexennio seruiat, septimo [c] anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filiis & vxore. Si [d] quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. iumentum per

a *Pignus.*

b *Furtum.*

c *Hebræus seruus anno septimo manumittēdus.*

d *Inuēta bona.*

tempestatem in luto hærens, præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium, Viam ignoranti commonstrare oportet, nō per ludibriū risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro cōfestim vindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. quòd [a] si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autē reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. prętérque mercedem medici. Qui mulierem vterum gerentem calce percusserit, si quidē mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum [b] neque lethale, neque alias noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui [c] excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniā accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi, seuerior. Boue [d] cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat, quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapideetur, dominus autem eius triginta siclos ne-

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

Deut. 22.

a *Homicida lex.*

b *Venenum*

c *Pœna talionis.*

d *De boue cornupetâ.*

Anno mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

cati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur. Qui [a] puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinãt ac decidere. Depositum tanquã rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neq; mulier, etiã si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit, in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquã potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum cõdemnetur. Idem [b] ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor, quòd is vice agri & facultatũ hoc à Deo sortitus sit. proinde nõ procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi [c] ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quòd è

Deut. 21.

a *Puteum.*

Deut. 24.

Ibidem.

Ibidem.

b *Merces.*

c *Liberi ob parentum iniquitatem nõ puniendi.*

talibus nati sint, quàm odio propter illorum vi- *An. mundi.*
cia. Neque patribus peccata filiorũ sunt imputanda, qui contempta parẽtum disciplina mul- 2493.
ta sibi permittunt facere. Spadones [a] abomina- *Ante Christum nat.*
re & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi 1471.
priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcẽdum est hoc genus, quod non modò posteritatem quantum in se est, sed multò ante propriã innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quòd effœminato primùm animo etiã corpora habent muliebria similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

[a] *Spadones.*

Castrare nec hominem licet nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propitius inconcussam eam & imperturbatam cõseruabit. absit autẽ vt vllũ tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cũ vsus erit in prõtu habeatis salutaria cõsilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tẽporis articulo. Faxitq; Deus vt terrã quã vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac trãquillitate colẽtes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella [b] verò vel nobis vel vestris posteris gerẽda extra fines Deus auertat. Cæterùm [c] cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim antè arma verbis ad eos vti, docendo quòd quamuis & copiæ

[b] *Belli leges Deut. 20.*

[c] *Caduceatores ablegandi.*

An. mundi 2493. *Ante Chri.* nat 1471.

vobis adsint numerosæ & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius. mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidē quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponāt, exercitum contra eos educite, imperium Deo committētes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator, multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed nō rarò plus nocet quàm prodest. Delectus [a] autem habendus est virorū tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem peiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nōdum integrum annū illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum eā domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

a *In bellum qui mittendi.*

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnatur. vrbē si desit materies ad machinarum fabricam, ne [b] deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alrò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi [c] enim cum tota familiis

b *Arbores frugiferæ nō excindendæ. Deut. 20.*

c *Chananæorum gentem extirpandā.*

sunt

sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commẽtariis dicemus.

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

Sequẽtibus [a] deinceps diebus, nã continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legib. aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continẽs prædictionẽ futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruenti bus. Hæc volumina & arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decẽ illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo [b] etiam mãdauit, vt occupata terra & fixis sedibus, nõ obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptę, sed expeditione in eos suscepta pœnas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersum, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisisque copiis in senas tribus super duobus montibus consistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primũ illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis cõstitutiones nõ violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam faustas ominationes quã deuotiones in literas

Deut. 30. 31. 32. 33 34.

a *Mosis carmen & benedictio.*

b *Amalecitas plectendos.*

Deu. 27. 28

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

remlit,vt in perpetuum cuiuis ea discere liceat: quæ tandé huic aræ inscriptæ sunt,ex vtroq.latere, quâ populus iussus est stare,& holocaustomata offerre, & post eâ diẽ nunquã alias victimas imponere:neq;enim fas esse.Hæc sunt quę Moses præcepit,& quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie [a] populo cũ vxoribus & liberis in concionẽ collecto,ne mãcipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit:vtq;Dei voluntatem diligẽter expendentes,neq;cognationis gratiam,neq. periculorum metũ,neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes,ab earum præscriptis discederent : sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam,circa eas turbare aliquid,aut statum earũ labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantib.auxilium ferrent.quã si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerẽt, & ne solum quidẽ ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierẽt, & quomodo expeditiones suscipiendæ,captato signo ex lapillis de quib.iã diximus. Sed & Iesus superstite etiã tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat,vel foris bello administrãdo, vel domi ferendis legibus:& ad viuendi rationẽ recens institutam eos præparãs,diuino monitu se præsagire aiebant,quòd si patriam religionem violarent,clades non effugerent.nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas,& templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruituróque

Deut.29.

a Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.

genubus

gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atq; inutilẽ erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem,& vrbes suis ciuibus & templũ populo redditurũ. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant,sed sæpius. Deinde [a] & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos *exercitum duceret,affuturúmque cœptis* eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus. Quoniam,inquit,ad patres nostros abeo.& Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibẽdis: & quia laborem meum ac solicitudinem dum vestrum statum in meliorem fortunã reducere conor, propitius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est rẽ vt absoluit, me ministro vsus & vicario in obeũdis quæ ad vestrã felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est,vt priusquàm decedam, eius potentiæ,qui & in posterum vobis non deerit,dignas laudes rependam,méque hoc debito exsoluam, vestræq; memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari cõuenit:& leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis,aut in posterum à propitio conferendis *longè sint anteponenda*. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator si cõstitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini. quæ legibus ipsius contemptis excitari posset, Hæc [b] postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente,vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futurum ipsius mortem cõ-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

[a] *Iosuam Moses hortatur.* *Deut. 31.* *Deut. 33. 34.*

[b] *Hebræorũ ob Mosis obitum planctus.*

An. mundi 2491. Ante Chri stum natum 1471.

ceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatẽ latere posset. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futurã suã conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquàm eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo, séque destituẽdos videbant. Quantus autẽ fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges nõ veniat, viso tamen affectu populi, à lachrymis temperare nõ valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi dispatiturus erat, omnes cũ fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus: & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato cõstitit, qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, inter loquẽdum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuũ, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum

Prædi

prædicarent. Vitæ [a] eius tempus vniuersum cē-tum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonib. Dystrus dicitur, à nostris verò [b] Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: ad hæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantùm eorum ex his quæ in aliis hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator [b] idē cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præsens tātummodò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutē ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habúimus.

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

a *Moses 120. ætatis anno ablatus.*

b *Adar Hebræa mensis duodecimus nobis Martius dictus.*

c *Moses imperator bonus & vates.*

SVMMA CAPITVM LIBRI V. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

1. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.*

2. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectis patriis religionib. in extremas calamitates incíderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniaminis 300. tantùm fuerint superstites.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1470.

III. *Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israeliticus sit traditus.*

IIII. *Libertas per Geniz um vindicta.*

V. *Quomodo populus rursũ à Moabitis sit subiugatus & per Iodem è seruitute exemptus.*

VI. *Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.*

VII. *Quomodo Amalecitæ denuò Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.*

VIII. *Quomodo Gedeon populum liberauerit.*

IX. *Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.*

X. *De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.*

XI. *Quomodo filij Sacerdotis Elì à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.*

XII. *Quomodo Elì audita filiorum cæde, & Arcæ amissione pronolutus de throno expirauerit.*

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

CAP. I.

a *Iesus exploratores mittit in Hierichũtẽ*

b *Tribui Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesum in mentem reuocat.*

Num. 32.

ROsa Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiúmq. memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittítq. [a] exploratores in Hierichuntẽ, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox [b] conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nã & huic tribui dimidiatæ Amoræã habitare per-

mis-

missũ erat, quæ fuit Chananæę pars septima: re- *Am. mundi*
uocauit eis in mentẽ quid Mosi fuissent pollici- 2493.
ti: rogauitq; vt in eius gratiã qui ne vltimo qui- *Ante Chri-*
dem vitæ tẽpore prospicere eis defatigatus est, *stum nat.*
& propter communẽ vtilitatem, alacriter prę- 1470.
stare quæ promiserãt. illis verò imperata haud
grauatim faciẽtibus, armatis quinquaginta mil-
libus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia ca-
stra promouit: quæ *a* postquam metatus est, cõ- a *Hierichũ-*
modum speculatores aderãt, omnib. apud Cha- *tem speculа-*
nanæos exploratis, ignoti enim à principio, totã *tores explo-*
illorum vrbem per otium considerauerunt, & *rant.*
mœnia qua parte magis aut minus erant muni-
ta, & portarum quænam assultum minus fe: re
possint, & capi essent faciliores. nec quisquam
obuiorum spectantibus singula fuit molestus,
dum curiositatẽ hospitum cõsuetam interpre-
tantur, nec hostile adhuc quicquam suspicãtur,
vt verò sub vesperam secesserunt in quoddam
diuersoriũ non lõgè à mœnibus, in quod pri-
mum fuerãt deducti, iámque cœna peracta de
reditu consultabant, indicatum est Regi cœnã-
ti, venisse speculatum quosdam è castris He-
bræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben
hoc tantum curare quomodo latenter se sub-
ducant. *Ille verò cõfestim mittit qui eos com-*
prehendant, quęstioni admouendos vt causam
aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Ra-
chabe *cognouit, fortè enĩ lini manipulos ficca-*
bat in mœnibus, speculatores *b* his cõtexit. mis- b *Rachab*
sis autem à Rege dixit, hospites quosdam igno- *exploratores*
tos paulo ante *solis occasum* apud se cœnatos *consegit.*
discessisse, qui si suspecti essẽt Regi, quasi detri-
mentũ aliquod reipublicæ allaturi. paruo nego
cio posse ab *insequentibus de via retrahi. Tum*
illi decepti à muliere, quã serio loqui putabãt,
ne perscrutati quidem diuersorium abierunt.

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

& excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebãt, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autẽ tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consulu sset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat datura, rogatósq. vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã sib. rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirẽt: iureiurãdo prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorũ decretũ internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim enẽtũ sibi Deũ iam antè significasse illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurũ abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm prẽsenserit vrbem expugnandam, cõtractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat, quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsis culpam fore nõ suam, neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurando teneri velle. His conditionibus discessum est, cum se func de mœnib. demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorúmque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem [b] solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontẽ nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitũ procuraturum promisit, fluẽtis eius imminutis. Itaq. Iesus postquam duos dies exspectasset, co-

Iosuæ 3. a Iesu Iordanem traiicit cum copijs.

pias

plas omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmẽ præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditũ cernentes quale Deus promiserat, steterúntque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium *liberum ei solitum cursum* reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinã aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadiũ castra metatus est. Porrò [a] Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrũ in ea Deo fecit & [b] Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iã affluentibus, quarũ penuria hactenus laboratũ fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebãt, & alias prædas abigebãt, eodẽ enim tempore & Mãna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præmetu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; [c] prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcam gestantes stipati armatorũ custodia, accesserunt ad vrbẽ septem cornubus clangen-

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

Iosua 4.

a *Iesus monumentum exstruit ad Iordanem.*

b *Israelitæ Pascha celebrant, terra frugibus fruuntur & deficit Mana.*

Iosua 6.

c *Iesus cum sopijs vrbẽ circum ambulat.*

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

do, & ad virtutem ſuos adhortando circumambulabant mœnia ſenatu comitãte, nec aliud quicquam faciendo, quàm vt inflarent cornua, retrò in caſtra reuertebantur. Cúmque per ſex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Ieſus contractis in vnum copiis, reliquo populo cõuocato, lætum illis affert nuncium, vrbem ea die ſine labore capiendam, Deo hanc in poteſtatem ipſorum tradente, & tuentibus ſua ſpõte mœnibus facilem aditum aperiente, iuſſítq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; laſſitudine, neq; miſeratione, neque prædæ cupidine à cædib. auocari, aut effugium vllum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum ceſſurum reſeruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. ſolum [a] aut Rachaben cum ſua cognatione ſeruari, propter iuſiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus inſtructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rurſum circũambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum claſſico militẽ ad aggrediendum opus incitantibus. cúmq; ſepties luſtrata pauliſper cõſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi [b] verò nullo negotio per ruinã irrumpentes in Hierichuntẽ, omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœnium caſu conſternatos, & ſubitaneo ſtupore ad pugnam inutiles: paſſimque cadaueribus viæ ſternebantur, nullum nec præſidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris, repletáq; [c] trucidatis vrbs, & poſtremò incenſa

a *Ieſu nomini prater Rachab parcere iubet.*

b *Hierichũ tu mœnia ſponte ſua collapſa.*

c *Hiericho capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incenſa.*

incensa rogum defunctis præbuit: in agros quo- *An. mundi*
que pari sæuiente incendio. Rachaben verò cũ 2494.
domesticis qui in diuersorium confugerant, *Ante Chri-*
exploratores periculo exemerunt: ac mox ad *stum nat.*
Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos spe- 1470.
culatores actę, dicente se meritis illam præmiis remuneraturum. móxque agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum nõ obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas mamubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modũ se habuit. *Ios. 7. 8.*

Achar [a] autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratu si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur [b] Galgala, vòce libertatem significante. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptijs & ab ęrumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis [c] autem pòst diebus quàm Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam sitam ęra Hierichuntẽ sitam: qui cum Ainatis prælio

a *Achar quedam ex præda cõtra Dei mandatum abscondit.*

b *Galgal, libertas. Iosue 5.*

c *Israelitæ ab Ainatis fusi fugatique.*

congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nũcius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro cęsorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullâque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Ieſus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos [a] inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos excitiuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hãc terram possidendam; & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus spèrare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémq; in futurum attonitus exime. Talibus exorabat Deũ Ieſus, in faciem humi prolapsus. Responsum [b] deinde accipit, surgeret & lustraret exercitũ pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis, inquisitione

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

[a] *Iosue ad Deum precatio.*

[b] *Responsum diuinum ad Iosue preces.*

fitione autem facta & pœna & sacrilego exacta, Israelitarũ fore victoriam. hoc oraculũ Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cúmq; [a] sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes mittebatur. & cùm in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus, res furtiuas in mediũ protulit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. Illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostẽ existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in fáciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebãt ex composito signum datum est, coorti [b] celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, pleriſq; ciuium è muris suorum vt tum putabant, victoriam spectantibus: vrbémq; ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam & cum vxoribus ac liberis incensam animaduerterunt, per agros dispalati, cùm sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atq; mancipiorum capta est, & suppellex sine numero: pecudum item greges nõ

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a *Achor sorte deprehenditur & punitur.*

b *Ain expugnata atque combusta.*

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quę habuit ad Galgala. Cæterùm [b] Gabaonitæ qui non longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quòd vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium cõficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc [c] habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus [d] autem credens eorum verbis quòd Chananęi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro

a *Præda populo distributa.*

I I.

Ios. 9.

b *Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebræos oratio.*

d *Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.*

pro amicis ac sociis, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo. hoc æstu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananæ tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cúmque [a] decretum esset non violandam fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministeriis deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm [b] cùm Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defeciisse, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tunc [c] Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cúmque terga vertissent, per decliue fugientes est persecutus, Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prœlio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminũ ictibus, grandine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquã antea visum, quòd dies factus est lõgior, ne inter-

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Gabaonitæ ministerijs publicis deputati. Ios.* 10.

b *Rex Hierosolymitarũ in Gabaonitas mouet.*

c *Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus.*

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

uentu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est vt Iesus Reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de [a] omnibúsque supplicium sumeret. Creuisse [b] autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananæa montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædáque abacta, exercitum reducit in Galgala. cúmq; latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, déq; stupenda multitudine cæsorum, excitati [c] sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit, adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erántque [d] omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non satis tutos putarent, pollicitúsque victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus validus & strages maior, quàm vt facilè credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt. vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges [e] etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóq; sæuitum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent.

a *Quatuor Reges trucidari.*

b *Sol immotus consistit. Ios. 11.*

c *Chananæorum Reges mouent in Hebræos.*

d *Chananæorum ingens exercitus.*

e *Chananæorum Reges omnes ad vnum cæsi.*

Totam

Totam [a] deinde regionem peruagatus est, neminéque audente congredi, expugnabant oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent interficiebat. Iámq; quinto huius belli anno exacto Chananæorũ nemo supererat, nisi qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrũ tabernaculum in vrbe Siluntę fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tantisper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præceperat, statuit: & diuiso [b] exercitu, Garizęo mõte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidiũ, in quo altare erat cũ Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibúsq; peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter situm natura tutũ, tum propter munitiones ad frustrandos hostiũ conatus arte additas, nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cúmque frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere deuictos, exercitúsque potentissimos prælio superatos, & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis superessent. cæterùm [c] quoniã ex vrbibus aliæ captæ essent, alię munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in cõmunem expeditionem profec-

An. mundi. 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Chananæorum regionẽ totam Iosua deuastat.*

b *Iosua in duas partes copias diuidit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Ios.* 13. 14. 15.

c *Iosua diuidendam regionem & duas tribus cum dimidia remittit domos.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

cti fuerãt,& propter cognationẽ ſocios petierũt lorũ ſe adiunxerant,gratiis prius actis ad proprias ſedes remittendos.deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtatæ probitatis viros eligendos,qui regionẽ totã permẽſi bona fide & abſque dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt. In [a] eã ſententiã itum eſt ab vniuerſo populo: móxq; eos viros miſit ad metiendã terrã adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis, qui propter hanc ſcientiã errare ac falli nõ poterant. híſq; mãdata dedit,vt eſtimationẽ agrorũ iuxta bonitatẽ terræ facerẽt. nã Chananææ natura talis eſt,vt videre liceat cãpos magnos & frugum ac fructuũ feraciſſimos,qui collati ad aliã terram admodũ vberes videri poſſent: quòd ſi iidẽ ad Hierichuntinũ aut Hieroſolymitanũ agrum cõferantur,iã nõ magni precij videbuntur: cũ tamẽ hi agri parui ſint & bona ex parte mõtani, ſed quantũ ad fertilitatẽ attinet,nullis aliis ſecundi. hanc ob rẽ voluit iuxta æſtimationẽ potius quã iuxta menſuram ſortitionẽ fieri, quòd nonnunquã vnũ iugerũ pro mille aliis valeat. Decemuiri autẽ huic negotio deſtinati perluſtrata regione & æſtimatione terræ peracta,ſeptimo menſe reuerſi ſunt ad eũ in Siluntẽ, vbi tũ tabernaculi ſedes erat. Tũ [b] Ieſus aſſumpto Eleazaro cũ ſenatu ac tribuũ principib. diuiſit regionẽ nouẽ tribubus & Manaſſitarũ dimidiæ parti,cuique tribui pro eius magnitudine agrũ admetiens. cũique ad ſortes ventum eſſet,tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa pertingens vſque Hieroſolyma,latitudo verò eius Sodomiticũ lacũ attingebat.in hac ſorte vrbes erant Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partẽ Ægypto & Arabiæ cõterminam. Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt,quæ à Iordane amne vſque mare porrenditur

a *Ioſua ad metiendam & diuidendam terram quoſdam miſit.*

b *Ioſua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manaſſiti diuidit.*

ditur. Latitudo verò eius patet Hieroſolyma inter & Bethela, anguſtiſſima autẽ hæc ſors fuit, propter agri bonitatem. Hieroſolyma enim & Hierichuntem acceperunt, Ephręmi autẽ tribus terram à Iordane vſque Gadara in longũ protenſam ſortita eſt, in latũ patentem à Bethelis vſq; magnũ campũ. Manaſſetidis itidẽ dimidia pars agrum à Iordane vſq; Dora vrbẽ, latitudine vſque Bethſana, quæ nũc Scythopolis vocatur. Poſt hos Iſacharis in longum patentem à flumine vſque Carmelũ montẽ, latitudinis verò mons Itabyrus fuit terminus. Zabulonitæ vſq; Geneſaritem lacũ terrã Carmelo & mari contiguã ſunt ſortiti. Quæ autẽ regio poſt Carmelũ ſita eſt cõuallis ab re nomẽ habens tota Aſeritis ceſſit quà ad Sidonem eſt obuerſa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientẽ ſpectant vſq; Damaſcum vrbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, vſq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mõte oriuntur, quà fines ſunt Arces vrbis verſus ſeptentriones ſitæ. Porrò Danitæ adepti ſunt quicquid conuallis ad occidentem ſolem vergit, Azoto & Doris terminati. horum eſt Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vſq; montem à quo Iudæ tribus initiũ fecit. Ad hunc modum ſex gentium à filiis Chananæi denominatarum, regionẽ Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandã dedit. Amoræam enim & ipſam ab vno ex filiis eius dictã Moſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat, vt ſuprà diximus. Sidoniorum autem, Arucæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuiſionem pertinuerunt. Cęterùm [a] Ieſus ætate iã defecta cum non valeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui vicem eius gerebant, negligẽtius Reipub.

An. mundi 2499. Ante Chriſtum nat. 1465.

Ioſ. 16. 17. 19.

Suprà libr. 4. Cap. 7. Num. 32. Ioſ. 13.

Ioſua vnicuique tribui vt ex ſua ſorte Chananæorũ reliquias tolleret, præcepit.

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim cõsistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq. eos non ex Mosis tãtum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorea trans flumẽ acceperant. ex his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquã à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerũt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephremi Sicima, in Nephthalitite Cedesis, quę est in superiore Galilea. post [b] hęc quod de pręda reliquũ erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarũ accessio & publicè & priuatim facta est. tantũ erat auri & vestimentorũ ac reliquæ suppellectilis: tãtũ etiã iumentorũ ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthęc aduocato in concionẽ exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam [c] Deus & pater qui est dominus Hebræorũ generi, terrã hanc & acquirere dedit, & in perpetuum mansuram nobis promisit: vósq. opem vestram indigentibus ex mãdato Dei alacriter & impigrè pręstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quãdoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operã vestrã nobis paratam fore. Itaq; gratias vobis agimus quòd socij periculorũ esse voluistis, rogamúsque, vt in hac mutua benevolẽtia perseveretis, memores amicorũ, & quòd vos quoque vestras possessiones nostris auxiliis parastis, sicut nos ad hãc felicitatẽ, Deo fauẽte & vobis adnitentibus

a *Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.*

b *Preda diuisa.*

c *Iosue ad eos, qui ex regione vltra Iordanẽ sita militabant, oratio.*

ibus, peruenimus, nec id fine veſtræ operæ præmio: quandoquidé ex hac militia ditati eſtis, multúmq; prædæ, auri & argenti, referetis, & ſuper omnia noſtrã beneuolentiã ad referẽdam vicem nunquam nõ promptã ac paratam, Nam & Moſis mandatis ſatisfeciſtis, nõ cõtempta autoritate mortui, & nihil vobis ad noſtrã gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lętos igitur vos ad veſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtrã dirimere, néve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes etiam Abrahæ ſtirps ſumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tã noſtros quàm veſtros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moſen inſtituta, diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propitius: ſicut cõtrà, ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſigillatim primatibus populóq; in cõmune dicto vale, ipſe quidem eodẽ loco reſtitit, reliqua autẽ multitudo vniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur. Itaq; [a] tra-iecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manaſſitarũ eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignũ cõiunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo [b] audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo, putabãt eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temerè hac ſuſpicione violatæ religionis moti arma corripuerãt vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi, exiſtimabant enim non tã cognationis ac dignitatis eorũ qui in hoc erãt crimine, quàm diuinæ vo-

Ann. mundi 2499. *Ante Chriſtum nat.* 1465.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Ioſ.* 22.

a *Iſraelitæ traiecto fluuio, altare ſuper ripam Iordanis erigunt.*

b *Decem tribuum ad reliquos Iſraelitas legatio.*

An. mundi 2499. Ante Christum natum 1465.

luntatis rationem habendam, atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & cõuentu aduocato Phineeses in cõcione constitit: Maius * inquit vestrũ delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamẽ non culpę magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatẽ reduci positis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feciſtis, sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestrã possessionem reuersos, quam Deo ferte acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorũ ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborẽ pro legũ defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendũ flumine traiecto, Pro Chananæis habitos. non secus atque ipsos

* *Phinees ad Rubenitas oratio.*

exer-

exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitẽ noſtrum eſtis, extra poteſtatem etiã Dei vos euaſiſſe. vbi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet iuſ eius ac iudicium effugere. quod ſi putaris locũ vobis ad rectè ſapiendũ eſſe obſtaculo, præſtat nouam agrorũ diuiſionẽ facere, & hanc regionẽ pecoribus cõpaſcuã relinquere. Satius eſt igitur vt reſipiſcatis, & à nouitatibus mutato propoſito deſiſtatis, rogamúſq; vos per ſalutẽ liberorũ ac coniugũ, & quicquid haberis chariſſimum, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſſitatẽ imponatis, cõtra quos minimè volumus. In hac enim concione & cõſultatione ſitũ eſt, vtrum pace noſtra & veſtris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis perſuaſi, an vos & veſtra omnia belli periculis exponere.

Ann. mundi 2499. Ante Chriſtum nat. 1469.

Poſtquã hæc Phineeſes dicere deſiit, qui cõcione præerãt, pro communis cauſę defenſione hæc attulerunt. Viri [a] fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, neq; in religione cuius nequaquã pœnitet, quicquã innouare. Vnũ Deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunẽ, & altare eius æreũ quod eſt ante tabernaculũ, nec aliud vnquã noſtras excipiet victimas. nam hoc quod nũc ereximus, quódq. veſtræ ſuſpicioni anſam præbuit, nõ ad Deũ ſacrificiis placãdũ exſtructum eſt, ſed vt perpetuũ argumentũ exſtet noſtræ neceſſitudinis, nóſq. patriæ religionis admoneat, nõ vt vos ſuſpicamini, violãdæ religionis ſit initiũ. & hãc fuiſſe nobis exſtruendi cauſam, Deus ipſe teſtis eſto idoneus. quapropter melioré poſthac de nobis opinionẽ habetote, abſit. q. vt nos affines exiſtimetis ei crimini, cui quiſquis ex Abrahę poſtei is ſe obnoxiũ fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, abſq. capitali pœna expiari nõ valeat. his auditis Rhineeſes, collaudatáq. eorũ cõſtãtia, reuerſus

[a] *Rubenitarum reſponſio.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

ad Iesum rem totam apud populum exposuit, qui lętus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: mórque soluto cõuentu, reuersis ad sua singulis, ipse [a] apud Sicima elegit domiciliũ. Anno autem post vigesimo iã decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tũ ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primũ Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tãtas opes tantámq; gloriam peruenerant. hortatur [b] deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æquè habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quàm pietatis artibus. Suũ enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij cõmonefaceret. postremò rogaui: vt hanc admonitionem boni consulerent, essẽntq; eius perpetuò memores: post hanc concionẽ [c] naturæ debitũ exoluit, anno vitæ cẽtesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro minister ipsius exegit: & post eius obitũ viginti quinq; Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudẽtia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus [d] moritur & Eleazarus Põtifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium sepulturæ eius monumentum impositũ extat in vrbe Gabatha. Post horũ obitum cõsultus Phineeses à populo de voluntate Dei cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, respondit, iubere Deũ vt Iudæ tribus ductu bellum geterent, quæ mox assumpta Simeonide, his cõditionibus rẽ aggressa est vt sublatis è sua ditione hostiũ reliquiis, tũ tributariis, in alte-

a *Iosua domicilium ad Sicima. Ios. 23.24.*

b *Iosua postrema ad seniores & Magistratum Hebraeorum adhortatio.*

c *Iosua moritur.*

d *Eleazarus moritur. Iudic. 1.*

gius

tibus tribus exstirpandis huius generis reliquiis vicem rependeret.

An. mundi 2525. Ante Christum nat. 1439.

Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exercitu ciuili bello ex vniuersis Beniaminis 300. tantum fuerint superstites.

CAP. II.

AT Chananæi quorum res tum erant satis integræ cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant ductu loci Regis Adonibezi. id nomen Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quòd Iesus dux Israelitarum esset defunctus aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & [a] cæsis, decem milibus dum reliquos fugientes insequũtur Adonibezecũ ceperunt qui manibus ac pedibus trũcatus agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos Reges antea hunc in modum à se mulctatos confessus, sic affectum detulerunt non longè à Hierosolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma [b] sunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at superior natura loci & munitionibus est defensa, quare oppugnatione in Hebronem translata, vrbéque vi capta, in oppidanos omnes sæuitum est. apud hos in eam diem superstites erant quidam è gigantum genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, visu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur: qualia vix credant qui non

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 2.

a *Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezek capitur.*

b *Hierosolyma pars capta eiúsque habitatores interfecti.*

An. mundi 2525. Ante Christum nat. 1439.

videtunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Mosis, fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio a Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarũ socij fuerant, expugnatis b mõtanis oppidis in campestria & maritima descendẽtes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se malè mulctatos facilè reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ verò, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à sedibus, alteri à periculis feriati, ad culturã agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederũt. Ephræmi c verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria fide data & accepta, & iureiurãdo firmata, intromissos eam ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti cõpotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominiũ habuerũt. Omisso d deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant: atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm hone-

Ios. 21.

a Iethræ Mosis soceri posteris ager attributus.

b Israelitæ Chananæos non vno ac eodem tempore ceperunt.

c Ephraimi ista proditione occupant Bethel.

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. 3.

d Israelitæ bellum amittunt.

stati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores, qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquã- do per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamẽ non libebat suscipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborẽ non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt ante legitur, nec magistratus solennes creantur, dúmque relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit. ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hãc causam habuit. Vir è plebe [a] Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parùm respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier cõtinuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur: is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eò loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus, quinto cùm decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiã dimiserunt. nec nisi meliore diei parte trãsacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cúmque emensi [b] triginta stadia non longè abesset à Hierosolymis, famulus dabat cõsilium vt aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incõmodum inciderent. præsertim propinquis hostibus, cũ serotina hora etiam ami-

An. mundi 2525. Ante Chri. nat. 1439.

Iudic. 19.

a *Historia de vxore Leuitæ.*

b *Triginta stadia quatuor milliaria Italica,*

An. mundi 2526. Ante Christum 1145.

eorum loca ſuſpecta facere ſoleat, marito non placuit alienigenarum vti hoſpitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebátque progreſſus [a] viginti ſtadia ad ſui generis homines diuertere, in hoc cõſentientibus omnibus, peruenit in Gabã tribus Beniamitidis ſero admodum, cúmque in foro inuenitet neminem qui ſe inuitaret ad hoſpitium, ſenex quidem è rure domum repetens, Ephræmita genere ſed Gabæ habitans, caſu repertum interrogat, quiſnã ſit, & cur crepuſculo deuium cœnam è foro peteret, ille ſe Leuitam ait, & vxorem à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarũ ditione ſe habere domicilium, tum ſenex reſpectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hoſpes viſus eſt, ad ſe deducit hominẽ. Gabaeni [b] verò quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, poſtquam ad ſenem illum diuertiſſe cognouerunt, contempta imbecillitate & ſolitudine, venerũt ad ianuam, rogantéque ſene vt abirẽt, & vim abſtinerẽt ac iniuriam, poſtulabant, vt exhibita hoſpita quieti ſuæ conſuleret, cúmque ille contra diceret cognatam eſſe Leuitidem, peccaturos eos grauiter ſi propter voluptatem leges violarent, iuuenéſque iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes ſi obſtare libidini eorum pergeret, ſenex ait ſe filiam eis permittere, vt ſeruo hoſpitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in ſe erat, tutos ab iniuria præſtare quos exceperat, illis verò pertinaciter hoſpitam expetentibus, & hanc omninò accipere volẽtibus, ſupplex orabat ne quid cõtra leges committerent. at illi furentes vi raptam mulierem domum abducunt, cúmque ei per totam noctem ad ſatietatẽ illuſiſſent, diluculo dimiſerunt: quæ ita miſerè affecta ad hoſpitium

[a] *Duo milliaria Italica cum dimidio.*

[b] *Facinus deteſtandũ Gabaenorũ.*

ſpitiũ reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, nõ audens in mariti conſpectum venire: quòd nunc indigniſſimè rem laturum putaret, humi collapſa expirauit. Leuita ratus ſopore oppreſſam, & nihil grauius ſuſpicans, excitare conabatur, conſolaturus eo quòd nõ ſponte ſe ad ſtuprum præbuiſſet, ſed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctã ſenſit, ſatis prudẽter pro calamitatis magnitudine ſe gerens, eadauer iumento impoſitum domum reportat: & nẽbratim diuiſum in partes duodecim, ad ſingulas tribus miſit, mandans perferẽtibus vt indicarẽt per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & de eorum volentia. Tum verò illi, nunquã tali antè viſo vel audito ſpectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iuſto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & cõgregati ante tabernaculum, Gabaenos hoſtiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum cognatus cohibuit, ſuadens non ita temerè cognatis bellum inferendũ, priuſquàm verbis aperẽt de criminibus, quãdo ne in exteros quidem ob iniuriã acceptam armari leges permittit, niſi legatis prius de ſatisfactione miſſis. rectum igitur eſſe ad Gabaenos mittere qui ſontes ad ſuppliciũ depoſcant, qui ſe dedãtur, hoc pœna contentos eſſe debere, ſin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque mittũtur Gabaenos accuſaturi eos iuuenes qui rem pudicitiæ mulieris intulerãt, & poſtulaturi vt pro violatis legib. morte iuſtas pœnas derenderent. Gabaeni [c] verò non dediderunt iuuenes arbitrati ſibi pudendũ, ſi alienis imperatis metu belli parerẽt, cũ multitudine ac virtute nulli ſe cedere videri vellent: erátque magnus apparatus totius tribus, cũ cæteri non defuturos ſe promitterent, ſi quid eos vi & armis

An. mundi 1526. *Ante Chriſtum nat.* 2458.

a *Leuita Vxorem in duodecim partes diſcerptam ad ſingulas tribus mittit.* *Iudic. 20.*

b *Iſraelitæ mittunt ad Gabaenos qui ſontes ad ſuppliciũ depoſcant.*

c *Iſraelitũ Gabaeni ſontes non tradunt.*

An. mundi 2526. *Ante Christum natum* 1438.

aggredi vellet. Quæ [a] postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciũt neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugẽ, & acriore bello persecuturos se eá tribũ, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerũt cõtra eos exercitum quadringentorum millium armatorum, Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcẽtos ex eo numero fuere quingẽti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque cõmisso apud Gabã prælio, egregiè vicere Beniamitæ: cæsis [b] ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissẽt, nisi nox prælio diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitę verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti [c] die prælium instauratum, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt, ex parte Israelitarum, quo factũ est vt castra metu desererent. profectique Bethela: quæ vrbs nõ longè aberat postridie ieiunio peracto supplicauerunt: Deo per Phineem pontificẽ vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo [d] diuisis bifariã copiis, dimidiã partẽ noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conferunt, móxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedẽtibus quò longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij, postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox e-

a Israelitæ iureiurando sanciunt, neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurũ in cõiugem, & quadringẽtorũ millium exercitum contra eos educunt.

b Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.

c Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.

d Israelitæ copiarũ partem in insidijs collocãt, & vt impares paulatim pedem referunt.

orti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallē quādam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserūt incolumes: qui conglobati & facto cuneo ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui [a] omnes ceciderunt numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ [b] verò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam [c] etiā labisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium cōtraBēiamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tā viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recētibus etiā cladibus exasperatus, qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dū vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos [d] quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tā ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, néve quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticā irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædā insuper quantam possent abigere. At il-

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

a *Beniamitarū viginti quinq; millia trucidātur, tantum sexcenti incolumes euadunt.*

b *Gibea & aliæ Beniamitarum vrbes incenduntur.*

c *Iabes in Gilead quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat destruitur.*

Iudic. 21.

d *Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438

li agnoſcentes ſuam iniuſtitiam iuſto Dei iudicio damnatam, reuerſi ſunt in ſuæ tribus ditionem, parentes ſuorum hortatibus. Iſraelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabitideas. de reliquis verò deliberabãt. vnde illis vxores ad ſufficiendã prolẽ parari poſſent. cùm [a] enim ante initium belli iureiurando cautum eſſet, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum conſulerent, quod ab ira profectum eſſet, non à iudicio. Nõ ingratam rem Deo fore ſi quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quãdo neceſſariò fiunt, periculoſa eſſe ac grauia, ſed cum auſu malicioſo committuntur. Cùm verò ſenatus ſuccłamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere ſe conſilium, quomodo [b] ſaluo iureiurando Beniamitis vxores poſſent contingere. Proferre deinde id à ſenatu iuſſus, Singulis, inquit, annis nobis mos eſt apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu ſequuntur & coniuges & filiæ. harum quotquot [c] potuerint rapere, Beniamitis impunè ſit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus, quòd ſi patres earum ægrè tulerint, & vindictam poſtulauerint, dicemus ipſos in culpa eſſe qui filias negligenter cuſtodiuerint, & quòd non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus ſatis contra conſanguineos ſint vſi. In hanc ſententiã cõceſſum eſt, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Inſtante autẽ feſto ducẽti illi bini triníve ante vrbẽ inſidiabantur, aduentantibus virginibus inter vineta, & per alias latebras. illæ verò nihil ſuſpicantes, luſitando ſecurè iter faciebant. iuuenes autẽ coorti diſperſas corripiebãt: atque

a *Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.*

b *Quando & quomodo iuramentũ ſeruandum.*

c *Beniamitis, vt virgines rapiant, cõceditur.*

Aq; hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes dederũt operã vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: móxque magnis incrementis tam numero quàm opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. *An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1478.*

Nec[a] felicior per idẽ tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna visa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tãtum occupatis, Chananæi in contẽptum gentis collegerunt copias, nõ quod sibi temerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securiùs in post-rum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnóque numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronẽ in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui *b* cùm nec bello essent pares, nec p o numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, nõ longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renuntiãt. qui mox cum exercitu illo profecti *c* condiderunt vrbẽ Dana, cognomine vni è Iacobi filiis, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autẽ res in deterius prolabebantur, quòd neq. ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisq; libito viuebat, vt domestica Chananæorum vicia iam totã gentem impunè inundarẽt.

a *Daniana tribus à Chananæi premuntur.*

b *Danitæ locum inhabitandum quærunt.*

c *Dana extructa.*

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. 4.

Ann. mundi 2526. *Ante Christum nat.* 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israeliticus sit traditus.

CAP. III.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperiit. Bello [a] enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Iudic. 3.

a Israelita à Chusarthe oppressi.

Libertas per Cenizum reddita.

CAP. IIII.

ERat in [b] tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias pferre, sed vt ad audendũ pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmq; primus successus valuit vt in dies crescente suorum numero, iã aperto marte hosti pares viderentur. itaq; congressi cum hoste vno prælio se in libertatẽ asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

Ibidem.

b Cenizus, siue, vt sancta scripturа loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

CAP. V.

POst cuius mortẽ, vacante principatu, res Israeli-

faelitarũ rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberẽt: quæ res in causa fuit, vt Eglon [a] Moabitarũ Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. excepe-
Ann. mundi 2534. Ante Christum nat. 1430.

runt tamen eum aliquot præliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoq; apud Hierichũtem. is [b] in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter fagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstũ, partim satellitib. occupatis circa prandium: iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat, sedebátq. in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu plagam non satis lethalẽ inferret: iubet igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum, cũque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes [c] inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis priùs foribus. Regij famuli interim quiescẽt, dormire eum putantes. Io-

a *Eglon Rex Moabitarũ Israelitas subingat.*

b *Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem se insinuat*

c *Iodes Eglonem interficit.*

An mundi 2614. *Ante Christum nat.* 1350.

des[a] verò Hiericũthiis re clàm indicata, autorẽ se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi verò libẽter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant. & corycines per totã eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autẽ domesticos diu latuit quod acciderat, sed cùm iã adueſperascceret, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cúmq. mortuum inuenissent, hærebant inopes consilij: & priusquã satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex *b* his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decẽ, fuga, Moabitieã regionẽ petunt. eos Israelitæ, præoccupato Iordanis trãsitu, in fuga intercipiebãt, maximè circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq. ita Hebræi Moabitarum imperium excussérunt: Iodæ autẽ huius felicitatis autor is honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude dignissimus: post quã Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finit.

a *Iodes Eglonem trucidat.*

b *Moabita ab Israelitis fugatiq.*

Quomodo Israelitæ sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. *Iudic. 4.*

ISraelitæ verò, quos præteritæ calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobediẽtiam relapsi priusquã satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio[c] Iabini Chananæorũ Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditũ alebat millia trecenta, equitum decem, præter-

c *Iabin Rex Chananæorũ Israelitas subiugat.*

quæ

que currus bellicos habebat ter mille. His co- Ann. mundi 1614.
piis[a] præfectus Syſares primus inter amicos re- Ante Chriſtum natum 1350.
gios, congreſſus cũ Iſraelitis in tantam deſpera-
tionẽ res illorum adduxit, vt libenter incolu-
mitatẽ tributaria ſeruitute paciſcerentur, quã
per viginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia
ſeruitute, caput non audentes attollere, etiam
Deo ſic volente, quò nimiam gentis contuma-
ciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandẽ
reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, ni-
mirum quòd à legum contemptu proficiſcerẽ-
tur, Deboram[b] quandam Prophetidem adeũt
(nomen hoc apem Hebræis ſignificat) rogantes
vt precibus Deum ad miſerationem flectat, ne
ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus au-
tem exoratus ſalutem illis annuit, imperato-
re[c] deſignato Baraco, viro tribus Nephthaliti-
dis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora
autem accerſito Baraco, iubet eum delectu ha-
bito, & conſcripto decem millium virorũ ex-
ercitu, in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad
victoriã, quam Deus oraculo promiſerit. Bara-
co verò negãte ſe accipere imperium, niſi & il-
la vnà ſecum adminiſtratura id eſſet: illa com-
motior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quẽ
Deus te habere voluit? ego verò non recuſo. &
conſcriptis[d] decem millibus, caſtra poſuerunt
ad montẽ Itabyrium. occurrit mox eodẽ Syſa-
res, Rege ſuo ſic iubente, & nõ longè ab hoſte
cum exercitu cõſedit. Baracum autem & Iſra-
elitas multitudine hoſtiũ territos, & in tutiora
ſe recipere volentes, retinuit Debora, iuſſitque
eadem die prælio decernere. Victoriam enim
penes ipſos fore, & Deũ ſubſidium & opem al-
laturum. Itaque[e] cõmiſſa pugna vehemẽs im-
ber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus
in aduerſos Chananæorum vultus ingerens, &

a *Syſares ſiue Siſſara præfectus exercitus.*

b *Debora Prophetiſſa.*

c *Barãc cõtra hoſtes Imperator deſignatur.*

d *Debora & Baracus in hoſtes mouent.*

e *Siſſera ab ſuo exercitu trucidatur.*

An. mundi 2614. Ante Chri. nat. 1350.

prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam frontis manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo immiuens non solum minus offendebat, sed alacriores etiã faciebat, manifestatio Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaq. rupta aduersa acie, turbatísq. ordinibus ingentem hostium stragem ediderunt atq. ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suometipsorũ equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Iaelen, quæ latebras petentẽ excepit, & potũ poscenti lac acidum exhibuit, quod ille cùm auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quẽ [a] Iale aggressa, ferreum clauũ sopito per tẽpora adegit malleo, móxque Baracianis superuenientibus solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæso Rege, ac solo vrbe æquata, quadraginta [b] annis imperium Israelitarum tenuit.

a Iale Sisseram ferreo clauo interficit.

b Baracus quadraginta annis Israelitarum imperium tenuit.

Quomodo Amalecita deuicti Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

CAPVT VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. *Iudic. 16.*

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulò post [c] Madianitæ, sociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem cõtra Israelitas fecerunt & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisque frugibus prædam abegerunt. cúmque idem per continuos septẽ annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegerunt, qui spelũcis & subterraneis ædificiis excauatis, quicquid ho-

c Madianitæ Amalecitis sociis Israelitas magno prælio vincunt.

hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. *An. mundi 2654. Ante Christum natum 1310.*

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

CAP. VIII.

PEr[a] idem tempus Gedeõ Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manassetidis, manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere, cúmque spectrum ei adolescẽtis specie se obtulisset, & felicẽ ac Deo carũ appellauisset: respondẽs. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentũ est maximum, quod torculari nunc vtor pro area, illo contrà iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negotiis imparem, Deus autem quicquid deesset se suppleturũ pollicebatur & victoriam Israelitis daturum. modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rẽ Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni[b] autẽ Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriã sibi potius, quàm[c] Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti, vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad

a Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.

Iud. 7.

b Gedeonem exiguas copias, Deus eligere iubet.

c Victoriã Deo tribuenda,

An. mundi 2614. Ante Christum nat. 1310.

fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederent. quotquot autem intrepidè ac tumultuariè potum sumerent: sic existimaret, eos metu hostium hoc facere. Quo posteaquã ita, vt iussus est, fecit, trecẽti inuẽti sũt cum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouendo. imperauitque Deus, vt his assumptis hostẽ inuaderet. Gedeone [a] verò solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metũ omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite, clã accederet ad Madianitarum tentoria, ab illis enim acceptu-

a Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illius somnio confirmatur.

rum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est, vno tantùm comitante famulo. cúmque ad quoddam tabernaculũ adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cõmilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceã, præ vilitate homini fastidiendam, per castra prouolui, & primò regis tentorium, mox cæterorum omnium prosternere, qui respondit interitum exercitus significari, addẽs vnde hoc ita colligeret. iter omnes, inquit, fruges hordeũ est sine controuersia viliſſimũ: & inter omnes Asiaticas gẽtes nõ facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ, vt metitò conferri possint hordeo. hi nũc autore Gedeone cõtraxerunt copias, & res nouas moliũtur. ergo quia dicis te vidisse illã massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autẽ audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostiũ audiuerat. fecerũt illi quod imperatũ est, accẽsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum. tum [b] Gedeon circa quartã fermè vi-

b Gedeõ cũ trecentis viris pugnam init.

gilian

gillam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ, gerebántq; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt eiàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebát, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante prænoniti, cùm iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatóque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt [a] incompatibiliter plures mutuis vulneribus quàm hosti li ferro caderẽt. quòd diuersę linguæ homines eadem castra haberent, semel enim pauore cõfusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tãtæ cædis & Gedeonis victorię rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, coreptis armis fugientem hostẽ insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; [b] cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cũ reliquiis exercitus fermè decem & octo millia hominum quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad omnes vnum trucidat, & [c] reliquos duos duces, capit, Zebim & Hezarbunim. his [d] prælijs cæsa sunt Madianitarũ & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda

Ante Christum nat. 1310.

a *Mutuis vulneribus cadunt.*

b *Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt. Iud. 8.*

c *Gedeon duos duces Zebim & Hezarbunem capit.*

d *Madianitarũ & cõfœderatorũ centum viginti millia occidit.*

An. mundi. 2654. *Ante Christum nat.* 1310.

etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, inscijs ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quã suam ipsorum qui militarent: atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur: huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cùm vellet imperium depone:e, compulsus [a] est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

[a] *Gedeon per annos 40. regnat.*

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circũquaque finitimis bella gesserint.

CAP. IX.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothũ verò vnũ ex cõcubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriũda, adiutúsq; à maternis cognatis pecunia, cũ videret mali artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus omnes [b] fratres interemit, excepto vno Iothane

Iud. 8. 9.

[b] *Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit.*

hi

hic enim fuga incolumitatē quæsiuit, Abimelechus autē occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere. omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaq; [a] dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quā plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentiū ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cúmq; illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quē propter fructus suos percipiebat, nō requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere: visúmq; est viti hunc honorem deferre, ea [b] verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea itum est deinde cū eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit. Si serio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite, sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nō risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechū, necatis fratribus, principatū vsurpare, cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per trienniū in latebris mōtium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum [c] ex vrbe & tota tribu expulerūt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cúmq; instaret vindemia non

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

a *Iothan apologo Sicimitas in Gedeonem ingratitudinem obiecit.*

b *Arborum de Rege deligendo consilium.*

c *Abimelechum Sicimita expellunt.*

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur: cœpetúntq; securè fructus cõuehere, & per sodalitia cœnantes audebãt apertè in Abimelechum cõuicia iactare. & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebãt. Zebellus verò quidã è Sicimitarũ primatibus, hospes Abimelechi, per nunctium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiã vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiã, qualem meretur referat. quo facto curaturũ se, vt eũ populo reconciliet. cúmq; [a] Abimelechus locum insidiis aptũ cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repẽtè armatis exclamat. Zebelle hostẽ video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiã obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis? Gales [b] verò turbatus excipit primũ impetũ. cúmq; suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eũ quasi volens malè pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur, cæterũ Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbẽ disponit. cúmque prodissent tertiam suorum partẽ occupare portas iubet ne quibus reditus in vrbem pateret, cæteri verò

a *Abimelechus in Sicimitas mouet.*

b *Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.*

disper-

diſperſos circumueniunt. Itaq; [a] vbique plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac ſolo æquata, ſaléq; in ruinis eis ſeminato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ ſunt deleti. Quotquot autem per regionem diſpalati periculum euaſerant, colleƈti denuò, petra quadam occupata, locũ natura munitũ muro inſuper cingere volebant. Sed hoc conſilium præuenit Abimelechus, qui quã primùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto [b] faſce arido. iuſſíſq; cæteris idem facere, breui petram ſtrue lignorũ circumdedit, ſubieƈtóq; igne, & fomentis ingeſtis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, ſed vnà cum vxoribus & liberis abſumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam ſatis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum ſanè, niſi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de ſe meritum. Abimelechus [c] autem Iſraelitis Sicimitarum interneƈione perterrĳtis, videbatur non fore præſenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quam vniuerſos perderet. mox enim exercitũ ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit, quæ quòd eſſet non mediocris, populo fuit receptaculum. hãc [d] expugnaturus cum propius ianuam acceſſiſſet mulier, fragmine molæ demiſſo, caput ſubtuntis ferit, ad quem ƈtum humi collapſus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periiſſe diceretur. quo faƈto fratricidas debitas impietatis pœnas exſoluit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas vſus eſt: quæ quidem clades iuxta Iothanis præſagiũ illis accĳit. cæterùm [e] exercitus, duce mortuo, miles in ſuas quiſque domos reuerſus eſt. Iſraelitarum

An. mundi 2694. Ante Chriſtum natum 1270.

a *Sicimi ca capta ac ſolo æquata.*

b *Sicimitæ profugi in petra comburuntur.*

c *Abimelechus Thebas capit.*

d *Abimelechi mulier ferit, & armiger eum occidit.*

e *Thola 23. an. regnauit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19.

Iud. 10.

Ann. mundi 2697. Ante Christum nat. 1267.

deinde [a]gubernacula Iairus Gadarenus de tri-
bu Manasetide suscepit, vir tum rebus cæteris tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Rex autem Hebræorum rursus in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus: qua occasione [b] arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabāt. Hebræi verò calamitatibus castigati, supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret. aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant: Erat autem [c] quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc missis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cùm enim non esset eadem matre natus, sed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem, tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid facto

a *Post eum Iair annos 22.*

b *Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.*

c *Iaphthes Dux Israelitarū creatur.*

facto opus erat prouidisset, exercitus in vrbe Masphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiuis alienis bonis incubarent: postulabátq; vt de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iephthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratias debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Moses & illam occupare.) Severò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse [a] votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuersò primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregiè: fugientésq; [b] persecutus est vsque Arbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi cõcessa finémq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiã facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: deinde conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatã. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiã. vnum rogauit, vbi sibi liceret iuuentutem, suã cum æqualibus pesbimesbice tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere, quo impetrato, ad præfinitum terminum pater [c] mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimum neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto loqueretur.

An. mundi 2742. Ante Christ. sum nat. 1222.

a. *Iephthes votum facit.*

b. *Iephthes Ammanitas fundit fugátque.*

c. *Iephthes filiam mactat.*

An. mundi 2760. *ante Christum nat.* 1104.

esset. Petitus[a] post hæc bello ab Ephraemi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionē fecisset, & nūc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxiliū attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent. vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit plurimisque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso è fugio, circiter [b] quadraginta duo millia hominum peremit. Ipse [c] expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic [d] in principatu successit Apsanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuēre sexaginta mares triginta, totidem deteriores sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cum & operā sua coniunctos, cùmq; nihil memorabile in principatu septennī gessisset, admodū senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon [e] post hunc assumpsit principatū, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde [f] successit Abdon Helis filius tribu Ephraimita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriosè gerendarū occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus ciuitatem habebat, quos omnes super-

Iud. 12.

a *Ephraemi tribus mouet in Iaphthem.*

b *Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæsa.*

c *Iaphthes moritur.*

d *Apsanes post septennium Iudex.*

e *Helon per decennium iudex.*

f *Abdon iudex.*

superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

Ann. mundi 2773. Ante Christum nat. 1191.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

POst huius mortem Palæstini superauerũt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidem vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatẽ, in suburbanũ suum, quod erat in campo magno, cũ vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præ amore, erátq; vehementer zelotypus, cúmq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore [b] vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abiit. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturã & pulchritudinẽ, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiã, nõnihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ volens hunc mariti stultũ mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelũ mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in

a *Israelitæ à Palæstinis superati.* Iud. 13.

Hebræo & Ruffino cap. 13. al. 10.

b *Samsonis matri Angelus nunciat.*

Ann. mundi 2783. *Ante Christum nat.* 1081.

suburbano versantibus apparuit [b] Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur, quo viso, ne tum quidé suspicari desiit: rogauitq; vt sibi quoque eadé indicaret, illo respondente, satis esse quod mulier sciat. iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horũ causa de filio lætum se attuliſſe nuncium. cúmq; iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dũ aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendúmq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestímq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquã vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deũ se vidisse, cúmq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato [b] deinde infanti. Sãson est nomẽ inditũ, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole prædi tus: promisso capillitio victúsq; sobrietate diuinũ nescio quid præ se ferebat. Cúmq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnã vrbẽ Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenę, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi esset generis, quódq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecitq; vt [c] virgo sibi desponderetur, crebrò deinde sponsam inuisens, in itinere in leonem

a *Manochi Angelus iterum apparet.*

b *Samson natus. Iud. 14.*

c *Samson Palæstinã virginem ducit.*

leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis, sed [a] nudis manibus adortus beluæ fauces elicit, eiúsq; cadauer in dumetum viæ vicinũ abiecit, aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrãdas Thamnitas cõuocat, qui quod vires eius haberẽt suspectas, honoris specie triginta assectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne quid auderet. Comminis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonẽ se daturũ & tunicã. qui tũ quòd sagaces videri cuperent, tũ quòd lucrũ nõ fastidirent, iubent eũ proponere. Ille [b] ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex immiti suauitas. in his explicandis cũ hæsissent triduo, nec proficerẽt, puellã aggrediuntur minis simul & precibus, vt expiscata secretũ è marito indicium sibi faceret, ille repulsis aliquãdiu blandiciis, cum rogandi finẽ non faceret, & lachrymans gratã se illi negaret, tandẽ nihil suspicãs rẽ totã de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit, illa [c] iuuenibus prodit omnia. ergo cũ præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum cõuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquã occurrenti imitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionẽ nostrã aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis [d] quibusdã Ascalonitis, quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remissio nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere, at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali

Ann. mundi 2791. *Ante Christum nat.* 1173.

a *Samson Leonem nudis manibus discerpit.*

b *Samson Thamnitis enigma proponit.*

c *Samsonis vxor Thamnitis aperit enigma.*

d *Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiúsq. coniunx alteri nubet.*

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1175.

qui prioret nuptias conciliauerat. Hac contumelia cómotus Samſon, decreuit de tota gente pœnas ſumere: & commodum maturis ſegetibus tempus iam meſſis aderat. ergo [a] comprehenſis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæſtinorum omnes dimiſit, quibus paſſim diſcurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus eſt. Quo cognito gentis principes, & quid Samſonem ad perpetrandum facinus moſſerit, miſſis in hoc Thamnam ſatellitibus, vxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, viuos exuſſerũt publicè. Samſon autem in Palæſtinos latè graſſatus cædibus, ad habitandam Ætam ſe contulit. ea eſt petra benè firma in tribu Iudæ ſita. At Palæſtini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samſonis culpæ eſſent affines, nec de ſolenni tributo quicquã diminuerent, reſponſum eſt non abſoluendos ab hoc crimine in Samſonis deditionem facerent. Illi [b] volentes hanc ſuſpicionẽ à ſe amotã armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expoſtulantes, quod ſuis facinoribus Palæſtinos Hebræis infenſos redderet, qui irritati facilè poſſent toti genti magnam aliquam cladẽ rependere, dicentéſq; in hoc ſe veniſſe, vt comprehenſum illis darent. poſtulabant conſenſu ipſius facere hoc ſibi liceat qui, iureiurando acceptо nihil ꝑterea molituros, ſed hoſti tantũ deditionem faciendam, deſcendẽs de petra in cognatæ gentis poteſtatem ſe permiſit: & illi vinctum prius duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. cúmq; ventum eſſet ad locum, qui obſcurus antè, nunc ex Samſonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abeſſent à caſtris hoſtium, proſternentibus obuiam

Iud. 15.

a Samſon Palæſtinorũ fruges combuſſit.

b Samſon traditus Palæſtinis.

Anno mundi 2791. Ante Christum natum 1173.

stam Palæstinis,& lætitiam,re ex sententia gesta,clamore testantibus:Samsone [a] abruptis repentè vinculis, arreptáque maxilla asini quæ fortè iacebat præ pedibus,in medios hostes irruit:qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu te ga dare compulit. qua victoria plus satis elatus,& opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quòd maxilla tantũ armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta,cõfessus nihili esse quantaslibet vires humanas,Deo victoriã acceptã retulit:suppléxq; rogauit, vt arrogantiæ data venia,succurreret & periculo se eximeret,nec irritæ fuêre preces, sed [b] copiosus fons subitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samson imposuit, quod in hodiernũ vsq; durat.Post hoc prælium iam Palæstinos conteminens venit Gazam,& in publico diuersorio egit.Quo audito Gazeorũ magistratus, ne clàm abire posset, stationes pro portis collocant. Samson [c] verò qui insidias maturè senserat,circa mediã noctẽ surgens, portas cũ ipsis claustris ac vectibus cæteróq; paratu reuulsas,& humeris impositas,in montem qui est supra Hebronem perlatas deposuit, paulo verò pòst à patriis institutis desciscere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principium. Cùm [d] enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen; consuetudine eius delectabatur.Quãobrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur,accedunt eam,& magnis pollicitationibus inducunt,vt eliciat è Samsone causam tanti roboris,propter quod inuictus haberetur ab hostibus.Assensit illa,& cũ prima occasio data est, inter compotationem & muliebres blanditias extolleas eius res gestas,omni astu vtebatur vt

[a] *Samson asini maxilla mille viros interficit.*

[b] *Samson fontem impetrat precibus. Iudic. 16.*

[c] *Samson Gazæ portas reuulsas aufert.*

[d] *Dalale meretrix à Samsone causam tanti roboris explorare conatur & ter deluditur.*

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

cognoſceret cur tantopere virtute excelleret. Samſon verò adhuc mentis compos eiſdem artibus contra mulierē vtens: ſi ſeptenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita ſe habere putans, communicatóq; ſuper hoc cum magiſtratibus conſilio, incluſáque in penitiore domus parte manu militum, bene potum ac ſopitum accuratè, vt ab ipſo didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adeſſe quoſdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad reſiſtendū ſe expedit. Mulier tūc fruſtrata paulo pòſt aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt virum, quòd amanti non ſatis fidens, celaret eam id, quod maximè ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere. quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſúmq; ſimili figmento eluſa eſt, cum ſeptem funibus alligatū perditurum ſe vires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit: cúmque vrgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt, dicés capillos ſuos oportere implectí licio, atq; ita parari vincula. Ac nec hoc quidē verum experta, poſtremo adhibitis omnibus artibus nō prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam neceſſitate inſtante, victus importunitate [a] Samſon in gratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit. Deus, inquit, mei curā habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonſurā ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi vires cōſiſtere. Hoc cognito, neſciēti comam deraſit, & hoc pacto imbecillem factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentem. illi orbatum oculis & vinctū abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cúmq; ſolenne Palæſtinis adeſſet epulum, conſidentibus optimatibus in quodam fano

[a] *Samſon ſui roboris cauſam Dalilæ aperit, Palæſtini oculis orbatū vinctúmq; abducunt.*

Ann. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

no cuius tectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter compotandum illuderent, qui hoc extremum malũ existimans quòd illusores vlcisci nõ quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tũ simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ, totius ædificij ruinam traherent, quæ a tria milliahominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic b finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incõparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitũ vsus est. Nam quòd à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati verò eius cadauer in patriam reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

a *Samson cum tribus millibus Philistæorum moritur.*

b *Samson viginti annos regnat.* *Ruth.* 1.

Quomodo filij Sacerdotis Elij à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

CAP. XI.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis c Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eã regionem inuasit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorũ ciuis, quod oppidũ est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & filiis cõmunib. Chellioue & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cúmq; ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gẽtis fœminas, Chellioni Orphã, Ruthẽ Malloni. exacto autẽ decẽnio, Abimelechus cũ filiis breui tẽpore alius post aliũ obiit. quo casu Naamis in maximũ mœrorem coniecta desolata à chariſſimis quorũ consuetudinẽ amori patriæ præsulerat, mutato pro re consilio reuerti d ad sua

Hedio & Ruffinus cap. 14.

c *Eli Sacerdotis tempore annona caritas.*

d *Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit.*

An. mundi 3811. Ante Christum nat. 1153.

decreuit. iam enim res patriæ in meliori statu esse pereeperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea discedi, & velit nolit comitari eam volebant. at illa precata eis felicius coniugiū, quàm in quo cum filiis suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quod in se nihil esset opis, rogabat, vt manerent, néve, relicta patria, in eventum incertum sequi miserā socrū cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem [a] verò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquàm vnà peruenerunt Bethlema, Bozus, Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cúmq; Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, vocaretis me Marā. Significat autē Hebræorū sermone Naamis felicitatē, Mara dolorē. Et cùm esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegiū, vt cibos sibi pararent, casúque in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò post superueniisset, conspicatus puellam, de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat qui exosculatus in ea benenolētiā erga socrum, & affectum erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentā esse, sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauítq; villicó ne eam prohiberet, & vt vnà cum messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe verò acceptam ab eo polentā seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini cōtulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditóq; ex ea, quòd cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis. post aliquot dies, is hordei

[a] Ruth in Bethlehem proficiscitur. Ruth. 2.

b Boz. Naami & Ruth amicus

hordei tritura peracta, venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc a cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: nisitque eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parêre socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem expergrectus, sentiénsque eam vnà cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomẽ, & famulã se in eius potestate dixit. Tacuit ille tũ, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerẽt, excitatã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & prius quã aliquis eã ibi dormiuisse videat, ad socrũ redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriãtur. Cæterũ meũ, inquit, consiliũ est hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior est quã ego, ante vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris tum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras: circa meridiem verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox b Ruthẽ & cognatum illum acciuit. Qui postquã venit: Abimelechi inquit Bozus, & filiorum sortẽ possides. fassus est alter possidere se. idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earũ facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionẽ agrorũ retinere. lex te ducere iubet, at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defuncto cum esset cognatus. Sibi enim iã & vxorẽ esse & liberos. Id Bozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, & anno lapso natus c est illis infans masculus. hunc

An. mundi 2811. Ante Christum natum 2153.

Ruth. 3.

a *Ruth socrui suæ sit ad pedes Bozi cubaturam.*

Ruth. 4.

b *Bozus, Ruth cognatũ, vt duas hereditates.*

c *Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidis auum genuit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1193.

Naamis nutricans Obedem de consilio mulierũ nominauit, sibi in senectute cõstitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis *inseruientẽ* significat. ex Obede p ognatus est Iessæus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnã ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volẽs Dei potẽtiam ostendere, *cui facile est etiã vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere,* sicut perduxit Dauidẽ ex mediocribus maioribus oriundum. Potrò Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palęstinis *inferunt* ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses, hi cõtra omne ius & fas, omnia *sibi licere volebant: nec* contẽti honorariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergò confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum *moribus differrent.* hanc insolẽtiam iuuenũ & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans & populus iniquissimè ferebat, postquam autem illorum exitiũ Deus & patri & Samueli *prophetæ* etiam tum puero prædixit, tũ verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, *in qua sunt* absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramathã vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore *liberos* suscepit, nihilominus altetam quanquam sterilem diligens is cum sacrificatum veniſſet in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuiſſe diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna [b] videns alterius liberos cum ma-

1. Reg. 2. a *Eli Pontificis filij Ophnes & Phineesnefarij.* Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 14.

b *Anna Helcanæ vxor liberos à Deo petit.*

tre confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cúmque consolationem mariti nõ admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura. votúmq. factura, ablata sterilitate matrẽ factã primũ filiũ se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum, in huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat tanquam parum sobriam iussit abire, quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eã esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præmœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox a vbi a pariẽdi tempus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo: cúmque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simúlque decimas ex more afferentes, mulier vpti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratũ, Prophetámque futurum. itaque & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátque circa fanũ, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autẽ alij prẽterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetã agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idẽ tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, silui, sed Deus te vocat, quapropter præsto esse te respõde. Itaq; rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus

An. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

Samuelem Anna Helcana coniũx genuit.

1. Reg. 1.

An. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

quando, inquit, præsto es, audi a imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini susceptа expeditione cõtra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Amphecã: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum b circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent c Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostẽ superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vinceretur, maiorem esse quàm Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato si amissa Arca viuere sustinèrent, ne vnquam in conspectum sibi veniant, quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac fitam existimantibus. contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio: attamen vtrorúmque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi emuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra

a *Samueli Deus Elis & filiorum pœnam ostendit.* Hedio & Ruffinus Cap. 16.

b *Israelitarum Palæstini quatuor millia trucidant.*

c *Hebræi in aciem proferunt Arcã fœderis.*

stra se in Arca fiduciam collocauisse, námque a primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoque in hostium potestatem deuenit.

Ante mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

a *Phinees cũ triginta millibus cadunt, & Arca in hostiũ potestatẽ deuenit.*

Quomodo Eli audita filiorum cade, & Arcæ amissione præoluctus de throno expirauerit.

CAP. XII.

HAnc b cladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægrè seruatus è prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alterã portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cúmque audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præseciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt c verò etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filiis vxor obijt, non valens superesse mariti infortunio. Peperit d ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen. cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quã ea vox apud Hebræos significat. Primus e autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & suc-

b *Eli in Silo filiorum cades & Arcæ amissio significatur.*

c *Eli audita Arcæ amissione expirat.*

d *Phinees vxor Ioachabon parit & moritur.*

e *Eli Pontifex Genealogia & progenies.*

ceſſor eius Abiezeres filio ſuo Bocciæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: poſt quem Elis Sacerdotio potitus eſt, de quo nunc loquimur: quod manſit eius generi vſque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rurſum rediit.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Palaſtini peſte & fame coacti Arcam Hebræis remiſerint.*

II. *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*

III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum adminiſtrationem filiis ſuis commiſerit.*

IIII. *Quòd populus offenſus Samuelis filiorum moribus, Regem ſibi dari poſtulauerit.*

V. *Samuele iubente Deo Rex declaratur.*

VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*

VII. *Palaſtini Hebræis bello aggreſſi vincuntur.*

VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*

IX. *Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.*

X. *Expeditio noua Palaſtinorum contra Hebræos.*

XI. *Singulare certamen Dauidis & Goliath, ſecutáque Palaſtinorum clades.*

XII. *Saulem Dauidis fortitudinem admiratum, filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quòd rex Dauidi necem ſit machinatus.*

XIIII. *Quomodo Dauid aliquoties inſidias Regis egrè elapſus, bis tamen eum in poteſtate*

ſua

tem ſuam redactum interficere non ſuſtinuerit.

XV. *Hebræi à Paleſtinis magno prælio vincuntur, in quo Saulem Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.*

An. mundi 2850. Ante Chriſtum nat. 2114.

Quomodo Paleſtini peſte & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiſerint.

CAP. I.

TAR TA de Hebræis [a] victoria, ſacráque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæſtini cum cæteris ſpoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum ſuum, inuenerunt eũ è baſi excidiſſe, & pronum proſtratum antè Arcam: quod ægrè ferentes in priſtinum locum eum reponũt. cúmque ſæpius illuc accedentes, ſemper proſtratum & adorabundum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio totum populum inuaſit. poſtremò [b] grauiſſima peſtis Azotiorum vrbem atque agrum adorta eſt. correpti enim dyſenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morbóque corroſa euomebant. Ager [c] verò totus ſcatebat muribus qui omnia vaſtantes, nec ſegetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij preſſi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in cauſa eſſe, & victoriam cum eiuſmodi ſpoliis luctuoſam ſibi contigiſſe. miſerunt igitur ad Aſcalonitas, poſtulantes, vt Arcam in ipſorũ vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorũ legationi annuentes, cupidè Arcam ad ſe receperunt, móxque eiſdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca

1. *Reg.* 5. Hedio & Ruffinus. Cap. 1.

a *Arca ſacra à Paleſtinis in fanum Dei ſui Dagonis defertur.*

b *Azoti propter Arcam ereptã horribiliter cruciantur.*

c *Mures Azotiorum agrum vaſtant.*

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq; hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant, atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent, & cùm conueniissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant [a] quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlciscceretur, quum tot mala simul cum ea regione ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ illi Arcę: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: sustinentésque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent hęc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatę prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad proposit[ũ] negotiũ censere videbantur. His [b] neq; remitti arcam placuit, neque retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quàm humanis remediis euadere fuerit impossibile: & totidẽ mures aureos addi illis similes qui agris vasti-

1. Reg. 6.

a *De Arca sacra consultatio.*

b *Deliberatio de Arca sacra cõclusio.*

vastitatem intulerunt. His omnibus in loculū inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricati: vaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earum vitulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuum desiderio magis properent. ipsas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atq; ibi relinqui vt quamcunq; velint viam ineant. Et si quidē ad Hebræorum regionem se verterint, ad eámque perrexerint, credere Arcam fuisse calamitatum causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse virium. hoc consilium omnibus calculis est approbatum, quod mox opere sunt executi: & paratis quę diximus, productóq; in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

Ann. mundi. 2851. Ante Christum nat. 1113.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

CAP. II.

VAccis autem veram viā ingressis, & recta non aliter, quàm si deducerentur, tendentibus, principes Philistinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirēt, & vbi plaustrum sisterent. Vicus[a] est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc, postquam venerūt vaccæ tametsi pulchram planitiem ante se haberent, vlterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad[b] quod spectaculū à vicanis mox cum gratulatione est occursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcā præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quę in campo exstabat, deposuerūt: & accitis victimis peractóq; sacrificio splendidè e-

Ibidem.

a *Arca sacra Bethsamæ peruenit.*

b *Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra.*

An. mundi 2851. Ante Christum nat. 1113

pulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustoma Deo fecerũt. quo[a] viso principes Palæstinorũ retrò ad suos sunt reuersi. Cęterũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quib. septuaginta occidit, quòd cùm non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæres lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis quòd suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quãobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi[b] re cognita trãsferũt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædib. eius collocant, idoneũ sacrario locũ existimãtes vbi vir iustus haberet domicilium. Cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensib. apud Palæstinos detenta. Cúmq;[c] populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnámq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quę illam sequũtur, orationem & tempori accõmodans & negocio, verba in hanc fermè sententiã ad eos fecit: Viri[d] Israelitæ, quandoquidẽ nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precib. flexus propicius esse incipit, oportet nõ votis tantum libertatẽ expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam, expulsisq; omnibus vitiis ex animo, purgatã

a *Ruffinus ponit Deum percussisse de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, vt est 1. Reg. 6. 1. Reg. 7.*

b *Arca in Cariathiarim transfertur.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Israelitarum panitentia.*

d *Samuelis ad Israelitas oratio.*

purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cõstanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona veniẽt, & in primis noua libertas & victoria de hostib.: quę neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. nõ enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem nõ fallit, mihi credite. Hanc [a] adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, prõptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel [b] autẽ edixit, vt cõuenirẽt in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerũt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed cõfestim cum magno exercitu affuêrẽ, sperãtes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter [c] trepidi ad Samuelem concurrunt. consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tã potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libẽter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciem accersere videantur. conuenisse se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramẽto ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Ille [d] iubet eos securo animo esse, neque enim auxiliũ Dei defore. & mactato agno lactãte, rogat Deum vt in se spẽrantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat, néve patiatur iam iterũ ab eodẽ hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatũ est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam [e] dedit. Sed [f] priusquam tosa flamma absumeret,

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

a *Samuelis ad salutarẽ pœnitentiã adhortatio.*

b *Ieiunium, preces, & supplicatio Israelitarũ in Masphatim.*

c *Qua hostis potissimum in militia opportunda.*

d *Samuel populũ consolatur. Sacrificium & precatio Samuelis.*

e *Victima cœlesti flamma absumpta, auxilij diuini indicium.*

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

ret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factã se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm [a] enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totã ponebãt. cum [b] subitò Samuel in perturbatos irruit. cæsisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fugæque hostiũ termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Forté, in signum donatę à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria, intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris trãsiit. Nec his cõtentu Samuel, crebris expeditionib. & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret, agrum [c] etiam quem prælio victis Iudæis abstulerãt, quàm latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

a *Horrendus in hostiũ acie terræ motus.*

b *Samuelis de hostibus victoria.*

c *Iudæorum agrũ armis Samuel recuperat.*

Quomodo Samuel deficientibus per senectam viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

CAP. III.

REbus autem populi compositis, & iudicibus constitutis per omnes vrbes institutis, Samuel

muel a singulis annis bis eas obibat,& iura reddebat: multóque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patris legibus Respublica administraretur. Deinde senio grauãte, vt consuetis muniis sufficere nõ posset,filiis suis b principatum & curam Reipub. tradidit:quorum seniori Iohel,iuniori Abia,nomen erat:mandauitq. vt alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo,& sua cuique iudici parte attributa. In his manifestum c exemplum exhibitum est,non semper patribus similes nasci filios,sed interdum ex malis bonos,sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimã viam ingressi,muneribus corrupti iustitiam opprimebant, solutique in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant,cui nihil magis erat cordi,quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus,Regem sibi dari postulauerit.

CAP. IIII.

POpulus autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optimè constitutã,labefactari per filiorum eius impotentiam, vehemẽter offensus ad patrem concursum fecit, qui tũ habitabat in vrbe Ramatha: & d commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quódque ipse iã senio debilis,more solito præesse administrationi rerum nõ posset,ohnixè precabatur, vt Regem aliquem declararet,qui toti genti cum Imperio præsit,& à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc d populi volũtas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potesta-

An. mundi 2871. *Ante Christum* 1093.

a *Samuel leges, & iudices connũerans per vrb sinstituit,* Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Samuel filiis suis,Iohel & Abia principatũ & Reip. curam tradit.*

c *Exemplũ non semper patribus similes nasci filios.*

d *Israelitæ Samuelis filiorũ iniquitates cõmorãt,eũq. vt Regẽ aliquẽ declaret, obnixè precantur.*

e *Samuelẽ populi volũtas contristat.*

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

tem, vt nimiam. Valdè enim optimatũ gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorẽ existimans. adeóque res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totã noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic a affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idque moliri cœpisse iã inde, ex quo primũ ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò post futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quãdo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suã erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nũc b iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: idque prius quã facias, præmonebis quãtum malorum sibi vltrò adsciscant: protestabereque eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regẽ promisit, addẽs c velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quòd à vobis abstrahẽt vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos, ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum aliorúmque instrumentorũ fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores, & nihil est quod non cogẽtur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras faciẽt sibi vnguẽtarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt. possessiones etiã ve-

a *Samuelẽ consolatur Deus.*

b *Samuelẽ Deus Regẽ creare iubet.*

c *Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.*

stras

ſtris vobis ablatas eunuchis ſuis & ſatellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è ſuis largientur, &, vt compendio dicam, ſeruietis vnà cum omnibus veſtris Regi, non ſecus atq; domeſtici eorum famuli. cúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti ſupplices Dei miſerationẽ implorabitis, vt vos à Regibus liberet, verùm ille non admittet eas preces, ſed repulſos ſinet dare pœnas inconſultæ temeritatis. His [a] præmonitionib. multitudo erat ſurda, nec à propoſito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: ſed vrgebat obſtinatè, vt miſſa futuri cura Regem crearet: quandoquidem niſi Regis ductu vindicare ſe de inimicis gentibus non valerẽt: nec eſſe abſurdum, ſi, cum finitimi omnes regnentur, & ipſi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns ſe prædictionib. ſuis parum proficere, ſed pertinaciter eos in ſentẽtia manere: Nunc, inquit, abite domum quiſque ſuam, & cùm tempus erit accerſam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regẽ Deus dare velit.

An. mundi 2880. *Ante Chriſtum nat.* 1084.

a *Populus in propoſito creandi Regẽ pertinaciter perſeuerat.*

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

CAP. V.

ERat quidã ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ ſtatura, tũ ſpecie, quib. reſpondebat & animus. Hic [b] Cis cũ eximias aſinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrãtes amiſiſſet, filiũ cũ vno famulo ad eas quærẽdas miſit. qui cũ perluſtrata ſua tribu eas nõ inueniſſet, ad alias venit: & cũ nuſquã cõparerent, decreuit redire, ne patri ſolicitudinis cauſa fieret,

b *Saulus aſinas amiſſas quærit.*

An. mundi 2880. Ante Chri. nat. 084.

& dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eúmque omnino consulẽdum esse: sic enim scituros quid actũ esset de asinis; respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicente famulo, supereſſe quadrantem sibi, eúmque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuẽtisque circa portã virginibus aquatum euntibus, interrogãt vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam: præberi enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se illud facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cúmque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hũc esse futurum principem. Saulus verò accedens eũ salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cúmq; ille respõdisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicés non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omnium omnia bona in potestatẽ eius fore: supra spẽ, inquit, meam sunt ista domine. neque enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu verò ludis me, & maiora quã pro mea cõditione loqueris. Propheta autẽ deductum eũ ad conuiuiũ accũbere fecit, & famulũ supra alios vocato, erant hi septuaginta numero. iussitque ministris

a Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.

b Samuelẽ Deus quem creaturus esset Regem, certiorem reddit.

c Samuelẽ Saulum accedit.

d Saulo Samuel Regiã dignitatem annunciat.

Samuel Saulum ad conuiuiũ deduxit.

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

ferís vt Saulo portionem regiam apponerent. cúmque iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domum quisque suam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Postquam autem egressi sunt vrbem, monuit, vt, famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere, tũ [a] Saulus famulũ ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfũdit, simúlq; Regem salutat, Deum ei honorem hũc ratum facere dicens pro tutela Hebræorũ, quorum iniurias, bello Palæstinis illato, vlciscí debeat. hæc ita fore hoc argumento cognoscere poteris. In [b] hoc itinere offendes tres homines religionis ergò tendentes ad Bethela: quorum primum videbis ferre tres panes, secundum hędum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentũ, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidũ Gabatha, in cœtũ prophetarũ incides. & correptus diuino spiritu, vnà cũ illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hęc felicitas Cisi filio. his signis visis, certò scito Deũ esse tecum, & saluta patrem tuum & cognatos. Venies autẽ Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prædictũ est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percõtante cognato suo Abenaro, quẽ præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illũ celauit, nẽ hoc quidem quòd apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de [c] regno tantũ

1. *Reg.* 10.

a *Saulum Samuel in Regem vngit.*

b *Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipsum verbis fidẽ habeat, prædixit.*

c *Saul reticet Regiam dignitatem.*

An. mundi. 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

tacuit, ne ea res vel credita inuidiã, vel nõ credita vanitatis opinione ei cõtraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturę infirmitatem, quòd [a] nemo constans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego [b] vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos, pro quibus beneficiis hanc mihi gratiã reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero dignior ẽ existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quẽuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominẽ sic affectus sit quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat [c] sortitio. Quo facto Beniamiticę tribus sors exiit. dein familiarũ nominibus in vrnã coniectis. Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc pręsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta [d] fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum pleriq; vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint cõpotes, & omnibus se ob oculos ingerãt: hic tot populorũ Rex declaratus ac dominus,

a *Inconstantia humana in hominib.*

b *Samuelis propheta de Rege Saul ad populum oratio.*

c *Per tribus & familias sortitio.*

d *Sauli modestia & temperantia in regno suscipiendo.*

non

non modò non ostentaret se, verùm [a] etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cúmq; nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmq; iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant. & postquàm venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt [b] qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem, contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta cõscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suę monumentum. His ita perfectis, dimissõque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorũ vitio vertebant, & ipsi cõtempto Regè nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortũ [e] contra Naasen Ammanitarũ Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim dĩu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vltrò deditis, quàm vi

Ann. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

a *Saulus è subditorum conspectu sese subduxit.*

b *Saul præ cæteris statura.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt.*

e *Saulo contra Ammanitas bellum.*

Hedio & Rufinus Cap. 5. 1. *Reg.* 11.

Anno mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum siniſtro proſpectum negat, omnino inutiles bello fierent, hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & caſtrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen eſt Iabes, oratores eò miſit, qui [a] cõditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipſi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum ſimul & vitæ diſcrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hoſtile reſponſum dare auſi ſunt: nec pacatum: ſed inducias ſeptem dierum petierunt, vt [b] miſſis ad conſanguineos nunciis poſtularẽt auxilium. & ſi impetratum fuerit, bellum gerant. ſin minus, promittebant ſe deditionẽ facturos quacunque conditione hoſti liberet. Naaſes autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permiſſis vndecunque ſuppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Iſraelitarum vrbes nuncios dimiſerunt, ſignificantes ſe minis Naaſis in extremam deſperationem adductos: ſed quocunque illi venirẽt tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo ſe mouere auderet, cæterùm cũ ad regiam quoque veniſſent, & ibi etiam populus ſicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens & animaduerſa mœſtitia populi, ſcitatus ſatin' ſaluæ res eſſent, & quæ noua cauſa triſtitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox [c] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabeſenis referre, ſe tertia die venturum auxilio, & ante ſolem exortum hoſtes profligaturum, vt exotiens Ammanitas fuſos ac fugatos, miſeros verò ciues periculo

[a] *Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniuſtas conditiones pacis offert.*

[b] *Galadenorum ad Iſraelitas legatio.*

[c] *Saul Iabeſinis auxilium promittit.*

periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

Sauli victoria contra Ammanitas.

CAP. VI.

VOlens [a] autem pœnæ formidine populum ad Ammanitidam bellum excitare. quò celeriùs conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos ſuccidit, idem paſſuros minatus qui poſtridie cum armis ad Iordanē non aſſorent, ſecuturi quocunque ipſe ac prophetæ ducerent. Eo metu factum eſt, vt cùm omnes ad præfinitum tempus præſtò eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur ſeptingenta millia confluxiſſe abſque tribu Iudę: quæ ſola armauit LXX. millia. Trāſgreſſus dein Iordanem & [b] decem ſchœnorum ſpatiū nocte vna emenſus, ante ſolis ortum, quò deſtinarat, peruenit: & diuiſo trifariam exercitu vndiquaque hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & [c] acriter pugnando, ingenti ſtrage edita, inter cæteros Naaſen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebręos inclytū reddidit, fama longè latéque fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erant qui prius eū contemnerent, tunc mutata in diuerſum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus labeſenos ſeruaſſe, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vaſtauit. & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuerſus eſt. Populus [e] verò nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quòd talem Regem eſſet nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens

a *Sauli ad bellum mandatum & feria adhortatio.* 1. Reg 12.

b *Decem Schœni 37. miliaria Italica conſtituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naaſen Regem occidit.*

d *Saul nomē ſuum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

& alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios irritatur. Saulus [a] interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinicquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Post hæc [b] Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidum Galgala: ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulum sacro oleo, atque iterum Regem consalutari fecit. Ita [c] factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim an. populus sine summo magistratu vixit, deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totum hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro [d] vos per maximum Deum: qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum

a *Saulis contra aduersarios lenitas.*

b *Saulum Samuel secundum vngit in Galgala.*

c *Distinctio gubernationis in populo Israelitico.*

d *Samuel innocentiam suam populo testatam facit.*

ceduat,

edunt, ab vltrò dantibus ſumere, vitio verti ion ſoleat: aut ſi cuius iumento ad meas neceſitates vſus ſum. in his & ſimilibus, ſi quē offēli, nunc Rege preſente dicite. Acclamatū eſt vno ore nihil tale eū feciſſe, ſed ſanctè & iuſtè principatū geſſiſſe. Tū ille: Gaudeo nullas eſſe veſtras de me querelas, at [a] ego habeo nōnihil quod conquerar, ſi vera loqui licet: quæ tamen niuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valdè offendiſtis, quòd aliū Regē popoſcitis. oportebat enim vos meminiſſe, quòd auus veſter Iacobus LXX. ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptū deuenit. Cúmq; ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eáq; graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſq; vllo Rege Deus tantam multitudinē eripuit, miſſis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hāc terrā induxerūt, quā nūc poſſidetis, & tamē poſt talia beneficia nō ſemel prodidiſtis verā pietatē ac religionē. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dū eius ope viciſtis primum Aſſyriorum potentiā, deinde Ammanitarū ac Moabitarum, & poſtremò Palæſtinos. atq; hęc omnia cōfeciſtis nō Regū auſpiciis, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur demētia vos impulit, vt detrectātes imperiū Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſſi tamē vobis morē, eo declarato, quē ipſe elegit. Vt autē manifeſtè ſciatis, Deū vobis iratū, nec ei placere in regnū verſam veſtrā Rēpublicā, dabo euidens ſignū diuinitus. Qualem enim nunquā quiſquam, æſtatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, talē nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix [b] ea fatus erat, cum tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremáque timentes

Ann. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Samuel populo peccata & ingratitudinē exprobrat.*

b *Sauā tem peſtas diuinitus Iſraelitis immiſſa.*

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

fatererentur se peccasse, & per insciti am in hunc errorem prolapsos, rogarentq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deū, & exoraturum: simúlq; [a] consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuò studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, inciderint: meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Mosem latarum, si caram haberēt, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quàm Regi non defore. atq; ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

a *Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

CAP. VII.

1 Reg. 13.

REx autem delectu habito, conscriptúsq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se cōtulit: reliquos [b] Ionathæ filij satellites esse iussit, quē misit in Gabā: ille [c] verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longè inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quā obrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt [d] verò audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dictitantes, armant omnes

b *Saul tria millia sibi & Ionatha filio satellites conscribit.*

c *Saul Palæstinorum castrum expugnat.*

d *Palæstini in Israelitas signa mouent.*

:ōtra Iudæos trecenta millia peditum, currui
riginta millia, equitum ſex millia: & caſtra me
ati ſunt ad oppidum Machmam. His [a] cognitis
Rex Saulus profectus eſt Galgala: & dimiſſis
præconibus per totā ditionē, edicit, vt, qui ſal-
iam vult libertatem populi, contra Palæſtinos
arma capiat: diſſimulans interim eorum potē-
tiam, & negās tales eſſe, vt timeri debeant. ſed
vbi certò compertum eſt, maximum eſſe hoſtiū
numerū, metus omnes Sauli ſubditos occupat:
& pars in ſpeluncas, ac loca ſubterranea ſe ab-
dunt. plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ
regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Sau
lus autē accerſit Prophetam, vt de cōmuni cō-
ſilio res geratur. Ille renunciat debere cum eo-
dem loco manentem comparare victimas: ſe e-
nim poſt ſeptem dies venturum, vt, immola-
Sabbato victimis, cum hoſte prælio decerna-
tur. at ille expectauit quidem quantū Propheta
uſſerat, ſed non per omnia fuit obediens. Cum
enim cunctās Prophetam cerneret, & ſe pau-
atim à militibus deſeri, victimas ad altare ob-
ulit. Cúmq; nunciatū eſſet, Prophetā aduen-
are, honoris cauſa obuiam ei prodit. Ille [c] ma-
è factum dixit, quod, neglectis ſuis mandatis, ſe
abſente preces & ſacrificia, quæ Dei voluntate
acienda erant pro populo, temerè occupaſſet,
Saulo verò excuſante, expectaſſe ſe ad ſtatutū
lierum numerum: ſed cum milites, audito ho-
tem relicta Machma petere Galgala, metu ſe
leſerent, neceſſitate cogēte, properaſſe ad ſa-
rificium: Conſultius, inquit Propheta, feciſſes,
i mihi paruiſſes, & præ nimia feſtinatione
Deum, cuius ego mentis interpres ſum, non
ontempſiſſes. nam per obedientiam & tibi
iturnitatem regni & poſteris ſucceſſionem
arare poterat. Ita Samuel offenſus Regis facto

Ann. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Iſraelita hoſtium copiis terrentur.*

b *Saul ērra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.*

c *Samuel Regem Saul accuſat.*

Anno mũdi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

domum est reuersus. Saulus autem cum sexcẽtis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonẽ. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrũ haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi [a] diuiso trifariã exercitu, per totidem vias regionem Hebræorũ ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quẽdam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex filis Põtificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt, ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in lõgum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebatur, quia propter naturã loci nõ solũ ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerũ ad hostẽ aggrediendũ. Si nos, inquit, viderint, iussérintq; ascendere. omen victoriæ accipiendũ est: quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cũmq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hos viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deiude Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem

Hedio & Ruffinus

[a] *Palæstini Hebræorum regionem populantur.*

1. *Reg.* 14.

[b] *Ionathas cum armigero ad hostium castra ingreditur.*

quidem receſſit è loco in quo conſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerunt ad hoſtem. aggreſſíque [a] ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugã ſe darent. pleríq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicẽ inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aũt ipſi ruebãt, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur. Cúmq; [b] renunciatũ eſſet Regi per ſpeculatores tumultũ eſſe in caſtris Palæſtinorũ, interrogauit Saulus, nũ aliquis è ſuis abeſſet: & audito filiũ cum armigero abeſſe, iubet Põtificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderãt, & ipſi prorumpẽtes militibus Sauli ſe agglomerant. iámq; ad decem millia creuerant, hoſtémq; tota ea regione palantem inſectabantur. Ibi Rex ſiue nimio gaudio paũ ſui compos, quòd difficilè ſit eximiam felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddã reprehenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatẽ repetere, diris deuouit eum quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò [c] poſt cùm delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ apibus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudierat patris

Anno mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Ionathas in Palæſtinorum exercitu quoſdã trucidat, reliquos ſe inuicem inuadunt & dãs ſe in fugam.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Saul tuũ multum eſſe in caſtris Palæſtinorum certior factus eos adoritur.*

c *Sauli edictum quod Ionathas in ſetum violet.*

An. mundi 1280. *Ante Christum nat.* 1084.

imprecationes,eáſq; conſenſu populi ratas habitas,fauũ fortè nactus,expreſſum inde mel edebat: & monitus ,quòd pater additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquã cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtẽ perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent,& lõgè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaq; cæſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorũ caſtra diripiunt:& inter cæterã prędã,magna pecudum copia reperta mactant,cærnibúſq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi ad ſcribis renunciatũ eſt, vulgus militum in Deum peccare,& carnes etiã tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicitque,vt ſuper illud pecudes iugulent, néve carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet.cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare,& impoſitis victimis holocautoma Deo incendit: ídque altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cúmque eadem nocte,prinſquam vires & animos reſumerent, hoſtiũ reliquias vellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem,accito Pontifice,iubet eũ diuinam ſuper hoc voluntatẽ quærere,an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſpõſum velle reddere: non temerè eſt,inquit Rex, hoc Dei ſilentiũ,qui ante hac vltrò ſolebat , quid facto eſſet opus, conſulere: ſed oportet aliquod latés in nobis peccatum eſſe, quo offenſus tacet.¡Sed iuro per eum ipſum, quòd etiam ſi filius meus Ionathas peccatum id commiſiſſet,vt Deũ placem,capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus, quàm

a *Carnibus cruentis Hebrai veſcuntur.*

ãm si de quouis, nihil ad cognationem meã
tinente supplicium sumendum sit: tum ac-
mante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos
nfestim in vnum locum statuit: & ipse cũ si-
seorsum stans, sorte [a] deprehensurus quis
culpa sit, cúmque sors Ionathan indicaret, in-
rogat quid feciſſet, & cuius peccati sibi esset
nscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud
o, nisi quòd heri dum hostem persequor, e-
ti tui nescius de fauo deguſtaui. Saulus [b] verò
at se eum occisurum, pluris, quàm genus aut
turã aut affectus, iusiurandum facies. Ille ne
æsenti quidé periculo territus, magno ac ge-
roso animo se præbuit, Nihil inquit, depre-
r pater. Libenter enim hanc mortem fero,
æ te religione soluat, dum prius tam magnifi
m victoriam videre contigit, maximũ enim
ihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiã
Hebræis esse perdomitã. Hac iuuenis indo-
omnis multitudo ad dolorem & miserationẽ
xa est, iurántque non laturos se, vt occidatur
nathas autor tam luculentæ victoriæ. atque [c]
iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo fa-
int, vt ipsum immunẽ à peccato faciat. Sau-
victor domum reuertitur, cæsis circiter sexa-
nta millibus hostium. Feliciter deinde regna-
t, & cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas,
læstinósque & Idumæos ac Amalecitas, & [d]
gem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit
tem liberos mares tres, Ionatham, Iesum,
elchisum. Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal.
opiarum imperium dedit patrueli Abenaro,
Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater
rmani fuêre Abeliæ filij. Abũdabat autem &
uitatu & curribus, & [e] cum quocũque hoste,
ngressus semper victor reuertebatur, ita vt
ebræorum res ad felicem statum perduxerit,

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

a *Saul per sortes causã irati Dei perquirit.*

b *Saulus pro primum filiũ mori paratũ, interficere conatur.*

c *Israelitæ Ionatham à rato patri eripiunt.*

d *Oba siue Soba.*

e *Saul semper victor.*

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

& potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

CAP. VIII.

Medio & Ruffinus cap. 8. 1. Reg. 15.

a Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

SAmuel[a] autē ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cōmoneface-ret, electione Dei cæteris eum in regno præla-tū, atq; ideò pares esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autē & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affece-rūt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quæ nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos interneçione delere: sæuiréq; in omnem sexum ac ætatē, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas rependere, ac ne iumentis quidem aliisque pecudibus parcere, aut indè quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiā in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrimè mādata exsequeretur, cōfestim omnes vndiq; copias contrahit, & b re-cēsito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadraginta millia cōperit: quæ tribus ex suo tantū delectu præbuit triginta millia. Saulus c autē Amalecitarū terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentē dispositi, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiā per vias circūuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fu-

b Saul recēsito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

c Saul Amalecitarū vrbes expugnat.

gam

gam versos nō prius persequi destitit quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita, vt diuinitus prędictū fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nōnulla fame, siti, aliísque modis cum expugnasset, vsq; ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit [a] etiam Regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eū decreuit, ídq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidē parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium. Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc [b] eius peccatū imitatus est mox populus: ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis pecunias etiá, cæteráque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaq; deuictis omnibus, à Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrum mare totā eam regionē Saulus vastauit, sola Sicimitarū gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principiū admonuit [c] nūcios, vt secederēt, néve res suas cum Amalecitarū rebus miscerēt, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē quæ illis cū Raguele Mosis socero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset prætermis-

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Agagum Amalecitarum Regem Saul cepit, & contra Dei mandatum seruat.*

b *Hebræi iumentis & pecoribus hostium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

sum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguẽ obseruata, lætus victoria domũ reuertitur. Deus [a] autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædã verterat, cũ ipse neutrũ permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mãdata cõtemni, etiã si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonẽs igitur ea de re Prophetã, ait se pœnitere Saulũ elegisse, q nõ curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis [b] Samuel vehemẽter cõturbatus, per totã noctẽ fusis precibus Deũ Saulo cõciliare conabatur. At ille quantũlibet à Propheta rogatus veniã Regi non annuit quòd nõ placeret peccata donari in gratiã deprecatoris, quæ [c] nõ aliunde magis nascãtur, quã ex nimia eorũ, in quos peccatur indulgẽtia: qui dũ lenitatis gloriã aucupãtur imprudẽtes, maiorẽ delinquẽdi ansã offerũt. Postquã igitur Deus preces Prophetæ nõ admisit, & satis apparuit flecti eũ nõ posse, prima luce Samuel ad Regẽ, Galgalis tũ agẽtẽ, proficiscitur, hũc quã primũ Rex vidit, accurrẽs salutauit, dicẽs se gratias agere Deo pro victoria: omniáq; iuxta voluntatẽ eius esse peracta. Tũ [d] Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populũ hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentẽ Amalecitarũ internecione iuxta mandatũ deletã, nemine superstite. Solũ se captiuũ ad ducere eorũ Regẽ, de quo ex Prophetæ cõsilio se decreturũ. Ad hæc Propheta respõdit. Nõ sacrificiis delectari Deũ, sed viris bonis ac iustis. hos autẽ esse, q voluntati & mãdatis eius obsequuntur, nihilq; à se recti fieri pueãt, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Cõtemptũ [e] enim eius consistere non in non sacrificando, sed in non obe-

a *Deus propter inobedientiam Saulo offenditur.*

b *Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.*

c *Indulgentia nimia & lenitate malè in proposito confirmatur.*

d *Saulem Samuel obiurgat.*

e *Dei contemptus in quibus consistat.*

obediendo:& [a] qui non obediunt, vnicúmque hoc & verum ſacrificium non offerunt. ab his Deum,nec multas ſaginatas victimas, nec donaria ex auro argentóve fabricata vel poſtulare vel admittere; ſed auerſari hæc vt maliciæ magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id ſolum meminerunt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallẽt quàm inde diſcedere,his delectari,ac ne victimas quidẽ ab his requirere. quòd ſi etiam ſacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunque alio vel ditiſſimo. Tu [b] igitur, inquit, ſcito te in irã Dei incurriſſe:contempſiſti enim & neglexiſti mandata eius.Nam quibus oculis putas eum inſpecturum ſacrificiũ ex rebus perditioni deſtinatis,niſi fortè idem eſſe putas,perire, & immolari Deo, Quapropter expectabis amiſſionẽ regni & huius poteſtatis, qua elatus contra autorẽ tuæ felicitatis, mandata eius neglexiſti.' aulus [c] autem faſſus eſt ſe peccaſſe & malè feciſſe,quòd verbis Prophetæ non paruiſſet:metu tamen coactum ſe id feciſſe. quòd nõ uideret militem prædæ cupiditate accenſum cohibere.Sed da veniam,inquit,& propitius eſto.Cauebo enim in poſterũ, ne in ſimile peccatum incidam,Rogabátque vt maneret tantiſper,dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendam victima,abire incepit.

An. mundi 2883. *Ante Chriſtum nat.* 1081.

a *Verum ac Deo placens ſacrificium.*

b *Samuel Saulo iram Dei & regni amiſſionem denunciat.*

c *Saul ſe peccaſſe fatetur. ac veniam precatur, quæ tamen ei denegatur.*

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.

CAP. IX.

TVm [d] Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium:& quia Samuel propertantius diſcedebat,ſciſſura facta eſt in veſtimẽto.cúmque Propheta dixiſſet, ſic ſcindendũ eſſe regnum, & peruẽturum ad virum iuſtum &

d *Saulem Samuelem retinere volẽs, veſtimentũ, eius ſcindit.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

bonum (Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factũ infectũ fieri nõ posse. Rogabátque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deũ simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiã Samuel, & vnà cũ illo adoratũ iuit. Post [a] hæc adductus est ad eũ Agagus Rex Amalecitarũ, qui eùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamentã & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitque eum ibidẽ in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramathã. Rex verò tum demum sentiẽs in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur: quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectũ venit. Samueli [b] verò vicẽ eius molestè ferẽti, Deus hanc curã mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque Phopheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiã aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum cõcursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: viſóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontãti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, nõ [c] eadem spectare Deũ quæ homines. Tu

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

[a] *Amalecitarum Rex Samuelis iussu interficitur.* 1. Reg. 1.

[b] *Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vt vngat, mittit.*

[c] *Deus non corporis formam sed animi virtutes spectat.*

in-

quit, visa iuuenis pulchritudine iam satis di- *An. mundi* 2883. *Ante Christum nat.* 1081.
um principatu existimas: apud me verò non imiæ corporis formæ præmium est regnum, l animi virtuti: & eum requiro qui hac sit rfectè excultus, pietatéque ac iustitia, obe- entia & fortitudine animum exornatus. His uditis Propheta iubet Iessæum filios omnes endere: móxque & alij quinque adfuerunt. rum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hęc: iabus, Aminadabus, Sãma, Nathanael, Rael, samus. His quoque visis, qui nihilo dete- ores forma erant, Propheta rogat Deum, uisnam ex his eligendus esset. & audito quod llus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præte- a liberos habeat. Quo respondente, esse iam vnum nomine Dauidem, qui curam ge- t gregum, Propheta iubet vt confestim voce- r: non enim licitum esse absque illo sacrum ulum celebrari. qui postquam accitus à pa- e venit, adolescens colore flauus, & meritum uiddam tuens, alioqui liberali specie: tum opheta ad patrem versus submissa voce, hic t, inquit, quem regnare Deo visum est. & m dicto accumbit: & proximum sibi adoles- ntem collocat, ac deinceps patrem cum re- quis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, o [b] delibutum Dauidem in aurem admonet, eum ita velle vt regnum in populum obti- at: præcipítque vt iustitiam colat, & operã t, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hoc im pacto & regnum eius fore diuturnum, familiam vniuersam illustre nomen conse- [c] uturam. Palæstinos quoque ab illo subigen- os, & cum quibuscumque gentibus congres- fuerit, semper victorem rediturum, insig- mque inde gloriam tam sibi paraturũ quàm ostris relicturum. Post [c] hæc mãdata Samuel

[a] *Iessai filij præstãti cæteris regno haud præficiendi.*

[b] *Dauidem in Regẽ Samuel vngit.*

[c] *Numẽ de seruo Saulo ad Dauidẽ commigrat qui prophetare incipit.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

domum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo, ad Dauidem cõmigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet: Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strãgulari videretur. nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmq; Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astãtibus ait se apud Bethlema vidisse filiũ Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliã honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorũ rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciántque patri, Regem audita adolescentis tam forma quã virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium Regi misit. Cúmque [a] venisset confestim à Rege admodũ læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad Citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regẽ degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

[a] *Dauidem Saulus in Satellitium assumit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. *Reg.* 17.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

CAP. X.

[b] *Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.*

ALiquanto [b] autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecũ oppida metantur. nec Saulus cũctatus ducto in hostẽ exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in mu-

In munitiorem quēdam collem è Regione Israelitarum Palęstini se conferrent, valle quadā inter vtrosque intercedēte. In hāc è castris hostium a descendit Gittęus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus cōuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia siclorū pendebat, huic moli respōdebat & galea & ocreæ, prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorū siclorū ferro cuspidatam. ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cū inter vtranque aciē constitisset, immani voce sublata. Quid opus b est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersariū & duorū periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorū miles succubuerit, alterius partis iugū ex pacto suscipiant, præstat enim vnū aliquē quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus setrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedēs eisdem verbis est vsus, atque ita per quadraginta dies prouocare hostē prædictis conditionibus non destitit, stupēte Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidē in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionē profecturus c Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebātur, ísque ad gregum curā intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iā insolētior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descēdere audeat. Fortè tum Dauid cū fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, audi-

An. mundi 2883. *Ante Chri. nat.* 1081.

a *Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.*

b *Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.*

c *Saulem Dauidem remisit patri.*

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

tisque barbari conuiciis grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem. addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primùm reuertatur, reueritus est Dauid fratrem, nihilominus [a] apud alios milites professus est sibi nō deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolētiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam, tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescēte magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere. Non est, inquit, quod dubites: nā hæc Deo fretus polliceor: cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum [b] enim paternos gregres pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram ipsa me impetum vertentem cauda correptam, solóque affictam occidi: neque [c] mitius tractati vrsum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo plurìs facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tum prompte audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simúlque ense ac galea. Tum [d] Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum

[a] *Dauid ch Goliath cōgredi cupit.*

[b] *Dauid a gnū raptum ex ore Leonis recipit, ipsámque feram occidit.*

[c] *Dauid vr sū truncidat.*

[d] *Dauid armis, quibus ad pugnā à Saule instru ctus erat, de positis, funda armatus in hostem properat.*

es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere: & cũ dicto arma deponit, baculúmq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc [a] apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui arm s ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò [b] cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda cõuiciatus, minatus ẽst se cadauer eius frustatim feris alitibúsq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est, auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandũ relinquam: & discent omnes quòd Deus curã Hebræorum habet, eiúsque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt p ocurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

a *Dauid hostem accedens contemnitur.*

b *Dauidis cum Goliatho ante cõgressum colloquium.*

Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutáque Palæstinorum clades.

CAP. XI.

HVic Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducẽs: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnũ lapidẽ, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit [c] victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi

c *Dauidis victoria de Goliatho.*

An. mundi 2885. Ante Christum nat. 1081.

gladio barbarũ obtruncat: tantúmq; in eo momenti fuit vt [a] è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimũ ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorũ exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt. & quotquot assequi poterant cædentes vsq; ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderúntq; [b] Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostiũ diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus [c] deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimùm occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierũ ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit Saulum millenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parũ tutum putans armatum circa se versari, ex [d] satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati cõsultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrẽ quidem latere id posset. Nactum [f] enim se ampliorem insidiarum tentandarum occasionem

putans

---

a *Palæstini terga verterunt.*

b *Palæstinorum triginta millia cæsa.* 1. *Reg.* 18.

c *Saulus clã odit Dauidem.*

d *Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum alis quis casus è medio tolleret.*

e *Sauli filia Dauidis amore capitur.*

f *Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur.*

putans, renunciantibus puellæ amorẽ, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam: Promitto, [a] inquit, filiæ coniugiũ, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturũ, sed fortiter Palæstinos inuasurũ: id quod mihi bonũ erit & cõmodum, sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiũ sit affectus. Qui cũ indicassent ei, quod ob gratiam qua cum apud Regem tũ apud populũ polleret, Saulus generũ sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui cõscius mihi sum quàm plebeiis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliisq; virtutibus præcellentem: quales in ipso iam cõperi. poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentũ, quod è paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gẽtis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum nõ vulgaria dona ista accipere, sed in matrimonio viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincerè à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exsequenda properat: & hic quoq;, vt [b] in cæteris propitiũ numẽ expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi eum admonẽs,

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

[a] *Saul Dauidi filiæ cõiugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat.*

[b] *Dauid ope plurimum propitium numen experitur.*

An. mundi. 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

CAP. XII.

SAulus [a] autem nõ valens tergiuersari, quòd turpe diceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & [b] cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsque necis, Ionathan filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui [c] demiratus patris inconstantiam, quòd nõ solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum proptia beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat. simúlq; cõsulit vt saluti suæ maturè fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, séque quàm primùm è conspectu Regis subtraxit.

3. *Reg.* 19.

a *Saulus Dauidi filiam Melchã siue Michol collocat.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

b *Saulus Dauidem tollere cogitat.*

c *Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simúlq; consulit, vt saluti suæ fugã prospiciat.*

d *Ionathas patri praclara Dauidis res gestas commemorat, ornans eum tanopere in eiusmodi virum sæuiat.*

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

CAP. XIII.

IOnathas [d] autẽ die sequenti patrem accedẽ cùm

cùm hilarẽ ac lubentẽ eũ offendiſſet, cœpit de Dauide verba facere, Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læſus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palæſtinorum: quique à quadraginta dierum ignominia populum Hebræũ vindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idẽ poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimoniũ accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, nõ ſolum ob virtutem, ſed etiam ob neceſſitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans ſine te flecti ad miſeriora, néue ſæuias in virum primum optimè de familia noſtra meritum, quando te dæmoniaco morbo miſerè vexatum, priſtinæ ſanitati reſtitutũ ſeruauit: deinde qui in perpetuos noſtros hoſtes tam egregiè vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnem iniuriam à Dauide abſtinere ſe velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas [a] autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm ſalutem ipſius cupere: reductúmque in aulam patri reconciliat, vt ſolita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

An. mundi 2883. Ante Chriſt. nat. 1081.

a *Ionathas Dauidi mollitum patrẽ indicat.*

Quomodo Dauid aliquoties inſidias Regis egrè elapſus, bis tamen eum in poteſtatem ſuam redactum interficere non ſuſtinuerit.

CAP. XIIII.

PEt [b] idẽ tempus Palæſtinis bellum redintegrantibus, Dauid cũ exercitu contra illos

b *Dauid Palæſtinos magna cæde ſtrage vincit.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

mittitur: breuiq. victor, magna eorũ strage edita, ad Regẽ reuertitur. At nõ ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq; post rẽ feliciter administrata excipi oportebat: sed successu mœstus eius felicitatẽ periculosã sibi fore existimabat. Cũque rursum intẽperiis, vt antè agitaretur, accitũ in cubiculũ, in quo decũbebat, spiculũ [a] manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incãtare: & illo iussa exsequẽte, spiculũ in eũ iaculatus est, quòd cũ Dauid flexu corporis declinasset, domũ refugit, ibíq. per totã eã diẽ mansit. Noctu verò misit Rex qui vsq. manè ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret, Melcha autem eius vxor & Regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quãto is in periculo esset, ipsáq. vnà cũ eo renuncians, quo fine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutem lõgiores faciat. alioqui scito, quòd si te pater inuenerit, siue mora est interfecturus. His dictis fune per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculóque venientib. quos pater ad Dauidem miserat, ostendit [b] lectũ opertũ, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri viderẽt, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totã noctẽ inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersã valetudinẽ incidisse, iubet sic vt erat eũ afferri. omninò enĩ illi moriendum esse, qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tãdem deprehendissent, rem totam ad regẽ deferunt. & cùm pater expostularet quòd inimicum sibi eripuisset, excusationem

a Saulus in Dauidẽ spiculũ eiaculatur.

b Michol Regi seruis, Dauidem ægrotare, persuadet.

hem [a] verisimilem commenta est. Ait illũ mortẽ sibi, ni pareret ac adiutaret. cõminatũ: itaq; venia se dignam quæ hoc non spõtè fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi carioẽ esse vitam filiæ, quàm inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid [b] autẽ fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eiq. rem omnẽ, quo erga se animo Rex esset: indicat, & quàm minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus fuerit, idque cùm neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confeciisset, atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq. aliquandiu cum eo habitauit. Vt [c] verò nunciatum est Regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarũ: móxque eodẽ spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperũt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cúmq. tertij quoque prophetico spiritu corriperentur, tandem iræ impotens ipse eò properat. iámque non longè ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem, in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. [d] Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de Patris eius insidiis conquerẽs, quod se nihil tale meritũ totis viribus opprimere cuperet. Ille

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Michol se se quod Dauidem seruauerit, excusat.*

b *Dauid Samueli Regis erga se animum indicat.*

c *Saul armatos qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoque eò properans, agere prophetam incipit.* 1. *Reg.* 20.

d *Dauid Ionathæ de patris insidiis cõqueritur. Ionathas autẽ parentem excusat.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

verò rogabat, ne vel ipse hoc temerè suspicaretur, vel aliis fortè suggerentibus talia facilè crederet, sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat, contra Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabatúrque, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quã contẽptis eius verbis tanquã vanis tũ demũ fidem habere, posteaquàm extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia cõsilia ideo cum ipso non communicare, quòd nõ ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percontatus est, quanã in re posset illi gratificari. Tũ [a] Dauid: Scio inquit, quòd benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solẽne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbẽ in agro clã te præstolabor, tu verò cũ requisiuerit me, dic profectum in patriam Bethlehem, vt interim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumẽtum, indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq. nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cũ seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniuriũ censes nihil expectatis eius iussis iã nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturũ se postulata promisit, & si quid patrem malè de ipso cogitare deprehẽderit, indicaturũ, & [b] quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuũ iu-

[a] *Dauid euasionẽ, vt parentis erga se animum explicari & significare velit.*

[b] *Ionathas amicitiam eum Dauide iureiurãdo cõfirmat.*

reiu-

reiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quã latè vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatẽ scrutari desistã, quã compertũ habuero, ecquid latentis odij aduersum te cõceperit: & quicquid deprehẽdero, siue amicũ, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiũ precor, vtq; semper tuas res prosperet, quẽadmodũ & nũc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post [a] hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat: cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerũ referre iussero: iacere enim antè ipsũ: scito nihil triste à patre timendũ, quòd si contrariũ me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectũ existima, vtcunque tamẽ ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quã velimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora venerint, fac memor sis horũ, & liberos meos commẽdatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cúmq. filius Ionathas dexter illi accumberet, alterúmque latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns [b] Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eũ ideo abesse, quòd à congres-

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Ionathæ Dauidi signa Regis animum declarantia cõstituit.*

b *Saul Dauidis absentiã sciscitatur, responsõ Ionathæ, Regi animum cognoscere cupis-*

An. mundi 2885. Ante Chri. nat. 1081.

su vxoris non esset purus. sed cùm ne postridie quidem adesset, scisciratus est ex filio, qua de causa neque tũc, neque hesterna die adfuisset solẽnibus epulis Iessæi filius. Respõdit ille profectum in patriã ad solennem tribus eius festinitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nõsti enim quanta benenolẽtia *hominẽ* prosequar. Hic [a] iam non amplius odium suum Saulus apud filiũ dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm *infesto* esset *in* Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociúmque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis *conspiret*, & non possit induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide, simúlque iubet vt hominem accersat, daturum debitũ supplicium. cúmque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet non iam intra verba iram continens [b] proripuit se, & [b] nactus alicũde spiculum impetum in filium fecit: perpetrassétque impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cùm minimũ abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Ac [c] tum quidẽ regius filius è cõuiuio profugus, oblitus epularum, tũ suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctẽ exegit: & [d] prima luce ante vrbem in agrum prętextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit, peractisque in iaculatione his quę promiserat, ablegatóque in vrbẽ comite puero, solitudinẽ nactus, ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procumbens

a Saul malignum in Dauidẽ animũ prodit.

b Dauidem Ionathas ex ensans, à parente spiculo petitur.

c Ionathas è conuiuio profugit.

d Ionathas & Dauid in agro conueniunt.

bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. Ille erectum à terra complectitur, atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur: ac vin tandem multis lamentis exsatiati, obtestatique se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò meminissent, digreditur. Inde [a] Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. poposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Fortè autem aderat Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum. esse tamen ibi Goliathi gladium, quē occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc [b] accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat [c] Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & iudicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem quī tam multa Palæstinorum millia necidederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenſium

Ann. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Reg. 21.

a *Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.*

b *Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorū ad Anchum se confert.*

c *Dauid Regem Anchū timens, furorē ac rabiem simulat.* 1. Reg. 21.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

Regem astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quàm primùm eiiceretur. Hoc pacto è Gitta cùm euasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine [a] ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogátque hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud [b] Sarim oppidum se continens. Quod [c] postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret. conuocatísque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri [d] contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio exspectetis, scio enim vos omnes in

a *Dauid ad Moabitarũ Regem proficiscens parentes eis cõmendat.*

b *Dauid ad Sarim oppidum peruenit.*

c *Saul Dauidẽ timet.*

d *Sauli ad amicos Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat.*

illum

illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. nō enim me latent clādestina inter illū & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quò res euasura sit, exspectatis. Post [a] hæc Regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutúmque commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deduc̃um esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua [b] nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi [c], inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, & (quod maius est) generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis benenolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cúmque se diceret à te missum ad arduum negocium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuã magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum.

Ann. mundi 2883. Ante Christi nat. 1081.

a *Doecus Saulo, se Dauidē in Noba apud Achimelechū vidisse, significat.*

b *Saulem Achimelechus quòd Dauidem armis atque commeatu instruxerit, exprobrat.*

c *Achimelechi proditionis à Saule insimulati apologia.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuũ collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidẽ habere noluit, quò plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque[a] circũdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cúmque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrum eã cædem perpetrare mãdauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificẽ cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque: móxque[b] missi sunt à Rege Nobã sacerdotum oppidũ, quĩ contrucidatis ad vnũ habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flãmis eam deleuerunt, ex qua clade vnicus tantùm Achimelechi filius nomine Abiatharus seruatus est: ídque totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum cõtigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insupérque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturę obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirúmque quoddam iustitię studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt. Deúmque omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed[c] simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & eamquam in scena mutato habitu, nouáque per-

a *Iniusta Achimelechi cum tota familia cædes.*

b *Noba sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur.* Sup. lib. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 3.

c *Exemplũ eius quod dicitur, honores mutãt mores.*

sona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarúmque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cúmque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt. id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantúmque temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sævire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratũ Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæsósque excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrísque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium supereſſe passus. Abiatharus [a] auxem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc

An. mundi 2883. *Ante Christ. nat.* 1081.

[a] *Abiathar manib. Saulí elapsu, Dauidi patrũ & Sacerdotũ nuntiat eadem.*

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

præsagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: faciléque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam: ægerrimécque ferebat quòd ipsi tanti mali occasionem præbuisset. Simúlque iussit, vt apud se maneret, quòd nusquàm tutiores latebras inuenire posset. Per idé tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eúmque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædísque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dũ fruges ex areis conuehérent. Resciuit hoc maturè Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permanaret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lætus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia concluſisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam propere circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At Cille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ita Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditioné eam omisit. Dauid verò ex deserto in Cænã locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quo etiã Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabatúrque eũ vt benè speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim regna-

1. *Regum 23.*

a *Dauid Cillanos contra Palæstinorũ incursiones defendit.*

b *Saulus Dauidem in eilla hærentem obsidere conatur.*

c *Dauid oraculo monitus fugit.*

d *Dauid in Caenam cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum cõsolatur, & fœdus cum eo renouat.*

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere occisis contingere. Renouatísque fœderibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additísque diris execrationibus in eũ qui prior à pactis recederet, illum eò loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse verò domum suam repetiit. Zipheni [a] verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciũt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturque suam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum relinquum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratiísque actis quòd inimicum sibi indicassent, cumulatè se illis beneficium relaturum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnésque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atque ita Zipheni duces se Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conatio, vt in potestatem redactum Regi traderent. sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virũ ium & præter ius ad mortem quæsitum, Regi e tradituros erant polliciti. Dauid [b] enim, cognita eorum malicia, simúlque Regis aduentu, electis locorum angustiis in quibus tum versatur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec [c] Saulus destitit illum inequi, cognito enim inter eundum, quòd superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurúmque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi Rex trepidis nunciis reuocatus esset, qui Palæstinos in di-

a *Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiorem faciunt.*

b *Dauid cognito Regis aduentu fuga sibi consulit.*

c *Saulus Dauidem insequitur, eúmque circumuentum comprehẽdisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset.*

An. mundi 2883. Ante Christum ann. 1081.

tionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisque suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: móxque assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cúmque non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cùm eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam [a] tantùm Regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocé se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quàm [b] iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque indicare potes.

[a] *Dauid laciniam Regij pallij præcidit.*

[b] *Dauid Regi Saulo, quod sibi insontí insidias struat exprobrat.*

num

sum temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt: vt nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es rei familiæ vestræ inimicum, tuæque imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam diabi è manibus siuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simúlque pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabítque vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum [a] Saulus demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémque gemitum referente Dauide, Rex se iustius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Saulus suã malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eúmq; rogat vt ad reclarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. familiam hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum.*

b *Samuelis mors & sepultura.* 1. Reg. 25.

An. mundi 2883. Ante Chri. natũ 1081.

suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustréque virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturã magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitũ primũ solus annis duodecim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hęc vt dixi tempora inciderũt. In locis autẽ, in quibus tũ Dauid versabatur, erat Ziphenus quidã in oppido Emma, vir locuples & multorum gregũ dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnẽ iniuriã abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latẽdi spe impulsi quidquã violarẽt, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatẽ, cui nunquã placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putãs se in hominem probũ & sua beneuolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomẽ) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondẽtem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simúlque rogarent vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem cõtulerit

a Nabali gregibus à Dauide parcitur.

tulerit,in hominé gratum ac memorem collatu rũ.Ad hæc postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percõtatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filiũ, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se gerũt.Quibus [b] renunciatis Dauid in iram accẽsus,quadringentis armatis assumptis,& ducentis ad custodiã impedimentorũ relictis,(iam enim sexcentorum manum coegerat) contra Nabalũ proficiscebatur,iuratus quòd ea nocte &familiã eius & opes omnes esset euersurus.Neque enim se tam ægrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret,quàm quòd vltrò conuiciis se impeteret,nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suã, illius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à marito eius modicũ quiddam postulans non solũ nihil impetrauerit,sed conuiciis etiã non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset:eámq. insolentiã domini posse illi magnã aliquã calamitatẽ adferre.Hoc audito Abigæa (id nomẽ mulieri fuit) oneratis multis asinis,& variis xeniis in sarcinas cõgestis inscio marito & per temulentiã sopito,ad Dauidẽ properat: eíq; in vallis cuiusdã descensu cõtra Nabalum armatorũ agmẽ ducenti fit obuiam.Quẽ postquam appropinquare vidit,de iumẽto desiliit, & prona in faciẽ adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur,qui reuera esset id quod vocabatur.Nabalus [d] enim Hebræorum lingua vocatur insipiẽs. Excusabátque se neminẽ eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obsistit, quò minus humano sanguine manus polluas.Si enim Incontaminatus à cæde permãsetis, ipse pro te pœnas ab his qui te læserunt

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 101.

a *Dauid legatis petẽtibus aliquid cõmeatus,durè respondetur à Nabalo.*

b *Dauid cõtra Nabalũ cũ quadringentis armatis proficiscitur.*

c *Abigea Nabali vxor muneribus Dauidem placat.*

d *Nabalus fatuus.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille [a] verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui craſtinam diem nõ videres. iuraui enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meósque contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt maturè occurrens furorem meũ delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hęc locutus, mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iámque vino grauem, ideóque tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in [b] tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atque [c] hoc quoque exemplo didicit, neminẽ sceleſtum vindictã Dei posse euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignũ est rependi. Móxque [d] missis ad vxorẽ eius nunciis, accitum eam in legitimũ thorũ coniugẽ sibi inducturus, quæ profata prius se indignã vt vel pedes eius contingeret, cumomni tamẽ suo parãtu venit: & vxoris loco postea habita est, hunc

a *Dauid à proposito Nabalum euertendi desistit.*

b *Nabal in tantum se semicit mœrorem vt toto corpore sideratus mortem obiret.*

c *Exemplum prouidentiæ diuinæ nullũ sceleſtũ Dei vindictã euadere.*

d *Dauid Abigeam Nabali viduam duxit.*

An. mundi 2883. *Ante Chri. nat.* 1081.

huiuc honorem ab eo consecuta tum propter modestiã bonósque mores, tum propter eximiã formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam [a] & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec [b] ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum cõprehendi. at ille cum tribus millibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomẽ Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex cõtra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent quónam vsque processisset: cúmque audisset eum esse apud Scycellam, noctu [c] ignaris suis omnibus, duobus tãtum comitatus, Abisæo sororis suæ Seruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormiéntéque Saulo & circum eum satellitio, simúlque imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neque Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitũ nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quãtumuis malũ: eius enim esse in eum vindicare, qui regnũ dedisset, vt quealiquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi nõ esset. ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter opitos versatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus, transgressúsque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero è somno eos

a *Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij elocat.* 2. *Reg.* 26.

b *Ziphenirursum Dauidem in eorum esse regione Sauloremuntiãt*

c *Dauid cũ duobus hostium castra penetrans Sauli spiculum & lecythum aquale auferet.*

excitat, & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed [a]qui factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tã negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalé enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdã è nostris clã in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quónam deuenerit spiculũ Regium, & aquæ lecythus: & disce quãtum flagitiũ sit cõmissum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cũ id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est [b]hortatúrque vt bono esset animo, nihilque mali in posterum timẽs, ad proprias ædes reuerteretur. Competitum enim habere, non sibiipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorúmque cõsuetudine orbatum persequi non desistere. illũ verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum [c]Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset vtriusque naturæ & motũ ac gestorum iudex cui notum esset quòd ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementiæ Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Cæterùm Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod eum cæteris quoque visum esset, vnà [d]cum sexcentorum

An. mundi 2889. Ante Christ. nat. 1705.

a Dauid Sauli Imperatoris Abenere quòd Regium spiculum & aquæ lecythũ auferri passus sit exprobrat.

b Saulus Dauidẽ collaudat, vtq; bono esset animo & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.

c Dauid Saulo innocentiam suã declarat. 1. Reg. 27.

d Dauid cũ sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palæstinã ad Anchum Gittæ Regẽ confert.

centorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus; vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit, Saulus [a] autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimúmque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed [b] petiit à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatẽ hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur, annuit [c] eius precibus Rex, & vicũ quendam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeò dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex [d] eo loco clanculariis excursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat: veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad Regem solebat, quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalẽ Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facilè persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nomis sociis die ad conueniendum in Rengam,

Ante mundi 2889. *Ante Christum nat.* 1705.

a *Saul cõtra Dauidẽ proficisci desistit.*

b *Dauid à Rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cũ suis attribuat.*

c *Rex Secellã ei donat.*

d *Dauid Sarias & Amalecitas excursionibus infestat, de manubiis munera Regi mittit, eíq; meridionalem Iudæorum Regionem se incursare persuadet.*

Ann. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

vbi collectum exercitum Anchus in hostem du cturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicẽte, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filiis fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

a Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiicit.

SAulus [a] autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterósque similes vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cúmq; audisset Palæstinos Sonnam vsque vrbem progressos castra ibi meratos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montem quendã Gelboe dictum castra è regione hostiũ posuit, vbi nõ mediocris trepidatio illum incessit, reputãtem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua [b] de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij sciscitans. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animũ despondit, præsagiẽs cladem imminere, posteaquam Deus prẽter solitum auxiliatricẽ manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum prænosceret. nam ventriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura scitantibus prædicunt. cúmque indicio [c] cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptísque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidi-

b Saulus Palæstinos cum copijs aduentare audiens ad oraculum Dei confugit.

c Saulus Endorum ad mulierẽ fatidicam profiscitur.

fatidicam proficiſcitur: rogátque eam vt diuinet, educátque ad ſuperos animam viri, cuius ipſe voluerit. Illa autem repugnante, & negante ſe edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à ſuo regno arceat: & obteſtante ne nulla iniuria laceſſitus inſidias ſibi ſtrueret, quò deprehenſa vetitas artes atrectare ad ſupplicium raperetur: iurauit neminem hoc reſciturum, neque ſe reſponſum cum aliis communicaturum, ſed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurando perſuaſa eſt non timere, iuſſit [a] eam Samuelis animam excitare. quæ cùm neſciret quiſnam fuiſſet Samuel, ab inferis hunc euocat, quò in conſpectum veniente, mulier ſpecie viri diuina & veneranda perterrita ac ſtupefacta, verſa ad Regem, nónne inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis cauſam, ait ſe videre aſcendétem virum diuina quadam ſpecie præditum, percontante deinde qua effigie, quóue habitu eſſet ac ætate, ait ſenem eſſe venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem eſſe, & procidens adoratione ſalutauit. anima autem [b] Samuelis interrogante quam ob cauſam ſe elici ac ſuis moueri ſedibus iuſſerit, neceſſitate ſe huc adactum cõqueſtus eſt imminere enim grauem hoſtium exercitum, & ſe inopem eſſe conſilij deſtitutum à Deo, neque per vates, neque per ſomniorum viſiones futura præſignare dignante. quapropter ad eũ ſe confugiſſe, cui res ſuas ſemper curæ fuiſſe ſit expertus. Samuel [c] verò adeſſe iam regi extremum vitæ diem præuidens, ſuperuacaneũ reſpondit ex ipſo futura ſcitari. cum à Deo deſtituturn ſe agnoſcat. Audi tamen, inquit, in fatis eſſe vt Dauid aſſumpta regia dignitate bel-

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

a *Saulus Pythonißã Samuelis animã excitare iubet.*

b *Saulus Samuelis de neceſſitate ſua conqueritur, eúmque conſulit.*

c *Samuelis anima Saulo viſa belli cum Palaſtinis euentum prædicit.*

An. mundi 2890. Ante Christ. natũ 1074.

lum ex sententia conficiat, te verò & principatum & vitam simul amittere, eò quòd in bello, quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum viuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vnà cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum.

a Saulum ob subitaneam tristitiã, vi vibus deficientibus in humum collabitur.

His [a] auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem [b] cum ægrè ad seipsum rediisset. mulier vigebat eum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officij quod per interdictas artes nõ sine periculo poscenti præstiterat priusquã sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tãtũ reposcebat vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret, resistentẽ verò & cibũ omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cúmque [c] vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coactas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere verita, qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fa-

b Pythonissa Saulum vt mensa apposita vires refoueret adigit.

c Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.

uorem

morem Regis captans, quem iamiam morituru̇m iam præſciebat: cum tamen homines natura ita comparati ſimus, vt tum demum officioſos eſſe libeat, quando aut pro meritis gratia eſt rependenda, aut ipſi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repoſiturum ſperamus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, oſtendens nihil eſſe potius, quàm in neceſſitate conſtitutos ſubleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixiſſe ſufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem ſcriptis meis iuuat inſerere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutẽ: quandoquidem hæc ſola in ſempiterna memoria ſui cultores collocare valens, magnum calcar ad honeſta ſtudia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magiſtratibus debet ſubdere, vt contẽptis periculis atque etiã certa morte, nihil durum pro patria ſubire ac ſuſtinere ſubterfugiant. Quod vt faciã opportunè Sauli Hebræorũ Regis illuſtre exemplum flagitat. Hic [a] enim licet futuri gnarus, & de obitu ſuo præmonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hoſti prodere, atque hoc modo Regiã maieſtatẽ dehoneſtare: ſed cũ liberis totáque familia periculo ſe obiiciens, pulchrũ exiſtimauit in prælio pro ſuo ſubditis imperio pugnando cadere, & filios in eiuſdem laudis ſocietatẽ aſſumere potius quàm ſuperſtites relinquere, incertũ quales nam futuros. Sic enim exiſtimauit, loco poſteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam ſibi futuram. Quamobrem hic mihi vere iuſtus & for-

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

a Ioſephus Regem Saulem tanquã inſignem & inuictum virum exiſtimat.

An. mundi 2990. Ante Chri. Nat. 1074.

tis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit, aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint. non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis aliisque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorúmque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit? fauore eius vti? contrà nihil lætum sperantem, & præscium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato mináti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus verè gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque per singulas gentes ac regna & satrapas habito, nouissimus venit cum suo milite. Rex [a]Anchus quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte. quem vbi viderent Palæstinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospitij referat: vtque de Saulo vindicta sumat

1. Reg. 29. a *Anchus secum Dauidem contra Hebræos eduxit, qui à Palæstinorũ Ducibus vetatur.*

sumat in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quòd veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebántque vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum [a], Dauidémque cum ſua cohorte ad agros à Rege illi aſſignatos illi remittendũ. Hũc enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt Regi quoque Gittæ rectè illos monere: móxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens ſocium huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recipit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarum [b] gens expugnata & incenſa Sicella, prædáque tam inde quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in ſuã regionem reuertebatur. Dauid autem vicum ſuum vaſtatum inueniens, omnibúſque direptis, vtranque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonũ vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtimẽta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non prius fleret ac lamentari ſuam & ſuorum vicem deſineret, quàm lachrymæ eum deficerent, nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorũ militibus ſaxis peteretur, quòd in ipſum cauſam tanti mali reiicerent.

Ante mundi 2890. Ante Chriſt. nat. 1074.

a *Anchus Dauidẽ remittit.*

b *Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abegerunt.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

Postquam [a] autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecutos Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. Pontifice verò iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit, cúmque ad torrentē quendam nomine Basselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem: iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillatum rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque [b] hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex [c] improuiso irruens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectātes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facilè ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur, durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægrè quadringēti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxorésq; tam ipsius Dauidis quàm commilitonū. Remetientes

a *Dauid Deum consulit num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit concessurus.*

b *Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.*

c *Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragē edit, omnémque prædā recuperat.*

tientes [a] autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expositos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partē admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebántque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptísque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint: & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiā sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi [b] Saulus & filij cum hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inuiti caderēt, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt, ipse ve-

An. mundi 2890. Ante Christum nat. 1074.

a *Dauid eustodes impedimentorum obstrepentibus pugnæ, in prædæ partem admittit.* 1. Reg. 31.

b *Saulus cū filiis, in Palæstinorum pugna, relicto exercitu fuso fugatóque cadit.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

rò poſt multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec ſubſiſtere, nec ſibi ipſe manus inferre valeret, obſecrauit armigerũ vt ſe ferro transfigeret, priuſquam viuus in hoſtium poteſtatem fieret. quod cùm armiger ob maieſtatis reuerentiam detrectaret, ipſe [a] admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit, & cum deficientibus viribus traiicere ſe non poſſet, circumſpiciens inuenem proximum rogat, quiſnam eſſet: auditóque eſſe Amalecitam, orat vt ſe iuuaret efficere, quod ipſe ſuis manibus non quiret. qui poſtquam eius optata exſecutus eſt, ademptis aureis armillis & corona inſigni regio, quantum potuit feſtinus inde ſe proripuit. armiger autem regius conſpecta Sauli nece, ipſe quoque ſe iugulauit: pari modo & vniuerſum eius ſatellitium vnà cum domino ſuo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem habitant, quíque campeſtres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filiis & exercitu in prælio cecidiſſet, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas quaſque vrbes confugerunt: quæ Palæſtini deſerta nacti facilè occupata ipſi poſthac incoluerunt. Die verò quæ prælium proximè conſecuta eſt, dum cæſorum cadauera ſpoliant, inciderunt in Sauli filiorúmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimiſſis in hoc per totam ſuam regionem certis hominibus, hoſtes cecidiſſe nunciauerunt: quorum arma in templo Aſtartes dedicauerunt, porro [c] corpora eorum circa mœnia vrbis Bethſanæ, quæ nunc eſt Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod poſteaquam auditum eſt in Iabiſſa vrbe regionis Galaditidis, truncata eſſe Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exſequia-

a *Saulus ſeipſum interficere molitur eúmque inuenit Amalecita inuocat.*

b *Hebræi vallẽ vltra Iordanem ſeu habitãtes, relictis ſuis oppidis in vrbes munitiſſimas confugiunt.*

c *Palæſtini Sauli filiorũque corpora crucibus affixerunt.*

sequiarum honore fraudati, aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediũtur,(alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces)factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes[a], demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissam autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mãdata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus,& quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauítque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

a *Cives in Iabissa Sauli & filiorũ cadauera redempta sepeliunt.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.*

II. *Iebosthe amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*

III. *Dauid in captũ Hierosolymũ Chananæos inde populariter eiicit, vrbémque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*

IIII. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriã illustrem consequitur.*

Anno mundi 2891. Ante Christum natum 1072.

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illi imponit.*
VI. *Damasceni à Dauide vincuntur.*
VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*
VIII. *Quomodo per intestinum famulum diſsidium, Dauid à filio regno pulsus fuerit.*
IX. *Absolonij contra patrem profecti, cum exercitu interitus.*
X. *Dauidis iam in regnum restituti status felix.*
XI. *Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.*
VII. *Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.*

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatus, interim Sauli filius paternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1. a *Amalecita Dauidi regem Saulem casum nunciat, & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.*

HOc [a] prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius reditū die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa veste, capútque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratóque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filiis post eā pugnam desiderato, atque se nunciare suis oculis visa, cùm fortè in fugientem cum suis Regem incidisset, quē à se rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cùm enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxe-

Dauid Sauli & Ionathæ necē plorat.

traxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitum, verum etiam [a] interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit, præterea lamẽtationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His [b] extremis officiis honorato Rege, luctúque finito consuluit Deum per prophetam, quam nam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet, cúmque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: móxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito [c] deinde quòd Saulum cum filiis Iabileni in Galaditide regione sepeliissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulque nunciarent, quod Iudæ tribus Regem se consalutasset. Interea [d] Saul copiarum præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Ionatham, alióque duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Ieboshthum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum consti-

Anno mũdi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Dauid Amalecitẽ Sauli interfectorem affici supplicio iubet.*

b *Dauid ex responso Dei in ſſu Hebronem commigrãs, à Iudæ tribu Rex declaratur.*

c *Dauid Iabiſenos quod Saulũ cum filiis ſepeliſſent, collaudat.*

d *Abnerus Neri filius Sauli filium Ieboſthum populi Regẽ conſtituit.*

Anno mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

tuit, excepta tribu Iudæ regiámq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde [a] profectus est cũ delectissimo milite vt prælio cũ Iudæ tribu deceruaret, iratus quòd Dauidem Regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæũ & Asaelem, vniuersúmque Dauidis exercitum ducens, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni. [b] ad certamen sunt destinati, qui progressi inter vtranque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: comprehensisq. aduersariorum capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt, versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idémque etiã fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus, is [c] tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus: & impetum eius frustrari volens, primũ vnius militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq. [d] ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret, qui verò cum eo Abenerum insectabãtur,

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias eduxit: cui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ se conficiunt, & Abeneri partes succumbunt.*

c *Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.*

d *Abnerus in fugam conuersus, Asael trucidat.*

tur, poſtquám ad locum, in quo Aſael iacebat peruenerunt, obliti amplioris perſecutionis circum cadauer conſtiterunt. Ioabus [a] autem & frater eius Abiſæus, ipſi præter exanime corpus curſu prouecti. incitatíque ira extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vſque ad ſolis occaſum perſecuti ſunt Abenerum, & vſque locũ qui ab aquæ ductu nomen aceepit, hic in loco eminentiore conſiſtit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem proſpiciens, qui cum exclamaſſet, ſatis iam indignationi indultum, nec eſſe viros conſanguineos improba inſectatione cogendos omiſſa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Aſaelem eſſe, quod monitus ab inſequendo deſiſtere noluiſſet, & ideo ictus cecidiſſet: viſus eſt non malè admonere: móxque [b] Ioabus, dato receptui ſigno, ſuos cohibuit: & in eo loco caſtris poſitis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboſthi regiam ſe contulit. ſequenti die Ioabus recenſitis cæſorum cadaueribus omnes ſepultura dignatus eſt ceciderant [c] autem ex Abeneri exercitu trecenti ſexaginta: ex Dauidis nouendecim præter Aſael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intuliſſent, ad Regem ſuum in Hebronem ſunt reuerſi. Hoc [d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquamdiu durauit. ſed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui ſub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea [e] Dauid ſex e ſex filios è totidem vxoribus ſuſcepit, quorum natu maximus. è matre Achima natus, Ammon dictus eſt. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Geſſuorũ nomine Abeſalon. Quartus Ado-

An. mundi 2891. Ante Chriſtum nat. 1073.

a *Ioabus & Abiſæus vſque ad ſolis occaſum Abenerum perſequuntur.*

b *Ioabus dato receptui ſigno ſuos cohibet.*

c *In vtroque exercitu quot ceciderint.*

d *Ciuilis bellis inter Hebræos initium.*

e *Sex filij Dauid in Hebron nati.*

2. *Reg.* 3.

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

nias ex vxore Angite ſuſceptus. quintum verò & ſextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò [a] poſt conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd eſſet vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent. Deinde verò inſimulatus apud eum quòd conſuetudinem haberet cũ concubina eius Ræſpha filia Sibathi, & ea de cauſa obiurgatus, dolore & indignatione motus quaſi non bona gratia ſibi pro fideli ſtudio redderetur: minatus eſt ſe regnum ad Dauidem tranſlaturum & declaraturum quòd Ieboſthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipſius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. móxque [b] miſit in Hebronem ad Dauidem qui ſuo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, ſi populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato efficeret vt Dauid ab vniuerſis Hebræis Rex agnoſceretur. Qui cũ vehemẽter hoc nũcio lætus conditionẽ accepiſſet, & quò magis ratũ eſſet fœdus, poſtulaſſet [c] vt Melcholen vxorẽ ad eum remitteret, quam magno ſuo periculo & annumeratis Saulo ſexcentis Palæſtinorum capitibus emerat: antè omnia remiſit eam abſtractam à Pheltiæ coniugio, adiuuãte etiam Ieboſtho, nam & huic Dauid ſcripſerat, æquum eſſe vxorem ſibi reſtitui. deinde [d] cõuocatis ſenioribus populi, & præfectis militiæ in eam ſententiam locutus eſt apud eos, remoratum ſe quidem illos, quò minus relicto Ieboſtho, ad Dauidem deſciſcerent: nũc autem libenter ſe hoc illis permiſſurum, quandoquidem certo comperiſſet hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regẽ diuino

a *Abenerus multitudinẽ in officio cõtinet, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent.*

b *Abenerus ad Dauidẽ in Hebronẽ mittit legatos, qui ſuo nomine fœdus cum eo ferirent.*

c *Dauid vxorem Melcholen ab Abenero poſtulat.*

d *Abenerus apud ſeniores populi, præfectóſque militiæ, vt ad Dauidẽ deſciſcerent, loquitur.*

diuino iudicio designatum esse, eundémque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His *auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum aperte studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quod ex hac tribu esset Ieboshthi satellitum. ad quos quum eadem verba feciisset, at ne illos quidem reniti animaduertisset, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à b quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abnerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, author illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calūniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis

An. mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Seniores & præfecti ab Abnere persuasi, Dauidi aperte student.*

b *Beniamitæ in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit.*

c *Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.*

Anno mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Post quam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eũ Dauidis nomine reuocarent, quasi per oblitionem quiddã maximè ad rem pertinẽs illi significare omisisset. Abenerus autẽ postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiã factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptum summam beneuolentiam præ se ferens (vt sæpè fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductũ in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionẽ fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se in sequentẽ interemerat: re autem vera quòd miserè timeret, ne honore quẽ obtinebat priuaretur, Danide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè videre licet [a] quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volũt. Nam & dum cupitis potiri properãt, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, amittãt, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bonis

[a] *Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.*

bonis excidere. Ideóq; plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid, audita Abneri nece, vehemẽter indoluit, sublatáq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa, ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abnero ictum fuisse admissum. edixítque [a] vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, sciissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel beneuolẽtiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum: quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultũ, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cęteros ad idem faciendum prouocauit: adeóq; grauiter Abneri morte affectus est vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniũ vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè nõ mediocrem ipsi gratiam apud multitudinẽ cõciliauit. Nam quotquot erant Abneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorẽ & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquãdo neglectę & ignominiosæ sepulturę tradidisset: tum considerantes pro se quisq; egregiam Regis benignitatem, eadem sibi quoq; ab illo præ-

An. mundi 2899. *Ante Christum an.* 1065.

[a] *Dauid cũ toto populo Abnerum defl et ac lugeret, & solennibus funeralibus ei parentaret.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

lleebantur. atq; hoc modo optimè a Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum, quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inuitam nō finet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animáduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse pœnam tamē diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

a *Dauid fama sua consulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.*

Iebosthe amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 2. Regum 4.

IEbósthus autem Saulī filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thammo per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquā adesse, nec fanitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim vi vini somnō solutam, subinerogressi ad eum

dor-

dormientem interemerunt: præciſoque capite, & per totam noctem ac diem itinere cõtinuato, tanquam à læſis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruiſſent, Hebroné peruenerunt: oſtenſóq; [a] Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam ac beneuolẽtiam, quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, [b] inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. aut fortè aliũ me iã factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquã beneficium oblatum cõplecterer: ídq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam beneuolentia ſummíſque honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Ieboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: capútque Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His [c] ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebroné ad Dauidem cõuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſéque & ſua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius veteribus officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelẽ Prophetam Rex vnà cum ſuis filiis declara-

Anno mundi 2894. Ante Chriſtum nat. 1065.

a *Ieboſthi caput ad Dauidem defertur.*

b *Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnáque illis irrogata.*

2. *Regum 5.*

c *Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem conueniunt, eúmque Regem declarant.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

esset: eíq; soli destinatum esset, vt, per domitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At [a] ille collaudato eorum studio, hortatúsq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiã adducendum. Conuenerunt [b] itaq; ex tribu Iudæ armatorũ sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cũ viginti duobus cognatis principib. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat, credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstãtes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Issaschar ducenti futurorũ præscij, & armatorũ viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidẽ cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armata: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia. ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus & reliqua tribus Manassitidis armatorũ scuto & hasta galeáq; ac gladio viginti duo millia. Reliquæ quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem suas collectæ cũ magno

a *Dauid Proceres & Prefectos comiter atq; benignè excipit.*

b *Armati ad Dauidẽ veniunt.*

commeatu frumenti & vini cæterorúmque ad victum commodorum, omnésq; communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cúmq; triduo illic festa celebrassent, epulísque operati essent, Dauid cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, & in muris quotquot erãt cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo [a] ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cùm strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione, cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi [b] inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis [c] honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei qui per subiectam vallem in arcem euasisset totius exercitus imperium se commissurum & cum eò certatim omnes niterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

a *Oppugnatio Ierusalẽ à Dauide suscipitur.*

b *Dauid Hierosolymæ partem inferiorem occupat.*

c *Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.*

Dauid vi capta Hierosolymis Chananæos inde populariter ejicit, vrbémq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Electis [d] deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis Rex eã ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tẽpus domicilium inibi habuit, cęterùm tẽpus, quo apud

d *Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis ejicit, & ciuitatem Dauidis appellat.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autẽ Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quàm celeberrima redderetur. Per [a] idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus : misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendúmque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris [b] Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hãc vrbem intelligendam, templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum [c] autẽ hoc tempus ex quo Iesus Hebræorũ aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suos diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec [d] prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios [e] etiam vndecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel,

a *Societas Dauidis & Irami.*

b *Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.*

c *Anni à Iosua tempore vsque ad hanc expugnationẽ fuêre 515.*

d *Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidi.* 2. Reg. 24.

e *Dauidis liberi Hierosolymis susceptis.*

Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamatam. Horum nouem ex legitimis cõiugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abessalonii germana fuit.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

CAP. IIII.

PAlæstini [a] autẽ cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil incõsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo [b] autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitũ qui tũ Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quòd non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quãdoquidẽ post præsentem quoq; cladem triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuasetunt, & eodem quo prius loco castra metati sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum

Hedio & Russinus Cap. 4.

a *Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur.*

b *Palæstinã ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

continendum, nec prius ad pugnam educendi quàm sylua, nullo perflante vento, suauiter spõte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, vt Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit, nec segnius Hebræus institit, fodiendóque terga [a] fugientium, & multos prosternendo, vsq; Gezara quod oppidum in vtrorúmq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingẽti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat. visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, Arcam [b] Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnémq; diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum acceptum fuisse. Cõuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrúmque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes.

[a] *Palæstinorum fuga.* 2. Reg. 6.

[b] *Mandatu Dauidis de transportanda Arca.*

postquam

postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chiponis area, manifesta [a] numinis ira Oza quidã examinatus est. bobus enim exorbitãtibus plaustrum & Area inclinata, Oza cum nõ esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq; hodiernũ Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in vrbẽ Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertẽnsq; [b] paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam depositi, quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiúsq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex autẽ cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè, vsq; ad inuidiam eorum qui incremẽta eius viderẽt, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretúrq; à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis. Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factũ hoc improbaret, quæ [c] vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatũ est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet, reprehendit tã-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a *Oza Dei Arcam manũ admouens in vestigio expirat.*

b *Dauid in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domum multis felicitatibus cumulauit.*

c *Area in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.*

d *Irridetur Dauid à Michol.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

men quòd præter decorum tantus Rex saltasset ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudatit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cãtaturúmq; se ei sæpius ac saltaturum, nihil curãtem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis cõiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractã tradidit, quinq; liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterũ Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere peccare se putauit, quòd cũ ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam patereturin tabernaculo iacere: itaq; [a] decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. communicatóq; super ea re cõsilio cum Nathane Propheta. cum is autor esset proposita exsequendi, polliceretúrque Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti [b] verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimã senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomõn, cuius nõ aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmq. per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatẽ processu-

2. Reg. 7.

a *Dauid Deo templũ exædificare decernit.*

b *Dauidi Deus per Nathanẽ à Salomone templum exœruendum nunciat.*

fam

rum. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permãsurũ & familiã suam fore illustrem ac celebrẽ, ad Arcam se contulit: procidénsq; [a] in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantámq; gloriam euexisset: pró{q}; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnóque decantato, è tabernaculo digressus est.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

a *Dauid Deopro promissa per Nathanem felicitate gratias agit.*

Dauid subacto finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAPVT V.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnitie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatũ regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussísq; omnibus vt quàm instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus [b] Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hísque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum [c] copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quàm in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impositio [d] contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cũ quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinquies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

b *Dauid in Palæstinos mouet eíſque bonam agrorum partem adimit.* 2. *Reg.* 8.

c *Maxima Moabitarũ strages.*

d *Dauid Sophenorũ Regem vincit.*

Damasceni à Dauide vincuntur.

CAP. VI.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

INterim [a] Adadus Damasci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cùm esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cúmque & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, prælijs victus magnã exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ cõsuluerunt. Huius [b] Adadi etiã Nicolaus in quarto historiarũ suarũ libro, in hęc verba meminit. Lõgo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior. Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnũ obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris prælijs cũ eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi robore præstantissimũ declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen accepe int. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimã vsq; generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomẽ accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi ex his [c] potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro [d] Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totã sub imperiũ redegit, dispositísq; opportunis in locis præsidijs, & tributo impositio, domum est reuersus: & ceu trophæũ aureas satelli-

a *Adadus Damasci & Syrorũ Rex à Dauide prælio vincitur.*

b *Nicolaus Historiographus Regis Adadi eius. que cum Dauide belli meminit.*

c *De alio Syriæ Rege qui Samariam vastauit.*

3. Reg. 20.

d *Dauid Syria subiugata tributum imponit.*

satellitum Adadi pharetras reliquámq; eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit has [a] postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem, eásq; vi expugnatas diripuit, in [b] his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quòd auro precioſins est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum [c] autem Rex audita Adrazari clade, quódq; exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: misítque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit. munera verò illa, cum alio auro ex manubiis captarũ vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui nõ solum, quoties ipse Rex bellum administraret, rem prósperabat, verum [d] etiam, misso in Idumæam Abesæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantùm & æquum respicie-

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

2. *Reg.* 8.

a *Hierosolyma à Susaco Ægyptiorũ Rege spoliata.*

3. *Reg.* 14.

b *Præda ex bello capta.*

2. *Reg.* 8.

c *Amathenorum Rex Dauidi societatem petit.*

d *Dauid Idumæos, vt viritim tributa persolueret cogit.*

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

bat. exercitui[a] verò vniuerſo Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Ioſaphatum Achilli filium. Deſignauit etiã ex Phineeſi familia Sadocum Pontificẽ cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Siſam conſtituit. Banaiã Ioiadæ filium ſatellitio ſuo præpoſuit: omnes Regis ſeniores filij inter patris ſatellites verſabãtur. His ita ordinatis ſuccurrit illi recordatio amici quondã Ionathæ, fœderiſq; mutui quod intereos interceſſerat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquã accepiſſet. Igitur[b] ſcitatus eſt, num quis ſupereſſet ex amici genere, cui gratiã referre poſſet pro iucundiſſima olim cum Ionatha acta cõſuetudine, cúmq; adductus eſſet ad eum quidam è libertis Sauli qui poterat ſuperſtites noſcere, percontatus eſt, num poſſet aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiã reponere quiret, quo reſpondente: ſupereſſe filium eius Memphiboſthum, pedibus claudũ: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapſum ex humeris læſerit: diligenter perueſtigauit, vbinã & apud quos educaretur. quo cõperto miſit in Labathã oppidum ad Machirũ (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphiboſthus[c] verò poſtquàm ad Regẽ peruenit, procidens in faciẽ, adorauit illum. móxq; iuſſus eſt bono animo eſſe, & omnia quæ cuperet, de benignißimo Rege, ſibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illã pertinentibus accepit, iuſſúſq; eſt ad eandem cum Rege menſam accumbere, & nulla die conuiuio nõ intereſſe. cúmque adoleſcens lætus promiſſionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauiſſet,

[a] *Diſtributio officiorũ. 2. Reg. 9.*

[b] *Dauid nũ quis ex Ionatha genere ſupereſſet ſcitatur.*

[c] *Memphiboſthus donatur pater nis & auitis bonis & menſa Dauidis adhibetur.*

Rex

Rex accito [a] Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorũ susceptа, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibã cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est, his ita ordinatis Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterũ [b] cum per idem tempus Ammanitarũ Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiúsq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitauerúntq; Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese coniiciat. At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatẽ persuasus, cum iniuriã legatos Dauidis fecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisóque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rẽ Dauid indignissimè tulit, nihil dissimulans nõ neglectum sui, sed bello vindicandum in Ammanitas poenas violatæ contra ius gentiũ legationis

An mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, cúmque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. 2. *Reg.* 10.

b *Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolãdi causa missi contumeliosè tractantur.*

c *Dauid Ammanitarum iniuriã ferit indignissimè, cámq. vindicare cogitat.*

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

à Rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, cõscij sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & [a] missis legatis ad Syrũ Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerũt. adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia, conduxerunt etiã Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

a *Ammanitæ exterorũ societate mercede impetrata, in Dauidem copias parant.*

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

CAP. VII.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarũ apparatus & initia cum Regibus societas, Deo fretum, & sciẽtem quòd bonã causam haberet, iustísq; armis iniuriã sibi illatam vlciscereturus. Itaq; [b] Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostẽ misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus [c] verò vrbẽ egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis cõstabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarũ gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro alíisq; Regibus se opposuit, reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt cõtra Ammanitas aciẽ dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idẽ se facturũ si ipsũ Ammanitas ægrè sustinere cõtingeret. cũ his mandatis dimisso fratre, hortatúsq; vt generosè & alacriter rẽ gereret, darétq; operã ne quã ignominiã acciperet, ipse Syros aggre-

b *Dauid Ioabum cũ lectissimo milite contra Ammanitas misit.*

c *Ioabi & Abisæi acies.*

dìtur,

ditur. qui cum aliquantisper magna vi restitis-
sent, multis suorum cadentibus terga vertere
sunt coacti. quo viso Ammonitæ territi, Abi-
sæum cum suo milite aduentantem non expe-
ctauerunt, sed moti sociorum exemplo intra
mœnia refugerũt. atque a ita Ioabus, malè mul
ctatus hostibus, victorem exercitum Hieroso-
lyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammani-
tarum effecit, vt experti se impares in posterũ
quiescerent. sed b missis nunciis ad Chalamam
Syrorum transeuphratensium regem, eius au-
xilia mercede conduxerunt. Huius vicem in e-
xercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octua-
ginta peditum, equitum verò decem millibus.
Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo
tam magnas copias Ammanitæ contra se para-
missent, nolens amplius per legatos cũ eis bel-
lum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Ior-
danem transgressus illis occurrit: & commisso
prælio victor euasit, cæsis peditũ quadraginta,
equitũ verò septem millibus. Sabecus quoque
hostium Imperator in eo prælio vulnus acce-
pit à Rege, ex quo postea curam non admittẽ-
te mori eum contigit. Mesopotamitæ c deinde
cognito tam tristi pugnę euentu, sine mora le-
gatione ad Dauidem cum muneribus missa, de-
ditionem fecerunt. atque ita, appetente iã hye-
me, Hierosolyma est reuersus. Vere autem in-
eunte, Ioabum ad bellum Ammanitic̃ misit.
Is d longè latéque vastatis hostium agris, com-
pulsos eos in Rabatham gẽtis Metropolim ob-
sidione cinxit, quo tempore Dauid tametsi vir
iustus ac pius & patriarũ legum obseruator di-
ligens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum e
enim vrgente iã die, in solario Regiæ more so-
lito deambularet, prospexit in vicinis ædibus
mulierem frigida lauantem, insigni forma prę-

An. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

a *Victoria Ioabi.*

b *Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.*

c *Mesopotamitæ vltrò ad Dauidē dedition̄em faciunt.*

d *Rabatha obsidione cingitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7. 2. *Reg.* 1.

e *Dauidis adulterium.*

An. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

cellentem,cui nomen Bethſabe:victúſque eius pulchritudine, & à cõcupita ſibi temperare nõ valens,accitam ad ſe complexus eſt. Paulo[a] pòſt mulier grauidam ſe ſentiens,nunciat Regi,vt diſpiciat, quomodo factũ hoc latere poſſet,alioqui publicis legibus adulterij damnatã ſupplicium daturam. Rex[b] itaque accerſitum ad ſe ex caſtris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriani nomine.de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat,percontatur, quo referẽte omnia cedere ex ſententia, partes ei de ſua cœna obtulit,iuſsitque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret.at ille non ita fecit,ſed inibi in regia & inter ſatellites Regis noctem eã exegit, quo cognito, Rex ſcitatus eſt ex eo, quamobrem tanto poſt tempore domum reuerſus,ad vxorem non iuiſſet, idque præter cõmunem omnium hominũ morem, quicunque peregrè ad ſuos redeunt, reſpondit ille nõ eſſe æquum,vt interim, dũ imperator ſuus & commilitones in hoſtili ſolo in caſtrishumi cubitãt, ipſe in vxoris amplexib. ſe oblectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iuſſit, ſequenti ad vicarium ſuum ducem dimiſſurus. vocatus deinde ad cœnã, & Rege de induſtria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vſque progreſſus, nihilo minus tũ quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit,nullo vxoris deſiderio tactus,hanc[c] ob rem indignatus Rex ſcripſit Ioabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modúmque puniendi indicauit,ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. iuſſit enim,vt quà plurimum periculi eſſet,hoſti opponeretur, móxque à ſociis,quò facilius opprimi poſſet,deſtitueretur.his ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Vriæ commiſit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis,&

a *Bethſabe Regi ſe grauidam eſſe nunciat.*

b *Dauid Vriã accerſit, eúmque vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.*

c *Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduerteret, ſcribit.*

teris,& [a] cognita Regis voluntate, quem locũ maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cũ toto exercitu affore. si qua parte muri fuffossa aditum intra vrbem patefeciſſent, hortatus eũ vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud commilitones sibi parauerat, respondens, libẽter potius quàm grauatim iussa capesseret. cũmque Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clã imperauit, vt cum primùm occurrentibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaque [b] cũ Hebræi fecissent assultum ad mœnia, veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisque recluſa repentè porta magno impetu erumpunt, quod vbi viderũt qui circa Viriam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine sese retrorsum receperunt. Solus [d] Vrias quòd puderet contra quã promiserat assignatum locum non tueri, in se ruẽtes sustinuit, ferróque exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros cõsilij pudor idẽ in officio continuerat, non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nuncium significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquam multis, infecta re, in castra redire sit cõpulsus. mandarat autem nuncio. si Regem hoc factum ægrè ferre sentiret, vt de Vriæ quoque morte renunciaret: id quod etiã euenit. Rex enim his cognitis malè factum aiebat. quòd [d] aperta vi mœnia tẽtassent. oportu sse .n. machinis ac cuniculis aditũ moliri, maximè cũ Abimelechus Gedeonis filius domesticũ exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere

An. mundi 2910. *Ante Christ.* 1054.

a *Ioabus insu Regis Vriã in hostes mittit.*

b *Vrias cum quibusdã assultum ad mœnia faciens, à suis, vt mandatũ illis erat, cũ Ammanitæ erumperẽt, deseritur.*

c *Vrias cũ aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nũcium significatur.*

d *Dauidis ob eladem acceptam indignatio.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

conatus, saxo ab anicula missō ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere, postquam [a] autem indignabūdo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines, debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnū neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: cæterū Bethsabe, audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit sine mora [b] eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequa quam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regē grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiūtur, nō magnum iuris respectum habere solere comminatione numinis ad tempus dissimulata maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modū sententiam eius exploraturus: Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant, altérque prædiues multorúmque armentorū & gregū dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cū pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu quàm si esset filia: cùm verò hospes diuiti superueniisset, ille parcēs suis pecoribus nullum in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam

a *Dauid Vriæ nece audita iracundiæ finis.*

b *Dauid Bethsabe cōiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.* 2. *Reg.* 12.

c *Dauidem propria sententia damnatum, grauiter accusat, pœnásque ei denunciat Nathan.*

tam & apparatam hoſpiti appoſuit. His verbis Rex grauiter commotus ſceleſtum hominem illum facinus hoc auſum pronunciauit, iuſtúmque eſſe vt quadruplum pro adempta ouicula reſtituatur, & ipſe inſuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter ſubiecit, ipſum eſſe qui hac pœna dignus ſit, ſuopte iudicio nefarij ſceleris damnatus. actum demum ille expoſuit in quantam indignationẽ numinis incurriſſet, cuius fauore vniuerſæ gentis Hebræorum rex conſtitutus, circunquaque vicinarum etiam gentium eorúmque multarũ & magnarum dominiũ conſequutus eſſet: non ſemel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiuſdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano ſimul atque diuino iure, alienam eum duxiſſe vxorem, marito ipſius interfecto & hoſti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipſius quoque mulieres ab vno è filiis per vim conſtuprandas & ipſum inſidiis ab eodem appetendum, vt pro clã admiſſo peccato, in propatulo pœnas perſoluat. quin & puerum ex ea natum ſine mora eſſe interiturum. territo *a* autem per hanc denunciationem Rege, vehemẽtérque perturbato, & cum lachrymis fatente ſe peccaſſe in Deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiſerat: placatus Deus recepto in gratiam promiſit, & regnum & vitã ei ſeruaturum ſe eſſe, poſt pœnitẽtiam enim non amplius ſe iraſci. Atque ita Nathan poſtquam futura Regi aperuiſſet, domum reuertitur. Porrò *b* infans ex vxore Vriæ natus Dauidi immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mæſtiſſimus pater dolenter ferens per ſeptem dies à familiaribus induci nõ potuit vt vllum cibum deguſtaret: ſed atratus: & ſacco

Ann. mundi 2910. Ante Chriſtum natum 1054.

a Dauid fatſum peccatũ, à Deo veniam conſequitur.

b Dauid per ſeptem dies, infantis ex Bethſabe ſuſcepti, vicẽ dolenter ferens, ieiunat.

Ann. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui *a* cùm turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctū puerum, accitóque vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc *b* iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam sciscitabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec *c* ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur, ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebātur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totū deficeret. Hæc *d* Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hūc quoque titulum victoriis suis apponeret, qui collaudato ducis officio fidéque, assumpto

a Dauid puerū extinctū sentiens, surgit, ac lotus cibū capit.

b Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorū nihil puero, adhuc aegrotante fecerat, indicat.

c Salomon Dauidi ex Bethsabe natus.

d Ioabus per literas Dauidē ad Rabbā ex cidiū vocat.

sumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eámq. [a] mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse verò ex præda nactus est Ammanitarũ Regis auream coronam talentum pendentem, & precioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precii præda in ea vrbe potitus est. viros verò eius ex cruciatos prius ad vnum interemit: neque mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriã domum reuerso graue quiddã accidit ex tali causa. Filiã habebat ad huc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abesalomus genitrice natam, huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri eâ non posset, adeò passione hac conflictabatur, vt nõ aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehẽdit Ionarhas quidã eius cognatus & amicus vir prudens & magi consilij, videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriã quandã esse hanc passionem. quo fatente sororem germanã sibi adamatã, consiliũ [b] dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simul atque pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius cõualescere possit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũctatus decubuisset, simulare morbũ cœpit. Deinde cum pater officiosè inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti, ea postquam iussu patris accita venit, postulauit

An. mundi 2912. *Ante Christum natum* 1502.

a *Dauid Rabathã vi capram militi diripiendam permittit.* Hedio & Ruffinus cap. 8. 2. *Reg.* 13.

b *Ionathas Amnoni dat consilium quomodo optatis potiri valeat.*

Ann. mundi 2952. *Ante Christum nat.* 1032.

vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe cõmeſturũ. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatiſq; colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea gũſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obſeruarentur: ſubmouerẽt, dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere. quo [a] facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre: quod cum puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tã turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cõcupiſcentia quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales à patre tibi hoc impetrandũ eſt, non enim per vim extorquendũ. at [b] ille amore feruens nõ paruit, ſed libidinis ſuæ tyrannidi obſequutus, robuſtior viribus, reluctantem per vim opprimit: atq; poſt oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditã conuiciis aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cùm hanc iniuriã priore grauiorem duceret, quòd conſtupratã vel vſq; noctẽ illic manere nõ patiatur, ſed cõfeſtim extrudat ac foras adhuc luce, vt turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mãdauit famulo vt eã eiiceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tũ regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa per mediã vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quæritando. in quã ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet, quòd ita ſeſe afflictaret. cúmq; [c] illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuam pertinere putaret, cùm à fratre ſit vitiata, quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit, & deinde aliquammulto tẽpore

a *Amnon ſorori vt ſui copiam faceret, ſuadet.*

b *Amnon ſororem reluctantem per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditam extrudit.*

c *Abeſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur.*

pore in cœlibatu apud Abesalomum fratrẽ perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehemẽter indoluit: sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porrò [a] Abesalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iámq; alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cùm esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephræmiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit [b] patrem ac fratres ad solenne conuiuiũ, quo excusante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficisci. quo impetrato suis iniunxit, vt quamprimùm animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

Anno mundi 2912. Ante Christum nat. 1052.

a *Abesalomus vindictæ opportunitatem expectat.*

b *Abesalomus patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Amnonem vino sepultum trucidari curat.*

Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus est.

CAP. VIII.

VT verò perpetratum est quod mãdauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisquis timens, correptis equis cursu ad patrẽ ferebantur. Interim [c] quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cesos nunciat. qui nõ aliter quá par erat amissis simul tot filiis, ídq; fratris scelere, graui dolore ictus ne causam quidẽ rogauit, nec; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinẽ incredibili, totũ se luctui tradens consciliã veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipsum interfectorẽ. Ionathas [d] verò Sammiæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans se de morte cæterorũ credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod me-

c *Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nunciatur.*

d *Ionathas Dauidẽ cõsolatur, mortem cæterorum negans, de solo Amnone diligẽtius perquirendum esse.*

An. mundi. 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

mor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit, interea ſonitus aduentantium equorũ,& quorundã eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis,qui relicto cõuiuio,profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato videns quos paulo ante extinctos acceperat.denuóq; gemitus ac lachrymæ inſtaurantur:his fratrem,Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus.At [a] Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit , eius regionis dynaſtã,ibíq; toto triennio permanſit.Cũ [b] autem Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare,nõ ad ſupplicium , ſed vt eum apud ſe haberet(iam enim ita reſederat)vltrò huc propenſum Ioabus imperator ſuis artibus impulit, mulierculam enim quandã grandi natu ſubornat,quæ lugubri cultu ad Regẽ accedẽs, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixã exortã adeò increduiſſe , vt cùm ſoli eſſent ac nemo adeſſet qui dirimeret,alter ab altero ictus exſpirauerit:rogabátq; hanc gratiam,vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent,ſaluti eius cõſuleret,ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neque enim aliud remedium ſupereſſe,ſi nullũ apud Regem inueniret.nã nihil eſſe quod illos cõpeſcere queat præter maieſtatis regiæ reuerentiã : Cúmque Rex poſtulatis eius annuiſſet:hæc verba ſubiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod ſenectutẽ meã & tantũ non orbitatẽ miſeraris:ſed quò certior ſim de tua clemẽtia, tuũ ipſius filiũ prius in gratiã recipe,& indignationẽ contra eũ depone. alioqui quomodo poſſẽ de conceſſa hac mihi gratia, non dubitare,cùm ipſe adhuc ob ſimilem iniuriam filio infenſus eſſe pergas.At cuius eſt prudentiæ,vno contra voluntatem amiſſo,vltrò necem alterius addẽ

[a] *Dauidis filij ad patrem,Abeſalomus verò ad auum confugit. 2.Reg.14.*

[b] *Abſalon callidè per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.*

tetigit mox Regis animũ ſuſpicio, perſonã à Ioabo eſſe ſubornatã: & cognito ex anicula rem ita ſe habere, accerſit Ioabum, dicens eum aſſecutũ quod cupiebat, liceréq; vt Abeſalomũ reducat. Non enim amplius ſe in eum ſtomachari, ſed totã indignationẽ præteriiſſe. At ille adorato rege, & verbis eius libẽter acceptis, eueſtigio Geſura properauit, & a aſſumptũ ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, miſit qui ei denunciaret, ne ad ipſum accederet. nondum enim ita ſe affectum, vt reuerſum videre ſtatim ſuſtineat. Ille ita vt iuſſus eſt deuitato patris cõſpectu, intra domeſticos parietes cũ ſuo famulitio ſe continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: ſed tam forma quàm ſtatura quo ſuis in maximis deliciis degẽtes ſuperabat. Tanta autem fuit eius cæſaries, vt intra octauum quemque menſem ad ducẽtos ſiclos, hoc eſt, ad quinque põdo accreſceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hieroſolymis habitauit: natíque ſunt ei filij tres & vna filia formoſiſſima, quæ Solomonis filio Roboamo poſtea nupſit. & b filium ei nomine Abiam peperit. Deinde c miſit ad Ioabũ rogans vt ſe penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt ſibi liceat patrem inuiſere & alloqui, quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quoſdam è ſuis incendio vaſtari iuſſit. Is quũ re cognita ad Abeſalomũ veniſſet, expoſtulanti, quo ſuo merito dãnum ab eo accepiſſet, reſpõdit ſe hoc ſtratagemate illum ad ſe elicere voluiſſe, quandoquidem mandata de conciliando ſibi patre neglexiſſet. quã ob rem, inquit, nũc te præſentẽ obſe-

An. mundi 2912. Ante Chri. nat. 1052.

a *Abeſalomum reductum, patris Dauidis cõſpectum deuitare iubetur.*

b *Abeſalomi Hieroſolymis nati liberi.* 2. Reg. 13.

c *Ioabus incendio agri reuocatum reconciliat Abeſalomum patri.*

An. mundi 2916. *Ante Christum nat.* 1048.

ero, vt placatum mihi reddas genitorem, quanquidem molestior est mihi reditus in patriã quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem cõfestim eum accirĩ iuberet. Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò a Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebãt, comiter appellabat, dictitánsq. malos ad esse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferẽda sentẽtia lapsum, populare m aurã ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quę in exilio cõceperat, persoluenda abire sibi liceat, permissúque eius p ofectus, mox vndíq. plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitę, nõ quidẽ conscij cõspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex b ab vniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset primum vsurpãdi regni quod patri diuinitus darũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere; conuocatísque amicorum

Hedio & Ruffinus cap. 9.

a *Abesalomus patrui sui affectat regnum & fluctuosa & callidè.*

b *Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur.*

latim[i]

intimis,& collocutus cũ eis de insolentia filij. totum negocium iudici Deo committens,reliquit regiæ custodiã decem pellicibus,& [a] Hierosolymis excessit, cũ aliã multitudine magna alacritate prosequente, tũ præcipuè sexcentorum cohorte,quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat.Abiatharũ [b] verò Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcámque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simúlque mãdauit vt de omnibus quæ inciderent per clanculàrios nuncios se certiorem facerẽt. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo [c] quoq; Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit,vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis,omnibus circa eum lachrymantibus,renunciatum est etiam Achitophelem: mutatis studiis in patres Absalomi cõcessisse: quo vix aliud tristius ei in hác calamitate accidit.quãobrem [d] precatus est Deum,vt Absalomi animũ ab Achitophele alienaret,verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudẽtissimi & oculatissimi in dispiciẽdo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset,respiciebat ciuitatem, & cũ multis lachrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur.ibi offendit virum in amicitia constãtem,nomine Chusim:hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletũ, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre:ac postremò obnixè precatus est, vt

An mundi 2970. Ante Christum nat. 1044.

a *Dauid Hierosolymis excedit.*
b *Dauid fugiens, sacerdotes in urbe manere vult vt per eos, quid in ea agatur cognoscat.*
c *Ethæo fit Dauidi exilij comes.*
d *Achitophel ad Absalomum defici, cuius consilia ne succedant Dauid precatur.*

An. mundi 2920. *Ante Christum natum* 1044.

simulato Abesalomi partiũ studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis cõsiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturũ, quàm si vnà maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid pauhum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruũ, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthũ reliquisset, Hierosolymis relictum respõdit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur: quamobrẽ [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicẽs hunc dignioré quá illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi [c] verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eũ simul & conuiciis impetẽs: cúmque amici eũ protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorũ ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia conciatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volẽte, Dauid [d] eos cohibuit, negãs addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus Sed hęc

a *Chusim Dauid vt Achitophelis cõsilium se opponeret, obnixè precatur.* 2. *Reg.* 16.

b *Siba heri falso accusa ti opibus potitur.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

miseri-

misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succúmbent. His dictis continuabat iter, contẽpto Semei parte alia montis cursim cum cõuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanẽ, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum Achitophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, cõcursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuũ hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se trãsiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quòd si me in tuorũ numerum recipere dignatus faeris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet: filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato [b] deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cũ paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrẽ militaturum. Nã hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filiũ coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cõcubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

Ab. mundi 2916. *Ante Christum natum* 1044.

a *Chusim simulate offert Abesalomo studiũ ac fidem suam.*

b *Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.*

An. mundi 3920. Ante Christum nat. 1044.

Absalom contra patrem profecti cum exercitu interitus.

CAP. IX.

HOc [a] Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decẽ millia lectorum militum. Cum his se profectũ interfecturum patrem. atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadẽ opera, Dauide sublato, parituru. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatẽ redactus facilè occidi posset, contrariam sententiã attulit. Scis, inquit, Rex virtutẽ patris & eorum qui illum sequũtur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artib. contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentib. paulatim illi pedẽ referent, expectãtes occasionẽm dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animũ addet, nostris verò metum ac cõsternationem afferet. Expende [b] igitur meum quoque consilium sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionẽ copias contra patrem collige: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, néve alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia

2. Reg. 17.

a *Achitophelis consilio suadentis Dauidẽ bello prosequẽdum Chusim se opponit.*

b *Chusi cõsilium quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.*

ſſa virorum, qui dati ſibi occaſionem cupiunt declarandi quã ſint tui nominis ſtudioſi. quòd ſi pater intra mœnia cuiuſpiam oppidi ſe concluſerit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius ſententiam itum eſt, Abeſalomo autore conſilio Achitophelis prælatam: ſed hoc ipſum Deus effecit, vt Chuſis conſultor magis placeret. qui [a] properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, ſuum & Achitophelis conſilium eis expoſuit, quódq; ipſius compro-batum ſit: periit deinde vt hæc Dauidi per nũcios ſignificarent, adhortarentúrq; eum vt ſine mora Iordanem tranſiret: ne fortè filius, mutata ſententia, perſequatur eum, & priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem latérent filij renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miſerũt, afferentem quid Abeſalomo decretum ſit: mandatúntque, vt, quantum poſſent, properarẽt Dauidi hæc indicatum. qui cueſtigio cum patrum mãdatis, vt pios ac fidos miniſtros decebat, nihil ſibi ad ſummam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo ſtadia promouerant, quum à quibuſdã equitibus conſpecti, apud Abeſalomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos miſit. Senſerunt [b] hoc maturè Pontificũ filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hieroſolymitani nomine Boccurã ſe dederunt, ibíque mulierem quandam rogauerunt vt ſe abſcõderet, ea mox demiſſis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogatáq; à ſuperuenientib. perſecutoribus num eos vidiſſet, conſpecto ſibi nõ negauit. accepto enim à ſe potu ſtatim abiiſſe dicebat: & ſi modo alacriter perſequãtur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu fruſtra

An. mundi 2920. Ante Chriſtum nat. 1044.

a *Sadocum & Abiatharum filios ad Dauidẽ mittunt.*

b *Pontificũ filij ad Dauidem mittunt, in puteũ ſeſe abſcondunt.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

perſequuti, retrò ſunt reuerſi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptum iter continuare iuſſit. Illi [a] quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renunciauerunt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet, nihil cunctari paſſus. Porrò Achitophel vbi ſuum alterius conſilio poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certò ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, vt virũ ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi obſilio nauatam contra eum operam, excarnificandum ſe præbere. His [b] dictis in penitiſſimas ædes digreſſus, ſe ipſe ſuſpendit, atq; ita Achitophelem, ſuopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterùm Dauid, ſuperato, vt diximus, Iordane, peruenit [c] caſtrum, pulcherrimam ac munitiſſimã eius tractus. Ibi cum ſumma beneuolẽtia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſſitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis. Fuerunt autẽ hi Barzelæus Galadita, & Siphai Ammanitidis dynaſtes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victũ pertinebat, largiter Regi cum ſuis præbebant, vt nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac vinũ quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad laſſitudinis refectionem opus eſſet. Interim [d] Abeſalomu coacto

a *Dauid de Abeſalomi conatibus certior factus, cũ ſuis Iordanem tranſit.*

b *Achitophel, ſuo conſilio explodo, laqueo ſibi vitam finit.*

c *Dauid Mahanaim peruenit, vbi cũ ſumma reuerentia ab optimatibus excipitur.*

d *Abeſalomus Iordanẽ tranſijt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 2. Reg. 18.

coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longè à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præpositi exercitui cognato eius Amasa, prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc verò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, comparatóque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed [a] creatis tribunis, diuisóque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum [b] autem volentem adesse in exercitu, amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente, vinceretur, nihil spei reliquum fore. quòd si vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum vitium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa Regem esse. Placuit hoc consilium: itaq; persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorū strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & [c] vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterùm [d] cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suā explicuisset in planitie syluam à tergo habēte, Abesalomus quoq; suos contrà eduxit: & congressi acritérq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dū modo Dauid regnū recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas

Ann. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Diuisio exercitus Dauidici.*

b *Dauidem adesse volē. tem in exercitu amici prohibent.*

c *Mandatū Dauidis de parcendo filio.*

d *Prælium inter Abesalomum & Ioabum.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

det,nihil non vel facere vel pati paratis.Iidem cùm numero longè præstarent, ignominiosum ducebant tanto paucioribus Ioabi militib.succumbere. Contrà Regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem, vt erat dignū veteranis & rei militaris peritissimis , hostem [a] terga vertere coegerūt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequēdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent,quàm in prelio.Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomū ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur,cōscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cúmq; per agitationem ventilaretur capillitium,asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentū enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo:eóq; quinquaginta siclos promittente,si illum cōfoderet,respondit:Nec si duo millia daturus esses,facerem hoc domino mei filio , maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus.At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, móxque [b] defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt , & proiectum in hiatum profundum ac obscurum cōgestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret.Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò [c] Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnā marmoreā cum inscriptione , duobus stadiis à Hierosolymis dissitā, quam volūit vocari Ma-

[a] *Fuga & strages exercitus Abesalomi.*

[b] *Ioabus Abesalomū interimit.*

[c] *Abesalomi columna marmorea.*

mam

sum Abesalomi: dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iã antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Ann. mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas[a] verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quódque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt ante hac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussítque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus. non etiam Abesalomi mortem passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit, Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, nec dum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cúmque Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadocis Pontificis filium aic curriculo aduentare. Tũ Dauid, pro-

a *Chusi victoria nuncium ad Dauidem missum ab Achima ante vertitur.*

Ann. mundi 2020. Ante Christum nat. 1044.

fectò hunc bonum & optatum nuncium affere de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat,& scitante de pugna, lætam victoriam annunciat.rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum foerit, vt victoriam renunciaret.iámque [a] & Chusis aderat Regem adorãs & victoriam annuncians qui similiter de filio rogatus: Inimicis,inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo.Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filiũ, plangens pectus,& capillitium lacerans,&modis omnibus sese afflictans,ac vociferans, Fili mi,vtinam mihi tecũ mortem oppetere contingeret.Cùm enim esset naturâ suorum amantissimus,præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum [b] autem & Ioabum, audito quod Rex filiũ ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: sed demisso capite lachrymantes,non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterùm quũ Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nõ desinas?Nam si Abesalomus vicisset,& regnum suum cõstabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset, sed à te ac tuis liberis initio facto,ad vnũ miserabi-

a *Dauid cognita filij cæde à Chusi acriter eũ deflet.*

2. Reg. 19. b *Ioabus cũ exercitu lugens vrbem ingreditur.*

ferabilem in modum perdidisset, non dissentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostrā vicem miseratētur. Te verò non pudet hęc facere propter hominem inimicissimū, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine [a] igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectū tuorū militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hāc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiámque vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eúmq; ad curam Reipublicę adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius cōspectus, pro foribus portę consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hęc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc ejecto alteri regnum commisissent. Itaq; [b] debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicę suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: ísque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, tu illis per esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cū is tribulis sit ac cōsanguineus, pari modo Amasam Imperatorē eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam [c] autem illi non

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Taxatur Dauid ob filij luctum excussa mœstitia, prodit in publicū eum.*

Hedio & Ruffinus cap. 11.

b *Israeliticū regnum Dauidi iterum offertur.*

c *Dauid Amasæ veniam & vniuersarum copiarum præfecturā concedit.*

Ann. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

solum veniam, quæ iam cõtigisset, verumetiam vniuersarum copiarum præfecturã, quam Absalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostẽtata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed [a] singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit, eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & servis viginti. Hi vnà cũ tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputarétq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti. Abisæus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regẽ diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite [b] Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi aditialem regni diem, quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neque in quenquam ea de causa animaduersum esse,

[a] *Iudæ tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & ponte fluminis ripas iungit.*

[b] *Semeis veniam consequitur.*

in quo-

in quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit eũ præcedere. Post hæc [a] Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Reges profugerat, neq; comã totondit, neq; vestem purgauit, calamitatem eius nõ secus quã propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud Regem falsò delatus fuerat. Is post salutatum & adoratũ Regẽ interrogatus ab eo, qua de causa nõ simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibã esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua nõ aliter quàm alicuius mancipij contempsisse, alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectioné his vti potuissem, nũquã abs te relinqui passus fuissem. Nec cõtentus meâ erga te domine pietatẽ impedisse insuper malitiosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudẽtia tales calumnias, põ admittat, quum sis iustus, & Deũ ac veritatem tui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei tẽporib. versatus sis, licerétq; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summã potestatẽ assecutus, præterea in amicorum ordinẽ allectum, & mensæ tuæ quotidianum cõuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõditione quã vnum quemuis è maximè necessariis apud te esse voluisti. his auditis neq; Memphibosthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus [b] cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse,

Anno mundi 2020. Ante Christum nat. 1044.

a *Memphibosthum à calumnia Sibæ se purgat.*

b *Dauid Memphibosthi veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionẽ promittit.*

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

Berzelæum [a] deinde Galaditam virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticã conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum: rogánsque vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarũ cæterorũmq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogãte, Te, inquit, dimitto, hunc verò Achimanum filium mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorũ particeps erit. Tum Berzelæus relicto filio, & adorato Rege, omniáq; fausta illi precatus, domũ est reuersus. Dauid [b] autem Galgala peruenit, iã dimidiũ totius populi circa se habens & Iudææ tribũ integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántq; Iudææ tribum, quòd insciis cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudææ rogabãt, vt æquo animo ferrẽt, quòd præuẽti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deinctũ sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neq; enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ægrè ferre debeant. serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuũ Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vo-

[a] *Berzelæus Hierosolyma pare eò proficisci nolente, cum Davide cõtendit.*

[b] *Tribus Iudæ, quòd insciis Israelitis Regem reduxerit, accusatio & excusatio.*

bis propriè cognatũ vindicatis, ac si non omniũ nostrũm sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cùm totus populus vndecim partes habeat, vos vnicã, tantóque potiores simus, præter æquũ feciſtis quòd nobis nescientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus est vir quidã malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non [a] est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filiũ, simúlq; cornicine iusso canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudę tribu circa eum manente, à qua mox in regiã Hierosolymorum est deductus. Vbi [b] concubini, cũ quibus filius Abesalomus cõgressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante administrari iussit, ipse verò post hac non amplius eis est vsus. Amasam [c] deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussítq; vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eũ tradito exercitu eũ imperio cõtra Bochoriæ filiũ mitteret. Quo ad colligendũ militem profecto, quum in ea re occupatior maturè nõ rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam, dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè instructior factus plus damnidet, plúsque exhibeat negocij, quum modo Abesalomus exhibuisset. Nõ est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manũ sunt, copiis. & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus

Ann. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

2. *Reg.* 20.

a *Sabam homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide.*

b *Dauidis concubinæ à filio stupratæ aliò traducuntur.*

c *Ioabus cõtra Sabaũ paucis copijs Amasa in colligendo exercitu cũctante mittitur.*

Anno mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant, militibus, cõtra Sabæum raptim exercitũ ducit. Cúmque Gabaonẽ, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitũ adducẽs. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctúsq. gladio accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eó q. mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu a vẽtrem ei perfodit, hominémq. confecit, facinus sanè impiũ, quod bonũ & cognatum iuuenem immerentẽ propter æmulationẽ summæ præfecturę & regię gratię sustulit. Hac enim de causa iam ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed aliud facinus propter honestum prętextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autẽ imperatore pergebat ad Sabæũ debellandũ, vno relicto apud cadauer, hunc iussit proclamare ad exercitũ, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò patres Regis fouerent, Ioabũ & fratrẽ Abisæum eius duces sequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id cõfluẽte, & vt fieri solet cum admiratione circũstante, custos translatum illud in villam quandam longè à via remotam deposuit, & veste cõtexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabęum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadã vrbe, nomine b Abelmachea, qua obsessa & circumuallata, iubet militẽ muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quòd portas ei clausissent. c mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam

a *Ioabus Amasam insidiat.*

b *Ioabus Sabaum in vrbe Abelmachea circumuallat.*

c *Mulier Ioabo vrbẽ quã inflictum seruaret euersure exprobrat.*

triã in extremo periculo, conſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui poſtquam proceſſit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deleris Hebræorum hoſtibus in pace Iſraelitas contineant: tu verò nulla in re læſus, primariã Iſraelitarũ vrbem expugnatum veniſti. Tum [a] ille abominatus eius verba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe vel vnum è plebe occiſum cupere, tãtum abeſſe vt vrbem tam egregiã exciſam velit: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis. omiſſa oppugnatione confeſtim ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſtatim è mœnibus deiiciendũ: móxque ad ciues reuerſa, Vultis, inquit, mali malè perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eúmq; pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui reſiſtere? Quibus verbis perſuaſi, præciſo [b] capite Sabęi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: cõfeſtímque ſigno receptui dato dux obſidionẽ ſoluit: & [c] Hieroſolyma reuerſus denuo vniuerſis copiis Imperator præficitur. Banaias quoq; ſatellitibus & ſexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis cõſtituitur. Sabathes & Achilaus Cõmentariẽſium fiunt Principes, Suſa ſcribis præpoſitus. Põtificatus quoq; Sadoco & Abiatharo mãſit.

Poſt [d] hæc fame regionem premente, Rex ſupplex à Deo petiit, vt populũ miſeratus cauſam atq; remedium tanti mali oſtendere dignaretur. Reſponſum eſt per Prophetas, poſtulare Deũ, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iuſiurandum quod illis olim Ieſus imperator

An. mundi 2920. *Ante Chriſtum nat.* 1044.

a *Conditio obſidionis ſoluendæ à Ioabo propoſita.*

b *Supplicium de Sabæo ſumptum.*

c *Officia à Dauide diſtributa.* Hedio & Ruffinus Cap. 12. 2. *Reg.* 21.

d *Fames ob iuramẽtum violatum, Iſraelitis immiſſa.*

An. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

& senatus iurauit, violauerat. Quamobrē si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populū è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex Prophetarū relatione cōpertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit. Memphibostho tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitū est, in eos animaduerterūt: confestímq; pluente, Deo terra posito squalore ad pristinā fertilitatē rediit, populúsq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquāto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis cōgressus, dū victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulū conspicit Aemon filius Araphi, vnus è Gigantū sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctúsque gladio: & [b] cōuersus è fuga haud dubiè cōfeciſſet Regē, ni Abisæus Ioabi frater repentè superueniens eū protexisset iam prostratum, & hostē trucidasset. quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & [c] duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinē & audaciam humanā aliquid ei cōtingeret, populus ea felicitate, quā ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cūmq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem cōueniſſent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos cōfestim ire iussit. in hac expeditione egregiā laudem ob præclara facinora edita meruit, [d] Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus, cōplures enim qui se de gigantū genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant,

a *Septem viri è Sauli progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur.*

b *Dauid in vitæ discrimē vocatus ab Abisæo liberatur.*

c *Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur.*

d *Heroes Dauidis.*

bant, oreo tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibúsq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos missо à Rege, optimè se gessit.[a] Nephanus cognatus ipsius, singulari enim certamine cũ fortissimo Palęstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multíq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorum finibus: fuítq; in eo exercitu vir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu [b] Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratóq; aduersario maximũ momentũ ad victoriã attulit: & ipse fortissimi viri laudem retulit. nã & hic barbarus oriundũ se à gigantibus iactabat. Hoc præliũ cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterùm [c] Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honoré Dei cõposuit, partim [d] trimetro versu, partim pentametro: instrumentísq; musicis cõparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tã Sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorũ hæ fuere: cinnyra decẽ chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cúmque his aderant & cymbala ærea, benè magna atque lata: quòd sanè de prædictorũ instrumẽtorũ natura, ne prorsus ignorentur dixisse, sufficit. Porrò [e] Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus 38. quorũ quinq; tãtum virtutẽ cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura, tales enim erãt hi qui possẽt vel regiones subigere, vel magnas gẽtes debellare,

Ann. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

a *Sabachis Nephanus.*

b *Ionathas*

2. *Reg.* 22.

c *Dauid Poeta.*

d *Instrumẽta Musica Dauidis.*

2. *Reg.* 23.

e *Triginta octo Dauidis Heroes.*

An. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

Primus [a] Isæmus filius Achemæi, qui nō semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occideret. Post hunc [b] Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum rege in Araſamo. Hic in quodā prælio Israelitis multitudine hostiū territis, & in fugam versis, solus locum suū non deseruit: & cōgressus cū hostib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrā adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentē iā hostē vrgendo admirandā ac celebratā victoriā retulerūt. Eleazaro sternente, vulgo verò militum prostratos spoliāte. Tertius [c] erat Illi filius Sebas. hic quoq; bello cū Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræique rursum territi loco cederēt, solus in aciei vicē hosti se opposuit: & nō paucis letho datis reliquos impressionē eius nō sustinentes, in fugā effusos insectatus est. Hæc fuerūt facinora quæ hi tres in præliis ediderunt. Eo verò tēpore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorū exercitus vsque ad vrbē accessit, & dū ille consulturus Deū de bello, arcē ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorū spatio vsq; Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ô quā bonā aquam habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ vicina: ô si quis eā mihi afferret, id certè magnō quàm multum argenti accipere: tres [d] isti hi auditis, eueſtigio excurrerunt, & cùm per media hostium castra Bethlema peruenissent. hausta aqua per eandē viā ad Regē sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatē eorū contemnere. eā aquā Rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptā, & ob hoc sibi nō conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die

[a] *Essamus.*
[b] *Eleazar.*
[c] *Sebas.*
[d] *Heroes tres per hostium castra excurrunt, in Bethlehē aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.*
[e] *Abisam.*

DC. ho-

dè hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cõfodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quũ enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os, quod augustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur, atque ita desperato exitu, & salute, rugire occœpit. Banan as [c] autem fortè fortuna iter faciẽs, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volẽs cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Moſis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisicli; iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarũ regione, & cognito quãta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regẽ numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse, erat [e] autem reliquorum Israelitarum nume-

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

a *Banaias.*

b *Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.*

c *Banaias Leonem animat.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. 2. Reg. 24.

d *Dauid Ioabum ad peragendum censum mittit.*

e *Numerata populi summa.*

An mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

rus nongenta millia, dumtaxat eorũ qui ad militiã essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringẽta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum misit, tres *a* optiones offerentem, vt ex his quã mallet eligeret, aut famẽ per septennium duraturã, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerẽdum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo verò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionẽ, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses *b* hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis cõmune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta, Deo renunciante, pestilentia *b* in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerẽtur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incõpertis causis homines rapiebat, alius enim post alium eiferebatur, & clanculũ obrepens, malũ celeriter exitium afferebat, quidam enim repentè cũ vehementi dolore, & amaro cruciatu animã exhalabãt. alij paulo lentiore vexati malo ne curationem quidem ferre poterãt, sed inter officia medicorum expirabant, alij subitò tenebris ob oculos obortis, cæ præfocati exanima

bantur

a Dauid tribus malis propositis pestem eligit.

b Ingẽs Hebræorũ strages ob pestem à Deo immissam.

bantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur, quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iámque genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum [a] Rex sacrũ inditus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus, de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorẽ pœna dignũ, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innoçeati populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missõque ad eum Gado propheta, mandauit [b] vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatũ hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna [c] verò circa trituram frugũ occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis. quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit: quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrẽ herus ad seruum accederet, ait se velle arcã eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at [d] ille & aream & aratra & boues in holocautoma gratis largiri se dixit. precarique vt Deus libẽs ac propitius hoc sacrificiũ admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit [e] vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis auferre sacrificium. Oronna verò dicẽte, factu-

Ann. mundi 2930. Ante Christum natum 1034.

a *Dauid pro innocente erat populo.*

b *Mandatũ de altari exstruendo.*

c *Oronna Iebusæus Sup. lib. 7. cap. 3. Orphona dicitur.*

d *Oronna aream Dauidi donat.*

e *Pretium pro area datur.*

An. mundi 2930. *Ante Chri.* nat. 1034.

rum se quicquid Rex vellet: aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructóque ibi altari,& sacrificia & holocaustoma super eo perfecit,& hostias pacificas obtulit, quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat[a] autem is locus in quē olim Abrahamus filiū, vt holocautomata faceret,adduxerat,& cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè adstās altari apparuerat, qui pueri vice fuit mactatus, vt iā antè scripsimus.Dauid autē cū animaduertisset se exauditum, & gratū fuisse sacrificium, decreuit totum illum locū altare vniuersi populi appellare,& Deo templū ibi exædificaret: quam eius vocem Deus in futurū ratā esse voluit.mox enim propheta ad eū missō,illic[b] templū exstruendū prædixit à filio quē regni successorem esset relicturus. Post hanc Prophetiā iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorū centum & octuaginta millia.ex his cōstituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad cōuehendos lapides deputauit,ex quib.tria millia & quingentos operariis præfecit. magnā[c] quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiémque cedrinam multā & prægrandē, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebátq. suis amicis,hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret.& non tum demum eam comportare necesse habeat,adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facilè opus absoluat.

a *Locum ad iarā extruēdi.* *Gen.2. Sup.lib.1. cap.11.* Hedio & Ruffinus Cap.14.

b *Architecti templi exstruendi.* *1.Par.22.*

c *Dauid magnā vim ferri, æris & lignorū cōportat.*

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

CAP. XI.

d *Extructio templi Solomoni mandatur.*

ACcito[d] deinde Solomoni filio, mandauit, vt quāprimū regnū adeptus esset, templū

Deo

Deo construeret, dicens se id voluisse quidem, sed oracvlo prohibitum, quòd propter crebra bella cruétus haberetur, prædictúmque sibi id ædificiũ à fatis destinatũ filiorũ natu minimo qui Solomon esset appellandus, quem non aliter quàm filium patri ipsi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore. & inter cætera bona id quod omniũ est potissimum, pacem habituram vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiã ab intestinis seditionibus. Ergo[a], inquit, quandoquidẽ à Deo designatus es Rex, antequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colés & iustitiã atque fortitudinẽ: & præcepta eius legésque per Mosem traditas obseruans, & ab aliis eas violari non permittens: & insuper templũ quod te regnante strui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitũ parata tibi relinquam. Scito [b] sanè auri quidẽ collecta decẽ millia, argenti verò talentorum centum millia æris item ac ferri tantum congressi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hęc lapidum & lignorum materiem copiosissimã. Habes [c] præterea multa millia fabrorum lignatiorum & cæmentatiorum, & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eúmque perpetuum protectorem habebis. Posthæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiutarẽt, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarẽt. percepturos enim, pro hoc pacẽ & bonum ac legitimum Reipublicæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquã [d] autẽ absolutum fuerit tẽplum, iussit Arcam in eo regoni, cæterámq; sacrã sup-

An. mundi 1930. Ante Christum nat. 1034.

a *Dauid Salomonem vt Deũ colat, hortatur.*

b *Thesaurus ad tẽpli structuram congestus.*

c *Adiutores Solomonis in templo ædificando.*

d *Mandatũ de Arca, cæteráque sacra supellectile in templũ reponenda.*

An. mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

pellectilē cuius receptaculo iam pridē templū debuerat exstrui, nisi patres mandatū Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilē terram occupassent, templū illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tā ad filium quàm ad principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alsiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quúmque ex cōmuni medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cū Rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eū puella: inuēta [a] est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulchertima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum, iā enim præ senio ad venereas res elāguerat, sed de hac virgine paulò post incidet mētio. Cæterùm [b] quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quòd ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & eum amicis egit, vt sibi principatū deferrent: parauitque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidē est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autē habebat Adonias Ioabum imperatorem & Pōtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebāt, Pōtifex Sadocus & propheta Nathā, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est *in hortis regiis*, & *inuitatis* illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos verò qui

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. *Reg.* 1.

a *Dauid alsiosus factus, Abisace eū recalefaciens.*

b *Adonias affectat regnum.*

qui Pontificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc [a] Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniã regnare insciente Dauide: suasítque vt tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & Regẽ adiit. Quo adorato impetratáque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat, indicauit, exposuítque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit: & Abiatharum Pontificem Ioabúmque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totũ populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciãt Nathanem venisse vt Regem viseret, statimque admissus percõtabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulãtes, cũ plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuũ imperium nouo Regi ominari. Sed neq. me, inquit, vocauit, neque Sadocũ Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis Rex iubet acciri Bethsabẽ, exceſſerat enim cu-

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a Bethsabe studium Adonie sic sua dente Nathane Dauidi indicat.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1013.

biculo propheta veniente, qua introgressa: Iuro,[a] inquit, tibi maximum Deum regnaturum tuum filium vt iam antè iuraui, eúmq. in solio meo sessurum, ídq. hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitã esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, imposito q. filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctúmque [b] sacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathanæ prophetę iniunxit: mandauitq. vt inuecto per mediã vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat, vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè & piè præsit tũ Iudææ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulã imponit: & deductum extra vrbẽ ad fontem, oleó q. vnctum: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: móxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémq. animum aduertit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuêre, vehementer suæ perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmq. nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cùm

Adonias

a *Salomoni iuramento regnum promittitur.*

b *Salomon in Regem vnctus, in solio paterno collocatur.*

Adonias libenter visum iuuenem bonum nunciũ ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem expõsuit. quo audito protipiunt se omnes è cõuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias[b] autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, suplex ad altare confugit, & hoc apprehẽso se tutabatur. quod vbi ad Solomonẽ est perlatum, quodque rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer si nul ac prudenter præteriti quidẽ errati veniam ei concessit, sed præmonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehẽderetur, ipsũ sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cùm venisset, nouúmq. Regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maximè expediat.

Ann. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

a *Adonias ex conuiuio se protipiẽs, ad altaris cornua confugit.*

Dauid[b] autem volens eum totius populi Regẽ declarare, cõuocat principes Hierosolyma, vna cùm Sacerdotibus ac Leuitis quibus recẽsitis inuenit eorũ qui trigesimum annum excederent, XXXVIII. milia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra viginti millia: iudices verò populi & scribas eorum sex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia: tantundémque eorum qui hymnos Deo canerent, & instrumentis musicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterẽtur. Hos[c] diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorũ cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. Instituítq. vt vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbatho vsq. sabbathum: atque ita sortitio facta est omniũ cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac

b *Dauid Leuitas numerat, eorúmque officia distribuit.* 1. *Paral.* 23.

c *Diuisio Sacerdotum in 24. cognationes.* 2. *Paral.* 24.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Abiathari Pontificum & omnium Principum. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima & post hãc secunda, deincépsque vsquè vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq. in hodiernum diẽ. Leuiticam [a] quoque tribũ in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodũ sacerdotibus octoni ministerii dies obuenerũt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Constituit [b] enim eos custodes thesaurorũ Dei, & donariorũ quæ Reges solent dedicare. instituitq. vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisq. vices interdiu noctúque. ci ca cultũ diuini numinis versarentur. sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Post [c] hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq. tribunos, centuriones & præfectos assignauit. cõtinebat quæq. pars millia viginti quatuor, voluítq; vt singulæ singulis mensib. stationẽ agerent, circa regiam Solomonis, vnà cũ tribunis suis ac centurionib. & cuique suum ducẽ præfecit, virum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris, eorúmq. cultorib. & armẽtis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam [d] autẽ omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cõcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatib. regis præerãt è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquutus. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quòd cùm decreuissem templum exstruere, multum auri eũ in vsum & argenti cẽtum millia talentorum cõparaui. sed Deus ipse per prophetã Nathanẽ me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextrâ hosti-

li cruo-

a *Leuitica tribus in partes 24. diuidiuur.*

b *Thesauri diuini custodes, Mosis posteri.* 1 *Paral.* 26.

c *Copiæ in partes duodecim congestæ.* 1. *Paral.* 27.

d *Dauid principibus tribuum cõuocatis Solomonem cõmendat.* 2. *Paral.* 28.

li cruore contaminauerim: & filium meum regníq; successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij quum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatū obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, neq; eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, vt Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec cõtra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed sciẽtes hunc diuinitus electum, libenter eius domino sint subiecti. Cùm enim æquum sit, si Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quãto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdẽ honoris participes, Ego sanè nihil magis in votis habeo quàm vt promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quam primum totum eam occupet, & in perpetuũ in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurũ est, & omnia rectè eueniẽt, si tu fili mi pietatis & iusticiæ, patriarúmque legũ custodẽ geras: alioquin si hæ nõ seruentur, nihil nisi triste est expectandũ. Hoc [a] sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionẽ ac formam dedit, in qua fundamẽta & cellæ tam inferiores quàm superiores, earúmque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq; vasa tam aurea quàm argẽtea fieri deberent præfiniuit, hortatúsque est eum vt summam diligẽtiam ad hoc opus adhiberet; simúlque principes & tribum Leuiticã, vt eum adiutarent, tum propter ætatem nondũ sat maturam, tum qui diuinitus & ad regnũ esset electus, & ad templum ædificandum, quã quidem fabricam nequaquam fore difficilem,

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Forma templi exẽ truendi Solomoni datur.*

An. mundi 2931. Ante Christum natum 1031.

præparata per se iam antè materia, multis aust talentis, plurimis itē argēti, & trabibus fabrorúmque ac cæmentariorū multitudine, & smaragdis aliisque omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorū auri purissimi, ad exornādum adytū & currum Dei, cherubinos, quos oportet supra Arcā stare, eámque protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & [a] tribus Leuiticæ. de suo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim se cōtributuros talentorum auri quinque millia, & stateres decies mille, argenti verò C. millia, ferri quoque talentorum multa millia, & si qui lapillus aliquis erat pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus è Mosis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totū populum, & maximè Dauid visa principum & sacerdotum reliquorúmq; omniū promptitudine, elata voce Deū laudauit patrē ac conditorē huius vniuersitatis appellitans, fabricatorémq; rerū tam humanarū quàm diuinarū, & præsidē ac gubernatorē generis Hebræorū eorúmque felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hæc precatus omni populo, bona omnia, priuatimque filio mē tem bonā & iustā, omniq; virtute præditā, iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerūt: versi deinde ad Dauidē, pro omnibus ei bonis, quę ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequēti [b] verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis, in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die

a *Principes Israelitarū ingentē vim auri argēti, aeris & gemmarum ad templi structuram conferunt.* 1. Par. 29.

b *Sacrificia & festiuitas in regni Salomonis confirmatione instituta.*

Rex

Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónque denuò est inunctus & legitimus Rex declaratus: simúlque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt. *Ann. mundi* 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

PAulo autem post Dauid accedente ad senium morbo, videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illũ est affatus. Ego [a] filij fato vocãte ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quique post erunt cõmunem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo, quæ & antè cõsului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit, & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earũ deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnũ in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationẽ obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium & Amasam filiũ Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd ipso esset potentior. Commendo [c] tibi etiã

Hedio & Ruffino Cap. 13. 1. *Reg.* 2.

a *Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.*

b *Dauid Solomoni Ioabum puniendũ mandat.*

c *Berzellai filios Solomoni Dauid commendat.*

An. mundi 2931. Ante Chri. nat. 1035.

Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter cõgessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea [a] Geræ filiũ Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrũ petebam, móxq. ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nũc occasionem rationabilẽ nactus punito. His mãdatis filio de Republica & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitãs annos septem menses sex, Hierosolymis verò vniuersę regionis Rex annos triginta tres. vir [b] optimus & omnibus virtutib. præditus, quas Regẽ tot gentiũ incolumitati prospicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminib. pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exẽplo suo militẽ ad præclara facinora excitans, & nõ tanquam dominus pro imperio ad officium cogẽs idem in consiliis prudẽtissimus, & egregiè callẽs quid in præsens, quid ue in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquã ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quãtas nullus alius Rex Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit [c] autem eum filius Solomõ Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus. illatis etiam in monumentũ eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facilè sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam [d] post annos MCCC. Hyrcanus Põtifex oppugnat

a Semeis quomodo puniendus.

b Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis.

c Sepulturæ Dauidis splendida.

d Hircanus ingentepecunia summã ex Dauidis sepulchro aufert.

gnatus ab Antiocho cognomine Pio Demetrij filio, volés pecuniam ei dáre vt abducto exercitu obsidioné solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorúmq. parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac a rursũ post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniã sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1013.

a *Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII, ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templũ ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius urbis in Ægyptũ transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades: & quod Basanes, Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanũ sub Asano & exercitus eorum internitio.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VII. *Baasam stirpe sublata apud Israelitas Zamaree rex, & post hunc Amarinus & Achabus filium regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.*

IX. *De Iosaphato rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus à Syris bello lacessitus in prælio vulnere occiditur.*

Quemodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

CAP. I.

3. Reg. 2. a *Solomon post obitum Dauidis, Rex Israelis.*

DE Dauide igitur & eius virtute, quorúmque bonorum suæ genti autor fuerit, & quãtis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, *in proximo* volumine docuimus. Cæterũ a posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratũ diuturnam senectutem. Adonias b verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad Regis matrem, eámque blandè salutauit. Qua quærente, nunquid veniisset quod opera sua opus haberet, omniáque benignè pollicente, orsus est dicere, ipsum quoque nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi cõsensu regnum sibi deberetur. sed quoniã Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoque libẽter ferre illius dominationem, nec contentum esse præsenti conditione: rogauit deinde, vt apud fratrẽ pro se intercederet, eíque persuaderet, vt bona eius pace liceat fi-

b *Adonias cum Abisace coniugiũ petit.*

ceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quòd pater præ senio congredi cum ea nõ valuisset. Bethsabe verò promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit. tum quòd Rex vltrò fratri gratificari cuperet, tum quòd eo preces matris essent accessuræ: atque ita plenum spe hominem dimisit: móxque ipsa ad filiũ properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexúque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam cõsedit. Vnã, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille iuberet quicquid vellet, pium enim esse matri quidlibet concederet: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere, tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, miratíque se quòd non eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotẽ. Móxq; accito Banaia præfecto satellitum, mandauit [a] vt ei Adoniã fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, [b] inquit, supplicio eximũt tum alij labores acti cũ meo patre, tum illud præcipuè quòd vnà cum eo Arcam transtuliisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neq; hic maneas, neque in cõspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quãdoquidem talia commi-

An. mundi 2932. Ante Christum natum 1033.

a *Adonias interficitur.*

b *Abiatharo Sacerdotali honore priuatur.*

Anno mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

fisti propter quę indignus es, vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatus est Sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prędixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cęterum eo tempore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificē, ex Phineesis gente priuatam vitam egerunt hi: filius [a]Ioſephi Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Aropheus, Aropheі Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adonię, valde extimuit. eius enim amicitiā magis quàm Regis coluerat, & ideo nō immeritò malè ſuſpicans ad altare confugit, impunitatem ſe inde quęſiturum exiſtimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui [b]poſteaquàm de Ioabo renunciatum eſt, miſit Banaiam, qui citaret eum ad ſuum tribunal cauſam dicturum. Ioabus autem negabat ſe fanum relicturum, ſed ibi potius quàm aliâs morituru. Hoc eius reſponſo per Banaiam accepto, Rex iuſſit, vt inibi caput eius ita vt vellet, abſcinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò ſepeliri, vt peccata eius apud poſteros manerent, ipſe verò ac pater innocētes eſſent quod ad Ioabi mortem attinet, Banaias verò exſequutus mandatum, ipſe in imperium copiarum ei ſucceſſit. Poſt hęc [c] abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex ſolum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. Semei [d] deinde imperauit, domo Hieroſolymis exſtructa inibi apud ſe manere interdicto Cedronis torrentis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit eſſe capite mulctādum. nec contentus interminatione, iureiurando

a *Genealogia Pontificū Sadoci.*

b *Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias ſurrogatur.*

c *Sadocus loco Abiathari Sacerdotium obtinet.*

d *Semei pœna & mors.*

do hominem ad id mandatum seruandũ adegit. Semeis verò professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuraturus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vnà cum illis reuersum, ægrè tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed Sacramẽtum etiam Dei violatum. Accitóque mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudũ sunt promeriti: atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon [a] autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisque Hierosolymorum mœnibus maioribus multò & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus inuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed pon secus ac si grandis natu esset, maturæque iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

3. Regum 3. a Salomon Ægyptiorũ Regis filiam duxit vxorẽ, regnúmque constabilit.

De sapientia Salomonis & prudentia & diuitijs, quódque primus Hierosolymis templum ædificauerit.

CAP. II.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

VIsum est autē ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarū holocaustomati cęlesti numini ablatis: qui honor Dei fuit acceptissimus. illa [a] ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hęc sola vulgò hominum videntur expetenda, hęc sola diuina munificentia digna. Sed [b] da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populum hunc verè ac iustè iudicare valeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quę nō petierat, additurum, diuitias & gloriā, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiā, qualem antehac nemo habuerit vel regū vel priuatorum. adhęc conseruaturū regnum in eius familia per multas ętates, modò iustus esse pergat Deóq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculū plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduū, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hęc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertię regię difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ [c] mulieres quęstus meretricij venerunt ad eū,

quarum

a Deus Solomoni in somnis oblatus, quòd maximè cuperet, eum postulare iubet.

b Solomon sapientiam à Deo petēs tantum, & diuitias consequitur.

c Duæ mulieres sese inuicem de infante permutato accusant.

quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eademq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantẽ suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illũ dormienti mihi in sinũ impositit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius verò mortuum: neminéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussit [a] afferri infantes, tam viuum quàm mortuũ, vocat quendam è satellitibus, imperátque vt stricto gladio, puerum vtrumque secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem, sed interim cum vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse, si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem caperet: animaduertens [b] Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater esset: alterius verò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1013.

a *Solomon vtrumque puerum secari mãdat.*

b *Ex sermone & gestu mulierum matrem infantis vtpote Salomõ agnouit.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1013.

& amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die nō secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In [a] tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac benè munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galileæ toti Sidonē vsq; prœrat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimā verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphares Itabyrium montē & Carmelum totámq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace [b] enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas quisq; facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij prœfecti, qui Syrorum cæterorúmq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi [c] barbari conferebant in quotidianos regiæ mensę sumptus similę coros triginta, farinę sexaginta, saginatos boues decem, & pa-

a *Præfecti & Duces Solomonis.* 3. *Regum* 4.

b *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

c *Sumptus quotidiani Solomonis.*

& pascuales viginti, & saginatos agnos centũ. præter capturas venationum quæ cõstabat certis ac bubalis, præterque aues & pisces. Tantam [a] etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi augales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa Regẽ versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant, & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo vbicunq; Rex habitaret. Tanta [b] autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atq; etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, lõgè pòst se relinqueret. præcellebat etiã eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibúsque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, at inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vtilitatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes [c] enim cõposuit, quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquam

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Currus & equites Solomonis.*

b *Sapientia & prudentia Solomonis.*

c *Solomon coniurationum modos quibus Dæmones fugãtur, describit.*

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendã Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arrepticios percurantem. Modus[a] verò curationis erat hic, Admoto naribus dęmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitãs. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suę artis efficaciam, non longè inde imponebat poculum aut polubrũ aqua plenũ, imperabátq; dæmonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto omnimodo dubiũ erat quãta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrẽ libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quámque carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porrò [b] Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnum successisset, vehemẽter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentẽ felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum, Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ędificare tẽplum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugãdis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreui vti ad exstruendum cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit quam-

a *Iudæos Dæmones ęjcit.*

b *Iromi legati ad Solomonem.*

quamobrem [a] rogo vt aliquos vnà cùm meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm noſtrates. mercedis autẽ quanta huiuſmodi operariis perſoluenda ſit, te arbitrum facio. Eam Epiſtolam Iromus libenter legit, Solomoníque in hunc modum reſcripſit, Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro ſapiẽti & omni virtutum genere prædito. Quare cũ nihil mihi gratius accidere poterit, voluntati tuæ libens obſequar. Excilis [b] enim multis & magnis trabib. cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eoſdémque iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòſt per tuos Hieroſolyma deportẽtur. Tu verò hãc nobis gratiã repones, exportandi ad nos vt fruméti poteſtatẽ facias, quo vtpote inſulares maximè indigemus. Harum [c] literarũ exemplaria hodie quoque durant, tam in noſtris quàm Tyriorũ annalib. & ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata à publicorum cõmentariorũ conſeruatoribus viſendi copia, cõperiet eorum ſcripta cõfonare cum his, quæ à nobis proferuntur. quod ideo admonui, vt qui hęc legunt, ſciant, nos nihil veri affingere, neque veriſimilia quædam & ad delectationẽ accõmoda narrationi noſtræ interſerere, atque deinde poſtulare, vt lector, nihil amplius diſquirẽdo fidẽ nobis habeat: quandoquidẽ in hac commentatione à decoro diſcedere abſque nefario ſcelere non licet. quapropter non recuſamus quin ſcripta noſtra reiiciãtur, niſi talia ſunt, vt eorũ veritas validiſſimis argumentis approbari poſſit. Cæterũ Solomon Rex acceptis Regis Tyrorum literis, & facilitatẽ ejus & benevolẽtiã collau-

An. mundi 2931. Ante Chriſtum nat. 1033.

3 Reg 5.

a Solomõ ab Iromo fabros & operarios petit.

b Iromo Solomoni ligna promittit eorúmque vice frumẽtum petit.

c Veritas Iosephi hiſtoriæ.

An. mundi 2931. *Ante Christum* 1. 1033

dauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmiis [a] eũ est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autẽ capit sextarios 72. partẽ quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his ini iis amicitia Regum horum exorta, maioribúsq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuũ firma durauerit. Solomon [b] autẽ à populo suo millia 30. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quò minus labor sentiretur. Decẽ enim millia iussit in Libano syluã per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere. dũ reliqua viginti millia suum opus absoluunt, ita vt quarto demũ mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnib. Adoramus est præpositus, Præterea hos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, cõuectores saxorũ cæteræq; materiæ 70000. & cæmentarij 80000. magistríq; horũ ter mille & 200. iis mandatũ fuerat, vt saxa prægrandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eáque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem cõueherent: idq; non modò indigenis, sed & missis ab Iromo pontificibus erat iniunctũ. Exorsúsq; est Solomon fabricã hãc, anno regni sui quarto, secundo mense, (hunc Macedones artemisiũ vocãt, Iar verò Hebræi) annis 612. duob. postquam Israelitæ ex Ægypto excesserãt: mille & 20. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationẽ. post diluuium verò annis 1440. quòd si ab Adamo creato, vsque templi ædificationem temporũ ratio subducatur, comperientur anni 3102. [d] Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quę condita est 240. annis antequam templum extrueretur,

a *Solomon Iromo ingẽtem frumẽti, olei & vini numerũ mittit.*

b *Ordo fabrorum lignariorum in Libano,*

c *Ordo cæmentariorũ & aliorum operariorũ.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 3. *Reg.* 6.

d *Quando ædificatio templi sit inspecta.*

Ann. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

struereturIecit[a] igitur Rex in altissimam terrę profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quę contra omnem temporum iniuriã resistere possent, ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentũ imponendis substructionibus præberent, & propter incõcussam soliditatẽ facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quę supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt: exstruxerúntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius [b] ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo verò viginti. Super hoc autẽ erat aliud ędificiũ pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autẽ erat ad orientem. Et [c] Porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mẽsuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In [d] circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatę externè parietes templi fulciebant. erántque inter se peruię, & parebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum alię, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt cõiunctæ inferius ędificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumędificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellę quidem suum quęque tectum habebant, non proximo contiguum. reliquúm ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderẽtur. His trabibus

a *Profunditas fundamentorum templi.*

b *Altitudo, longitudo & latitudo templi.*

c *Porticus ante templum.*

d *Cellæ in circuitu templi constructæ.*

e *Trabes parietes ambitu inuolutæ.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

subnexa erãt laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erãt inctustati, ita vt omnia renidèrent auro, & intrantiũ oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguẽ inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquã mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quã arte congesta viderentur. Porrò ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt [a] cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso [b] deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum sacerdotum cõsecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separãte fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssóq; splendidissima ac mollissima distinctis. Post [c] hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patẽte dedicauit duos cherubinos ex auro solido, vtrumq; quinq; cubitorũ altitudine, vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protensas: quapropter nõ longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australẽ parietẽ attingerent, altera septentrionalem: reliquę duę sese cõtingẽtes in medio sitam Arcã protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel cõiicere poterit vel eloqui. Pauimentum [d] etiam templi

a *Cochlea.*

b *Templum in parietem duas diuisum.*

c *Cherubini duo.*

d *Pauimentum templi, omniáque alia templi ornamenta.*

pli constrauit láminis aureis. Ianuę demum fores altitudini patietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est prętęrea aulęum & huic ianuę, simile illi quod interior ianua habuit. Cęterum porticus nihil tale habebat. Post [a] hęc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignẽ in quauis matęria, sed pręcipuè in auro & argẽto ac ęre. Huius opera vsus est in omnib. quę artificiosè in templo fieri voluit. Is [b] fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorũ, alta decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erãt capitella fusilia liliata procerita-
te quinque cubitorum: quibus circundata erãt tetiacula ęrea quę operiebãt lilia, depẽdebánt que inde duę series malorum punicorũ ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à siniſtris nominatam boz. Fecit [c] etiã vas aheneũ fusile semiorbis specie, quod propter capacitatẽ appellatũ est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decẽ, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrũ circũstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autẽ hoc mare cõgiorum tria millia. Fecit prętęrea labrorum decem bases ęreas quadrangulas, harũ quęque longitudine fuit cubitorum quinque,

Anno mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

a *Solomon Tyro Chiramum artificem accersit.*

3. *Reg. 7.*

b *Columnæ duæ ingentes.*

c *Vas aheneum mare appellatum.*

d *Decem bases æreæ labrorum.*

Ann. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

latitudine quatuor, altitudine trium. huius de petis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtua. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basiũ vtrinq; inferebantur, erant autẽ hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellę quoq; eisdem cælaturis erant ornatę. Totũ verò opus quatuor rotis suspendebatur, quę fusiles erant, habebántq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtrãq; extremitatẽ intervallo. eráq; mirum videre rotatum circumferentias, quomodo lateribus basin coaptatæ cãthis suis insistebant. Angulos autẽ supernè cõtinebant fusiles humeruli manuum extensarũ. His imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære [a] fecit decẽ labra rotũda cõchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decẽ illis basibus impositit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinq; ad sinistrũ latus templi septentrionale collocauit, totidẽ ad dextrũ australe, ita vt orientẽ spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, [b] mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autẽ vt eorũ aqua purgarentur intestina ac pedes animantiũ ad holocaustoma destinatorũ. Fabricauit [c] etiã altare æreum viginti cubitorũ longitudine: totidem latitudine, altitudine

a *Decem labra rotũda.*

b *Mare & decem labrorum vsus.*

c *Altare & vasa ad illud pertinentia.*

titudine verò decē in quo holocautomata incenderētur. Fecit item vasa eius ex ære omnia lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorē referentia. Mensas [a] quoq; multas dedicauit Rex, & in his vnā magnā aureā. in qua proponebantur sacti panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebāt phialas & pateras aureas vigesies mille, argentearū quadraginta millia. Cādelabrorum [b] item fecit decē millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnū in tēplo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legē: & mensam vnā impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri, id enim ad australe latus collocauerat. mediū autem inter vtrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia cōtinebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto, illò enim Arca erat inferenda. Cantharorū [c] autē vinariorū octuaginta millia Rex cōparauit & phialarū aurearum millia decem, argentearum verò alterū tantum. Lancium [d] itē aurearum, ad offerendam in eis similā maceratā ad altare, octuaginta millia, duplū verò argētearum. Craterarū [e] quoq; in quib. similā oleo subigebant, sexaginta millia aurearū, & alterū tantū argentearū. Mensurarū [f] verò quales Mosi hinc vocantur & asſaron, aurearū erāt viginti millia, & duplicatus numerus argentearū. Acerræ [g] quoq; aureæ quibus odoramenta in tēplū inferri solent; erāt numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia paratæ erant & [h] Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in vniuersū mille. Corona [i] verò in qua Moses Dei nomē

Anno mundi 2935. *Ante Christum nat.* 1031.

a *Mensa sacri panis.*

b *Candelabra.*

c *Cantharis & phialis.*

d *Lances.*

e *Crateres.*

f *Mensura.*

g *Acerræ.*

h *Vestes Sacerdotales.*

i *Corona.*

An. mundi. 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

inscripsit, vnica fuit, & vsq; in hodiernum permansit. Stolas [a] autem Sacerdotales è byssо fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarũ quales Moses præscripsit CCM. Itẽ alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ [b] naula & cynniræ vocãtur, in vsum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate vsus hęc in thesauris Dei cõdidit. Circũdedit [c] deinde tẽplo septum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod nostra lingua gison vocamus, excluſurum profanam multitudinem, & solos Sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat [d] fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis pateus: quarũ singulæ singulos vẽtos spectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autẽ non potest, ac vix etiã oculis credi, quàm mirãdũ fuerit illud exterius fanũ: vallibus [e] enim expletis, tã profundis, vt ad prospectum oculi caligarẽt, & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici mõtis in quo templum exstructũ est, æquauit: atq; hoc modo factum est vt area fani cum solo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnę è nativo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores vero habebant, omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis septennio perfectis, non ad opulentię modò, sed & celeritatis ostentationem: quę enim ętatem integram hominis poscere videbantur tã breui, si ad magnitudinem conferatur, tempore erant

a *Stola Leuitarum.*

b *Naula & cinnyra.*

c *Septum circa templum.*

d *Fanum.*

e *Valles ingẽtes in quibus templũ fuit extructum explẽtur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4. 3. *Reg.* 8.

etam absoluta: Solomon Rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam, denunciatáque a omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus, incidítque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes b igitur Arcam: & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesserúntque illò cũ victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circunquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est obortа, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò baiulãtes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub vmbella aut tholo protexerunt, continebat c hæc nihil aliud quã duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum d autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quoti-

An. mundi 2941. Ante Chri. nat. 1023.

a *Solomonis templũ mẽse Octobri consecratũ.*

b *Arca Dei in templum transportatur.*

c *Sacerdotes Arcam Dei in qua decẽ Præcepta tabulæ lapideæ inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt.*

d *Candelabrum, mensa & altare aureum.*

An. mundi 2491. *Ante Christum nat.* 1013.

dianas hostias offerebant. Cæterùm [a] Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vasorum instrumentũ omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebãt ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repentè globus [b] nebulæ, non asper, nec qualis in hyberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templũ influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templũ descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluẽtibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbísque & se & Deo dignis cælestẽ numen est allocutus. Tu [c] quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec [d] ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari cõstat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc [e] verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificiis ac precibus in cælum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi quod & hic ades, & nusquã interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quò minus vbicunq; te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te desiderant, nocte diéque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidẽtia. Hunc Dauidi suo patri futura quæque iam euenerint, quæque euentura sint prædixisse: hũc ipsi nondũ nato nomẽ imposuisse, quo vocandus esset, quódque paterni regni successor

templum

a *Altare æreum.*

b *Nebula in templo.*

c *Precatio Solomonis ad Deum.*

d *Deus immensus.*

e *Causa exstructi templi.*

templum ei exædificaturus esse:,prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione,& [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos,& extensa ad multitudinẽ dextera:Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiã Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numẽ indiget,nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniãt, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti,laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est,necesse est gratias agere.Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus,quàm voce quam ex aere haurimus,& per hunc rursum ascendere nouimus?Quapropter gratias tibi ago,primùm quòd partem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti:deinde quod mihiipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti,precórque vt in posterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest,& familiã nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurũ & per innumeras successiones propagandũ. Hæc igitur nobis concede, simũlque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad [c] hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templũ ncolendũ deducas, vt nobis appareat in terris quoque te degere.Alioquin tibi paruũ est domicilium vniuersum hoc cœli cõuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu ta-

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Deus verax in promissis.*

b *Oratio Salomonis, qua primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.*

c *Salomon Deum vt templũ hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1023.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus *in peccatū* prolapsus, ob hoc te affligēte aut sterilitate terræ, aut pestilētia, similíve malo mulctatus fuerit, quibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, *salutem votis expetens* exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec [a] solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecūque profecti in hoc loco boni quippiā impetrare à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hāc ædē apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libēter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tū bonarum rerum omniū largitorē. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis [b] enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectātibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturā fecit, in eo tēplo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autē ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum [c] admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim forte genus Hebræorum felicissimum

a Etiam quoque vt exaudiantur in hoc loco precatur.

b Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. Reg. 2.

c Solomon populum ad laudes Dei, gratiarū actionem & precationem hortatur.

mum

mum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauitq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatíque vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustitiam colerent: in primísque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 1941. Ante Christum nat. 1023.

3. Reg. 8.

a *Solomonis in templi dedicationem sacrificia.*

b *Scenopegia festum.*

c *Populum rex dimittit.*

3. Reg. 9.

d *Solomoni Deus iterũ apparet, eique bona quæque si à paterna præcepta nusquã discederet, pollicetur.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1023.

licitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferrent, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extortes, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gẽtis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationẽ hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denũciata sacræ literæ continẽt. Absoluta [b] autẽ templi fabrica: quæ septennio, vt dictũ est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impẽdit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quã credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectũ est, regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structeretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Est hæc tamen pro dignitate fortunarũ Regis ac gentis est exædificata. Operæpretium au-

[a] *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

[b] *Solemnis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac disposition-
nem indicasse, vt ex eius descriptione totã am-
plitudinem lector colligere ac cõsiderare pos-
sit. Basilica[a] erat magna & pulchra, multis co-
lumnis suffulta, quam ad causas forenses agitã-
das, & lites decernendas condidit, capacẽ mul-
titudinis, quæ eò ius peteret, longã cubitos cẽ-
tum, latam quinquaginta, altam triginta, hanc
sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant,
tectam opere Corinthiaco, additis parilibus po-
stibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci
simul & munimentum. In eius medio fuit æ-
des alia, quadrata, lata triginta cubitos, colum-
nis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnifi-
cum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædi-
ficio coniuncta erat domus in vsum Reginę fa-
cta, & aliæ aulæ quò se negociis peractis animi
causa conferebant, omnes cedrinis tabulis cõ-
stratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõ-
structæ, partim ita vt solent regiæ vel tẽpla, in-
crustatæ pretioso marmore quod è locis eo no-
mine celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem
ordinib. aulæis Babylonicis prætexebãtur: quar
tus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽ-
tabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plã-
tarum species, frondibus & foliis tanta subtili-
tate expressis vt agitari quodammodo viderẽ-
tur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad la-
cunar, opere albario tectũ, & discoloribus pictu
ris erat variegatum. Præter [e] hæc erãt & alia cu-
bicula ad voluptatẽ facta & porticus ad ornatũ
regiæ longissimæ, in quibus splendidissima tri-
clinia referta auro. vt q̃ aurea suppellectili ad
omne regij cõuiuij ministeriũ erant instructis-
sima. Difficile est enumerare amplitudinem ac
varietatem aularũ, tam maiorũ quàm medio-
crium, tũ quæ sub terra latebant, quæve in aë-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regina domus aliaque aulæ.*

d *Ornamenta Solemnia regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili referta.*

3. Reg. 10.

Ann. mundi 2941. Ante Christum nat. 1031.

rem elegantissimè attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factũ fuerat. Quin [a] & ex ebore factum erat prægrãde solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradib. ascendebatur. in quorũ singulis in extremitatibus leonum effigies erãt impositæ, totidem aliis supernè imminẽtibus, qua verò parte Rex insidebat, manuũ effigies eũ excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergum suum respiciens: totúmq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomõ viginti annis perfecit, conferente magnã auri vim, maiorẽ argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hæc cedri atque pinus materiẽ. Sed [b] ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittẽs & vinum atque oleũ, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod insulã incoleret. Præterea Galileæ oppida, numero viginti nõ esse procul à Tyro dissita ei donauit, quæ cũ ille perlustrata satis cõsiderasset & non valde probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi nõ esse opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalõ est appellata, voce Phœnicũ lingua id quod displicet significante. Quæstiones [c] etiã ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonẽ transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationẽ sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione pertuincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hũc modum scribẽs:

Defun-

a *Solomonis solium ex ebore factũ.*

1. Reg. 5.

b *Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficiis.*

3 Reg. 9.

3. Reg 5.

c *Solomõ Tyrio Regi ænigmata quædã explicat.*

d *Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit.*

Defuncto Abibalo ſucceſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad inſulam agrum qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idé materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit, primúſq; Herculi ſtatuam erexit menſe peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos ſuſcepta, quòd debita tributa non perſoluerẽt, ſubactis illis victor eſt domum reuerſus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcens, qui problemata à Solomone Hieroſolymorũ Rege iniũcta diſſoluebat. Meminit [a] & Dius ſic ſcribẽs. Abibalo defũcto filius eius Iromus regnũ excepit. Is oriẽtalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit, templũ quoque Iouis Olympij: quod antè ſeparatum erat, medio ſpacio replero aggeribus cum vrbe cõiũxit, & aureis donariis ornauit. conſecenſo deinde Libano materiem ad ſtructuram templorũ cæcidit. Addit quo- [b] Solomonem Hieroſolymorũ Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorũ poſtulantem: quòd cũ ille nõ valuiſſet, magna pecunia mulctatum eſſe. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium propoſita explicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis quum Solomon hæreret, maiorẽ etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterùm [c] Rex quum videret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatem egere, nec ea dignitati vrbis ſatis reſpondere, & muros inſtauravit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Aſoram, [e] & Magedonam, & tertiam

Ann. mundi 2941. *Ante Chriſtum nat.* 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

d *Dius de Solomone.*

c *Solomon Hieroſolymam muros inſtaurat, & turres erigit.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

d *Solomõ vrbes aliquot condit.*

e *Aſoram, Magedo, Gazaram.*

An. mundi 2941 Ante Christum nat. 1023.

Gazara Palæstinæ vrbẽ, quã Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad vnũ habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eã exædificauit, quòd esset natura munita, & ad bella rerúmq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera [a] Betachora, altera [b] Baleth vocabatur. necnõ & alias ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiẽ fructuúmq; vbertatem, & perennib. aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiúsq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorũ dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate verò vnius, ad magnam autem Babylonem inde sex dierũ via protendebatur. Quare autem à reliquis cultę Syriæ partib. hęc vrbs tam procul habitetur, causa est hæc, quòd mediterranea per desertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiũtur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thamadoram [c] eam appellauit, quo nomine etiã nunc à Syris vocitatur. Græci Palmirã nominant. Atque hæc fuerũt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, quẽ factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Mineo ille qui Memphin condidit, quíque multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, vsque ad Solomonis tempora, per mille trecẽtos & amplius annos [d] Pharaones dicti sint, à quodã Rege nomine desumpto: operæ preciũ existimo eorum ignorantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptiis sonat. Opinor autẽ ipsos à pueritia nominibus aliis discretos, quàm primũ Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculũ assumere. Nam & Alexan-

a *Betachora.*
b *Baleth.*
c *Thadamora, siue Palmira.*
d *Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.*

lexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habẽtes, Cæsares [b] appellãtur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariũ in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnassẽus cum cccxxx. Reges post Minæũ Memphis conditorẽ deinceps successisse dixerit. nomina [c] eorũ nõ recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperiũ arripuisset, nomẽ eius ponit Nicaulem, nimirum ea de causa quòd cùm soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsis nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentariis reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonẽ nemo Ægyptiorũ Regũ amplius hoc nomine sit vocatus: & [d] ꝙ post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopię regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nũc verò ideo hæc memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorũ in multis cõsentire. Solomon [e] autẽ Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperiũ eius detrectabant, sub ditionẽ suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tam multas gẽtes Deus sub eorũ imperium subdidisset, ex his potiùs quàm deuictis eiusmodi conditionis homines cẽserentur: sed omnes arma & currus atq. equos & rẽ militarẽ tractare malebant. Chananæi [f] verò quos

An. mundi 2953. Ante Christum nat. 1011.

a *Ptolemæi*
b *Cæsares.*
c *Herodotus Ægyptiorum Regũ nomina non recensuit.*
d *Nicaule Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.*
3 *Reg.* 10.
e *Solomon Chananæorũ reliquias tributa pendere cogit.*
3. *Reg.* 10.
f *Hebræorũ libertas, & Chananæorũ seruitus.*

An. mundi 2953. Ante Chri. nat. 1021.

ad seruitutẽ abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essẽt regij, & sua cuiq. opera atque negocia præscriberent. Quin [a] & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrũ, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur: nõ procul ab Elena vrbe, quæ regio tum in Hebræorũ ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigãtes cum Regiis procuratoribus in regionẽ Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurũ illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talẽtis retrò ad Regem sunt reuersi. Interim [b] ad Ægypti Æthiopiæq. Reginã, mulierẽ sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiã, Solomonis virtutum ac sapiẽtiæ fama delata, cupiditas eã incessit coram visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; susceptа longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cũ eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secũ camelos onustos auro & variis aromatibus lapillisq; pretiosis. Rex verò honorificẽtissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & [c] propositiones illius pro sua prudẽtia facilè explicãs, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorẽ experta quàm audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam [a] cui cognomen

a Solomonis classis. 3. Reg. 10.

b Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

c Solomon Reginæ ænigmata cum prudentia explicat. de Æthiopia Regina Solomonis sapientiam stupet.

men Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorū sumptus tam dapsiles apparatúmque ministerij. nā & cultu erant decentissimo, & per quàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret quātáq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc [a] quotidie contēplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cūctā ius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt repositā, sapientia videlicet, ac prudentia, vel tam amplum regnū tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamē res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cùm de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi Macti tāta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec [b] contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatū vim magnæ æstimationis, lapillorúmque pretiosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illius Reginę munificentiæ ferri acceptā oporteat. Nec [c] mirora fuēre quæ ipsa à Rege cepit, optione etiā illi permissa. nihil enim roganti negatum est:

Ann. mundi 2953. *Ante Christum nat.* 1011.

a *Æthiopia Regina Solomonis prudentiam & sapientiam laudat.*

b. *Solomonis Regina splēdida munera donat.*

c *Solomon Regina liberalitatē remunerat.* Hedio & Russinus cap. 7.

An. mundi 2953. Ante Christum nat. 1011.

sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatē. Atque ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per[a] idē tempus allatis ex Aurea, sicut vocāt, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiúsque parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocātur, quæue ad illiciendos emptores hac appellatione māgonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu siculnam materiam referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuij singulari arte fabrefacta, reliquámque omnem suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportāt s aurum & argentum Regi referebant, multúmq; eboris, & mācipia Æthiopica & simias. Ea[b] nauiga-

[a] *Ligna pretiosa Salomonis allata.*

[b] *Salomonis naues in ultimere trienniũ absumebant.*

tio

tio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celetrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapiētia diuagabatur: quae exciti pleriq; Reges, quo certiores de iā dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant & exquisita munificētia studiosos eius se declarabant. Mittebātur a vasa tā aurea quàm argentea, & vestes purpureae, & omne genus aromata: equi b praeterea currúsq. & muli subinde dis sareinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbātur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quē iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederēt. Habuit enim prius currus mille equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cęteros omnes post se relinquerēt. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoq. capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhaec ramētis auri capillū quotidie spargebāt, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorū reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste cādida manè solebat vrbem egredi. aberat ab Hierosolymis duorū schœnorum spacio prædium nomine c Hettan: hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locū vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidētia rebus in omnibus vtebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit. sed & harum quotquot Hierosolyma regiae sedem ducebant, silice d cōstrauit, tū vt vltro citróque commeātibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributisq. oppida-

An. mundi 2953. *Ante Chri. nat.* 1011.

a *Salomoni plerique Reges exquisita munera mittunt.*

b *Munera Solomoni allata, eiúsq. equitatus.*

c *Hettan.*

d *Via circa Hierosolyma silice strata.*

An. mundi 2964. Ante Christum natum 1000.

tim curribus,& in singula certo numero ad alendum præfinito,circa se quidē paucos reseruauit:loca verò vbi alebantur. [a] curruū oppida appellauit.Argenti [b] etiā tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum:& cedros arbores ante hac nūquam in Iudæa visas,in cāpis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit [c] etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argēti drachmarum pretio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quúmque esset omnium Regū gloriosissimus & piissimus,& opibus ac prudētia omnes superasset,qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patriis moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam [d] insaniens in mulieres,& in rebus venereis immodicus, nō cōtentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias,Tyrias,Ammanitidas,Idumæas: atque ita contēptis semel Mosis institutis,quæ nōnisi gētis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hāc ipsam rē legislator præcauere voluerat,ne per hanc occasionem peregrinis implicarētur ritibus,néve relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Solomon contempsit,voluptate irrationali victus:ductísque vxorib. è principibus virisque illustribus prognatis septingentis numero, & cōcubinis trecentis, & in his Ægyptiorū Regis filia,adeò consuetudine earū est captus, vt ritus earum imitaretur, quò magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior,& mēte iā paulatim

a *Oppida curruum.*

b *Argenti Solomonis tempore,copia.*

c *Equi Ægyptiaci.*

3. *Regum* 11. d *Solomon exteras matrimonio sibi iungens, ab iis seducitur.*

latim senescente, magis etiã patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierũ exteratum ritibus assueuit: quamuis iã ante quoque à præscripto legum discessérat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nã neque illa fas erat facere. Cúmq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutẽ, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illũ propheta missus à Deo, dicens [a] neq; clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non aliũ successorem futurum: sed post hunc defunctum filium pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus tẽplum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suscipiebatur, in cõtrariũ vergẽte. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationẽ est elapsum, dũ hostis eis, Deo sic volente, exortus est, cui nomen [b] Aderus, Regi infensus ob causã hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cúmq; Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumeã subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatẽ arma ferre possent, internecione intra semestre deletis. hic etiam cũ adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domũ & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est cõsecutus: & postquam ado-

Ant. mundi 2964. Ante Christum nat. 1000.

a *Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.*

b *Aderus Solomoni infensus.*

c *Aderus in Ægyptum profugit.*

Ann. mundi. 2964. Ante Christum nat. 1000.

leuit tam carus ei factus est, vt Rex cõiugis suæ sororem, nomine Taphinem, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò [a] accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus reliquere amicum benè meritum cuperet, etsi non semel id petitũ, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cùm iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus [b] impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæã reuertitur. & cum nõ posset gentem suam ad defectionẽ à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidiis impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi [c] cum incidisset in quendam Razarum, qui defciuerat à Sophenæ Rege Adræzaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi [d] extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabataei filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosi eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt Rex, comprobata hominis industria, præmio dignum ducẽs, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam

a *Aderum Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permitteret, orat.*

b *Aderus in Idumaã reuertitur, inde in Syriam se confert.*

c *Razarum cum Adero hostis Solomonis.*

d *Hieroboamus Solomonem infestat.*

dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam [a] ei fit Propheta nomine Achaia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissóque in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiã colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quãtum scis Dauidẽ prius fuisse. His Prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam prouenit, non immemor præsagij Prophetici solicitare populũ cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsique principarum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At [b] ille ad Susacum Ægypti Regem profugus & præsens periculũ euasit, & manendo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Achia Propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurũ ostendit.*

b *Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Solomonis obitum mãnet.*

Solomone defuncto populus à Roboame eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

CAP. III.

SOlomon [c] autẽ iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitę verò nonaginta quatuor: sepelitúrq. Hierosolymis,

c *Mors Solomonis.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

omnium Regum feliciſſimus & opulentiſſimus atq; prudentiſſimus, excepto peccato, ad quod iam ſeneſcens à mulieribus eſt pertractus, de quo & conſecutis mox Hebræorum calamitatibus ſatis dictum eſt. Cæterũ defuncto Solomone, & ſuccedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere ſuſceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miſerunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Iſraelitarum illic habito, regnum de populi conſenſu accipere. Accedunt [a] itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de ſeruitio remitteret, & patre ſuo vellet eſſe mitior. Graui enim illius iugo ſe preſſos fuiſſe. Sic enim firmius ei fore imperium, ſi amari mallet quàm metui. Ille poſt triduum ad poſtulata reſponſurum ſe pollicitus, ſtatim in ſuſpicionẽ venit, quòd ſine mora votis eorum non annuiſſet. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem eſſe ad benè merendum. nonnihil tamen ſpei ſuberat, quòd non ſtatim eſſent repulſam paſſi. Interim [b] ille conuocatis paternis amicis conſultabat, quale reſponſum populo dari oporteat. qui quum benè ipſi cuperent, & populi naturam probè callerent, ſuaſerunt, vt comiter populũ alloqueretur, & poſito aliquantiſper faſtu regio, ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret. hac enim arte captos facilè illũ amaturos, quòd natura ita comparatũ ſit, vt ſubiecti delectentur Regibus manſuetis, & de ſuo faſtigio nonnihil ſe demittentibus. Ibi Deus ſine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus ſententia certè ad præſens ambienti regnum neceſſaria, non probabatur: ſed accitis

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4.

3. *Reg.* 12.

a *Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.*

b *Seniorum conſilium ſalutare.*

accitis æqualibus ſuis iuuenibus,& expoſito ſeniorum conſilio,quid ipſis videretur, proferre iuſſit. Illi,quia nec per ætatẽ poterãt, nec Deus ſinebat, vlteriora cernere,autores ei fiũt ſic ad populũ reſpondendi: minimum digitum ipſius craſſiorem eſſe quàm patris lumbi fuerint:& ſi ab illo duriter habitos ſe putarent, durius etiã in poſterum tractandos eſſe: & ſi ab illo ſcuticis cæſi fuiſſent,expectandũ vt ab illo ſcorpionibus flagellarentur. His delectatus Rex,& ratus decere maieſtatem principatus tale reſponſum,poſtquam tertia die populus ad audiendũ conuenit, omnibus expectatione ſuſpenſis, & exiſtimantibus benignum aliquid ſibi proponendum, omiſſo amicorum cõſilio, ex [a] iuuenum ſententia reſpondit, non ſine Dei voluntate,vt Achiæ vaticinium ſuus euentus ſequeretur. Icti enim velut ferro tam duris verbis nõ ſecus ac ſi minis ad rem iã eſſet peruentum, per indignationem vnò ore exclamant,nihil [b] ſibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipſe templum quod pater exſtruxiſſet, manifeſtè defectionem præ ſe ferentes. Adeóque pertinax ira fuit,vt Adoramum quæſtorem regium, miſſum ad excuſandum iuuenilis linguæ petulãtiam, placandóſq; concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, ſe in famulo ſaxis impetitum, veritúſq; ne cõceptum ſemel odiũ in ipſius caput effunderetur, trepidè conſcenſo curru quantum potuit, Hieroſolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus ſuffragiis Regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit.id [c] Roboamus ægrè ferens, conuentu duarum tribuum ſibi ſubditarum

Ann. mundi 2971. Ante Chriſtum nat. 993.

a *Iuniorum conſilium, quod Roboã, ſenierũ ſpreto, ſequitur.*

b *Iſraelitæ petitionem ſuæ repulſam paſſi à Roboamo deficiunt.*

c *Roboam apoſtatas vi retractarum à propoſito abſtinere iubens.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

indicto,& delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetā interceſſiſſet, admonens nefas eſſe ciuile bellū mouere, præſertim cum Deo volente populus ab eo deſeciſſet. Nunc[a] prius Hieroboami Iſraelitarum Regis geſta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum Regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis conſtructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo poſt inſtante Scenopegia, cogitans ſecum, quòd ſi permitteret populo Hieroſolymitanam profectionem, & feſti illic celebrandi poteſtatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facilè mutata voluntate, ſéque relicto ad priorem regem accedere poſſet, idque non dominationi ſuæ tātum, verum etiam vitæ periculoſum foret, ſtatuit hoc modo rebus ſuis conſulere. Duas[b] vitulas ex auro fecit, & conſtructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum ſitum eſt ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobiq; conſecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipſe præerat, pro concione in hunc modum eas eſt allocutus. Viri populares,[c] notum vobis exiſtimo, quòd nullus locus Deo eſt vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: ſed vbique nota exaudit, vbiq; cultores ſuos reſpicit. Quare nō placet mihi, hoc tempore vos Hieroſolyma vrbem infenſam longo itinere proficiſci religionis etgò. Homo illud templum ſtatuit, quem admodū & ego duas aureas vitulas cōſecraui, alteram in Bethelis, alterā in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cōfluentes, illic Deum ritè adore-

a *Regia Ieroboami.*

b *Vitula Ieroboami eur facta.*

c *Ieroboam idolalatria fuiſſe.*

tis.

tis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq. ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa [a] fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: móxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cúmque iam holocaustomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Exorietur [b] quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur [c] altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: móxque [d] sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

a *Neglectus cultus diuini omnium malorum causa.* 3. Reg. 13.

b *Vaticinium contra altare in Bethel.*

c *Miracule vaticinium cõfirmatur.*

d *Emortua dextra sanitas restituitur.*

Ann. mundi 2971. *Ante Christum natum* 993.

esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affectæ dexteræ vigorem pristinũ redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetã vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur quà venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eò magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat [a] in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus, cúmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eũ patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne Rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis vt euestigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigrè iussa exsecutis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus inter quiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certè apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se obiectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, pœnæque modum, denun-

Medio & Ruffinus cap. 9.

a *Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur.*

denuncians. Fore [a] enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternũ monumentũ inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quò minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymã, leo factus obuiã, detractum de iumento necauit, nihil læso asino imo & illũ & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec viatores quidã rem visam pseudoprophetę renunciauerũt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, inibíq; magnificè sepeliit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrẽt. Vera enim esse quæcunq; ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis, ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetę reddita, & iniuncta filiis mandata, cũ esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo [b] verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominẽ Dei vatémq; optimum vociante, cœpit hanc eius opinionẽ maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dũ altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quòd tot ac tantarũ victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse necatũ: adeò nihil diuinũ, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentẽ eius à Deo & iustis ac piis operib. in totum auersam in extremam impietatem præcipitauit. Iã tantum enim posthac contra om-

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

a *Inobedientiã prophetæ pœna & sepultura.*

b *Iadonis Prophetiã Ieroboamo Pseudoprophetæ offuscat.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 913.

ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo in dies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is [a] duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc Bethleem, Etãme, Thecos, Bethsar, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æquè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulísq; sua præsidia & præfectos imposuit. frumento, vino, oleo, cæterísq. commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quãtus multis millibus sufficeret. Ad [b] hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarũ ditione cõfluxerunt, Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erãt boni ac iusti, patrias suas relinquebãt, vt Hierosolymis Deũ colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est, vt Heroboami regnũ integro triennio talibus accessionib. crescceret. Qui [c] cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatã aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham, erãt enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta, & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiã verò Machæ filiũ successorẽ sibi designauit, eíque fidei thesauros suos & munitissimas quasq. vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrũpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns [d] enim sui regni tan-

a Hedio & Ruffinus Cap. 10.

2. *Paral.* 11.

a *Roboami vrbes munitæ.*

b *Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.*

c *Roboami vxores & liberi.*

d *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

ca incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus cõtemptor veræ religionis, ita vt etiã populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidẽ ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studijs Regem suum offenderet.

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.

CAP. IIII.

HAnc cõtumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic [a] enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus 10200. equitum 6000. peditũ 400000. eius miles maximè ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. Irrumpẽs igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo [b] Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vbi cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus, ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas [c] quoq; Prophetæ eos terruit, dicens Deum minari deserturũ se illos, qui cultum ipsius priores deseruerãt, quãobrem consternati: & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus [d] autem videns eos sic af-

Aliàs ca. 5.

a *Susacus magno copijs Iudæam inuadit.*

b *Hierosolyma obsessa.*

c *Samæas Propheta Iudæorum impietatem arguit.*

2. *Paral.* 2.

d *Samæas populum cõsolatur.*

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

fectos,& peccata ſua confitentes,per Prophetã denunciauit,nolle ſe eos perdere: ſubditurũ tamen Ægyptiis,vt experiantur, vtrum commodius ſit,Deo ſeruire an homini. Suſacus autem Roboamo propter metum dedente Vrbem,cõditiones non ſeruauit. ſed [a] deprædatus templum,theſauros tum Deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine,ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea ſcuta & clypeos, quos Salomon Rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit,quas Dauid dedicauerat,à Sophenæ Rege acceptas: atq; ita cum optima præda domum eſt reuerſus. Meminit [b] aatẽ huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantũ errans,& quòd, peruaſis multis aliis gentibus, etiam Palæſtinam Syriã ſubiugarit,hominibus non expectata vi,deditionẽ facientibus. Apparet autem ſatis,quòd noſtrã gentem dicere velit ab Ægyptio ſubactam. narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos, qui prius,quàm martem experirentur,deditionem feciſſent,in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex noſter qui vrbem,antequam oppugnaretur,dedidit. Idem ait Æthiopas quoque ab Ægyptiis circumciſionem virilium didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palæſtinos fateri ſe hãc ab Ægyptiis accepiſſe. Conſtat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæſtina Syriæ præterquàm nos. Sed de his quiſque ſuo arbitratu ſentiat. Poſt [c] Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorũ numerum ſubfecit,eáq; ſcutarils & excubitoribus ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore,quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eò quòd perpetuum

a *Hieroſolyma & templum depræ-datur.*

3. Reg. 14.

b *Herodotus de hac expe ditione quid ſcripſerit.*

c *Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum fa-cit.*

d *Roboamus moritur ei, Abias in re gno ſucce-dit.*

petuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibus decem & septem in principatu exegit, vir arrogans ac insipiens, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in Regiis conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

Ann. mundi 2988. *Ante Christum nat.* 976.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 3 Reg 14.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is [a] nullum neq; modũ, neq; finẽ impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam cõtumeliam, dignámq; tanta impietate pœnã, nõ multò post Deus in caput ipsius atq. familiæ vertit. Cúmque [b] filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suam, mutato cultu, sumptõq; priuato habitu, ad Achaiam Prophetam proficisci. esse enim hunc virum in prædicendis futuris mirificũ, à quo ipse olim regnũ sibi deberi cognouisset. mandauítq; vt quasi peregrina de filio percõtaretur, esset-ne præsentem morbũ euasurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achaias degebat, peruenit. Iámq; aduentante ad illius ædes muliere, cęcutiẽti præ senio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eũ veniret, & quid ad interrogata respondendũ sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitẽ simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam celas? Deum certè latere nõ potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mãdauítq; quid tecũ loqui debeã. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniã ęte magnum è paruo & nihil reddidi. & absciss-

a *Ieroboami impietas.*

b *Ieroboami filio ægrotãte, mater ad Achaiam Prophetam mittitur.*

c *Pœna Ieroboamo & populo prædicta.*

Ann. mundi 2983. Ante Christum nat. 976.

so à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horũ beneficiorũ fusiles Deos, quàm me, colere maluisti: ideo delebo te, & tuũ genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitib. deuorabuntur, constituam enim Regem super populũ meum, qui neminẽ è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphratenses regiones dispergetur, quia Regis impietatẽ est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est, sepelietúrq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurã filij mortẽ iam tum deplorans plangénsq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersáq; domum, illum quidẽ, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit. Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

CAPVT V.

Aliàs ca. 6. a Ieroboami contra Abiã Iudæ Regẽ expeditio.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filiũ Roboami, duarum tribuũ Regem qui tũ patri succesſerat, duxit exercitum, propter ætatem eius nõ satis administrandis rebus maturã sperans se facilem victoriam reportaturũ. Ille verò, audito aduẽtu Hieroboami, haudquaquã est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis spe-

perauerat, impigrè [a] collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samarō, & prope illū castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autē in castris quadringenta millia militū: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuêre. Vt verò pugnādi studio acies instructæ ex aduerso constitêre, Abias, occupato editiore quodā loco, manu mota silētiū ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd [b] Dauidi atq; eius posteris regnū in multas ætates duraturū diuinitus sit cōcessū, ne ipsi quidē ignoratis: quò magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nūc ab illo cōtra nos stetis iusto Dei suffragio principatū obtinētes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorē enim eius partē Hieroboamus iā nūc iniusta vi occupat. Sed nō diu fruetur sua tyrānide, dabit Deo pœnas perpetratorū scelerū, qui finē imponet eius nefariis facinoribus, quādoquidē ipse non vult imponere atq; etiā vos ad omnē iniquitatē incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantū quia malis consiliis seductus, parū comiter vos allocutus est, irati deseruistis nō tā illū quàm Deū optimum maximum, legésq; eius omnium, quæ vnquā fuêre, sanctissimas. Atqui æquum erat veniā dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & cōcionandi nō admodū perito, sed etiā si re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hāc gentē beneficia. Par enim est parentū meritis posterorum errata cōdonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis. ac ne nunc quidem habetis sed tam numeroso exercitu contra nos venistis. qua quæso re fretis? num aureis illis vitulis, &

An. mundi 2988. Ante Christum natum 976.

a *Abias contra Ieroboamum exercitum colligit.*

b *Abia ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat.*

An. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

aris ac lucis celsioribus, quę non religionis, sed impietatis vestrę argumēta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profectò penes nos est qui cōstāter in seruandis legib. & veri numinis cultu perseueramus: quē nō manus artificis è materia fragili, sculpserūt, neq; sceleſtus Rex cōmentus est ad imponendū vulgo ignobili, sed qui cōditor est omniū, & principiū huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis cōtra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantā felicitatem peruenistis. Dū in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticū populū, interim à Hieroboamo pars copiarū occultè missa à tergo Abianorum cōspicitur: qui circumuentos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnémq; fiduciā in Deo ponere: illū certè nullis hominū insidiis circumueniri. Ad [a] hanc Regis vocē redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit cæleste auxiliū, quod hostium vigorē retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantā enim stragem ediderunt, quāta in nullis vel Græcorum vel barbarorū inuenitur cōmentariis. Cæsis enim quingētis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itémq; Isanam & huic coniunctā ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus

a *Abias victoria potitur.*

functus a enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sex decim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII. ei susceptus est. In b regnum successit filius Asanus, matre Macha genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus Rex decem tribuum, cùm regnasset annis viginti duobus, secundo iã anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eóque in principatu biẽniũ exegit. Quo tẽpore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorũ vrbẽ, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidã è domesticis eius amicis Basanes Macheni filius insidiis interceptũ occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euentíque iuxta Prophetæ vaticiniũ, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabãtur à canibus laniati absumerentur, qui verò in agris ab alitibus. Atq. in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

An. mundi 2991. Ante Christum nat. 973.

a *Mors Abiæ.*

3 *Reg.* 15.

b *Asanus Rex Iudæ.*

Abiæ pugna aduersus Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

CAP. VI.

ASanus c autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruãtissimus, quíq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus cõsonũ. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immũdiciis, habuítque in exercitu lectissimorum vi-

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 8.

c *Asani pietas.*

3 *Reg.* 15.

An. mundi 3000. *Ante Christum natum* 964.

torum ſcutatorum ac haſtatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitici ſcutatorum & ſagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius[a] regni anno decimo Zaræus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progreſſo vſque Mareſam, quæ eſt vrbs ditionis Iudæ, occurrit Aſanus, & [b] inſtructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomẽ Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oránſque vt victoriam ſibi contra tam multa hoſtium millia dignetur annuere. Veniſſe ſe ad dimicandum cum Zaræo ſola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortiũ victores poſſet reddere. Hæc precanti Deus victoriæ ſignum obtulit: quo viſo Rex alacris cum hoſte conflixit, cæſiſq; plurimis, reliquos terga vertentes vſque in agrum Gerarenũ perſequutus eſt. Verſi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idẽ & in caſtris hoſtium factum eſt vnde multum auri egeſtũ eſt, prædáque abacta camelorum, iumẽtorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertũtur Hieroſolyma, iámque non longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam, is poſteaquã agmen conſiſtere iuſſit, orſus eſt dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigiſſe propter ſeruatam iuſtitiam ac pietatem, & quia ſemper Dei voluntati obtemperauiſſent. Quòd ſi ita, vt cœperant, pergerent, in poſterum quoque victorias de hoſte & vitam fortunatam eiuſdem fauore illis expectãdã: ſin verò à religione deſciuerint, omnia cõtraria illos manere: ſequuturúmque tale tempus, in quo neque propheta verax

[a] *Æthiopes arma cõtra Aſanum capiunt.* 2. Par. 14.

[b] *Aſani victoria.*

verax in populo reperiatur, neque ſacerdos iuſtitiæ cultor: túncque & vrbes eorum ſubuertẽdas eſſe, & gentem per omnes terras diſpergẽdam, erronúmque more vitam acturam nullis certis ſedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus eſſet probitati ſtuderent, & diuinũ fauorem ſibiipſis non inuiderẽt. His auditis Rex vnà cum populo gauiſi ſunt, dederúntque [b] operam & publicè & priuatim, vt religio ſarta tecta maneret, dimiſſis à Rege per totã regionẽ, à quibus hoc negotiũ diligenter curaretur. Nũc relictis in hoc ſtatu Aſani duarum tribuũ Regis rebus, reuertor ad Baſanẽ Iſraelitarũ Regem qui Nadabo Hieroboami filio cæſo, regnũ eius occupauerat. Hic [c] in Tharſe vrbe electo domicilio vigintiquatuor annis regnauit ſceleratior, magiſque impius quàm vel Roboamus vel illius filius afflictor populi, & aduerſus Deũ cõtumax. Quapropter [d] miſſo ad eum Gimone propheta prædixit ſe totum ipſius genus exciſurum, & eiſdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eò quod Rex à ſe conſtitutus ingratus fuiſſet. nulla in adminiſtrãdo regno pietatis aut iuſtitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior, ſed ſceleratiſſimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis ſeſe cõtaminaſſet. Cui quum ſimilis eſſe voluerit, meritò etiam ſimilem exitum habiturum. At Baſanes poſteaquam cognouit imminentes pro ſcelere ſibi ac ſuo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in poſterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: ſed velut propoſito præmio, ſi ſtrenuè pergeret; ac ſi per prophetã ampla ſpes propoſita, nõ calamitas denũciata eſſet, ſeipſo factus nequior, indies data opera ſcelus ſcelere cumulabat. Poſtremò [e] cũ

An. mundi 3000. *Ante Chri. nat.* 964.

a *Azaria propheta ad populum adhortatio.* 2. *Paral.* 15.

b *Religio in Iſraelitico populo renouata.*

c *Baſanis impietas.*

3. *Reg.* 16.

d *Prophetia contra Baſanem regem.*

e *Baſanes Ramathenẽ capitum mutatur.*

An. mundi 3006. Ante Chri. nat. 958.

exercitu aggressus est vrbē nō ignobilē Ramathonē, distantē quadraginta stadiis à Hierosolymis: quā captā muniebat, vt eā sedē belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At *a* ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: móxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare, qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerūt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarū Rex, omissa munitione Ramathonis ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è cōuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cōdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha, Nec *b* postea Basanes bellū instaurare voluit, fatali morte præuētus, sepultúsq. est in Asane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterū regni annū periit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem imminissa equitū turma facilè oppressit per absentiā tā præfectorū quàm militum, qui tū omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuēre.

a Asanus Damascenos in Basanē concitat.

b Mors Basanis.

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamarez, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

CAPVT VII.

c Extirpatio stirpis Basanis.

DEinde c ex magistro equitū factus Rex tam Basanis stirpē iuxta Gimonis vaticinium

Ann. mundi 3021. Ante Christum nat. 943.

vnus extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatē, quo Hieroboami progeniē internecione absumptā diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiā properat, eáque expugnata vi potitur. Zamares [a] videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectóque igne simul cum ea se quoq; cōcremauit, regni sui die septimo. Quo [b] facto confestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, aliis Amarinū regnare volentibus. Cuius factio quū tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo [c] anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaraeū vocauit à Samaro, de quo montem emerat in quo vrbs sita est. Hic nihil è priorib. Regibus differebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantū agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & cum toto suo genere exstirparentur. Hic [d] Samariæ diem suum obiit, succedēte Achabo filio. Hinc certè videre licet, quā curæ sint Deo res hominū, & quomodo bonos diligat, malos contrà funditus eradicet. Israelitarū enim Reges propter impietatē breui tempore alius ab alio cū totis familiis sublati sunt. Asanus [e] verò Hierosolymorum duarúmque tribuum Rex ob pietatē ac iustitiam feliciter Dei fauore viuēs, ad extremam peruenit senectam, & pòst vnū & quadraginta regni annos, bona morte decessit, cui mox Iosaphates suus

a *Zamares seipsum cō cremat.*

b *Diuersa populi studia.*

c *Amarinus Rex Israelis.*

d *Amarinus moritur, eique succedit Achabus filius in regno succedit.*

Aliàs ca. 10.

e *Asanus Rex moritur, cui Iosaphates filius succedit.*

An. mundi 3031. Ante Christum nat. 931.

cessit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum Regem retulit, quemadmodum paulo post dicetur.

Cæterùm Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ [a] Iezabela, móxq; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc mulierecula audax & temeraria, adeóq. impotẽtis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plãtare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse Rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante se Reges superans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens [b] eũ prænunciare, q̃ nec pluuiam illis annis daturus sit, nec roré, donec ipse vates non compareret. Additóque iureiurando quò magis rẽ confirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentẽ quẽdam degebat, vnde potũ haberet. Nam [c] cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui postquã ob inopiam imbriũ exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierẽ viduam inuenturũ præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iámque nõ longè à porta aberat quum videt mulierẽ operariam ligna colligentẽ: & significante Deo hãc fore eam

a *Iezabela. 3 Reg. 17.*

b *Annonæ charitas Israelitis prædicta.*

c *Eliam coruus cibat.*

alteram

altricem, salutatã prius rogauit, vt aquã potabilem afferret, abeuntémq; iam reuocans, & pãnem portare iussit. Iurauit illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniséq; se eò, vt collectis lignis, sibi & filio panẽ coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primùm mihi paululũ paratum affer. polliceor enim tibi nũquam in vase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunq; propheta petierat, fecit: deincépsq; & sibi filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quamdiu durauit siccitas. Meminit [b] autem huius inopię pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum Regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsq; ad insequentis anni Hyperberetæũ continuus, qui cum supplicationes indixisset, secuuta est magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cùm filius eius morbo prævalente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideò multatã se filij morte dicti tans. Ille [c] consolabundus iubet eã sibi tradere filium, breui recepturã viuũ: acceptúmq; mox in proprium cubiculũ detulit, quo depositò super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero, rogabátq; vt remisso spiritu

Anno mundi 3037. Ante Christum nat. 927.

a *Sareptanæ viduæ, Eliã suscipienti, oleum & farina non defuit.*

b *Menander de fame tẽpore Eliæ.*

c *Elias viduæ filio vitam restituit. 3. Reg. 18.*

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

vitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinę mentis interpretem. Paulo[a] deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset. verum etiam equis cæteríſq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia: cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cúmq; multum quæsitus propheta Elias nusquã cõpareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, alià Rex, alià dispensator viã ingreditur. Erat autẽ vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas sæuiebat cædibus, centũ ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentãdos. Huic à Rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutátur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nuncieť: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest vt dum ego Regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris aliò rapiat: & Rex, te nõ reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus. quum scire possis quàm sis studiosus tui similium[b], qui centum Dei homines furori Iezabelis erupui, & nunc eis in latebris aliméta suggero. Propheta cõtrà iubet

[a] *Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur.*

[b] *Achabus Eliam quærit.*

[c] *Obediæ centum Prophetas absconditos sustentat.*

iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramẽto interposito se quoq; eadem die in eius conspectum venturũ. Quo indicio postquã Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cũ indignatione. Tune es, inquit Hebræorũ ille turbator? tune sterilitatis huius autor? At[a] illè nihilo blandior, ipsum & eius familiã cum suis externis sacris causam malorũ omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt ea, & totum populũ in Carmelũ montem ad se conuocet, simúlq; suos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti è Rege ad constitutũ locum confluxerunt, Elias in medio cõstitit, & quousq;, inquit, inter vtrunq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solũ creditis, hunc & mandata eius sequimini. quòd si non huic, sed externi diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo[b] verò nihil ad hęc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel propij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates cõtra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorũ struẽ imposito, sed nullo igne subdito: idẽ oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquã placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacrã rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cũque suis precibus & inuocationibus nihil proficerẽt, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiãt. Illis verò à mane vsq; meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lãceolis sua

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Achabum Elias impietatis accusat.*

b *Elias populi superstitionem arguit.*

An. mundi 3057. Ante Christum natum 917.

corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi veniſſent, amotis sacrificis illis fanaticis iuſſit vulgum propius obſeruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui poſtquam acceſſit, acceptis duodecim lapidibus iuxtà numerũ tribuũ Iſraeliticarum altare ex eis inſtaurauit, foditq; circum illud foſſam bene profundã, & coaptata ſuper altare ſtrue lignorum victimáq; deſuper impoſita, quatuor hydrias fontana aqua plenas ſupra altare iuſſit effundi, ita vt foſſa quoq; repleretur aquis ſuperfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam diu populo oſtendat ſuam potentiam: & [a]ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapſus inſpectante populo, tum victimã tũ aquam omnem circumfuſam abſumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viſo Iſraelitæ proſtrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & ſolum verum confitendo: cęteros nihil aliud eſſe quàm numina vanis ſtultorum hominum opinionibus conficta: móxq; [b]comprehẽſos eorum prophetas interficiũt, Elia ſic iubente: qui & Regem abire ad prandiũ iuſſit, nec eſſe amplius ſolicitum: breui [c]enim viſurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conſcendit, & cùm humi deſediſſet, caput genibus applicuit, iuſſitq; famulũ aſcenſo quodam ſcopulo ad mare proſpicere, & indicare ſicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non ſemel aſcenſo ſcopulo, ſed nihil ſe videre retulit. Tandem ſeptimò reuerſus ait ſe vidiſſe in aere neſcio quid nigricans, humano veſtigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbẽ redeat, prius quàm profuſus imber occupet. Qui poſtquã ad Ieſraelã vrbẽ cœpit tendere, ſine mora offuſcato aere & inuoluto nubib. procella mixtus

a *Elia doctrina & officio miracula confirmatur victima igni cœlitus abſumpta.*

b *Belli ſacerdotes interfecti.*

c *Elias pluuiam venturam prædixit.*

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

tus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currum vsque Iesraelam Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela verò Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quódq. prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illũ occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At [a] Elias territus fugit in vrbem Bethsabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finib. Idumeæ contermina: relictóq; ibi famulo ipse in desertum abiit. Cúmq; [b] precatus esset mortẽ, quòd nõ esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadã obdormiit: & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cùm comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsque montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendã specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa [c] deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percõtante quamobrem relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorũ Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factũ ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit, sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatúmque mox vt domũ reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæi filium apud Damascũ verò Syrorum Azaelem: & pro [c] se prophetam Elisæũ cõstituat, ex Abela vrbe oriundũ. Impios [d] pœnã daturos, alios Ieu Regi, alios Azaeli.

3. *Reg.* 19.

a *Iesabelam Elias fugit.*

b *Cura Dei pro suis.*

c *Eliã Deũ in deserto alloquitur.*

d *Ieu Rex Israelis.*

e *Eliſai vocatio.*

An mundi 3040. *Ante Christum nat.* 914.

His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæũ arantem cum quibusdam aliis impellẽtibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suũ iniecit: qui euestigio prophetare occepit, relictisque bobus sectator Eliæ factus est. Rogauit tamẽ vt prius sibi liberet parentibus valedicere. quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac ministrer ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet: regiis fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio, aut si mallet vnum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauisse id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructu percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionẽ amisisset, quia nõ licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quã rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier cõtra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Mox literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebãtur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de me-

Hedio & Rufino Cap. 14. al. 11. 3. *Reg.* 21.

a Historia Naburhi ob prædium Achabo negatum lapidati.

de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio convictus Deo ac Regi fecisse convicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suadétque vt fine suo sumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum id prædium euestigio se confert. Deus [a] autem iratus Eliam mittit, vt Regi in eo rure occurrat, rogétque quid ita occiso vero domino, eius prædij hæreditatem iniustè sibi vsurpet. Quem vbi ad se veniẽtem vidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & Regis & Reginæ sanguiné, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppresserat. Tum [b] demum Achabũ eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum, nudisque pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam; quandoquidem sceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas datũrum.

Am. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

[a] Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinam prædixit.

[b] Achabi pœnitentia.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.

CAP. VIII.

DVm [c] hæc circa Achabum geruntur, eodẽ tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex cõtractis è toto regno suo copiis, ascitisq. vltra Euphatem triginta duobus sociis Regib. contra Achabum duxit. qui intelligens se im-

[c] Bellũ Adadi contra Achabum.

An. mundi 3940. Ante Chri. nat. 924.

patrem eius copiis à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missōque, a caduceatore ad Achabum, petit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quidnā peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatésq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliā Syrus mīsit, postulans vt quandoquidem ipsius cōfessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq. liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberēt. Achabus lætus secūda legatione Syri, aduocata cōcione dicit se libēter pro pace & ciuiū incolumitate vxores ac liberos suos omnésq. facultates proprias fuisse traditurū. Hoc .n. prima legatione Syrū periisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutētur, & nihil in eis quod sit pulcherrimū relinquant, nimirum belli ansam quærentem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturū se tamē, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit b tota concio contemnendum esse cum sui mandatis insolentem barbarum, & bellum alacrite

a *Legatio Syri ad Achabum.*

b *Responsum Syrii legatis datū.*

etiter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referēdum dedit. quod primis postulatis nunc quoq. consentiat, securitatis ciuium gratia posteriora non admittat, atq. ita eos dimisit. Hoc [a] responso commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocē eum esse fiducia mœnium, se verò parem illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondēte, inter armatos non verbis sed factis decernēdum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis Regibus responsa referūt. Ille euestigio mandat circumuallari vrbem & aggerē erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidem superueniens exemit, dicens [b] Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cōtinget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repētè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam ei obuiam cū his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principium congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Fiducia Adadi in milite.*

b *Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.*

Ann. mundi 3040. *Ante Christum natum* 924.

est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus [a] verò lõgo spatio Syros persecutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulẽtis castris, auro & argento referris, captis etiam equis Adadi & curribus, domũ in vrbẽ reuersus est. Cæterùm propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurum enim Syrũ iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocaris amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus cõmittatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorũ retineret, & satrapas illis præficeret, supplementúmque in sua ditione, tã equitũ quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq. operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitũ in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris cõtulit, quamuis numerò militum longè inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriã pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in cãpis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motũ est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq. suos ex aduerso instruxit. Nec mora col-

[a] *Victoria Achabi à Syris reportata.*

[b] *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

ra collatis signis acriter vtrinque pugnatū est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientiū equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorū ruina oppressi sunt circiter viginti septem millium, prælio verò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot finitimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israelitici Regis prædicātibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititicium eius in perpetuum futurum. Tum [a] ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratríque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptúmque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratiis, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurúmque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere [b] deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum

An. mundi 3041. Ante Christ. natum 923.

a *Achabus in gratiam recepto Adadæ, fœdus cum eo facit.*

b *Achabus ob dimissum ab ipso Adadum taxatur.*

An. mundi 3041. *Ante Christum natum* 923.

contra Israelitas expeditionis exitum Prophe-
ta quidam, nomine Micheas, accessit ad quen-
dam Israelitam, iussitque eum vt vulnus sibi in
caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui
quum patere nollet, daturum inobedictiæ pœ-
nam prædixit, & leonis incursu perituru. Quod
quum ita euenisset, alterum Prophetam adiit, i-
dem imperãs. A quo incunctanter ictus, & vet-
ticem saucius, obligato capite venit ad Regẽ,
dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno
captiuum quendam asseruandũ accepisse: quo
fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur
ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc
interminatus sit, si captiuus effugeret. Respon-
dente verò Achabo meritò id passurum, soluto
capite agnoscendum se Micheas præbuit.
Hac autem arte vsus est, quò maiorẽ vim ver-
bis suis adderet. Ait enim Deum in Regem a-
nimaduersurum, quòd Adadum hominem im-
pium & contra diuinitatem contumeliosis di-
ctis furentem elabi permisisset. Futurum enim
vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & po-
pulus eius ab exercitu. Rex [a] libertate Prophe-
tæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, &
vehementer ea prædictione contristatus do-
mum se recepit.

[a] *Propium piorum do-ctorum.*

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

CAP. IX.

[b] *Pietas Iosaphati.* 2. *Paral.* 17.

HActenus de Achabi rebus, nunc [b] ad Iosa-
phatum Hierosolymorum Regem reuer-
tor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes
ditionis suæ dispositis, ne illas quidẽ sine præ-
sidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræ-
mitica de Hieroboamo decem tribuum Rege
ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxi-
liatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac

pius

pius,& per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est,vt & ipsi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eũ muneribus declarauerunt, vt hinc quoq; tã diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incremẽtum caperent. Anno autem regni sui tertio cõuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earúmq; obseruantiam atq; religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamẽ huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ [a] quoq; gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiã & ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcẽtos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Muniuit [b] etiã magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorũ peditum ducenta millia, alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centũ octuaginta scutatorum millia, absq; militibus, qui per oppidorũ præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmq; libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento, vino & carnibus. rogatúsque est ab Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret, ad recipiendam vrbem Ramathã in Regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito, [c]

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

[a] *Pax tempore Iosaphati.*

[b] *Iosaphati exercitus.*

[c] *Iosaphati cum Achabo in Syros expeditio.* 3. Reg. 22.

Ann. mundi 3047. *Ante Christum nat.* 917.

quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò cẽsebat, si qui Prophetę essent, accersendos, & *consulendos de expeditione* quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occidetur.

CAP. X.

a Pseudoprophetæ placentia prædicunt.

ACHabus[a] verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit, Regi bellũ contra Adadum mouenti victoriã & vrbis dominiũ, propter quã bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellũ suadentibus: vincendum enim Syrũ, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorũ verbis, & quòd falsi vates essent: percontatúsq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiã futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foréq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum

b Michæas verus Prophetæ.

vocari[b] Michæam Iemblæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat: cęteros omnes Prophetas victoriã Regi prædicere. Respondit vates sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit.

Vbi

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, nō aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumib. redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michæa verò constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prędicere, illum verò spe victorię solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendū sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnius è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandū quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrariam dicere, quòd perituras sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidētius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Propheram iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias cōtra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deū significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans nē luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquā præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vatinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, *sed solum* Regem Israelitarum. Syri [a] verò primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciē, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse *alium*, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum [b] Achabum ad necē quærendo, nec tamē inueniendo, tandē vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertū sagitta, Regem per thoracem in pulmonē sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigā iussit currū extra prælium *euehere*, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cúmq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per caduceā

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. Reg. 22. al. 12.

a *Achabum & Iosaphatum in Syros mouent.*

b *Achabus in prælio vulneratus moritur.*

ceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ tradetur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramatham, iuxta Michęæ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionē euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.*

II. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*

VII. *Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.*

IIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regno bello impetit.*

V. *Ioramum à Ieu magistro equitum, cum vulnere sagitta occiditur, & cum eo Hierosolymitanum Rex Ochozias.*

VI. *Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*

VII. *Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post septimum annum cæsa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

VIII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.*

X. *Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XI. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*

XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos, in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramum

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

Anno mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

CAP. I.

IOSAPHATO [a] autem Regi post supplicias cõtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrẽs, reprehendit eũ, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suã bonitatẽ, licet malè, quod nõ debuerat, fecerit. Post eam admonitionẽ Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populũ [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultũ pietatis docendo: cõstitutísq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec munetibus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderẽt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cõtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantẽ esse deceat, in qua & tẽplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorũ numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cũ Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddum vrbem Asphaltitę lacui vicinã castra me-

4. *Reg.* 3. 2. *Paral.* 19. 20.

a *Iosaphatũ Iehu Prophe ta, quod Achabo auxilium tulerat reprehẽdit.*

b *Iosaphatum cultum verum renouat.*

c *Iosaphatus magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in Regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & [a] ad templum versus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendã de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templũ id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuináque ope adiutus inuasores suos malè mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodẽ totius populi cum vxoribus liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deũ [b] preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturũ se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiã hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuũ, cui nomẽ Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores cõsiderent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deũ, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Dilaculo verò progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & non struendam quidẽ aciẽ, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendásq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis cõsilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus

a *Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.*

b *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Iosaphatus victoriam peperit.*

verò

An. mundi 3048. *Ante Christum nat.* 916.

a verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debaccharentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Ioſaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sedoté & sanguiné victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáq; fuit multitudo, vt ęgrè per integrũ triduum omnia spolia legerẽt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandã conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à c quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuũ Cõuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cũ exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eã Regi sanctitatis ac pietatis opinionẽ conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarũ nauiũ, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quòd nõ benè regerentur præ magnitudine. Quo factũ est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Ioſaphato. Achabi d verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solicus

a *Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Ioſaphati apud quoſcunq;.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.* 4. Reg. 1.

Anno mundi 5048. Ante Christum nat. 916.

erat,pendere amplius detrectauit.Accidit[a] autem vt Ochozias de solario domus suæ descé-dens per gradus prolaberetur,morbóq; ex hoc casu contracto,Accaronem ad Myiodis(id Deo nomen erat)oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorũ verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit,vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur,an Israelitæ proprium Dẽũ non haberent,quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iubertq; eos reuerti,& Regi dicere,eum nõ reualiturũ. Quod quũ Elias fecisset,nunciis his auditis cõfestim adRegẽ reuersi sunt.Quo demirante celeritatem reditus,& causam quærente,aiunt sibi occurrisse,virum quendam,vt vetuisse vlterius progredi:iussisq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet.Rege verò iubente,vt sibi figuram hominis illius designarent,dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui eum intellexisset Eliam per hæc descriptũ à nuntiis,misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit,& ad Regẽ venire.In hoc enim se missum,vt ni sponte sua faciat,vi coactum eò pertrahat. Ille [c] præfatus se prodigiũ edicturum,quo verus Propheta nosceretur,& igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum,malũ hoc eis imprecatus est: móxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit,quorum clade ad Regem perlata,iratus aliũ centurionẽ cum totidẽ militibus adEliam mittit:qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset,ni voles sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium.Is quòd esset cordatus

a *Ochozias grauiter prolapsus decumbit,oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.*

b *Forma & habitus Eliæ Prophetæ.*

c *Ochoziæ milites,Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.*

tus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum vbi tũ erat Elias, & amicè eum salutauit: Nõ ignoras, inquit, quod vt Regis mãdato paream, inuitus ad te venio, sicut & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horũ militum volens ac libens descende, nósque ad Regem sequere. Tũ Elias delectatus viri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad Regẽ, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo nõ habuisti, quẽ de morbo tuo veri nihil prædicere posse putasti, & ad eũ, qui Accaronitis colitur, de valetudine consulendũ mittere maluisti, scito te morituꝝ. Nec [a] multũ exinde tempus elapsum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret. Ioramo fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omisso enim sui Dei cultu, totum se externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum vsq; mortalium quisquã scire potuit quisnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit [c] Elisæũ, sicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit antè vniuersale diluuiũ, in sacris libris legimus quidem exemptos esse è cõsuetudine mortalium, mortuos tamen esse nemini vnquã fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto post fratrẽ regno, Moabitarum Regi Misę bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, intonsarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] postquã domi parauit exercitum, Iosaphatum quoque per nuncios solicitauit, vt quandoquidẽ amicus esset paternus, auxilia mitteret parantì bellũ cõtra Moabitas, qui tum recens à suo regno defe-

An. mundi 3049. *Ante Christum nat.* 915.

a *Ochoziæ absque liberis decedens Ioramo fratri succedenti locum fecit.*

b *Elias sicut Enochus ex hominibus exemptus.* Hedio & Ruffinus Cap. 2. 4. *Reg.* 3.

c *Elisæum.*

d *Ioramus à Moabitarũ Rege auxilium petit.*

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxii, in eam expeditionem pertracturū. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splēdidè ab eius loci Rege exceptus, cū de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cū hospite, & cum Rege Idumæorum, & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrātibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum nō desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, cōsolabatur eum: iussitq; perquiri numquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset cōsuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Elię discipulum [b] Eliſæum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmq; ad illius tabernaculū veniissent, quòd fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec moleſtus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas cōsuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nō fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absq; vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abundè potu suppetente, nullum

[a] *Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.*

[b] *Eliſæum Reges consulunt.*

[c] *Eliſæus pluuiam vēturam & victoriam prædixit.*

nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hęc loquuto Propheta, sequẽti die prius quàm sol oriretur torrẽs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumęã trium dierum itinere inde distantẽ demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autẽ Moabitarũ vt audiuit tres Reges cõtra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suã impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquã in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colorę sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falso [a] opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorũ sanguiné per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruẽtes vel ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prędis abactis exhauserunt, & ruta eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontésque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quãdã vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt. quòd vbi præter spem nõ succes-

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

a *Mira hostium exacerbatio, per fluentũ vmbram facta.*

b *Hebræorũ contra Moabitas victoria.*

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

sit in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filiũ, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectãte, holocautoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantã necessitatẽ miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus b verò post hanc expeditionem pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsq; est in vrbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

a *Moabitarum Rex filiũ proprium sacrificat.*

b *Iosaphati mors.*

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

CAP. II.

c *Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum.*

4. Reg. 4.

EFiliis, quos complures reliquit superstites Ioramus c natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarũ Rege cõmune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tũ recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inserere nostræ narrationi operæpreciũ duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adiit, dicẽs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum æris alieni cõtraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactũ eius misertus opem aliquam præsentem afferret. Qui scisciante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter

præter olei paululum in fidelia. tum [a] propheta iubet illam ire, & acceptis cõmodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribúsque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Parnit mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totã illi retulit. Ille consuluit, vt diuẽdito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eũ volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per cõuiciũ proditores appellauit, minatus etiã mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondẽte, non rectè cum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerãt: sed scire debere: quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet, prodátq; vel occultissima cõsilia, iussit eos per nũcios explorare: in quanam vrbe Elisæus habitet, renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cõprehenderent: qui noctu vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellẽt eum capere, trepidè accurens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio; rogauítq; Deũ, vt ad cõfirmandũ famulũ præsentẽ se & auxiliatorẽ ostenderet. Tũ Deus ex-

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

a *Elisæus viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat iubet.*

b *Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.*

4 *Reg. 6.*

c *Elisæus Dothaim hostibus cingitur.*

d *Angelus circa Elisæum Prophetam.*

An. mundi 3050. Ante Chri. nat. 914.

oratus ſpecie magni equitatus & curruũ circa Eliſæũ famulo videndã exhibuit, ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quiſquã timeret amplius. Poſtᵃhæc vates iterũ Deũ orauit, vt obſcuraret oculos hoſtiũ, caligine immiſſa præ qua agnoſcere ipſũ nequeãt, & impetrato hoc quoq; dedit ſe in mediũ illorũ, interrogans quẽ quærerẽt, quibus reſpondentibus, Eliſæũ prophetã ſe quærere, pollicitus eſt hũc ſe traditurũ eis, ſi ad vrbẽ, in qua ille eſſet, ipſum ſequerẽtur. atq; ita vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerãt, ducentem incunctantes ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramũ Regẽ iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deũ miſſis impetrat, vt purgatis hoſtiũ oculis, caliginẽ illã tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterunt in mediis hoſtibus. cúmque attoniti & inopes conſilij hærerent in tã prodigioſo negotio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potẽtia ignaros omniũ eò loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali mẽſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendidè tractatos Syros ad Regẽ eorum Adadum remiſit: Illi reuerſi omnia, quæ eis cõtigere ſuo Regi renunciãt: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimúlque vatis diuinitatẽ, nihil poſthac cõtra Iſraelitarum Regẽ clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere, potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatíſque ingentibus copiis, vniuerſas contra eũ eduxit, qui putãs ſe imparẽ ſi collatis

ª *Syros obcæcatos Eliſæus in Samariam duxit, eóq; ſuadente. Ioramus liberaliter ac ſplẽdidè eos tractatos remiſit.*

collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus, Adadus[a] verò cogitãs, si nõ machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationẽ aggreditur. Tanta autẽ Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigẽtiam intra Samariam veniret octuaginta denariis argẽteis caput asini, & quinq; denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice cõdimenti emerẽt: nihilque magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrẽ per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clã admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cúmque mulier quædã exclamasset: Miserere domine: putãs eam aliquid cibi petere. comotus ita malè precatus est ei, negãs sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire possit aliquid. illa verò dicẽte, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibũ molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat. iubet quid rei sit exponere. Mulier[b] ait, se cum amica quadã vicina pactã, vt quandoquidẽ nullum aliud adsit contra famem remedium iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se alerent. Se prius suũ occidisse, quo hesterna die cõsumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demũ defuisse ad calamitatum summam, ira cõtra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tãtis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestímque mittit qui caput illi imputet. Et[c] ille quidem ad cædem

An. mundi 3050. *Ante Christum nat.* 914.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

a *Samaria à Syris obsessa.*

b *Fames in Samaria tanta, vt mulier mulierã filium comederet.*

c *Ioramus Elisæo mortẽ minatur.* 4. *Reg.* 7.

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

eius properabat, Eliſæum verò Regis ira nõ latuit: ſed domi ſedens cum diſcipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius miſit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obſeruare, vt dũ erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illũ remoremini. mox enim Rex ipſe aderit mandati iam pœniteas. Illi ita vt iuſſi ſunt, hominem venientẽ excludũt: mõxque Ioramus ad ſe reuerſus & veritus ne cædes acceleretur, quantũ potuit, ad Eliſæum properat, interuẽtu ſuo cohibiturus, miſſum à ſe hominẽ, & vatẽ periclitantẽ ſeruaturus, quò vt vẽtum eſt, incuſare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus ſe cum ciuibus deſpiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in craſtinum eadẽ hora qua tum Rex ad ſe venerat futurã magnã rem ad victũ neceſſariarum abũdantiã, ita vt publicè in foro vno ſiclo veniret ſatũ ſimilæ, & vno æquè ſiclo duo ſata hordei. His dictis Rex cũ ſuo comitatu ſupra modũ exhilaratus eſt, propter expertã toties prædictionũ fidẽ: tũ quoque nihil addubitãs, & præſentem difficultatem ſpe futuri ſubleuãs. amicus autem quidam regis, tertiæ copiarum eius parti præpoſitus, cui tũ Rex fortè familiariter
4. Reg. 7. incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & ſicut abſurdũ ſit ſperare ſimilæ ac hordei pluuiã, ita nec quod tu dicis, mihi fit veriſimile. Tũ propheta, Videbis ipſe, ne dubita, ſed videbis modò, nõ frueris etiã. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de cauſa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter ſæuientem famem nihil ex vrbe ciborũ acciperent, & ſiue in vrbẽ reditus daretur, ſiue domi ſe continerent, fame ſibi pereũ-

dum

dum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: vt siue eis parceretur, viuerent. siue fæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu eunt in castra hostiũ. Ea a nocte Deus Syros exterruit: immisso in aures eorũ sonitu quasi currutum & armatorum aduentantiũ, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regẽ Ægypti & Regẽ insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitũ. Hæc nuncianti-bus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris, & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediũt, relictísque intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis totã spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi b verò illi Samaritæ ven ẽtes in castra Syrorũ in ipso valli aditu ingens silentiũ & magnã rerum copiam deprehẽdunt, progressique vlterius ad vnũ quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædã extra vallũ elatum in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggressi faciunt similiter vt prius: ídque quater fecerunt, nemine interim cõspecto. Vnde facilè coniectãtes de abitu hostium, damnabant suam negligentiã, quòd hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio, quo propter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostiũ eis significant. illi porrò excubitoribus regiis idem renunciãt. Rex cognito negocio, amicorũ & ducum cõsilium aduocat, ait rem sibi suspectam ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari

An. mundi 3050. *Ante Christum natum* 914.

a *Fuga hostium ob terrorẽ à Deo immissum.*

b *Leprosi Samaritani hostium castra deserta esse significant.*

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

posset: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repentè coorti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniãt, & cauti sint, neque temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciunt. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque, [a] sibi videri mittendi duos equites qui omnia Iordanem vsque explorent: qui si fortè intercipiãtur, cautiores fore cæteros ne & ipsi temerè progressi circũueniantur, nec duorũ equitum fore graue iacturam, quos fortassis alioquĩ fames absumeret, id Regi placuit, & eueſtigio misit, qui omnia dispicerẽt, illi renunciãt nihil se per viam reperisse hostiũ, sed passim iacere arma iactata, & frumentum, reliquásque sarcinas, quo expeditiores fugerẽt. his [b] auditis Rex multitudine ad castrorum direptionẽ emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorũ genera, præterea tantũ inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet, tãta enim fuit abundãtia, vt duo sata hordei sicło emerẽtur, & eodẽ precio satum similæ, iuxta Elisæi vaticinium. satũ autem continet modium Italicum & dimidiũ, solus autem hac copia non est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruẽtis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcãdo obtererẽt, ipse hoc passus est, atque ita interiit, quemadmodum [c] Elisæus prædixerat, cũ prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se vnà cum exercitu in fugam coniectum, & vanum

[a] *Explorato-res.*

[b] *Castra hostium à Samaritanis diripiuntur.*

[c] *Verba Prophetarum Dei.*

& vanum fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus [a] omnino aduersum se habere nomen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. Cúmq; [b] per idem tempus Elisæus Damascum inuiseret hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaëlem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azaël assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus fecit, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado Rege missum, vt offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renũciare iusso, tantum [c] moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus verò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaële deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, quòd me Israelitarum misereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnãtes mulieres. Azaële verò dicẽte, & vnde mihi vires vt hæc faciã, ait sibi diuinitus significatum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Atq; ita Azaël reuersus ad suũ dominium, melius eum habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocari à se regiã occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsque in præsens tempus, tã Adadus quàm Azaël eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tũ propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè

Ann. mundi 3055. *Ante Christum nat.* 909.

a *Incredulitatis pœna.* 4. *Reg.* 8.

b *Elisæus ab Adado ægrotante consulitur.*

c *Vaticinium de Adadi morte, & regno Azaëli tradendo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant. & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lętus tandem aliquãdo licere sibi in pace viuere. Alter[a] verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatũ iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc magistram idoneã Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eũ, & populi religionẽ deprauare non destitit. Accidit [b] interim vt Idumæi ab eius imperio desicerent, cæso Rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius soliũ imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: &, exustis vicis finitimis, nõ est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tãtus autẽ fuit hominis furor vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos cõscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur [c] ab Elia prophera epistola, vindictam Dei minitans quòd contempto patrum suorum exemplo,

Ann. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

4. Regum 8.

a Ioramus impius.

b Idumæorum apostasia

c Ioramo scelera ab Elia per literas accusantur.

plo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum cives impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus defeiscere, & effigies hominum colere quemadmodum & Achabis sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoq; lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram effiaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

An. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc[a] multò post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Ioramí regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine, post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat.[b] malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ iudicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde cõiectans quàm inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec cum Regia

a *Arabum contra Ioramum expeditio.* 2. *Paral.* 21.

b *Mors Ioramí.*

Ann. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo, populus Hierosolymitanus Ochoziani in paternum solium imposuit.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

CAP. IIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbē se posse recipere, magno [a] prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In eā oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azarā vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illā vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eū Ramathā, vt [b] eo delibutum Ieum Regē appellaret, diceretq; se authoritate diuina Regem eum eligere, mādatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugiētis more iter facere. nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedénsq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cùm surgens secutus ipsum esset in eōclaue, iuuenis depromptū oleum in caput eius effudit, Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela cōtra omne fas occisi sunt: vt quēadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatē interiēre funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus

a *Ioramus ex peditio in Ramathā. 4 Reg. 9.*

b *Ieu in Regem vngitur, Dei sic mandatio.*

locutus è conclaui se proripuit, nolés à quoquã conspici. Ieus autem statim in concessum ducũ rediit. Percontantibus autem illis, qua de causa veniisset is iuuenis, & insanum videri ducentibus: rectè, inquit, cõiecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnũ populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hęc vbi prolocutus est, vnusquisque ducũ detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & pso superimposito, tubis & cornibus iusserũt signa canere, Ieum nouum Regẽ consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cũ exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Venerátq; eò per officium cognationis etiã Hierosolymorũ Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ann. mundi 3060. *Ante Christum natum* 904.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

CAP. V.

MIlites[a] verò lætu imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramũ, illis insciis, peruenire, & quid agatur renũciare valeat. Ieus interim stipatus equitũ lectissimis, ad Iesraelã sublimis curru properè vehitur. quo iã appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduenire agmen equitum. Ille eadem

[a] *Iorami cades.*

An. mundi 2060. *Ante Christum nat.* 904.

mittit quendã equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur *in exercitu*. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis, hoc speculator cùm vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cũ illis, mox & alterum à Rege missum Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremò ipse conscẽso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illò venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lentè & cõposito agmine Ieus incedebat. Hunc [a] Ioramus in suburbano Naburhi nactus, rogat satin salua sint res in exercitu à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil sani eum habere in animo flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Iorami in Naburhi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ *in* mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. *id enim* se tum ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At [b] *ille* assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum saucìat. qui relicto curru, equum properè conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonẽ oppidum, vbi paulò post ex eo vulnere mortuus, relatúsque Hierosolyma, illic sepulcro

[a] *Veritas euaculorum diuinorum.*

[b] *Ochoziæ Regis Hierosolymitani mors & sepultura.*

poltus est, cum regnasset anno vno, patre suo longè sceleratior. *An. mundi 3060.*

Ante Christum nat. 904.

Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

CAP. VI.

IEu * verò veniente Iezraelam, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descēdere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem, quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus concultata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq. Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorē generis, quòd nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canib. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia [b] septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri possit idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppressérat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se verò imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filio-

a *Exemplū vltionis diuinæ in Iezabela vas de insigne.*

4. *Reg.* 10.

b *Achabi 70 liberi Samariæ trucidati.*

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

rum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcẽtum altoribus impetrãt, vt occiſis illis, præfecta capita ad Ieũ tranſmittant. illi enim miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Ieſraelem miſerũt. Quæ cùm eò perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere acerũos ex eis iuſſit conſtrui: quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebátq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non volente ſolum, ſed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtẽderat. Deinde [a] occiſis quotquot etiã apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, verſus Samariã iter ingreſſus eſt. Et [b] cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Regis Hieroſolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim vtrunq. ab eo necatũ. ille hos quoq. comprehẽſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulò pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine [c] Ionadabus, verus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſententia Deo fecerit omnia, dum impiam Achabi familiã exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt conſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul ingraderet Samariã. Viſurum .n. quòd nemini malo parceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiẽdi, ad vnum omnes ſupplicia dederet. Iucundiſſimũ ſpectaculũ fore viro bono, inſpicere malos dãtes meritas

a *Sæpiùs Achabi excidio.*

b *Cades cognatorum 42. Ochoziæ.*

c *Ionadabus.*

tas pœnas antè actorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus,& eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi díligẽti inquisicione facta,inibi ceperit, omnes ad mortẽm adegit.cúmque cuperet neminem à falsis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere,dolo vniuersos circumuenit. Cõuocato enim populo,ait se omnes Achabi religiones duplicare velle,ídque vt ex sentẽtia Sacerdotum ipsius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandũ [a] enim solennibus victimis diem festũ Bali, quo nomine Achabi Deus vocabatur, ab ea festiuitate si quis Sacerdotum abfuerit,capitalẽ fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui Sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussis omnibus vestes donari. eas cùm accepisset,venit in ædẽ vbi erãt, Ionadabo etiã comitatus, & adhibuit qui scrutarentur,ne quis alienus admiratus sit: nolle se dicẽs vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quenquã talem adesse,& iam sacra parantibus aggressi, foris octuaginta viros è fidissimis armat : quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimãt, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscãtur,interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit,vicarium pro illo moriturũ. Illi verò omnes ad vnum necauerunt,& regia ipsa incensa vrbẽ externis sacris profanatam purificauerunt. Iste [b] Bal Tyriorum Deus erat,quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorũ ac Sydoniorũ Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cũ reliquo cultu assignatis huius [c] sacris abrogatis Ieus,aureas tamẽ vaccas Israelitas adorare permisit. Nec tamẽ ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio,

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

a *Baalitarũ mactatio.*

b *Bal Tyriorũ Deus.*

c *Ieu posteri Regnum promittitur.*

An. mundi 3060. Ante Chri. nat 904.

qui per Prophetam ſuum ſignificauit, per quatuor generationes poſteros eius apud Iſraelitas regnaturos.

Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, quæ poſt ſextum annum cæſa Pontifex Ochoziæ filium Regem conſtituit.

CAP. VII.

Medio & Ruffinus cap. 7. 4 Reg. 11.

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum perſequitur a Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis ſui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem ſuperſtitē relinquere, ne quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnū obtineat: id quod quantum in ipſa fuit, perfecit. Seruatus tamen eſt vnus Ochoziæ filius ad hūc fermè modum. Erat Ochoziæ germana ſoror, Ioſabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingreſſa, cùm inter cæſorum cadauera latētem nutricis opera anniculum puerū Ioaſum deprehendiſſet, ablatum furtim domi in ſuo cubiculo abdidit, & ſolo marito conſcio ſex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hieroſolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo b demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferāt: datáque & accepta ſilentij fide ſpei pleni negotium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioada ad hoc facinus adſciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in ſuis tribubus potentiores Hieroſolyma nomine Pontificis euocatos ſecum adducūt. ille habere ſe vtile Reipublicæ conſilium ait, aperturúmque eis, ſi id apud ſe continere velint. opus enim eſſe non ſilentio tantum, ſed etiā auxilio.

a Gotholia omne ſemen Regium tollit, vno ſolū modo Ioaſo, Ozochiæ filio ſeruato.

b Ioaſum, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem creatur.

Cúmque

Cúmque Sacramentum ab eis accepiſſet, tutò ſe poſſe quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic eſt, inquit, Rex veſter, ex illa natus familia, quam ſcitis Deum prædixiſſe regnaturam in perpetuum. Itaque cenſeo tertiam veſtrûm partem cuſtodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quę ſupereſt, patentem portam, qua itur in regiam, ſeruare. reliqua verò multitudo in templo inermis ſit, neque quenquam cum armis intrare ſinite qui non ſit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis ſelectos mandauit ſatellitij more ſtrictis gladiis Regẽ ſtipare, & ſi quis armatus in templum irrumpere auſit, incunctanter occidere, & poſito omni metu ſeruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis conſilio, rem ſtatim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo inſtruxerat, diſtribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis quantum ibi haſtarum inuenit & pharetrarum, & ſi quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit conſertis inuicem manibus, vt ab ingreſſu, quos intereſſe non oportebat, excluderent. adductóque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum ſacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens ſimul & plaudens fauſtis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter ſpem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum ſuo ſatellitio proſiliret à regia. Venientẽ deinde in templum ipſam quidem ſacerdotes admittunt, ſed armatos eam ſequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipſum templo à Pontifice eſſe-

An. mundi 3067. *Ante Chriſtum nat.* 897.

Anno mūdi 3067. *Ante Christum nat.* 897.

cumdati fuerant. Cæterùm [a] Gotholia poſtquã puerum vidit in ſuggeſtu ſtantem, redimitúmque corona regia, diſciſſa veſte ſua, magno clamore iubet interfici inſidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi, ducíque in torrentem Cedronis, atque illic pœnas luere. neque enim fas eſſe templum veneficæ ſupplicio pollui. mandauit etiam, ſi quis ei conetur ferre ſuppetias, & ipſum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum eſt, eductã extra portam mulorum Regis illic interficiunt. Vt verò conſpiratio contra Gotholiam ſucceſſit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacraméto ad fidem Regis adegit, incolumitati ipſis tuendæ, regnóque augendo daturos operam, eodem [b] iureiurando mox regem aſtrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obſeruantiam legum quas Moſes cœlitus acceptas ad populum pertulit. poſt hæc ad ædẽ Bali ſacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo conſtruxerat, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum ſacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi [c] verò curam & cuſtodiam Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis inſtitutum, Ioadus commiſit. iuſſítq;, vt bis ſingulis diebus ſolenne offerrent ſacrificium, & ſuffitum iuxta præſcripta legis facerent. Deinde quoſdam è Leuitarum numero ianitores ad cuſtodiam templi conſtituit, ne quis pollutus poſſet intro ſubrepere. Hæc vbi ad hunc modum diſpoſuit, cum centurionibus & ducibus, totóque populo, ex templo Ioaſum in Regiam deduxit: cúmq; collocato in ſolio denuo alacriter acclamatum eſſet, populus ad epulas conuerſus feſtiuitatem

a *Gotholiæ pœna.*

b *Rex & populus iuramento ad Dei cultum adſtringitur.*

c *Reſtauratio cultus diuini.*

per

per aliquot dies egit, omnibus sceleſtæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat [a] Ioasus cum in Regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriūda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxitque vxores duas postquam ætate maturuit, cōciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

An. mundi 3067. *Ante Christum nat.* 897.

a *Ioasi, vt uente Ioado, pietas.* 4. *Reg.* 12.

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

CAP. VIII.

ASaël [b] autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manassitis colebantur, nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendiis, ac ne ab hominum quidē cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neq; enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, cōtemptor & ipse numinis religionúmque & legum à maiotibus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum Regem [c] instaurandi templi cupido subiit: vocatóque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia &

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 4. *Reg.* 12. 13.

b *Bellum inter Asaelem & Ieū.*

c *Instauratio templi.*

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

eorum liberis tuendi & sarriendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quémque pecuniæ quantumlibet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scribæ gazophylacij & Sacerdos eius custos, numeratáque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt, instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insupérque quotidianis sacrificiis altare adolebatur, atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo [a] autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: móxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus in-

a *Iust. Ioade mortuo, impietas, eiúsque per Prophetam castigatio 2. Paral. 28.*

ris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum mutationē misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectabantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin [a] & Zachariam Pontificis Ioadi filiū Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata est. Azaël enim Syrorum Rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum direpta atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum [b] Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorúmque Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarū discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas [c] tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultúsque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatē dignus habitus, qui Regiis monumentis inferretur, cùm vixisset annos quadraginta & septem.

An. mundi 3105. Ante Christum natum 859.

a *Zacharias lapidatur.*

b *Templi spoliatio.*

c *Ioasi subiectio.*

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

CAP. IX.

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

4. *Reg.* 14. a *Amasias Rex Hierosolymitanus.*

IN³ Regnum successit ei filius Amasias. Anno autē Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regibus impiis, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius b copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supererent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundùm Elisæi vaticinium, quod tempore Azaëli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaëlis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statū breui rediit. Post obitum Ioazæ c Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitque regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem ani-

b *Vires regni Israelitici fracta, & à Deo restaurata.*

c *Ioas Israelitarum & Samariæ Rex.*

maduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His [a] quærimoniis motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eúmque Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abiit, & [b] Propheta paulo pòst defunctus est, vir *inclytæ* iustitiæ, & citra controuersiam Deo longè cariſſimus. multa enim & mirãda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clariſſima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptiſſimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentũ eius abderent, qđ mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaële autem Rege extincto, ad Adadum filium Syrię regnum hæreditatio iure peruenit. Huic [c] Ioas Israelitarum Rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam verò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Ann. mundi 3103. *Ante Christum nat.* 861.

a *Ioa Elisæum à se Syros ter vincendos prædixit.*

b *Elisæi mors, & cadaueris ipsius monumẽti contacti resuscitatio.*

c *Triplex Ioa victoria.*

Amasia victoria de Israelitis & Ioa Regè eorum reportata.

CAP. X.

Anno mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

SEcundo autem anno Ioæ Regis Israelitarũ, regnum [a] accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ cine appellata Iudan, mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à neeis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat. eósque omnes in potestatem redactos afecit supplicio, parcens tamen ipsorũ liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti, cẽturiones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum Regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato: decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarum gentes exercitum ducere. iámque propediem moturus erat in eos, cùm interueniens Propheta [b] dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus Rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis contra

Hedio & Ruffinus cap. 9.

[a] *Amasias Hierosolymorũ Rex.* 4. Reg. 14. *Deut.* 24.

[b] *Dimissio Israelitarũ.* 2. *Paral.* 25.

contra prædictas gentes profectus est. Quibus [a] vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnã petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorũ millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetũ in eius regnum faciunt, & progressi vsq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsísque tribus colonorum millibus. Amasias verò post victoriã factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo venerati asportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ [b] à Propheta cõuentus est mirari se dicente, si hos Deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illũ hac dere esse quietum, minatus suppliciũ si negociis alienis miscere se pergeret. tũ ille, se quidem quieturum dixit, Deum tamen vltorẽ huiusmodi nouitaribus non defore. Nec [c] multò post Amasias felicitatem suam, cuius tamẽ autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ Regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut ante hac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni, paruit: quòd si nolit vltrò facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit. Rex Ioas Regi Amasiæ. Olim in eodem monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso fi-

Ann. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

a *Amasias de Idumæis victoria.*

b *Amasias à Propheta propter Idololatriam reprehenditur.*

c *Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarũ Regem expeditio.*

An. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

liam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduũ. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tantus repentè pauor ac cõsternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus cõsererentur iã terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuib. vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit, ac tum demũ dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc [b] quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

a *Amasias ab Israelitarum Rege capitur: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.*

b *Amasiæ exitus.*

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

Ann. mundi 3110. Ante Christum nat. 854.

CAP. XL.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totúsq; idolis deditus, nihil sibi non permittēs, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris, ditionem [a] suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsq; Amathem vrbem, ad meridiem verò vsq; Asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit, nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorū proditurum, nō dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus [b] enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, nō ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciciliæ: exorta autem vehementi tempestate, ita vt periculū esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebāt: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cúmque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Prophetę obtigit. percōtantibus quisnā esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræū esse,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 4. Reg. 14.

a *Ampliatio regni Israelitici.*

b *Ionas à Deo in Nini regnum profiscens insscensum nauigiū conscendit, & in mare precipitatur.*

An. mundi 3136. Ante Christum natum 818.

& Prophetam Dei maximi, consuluítq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitam suæ fidei cõcredidisset, in tam manifestum exitiũ mittere. tandẽ vrgente periculo & nauim tantum nõ mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem sedata est. Ionam [a] autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõstitisset, prędicauit quòd paulo post amissuri essent imperiũ Asiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in cõmentariis. Hieroboamus [b] autem exactis feliciter in suo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias [c] item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendíq; rebus solers & industrius. is, suscepta [d] expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & cõdita vrbe ad mare rubrum præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterũ ad curã vrbis se cõtulit, quicquid enim mœnium vel vetustate labefactũ erat, vel superiorum

a Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Iona 2. & 3. 4. Reg. 14. 15.

b Ieroboami mors.

c Ozias Rex Iudæ.

d Oziæ expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Paral. 26.

rſorum regum incuria, totum inſtaurauit: atque eam etiam partem, quam Iſraelitarum Rex, Amaſia patre huius capto, diruerat, quando vrbē victor ingreſſus eſt. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam diſpoſuit: aquæductus quoque non paucos exſtruxit. habuit [a] etiam iumentorum aliarúmque pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio eſſet apta paſcuis. cúmq; admodum eſſet agriculturæ ſtudioſus, terram variis arborum cæterarúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea ſelectorum militum trecenta ſeptuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generoſi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuítq; exercitum phalangis ordinē ſtruere in acie, & arma ſingulis diſtribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas, præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel ſaxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia inſtrumenta his ſimilia. Dúmq; in his ſtudiis & paratibus verſatur, corruptus eſt arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac ſempiternā cœpit nō magni facere, nec religionis nec pietatis admodū obſeruans, ita vt ad paternā impietatē videretur proclinior, ad quam & ille prolapſus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos ſucceſſus in rebus maximis moderatè ferre neſciret. Et cum veniſſet ſolennis feſti celebritas, ſumpto ſacerdotali habitu, ingreſſus templū ad aureum altare Deo ſuffitū facturus aſtitit. Accurrit eò mox Azarias Pontifex octuaginta ſacerdotū globo ſtipatus, & Regem cōpeſcuit, vociferans ac negans hoc illi fas eſſe, ſed ſolis ſacerdotibus datū ſuffire, qui ſint ex Aaronis genere, iubebátq; vt exiret, & Deum talibus factis pro-

An. mundi 3150. *Ante Chriſtum nat.* 814.

a *Otia diuitiæ & exercitus.*

An. mundi 3170. Ante Christum nat. 794.

uocare ad iram desineret. Tum [a] Rex cõmotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est. & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissõq; supernè templo radius solis os Regis improbum fecit, quod euestigio lepra cõtactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodẽ terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidiũ mõtis ad occidentẽ vergentis reuulsum & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis mõtis cõstitit, obstructa via publica. & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò postquã in facie Regis leprã animaduerterunt, diuinitus inflictã ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerũt. at ille pudore calamitatis iã modestior, paruit, superbiæ cum impietate cõiunctæ tã miserabili pœna mulctatus, & cũ aliquãdiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo Rempubl. administrante, mœrore tandẽ confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultúsq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarũ [b] autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die malè partũ regnũ malè perdidit. Manaemus [c] enim dux exercitus, qui per id tempus apud Thartam vrbẽ erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis properè venit ad Samariam, & prælio victum Selesmum interfecit: deín autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est, oppidani verò obfirmatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaq; agrum vastauit, & postremò vrbem quoq; vi cepit; & quod esset

[a] *Oziæ vocationẽ suã trãsgressus, punitur lepra, ob quã vrbe cedere cogitur.*

[b] *Cades Zacharia Regis. 4. Reg. 15.*

[c] *Manaemus Israelis Rex.*

Thapsensibus [a]infensus omnes ferro confecit, ne tenere quidem ætati parcens, & nihil sibi ad extremã crudelitatẽ reliquũ faciens, quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorũ Rege Phullo, non ausus est cum eo in certamẽ descendere, sed [b]pactus M. talentis argenti, maturè se ab ea vexatione redemit. hanc summã Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multò post mortuus, Samariæ sepultus est, [c]Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis duobus tantũ annis regnauit. quibus exactis in cõuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autẽ hic Phaceias principatũ annis xx. dubium impius magis an iniustus. Huius [d]tempore Teglaphalassar Assyriorũ Rex Israelitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanẽ colitur, vicináq; Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suũ regnũ traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia natus matre vrbani generis nomine Ierasa. huic [e]Regi nulla virtus defuit, erga Deũ pio, iusto erga homines, & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sarriendũ curauit. in tẽplo vestibulũ refecit & porticus: mœniũ partem labantẽ restituit, & additis magnis ac firmis turribus cõmuniuit, Ammanitas etiã prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantúmque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam

Anno mundi 3185. Ante Christum nat. 779.

a *Thapsensium trucidatio.*

b *Pax nummis redimitur.*

c *Phaceias.*

d *Translatio Israelitarum.*

e *Pietas Iothami.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

An. mundi 3287. Ante Christum nat. 777.

extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce [a] Niniue piscina aquarum fluctuãs, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicéntque, state, state, eripite aurũ, eripite argẽtum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos grauis dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorũ? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabũt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quę nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum C X V. Et de his quidem hactenus.

a Vaticinium de excidio Niniue. Nahum. 2.

Rase Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

CAP. XII.

IOthamus autẽ è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in Regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui [b] erga Deũ impiissimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus [c] etiã proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc [d] ita insanientem duo simul Reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarum bello aggrediuntur (erat enim

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

b Achazes impietas.

c Filij oblatio.

d Impietatis pœna.

enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multũ diúque frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad *mare* rubrũ Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. *Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto*, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est, Hierosolymitanus autẽ Rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarũ Rege non inferiorem viribus. eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prœlium, propter tot impia facinora victus est. centũ [a] enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cũ Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectũ adeptus interemit, & Eschanam tribus Iudæ copiarum ducem viuũ in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt. & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas [b] autẽ quidam, qui in ea vrbe per id tempus prophetabat, occurrẽs illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus Regi Achazæ iratsceretur. incusabátque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos abducere: & suadebat vt *hos illæsos domum remitterent*: quod ni faciãt, Deum ab illis pœnas exacturũ. post hanc admonitionem Israelitæ *in* concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine cũ aliis tribus negabãt se passuros, vt ciues sui captiuos

An. mundi 3704. Ante Chri. nat. 760.

Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

a *Strages exercitus Iudaici.*

4. Reg. 16.

b *Israelita Obela suadẽte ex tribu Iuda ac Beniamitica captiuos domũ remittunt.*

Anno mundi 3207. *Ante Christum nat.* 757.

in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longè abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.

CAP. XIII.

AChazes autem Rex hac clade ab *Israelitis* affectus, missa ad Assyriorum Regẽ Teglaphalassarem legatione, auxiliũ ab eo petiit cõtra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnã pecuniam illi pollicẽs, in præsens etiã magnifica munera mittẽdo. Quam legationé postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáq. Damasco, Rasem quoque Regem occidit, Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum a deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex b Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris. atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima. hæc secum deferens venit Damascũ & sicut antè pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actisque pro beneficio gratiis, reuersus

4 Reg. 16.

a *Israelitarũ translatio.*

b *Achazes auriũ & argenti templi, Damascum Assyriorum Regi defert.*

reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum [a] tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis tã quam victoriã inde sibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. post cladẽ verò acceptã Assyriorũ venerari cœpit numina, quiduis potius adoraturus quàm verum & à maioribus acceptũ Deum, cultus indignatione vt tum vinceretur, factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post [b] has insanas impietates tandẽ moritur, cùm vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezeciæ filio. Quo tẽpore etiã Phaceias Israelitarum regnũ cũ vita amisit, cæsus [c] per insidias cuiusdã ex cariorib. sibi aulicis, cui nomẽ Oseas, qui cũ regnũ scelere quæsitũ per annos IX. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferẽs. In hũc duxit exercitũ Assyriorũ rex Salmanasarus, & quia Deũ non habebat propitiũ, destitutũ eius auxilio facilè subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Ozeæ Ezecias Hierosolymis, regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam [d] statim ab inito principatu nullã magis necessariã vel vtilem tã sibi quàm subditis curã existimauit, quã religionis ac diuini cultus, quamobrẽ aduocata populi & sacerdotũ Leuitarúmque concione, sic fertur ad eos verba fecisse, Ne ipsi quidẽ ignoratis quod propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos, quos ille Deos

An. mundi 3215. Ante Christum nat. 749.

a *Achazes Syrorũ deos tẽplo Hierosolymorum, clauso, colit.*

b *Achazmors.*

c *Oseæ impietas & pœna.*

Hedio & Ruffinus Cap. 14. 4. *Reg.* 17.

d *Ezeciæ Regis Iudæ pietas.*

Ann. mundi 3215. Ante Christum nat. 149.

putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quàm perniciosa res sit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cũ Sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum. & lustratum prius expiatúmque sacrificiis legitimis In pristinum honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accensi sacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatísque sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex [a] verò dimissis per totam ditionem suam nunciis, populũ Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum Regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, vt, relictis consuetis superstitionibus, ad priscam illam pietatẽ & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum, vt Hierosolyma venientes Azymorum festum vnà cum suis ciuibus celebrẽt. Hæc autẽ se suadere non vt suum negotium ageret, sed ipsorũ vtilitatis gratia quos beatos fore si huic cõsilio paruerint. Israelitæ verò audito quid legati à suo Rege afferrent, adeò mentẽ nõ adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eosdem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates instarent ni maturè ad pietatem redirent, respuerint: quos postremò comprehẽsos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiã sunt prolapsi, ita vt nõ prius desisterent, quam ob extremam impietatẽ Deus [b] vltor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atque Isascharis prophetarum monitis parentes ad pietatẽ sunt cõuersi: atque hi omnes

[a] *Ezechiæ legati ad Israelitas Azymorũ festi celebrandi causa missi occiduntur.* 2. Pa. 29. 30.

[b] *Verbum Dei nunquam sine omni fructu.*

hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo vnà cum principibus & populo, immolauit [a] pro se tauros septẽ, & totidem arietes, parémque hircorum numerum, & cùm primùm manus in capita victimarum imposuissent, tam Rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò iugulabant, & solidas concremabant. Leuitarum corona circumstante cum instrumẽtis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodũ olim Dauid eos psallere docuerat, reliqui verò sacerdotes accinebãt buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabãt. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CC. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia Cúmque omnia ritè sacerdotes perfeciſſent, Rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante verò Azymorum festo, paschale sacrum facientes, illas deinceps victimas mactabãt, per continuos dies septem. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, taurorum duo millia, pecorum septem millia Rex de suo largitus est. hãc liberalitatẽ imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadraginta. nec vllum festum tam magnificè est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsque diem. peracto [b] festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legẽ Rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinũ cultũ assidui. Quo factũ est vt populus omne genus fructuũ confer-

An. mundi 3218. Ante Christum nat. 746.

a *Victima Ezeciæ.*

b *Reformatio cultus Dei.*

An. mundi 3224. Ante Chri. nat. 740.

ret Leuitis & Sacerdotibus: Rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis, atque in hunc modū pristinus cultus restitutus est. His [a] ita constitutis Rex Palęstinis bellū intulit, & parta victoria omnes eorū vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea [b] Rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias verò minas eius nō magni fecit. fretus Deo suáque pietate, ac prophęta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc Rege.

a *Palæstinos Ezecias vincit.*

b *Ezecias ab Assyriorum Rege deficit.*

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos, in eorum regionem migrare iubet.

CAP. XIIII.

ASsyriorum autem Rex Salamanassar cōperto quòd Israelitarū Rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad societatem cōtra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Osęæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annū vrbem vi cepit, anno eiusdem Regis nono, Ezeciæ verò Hierosolymorū Regis anno septimo: extinctóq. funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidē, cum quo etiam Oseas Rex viuus captus est. Deinde [c] migrare iussa quadā Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ cæteráque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarū ex suis sedibus post annos DCCCLVII. ex quo maiores eorum Ægyptū egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post Principatum Iesu annis octingentis

Hedio & Ruffinus cap. 15. 4. Reg. 17.

c *Israelitæ possessionibus suis eiecti, aliò traducuntur, regno Cuthæis dato.*

gentis, post defectionem verò à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamũ, de qua suprà diximus annis CCXL. mẽsibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neque legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire prænunciantes adesse proforibus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius Rege constituto, qui conteniptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorum Rex cum armis totam Syriã & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit [a] enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguã translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cũ classe eò profectus sub imperiũ suũ retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorũ Rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulò post Sydon, Arce, Palætyrus cũ multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorũ Regem defecerunt: & eũ soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est cõtra eos cũ LX. nauib. quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingẽtos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autẽ Rex Assyrius, custodes ad fluuium & aqueductus disposuit. qui aquam

Ann. mundi 3124. Ante Christum nat. 740.

a Tyriorum annales & Menander de bello Salmanazari contra Tyrios.

An. mund. 3224. *Ante Christum nat.* 740.

Tyrios prohiberent: quòd cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterùm noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti cum quinquè gentium essent totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum, ad indignationem irritauerunt. Exorta [a] enim est sæua pestilentia, à qua cùm popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse: missis igitur ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei *colendi* rationem ab eis edocti, diligenter eum ceperunt colere: móxque cessauit pestilentia: permanéntque [b] nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illi coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt: nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.

a *Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.*

b *Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantum secundis se profitentur.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI X. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus una nocte per pestem absumptus & Rex eorum domum reuersus à filiis insidijs perpetrata cædes.*

III. *Ezechiæ posti libertatem ab infestatione Assyriorum status felix atque quietus, eiúsque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessio.*

IIII. *Manasse à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiusdémque post aliquãtum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosiæ in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.*

VII. *Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis amicitiam & societatem pertractio.*

VIII. *Ioachimi Ægyptiorum rebus studentis cædes, eiúsque filij in regno successio.*

IX. *Ioachimi, Babylonios sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori Babyloniæ imp.*

perij ad Persas per Cyrum translatio fe-
cit Iudaeorum in Babylonia.

Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezeciæ Regis oppugnatio.

CAP. I.

An. mundi 3231. Ante Christum nat. 731.

EZECIAE duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnésq; [a] vrbes vi cepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iámque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa soluturum promittens. Senacheribus verò auditis legatis, decreuit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est si argenti talenta trecẽta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando [b] interposito quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus, hoste remoto, posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta nõ præstitit: nam profectus ipse eum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducem cum duobus aliis ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, castra metati sunt, per nuncium postulauerunt, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille, quòd sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis, hi cum prodiissent, ante duces constiterunt. quos [c] intuitus Rapsaces iussit Regi suo referte hæc: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugiat, & obedire nolens

4. Reg. 18.

a *Iudea clades.*

b *Senacheribi iuramentum & eius violatio.*

c *Rapsaces conuocato Ezecia in colloquium, deditionem suadet.*

dens exercitum in vrbem non recipiat. an fortè Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regiũ deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere. & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solũ non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autẽ eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nũc quoque Ezeciã cũ suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraicè dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quòd vos, & vester Rex populũ vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras offendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spõtanea deditio tuta sit: contrà cùm sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cũ audissent ex duce tam legati quàm populus ad Regem etiam perlata sunt. Ille [a] perculsus habitũ regalẽ exuit, & saccũ indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciẽ procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutẽ afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrificiis, vt frangãt nimias spes hostium, misereatur

An. mundi 3231. *Ante Christum nat.* 733.

4. *Reg.* 19.

a *Ezechias in aduersis ad Deum refugiunt, & per Esaiam in spem meliorũ fortunæ erigitur.*

An. mundi 3231. Ante Chri. nat. 733.

sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autē acciderat, vt eodem tēpore venirent ab eo literæ ad Ezeciam in quibus stultū eum dicebat: quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabatúrque internecioē omnibus, nisi spontè, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciā quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in tēplo reposuit. Iteratis deinde supplicationib. quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuēdam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quib. securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis reb. rediit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparāda oppugnatione Pelusij iámq. aggerē pœnè mœnib. æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cū audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios laturum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abiit. Herodotus [a] autē hunc cōtra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnās, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem sui

[a] *Herodotus de Senacheribo. Hedio & Ruffinus Cap. 11.*

ri numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd ro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte murium vis tãta extitit, vt hostium arcus & requa arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus Rex à Peluſio ſuum exercitum abduceret, Berosius autem Chaldaicarum rerũ scriptor enacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totámque Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat. *An. mundi* 3231. *Ante Christum natum* 733.

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.

CAP. II.

SEnacheribus a autẽ ab Ægyptiaco bello reuertẽs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa delerum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum, qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur: Vbi b paulò post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Selennati, vitam amisit, occisus in ipso templo Araci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob patricidium à populatibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

a *Senacheribi in Deum blasphemi pœna.*

b *Patricida*

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cùm aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit.

CAP. III.

An. mundi 3231. Ante Christum nat. 733.

EZecias autē præter omnē opinionē liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit quandoquidē manifestū erat huius solius ope hostē partim peste deletū, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dúmque totus circa Dei cultum occupatur, paulo [a] post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus, nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedēte generis successio in eo deficere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, néve nondū factus pater eximeretur numero viuentium. Misertus autem Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Prophetā Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta ita, vt iussus erat ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulat, vt certò posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signum exhiberi sibi postulet, voluit vt, quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, viso, ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim

recepta

Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 20.

a *Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.*

recepta sanitate ad tẽplum ascendit, & adorato Deo, vota persoluit. Circa [a] eadem fermè tẽpora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorũ [b] autem Rex Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiã. ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostẽdit, & apparatum armorum, & quicquid pretiosum auro constabat ac gemmis: atque ita cum donis remisit ad Baladã. Aditus deinde ab Esaia, rogatúsque quinã essent qui venerant: ait, è Babylone missos à Rege venisse: ostendisséque se illis omnia, vt, visis diuitiis, colligẽtes ex his ipsius potentiam, Regi suo renunciare possent certius. tum Propheta respondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo [c] post transferentur in Babyloniam, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruient Regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezecias contristatur hac prædictione, ait se quidem malè gentem suam in eã calamitatem non incidere, si quando aliter visum sit Deo, precari vt saltem ipse possit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Berosus meminit. Cæterùm Propheta hic cum esset diuinus & vsque ad miraculum veridicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, vt ex euentu certitudo eorum posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis. sed hos alias singillatim percensebimus. Ezecias [d] porrò cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annũ vitæ quartum & quinquagesimum, regni verò nonum & vigesimum.

An. mundi 3233. Ante Christum natum 732.

a *Assyriorũ imperium dissolutum.*

b *Babyloniorum Regis ad Ezeciam legatio.*

c *Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta.* Hedio & Ruffinus cap. 4.

d *Ezeciæ mors.*

An. mundi 3247. Ante Christum nat. 757.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur.

CAPVT IIII.

4. Reg. 21. a *Manasse impietas & crudelitas.* Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias. ca. 4.

HVius successor a Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrariũ vitæ institutũ tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiam scelestus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quàm latè patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidẽ cruentas manus abstinens, nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atque populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorũ experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ, is misso in Iudæam exercitu: regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementẽ experiretur, à Deo

b *Manasses in Babyloniam captus abductus, postquam resipuit, regno restituitur.*

à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem, quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domũ remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam [a] & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solénes obtulit super eo victimas, Restitutis in veterem statutum religionis ritibus, ad muniendã Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanásque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeóque in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cúmque [b] vixisset annos 67. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis proprijs: regnum excepit [c] Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & [d] regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

An. mundi 3188. Ante Christum nat. 676.

a *Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.*

b *Manasse mors.*

c *Amos Rex Iudæ impius.*

d *Iosias Rex Iudæ.*

De Iosia Rege historia.

CAPVT V.

Anno mundi 3307. Ante Christum nat. 657.

4. Reg. 22.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exẽplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primũ enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim [a] fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quàm si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autem faciebat tum per innatam sapientiam tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaq; [b] obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & consueta holocautomata cęteráq; sacrificia super altare obtulit. Constituit [c] etiã certos magistratus & nouũ censores qui priuata quoque negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idque suo quisque arbitratu, vt nemo grauaretur: & [d] allatis

a *Iosias verum Dei cultum restaurat.*

b *Idololatria à Iosia extirpatur.*

c *Censores.*

d *Studium populi in reparando templo.*

latis pecuniis curam sumptuum in templū sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis,& Saphani scribæ, Ioathæ, commētatiensi,& Pontifici Eliaciæ, qui omissis moris & dilationibus,adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationem necessariis,incumbebant operi:atque ita instauratum est templum,& ipsum Regiæ pietatis argumentum futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliaciam Pontificem pecunia,quę instaurationi superfuit,in massas conflata crateras inde & libatoria phialásque ad ministeria templi conficere,pręterea quicquid auri argentíve in thesauris esset,id quoq; prolatum in eosdem vsus conuertere : Pontifex autē dum promit aurum,forte [a]incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset, Regem adiit, & quæ imperasset omnia facta indicauit. præterea libros recens inuētos ei legit. Qua lectione audita Rex,scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis , ipsōq; scriba, & Eliacia Pontifice,misit [b] eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi,viri clari ac nobilis: vt persuaderent ei Deum placare,& propitium genti suæ reddere. Timendum enim esse, ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, néve eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè vitam finiant. Auditis [c]Regis mandatis Prophetissa iubet ei renunciari , quod Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit : vt populus eiiciatur propriis sedibus , & omnibus præsentibus cōmodis propter non seruatas leges mulctetur : quandoquidem,concesso ad resipiscendum tanto temporis spacio , ne Prophetarum

Anno mundi 3321. Ante Christum nat. 643.

a *Mosis libri sacri in templo reperti.*

b *Olda Prophetissa à Iosia consulitur.*

c *Vaticinium de Iudaorum fama.*

An. mundi 3321. *Ante Christum nat.* 643.

quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari nō posse, *vt ipso euentu discāt esse Deum*, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet, attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum inimissurum. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille [a] circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes, ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cùm congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. móxque sacra facientes & mactantes victimas *Deum* precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremò iussit Pontificem, si quod vas in templo supereſſet à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cineré eorum dispersit. denique Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interueniſſe Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quòd vnus ex Dauidis

4. Reg. 23.

a *Vna pij principis imago.*

Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius [a] prædictionis euentus post annos trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatẽ & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit, vt omissis impiis actionibus & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eíq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus deliteſceret. quadrigas etiam solis, quas superiores Reges in vestibulo templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus dignabatur, de medio sustulit. Cæterum, lustrata ad hunc modum regione vniuersa, populum [b] Hierosolyma cõuocauit ad celebrandum festum azymorũ quod dicitur Pascha: deditque populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorũ millia, & boũ tria millia, principes quoque Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorũ duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarij dederũt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cúmq; tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Mosis, Sacerdotibus ei curæ prępositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias, cum pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finem habuit huiusmodi.

Ann. mundi 5321. Ante Christum natum 613.

2. Reg. 23.

a *Veritas oraculorum diuinorum.*

b *Paschalis celebratio.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 5.

Iosias in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

CAP. VI.

Ann. mundi 3334. *Ante Christum nat.* 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit cõtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere, cũmque processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetãs per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicãdi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum [a] enim aciem instruens cuttu ab vno cornu ad alterum vehitur. Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi [b] ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cùm vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortẽ eius prosequens. Hieremias [c] etiam epicedij ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare videmus. hic [d] Propheta & instantẽ vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiã seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum [e] Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ vsq; dum templum vnà cum vrbe est dirutum:

4. *Reg.* 23.

a *Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur.* 2. *Paral.* 25.

b *Mors Iosiæ.*

c *Epicedium à Ieremia Iosiæ scriptum.*

d *Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit.*

e *Ieremias quando vixerit.*

cum: cuius suo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum [a] suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo [b] nomine regnum tradidit. Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributũ impo- suit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoq; malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Ann. mundi 3415. Ante Christum nat. 629.

4 *Reg.* 23. 2. *Paral.* 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. cap. 6.

a *Ioazus Rex Iuda.*

b *Eliacimus Ioacimus nominatus, Iuda rex.*

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

CAP. VII.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam [c] Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Charchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babyloni Iudæis

c *Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex contra Ægyptum.*

Ann. mundi 3343. *Ante Christum nat.* 621.

bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At [a] ille timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus [b] deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id [c] quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoréque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebántque rationem, non hunc solum mala vrbi prædicere, sed & Michæam antè talia prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragiis Prophera eximerentur supplicio: quia cõscriptis omnibus suis Prophetis, ieiunanti populo & in templum cõgregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit ei librum, continentem, quid templo & vrbi eiúsq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simúlq; iubent tam ipsum quàm eius scribam Baruchum è medio

[a] *Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. 4. Reg. 24. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

[b] *Ioacimus à Babyloniæ Rege defecit.*

[c] *Hieremiæ Hierosolymorum subuersionem prædicit.*

ædere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

An. mundi 3345. Ante Christum nat. 619.

Ierem. 22.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

CAP. VIII.

NOn [a] multò post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo sibi nō timeret, neq; excluſit, nec ad bellū separauit. At ille receptus non seruauit fidē, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vnà cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & [b] pro eo Ioacimum filiū Regem vrbis & regionis constituit, eorū verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos XXXVI. regnauit XI. Successor autem eius Ioacimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

a *Nabuchodonosori recepti in vrbē sæuitia.* 4. *Reg.* 24. 2. *Paral.* 36.

b *Ioachimus siue Iechonia Rex Iudæ.*

Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

CAP. IX.

BAbylonium autē Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionē perpelleret. Misso igitur exercitu

Hedio & Ruffinus cap. 9.

4. *Reg.* 24.

An. mundi 3346. Ante Christum natum 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantē propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere. quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio [a] Rege violante eam, & mandāte per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutē captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent, fuerúntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

a Nabuchodonosorum fœdifragus.

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

CAP. X.

PRo [b] Ioacimo autem Sedeciam eius patruū Regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorū viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoq; circa se habēret impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curā gereret: néve aut ducibus mentē adhiberet, quòd essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias verò tantisper, dum audiebat Prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si

b Sedecias Rex Iuda ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit.

illi

Ni fidē adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in diuersum quocunq; vellent. Sed [2] & apud Babylonē Hiezeciel eodem tempore vastationē templi prædicebat, eámq; prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur, in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedeciā visurū Babylonē cū Hieremias asseueraret omnino futurū, vt captiuū eū Babylonius Rex secū abduceret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidē vera putabat in quib. cōsentirēt: etiā si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vires coniungeret Babylonium necessario succūbere. Quo cognito Babylonius exercitū contra eum duxit: vastatá; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustiis esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionē soluere. At [c] Babylonius, interm ssa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ, [d] Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiúsq; subditis instaret belli periculū, quód ve trâsferendi essent è suis sedib. in Babyloniam, immò etiā captiuos redituros esse cum omnibus vasis, quibus Rex templū spoliauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænūciat, dicens eos Regē decipere, nihilq; cómodi sperandum ab Ægyptiis:

An. mundi 3354. *Ante Christum natum* 610.

a *Iezeciel templi vastationem prædixit.*

b *Sedecias ad Ægyptios deficit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.

c *Ægyptii Rex auxiliatorum Iudæi prælio vincitur.*

d *Sedecias à Pseudoprophetis seductus.*

e *Vaticinia de captiuitate Babylonica, & inde de liberatione.* *Ierem.* 25. 29. 37.

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolymam reducturũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptísq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteríq; eius per annos ɔ xx. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hęc dicẽs Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cúmq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis xx. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumniatus quod ad Babylonios vellet trãsfugere, Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in judiciũ à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilẽtia vehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manẽtibus in vrbe aut hostili ferro aut fame peremendum,

a *Hierosolyma obsessa 4 Reg. 25. Ier. 39. & 52*

b *Fames & pestilentia.*

c *Ieremias suadet deditionem.*

dum. qui verò ad hoſtem perfugerint, mortem euaſuros. At Principes ne malis quidem preſſi audire volebant, ſed irati, ad Regem omnia deferebant: incuſabántq; prophetam vt furentẽ, & frangentem ſibi animos & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hũc verò minari triſtia, & dicere expugnatam vrbem omninò ſubuertendã eſſe. Rex[a] verò ſuopte quidem ingenio non exacerbabatur: ſed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorũ reſiſtens, permiſit eis, vt de Propheta quicquid liberet, facerent: quo impetrato confeſtim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnoſum puteum per funem demiſerunt: vt ibi præfocatus moreretur: ille verò vſque collum merſus ibi manebat, interim quidam è ſeruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ acciderit, dicens nõ rectè Principes ſtatuiſſe & amicos, quòd vatem in cœnum demerſerint, & grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris cõſilij, quòd Principibus prophetam in poteſtatem tradiderat, iubet Æthiopẽ triginta ſocios è ſuo famulitio ſibi aſſumere, funéſq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus ſit, & quantũ poteſt properè è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, aſſumptis, quemadmodum iuſſus erat ſociis, extractum è cœno permiſit abire liberum. Accitus[b] deinde clàm ad Regem, interrogatus eſt ecquod poſſet diuinitus afferre ad rem præſentem remediũ. ille habere ſe ait, ſed neminem crediturum ſibi, aut præceptis ſuis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quaſi maleficum cupiunt me perdere, & vbi nunc

Ann. mundi 3354. *Ante Chriſtum nat.* 610.

a *Plerum doctorum in hac vita fortuna.*

b *Sedecias à Hieremia petitum conſilium, Principum metu neglexit.*

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem tradesetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timoré esse dictitans. nihil enim malì passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse percontarétur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quanam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

[a] *Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capiuntur.*

INterea [a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere. hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen duravit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarto mẽsis die nona: ceperúntq; eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãsfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

a *Sedecias noctu fugæ sibi consulens, à Babylonijs capitur.*

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratre debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciam increpuisset, eu estigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quãuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & corã cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit, quòd verò cæcatus primò cum Babylonẽ perductus esset, videre tamen non potuit. Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans; sicut humanæ insciitiæ & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: ídq; temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Naburzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt [b] tẽplũ spoliarũ incẽderet, regia quoq; similiter cremata vrbẽ à fundamentis dirueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisse 11. Sedeciæ regni anno è tẽplo vasa omnia tã aurea quàm argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grãde quod Solomon

[a] *Excæcatio Sedeciæ, filiorúmque cædes.*

[b] *Dauidici generis Reges quot & quandiu regnauerint.*

[c] *Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta.*

Solomõ dedicauerat, præterea, colũnas illas æreas cũ ſuis capitulis, & mẽſas aureas atq; cãdelabra. His ſublatis templũ incẽdit menſis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incenſum eſt autem templum annis ex quo exſtructum fuerat elapſis DCCCLXX, menſibus ſex & diebus decem addictis, exactis à trãſmigratione ex Ægypto annis MLXII. menſibus ſex, dies decẽ. A diluuio vſque ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni MDCCCCL. menſes ſex, dies decem. Ab Adamo autẽ condito, vſque ad hũc templi caſũ tria millia annorũ elapſa ſunt, & inſuper DXIII. menſes ſex, dies decem. Tantus cenſetur annorum numerus, quo temporis ſpacio quid & quando geſtum ſit, ſuo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres præfectos cuſtodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis cubicularium, cum ſeptem: liis regiis amicis. præterea ſcribã regiũ, & alios Principes viros ſexaginta, quos omnes [a] vnà cũ ſpoliis tẽpli per duxit ad Regem ſuum agentem tũc Reblathis, quæ eſt Syriæ ciuitas. Rex verò Pontificẽ & Principes in ea vrbe iuſſit capite plecti, reliquã captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipſe Babylonem perduxit. Ioſadocum [b] etiam Pontificem vinctum ſecum duxit, Sareæ Pontificis filiũ, quem modo Reblathis affectum ſupplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum ſucceſſionem ordine recenſuimus, cõueniens duxi etiã Pontificũ enumerare nomina, qui Regũ tempore per cõtinuatas ſucceſſiones ſummũ adminiſtrauerunt ſacerdotiũ. Ergo

An. mundi 3356. *Ante Chri.* *nat.* 608.

[a] *Captiuitas Babylonica.*

[b] *Pontifices Hieroſolymitani.*

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hũc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosidocus qui captiuus Babylonẽ pertractus est, hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata generis serie. Cæterùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam[a] in carcerẽ vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanũ templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus, populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificẽ è vinculis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas[b] & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultu rã acceperant, certũ tributum Regi penderẽt. Prophetæ[c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem possit reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commẽdauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatóq. vate magni precij munerib. ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt[d] secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus

a *Sedecia mors.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Godolia transfugarũ dux.*

c *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij munerib. afficitur.*

d *Baruchus è carcere dimissus.*

Neri

Neri filius insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi a autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquem Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Iohannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas & nonnulli alij, præterque hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis, posse enim eos impunè regionem colere, interpositóque iureiurando paratum se fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempestiuum est, curare ne frumẽtum & vinum ac oleum desit in futuram hyemen quo sustententur. hæc locutus permisit quenque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit. quòd profugos ad se veniẽtes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & ceperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerúntque eum quòd Bahales Ammanitarum Rex ideò misisset

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

a *Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatẽ veniunt.*

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit e genere regio, securum autẽ fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totũ pereãt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio, non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuenato insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiãsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominẽ qui salutem suæ fidei cõmisisset, opprimere. Itaque Ioãnes cũ cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post a dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totũ oppidum grassati sunt promiscuis cædibus tã in Iudæos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael b intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteũ quendam ne essent conspicua, demersit. Soli autẽ ex eo numero seruati sunt, qui rogauerũt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. supellectilẽ & vestes atque frumentum quib. promissis

a *Godolias cædes & plebis Masphatensis abductio.*

b *Cædes Ismaelis à Ioanne accepta.*

motus

motus aliquot ex eis pepercit, plebem verò Maſphacenſem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus eſt. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Maſphatẽſiũ clade, & morte Godoliæ, indigniſſimè tulerunt: & aſſumptis ſuis quiſque militibus, Iſmaelem hoſtiliter perſecuti ſunt, eúmq; apud fontẽ Hebronẽſem deprehenderũt, quibus viſis captiui Iſmaelis lęti, rati, id quod erat, auxiliũ ſibi venire, omnes ad Ioannẽ trãſiuerũt, Iſmael autẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Regẽ perfugit. Cæterum Ioãnes aſſumptis quos Iſmaeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mãdra dicitur: ibique ea die manſerunt. Voluerunt inde proficiſci in Ægyptũ, timẽtes Babylonios ne irati propter cædem præfecti in ea regione à ſe cõſtituti, in illos ſæuirent, prius tamen conſulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæſitantibus [a] oraculum expediret, quidnam faciendũ ſit, iurati facturos ſe quicquid ille iuſſerit, cúmque propheta operam ſuã eſſet pollicitus, decima demũ die Deus apparens iuſſit vt Ioanni & cæteris ducib. diceret: ſi manſerint in ea regione, auxilio futurũ & prouiſurũ ne quid incõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ relicturũ, infenſúmque tali calamitate affecturũ eos, quali paulo ante fratres eorum caſtigatos eſſe viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei ſententia iuberet eos manere: ſed putauerunt eũ falſo verbis ſuis Deũ prętexere, re autẽ vera loqui in gratiã Baruchi diſcipuli, ne poſſint Babyloniorũ irã effugere. Conćpto igitur Dei conſilio quòd

An. mũdi 3356. *Ante Chriſtum nat.* 608.

[a] *Oraculum a Ioanne petitur, quod tamen neglegitur. Iere. 42. 43.*

An. mundi 3361. *Ante Christum nat.* 603.

per prophetã dederat. Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptũ abiit, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quò [a] *postquam peruentum est*, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussitque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babyloné abducentur, id quod etiam factũ est. quinto enim post excidium Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cũ magnis copiis inuasit Cœlen Syriã, qua subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisóque qui tũc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorũ. nã per Assyrios decẽ tribus è Samaria sũt abductæ, regnãte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorum Regẽ captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarũ sedes deduxit gentẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Persidé & Media fuerat, Samaritæ deinde vocati à Regione in quã demigrauerũt. Rex verò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in eam regionẽ reposuit, quo factũ est vt Iudæa cũ Hierosolymis ac tẽplo per septuaginta annos deserta maneret. tẽpus antẽ totum quod inter decem tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarũ transmigrationẽ intercessit. anni fuêre centũ triginta, & menses sex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit. exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodũ solitus est facere & alia-

[a] *Vaticinium de exercitu à Babylonicos ducendo, & reliquias Iudæorum in captiuitatem abducendis.*

allarum gentium deuictarũ formosis adolescẽtibus præbebãtq; eis de sua mensa victum, & a Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimũ. in his erant quatuor de Sedeciæ genere admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Danielẽ Balthasarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eósque ob egregiam indolẽ & non mediocrẽ eruditionẽ vehemẽter caros habũit. Cúmque visum fuisset Danieli cum cognatis vicitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanem eunuchũ qui curæ eorũ erat præpositus, rogantes vt quæ mittebãtur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præter ea vellet inanime. se enim, aliis fastidiosis, talẽ victũ appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorũ corporibus & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: idq; magis fore cõspicuũ ex collatione aliorũ qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculũ. Itaq; nacti Aschanẽ non admodũ difficilẽ persuadent vt saltẽ per decẽ dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ victu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentũ aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quàm alij ad pristinam diætam eos reduceret. vt verò apparuit nõ solùm non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis nõ essent conferendi qui cibis

An. mundi 3361. Ante Christum nat. 603.

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Dan. 1.*

a *Danielis & sociorum eius in Chaldæa disciplina institutio & profectus.*

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

vescebãtur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mẽsa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habẽtes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi læderentur aut grauarentur, varietate deliciarum, neq; hæc simili de causa emollirentur, facilè omnẽ perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam, sed præcipuè Daniel peritus taliũ artium cõiectãdis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiã diuinas videre solitus. Exacto autẽ biennio post Ægypti populationẽ Nabuchodonosorus cùm vidisset mirãdã visionẽ, cuius etiã euentũ Deus ei in somnis indicauerat, mox [a] vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somniũ sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cum negarẽt se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauitq; causã cur ita rex statuisset in omnes sapiẽtes & Magos atq; Chaldæos animaduertere, cognito quod cũ oblitus esset somnij, iussisset eosque eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cõmotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem Magis à Rege peteret, spem [b] enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum

Dan. 2.

a Nabuchodonosorus visionis oblatæ, oblitus, Magos ac vates accersit, eisque mortem nisi indicarent, minatur.

b Danieli somnium eiusque interpretatio revelatur.

taturum esse id somnium : quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit cædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cũ sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperãtibus vitam, & tantum de morte cogitantibus : hortatúrque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei rogans vt se ad Regẽ duceret, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad[a] quem ingressus primum deprecatus est eã opinionẽ, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quòd nemine illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat id fieri, sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantíq; mihi pro mea populariúmq; vita, & somnium & eius significationẽ aperuit. neq; enim tã me solicitũ habuit ea tristitia, quòd à te indigni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, ídq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare, quod cuperes. Ergo cũ hęc te cura teneret, quisnã post

Ann. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

a *Daniel Regi somnium & interpretationem exponit.*

An. mundi 3363. *Ante Christum nat.* 601.

te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris[a] tibi videre statuam grādem stantem, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū *vidisti* abruptum à monte *in* statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: cúmq; ingruente venti *vi* diffiatū in terras diuersissimas. Saxum verò illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium. quod *in hunc* modum interpretati oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ verò manus & humeri duo portendunt, quòd à *duo*bus Regibus vestrum *imperium* delebitur. illorum quoque *imperium* alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri *nihil* poterit resistere, quòd *ea* sit auro argento ac ære validior. Adiecit & de saxo interpretationē Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositū est præterita, non etiam futura, scribere, quòd si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus *his auditis*, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidēs in faciē, cum nō aliter quàm Deū adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec *hoc* contentus *imposito ei* Dei sui nomine, vniuersę ditioni suæ præpositum esse voluit, cum eóque simul

a *Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi.*

b *Daniel cū socijs ad honores euectus.*

mul eius cõsanguineos: qui hoc inuidiosi facti, in periculum inciderunt, offenso Rege propter causam talẽ Rex [a] fabrefactã auream statuam, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eã statuit: quam dedicaturus cõuocauit ex omni sua ditione Principes. eisq. mandauit, vt quãprimùm tuba dari signũ audierint, procidentes in faciem adorent statuã, quod qui nõ fecerit, pœnã proposuit, vt coniiciatur in ardẽtis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis [b] cognati negauerunt se hoc facturos, quod nolent patrias leges transgredi, móxq. delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidẽtia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculũ. Ignis enim eos nõ attigit, sed quasi sentiens iniustè in fornacem cõiectos, pepercit, & nõ exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horũ corpora: quæ quidẽ res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros, esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eũ honore haberentur. Nam multò deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit [c] insomnium, quod priuatus regno vitã acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septenniũ denuo restituendus esset in pristinum imperiũ. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectũ nemo alius inuenire & Regi indicare potuit. solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est. & quale hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, & hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scripsi

An. mundi 3354. *Ante Chri. nat.* 600.

a *Mandatũ regium de statua adorãda. Daniel.* 3.

b *Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignẽ coniecti, diuina prouidentia seruantur.*

Daniel. 4.

c *Somnium & eius explicatio.*

Ann. mundi 3381. *Ante Christum natum* 583.

meis insero. Talibus enim criminatoribus dudũ occurri in initiis huius historiæ, palàm profitens me tantùm Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic cõtineantur bona fide relaturum me promisi, nec addẽtem quicquã de meo, nec auferentẽ eũã. Cæterùm [a] Nabuchodonosorus cùm regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius & prioribus Regibus lõgè fortunatior. Meminit [b] eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autẽ Nabuchodonosorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phœniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iunioti Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illũ proficisci, qui collatis signis cũ defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonẽ morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus verò non multò post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandatáque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonẽ properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditũ, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recẽs adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: de spoliis bello partis Beli templum & alia quædã magnificè exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eò possent vi ad ciuitatis in-

a *Mors Nabuchodonosori.*

b *Berosus de Nabuchodonosore. Hecatæus & Ruffinus cap. 13.*

ōmodum. Tres quoque murorū ambitus intra rbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, mnes è coctilib. laterculis. cūiq. memorabilius operibus ciuitatem muniſſet, & portas in emplorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ ontiguam exſtruxit aliam regiam, cuius ſubtructiones, & reliquā magnificentiam fortè ſueruacaneum eſſet dicere, vnum ſilere nō poſſum, quod tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In ac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſupernè conſitas ariis arborum generibus, atque ita celebratos llos penſiles hortos abſoluit, eo quod vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ æ ſimilitudinem. Horum a hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit. vbi oſtēdere conatur quod hic ex virtute & rerū geſtarū magnitudine Herulē longè à tergo reliquerit, ſubiugaſſe enim um & vrbem Africæ primariam, & bonā parem Hiſpaniæ. Sed & b Diocles in ſecundo reum Perſicarum libro eius Regis mentionē fait, & c Philoſtratus tam in Phœnicum quàm in dorum hiſtoriis, quod hic Rex per tredecim nos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eā bem Ithobale. Atque hæc ſunt quæ de hoc ege apud Hiſtoricos inuenio.

An. mundi 3381. Ante Chriſtum nat. 583.

a *Megaſthenes de Nabuchodonoſore.*

b *Diocles.*

c *Philoſtratus.*

ceſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. XII.

d *Abilamō rodochus Iechoniam è vinculis dimiſit.* 4. *Reg.* 25. *Ierem.* 52.

ÆTerum d poſt Nabuchodonoſori obitum Abilamarodochus eius filius regnum ſuſpit. qui Mox Hieroſolymorum Regem Iechoā è vinculis dimiſit, & inter neceſſarios ami-

An. mundi 3421. *Ante Christum natum* 543.

cos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babylonem Regiæ ſuæ præfectum. Pater enim eius fidem non ſeruauerat Iechoniæ, qui ſe ei cum vxorib. & liberis totáq. cognatione ſponte tradiderat, reſpectu ſolius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, ſicut antè diximus. Abilamarodacho poſt decimum octauum regni ſui annũ defuncto [a] Nigliſar filius ſucceſſit, cũque regnaſſet annos quadraginta vitã cũ morte mutauit. continuata [b] deinde ſucceſſione ad Laboſardachum filiũ regnũ peruenit apud quẽ cum nouem tantũ menſib. hæſiſſet, poſt [c] morté eius tranſiit ad Balthaſarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Perſarũ Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigioſa viſio ei contigit. *Diſ*cumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vaſorum argenteorũ quæ Regiæ menſæ adhiberi ſolent. accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuiſſet, iubet è ſuo templo affetri vaſa Dei, quæ ſpoliatis Hieroſolymis Nabuchodonoſor in vſum ſuum veritus vertere, in Dei ſui templo repoſuerat. Ipſe verò iam mero calens auſus eſt ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferẽs: & [d] ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & ſyllabas quaſdam ſcribẽtem. qua viſione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & ſomniorum interpretationem profitetur, poſtulans vt ſibi enarrent id quod erat ſcriptum. Magis autẽ negantibus ſe eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœſtus ac ſolicitus, præconis voce per totam ſuam ditionem publicauit: quicunque mentem earum literarum interpretari poſſet,

a *Nigliſar*
b *Laboſordochus.*
c *Balthaſar ſiue Naboandel Babylonia Rex.*

Dan. 5.
d *Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdam ſcribentem videt.*

ossset, daturum se ei torquẽ aureum, & purpu- *An. mundi*
æ vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtun- 3425.
ir, atque insuper tertiam regni sui partẽ. Post *Ante Chri-*
oc præconium maior etiam fit Magorum *stum nat.*
oncursus, certatim sensum literarum scrutan- 539.
bus, nihil tamen proficientibus. Videns autem
istem hac de causa Regem eius auia, solari eũ
æpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum
er Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis
ductum, virum sapientem, qui possit obscura
: soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodo-
osoro, quod quærebat, interpretatum, cum id
o tempore posset alius nemo. rogabátq. vt ac-
to illo percontaretur quid sibi velint hæ lite-
:, vt coarguta cæterorum inscitia, etiã si triste
t, prodigiũ id intelligatur. His auditis [a]Baltha- a *Daniel*
r accersit Danielẽ: & præfatus se rescisse de *Regi scri-*
us sapientia, déq. spiritu diuino quẽ habeat, *pturam in-*
: quod solus sit idoneus interpretandis quæ *terpretatur.*
iorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi
narret quid scriptura illa significet, pollicens
eræ præmiũ vsum vestis purpureæ torquémue aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt
ipientia eius insignita talibus honoribus, illuris fiat apud omnes qui honoris causam scisci-
ndo cognouerint. Daniel autem recusatis mu-
eribus, quòd his diuinitus concessa sapientia
rrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuua-
: parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei
:ædicere: eò quòd ne proaui quidem calami-
te, quam ille incurrit ob contemptum numis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri
tod sit supra naturam hominis. Nabuchodo-
osorum enim ob impietatem damnatũ ad vi-
um ferinum, post multas preces miserante
eo restitutum ad hominum conuersationem
pristinum imperium, ac deinde per totã vi-

An. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 539.

tam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cũ suis pellicibus. Ob hæc iratũ Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierũ tuæ vitæ ac regni numerũ, & per breue tẽpus superesse. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmẽ, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac [a] interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamẽ Danieli suam munificẽtiam nõ subtraxit tanquam malorum prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, nõ Prophetæ immò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarũ Regis potestatẽ deuenit. Sub [b] Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorũ Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimũ secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediã, eúmque [c] in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebãt alios 360. satrapas. tot enim à *Dario* primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis

[a] *Danieli Rex dona promissa exhibet.*

[b] *Babylon à Cyro Persarum Rege capta.*

[c] *Honor Danielis.*

negó-

egocio consulenti pareret, non effugit cęterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter os, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo. cúmque * æmuli occasionem calumniæ contra eum quærerent, nullam unquam eis præbuit. cum enim esset contemtor pecuniarum & omnium munerum, turpe ibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerẽt. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditóque Dario renunciant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut Deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc cõmune decretum faxit, eum in foueam leonum coniici. Rex verò non perspiciens eorum malitiã, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitúsque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes prę metu seruare conarentur, magnum fuit vbíque silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielémque accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id nõ ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facilè veniã daturum

Ann. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Inuidia vii & naiua.*

Daniel 6.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

credèrent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eũ, vt præsentẽ casum æquo ferret animo: & postquam eò cõiectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostij domum reuersus est: totámque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cùm ille respõderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatẽ, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam [b] nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt, auuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidẽ eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent. Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando, ipsum deinde vatem in maiore etiam quàm

antè

a Daniel in leonum foueam conijcitur.

b Danielis inimici à leonibus dilaniati.

nte honore habuit, primum inter amicos locũ i tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus eximaretur, & propter hanc de se opinionẽ ef- x illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Me- iæ turrim, opus pulcherrimum & singulari ad- iiratione dignum, quod in hodiernum vsque urat, & spectãtibus recentissimæ structuræ vietur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absoitum. tantam nouitatis speciem & tam interam pulchritudinem habet. nihil omnino à im longo tempore læsam, præter aliorum æificiorum consuetudinem, quæ æquè atque omnes vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deerdunt. Mos autem dũrat vsque in præsens tẽus, vt in ea turri sepeliantur Medorum Reges : Persarum atque Parthorum : eiúsq; custodia acerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreitur. Quod[a] autẽ in hoc viro præcipua dignũ st admiratione, silentio non præteribimus, Oinis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excel-*ntissimo ei contigit, & viuenti* tam apud Rees quàm apud populum gratioso, & post obiim sempiternam memoriam consecuto. libri nim eius quos conscriptos reliquit, etiã nunc pud nos leguntur, qui nobis certam fidem faunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. on solum enim futura prędixit quemadmodũ lij Prophetę, verum etiam tempus quo euenira essent præfiniit: & cum alij Prophetę calaitates prędicerent, ideóque malam gratiam pud Reges & multitudinem vulgarẽ inirent, ic bonarum rerum vates fuit, vt propter fauam ominationem quidem beneuolentiam oinium sibi conciliaret, propter euentuum ve- certitudinem fidẽ sibi apud vniuersum mordium genus compararet. Exstat enim in eius

Ab. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 539.

[a] *Danielis vaticinia.*

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

scriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti [a] deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimũ cæteris celsius, versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictũ prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum è frõte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro ea quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquàm esset adultum. Deus qui hæc ostendebat, dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbẽ vi expugnaturum, & ceremonias templi conturbaturum, sacrificiáque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámque Deum sic interpretari esse. Arietem significare Persarum & Medorũ regna, cornua verò futuros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totũmq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostendi, post primi Regis mortem,

[a] *Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorũ & Persarum Regnũ prafiguratum fuit. Daniel. 8.*

& regni

& regni inter eos partitionem. hos neq; filios ius, neq; alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum renaturos: ex hísque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta his reipublicæ auferat: spoliatóque templo victimas in id nduci per triennium prohibeat. quæ quidē calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane ccidit, ita vt futurum Daniel ante multos anos scripserat. Eodem [a] autem modo scripsit & le Romanorum imperio, & quantam vastitatē llaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia liuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & osteris legenda reliquit, vt videntes euentum ion discrepare à prędictionibus, Danielem mientur ob tam insignem honorem illi à Deo abitum: simúlque [b] Epicureorum error coarguatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt, & Deo egimen rerum nolunt permittere, nec credunt niuersitatem à beata illa & immortali essenia vel conseruari vel gubernari, sed sine recto- e & curatore mundum suopte impetu ferri aeuerant. qui si ita vt illi autúmant careret præide, quemadmodū naues sine gubernatoribus idemus procellis & fluctibus obrui, currúsque urigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse erderetur immoderato impetu. Quamobrem um Danielis vaticinia considero, non possum on damnare istorum insciti am, qui Deo negāt uræ esse res mortalium. quî enim fieri potuit, t Prophetiis eius respondēret euentus, si temeè in mundo generentur omnia? Verum ego æc, ita vt inueni in literas retuli. quod si quis iauult diuersam opinionem sequi, id per me idem erit illi integrum.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a *Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Daniel. 9.*

b *Epicureorum error coarguitur.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Cyrus Perſarum Rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permittit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.*

II. *Regij Duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyſes Iudæos ab ædificando omninò abſtinere iubet.*

IIII. *Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæis ædificat.*

V. *Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.*

VI. *Quemodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amanis dolo extingueretur.*

VII. *Bagoſes, penes quem Artaxerxis inferioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.*

Ann. mundi 3426. Ante Chriſtum nat. 538.

Cyrus Perſarum Rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

CAP. I.

1. Eſd. 1. 3. Eſd. 2.

PRIMO [a] autem anno regni Cyri, qui fuit tranſmigrationis noſtræ Babylonicæ ſeptuageſimus, miſeratus eſt Deus captiuitatem & calamitatem ærumnoſi illius populi: & ſicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutã vrbẽ prædixerat, quòd

a *Babylonica captiuitatis poſt ſeptuaginta annos finis.*

d postquam seruierint Nabuchodonosoro
sque posteris per annos septuaginta, rursum
restituturus esset in patriã, & ædificato tem-
rediturí essent ad felicitatẽ pristinã, ita eis
nia præstitit. Excitato enim ad id Cyri ani-
, effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam
am scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniã
ne Deus maximus orbis Regẽ cõstituit, hunc
i esse credo, quem Israelitarũ adorat popu-
. Is enim meũ nomẽ per suos Prophetas prę-
cit, & quòd templũ eius ędificaturus sim Hie-
solymis in terra Iudæa. Hoc [b] autẽ Cyrus co-
ouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias
ntinet, ducentis & decẽ annis ante ipsius ęta-
cõscriptas. Hic enim secretũ hoc Deum sibi
dicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quẽ multarũ
magnarũ gentium Regẽ declamaturus esset,
mittere populum suum in terram Iudæam, &
mplũ suum ædificare denuo. Hæc Esaias præ-
xit centum quadraginta annis antequã tem-
um deuastatũ est. Quibus lectis Rex admira-
s vatis diuinitatẽ correptus est cupidine ex-
quendi quæ scripta legerat: conuocatísque [c]
atioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis
ermittere, vt proficiscãtur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templũ ædificent de-
uo. Nam & ipse Deum futurũ illis auxilio, &
: scripturũ vicinis Iudææ ducibus ac satrapis,
t cõferant eis aurũ & argentum ad templi fa-
ricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato
Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iu-
æ & Beniamiticæ, simúlque Leuitæ & Sacer-
otes, properè Hierosolyma se conferunt: mul-
i enim maluerunt manere apud Babylonem,
on sustinentes possessiones suas relinquere.
Quò cùm peruenissent, omnes amici Regij fue-
unt eis auxilio, conferebántque ad templi

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 853.

a *Cyri Persarum Regũ edictum.*

b *Esaiæ cap. 44. 45. de Cyro vaticinium.*

c *Cyrus Iudæos redituũ in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentésq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam [a] & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrũ tũc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quàm primum id absolutũ esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex [b] Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meam habitant permisi, vt quicunq; vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine, faciántque tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificẽt Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de tẽplo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principẽ. vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: pyxides aurei quinquaginta, argenti CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argẽtea CCCC. situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libamentia aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCC. præterea vasa

[a] *Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.*

[b] *Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.*

lia magna mille. Concedo etiam eis eosdē reitus quos maiores eorū solitī sunt accipere, in reciūm pecudum, & vini & oleī drachmas duenta quinq; millia quingentas, & in similam rtabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabúntque acerdotes has victimas iuxta Mosis legē Hieosolymis, & inter sacra precabuntur Deum ro salute Regis eiúsque generis, vt regnū Perarum incolume maneat. Qui verò per inobelientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, os in crucem agi volo, & facultates ipsorum isco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ rgumentum. Numerus [a] autem eorum, qui è aptiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuêre, & insuper CCCCLXII.

Anno mūdi 3426. Ante Christum nat. 538.

a *Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.*

Regū duces & satrapa Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

CAP. II.

HI [b] dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gentes, præcipuè Chuthæi, quibus olim è Persi- de ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos quibus cōmendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirēt, quò minus vrbē ac templū instaurare valeant. Illi verò pecuniis etiā corrupti vendidērūt Chuthæis suā circa demandatū officiū cessationē & negligentiā, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse [c] deinde in paternū principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammiani tarūmq; & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Domine, seruī tui, Rathymus, scriba Chelsi, & ceteri

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 1. *Esdr.* 4.

b *Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent.*

Aliàs ca. 3.

c *Samaritarum ad Cambysem scripta de templi ædificatione auersanda.*

An. mundi 3435. *Ante Christum nat.* 529.

Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriç. Cognoscere te oportet Rex, quod Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem meritò deletam restituunt, forúmq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam ferùet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negociũ, & admonere vt inspicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbémq; ipsorum ob hoc crimẽ desolatam ac dirutam. quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniúmque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

CAP. III.

a Cambysis reseriptum in quo Iudæos ab edificando templo deterret.

CAmbyses [a] autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cõmentarienſi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatorib. hæc dicit, Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicã fuisse Regibus, habitatorésque eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quódque Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen Cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem

xem denuò condere, nec per hanc occasionem reſcat eorum malicia, qua concitati hactenus belles fuerũt Regibus. His literis perlectis Ra hymus & ſcriba Semelius cum collegis eue- ſtigiò conſcenſis equis properarunt Hieroſoly- na, ducentes ſecum magnam hominum multi- udinem, prohibuerúntque Iudæos ne vrbem & emplum ædificare pergerent. Itaq; dilatum eſt d opus per annos ix. vſque in ſecundum annũ regni Darij Perſarum Regis. Cambyſes enim cum per ſexennium regnaſſet, ſubacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Da- maſcum eſt mortuus. Sublatis deinde Magis qui poſt eius obitum regnum per integrum an- num occupauerant, ſeptem illę Perſarum fami- liæ Hyſtaſpis filium Darium communibus ſuf- fragiis Regem declarauerunt.

Am. mundi 3455. *Ante Chriſtum nat.* 529.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Aliàs ca. 4.

a *Darium Hyſtaſpis filium Rex Perſarum.*

Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæi ædificat.

CAP. IIII.

IS b adhuc priuatus vouerat Deo ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum a- pud Babylonem eſſet, remiſſurum ſe in templũ Hieroſolyma: & fortè fortuna per illud tẽpus venerat ad eũ à Hieroſolymis c Zorobabel, qui captiuorum Iudæorũ dux declaratus fuerat. nã erat vetus Regis amicus. quamobrem inter ſa- tellites cum aliis duobus aſſumptus, ſperatũ ho- norem conſecutus eſt. Primo autẽ ſui regni an- no Darius ſplendido ac magnifico apparatu ex- cepit tàm domeſticos ſuos, quàm Medorum ac Perſarum ſatrapas, prouinciarũmq; præſides ab Indis vſq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per CXXVII. ſatrapias. Cũmq; ad ſatietatem epula- ti, diſceſſiſſent cubitũ ad ſuum quiſq; diuerſo- riũ, Darius d poſt breue in lecto quietẽ à ſomno relictus, nec valẽs redormiſcere, cœpit fabulari

1. *Eſd.* 3. 6.

b *Darius ſe ſacra vaſa Hieroſolyma remiſſurum vouet.*

c *Zorobabel.*

d *Darius tribus ſatellitibus tres quæſtiones proponit.*

1. *Eſd.* 3.

Anno mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmium fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in consessu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. post hæc promissa quærit ex primo num vinum maximè polleat, ex secundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propositis siluit. Manè verò accersiuit megistanas & satrapas ac toparchas, residénsq; vbi solebat iura reddere, iubet satellitum illorum quenq; coram toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositã, quid ipsi videatur verius. Tum [a] primus eorum sic exorsus est vini prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius vitium hinc cõiecturam capio. Animaduerto enim quòd quorũuis potantium mentem subuertit, & vel Regis animum sic afficit, vt non secus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoq; suę cõditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nã & calamitosorum extinguit tristitiã, & ære alieno atq; vsuris oppressos facit aliquãtisper videri sibi omniũ ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm Regum illis sensum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduersus sariissimos, eósq; facit videri alieniissimos. cúmque edormito temeto per noctem sobrij fuerint redditi, surgunt omnino infeli quæ eis per ebrie-

a *Primus vini potentiam prædicat.*

brietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumen- *An. mundi* 3443. *Ante Christum nat.* 521.
is persuasus vinum ducam rem omnium longè
otissimam simul & violentissimã. Postquã pri-
ius prolata sua de vino sententia dicendi finẽ
ecit, tum [a] secundus cœpit extollere potestatẽ
egiam, huius vires asseuerans esse maximas o-
nnium quę intellectu ac potentia prędita sunt,
d conatus est probare his rationibus. Omnium
erum penes homines esse imperium qui &ter-
as & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adi-
unt. at ipsis hominibus Reges imperitare, eisq;
uidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde
ui in fortissimum animalium habent dominiũ
orum vim ac virtutem merito existimandã in
uperabilem. Quid? quòd dũ ad bella & pericu-
a subditos mittũt, omnes eorũ imperata obse-
uenter faciunt, siue dũ per eos obiiciuntur ho-
tibus, siue dũ coguntur cũ mœnibus ac turri-
us, atq; adeò cũ montibus ipsáq; rerum natura
ellum gerere, ipsorũ iussũ parati vel occidi vel
ccidere, dũ ne videantur à regiis mãdatis vs-
quã digredi, parata deinde victoria, belli com-
noda vniuersa ad Regẽ redeunt. Iã verò qui a-
lieni à militia, dant agris colendis operã, post
longos labores & sudores comparatis fructibus
Regi tributa persoluũt: & quicquid ille iusserit,
hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille
expletis omnib. deliciis & voluptatibus dormit
in cubiculo, excubantibus ante fores satelliti-
bus, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus.
nemo enim audet dormiente illo relicto abire
ad curãda propria negocia, sed vnã hanc curam
putãs necessariã, in hac vna est assiduus. Et quî
fieri potest, vt nõ is sit omniũ potentissimus, cui
tanta hominum multitudo paret per omnia:
His [b] peroratis successit tertius Zorobabel, di-
sturus de mulieribus & veritate, quarũ vis quan-

a *Secundus potestatem regiam extollit.* 3. Esd. 4.

b *Zorobabel tertius satellites mulierũ vim prapollentem primum ostendens, mox veritati vt infractæ palmam attribuit.*

Ann. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

ta sit quámq; præpolleat cæteris rebus omnib. sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere primum, & Regem cui omnes obtemperant, ma or tamen est potentia mulierũ: nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educãt & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit, nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosísque rebus aliis, simulátque mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in vîtæ pulchritudinem, & libenter eribonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiã parentes ac patriã, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne cõmori quidem cũ illis refugimus. addã & aliud argumentũ earũ potentiæ nõ minimum. quicquid terra marive longo labore quæsitum est, nónne totum hoc mulieribus cõmittemus? ipsum etiam Regem tantarum rerũ dominũ vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Thebasini filia, concubina sua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractũ diadema capiti illa suo imponeret. ridentẽ cum ridente, & irata illa mœrẽtem, & adulatoriè se ad affectus illius attẽperãdo humiliter satisfacientẽ. si quid eã offensam animaduerteret. Interim dũ satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuò coniiciunt oculos. Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declarau quãtum mulieres polleant, veruntamen nec hę nec Rex veritati vllo modo cõferendus est. Nã cum terra sit maxima, cęlũ itẽ immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cúmq; hęc Dei volun-

voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus
ſt & verax, cõſequitur vt veritas ſit rerũ omniũ
õgè potẽtiſſima, contra quã iniuſtitia nihil o-
nninò valeat. præterea reliqua omnia quantũ-
iis pollere videantur, mortalia ſunt & celeres
iabent exitus, veritas verò immortalis eſt atq;
empiterna. Quin & ea quę ab illa percipimus
nec mortalia ſunt, nec iniurię temporũ aut for-
unæ reciprocis vicibus obnoxia, ſed iuſta &
egitima, ſecretáq; ab omni labe iniuſtitiæ. his
dictis Zorobabel ſermoni finẽ impoſuit. Accla-
mante verò auditorio quod dixiſſet optimè: &
quòd ſola veritas vim omnis ſenij vel muta-
ionis expertem habeat, iuſſit eum Rex poſtu-
are aliquid ex his quæ illi paulò antè vltrò fue
rat pollicitus. Libẽter enim ſe eõceſſurũ, vt viro
ſapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare
poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus in-
ter cognatas mihi neceſſitudines. His [b] auditis
admonuit eum voti, quò ſe obligauerat, ſi adi-
piſceretur poteſtatem regiã: id autẽ erat denuò
cõdere Hieroſolyma, & ibi Dei templũ inſtau-
rare, ac deinde ſacra vaſa olim per Nabuchodo-
noſorũ inde ſublata, & Babylonẽ perlata, reſti-
tuere. Hæc eſt, inquit mea poſtulatio, quã mul-
to mihi permittit, ſapientẽ me virum indicans.
Tam Rex lætus aſſurgens excepit eum oſculo,
mõxq; ſcripſit toparchis & ſatrapis, iubens eos
deducere Zorobabelẽ, eóſq; qui vnà profecturi
erant ad inſtituendã & abſoluendã templi fa-
bricam. Mandauit etiã per literas Phœnices ac
Syrię magiſtratibus vt materiam cedrinã in Li-
bano exciſam deportarent Hieroſolyma, & in-
taurantẽ eam vrbẽ adiutarent: in quibus literis
hoc quoq; adſcriptũ erat, iubere & velle Re-
gẽ liberos eſſe omnes Iudæos quotquot ex ca-
ptiuitate Hieroſolyma poſtliminio redierint &
procuratores ſuos ac ſatrapas vetuit quicquam

An. mundi 3443. *Ante Chriſtum nat.* 521.

a *Zorobabel in oratione ſua laudem & munera præclara cõſequitur.*

b *Datur ad monitum voti, templi reſtaurationẽ mandat.*

Ruffinus cap. 4.

c *Darij Regis ſcriptum & mandatum de libertate poſſeſſionibus, templo & ſacrificijs Iudæorum.*

1. *Eſdr.* 6.

Ann. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 251.

in regios vſus à Iudæis exigere: & quantumcunque agrorum occupare valeãt, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiã & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum *iuris fuiſſent* antiquis poſſeſſoribus redderent. atque *inſuper* quinquaginta talenta in fabricam templi cõferrent. ipſis autẽ iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ *in hũc vſum eſſent neceſſaria*, ſacráſq; veſtes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinã faciunt, de ſuo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ *ſacros hymnos* aecinunt. & cuſtodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones aſſignari iuſſit, ac in ſingulos annos pro alimentis ceteã pecuniam. deniq; de remittendis ſacris vaſis, déq; Iudæorum reſtitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autẽ hãc gratiam à Rege conſecutus, quam primum egreſſus eſt regiũ, ſuſpiciens, in cœlum, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, cõfitens totum hoc diuini eſſe beneficij: peracta áq; gratiarum actione, precatus vt & in poſterum propitius eſſe pergeret, Babylonẽ profectus eſt, lætum [a] popularibus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, & ob receptã patriã ceu natalitiam feſtiuitatem denuò celebrantes. deinde [b] duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quenque tribu elegerunt, cõparatis & iumẽtis quæ vxores ac liberos veherẽt: deducentibúſq, quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter viã emetiebãtur hilares, perſonantibus omnia tibiis, & cymbalis perſtrepẽtibus, proſequẽtẽ per luſum ac lætitiã & reliqua

[a] *Euangelium Iudæis allatum.*

[b] *Iudæi è Babylone Hieroſolyma proficiſcuntur.*

Iudæorum

udæorum multitudine. nam certus numerus singulis cognationibus selectus proficiscebatur, quas nominatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium asseram. hoc[a] tantum dicam compendio. fuisse puberitatem egressorū quater mille millia & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribū Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ verò multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia. DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. electi sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipsi indicare poterāt, nec in Leuiticis & sacerdotalis genealogiis inueniebātur, erant autē numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. umenta DXXV. Dux[b] autem multitudinis quā nodò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cū eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Sereæus: hi duo tribulū suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerūt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedentes prosecuta, domos quisq; suas rediit. Septimo autē mense postquā Babylonem exiuerāt, Iesus[c] Pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nūciis è

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a *Numerus Iudæorum è Babylone profectorū.* 1. *Esd.* 2.

b *Zorobabel Dux & Iesus Pontifex.*

c *Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps alacre adificant.* 1. *Esd.* 3.

Ann. mundi 3443. *Ante Christum natum* 521.

tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerēda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebātur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiā a Scenopegiam per idē tempus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes, & quotidiana sacrificia, victimásque sabbatorum atque omnium sanctarum festiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mēsis septimi. Deinde b templi ædificationē sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorū qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libēter faciebāt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates cōpactis. in Ioppensem portū eas perducebant, ita vt primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant, Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamētis prima die Decemb. cœperūt superstruere, præposuerúntq. operi cutādo Leuitarū quotquot vigesimum annū attigerant, & Iesum cū filiis ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiúsque filios, quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus, celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accidentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitę Asaphíque progenies, canebāt sacros hymnos, in Dei laudē à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autē & Leuitæ cognationúmq. Principes ætate prouectiores, quid & illud prius tēplum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præsentium fortunarum tenuitate

a *Scenopegia.*

b *Templum ædificari cœpium.*

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

:nuitate deterius fieri animaduertebãt, repu-
intes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet,
borta inde mœſtitia tẽperare à lachrymis nõ
oterant: vulgus autem cõtentum erat præſen-
templo, vt quod nulla priorum temporum
omparatione ſeipſum cruciabat, nec vllũ de-
imentum factum quibat animaduertere con-
a ſeniorum ac ſacerdotum multo deteriore
onditione res ſuas exiſtimantium gemitus,
ix concentu tubarum obſcurari poterant. Sa-
aritæ [a] autem inimici auditis tubis, & lætan-
ium atque dolentium promiſcuis vociferatio-
ibus, accurrerunt volentes cauſam diſcere: &
ognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica
oſtliminio reuerſi templum inſtaurarent, ad-
unt Zorobabelem ac Ieſum Principéſque co-
nationum, poſtulantes vt eos admitterent ad
emplum communi ſumptu ædificandum. Nam
e quoque aiebant eundem Deum colere, & e-
us gloriari nomine, religioníſque eius ſtudio-
os fuiſſe, iam inde ab illo tempore quo Sal-
anaſſar Aſſyriorum Rex è Chuthia & Media
entem eam in loca illa tranſtulerat. Ad quæ
oſtulata illi de communi ſententia reſponde-
unt, ad ſimul ædificandum eos admitti nõ poſ-
e, cùm & prius Cyrus & nunc Darius ipſos ędi-
icare iuſſerint: licere tamen eis ibi adorari. id-
ue facere vetari eorum neminem, ac ne cæte-
arum quidem gentium quenquam cum omni-
us hominibus eò venientibus, tẽplum ad ado-
andum pateat. His [b] auditis Chuthæi, ſic enim
os Samaritas appellamus, indignè tulerunt, &
ıſtigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt
uemadmodũ ſub Cyro primũ ac mox ſub Cã-
yſe vt tẽpli ædificationẽ impediret, Iudęorúm
ue conatus & diligentem circa hoc opus o-
eram quoad liceret de induſtria remorarẽ-

a *Samaritæ templi adificationẽ promouere volentes reijciuntur.*

b *Samaritæ templi adificationem impedire cõantur.*

An. mundi 3444. Ante Chri. nat. 520.

tur. Per idem tempus aſcēdit Hieroſolyma Siſines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibuſdā aliis, rogauerúntque Iudæorū Principes, cuius permiſſū templum ſic ædificarent, vt arx potius quàm fanū exiſtimari poſſit: & cur tā firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxiſſent. Reſponderunt Zorobabel & Ieſus, ſeruos ſe eſſe Dei maximi, cui templum hoc exſtructum à quodā eius gentis Rege fortunatiſſimo & in omni virtute excellētiſſimo per multas ætates incolume ſteterit. Deinde ob maiorū ſuorum impietatem per Nabuchodonoſorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, templóque ſpoliato ac incēſo, & populo in captiuitatē Babylonicam abducto, Cyrum [a] qui Perſidis & Babyloniæ regno potitus ſit, regio diplomate mādaſſe templi inſtaurationem, & donaria vaſáque per Nabuchodonoſorum ſublata tradidiſſe Zorobabeli & Mithridati ærarij ſui præfecto, vt ea deportarēt Hieroſolyma, ibíque in templū inſtauratū reponerent. eiuſdem enim Regis mandato Abaſſarum miſſum ad eam vrbem, vt daret operā vt id templū primo quoque tempore abſolueretur. eum acceptis regijs literis confeſtim veniſſe & fundamenta feciſſe, atque ex eo tempore nunquā inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire deſtitiſſe. Quare ſi illis ita videretur, ſcriberēt Dario, vt inſpectis regiis commentarijs manifeſtum fiat vera ipſos omnia dicere. His auditis Siſines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconſulto Dario, ſed cōfeſtim ei de hac reſcripſerunt. Iudæis enim ſolicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iuſſiſſe reparari Hieroſolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus [b] & Zacharias bono animo eſſe iubebant, nec à

[a] *Legati Syriæ templi & vrbis reædificandæ cauſam quærentes, ad Iudæos miſſi. 1. Eſd. 5.*

[b] *Aggæum & Zachariam Prophetas.*

Perſis

Perſis : quicquam timere : quandoquidem ipſi compertam haberent ſuper hac re Dei voluntatem : quibus credens populus aſſiduus erat in opere, nulla die id intermittẽs. Cũmque Samaritæ Dario ſcripſiſſent, accuſantes Iudæos quòd vrbem muniant, templúmque arci quàm fano ſimilius exſtruant: aſſeuerantes non eſſe hoc in rem Regis, & oſtendentes Cambyſis epiſtolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non eſſe rebus ſuis tutam aut vtilem: poſtquam etiam Siſinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iuſſit regios cõmentarios ſuper hac re conſuli: & inuentus eſt apud Ecbatana caſtrũ Mediæ liber, in quo hæc ſcripta continebantur: Anno b primo regni ſui Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cũ altari Hieroſolymis ædificaretur altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine. quòd haberet ordines ẽ lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio : & ſumptus in hoc ex ærario Regis præberentur. Sed & vaſa templi quæ Nabuchodonoſorus ſuſtulerat, reddantur & reportentur Hieroſolyma. Vtq. cura eius negotij ſit penes Abaſſarẽ Syriæ ac Phœnices præfectũ eiúſque collegas, qui abſtinerẽt quidẽ ipſi ab eis locis, ſeruos verò Dei Iudæos & eorum Principes ſinerẽt templum ſtruere : ipſi verò adiutarent eo in hoc opere de tributis ſuę prouinciæ, & ad ſacrificia quoque ſuppeditarẽt tauros arietes, agnos, hædos, ſimilam, oleum, vinum, & cætera quæ ſacerdotes poſtulauerint, qui deprecaturi ſint Deum pro ſalute Regis atque Perſarum. Quicunq. autẽ contra mandatũ hoc facere auſus fuerit, is vt comprehenſus in crucem agatur, & facultates eius fiſco addicantur. inibi etiam addita erat execratio. vt quicũque eius templi ædificationem vetare voluerit,

An. mundi 3450. Ante Chriſtum nat. 514.

a *Samaritæ templi & vrbis reſtauration impedire conãtes magis promouent.*

b *Cyri de Iudæis eorúmque templo decretum.*

3. Eſd. 6.

An. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri cõmentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex [a] Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisque magistratibus S. Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius cõmentariis inueni: volóq. vt omnia fiãt, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Sisines & reliqui decreuerunt eà per omnia sequi. itaque [b] suscepta cura sacræ fabricæ, adiuuabãt Iudæos magistratúsque illorum & Principes & magnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutúmq; est intra septennium. Anno [c] autẽ regni Darij nono vigesima tertia die mensis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerũt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate, próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuum, constituerúntque Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante [d] deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis verò Nisan, conflixit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id festum casti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolãtes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septẽ, nullis sumptibus parcẽtes, holocautomata etiã offerẽtes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus restituerit.

a *Darij ad Syria præfectos epistola.*

b *Templi ædificatio ab solutu.*

c *Templum 23. Martij seu vt est 1. Esd. 6. Martij dedicatũ.*

d *Pascha celebratur.*

tuerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, [a] *institutа ea Reipublicæ forma quæ per optimates administratur.* penes Pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit, ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui Reipublicæ status plus quàm quingentis annis durauit post Mosis & Iesu imperiũ. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ [b] autem, infensa gens & inuida multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum interim conniuentibus: & quacunque iure vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant: Visum [c] est itaque senatui populóque Hierosolymitano legationẽ apud Regem Darium mittere: & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel assumptis aliis quatuor collegis. Cæterùm Rex cognitis criminib. quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit tis literis perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc cõtinebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitũ apud Samariã, & Sadracæ ac Bobeloni, reliquisque eorum conseruis, Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorũ legati accusauerũt vos, quòd molesti fueritis templum ædificantibus: quódque non

Ann. mundi 3450. *Ante Christum nat.* 514.

a *Reipub. forma Hierosolymis instituta.*

b *Samaritæ Iudæis infensi.*

c *Iudæorũ ad Darium legatio.*

An. mundi 3506. *Ante Christum nat.* 458.

præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubẽte præbere illis debueratis. Volo [a] igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente Deum deprecentur.

a *Mandatũ de sumptibus ad structuram templi prabendis.*

Xerxũ Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Esdr 7.

DEfuncto autem Dario successit [b] Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuini cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem verò degentium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum, is [c] cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiã peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secúmq; aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, petiit à Rege cõmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex Regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septẽ meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtq; Israëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emãtur victimæ super altare Dei vestri immolandæ. & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque

b *Xerxes Rex Persia.*

c *Esdras legũ peritus.*

d *Xerxes Iudæũ fauet.*

unque tu & fratres tui volueritis. Sacra quoq; ſa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & ſi quid aliud in hunc vſum opus fuerit, pro tua rudētia fieri curabis, & de noſtro fiſco eos ſumtus facies. quin & præfectis æratij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, ſcribens eis vt quicquid Eſdras ſacerdos & lector legis Dei poſcerit, ſine mora dent. Et vt Deus propitius ſit mihi & meis liberis, volo vſque centum coros ritici Deo ſecundum legem dari. Vobis quoq; magiſtratibus præcipio, vt à nemine ſacerdotū, leuitarum, ſacrorum cantorum, ianitorum, ſacrorum ſeruorum, quicquam exigatis, néve vlla onera eis imponatis. Tu verò Eſdra iuxta conſeſſam tibi diuinitus ſapientiam conſtitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem ſcienti: quin & neſcientes doce liberè, vt quiſquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, vt etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, ſed per cōtumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Eſdras gauiſus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur exiſtimans. Aduocata deinde Iudæorum cōcione, qui apud Babylonem degebant, & perlecta epiſtola, ipſam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes ſuæ gentis homines tranſmiſit, cui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Eſdram beneuolentia, omnes vehementer ſunt exhilarati: multi verò ex eis aſſumptis ſuis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hieroſolyma. Reliqua Iſraelitarum multitudo conſuetum iam domicilium noluit relinquere. Quapropter duæ tantum tribus per Aſiam & Europam ſub Romano degunt imperio: decem

An. mundi 3506. Ante Chriſtum nat. 458

a Eſdram Iudæos qui apud Babylonem degēte conuocat.

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

autem tribus nunc quoq; vltra Euphratem sunt infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorúmq; vel cantorũ vel ministrorum. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti colebant ad Euphratẽ congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votísq. pro incolumitate & felici itinere cõceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curę futuram) iter ingressi die duodecima primi mẽsis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto, & continuò Sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras [a] sacrã pecuniã tradidit, argenti talenta sexcẽta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora põdo talentorũ XII. Hæc enim erant *dona* Regis eiúsq; amicorũ, & Israelitarum Babylone manentium, quo facto obtulit Deo secundum legẽ holocautomata, tauros XII. pro communi salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratorib. etiã Regijs, & præfectis Phœnices ac Syrię scriptas à Rege reddidit epistolas: qui cũ eis nõ parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et cõsiliũ quidẽ huius migrationis ab Esdra profectum est, successũm autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post cõperit quorundam indicio, quòd quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatúsque ab eis vt ferret auxilium legibus, ne

[a] *Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliáq; pretiosa gazophylacij custodibus tradit.*

ie Deus propter paucos iratus omnes denuò
ōmuni clade feriat, ſcidit veſtem præ triſtitia,
'ellens capillos & barbā & humi ſe proſternēs,
'o quòd primores populi deprehenſi eſſent in
ali crimine : & cogitans non eſſe audituros, ſi
uberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat
e à terra attollere. Itaque concurrerūt ad eum
uotquot erant bonæ mentis, & vnà flebāt ad-
lētes ſe ſocios eius triſtitiæ. Eſdras autē ſubla-
is ad cælum manibus. Me [a] quidem, inquit, pu-
let ad cælum oculos attollere, dum cogito
uòd populus ne maiorū quidē ſuorū cladibus
dmonitus à peccando abſtinet: tu tamē clemē
iſſime Deus noſtri miſertus ſeminarium ali
uod & reliquias ſuperſtites cōſerua, quas Hie
oſolyma in antiquā patriam reducere dignatus
s: & da veniam præſentis erati, mortē quidē
ommeritis, veruntamē in tua bonitate ſperan-
ibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cū eo
œtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris &
ulieribus atq. pueris, accerſit eò quidā primā-
ius Hieroſolymita nomine Achonius, confi-
ens ſe peccaſſe qui alienigenas vxores duxe-
int: ſuaſitque [b] ei vt omnes adiutaret vt vxores
um nata ex illis prole abiicerēt: & ſi quis lege
arere nollet in eū animaduerteret. qui ſecu-
us viri conſiliū, exegit ſuper hac re iuſiurandū
principibus Leuitarū & ſacerdotū & tribuū I-
raeliticarū. quo facto exiuit tēplo & cōtulit ſe
n domicilū Ioannis & Eliaſibi. ibiq. totā eam
iē ieiunus præ mœrore exegit. Propoſito dein
e edicto vt omnes è captiuitate reuerſi intra
iduum aut triduū Hieroſolyma cōuenirent, &
uiſquis per contemptū nō adfuerit intra præ-
riptum tēpus vt excommunicetur, bonáq. e-
is ſacro ærario addicantur, intra triduum con-
enerunt vtriuſque tribus homines, vigeſima

An. mundi 3506. *Ante Chriſtum nat.* 458.

a *Precatio Eſdræ pro Leuitis qui duxerant ex terra.* 1. *Eſdr.* 9.

b *Mandatū de dimittendis externis.* 1. *Eſdr.* 10.

An. mundi 3506. *Ante Christum natum* 458.

die noni mensis, quem Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant. cúmq. considissent in superiore parte templi præsentib. etiam senioribus, & frigus propter tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegādas esse vxores eiusmodi. acclamatum est factum os id omnes æquo animo: sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq. opus esse vt negocii hoc differatur aliquātisper, & tū demū principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq. senioribus inquisitionē faciāt eorum qui contra legis præscriptum vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sentētiam, & prima die mēsis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quā ex cæteris Sacerdotib. ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerūt, plurimi facientes legū obseruantiā, quàm naturales affectus quātumuis violentos: móxque ad placandū Deum arietes immolauerunt: quorum nomina recensere est necesse, atq. ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dū scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedētes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt [a] eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stās in medio multitudinis, à mane vsq. meridiē. ex qua lectione non solum in præsens & futurū discebant quid

1. *Esd.* 10.

a *Prælectio legis Mosaicæ.*

a *Esd.* 8.

esset

fset iustum, sed etiam præteritorum memo- *An. mundi*
iam retractantes lachrymabantur, sic cogitan- 3506.
es, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si *Ante Chri-*
ræscripta legum diligenter obseruassent. Es- *stum nat.*
ras autem videns eos ad hunc modum affe- 458.
tos iussit vt domum abirent: esse enim festum,
ec licere ea die flere. quin potius hortabatur,
t ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilari-
er agerét: & hac ante actorũ pœnitentia in fu-
turum se munirent, ne in similes casus incurre-
ent. at illi sequentes eius monita cœperunt re
era festum agere, quod cum per octo dies fe-
ssent, digressi sunt in proprias patrias, magnã
ratiam Esdræ habẽtes ob reformatam rempu-
licam: quo factum est, vt post comparatã sibi
d populum egregiam gloriam senex vita de-
inctus apud Hierosolyma sit magnificè sepul-
us. Quo tempore cum etiam Ioacimus Ponti-
ex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacer- 2. *Esd.* 2.
otium ei successit. Cæterùm quid m ex capti
is Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias no-
ine, deambulans ante primariam Persarum
bem Susa, cum hospites quosdam post lon.
um iter exactum in vrbem aduentantes He-
aicè inter se confabulari animaduertisset, ac-
dens ad eos, rogabat, vndenam venirent. &
dito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quo-
odo se haberet ille populus, & caput eorum
ierosolyma. Quibus malè se habere dicenti-
is, quòd eius mœnia diruta essent, & circum-
inæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die-
&éque agros excursionibus ac rapinis popu-
ntes, & multos ex ea regione atque adeò ex
be ipsa captiuos abducẽtes, ita vt passim per
is reperiantur cadauera, fleuit Neemias mo-
: populariũm suorum miseris, & sublatis o-
lis ad cælum, Quousque, inquit, patieris Do-

An. mundi 3519. *Ante Chri. nat.* 445.

mine gentem noſtram tantis malis opprimi, vt ſimus præda omnium, cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, Regem iam accubitum ire. ille cõfeſtim ita vt erat nõ abluta facie ad miniſterij ſui functionem properat. Rex verò poſt cœnã iam hilarior, videns Neemiam ſubtriſtem, rogabat quid eſſet in cauſa. tum ille Deum prius precatus, vt ſuadæ gratiam verbis ſuis adderet, Quî poſſum, inquit, Rex aliũ vultũ ſumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua exſtant ſepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incenſas eſſe & diſiecta mœnia? Sed oro hãc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illò muros eius exſtruam, & quod deeſt ad fabricam templi ſuppleam. At[a] Rex petitioni eius annuit, ſimúlq. literas ad ſatrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare deſine inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato Deo, actísque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abſterſo à vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit præ lætitia. Sequẽti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quib. mãdabatur de bono re Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus ſit: cũ igitur Babylonẽ veniſſet: & multos à popularibus vltrò ſe ad vngentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis vigeſimo quinto: & oſtenſas prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitũ collegíſq. eius reddidit. cõuocato deinde Hieroſolyma vniuerſo populo, ſtans in medio tẽpli ſic eos eſt allocutus, Viri Iudæi ſcitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum noſtro-

[a] *Neemias, conceſſa poteſtate, populum ad reſtituenda mœnia & templum hortatur.* 2. *Eſd.* 2.

m Abrahami Isaaci & Iacobi eorúmque pie- *An mundi*
is qua illos quondam, eadem nos quoque 3519.
ouidentia dignatur:& ecce illius fauore nunc *Ante Chri-*
ud Regẽ obtinuit, vt mihi permitteret mœ- *stum nat.*
a vestra restituere,& quod supe est ad absol- 445.
ndum templum perficere. Quamobrem nũc
i faciendum censeo,vt quoniam non ignora-
quàm infensas habeamus gentes vicinas, &
ıòd cognita vestra in ædificando diligentia
hil non moliantur quo vestros conatus quan-
m in se erit impediant, primum forti animo
is,& omnem fiduciam collocetis in Deo qui
cilè resistet illorum importunis inimicitiis:
inde nec die nec noctu operis structuram in-
rmittatis,sed omni cura id opus continuetis,
ıandoquidem nunc maximè tempestiuum
t hoc facere. Hæc locutus continuò iussit ma-
stratus demetiri mœnia, & operas partiri in
›pulum, attributo certo modo in singulos vi-
s & oppida:pollicitúsque se quoq.cũ domesti
s velle adiutare impigrè, concionem dimisit.
ıdæi verò eius autoritate permoti ad opus se
pediebant, quæ appellatio tum primum illis
regioni est indita,quando è Babylonia sunt
uersi,quia Iudæ tribus iam olim ea loca occu-
ıuerat.Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Mo
›itas Samaritásq.& Syriæ Cauæ incolas perla- 2.Esd.4.
est,iniquissimè tulerũt, nec vnquam cessaue-
ınt insidiari & conatus ipsorum impedire: in-
rceptísque multis Iudæis tentauerunt ipsum
eemiã per conducticios sicarios tollere. cre-
os etiã terrores eis incutiebãt, rumores spar-
ntes, quasi magni diuersarũ gentiũ exercitus
s essent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin a *Ardens*
›c metu ab incepto opere desisterent. Nec- *studium in*
iam verò nihil horum ab instituto deterrere *reparandis*
›tuit,sed stipatus aliquot satellitib. intrepidus *mœnibus.*

An. mundi 3527. *Ante Christum nat.* 437.

pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eâ autẽ salutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret, sed quia certò sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterũ ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidẽ nõ sine gladio erat, similitéq; qui materiã ei suggerebat: scuta verò non longè inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt si cubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve inermis ab hoste posset opprimi: ipse verò noctu circumquaq. vrbẽ obibat, nũquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantũ postularet necessitas: atq; ad hũc modũ perdurauit duobus annis & tribus mensib. tantũ [a] *enim* temporis elapsum est donec absoluerẽtur *mœ*nia vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerũt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cõmouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequẽtiam, persuasit [b] circumquaq. vicinis Sacerdotibus & Lenitis, vt migrarẽt in vrbem inibi habituri, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarẽtur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post [c] hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vt ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hieroso-

[a] *Hierosolymorum mœnia absoluta.*

[b] *Cura pro Sacerdotibus.* 2. *Esdr.* 10.

[c] *Mors Neemiæ.*

ly-

lymitanis mœnibus. atque hęc ſunt quæ Xer- : regnante geſta ſunt.

Ann. mundi 3443. Ante Chriſtum natum 521.

quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudaeorum gens Amanii dolo extingueretur.

CAP. VI.

POſt mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxem nominant, peruenit, quo apud Perſas regnante in maximum periculum genus Iudęorum adductum eſt, ne um vxoribus ac liberis deleretur, ob cauſam uam paulo pòſt referemus. prius enim quæam de ipſo Rege dicenda ſunt, quſ factum ſit t vxorem duceret Iudæam fœminã ex Regio enere natam, quam etiam noſtrę gentis ſeratricem fuiſſe ferunt. Artaxerxes enim poſt uſceptum imperium, & conſtitutos ab India ſque Æthiopiam 127. ſatrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Suſis accepit epuo ſumptuoſiſſimo, vt decebat Regem opulentũ nagnificos centum octuaginta dierum apparatus oſtentantem: cui plurimæ gentes, & earum egati, per continuos ſeptem dies interfuerunt. d erat inſtructum in hunc modum. Tabernaulum fixit ſuffultum aureis & argenteis columellis, prętextũ telis linteis & purpureis, mulorum millium capax. in eo miniſtrabatur aueis & gemmeis poculis, ad delectationẽ ſimul t miraculm factis. Mandauit etiam miniſtris, equem more Perſarum ad bibendum cogeent, ſed arbitratu ſuo quenque appoſitis frui inerent, dimiſſis etiam per totam ditionẽ nunciis edixit, vt feriati ab operibus feſtum pro inolumitate regni diebus aliquot agerent. Regia [a] quoque Vaſte pari modo mulierum in Reia celebrauit conuiuium: quam Rex oſtendere

Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Eſth. 1.*

a *Aſſuerus Rex Perſarum Vaſten ad conuiuiũ venire nolentem repudiat.*

An. mundi 3445. Ante Christum nat. 559.

conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volés Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non iuit ad Regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus Rex, dimisso conuiuio, septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuiũ, ne semel quidem paruisset, iubétque, quid si iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Machæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxoribus inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla post hac maritorum futura sit reuerentia, dum, cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regẽ contumaciter agere: suaderétq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, idque decretum per omnes gẽtes promulgari: visum est repudiari Vasten, & honorẽ transferri in aliam mulierẽ. Rex verò qui vehementer eã amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, cõsulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam aliis prætulerit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totũ posse euanescere. Probauit Rex consilium, móxque mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgi-

nes

nes ex toto regno selectas ad eum adducerent: ad mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est [a] Babylone Esther puella vtroq; parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaque vni eunuchorum cõmendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atque vnguentis pretiosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines, quando verò satis iam curatas existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiásque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Adar dicitur: dimisitque quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. ipse verò Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ Regiam vxori diadema impositit: atque ita cum ea connixit, vnquam interrogata quonam esset nata gene-. patruus [b] verò eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibíque degens obseruabatur quotie circa Regiam, scisciteans de puella quomo- se habeat. diligebat enim eam haud secus iàm propriam filiam, Rex [c] autem legem tu-, vt nemo è domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in Regio solio: habitis in hoc etiam lictoribus cum securis, vt si quis contra faceret, plecteretur capite.

An. mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

a Esther puella fit Regina. Esth. 2.

b Mardochæum patruum Esther Babylone Susa migrat.

c Regis Persarum mandatum vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet.

An. mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísq; virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde *post cum* Bagathous & Theodestes eunuchi cõspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Regimæ indicat, ac Mardocheus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardocheo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, titum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum verò versari in Regia receptum inter amicos Regis necessarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, idque ipsius Artaxerxis iussu. Mardocheo verò propter patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiãs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardocheo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legib. vsentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc

[a] *Esth. 4. a Mardochæum insidiatores Regi prodit. Esth. 2.*

[b] *Aman ab omnibus, exceptis Iudæis adoratur. Esth. 3.*

gentem

gentem inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tãta pecunia caituius, modo regnũ tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane poscente, Rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos cõcedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman [a] autẽ voto potitus, confestim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiã inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam idem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gentẽ nimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, hos ab Amane mihi parentis loco habito incatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemi- eorũ parcentes, neqi miserationi plus quàm stro edicto tribuentes: idque fieri iubeo dena tertia die duodecimi mensis presentis anvt vna die deletis in totum nostris hostibus, posterum pace ac securitate frui nobis liceat. c edicto oppidatim per totam regionem

Anno mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

a Exstirpatio Iudæorum Amani fuit.

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idémque studiū erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabant & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At [a] Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximā gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorū habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque Regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladē lugentibus & lamentātibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quòd nondū cessasset propter quam eum habitum sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eū, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidē rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad Reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex Regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim cuius secunda sit post Regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationi-

Esth. 4.

a Iudæorum ob decretum Regium luctus.

bus

us. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo unciat, nec vocatā se à Rege, & capitale esset uocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolu- nitatem donare volens virgam aureā proten- eret. his enim solis impunè esse, quibus hoc ortè cōtingeret. Quibus ille auditis rursum per undem eunuchum orat eadem, dicens non o- ortere eam respectum habere salutis propriæ, ed potius vniuersi generis. si enim hoc nūc fa- ere negligat, Deum quidem omnino laturum uis auxilium, ipsam verò cum sua familia datu- am pœnas eis quos tunc contemneret. Tum ifther non mutato nuncio iubet patruum Susis oncionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ alute triduanum ieiunium indicere: se quoque dem facturam pollicita cum ancillis domesti- is, ac tum demum vel contra legem adituram legem, & mortem etiam libenter perlaturam ita vsus veniat. Paruit ille Reginæ, & indicto uis publico ieiunio, ipse quoque supplex Deū recatus est, ne populum suum deleri permit- eret, sed quemadmodum anteà sæpè saluti eo- um prospexisset, & indulsisset peccatorum ve- niam, tùm quoque eos à denunciato liberaret ericulo. non enim sua culpa se venisse in di- crimen infamis supplicij. sed ideò sæuire Ama- em ita percitum, quod soli Deo debitū ado- ationis honorē à se non tulerit, & propter di- inarum legum reuerentiam integrè seruatam, niuerso generi moliri pernicie. Similes erant reces totius populi, rogantis Deum, vt eorum aluti prospiciat, & totū genus Israeliticum im- minenti cladi eximat, quam videbātur sibi ha- ere præ oculis. Regina quoq; supplicabat me- e patrio humi in facie prostrata, & amicta ve- titu lugubri, per triduū abdicato cibo & potu k omnibus delicijs: rogabátque, vt miseratus

Anno mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

a *Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 540.

daret ei apud Regem, quali maximè opus esset, facundiam, & maiorem quàm vnquam antea formæ gratiam, vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorũ ingeneret, omniúmque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu qui Reginam deceat, cum duabus pediſſequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad [a] Regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omninò à metu libera. Quem vbi cõspexit sublimem in solio, in signémq; cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repentè subiit: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: móxque attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: b ãdéque in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos, ipsi verò, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim te cõspexi tanta maiestate verendum, continuò refugiens interius defecit me animus. & cũ hæc verba ægrè languida & exili voce proferret, magis

[a] *Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit.*

magis etiã ſolicitus ſolari eam cœpit prolixius, paratum ſe quiduis gratificari pollicens, vel ſi dimidium regni ſibi depoſceret. Eſther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam ſibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuiſſet, ambóq; veniſſent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim nõ impetraturã, etiamſi regni partem cuperet: illa in craſtinum differre ſe petitionem dixit, ſi modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege Amã admodum lætus abiit, quòd ſolus tali honore dignatus ſit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæũ exanduit, quòd nullus ab eo ſibi honor exhibeetur: reuerſúſq; domum, aduocata vxore Zaaza & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit onorem, in quo eſſet tam apud Regem quàm pud Reginam. nam cùm ea die ſolus cũ Rege pud eam cœnaſſet, in craſtinum quoque ſe voatum eſſe. vnum ſibi eſſe permoleſtum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cúmue Zaraza diceret, oportere eum trabem quinuaginta cubitorum parare, &, mane petita à ege poteſtate, Mardochęum in eã crucẽ tolre: cõprobata ea ſentẽtia iuſſit familiares cure, vt eiuſmodi trabs erigeretur in ſuo Palao, parata ad Mardochęi ſupplicium: id quod etiã ox factum eſt, Deus autem irriſit Amanis ſpẽ nprobam, cui ſciebat euenturum longè aliud. am ea ipſa nocte ſomnum Regi ademit: qui nolens vigiliæ tempus perdere: ſed malens in iquod regni negocium id impendere, iuſſit ſcrim allatis cõmentariis res tã à ſe quàm à maribus geſtas legere, quo legẽte, intellexit quẽm ob rem egregiè geſtam donatum ampliꝰ

An. mundi 3454. *Ante Chriſtum nat.* 510.

a *Amanis in Mardochæum odium. Eſth. 5.*

b *Mos in Rege laudandus. Eſth. 6.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

possessionibus in Regione cuius nomẽ erat adscriptum: alium ob fidẽ munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã in dicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus annon sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo verò negante quicquã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viseret quisnam amicorũ adesset pro Palatij foribus, sibíq; renunciaret: fortè autẽ Aman aderat. qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium, famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi cõsiliũ, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in rẽ suã fore, quòd ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis. Si vis hominẽ, quem tibi ais dilectũ cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totã vrbem, quòd sic honorabitur quẽ Rex honorare voluerit. Id cõsuluit Aman, putans hunc honorẽ nõ alij deberi quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo,[a] inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochęũ Iudæũ quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consiliũ quod dedisti exsequeris optimè. debetur enim honor hic meæ vir-

a *Honos Mardochæo oblatus.*

vitæ cõseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nescius, sed illud sibi putans, Scelestissime, inquit, adeóne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandẽ quòd Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, próque detectis eunuchorum insidiis, induit purpuram, qua rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensóque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur, Aman verò præ pudore domum se cõtulit, & cũ fletu vxori ac amicis quæ cõtigerãt narrauit. Respondérunt illi, ademptã ei iam omnem occasionẽ vindicãdi in Mardochæum, quandoquidẽ illi manifestè Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquẽtibus, venerunt Eltheris eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatúsque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quòd Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicíũ deposcere, tunc quidem siluit. Cæterùm postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus iussit Reginam indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere, Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutẽ vendi eos iussisset, quòd mediocrem hãc calamitatẽ duceret: nunc verò orare,

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 7.

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

vt se ab imminenti clade eripiat. Quereté autē Rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanē inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorē talis cōsilij. Tū Rex turbatus recepit se in hortos è cōuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam, simúlque in lectū eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Sceleſtissime, inquit, etiā vim vxori meæ inferre vis? Amane autē ad hāc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valēte, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanē quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam, id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum venisset. essēque eam crucem altā quinquaginta cubitos. Quo [a]audito Rex, decreuit nō alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussítq; vt confestim in eam crucem sublatus necarerur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustiţiámq; ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatā, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atque [b]ita Aman immodicè amicitia Regis vsus perijt, & eius facultates eius Reginę donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatū esse cōiugis ex ipsa didicerat, annulū accepit ab eo, qui prius Amani fuerat cōcreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regē, vt Iudęis prę-sentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neq; enim se posse viuere, nisi & patria salua & suis popularibus. Rex autem

a *Amā, odio & consilijs eius in Iudæos in conuiuio patefactis, suspenditur.*

Esth. 8.

b *Amanis facultates Mardochæo dantur.*

iutem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neq; voluntati eius vlla in re contraditurum. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cõfirmatas enim Regio signaculo, auctoritatẽ habituras apud omnes qui eas legerint, & cõtradicturũ eis neminẽ. Accitis igitur scribis Regiis, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniũ gentiũ, quæ sitæ sunt Indiã inter & Æthiopiam sub centum XXVII. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit, Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus Salutem. Multi [a] elati magnitudine honoris & beneficiorum quę ex nimia conferentium bonitate percipiunt, nõ solùm erga inferiores exercent superbiam, verùm etiã cõtra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinẽ quę vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timẽtes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam prępositi cum potestate administrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq; ita miseros adducũt in salutis periculũ: id quod nõ è priscis exẽplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq; criminibus vel potius calumniis, sed de cognitis causis iudicare: & siquidem peccatũ sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus nõ verbis credere. Namq; Aman filius Adamathis ge-

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

a *Regia littera pro Iudæorum incolumitate.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

nere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus, deinde per nostrã bonitatẽ in tanto honore habitus, vt patris appellatione eũ dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundũ post nos locum obtinere, felicitatem suã ferre nõ potuit, neq; sobria mente magnitudinẽ honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperiũ debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo pẽruare me voluit, simúlq; vitæ ac regni socia Esthere, malis artib. peritis ad interitũ. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò voluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudæos nõ malos esse compertum habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deũ colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperiũ, nõ solũ absoluo eos à pœna quæ prioribus cõtinetur literis, per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non deberis: verum etiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his perniciẽ molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces sustuli. omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeóq; vt transcriptis in plurima exempla & per totã nostrã ditionem vulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere: eisq; satis auxilio vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis tẽporibus iniurias eis facere ausi sunt. idq; decima tertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidẽ Deus ei diem pro internecina salutarem eis esse voluit. quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiũt. & monumẽtum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum sanè volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his, quæ nunc mandamus. per inobedientiam

facere

icere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atq; æ literę proponantur per vniuersam nostrã di- ionem, & accingant se vtrique in præscriptam iem, vt se de inimicis suis vindicent, Cum his teris cõtinuo veredarij per omnes vias dimis- sunt. Mardochæũ verò cultu regio coronáq; urea & torque ornatum è palatio prodeuntem t videre Iudęi, felicitatẽ eam sibi quoq; cõmu- iem interpretati sunt. Ingens præterea gaudiũ quasi noua salutis luce oborta dum per singulas rbes proponũtur regiæ literæ, Iudęos omnes, quotquot vel oppida vel agros habitarẽt occu- pauit: ita vt multi aliarum gentiũ, metu eorum ircũcidentes verenda, securitatẽ sibi hoc pacto quærerent. nã ad decimam tertiam diẽ mensis luodecimi qui Hebræis Adar, Macedonibus Dy trus dicitur. perlatę regiæ literæ animabãt Iu- læos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in nimicos impunè sæuirent, quo factũ est, vt pro- curatores, magistratus, satrapę, tyranni, Reges in precio Iudęos haberẽt, omnibus modestiã indẽ te metu ex Mardochæo, post diuulgatas enim vbiq; regias literas, etiã apud Susa interfecerũt Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cũ Rex coniugi indicaret cæsorũ intra mœnia numerũ, nã incõpertũ esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogarétq; ecquid amplius vellet, potiturã enim cupitis: rogauit illa vt permitte- ret Iudæis sequẽti quoq; die in reliquias inimi- corum ad eundẽ modũ desæuire, & decẽ Ama- nis filios in crucẽ agere: & id quoq; Iudæis cõ- cessum est, Rege nolente Esther in vlla re con- tradicere. At illi rursũ cateruatim decimaquar- ta Dystri discurrentes, occiderunt fermè trecẽ- tos ex aduersariis, ne minimum quidem attin- gendo ex eorũ facultatibus: per alia verò oppi- da eodẽ Iudæorũ incursu perierũt LXXV. millia

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 9.

a Iudæi vlciscuntur inimicos suos.

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

eorum qui pro inimicis sunt habiti : quę cædes decimatertia die patrata est, sequentem verò festis attribuerunt epulis. apud Susa quoq; quartam decimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoq; per totũ orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cõuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternũ id festum ad perpetuam rei memoriã maneat. Æquum nanq; esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tã suę liberationis, quàm de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurea [a] vocantes, quasi conseruatoria. Cæterùm [b] Mardocheus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ verò etiã vitæ socius: quorũ opera Iudęorũ res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atq; hęc ferè sunt quę sub eo Rege genti nostrę euenêre memorabilia.

a *Phrurea festa.*

b *Mardochai auctoritas.*

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

POst [c] Eliasibi autem Pontificis obitũ, sacerdotium eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarũ imperator templum polluueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquã quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Frater Ioanni frater

c *Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati tanatio & ultio.*

frater Ieſus. huic quòd amicus eſſet Bagoſes, Pontificatum ſe daturum eſt pollicitus, hac fiducia Ieſus cùm liberius cum fratre in templo altercaretur, re vſque rixam progreſſa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur, quæ quidem impietas fuit longè maxima, præſertim in homine ſacerdote, & quod grauius eſt, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non diſſimulauit, ſed & populus hac de cauſa libertatem amiſit, & templum pollutum eſt à Perſis. Nam Bagoſes dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemiſſet, ſuperueniens Iudæis ratus clamitabat, Anſi eſtis ſceleſti in veſtro templo cædem perpetrare? & cùm conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingreſſus eſt: atque hac occaſione per ſeptennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo,[a] deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manaſſes nomine; cui Sanaballetes miſſus in Samariam à Dario Rege vltimo ſatrapa. Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo eſt. ſciens inſignem eſſe vrbem Hieroſolyma, Regéſque eius multa negocia tam Aſſyriis quàm Syris exhibuiſſe, libenter nuptum dedit filiam Nicaſo, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

An. mundi 3584. *Ante Chriſtum natum* 380.

a *Iaddus Pontifex: cuius frater Manaſſes, Sanaballetis filiã uxorem duxit.*

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

CAP. VIII.

PEr idem tempus Philippus Macedonũ Rex apud Ægæas oppidũ à Pauſania Ceraſtæ

b *Menander poſt obitũ Philippi Macedonũ Rex.*

An. mundi 3630. Ante Christum nat. 334.

filio ex Oreſtarum gente inſidiis interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Helleſponto, congreſſus ad Granicum flumen cũ Darij ducibus vicit egregiè: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductóq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphiliam, ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægrè ferentes laddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidem contra legem peccántes duxiſſent vxores non ſui generis, poſtulabãt igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque de altari eũ arceret. profectus [a] Manaſſes ad Sanaballetẽ ſocerũ, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo; nolle tamẽ propter eã priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſempet in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantùm ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum. modò filiam ſuam vxorẽ retineat: ædificaturúmque templũ Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus ẽelſior: ſdq. polliceretur ex conſenſu Regis Darij ſe facturum, elatus tali ſpe Manaſſes mãſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege cõſecuturum. Iam enim Sanabelletes erat ſenior. Cúmq; [b] multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugiis non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi de-

[a] *Manaſſes ſacerdotium ob externam ſi retineat fœminã, ab eo remouendum ſpe maioris boni negligit.*

[b] *Apoſtaſia ſacerdotum.*

hi defecerunt ad Manassem, Sanaballete præbēte eis & pecuniā & agros ad colendū & domicilia, ac modis omnibus adiurante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traiecisset Hellespontum. &, prælio victi ad Granicum suis satrapis, vlterius procederet. cōtractis tam pedestribus quàm equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquàm totā Asiam sibi subiicerent. Itaq. vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro mōte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimum Rex reuerteretur post victoriam. persuasum enim erat nō ipsū tantùm, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longè alius fuit euentus quàm ipsorum opinio. Rex enim collatis cū Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Perſidem. Alexander verò in Syriam veniens cœpit Damascū, & occupata Sidone. Tyrū quoque oppugnabat: scriptisq. ad Iudæorū Pōtificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nūc det Macedonibus, prælata eorū amicitia. fore enim vt illum nō pœniteat. cúmque Pontifex nunciis respondisset, sacrāmento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idq; ratum fore: quā diu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur: minatus est tamē hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare

An. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

Hedio & Ruffino Cap. 8.

a Victoria Alexandri à Dario reportata.

An. mundi 3630. Ante Chri. nat. 334.

nō parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazā profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectū obsedit. Interea Sanaballetes ratus iā adesse tēpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia in Alexandri castra se contulit. cúmque offendisset eum Tyri oppugnationē aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia, ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod [a] vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimū hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimās. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis Sanballætes fato functus est: Alexāder [b] verò oppugnata Gaza Hierosolyma properè petiit. Iaddus verò Pontifex postquā hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilij, nec inueniēs quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictus populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis ad opem eius confugit. illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus

a Manasses voti sit compos.

b Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eum honorifice excepit, ob visionem eodem habitu ante oblatam.

bus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Experrectus autem è somnis lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cùm renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadã noua & venerabili vsque ad locũ qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitũ supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmẽ in amictu byssino, Pontificémque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus. Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse, hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cùm adhuc esset in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor

Ann. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

An. mundi 3630. *Ante Christum natum* 334.

quæ me ad hanc expeditionem impulit, putò me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem, & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit, & [a] ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostenso que sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, nunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petéte vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno cõcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiã postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum feciſſet eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmque ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnificè, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt [b] enim Samaritæ hoc ingenio vt antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo, cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, atuenere ad se affirmando, & à Iosepho eiúsque

a Alexander in templo Hierosol. sacrificãs, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatem concedit.

b Samaritæ rebus secundis Iudæorũ amici.

filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnã alacritate præ se ferentes Regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro : collaudatíq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat, rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cúmque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur. nam ne se quidem in eo seminare : quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidoniis. iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur : ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum [a] verò in Garizin monte situm mansit incolume : & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut violati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans. eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia [b] filio successore : atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuêre.

An. mundi 3632. *Ante Chri. natiu.* 332.

a *Templum in monte Garizin.*

b *Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymij.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ptolemæus Lagi dolo occupatâ Hierosolymâ cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.*

II. *Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis donaria multa Deo in templo eius dedicat.*

III. *Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.*

IIII. *Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.*

V. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.*

VI. *Iudæi seditionibus æquati, Antiochi opem inuocant.*

VII. *Quemadmodum Antiochus duxto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.*

VIII. *Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.*

IX. *Matthia defuncto Iudas filius succedit.*

X. *Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.*

XI. *Lysiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & cladες.*

XII. *Quomodo diuisis copijs Simon Tyrios & Ptole-*

Ptolemaidenſes, Iudæi Ammanitas ſuperarit.

CVII. *Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.*

CVIII. *Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.*

CIX. *Antiochus amiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.*

CX. *Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus infecto negocio ad ſuum Regem reuertitur.*

CXI. *Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vnà cum vniuerſo exercitu internecione perijt.*

CXII. *Bachides denuò miſſus contra Iudæam victoriã.*

CXIII. *Quomodo Iudæ prælio victus occubuerit.*

Ptolemæus I. Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDER[a] Macedonum Rex in ſuam poteſtatẽ redacto Perſarũ imperio, & conſtitutis, vt iã dictum eſt, Iudæorum rebus, vitam finiit. Impetio verò in multos ſucceſſores diſtracto. Antigonus Aſiã occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bellò & urbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſolerati ſunt: id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Sote-

[a] *Mors Alexandri, & bella inter ſucceſſores orta.*

An. mundi 3643. Ante Christum nat. 521.

rem appellabant. Is[a] & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorũ gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudęorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterùm Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariáque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramẽto omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones[b] tamẽ cõtinuæ fuerunt inter eorũ posteros & Samaritas institutа patria peruicaciter retinentes: pugnabántque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templũ sacrosanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis non

[a] *Hierosolymis dolo captis, Iudæi in Ægyptũ abducuntur.*

[b] *Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.*

non aliò mittendas: Samaritæ contrà in monte Garizin eas mitti debere contendunt.

An. mundi 3680. Ante Christum nat. 284.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcã linguam vertit: & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. CAP. II.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem tranferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero cẽtum viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius [a] Phalereus Regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regi gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: essẽq; scriptos ipsorum lingua & literis & exhibituros negociũ his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere, similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ desint sumptus, in bibliothecã suam referat. Tũ Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidem Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiã admodum carus cum iamdudũ animum haberet rogare eum, vt Iudæos in suo regno libertati resti-

Hecdo & Ruffinus cap. 2.

[a] *Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

An. mundi 3684. *Ante Christum* 280.

tueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andræa consilium hoc cõmunicat. multũ obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiurẽt: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonã honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq. colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur: redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum, sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nũc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens: & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centũ viginti millia. Ad hæc Rex, Paruáne igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum con-

sen-

ensu iussit, vt quando militi stipendiũ nume- *An. mundi* auerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint *3684.* drachmas centum viginti annumerent. atque *Ante Chri.* hoc suum decretum publico edicto propositu- *nat. 280.* um se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cõ- rehendebãtur non hi solũ quos pater aut eius xercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel an è vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cũ am vindictam Libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem mpendere grauatus est. Eius[a] edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & ubacta Iudæa mancipia inde in Regionem no- stram eiúsq. vrbes abducta diuendiderunt, at- que etiam quicunque vel antè vel post diuẽdi- ti sunt, hos omnes liberos volo fieri: próque sin- gulis mancipiis centum viginti drachmas reci- pere, milites quidem vnà cum cætero stipẽdio, eliquos verò à Mensariis Regiis. Censeo enim hos præter patris mei voluntatem & præter o- mnem æquitatem in captiuitatẽ abductos mi- litum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hãc multitudi- nem. Quapropter iustitiæ respectu & commise- ratione eorum qui à potentioribus per vim op- primuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem eruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris orum pro libertate reddit, & absque dolo ma- o huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo alla- um fuerit, & interim heros profiteri huiusmo- li mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi rofuturum existimo. Eum verò qui parere no- uerit: cuiuis deferre liceat, mulctandum facul-

[a] *Ægypti Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.*

An. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

tatibus quæ fisco nostro debẽt cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset Regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoq; qui vel antè vel pòst capti fuerãt, liberaliter & illis indultum est eadem Regis beneficentia: iussitq; vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios Regios. Quo facto intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringẽtis sexaginta talentis: quia domini exigebãt & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summã numerandam. Hæc vbi ex sententia Regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar, & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoq; factũ est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificium præstãtia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale, Regi magno Demetrius. Quia mãdasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquũ faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices, Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cũ sint, intelligi à nobis nõ possunt, sunt etiam negligentius quàm pars est habiti, eò quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autẽ, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem

a Demetrij ad Ptolemæum de Bibliothecæ adhortatio.

ontinent, vtpote diuinitus proditã. Et hæc eſt auſa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus el Poeta vel hiſtoricus mentionem eius legis iaciat aut virorum qui iuxta eius præſcriptum es ſuas adminiſtrauerunt. quod ſacroſancta ſit, & profano ore tractari nõ debeat. Itaq. ſi idem ibi videbitur Rex, ſcribes Iudæorũ Pontifici, rt mittat ſenos ex ſingulis tribubus ſeniores, le;um earum peritiſſimos. ex quorum interpre atione apertum ac conſonum ſenſum eorum ibrorum accipientes, dignum aliquid tuo deſi. lerio colligamus. Ad hãc igitur ſuggeſtionem, uffit Rex ſuos, vt ad Eleazarum Iudæorum Põ. ificem, de hac re ſcriberẽt, ſimulq. per eaſdem itteras certiorẽ facerent de Iudæis per Ægyptũ riſtinæ libertati redditis. Præterea ad faciẽdos rateres & phialas ac libatoria, miſit auri talen. a quinquaginta, & gemmarum copioſam mul. itudinem: iuſſitque cuſtodes Arcarum, in qui. us gemmæ ſeruabantur. liberam artificibus e. ectionem permittere. mandauit etiam pecu. iæ pro ſacrificiis & reliquis templi vſibus, cẽ. um talenta erogari. Dicam autem & opera & orum ornatum, vbi primum expoſuero exem. lar epiſtolæ ſcriptæ ad Eleazarum Pontificẽ, ui hoc Sacerdotij faſtigium hoc modo conſe. utus eſt, Onia Pontifice defuncto, filius ei Si. on ſucceſſit, Iuſtus cognominatus, quòd & eum piè coleret, & ciues ſumma proſequere. ir beneuolentia. Quo mortuo, ſuperſtite vni. o filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo unc eſt mentio, Pontificatum aſſumpſit: cui tolemæus hoc modo ſcripſit. Rex [b]Ptolemæus leazaro Pontifici ſalutẽ. Multis Iudæis in re. no meo degentibus, quos Perſæ, dũ rerũ poti. tur, captiuos eò pertraxerant pater meus eos precio habuit, aliorũ opera in militiã vſus

An. mundi 3684. *Ante Chriſtum nat.* 280.

a *Regia erga Iudæos liberalitas.*

b *Epiſtola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorũ petit interpretes.*

An. mundi 5684. *Ante Christum nat.* 280.

amplis stipendiis conductorum, aliis etiam ex stellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquã principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui. restitutis de meo preciis eorum possessoribus, ex his per ætatem idoneos allegi in militiam nonnullos quorum fides id meteri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullũ gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis, per totum orbẽ Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaq. sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatẽ legum periti possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agãt, Andræã præfectum satellitũ, & Aristæum, mihi chariſſimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribens autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex [a] Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibũsque liberis, nostræ quoque res se habent optimè: acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq. concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximũ: ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque,

[a] *Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.*

& men-

: mensam dedicandam, centúmq; illa talenta, uæ in victimas & alios templi vsus attulerunt ndreas & Aristeus, amici tui carissimi, viri bo- i ac docti, tuáque amicitia dignissimi. quare cito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ngenium nostrum facere oporteat. prouocati nim beneficiis in ciues nostros collatis nō de- emus segnes esse ad referendam gratiam. Quā- brem continuò pro te, sororéque tua, & libe- is & amicis, hostias obtulimus, & populus vo- a fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro acato regni tui statu: vtque hæc legis versio, tā elix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus e- iam senos per tribus presbyteros, quos ad te um lege misimus, tuæ autem pietatis erit ac iu- itiæ, vt transscripta lege ad nos eam tutò re- aittas vnà cum eius deportatoribus, benè va- e. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex, superuaca- ieum autem visum est apponere 70. seniorum iomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, icet adscripta fuerint in epistola. donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, ornatū & magnifi- entiam, silentio præterire non possum, vt o- nnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ic liberalitas. abundè enim sumptus suppedi- ans, & præsentia sua exstimulans artifices, o- era eorum assiduè visendo, nullam eis segni- iæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod histo- iæ contextus hoc admodum postulet, sed quod ligna sit quæ prædicetur Regis Liberalitas: pri- múmque [b] mensam conabor describere. Cu- iens enim longè maiorem facere, mandauit xplorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, ma- nitudinem, quāta esset, & an maior posset fie- i: & comperta eius mensura quódque maior tiam esse posset: ait se eius vel quincuplam

a *Descriptio donorum à Ptolemæo Rege templo Hierosolymitano missorum.*

b *Mensa aurea.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid præscriptis formulis discederent, ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totũ opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturã habebant resticulatam indistincta imitatione per tria latera. cũ enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. loricę verò pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hę tot essent conspicuæ, quin & cymæ illæ facilè & cito vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subiiciebant, resticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ pretiosæ paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur. intercutrẽte densa scriptura virgarũ quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum representans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis insertis

qua

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

iuæ omnia cõstabant è lapillis etiam colorem
iatiuum fructuum referentibus, & auro circum
otam mensam reuinctis. Sub hac corona rur-
um alia series ouorum priori similis cum vir-
;aris peræquè sculpturis visebatur: vt ex vtra-
iue parte spectaretur eadem operum varietas
c elegantia, etiam in lorica & cymarum ordi-
ie, ac ne inuersis quidem mensę lateribus vlla
entiretur diuersitas, sed idem artificium vsque
nos pedes pertenderet. subdita enim lamina
urea quatuor digitos lata per transuersam mẽ-
æ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt,
uos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ
uxta: soricam, vt his insistens quaqua verte-
ur, eandem speciem ostenderet. In mensa au-
em sculptus erat Męander, magni preeij gem-
is per medium tanquã stellis variegatus, car-
unculo & smaragdo suauissimè radiantibus, a-
iisque generibus quę vbique grata sunt pro-
ter precium. Præter Mæandrum verò reticu-
ati quidam nexus circumquaque discurrebãt,
hombo circa medium similes, in quo crystal-
us & succinum per interstitia paria cõiunctim
um magna gratia spectabantur. pedum autem
apitella liliorum similitudinem referebant,
oliis sub mensa se reflectentibus, cum germen
lioquin rectum videretur. basis autem facta e-
at è carbunculo palmum lata crepidinis spe-
ie, qua verò pedes innitebantur octo digito-
um latitudine: erántque sculpti singuli pedes
pere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà
um racemis per eos discurrentibus, indiscre-
a eorum similitudine. tãta enim erat artis sub-
litas, vt perflante vento agitata, naturæ non
tis opus viderentur. constabátque totum opus
membri compositione, sed tanto artificio, vt
ommissura nec oculis nec cogitatione depre-

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

hendi possent. crassitudo autem mensæ erat cubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset cõspicienda. Crateræ [a] autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcinctura, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie interueniente. addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusq; erat hic, amplitudo verò quę amphoram caperet. argenteæ [b] verò quæuis specula splendore vincebant. certius etiam reddentes inspectantium effigies. His [c] addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solùm artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negociis sæpè adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiã accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atq; [d] hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum

a *Crateræ aureæ duæ.*

b *Crateræ argenteæ.*

c *Triginta phialæ.*

d *Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.*

ium templum transmissa. Quibus consecratis pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui tulerant, non sine muneribus ad Regem eos misit. Hi postquam Alexandriam sunt reuer- Rex [a] cognito eorum simul & septuaginta seorum aduentu, cõfestim legatos Andream & ristæum accíuit: ab eísque & epistolam Ponicis recepit, & multa præterea scifcitando dicit. Et cùm vehementer cuperet congredi m septuaginta senioribus qui Hierosolymis interpretandam legem venerant, quicunque iuatorum negociorum causa expetebant eius lloquium, præter morem suum dimitti iusos enim quinto quoq; die solebat admitre, sicut legatos semel in mense. tunc verò is dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt rò senes illi venerunt cum muneribus à Põice missis, & cum membranis quæ legem auis literis inscriptam continebant. primum de ris eos rogauit. vt verò ex inuolucris deprõos obtulerunt, multum diúque miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita labant vt visu discerni non possent, gratias se is habere dixit qui venerint, & maiores etiã qui miserit, sed longè maximas Deo cuius ges attulerint. cúmque seniores eorúmque mites vno ore omnia fausta Regi acclamasnt, præ nimia lætitia lachrymas non contiit, quæ quidem mœroris insignia etiam gnum gaudium consequi natura voluit. iusque libros accipere, quorum hoc erat offim, tum demum viros salutauit, præfatus æum fuisse, vt prius de eare, propter quam citi fuerant percontatus, deinde illos quoq; mpellaret. diem quidem aduentus eorum n gratum sibi confessus est, vt quoad viueret singulos annos redeuntem eius memoriam

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

[a] *Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur.*

colere se velle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in tatione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur, quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primũ duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & sacrificulis aliisque id genus quotum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliseum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo, quo facto fruebantur appositis. cúmque Rex finuisset quantũ satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò disertè ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum cõsuetudine per duodecim dies instau-

Ann. mundi 3684. Ante Chri. natum 280.

2 Conuiuiũ Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces.

rauit

fuit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus eius philosophus ateretur omnia gubernare prouidentia, eoque acilius tueri hanc sententiã, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorũ aduentu fructum percepisse fatsus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis prius in singulos bernis talentis deduci eos in diuersoriũ. Quarto leinde die Demetrius assumptis eis transiuit iggerem illum septem stadiorum & pontẽ quĩ nsulam continenti adiungit: & progressus ad eptentrionale littus, assignauit eis ibi domum emotam à strepitu, & contemplationi rerum doneam: rogauitque, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent mplius, ordiantur *interpretationem felicier. illi verò non parcentes labori quàm potetant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliã copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauitque vt eam

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

*Translatio Bibliorum in Græcam linguam.

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quę sententia, cùm omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, nõ sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpítq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem [a] ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare non sint veriti: Theopompum enim volentem inde quędam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facilè coniicientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, eásq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, vt in

[a] *Phio diuina in Bibliotheca sacra Bibliæ tractantes.*

corrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificũ Nunc enim æquũ esse vt remittãtur: sed si vltrò ad eum venerint, cõsecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc[a] quoq; remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulísque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo iudicandas. rogauitq; eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cũ doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

a *Dona interpretibus dimissis data, & Eleazaro missa.*

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

CAP. III.

SEd & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namque[b] Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorẽ Syriam vrbibus, in ipsa deniq; metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis cõditione degere, quo iure nunc quoq; viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessæ.*

An. Mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

penditur: quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare vellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde [a] imperante Veſpaſiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochēſes rogantes adiuni Iudęis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorū principum: qui cum eo bellō multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminutū voluerunt: idque nec iræ propriæ nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ quā hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorum exſoluiſſe: eos verò qui nihil peccaſſent non eſſe æquū ſpoliari ſuis priuilegiis & iuribus. Marcum [b] quoq; Agrippam ſimiliter affectum erga Iudæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quā eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quē Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus vt ſiquidem eiuſdem generis haberi velint Iudæi, eoſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicū cognitionem deueniſſet vicerunt cauſam Iudæi: obtinuerūntq; vt ſibi liceret ſuis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti: Agrippa enim pronunciauit: nihil ſibi licere innouare circa hoc negociū. quæ ſi quis volet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartū ſupra centeſimum vigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum geſſerat Veſpaſiani

a Ius ciuitatis Antiochiæ, Iudæis conſeruatū.

b Marcus Agrippa.

Ephesiani verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui post tãta belli certamina nihil immoderatè in nos statuerunt. Nunc vnde digressus sum reuertar. Antiocho [a] Magno in Asia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quàm Cœlesyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiũsque filio qui Epiphanes cognominatus est, siue vinceret, siue vinceretur, malè multatarentur, nõ aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter prosperã & aduersam Antiochi fortunam iactatæ. Tandẽ [b] victor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto [c] verò Philopatore filius eius magnũ exercitum duce Scopa misit in Cœlesyriam: qui & multas eius vrbes & nostrã gentem vi in potestatem eius retraxit. Aliquanto autem post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congressus fit superior: cúmque recepisset occupatas à Scopa vrbes Cœlesyriç simul & Samariæ, Iudæi quoq; vltrò deditionem fecerunt, receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephãtos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopa relictũ impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus çquũ ducens aliquam Iudæis pro studio suarum partium referre gratiam, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorum quæ in ipsum contulerant, in quibus etiam significabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exẽplar subiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius sexto decimo. Scopas, [d] inquit, copiarum Ptolemæi dux ad mediterranea verso impetu per hyemem Iudæorum gentem subegit, ac paulo post in eodẽ libro narrat, quemodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila

An. mundi 3684. *Ante Christum natum* 280.

a *Antiochus Magnus rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

b *Ptolemæus Epiphanes Rex Ægypti in Syria Reges mouet.*

c *Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarum Ptolemæi duce.*

d *Antiochi ad Ptolemæũ de Iudæorum libertate epistola.*

Ann. mundi 3760. Ante Christum nat. 204.

recepit: mõxq; Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templũ accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre, & hęc quidẽ Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo salutẽ. Quoniã Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendidè exceperũt senatu obuiã progresso, exercituíque nostro & elephantis copiosè victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectã, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similã secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque, volòque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siuę quid aliud ędificare opus fuerit: ignorũ autẽ materies comportetur tàm ex ipsa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quę immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariũ, & si quod est tributũ aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quíve ante hyperbere-

eum mensem eò se habitatū contulerint, immunitatem omnium tributorum vsq; in triennium, remittimúsq; eis in posterum tertiā partem tributorum, in præteritorum damnorum cōpensationē. Et quotquot ex vrbe abrepti seruiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse liberos, ac bona quoq; eis restitui iubemus. Vale. Nec cōtentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorē templi per totum suum regnū proposuit tale: Nemini [a] alienigenę liceat intra sepia templi ingredi cōtra voluntatē Iudæorū, sed solis hoc facere fas sit, qui iuxta præscriptū legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiā in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini siue feri siue domestici, nec pātherę, aut vulpis, aut leporis, aut cuiusuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum est attingere. ac neq; pelles eorū inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: sed tantum solitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari sibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarū argenti mulctam luat sacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimoniū, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiā nouis rebus studere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in superioribus satrapis ductantem exercitum, iussit quosdā è nostratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiā mittere, scribens in hunc modum. Rex [b] Antiochus Zeuxidi patri salutē. Si vales, benè est, ego quoque valeo. Quia quosdā in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curā meam deposcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Mesopotamiā incolunt duo millia familiarum cum tota suppellectili eò traducere

An. mundi 3760. Ante Christum nat. 204.

a *Antiochi Magni in honorem templi edictum.*

b *Antiochi ad Zeuxidē epistola, in qua honorificā Iudaeorum mentionem facit.*

An. mundi 3764. Ante Christum natum 200.

& locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum coprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus, perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificãdas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vinetis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quantum satis est, vt benignè à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post * hæc amicitia Ptolemæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimoniũ Cleopatra filia, & cõcessa doris nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáque & Samaria: diuisísque inter vtrunque Regem vectigalibus, optimates suę quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quę imperata essent pecunia, conferebant eam in regium ærariũ. Per ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpè Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia Põtifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & animus: quę causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant Regi pendere, talenta

a *Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.*

b *Samaritæ Iudæos infestant.*

Hegio & Ruffinus Cap. 4.

talenta argenti viginti non soluendo, ad iram cõmonerit Ptolemæũ Euergetem patrem Philopatoris. Qui [a] misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabatúrque ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Anno mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a *Onias Pontifex Ægypti, Regem nõ soluendo tributum, ad iram commouet.*

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

CAP. III.

IOsephus [b] autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Onię Põtificis cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicã, sed modò pecuniis parcat, coniiceret in periculum populum à quo & Reipublicæ administrationẽ & Pontificalem honorẽ accęperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neque principatũ se morari, & Pontificatum etiam, modò liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negotiũ: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in tẽplũ & aduocata cõcione, hortatus est eos, ne terrẽtur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missã,

b *Taxatio Pontificis ob offensum ab eo Regem.*

Ann. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

mœstitia, meliorem securitatis spem concipe rent. Seipsum enim iturum legatum ad Regem & causam eorum bona fide acturum, persuasurúmq; ei quòd irascatur immeritò. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse [a] verò egressus ex templo legatũ regiũ excepit hospitio, & donatum preciosis muneribus, latéq; per aliquot dies acceptum, præmisit ad Regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eã profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptũ veniret, operámque suã obtulerat: effecturum enim se, vt quicquid opus haberet, à Rege impetraret facilè. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cęterùm reuersus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate, quem breui venturũ aiebat, & pertrocinaturum populo, cuius curã propter Pontificis segnitiẽ susceperit. Tantis deniq; iuuenẽ assiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem, adhuc affecti essent optimè. At [b] Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuò sumerent, satis iam instructus ad profectionẽ iumentis, vestibus & poculis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriã. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipso tempore ad Regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis Rex vẽdebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephũ in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam qui cùm apud Alexandriã audisset Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autẽ Rege in curru vnà cum Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) cõspicatus

a *Legatus regius honorificè excepit, Iosephi liberalitatẽ apud suos prædicat.*

b *Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorificè excipitur.*

4

ficatus eum Athenio mox Regi notum reddi- *An. mundi* 3770. *Ante Christum nat.* 194.
it, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bo-
itatem ac liberalitatem Hierosolymis reuer-
is tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus
prior eum salutauit, & currum iussit conscē-
ere. quo facto Oniam accusare cœpit: At Iose-
hus, Dandi est, inquit, senectuti venia. Scis e-
im quòd senes & pueri eundem habent ani-
mum. Nos autē iuuenes officio nostro non dee-
mus, vt nihil de nobis meritò possis cōqueri.
x hoc primo colloquio Rex degustata iuueni-
militate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eū
iuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhi-
eret, quòd cùm primates Syrorum viderēt a-
ud Alexandriam, indignè ferebant. Cúmque
dies auctionis veniisset qua addicenda erant
ectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque
atriæ: & cùm octo millia talentorum collige-
entur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœnicésq. & *a Vectigalia Cœlesyriæ Iosepho addicuntur.*
udææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpábat
los, licitatores, tanquā de composito, tam pa-
um Regi precium promitterēt. Se enim para-
um duplum numerare, relictis Regi damnato-
um confiscationibus, quæ prius publicanis sole-
ant accedere. Rege verò libenter hæc audié-
e, & vt amplificatoū redituum suorum addi-
turum se promitteret, rogante tamen sequos
deiussores haberet, festinè respondit daturum
e homines probos & honestos, quibus nō gra-
aretur credere. Quos vt proferret postulatus:
e, inquit, Rex dabo, tuámque coniugē, vt alter
leeri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens,
ermisit eum absque fideiussione habere vecti-
alia: id quod valde molestum fuit his qui posti-
abiinfuerant, non sine pudore in patriam re-
erueniebus. Iosephus autem acceptis à Rege
uobus militū millibus, quos ideo petierat, vt

Ante mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm veniſſet Aſcalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non ſolùm nihil acciperet, ſed conuitiis etiam appeteretur: comprehenſos circiter viginti eorũ primates affecit ſupplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis Regi eam pecuniam tranſmiſit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permiſit ei quicquid vellet facere. Hoc[a] audito Syri exẽplo recenti caſtigatæ in Aſcalonitis inobediẽtiæ territi, patẽtibus portis Iosephum excipientes tributa ſoluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more ſolito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus facultates damnatorum ad Regem miſit: cõparatiſque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad cõſtabiliendam præſentem potentiã vſus eſt, prudenter exiſtimans optimũ eſſe iam paratam felicitatem fieri ex ipſius reditibus, multis[b] namque munera Regi atque Reginæ in manũ mittebat, multa etiã horũ amicis & omnibus in aula potentibus, benenolentiam eorum hoc pacto ſibi conciliãs. Vſus eſt autẽ ea proſperitate per annos XXII. ex vnà vxore procreatis ſeptem filiis. ſuſcepto[c] etiã ex vno fratris Solymi filia, nomine Hyrcano, quã hac occaſione duxit cõiugem. Cùm aliquando veniſſet Abedandum cum fratre, ducente ſecum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili iuuẽi nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingreſſum in conuiuium formoſam ſaltatricẽ adamauit, ſolíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem ſibi vera cognati, haberet rem cum fœmina alienigena, ſub ſerui-

a *Aſcalonitæ & Scythopolita ob tributum non ſolutum puniti.*

b *Iosephi diuitiæ & liberi.*

c *Hyrcani ortus & indoles.*

et ei, vt clam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum abduxit & in lectum eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cùm hoc sæpius feciſſet, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatriculæ, quam fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymus ait non opus esse vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiã vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Ioseph us collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam, ex qua genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolẽ, fratrum in se concitauit odia. quòd eos in omnibus videretur antecellere. Ioseph us enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & laborum impatientiã indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret. sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postquam peruentũ est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentiũ aliquem ad patrẽ mittere qui adferret, nolénsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decẽ iugis carnes quidem in operarios distribuit. sectis

An. mundi 3770. Ante Chri. nat. 194.

Ann. mundi 3770. Ante Christum natum 194.

autem tergoribus, & loris inde factis, ingà hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quã pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum rediit. Pater autẽ reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi. vt solùm germanũ filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidã nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versíque omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabãt, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Ioseph o ob ætatẽ iam grauãtem domi manere coacto. pertentauit tamẽ filiorum animos, nũ quis ex his vellet eam profectionẽ suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibúsque vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito statim eum aduocat: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret: qui ad Regem salutatum accederet, qui cùm promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cùm aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem summi Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emẽdum Regi id quod inueniret pulcherrimũ & pretiosissimũ. Ille verò rerò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & cõprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Ioseph us enim pecunias in Syria collectas, solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus

a *Ioseph us Hyrcanum filium ad Ptolemæum Regem mittit.*

tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: móxque [a] fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxũ perdere: monebátque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum: & ea non in alitũ vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Reginæ hoc renunciante & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat: cur se à patre missus, non modò in conspectum non venerit. sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátq; vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille [b] contrà Regi nunciari iubet, legẽ esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio: priusquam adito tẽplo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus Regẽ salutasse, expectantem dona quæ offerret Regi de parẽte suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à Rege præsidij, datis ad-

An. mundi 3780. *Ante Christ.* nat. 184.

[a] *Insidias Hyrcano clàm structas.*

[b] *Apologia Hyrcani apud Regem accusati.*

An. mundi 3780. Ante Chri. nat. 184.

lescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus libēti animo exceptus, & mēsæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiā móxque clam aditis negotiatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio, tum vocatus ad conuiuium seglū cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere propter ætatē posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum cōgerentibus. Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis Rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quātum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogāte Hyrcanū: vnde illa ossium congeries. Nihil [a] mirum, inquit, domine. canū enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solēt abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequēti verò die aditis Regis amicis & auricis potentioribus: ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Reges in festo natalitio. Illis referētibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quēque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero. Idque mox famuli renunciauere dominis,

[a] Hyrcani facetia.

illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidē & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus [a] autem emptos à se centum pueros totidémq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre. hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus. Amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserunt, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt sē Rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissimè tractatū, & donatum regiæ, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atque procuratores commendaticiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autē cùm cognouissent tantùm honoris ei habitū à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt [b] obuiā proficisci & de medio illū tollere: ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, nō erat de salute eius solicitus, eam tamen iram metu Regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eū in itinere fortiter congressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaser ūt ad patrem Hierosolyma. Véniens autem ad vrbem cùm exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitā egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine So-

An. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus expiscatus quid alij sint donaturi, plus reliquis omnib. donat; ob quod alia honorifice efficitur munera.*

b *Hyrcanum à fratribus itinere circumuento, strenuè sese defendit, quosdam etiam è medio tollit.*

Ann. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hircani pater Ioſephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus ſplendidioris vitæ occaſionem præbuit, per duos & viginti annos præpoſitus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoq; eius Onias, relicto ſucceſſore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius ſucceſſit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem miſit cum literis, quarum hoc exemplar exſtat.

a Mors Ioſephi.

b Onias & poſt eum Simon filius Pontifex. Hedio & Ruffinus cap. 4.

Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

[c] Rex Lacedæmoniorum Arius Oniæ ſalutem. Incidimus in quandam ſcripturã antiquam in qua inuenimus cognationẽ interceſſiſſe inter noſtras origines, & noſtrum quoq; genus non eſſe alienum à poſteris Abrahæ. Æquum igitur eſt vt cum fratres noſtri ſitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciemus & res veſtras tanquam noſtras exiſtimabimus, noſtras item vobiſcum cõmunes habituri. Demoteles eſt qui has vobis reddit literas in pagina quadrãgula ſcripta, & obſignatas aquilæ ſigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epiſtola quidẽ hęc continebat. Ioſepho [d] autẽ mortuo, populus ſeditionibus agitatus eſt propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellũ inferũt natu minimo, plerique enim fauebant ſenioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus [e] autem Hieroſolyma quidem noluit repetere. ſed vltra Iordanem habitans, aſſiduũ bellum gerebat cũ Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abdu-

c Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epiſtola. 1. Mac. 12.

d Seditio in populo mortuo Ioſepho.

e Hyrcanus aſſiduum cũ Arabibus bellũ gerit.

ibstrahens. Ædificauit [a] etiam castrum munitis-
imum, è marmore candido exstructis vsq; te-
ctum eius parietibus, habentibus insculptas di-
uersorum animalium effigies enormi magnitu-
dine: ídque ædificium fossa profunda & aquis
plena circumdedit, & oppositi montis promi-
nentem petram perforans, speluncas in ea fecit
multorum stadiorum longitudine, aulas etiam
in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætásq; alias
& cubicula: salientium etiam aquarum eò tã-
tam induxit copiam, vt loco voluptatem simul
& ornamentum adderent. Speluncarum verò
ora non amplius aperuit quàm vt vnum caper-
rent. ídq; dè industria factum est securitatis ac
tutelæ gratia, si quando fortè oppugnaretur à
fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ ampli-
tudinis, eáque hortis spaciosis ornauit, & locum
hoc pacto instructum & absolutum vocauit Ty-
rum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans
Iordanem sitæ, non procul regione Esseboniti-
de: præfuitque illi tractui per septennium, toto
tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post
cuius obitum [b] Antiochus eius frater in regnum
successit, qui cognominatus est Epiphanes. Mo-
ritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cogno-
mento Epiphanes dictus, superstitibus duobus
filiis impuberibus: quorum [c] grandiori Philo-
metor cognomen inditum, minori verò Phys-
con. Hyrcanus [d] autem videns præpotentem
Antiochum, & veritus ne in potestatem eius
reductus pœnas daret eorum quæ contra Ara-
bes ausus fuerat: ipse sibi manus intulit: posses-
sionem verò eius vniuersam occupauit Antio-
chus.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem imprecantur.

Ann. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

[a] *Hyrcanus munitum castrum ædificat.*

[b] *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

[c] *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Physcon.*

[d] *Hyrcanus sibi ipsi manus infert.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

CAP. VI.

An. mundi 3790. Ante Christum nat. 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri [a] eius Iesu id sacerdotium cõtulit, quòd filius superstes etiam tũ esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic [b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationẽ: móxq; in Oniã fratrũ minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit. vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata [c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorũ vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legib. religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere, quo [d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus [e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus [f] igitur cum magno exercitu Pelusium, æstu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæi ac tem-

1. Mac. 1.

a *Iesum ab Antiocho Epiphane in Pontificem electum.*

b *Iesu sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem concitant.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægypto cedere cogitur.*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt eceſſe ſit idem altius repetere. *An. mundi 3796. Ante Christum nat. 168.*

Quemadmodum Antiochus duſto Hieroſolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio, templum etiam ſpolianerit.

CAP. VII.

REuerſus[a] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hieroſolymitarum vrbẽ mouit exercitum: & ingreſſus iam centeſimo quadrageſimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnũ deuenerat, ſine vllo negocio dominus eius factus eſt, admiſſus apertis portis per ſuæ factionis homines, quam dominationẽ crudeliter exeruit, necatis permultis, qui diuerſarum erant partium: direptíſque pecuniis & aſportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno ſecundo poſt vrbem captam, regni eius familiæ centeſimo quadrageſimo quinto, vigeſima quinta eius mẽſis, qui chaſleus noſtris dicitur, Macedonibus appellæus, Olympiade centeſima quinquageſima tertia quando ne his quidẽ eſt parcitũ, qui quaſi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia graſſatum eſt in templi diuitias: quæ cum eſſent maximi precij, viſæ ſunt ſatis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vaſis ſacri miniſterij, & inter cætera candelabris aureis: alteri aureo, menſaq. propoſitionis quam vocant ac de auſæis quidem relictis quæ è cocco ac byſſo cõſtabant, euacuatis etiam theſauris recõditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum: nã & quotidiana ſacra iuxta legis præſcriptũ vetuit eos facere: direptáq.

[a] *Antiochus vrbe Hieroſol. occupata, templum ſpoliat.*

An. mundi 3798. *Ante Christum nat.* 166.

tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorũ eius quicquid erat pulcherrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit, erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis sceleſtiſſimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In [a] templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alieniſſimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exſtructis templis atq. altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam grauẽ pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atq. etiam vi ad ea seruandi detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel sponte vel metu supplicij parebat edictis Regiis. qui verò probatiores erãt & generoſæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatę sibi per aduersarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſſimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebãtur crucibus. Vxores autem eorum, & circumcisos liberos strangulabant, iuxtã mandatum Regium: & suspendebant à crucifixorum parentum cervicibus, abolebatur [b] etiam vbicunque repertũ essent sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset, mali malè peribant. Samaritæ [c] autem videntes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo in-

[a] *Antiochus abrogato Dei cultu summa cum tyrannide falsum illis obtrudit, arcem in hoc præsidio imposito.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

[b] *Biblia Sacra abolere conatur.*

[c] *Ingenium Samaritanũ ob quod merito Iudæis exosi.*

genio

nio, de quo antè diximus: sed dicētes se Me- *An. mundi*
rū & Persarum colonos, vt re vera sunt, mi- 3799.
unt legationem ad Antiochum, cum epistō- *Ante Chri-*
scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo *stum nat.*
ństri suggestio à Sidonis in Sicimis habitan- 165.
ns. Maiores nostri compulsi crebris suæ regi-
is pestilentiis, & inducti veteri quadam su-
rstitione, morem fecerunt obseruādi eam fe-
itatem quæ apud Iudæos vocatur Sabba-
um: & exstructo in Garizino monte templo
nominati numinis, immolauerunt in eo so-
nes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum
: in Iudæos: vt eorum malicia dignum est,
imaduertere, qui exsequuntur mandata Re-
i, existimātes nos hæc propter eorum cogna-
nem facere, volunt nos in communem cum
is causam inuoluere, cū simus ab origine Si-
nij, quemadmodum extat relatum in nostris
nalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac
neficum, vt mandes Apollonio nostro præsi-
, & Nicanori procuratori regio. ne quid post
c nobis molesti sint quasi hærentibus in eo-
m cum Iudæis crimine à quibus tam diuersi-
nus moribus, quàm origine: vtque templum
od hactenus nullius Dei titulū habuit, post-
c vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto
imus à molestiis liberi: & securiùs intendētes
iuatis negotiis, maiora tibi poterimus tribu-
soluere. Post hanc Samaritarum supplicatio-
m Rex & ipsam & talem epistolam remisit.
:x Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud
:ima miserunt ad nos suggestionem quam
: literis adiunximus. Quoniam igitur nobis &
:icorum consilio satis approbauerunt, qui in
:c missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorum
minibus, & placet illis iuxta Græcorum insti-
:a viuere, absoluimus eos quantum ad hanc

Ann. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

cauſam & eorum templum attinet quod poſthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magiſtratui ſcripſimus, anno quadrageſimo ſexto, menſis Hecatombæonis vndecima.

Antiochus vetans Iudæos vti patriis legibus, ſolus Aſſamonæi filius Matthias Regem contempſit, profligatis etiam eius ducibus.

CAP. VIII.

à Matthia & eius filiorum pietate & zelo.

EOdem [a] tempore habitabat in Modin vico Iudææ quidam Matthias *nomine*, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Aſſamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hieroſolymita genere: eránteq; ei filij quinque, Ioānes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias ſæpe numero queſtus eſt apud filios de tam afflicto rerum ſtatu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæteriſque calamitatibus: aiebátque præſtare mori eos pro patris legib. quàm ſic inglorie viuere. *Cúmq. veniſſent in eum vicũ in hoc à* rege conſtituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & poſtularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorũ primus profana ſacra faceret, oſtentantes à Rege præmia, négauit ſe hoc facturum, etiam ſi omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipſius perſuaderi, vt patriam religionem deſerant. Vt verò ſilente eo Iudæus quidam in mediũ progreſſus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, *irruit* [b] in eum cum ſuis filiis armatus gladiis: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellam Regium ducem cum ſuis militibus, qui vole-

[b] *Apoſtata à Matthia tranſfigitur.*

lebãt plebem eam cogere: dirutáque ara eximauit: Si cui eſt cordi religionis incolumis, me ſequatur. Et cum dicto comitantibus ſis in deſertũ ſe contulit, relictis in vico faculibus. Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum faliis in idem deſertum profugerunt, ibíq. vitabant in ſpecubus. Quo audito duces Regij, aſſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, luos in deſertum perſecuti ſunt. quos aſſecuti, imum verbis perſuadere conati ſunt, vt ab inpto deſiſterent, & admittentes rectius conſium, non imponerent ſibi neceſſitatem ſæuiẽ hoſtiliter: & cum nihil proficerẽt apud obſtitpe, aggreſſi ſunt eos dies Sabbathi, & ita vt ant in ſpeluncis exuſſerunt, nõ expugnãtes, ac aditus quidẽ ſpeluncarum obturantes. Et em propter religionẽ diei repugnare nolebãt, ne in aduerſitatibus quidem violare honorẽ bbathi, quando lex iubet feriari ab omni ore. Itaque [b] perierũt cum vxoribus & liberis ffocati in ſpeluncis circiter mille: multi etiã apſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eúmque princiem ſibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnanm etiam Sabbatis: aut ſi ita pergant ipſos ſibi turos exitio, hoſtibũ eam occaſionem obſerntibus, & non niſi Sabbato illos aggredientius, atque ita fore, vt vel ſine certamine omnes cilè opprimãtur. Hæc locutus perſuaſit eis: & hodiernum vſq. mos hic permanet, vt ſi ita ceſſitas poſtulet, pugnẽt etiam Sabbatis. Colcta igitur circa ſe non contemnenda ma, & altaria diruit, & prolapſos in impietatem iotquot adipiſci potuit trucidauit. confluerit enim ad eum quos ante metus per circumcinas gentes ſparſerat. Pueros etiam iuſſit circumcidere, qui hactenus vetiti fuerãt, expulſis ni adhoc, vt viuerent, conſtituti erant ab An-

An. mundi 3799. Ante Chriſtum natum 165.

a *Matthias cum filiis aliiſque nonnullis in deſertum ſe confert.*

b *Iudæi ſabbato oppriuuntur, qua clade Matthias fit cautior.*

c *Matthias Idolorum cultum exſirpat.*

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

tiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis. Equidem * inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interini commendo vobis meum propositum, & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neque illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderũt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, cõtemptáque omni vi ac necessitate, parati sitis pro legũ tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclarè gestorum memoria vice immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt nõ grauemini vel immori egregiis factis. Prima autẽ cura sit concordiæ, & quibus quisq. præcellit artib. his vtatur reliquis cõcedentibus: Simonémque fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius consilijs: Maccabeum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & concordiam adhortatur.*

Matthias defuncto Iudas filius succedit.

1. *Mac.* 3.

CAP. IX.

b *Matthiæ mors.*

HÆc locutus filijs precantisq. Deũ adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morẽ restituere, non c multo post mortuus est, & in Modim sepelitur: & post exhibitis ei publici luctus honoribus. Iudas c filius cognomine

c *Iudæ Maccabæi administrationi rerum cedit.*

Macca-

Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui aduentus impigrè à fratribus, eiecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165

Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

CAP. X.

His[a] auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio, plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, lætatus præda rediit. Seron[b] autem Cœlesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum confluentibus magnas circa se copias haberet, & ad confligẽdum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum pergis, & impiis, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmãs non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium & collatis cũ Syrone signis, fudit ac fugauit Syrorum exer-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

a *Iudas Maccabæus Apollonium prælio vincit.*

b *Seron Cœlesyriæ Præfectus in Iudæam mouẽs ab eo fugatur.*

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

citum. Proſtrato enim duce omnes in fugā ſpē ſalutis poſuerunt: quos perſequutus vſque ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaſerunt in regionem maritimam.

Lyſia & Gorgia contra Iudaeos expeditiones & clades.

CAP. XI.

a *Antiochus in Iudaeam irrumpere parat.*

AVditis a his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, cōducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cúmque numerato ſtipendio videret theſauros ſuos exhauſtos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gētium, & ipſe vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perſide regionis eius tributa exigere. Commiſſa b igitur rerum adminiſtratione Lyſiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis Aſiæ quæ Ægyptum inter & Euphratē ſitæ ſunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iuſſit vt Antiochum filium diligenter educaret vſque in ſuum reditum: eidémque mandauit, vt ſubacta Iudæa, & habitatoribus eius ſub haſta diuenditis, deleret Hieroſolyma, ac totam gētem extingueret. His mandatis profectus eſt in Perſidem 147. anno, & traiecto Euphrate aſcendit ad ſuperiores Satrapias. Lyſias autē delectis ad hoc negotiū eximiis ducibus ex amicis Regiis, Ptolemæo c Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributiſque eis peditum quadraginta millibus, equitum ſeptem millibus, in Iudæam miſit eum exercitum. qui vſque Emauntem vrbem progreſſi, in campeſtribus eius caſtra metati ſunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis

b *Antiochus Lyſia rerum adminiſtrationem: prouincias & filium cōmittens in Perſidem proficiſcitur.*

c *Ptolemaeum Dorymenis filium, Gorgiam & Nicanorem in Iudaeam mouent.*

cinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudęorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi cõpedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti esset animo, & in Deo collocarẽt omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quíve agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum [a] socij tempus nobis dabitur ad virtutẽ & periculorũ contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionẽ quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis. & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriã. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice competit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milli-

An. mundi 3800. *Ante Christum nat.* 164.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

a *Iuda ad milites oratio.*

1. *Mac.* 4.

Ann. mundi 3800. Ante Christum natum 164.

bus, vt ductu perfugarum nocte se inopinum inuaderet: decreuítque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictísque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratos eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidénsque hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit corporibus in pugnam ruere, quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eámque suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex [a] improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita seruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supersse dictitans: quo profligato per otium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentésque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus conserere, trepidè se retro in tutũ receperunt. Iudas [b] verò sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsque cum suis reperto plurimo auro & argento, hiacinthóque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ,

a *Iudas Lysia exercitu vincit.*

b *Iudas ingens præda potitur.*

victoriæ, quæ haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias [a] autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractisque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus, & cùm videret hostem longè præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderẽt [b] Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inuenissent templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantã deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accuratè factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis constituit. Vigesima autem & quinta mensis chasle, quem appellarunt Mace-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

a *Lysias iterum in Iudam mouet, & quinque millia militum amittit.*

b *Hierosolymitanum templum instauratum.*

Ann. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

dones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorũ profanata fuerant. integro [a] enim triennio desertum fuit templum post factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi, mensis XXV, in Olympiadem CLIIII: renouatum est autem eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII, disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit [b] autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremoniis templi per octo dies celebrati: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamúsque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex inspetato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuítque Bethsuram oppidum, vt eo tanquã arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppressérunt: cum [c] quibus Iudas assiduè bellum gerens conabatur eorum

2 *Templum integro triennio desertũ.*

Daniel. 12.

b *Festiuitas sẽp'i recepti templi.*

c *Iudas assiduè cũ finitimis gentibus bellum gerit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

1. *Mac. 5.*

incur-

ncursationes compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & deprędatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manum Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Gazorum eorum vrbem expugnauit: abductisq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se tanto periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, nuntiantes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

Anno mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Hedio & Ruffinus cap. 12.

Quomodo diuisis copiis, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

CAP. XII.

a *Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.*

IVdas a igitur prospiciens vtrorúmque necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse b assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditidam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, Azaria ducibus, quibus mandauit, vt hostium arcerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos

b *Iudas & Ionathas Iudæi in oppidis Galaditidis suppetias ferunt;*

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit congressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis receptos captiuos cum tota suppellectile in Iudęam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorum indicio compererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In [a] eo itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsisque ad vnũ puberibus tecta igni subiecto, cõcremauerunt. Cúmque [b] interim non apparerent, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellũ in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cùm mane peruenisset, offendit hostẽ iã scalas & machinas admouere mœnibus: inflõque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelẽ operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei [c] verò milites cognito Maccabeum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde [d] ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eáque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem [e] impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto [f] pòst Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent, atq;

a *Barasa oppugnata & conflagrata.*

b *Iudas obsessis Iudæis in auxilium venit.*

c *Timothei milites vicit.*

d *Malle expugnata.*

e *Chaspoma & Bosora.*

f *Timotheus rursum copias contrahit, & à Iuda vincitur.*

rserétque Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus esset ad prælium propere contrà eum duxit exercitum: traiectóque torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem cõsecuti sunt, quidam verò in fanum quod Casnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerũt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His [a] rebus feliciter gestis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatib. in Iudæam eos traducebat. In [b] eo itinere cum veniisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerent sibi transitum, nam obstructis portis viã interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, cõtra oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remotatus vi cepit oppidum: occisísque omnibus maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde [c] in Iudæã reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuásque hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea [d] Ioseph Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda verò & Ionatha fratre in

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

a *Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.*

b *Ephron oppidum expugnatum.*

c *Mira Maccabæi victoria vbi post multos cõflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est.*

d *Ioseph & Azarias à Gorgia missi, ad duo millia militum amittunt.*

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerãt: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore patrare sibi gloriã, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præfecto, amiserunt ad duo millia militum: nec prius desiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste conferrent: nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndiq; expugnatáq; [a] Chebrone munitiones eius diruerunt & turres circumauerunt suppositis ignibus, peruastatísq; agris hostium, euerterunt etiam Matissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

a *Chebron & Matissa expugnata.* Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Mac.* 6.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

CAP. XIII.

EOdem [b] tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbẽ prædiuitẽ Elymaida nomine, & in ea templum Dianę opulentum, refertũ omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistẽtibus, spe sua frustratus est. nõ contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam [c] cladem eus

b *Antiochus Dianæ templum spoliare volens, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit.*

c *Antiochus Epiphanes curis implicitus, morbum contrahit.*

An. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

im ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius e profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliuerat, ducibus déq; Iudæorum in dies crescẽ: potentia. Accedente igitur alia super aliam ura, impar solicitudini morbum sibi cõtraxit: uo magis ac magis inualescente, intelligens desse fatale tempus, amicos conuocat: eísq; & im morbi & causam indicat: nimirum quòd œnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, tq; ob spoliatum sacrilegio templum, & con:mtum cœlestis numinis. atq; his dictis exhaiuit animam. Quamobrem [a] demiror Polybiũ legalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait unc Antiochum periisse, quod conatus sit Dia- æ templi thesauros ac donaria diripere. voluis: enim tantum, ac non etiam perfeciisse sacri:gium, non videtur res digna supplicio, quòd hæc causa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multò erisimiliùs est ob exhaustum sacrilegiis Hieosolymitanum templum acceleratum esse eius teritum. Si quis tamen magis probat Polybij :ntentiam, cum eo nunc non libet cõtendere.

a *Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obsidet.

CAP. XIIII.

Æterùm [b] Antiochus priusquam extremũ suum diem obiret, accitum ad se vnum ex urpuratis suis amicis Philippum gubernatorẽ egni constituit: traditóq; ei diademate regiá ue stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio o perlata reddere, multũ obtestans vt educaonis curam haberet, & regnum ei seruaret vsue dum per ætatẽ ipse administrationi fieret oneus. Defunctus est autem Antiochus anno

b *Antiochus Philippum regni gubernatorem cõstituit, eíq. Antiochum filiũ tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 162.

centesimo quadragesimo nono. Lysias [a] autem posteaquàm populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochũ sub sua tutela tum positum Regem constituit, imposito illi Eupatoris cognomine. Interea [b] qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incommoda, excurrentes enim in eos qui sacrorũ causa templum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipsi templo esset supra verticẽ. Quamobrem [c] Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autẽ is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucũ imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus in cumbebat huic operi. multi [d] tamen perfugarũ noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impijs venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremũ periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maximè cùm patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dũ malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcẽ cũ præsidio vi capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitísq. amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suã ditionem delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitũ verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq. Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, benè munitum & expugnatu nõ facilè. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas

a *Lysias Antiochi filiũ Regẽ constituit, eique Eupatoris cognomen imponit.*

b *Macedones in arce Hierosoly. multa Iudæis incommoda inferunt.*

c *Iudas Maccabæus arcem oppugnat.*

d *Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petũt.*

machinas per excursiones igne cõcremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas[a] autẽ cognito Regis aduentu, omissa oppugnatione Regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, distitas ab hoste, septuaginta stadiis. At Rex relictis Bethsuris, exercitũ duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quamprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudinẽ propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille pedibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali spectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterùm[b] Eleazarus eius frater, quem Aurané vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eũ dedit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamẽ inultus interiit generosus inter aceruos hostilium cadauerũ. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem earum oppugnatione aggredi, Antiochus verò

An. mundi 3803. Ante Christum nat. 162.

a *Iudas cum copijs ad Bethzacharia Regi obuiam proficiscitur.*

b *Eleazarus Iudæ frater, elephantem occidit.*

c *Iudas Hierosolyma se recipit, eumque sequitur Antiochus.*

An. mundi 3803. *Ante Christum nat.* 161.

parte exercitus missa ad oppugnandaBethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ [a] territi apparatu regio, maximè cum cõmeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à Rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed [b] apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tũ vel arare terram vel serere. quo factũ est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm [c] Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consiliũ, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam nõ esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & cõmeatus eos iam deficerent, & mouocarent multa regni negotia quæ opus esset Regem componere. Itaque præstare fœdus & amicitiã cum hac gẽte facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuati se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

a *Bethsuritæ deditionẽ faciunt.*

b *Templum Hierosoly. obsessum.*

c *Antiochus cognito, quòd Philippus vsurpasse sibi regno aduentaret è Perside, ob sidione soluta illi occurrit.*

Antiochus

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Ann. mundi 3803. Ante Christum nat. 161.

CAP. XV.

TVm Rex missò caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatémq; viuendi legibus. Illi [a] verò libenter hæc audientes accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At [b] Antiochus cùm ingressus vidisset locum egregriè munitũ, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex [c] igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum abstrueret, totam gentem à religione deficere compulit, ei successit in Pontificatũ [d] Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterùm [e] Antiochus cùm offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victũ & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius [f] autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipsius patruo sacerdotiũ Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem Pontificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis

a *Antiochus cũ Iuda fœdus facit.*

b *Antiochus murum quo templum septum erat, solo æquat.*

c *Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.*

d *Alcimus siue Iacimus Pontifex.*

e *Philippus ab Antiocho supplicio affectus.*

f *Onias Pontificis filius in Ægypto templũ Hierosolymitano simile exstruit.*

Anno mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

Bachides Demetrij Ducis cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad summum Regem reuertitur.

CAP. XVI.

EOdem [a] tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptóq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochũ Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerũt: qui mox iussu Demetrij necati sunt post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis cõmentariis diximus. Ad [b] nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabántque totam gentem, præcipuè Iudam cũ fratribus, quòd post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabántq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum cui tũ Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditóq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacẽ & amicitiã. Volebat enim dolo eũ circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratia;

[a] *Demetrium Tripolim aliáq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat.*

[b] *Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudam apud Demetrium accusat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

gratia. Quidam tamen de populo credentes his quæ Bacchides per præconem denũciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter cõmunẽ patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurãdo, nihil mali se passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides [a] autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero: cæteros cautiores iam factos deterruit, quò minus ad eũ accederẽt, itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquã peruenit ad vicũ Bethzetho, cõprehendit multos perfugas [b] & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiã ad Regẽ Demetrium reuersus est. Alcimus autẽ volẽs Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hãc rem opus esse populariũ beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes. & loquẽdo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiũxit ad priorem quam antè habuerat. horũ [c] plerique erãt impij & profugi, quorũ opera & ministeriis vtendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partiũ, quotquot in suam potestatem redigere poterat. At [d] Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoque obibat regionẽ, interficiens quotquot in manus eius venirẽt è studiosis Alcimi. Qui [e] videns se viribus imparem, quòd posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat cõtra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè misso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

a *Bacchides multos sibi credentes interficit.*

b *Bacchides magnũ tyrannidem in Bethzetho exercet.*

c *Alcimus populares sibi conciliat, eos qui sunt Iudæ partiũ occidit.*

d *Iudas Alcimi potentiæ resistit.*

e *Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.*

Ann. mundi 3804. Ante Christum natum 160.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu internecione periit.

CAP. XVII.

Hedio & Ruffinus cap. 16. 1. Mach. 7.

DEmetrius[a] verò ne suis quidé rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum cariſſimum simul & fidiſſimum: qui etiam Romæ fugienti comes fuerat: attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit neminí parendo cum ea gente bellū gerere. Is profectus Hierosolyma, & [c] primùm dissimulãs hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudã intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam paratum se illi cauere iureiurando sanctiſſimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tãtum se veniſſe cum amicorũ comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data viciſſim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cúmque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderẽt. Ille maturè intellectis insidiis properè ad suos refugit: & de tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Caphar salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanã arcem compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentãtes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at [c] Nicanor ne à conuiciis quidẽ in Deum tẽperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum

a Demetrius Nicanorem contra Iudã mittit.

b Nicanor hostẽ dissimulans dolo Iudam intercipere conatur.

c Nicanor populo nisi Iudam sibi tradiderint, se templum euersurum minatur.

pſum ſæuiturum, ita vt ad ſolũ vſque id diruat atque cum his minis reliquit Hieroſolyma. at ſacerdotes tali denũciatione mœſti, cum lacrymis Deo ſupplicauerunt, vt ſacratam ſibi ædem vnà cum ſuis tutoribus tutaretur ab hoſtiũ iniuria. Nicanor verò egreſſus Hieroſolyma caſtris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi ſe cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniẽs. Iudas quoque caſtra poſuit ad alium vicum nomine Adaſo, triginta modò ſtadiis diſtantẽ ab hoſtibus, habens circa ſe non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hoſtium multitudine, néve cogitent cũ quàm multis decernerent, ſed quales ipſi & pro qualibus præmiis contenderent, iuſſit forti animo hoſtem aggredi & pugnam capeſſere. itaque edito acri certamine, multi ceciderũt ex hoſtibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis ſtrenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies ſubſtitit amplius, ſed amiſſo duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum ſuis perſequens ſæuiebat cædibus: & tuba ſignificabat vicinis oppidis & vicis victoriã: móxq; vndique armati proſilientes profligatis inconditè ruentibus occurrebant infeſtis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaſerit ex nouẽ millibus: tot enim in vniuerſum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die menſis [b]Adar, vt noſtri nominãt, qui Macedonibus dyſtrus dicitur: eáque die feſtiuitatem noſtri per ſingulos annos renouant ob rei proſperè geſtæ memoriam. Poſt eam victoriam aliquantiſper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta eſt diſcrimina. Alcimo autẽ Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, ſan-

An. mundi 3804. Ante Chriſtum 160.

a Nicanorẽ & copias Iudas in fugam vertit.

b Adar, Martius.

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

corum vanum ædificium, morbus diuinus inflictus est, per quē repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus nō paucis diebus miserè periit, postē exactū in Sacerdotio quadrēnium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Perseū, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint: decreuit conciliare sibi eorū amicitiā. Missis [b] igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatē reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. móxque Senatusconsultū de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatū est in Capitoliū, cuius exēplar in Iudæam missum est, erat [c] autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellū gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat. Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cō tra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cōmuni populi Romani sententia: idq. ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

a *Alcimus Pontifex mortuus.* Hedio & Ruffinus. Cap. 17. 1. Mac. 8.

b *Iudæi fœdus faciūt cū Romanis.*

c *Senatusconsultū Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.*

Macab.

Bacchidis demùm missi contra Iudaam victoria.

Ann. mundi 3804. Ante Christ. ann. 161. Iudæ Machabæi 1.

CAP. XVIII.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæã misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma, & [b] cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti. equitum verò duo millia, cùm Iudas non plus haberet quàm mille milites, ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octinginti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia nõ erat vnde delectum in supplementum faceret, maximè in tali temporis angustia, decreuit [c] cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirẽt pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet. Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantámque virtute partam gloriã ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

Rufinus cap. 11. 1. Mac. 9.

a *Bacchidẽ Demetrius cum copiis in Iudaam mittit.*

b *Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iudæ occurrit.*

c *Iudas pauci militibus numerosum exercitu aggredi conatur.*

Quomodo Iudas pralio victus accubuerit.

CAP. XIX.

INterea [d] Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc &

d *Bacchides aciem instruit, & ob Iudæ signa conseret.*

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

Inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ, ipse in dextro cornu locũ sibi optauit. Sic instructa acie postquã venit in conspectũ hostiũ, iussit signa canere, & militẽ cum clamore eos inuadere. idẽ & Iudas fecit, collatísque signis certatũ est vtrinque acriter: donec vergẽte iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere cum audaciſſima manu iuuenum in eum irruit. Perruptáque [a] phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsque mõtem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt, qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus: in vestigio cum suis constitit, & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus cõfectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito, quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tũ demum in fugam effusi sunt. Simon [b] autẽ & Ionathas fratres induciis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicũ magnifico funere intulerunt monumento patrio & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi & bellicosissimi, qui memor manditorũ Matthiæ patris nullum vnquam pro libertate populariũ defugit aut laborem aut periculum: quapropter meritò virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato Pontificali sacerdotio.

a Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.

b Iudæ in Modim sepultura.

SVMMA

Bayerische Staatsbibliothek München

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traduxit.*

VI. *De templo Dei ab Onia ædificato.*

VII. *Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionathan in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asseruit, recepto in amicitiam Ionatha.*

X. *Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatus simul & regium imperium detulit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui pius cognomen erat fœdere.*

XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius à terra prostigatur.*

XIIII. *Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.*

XV. *Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*

XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*

XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*

XVIII. *Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*

XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imponit.*

XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*

XXI. *Ptolemæi Lathyri de Alexandro victoria.*

XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*

XXIII. *Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.*

XXIIII. *Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.*

Ionathas defuncto suo fratri Iuda in principatu succedit.

CAP. I.

Iudæi à profugis & penuria cum & Macedonica factioni sese adiungunt.

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorũ denuò recepe it, & quo pacto dux & propugnator eorum Iuda post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declaramus. Post eius obitum quotquot Iudæorum à pietate desciuerant, resumptis animis

Staatsbibliothek München

infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt, & is tortos primũ cruciatósq. ad libitũ postremò [a] omnes ad vnũ enecabat. In hac tãta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis interitum adiuerũt Ionathan eius fratrem: rogabántq. vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnãs præclaris conatibus sit immortuus: nec sineret totam gentem sine præside venire in extremũ salutis periculum. Tum Ionathas paratũ se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus [b] dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cõmunibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multũ negociorũ exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antè Iudas fecerat, decreuit [c] eum dolo tollere. sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrẽ latuit. quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquã quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porrò [d] Bacchides sentiẽs eos timere & in desertis illis latitare, duxit cõtra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanẽ castris cõsuetum illuc militem recipiebat. Ionathas autem

Anno mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

a *Bacchides Iudæ fautores interficit.*

b *Ionathan Iudæ fratri cõmunibus Iudæorum suffragiis succedit.*

c *Bacchides Ionathan tollere conatur.*

d *Bacchides copias contra Ionathã ducit.*

Ann. mundi 3805. *Ante Christum nat.* 159.

autē cognito illius aduentu, misit fratrem suū Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erāt enim amici, sed [a] in itinere inuaserunt eū Medabenses Amaræi filij, direptísque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo pòst pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, sabbatho [b] illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votisq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes cōmiserunt se flumini, & in oppositā ripam enatarunt, hostib. non ausis traiicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex earum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Betheron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas prædiis, res Iudæorū inde infestaret excursionibus: sed [c] nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amaræi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabas; eámq; puellam traducendam

a *Ioannes Iudæ frater ab Amaræi filijs interfectus.*

b *Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit.*

c *Hierosolymitana arx munita.*

dam cũ pompa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimantes opportuniſſimum ad vindictam tempus ſibi oblatum, & facilè vlturos ſe iniuriam fratri illatam, verſus Medabam properauerunt, & inſidiis in monte collocatis expectabãt eorum tranſitum. Vt [a] verò in conſpectum venit ſponſus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri ſolet in nuptiis, coorti ex inſidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteráque præda reuerſi ſunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amaræi filiis. ceciderunt enim hi non ſoli, ſed cum vxoribus, liberis & amicis vſque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad Regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionatham & eius factionem ſecurè verſari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios ſolicitauerunt Demetrium, vt [b] Bacchide miſſo Ionatham in poteſtatẽ ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte poſſe omnes eius milites in ſperato incurſu opprimi. qui vbi iuſſu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darẽt operam, vt comprehenderetur Ionathas. Cúmque omniũ inſidiis appeteretur, nec tamen quicquam proficeret: cautus enim erat, vt qui dolum præſenſerat: ratus [c] Macedo transfugis, putánſq. & ſe & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas [d] autem cum fratre & ſuorum manu metu ſeceſſit in vicum Bethaſagam, qui in deſerto ſitus eſt: cúmque muniuit

An. mundi 3805. *Ante Chriſtum nat.* 159.

a *Ionathas & Simon in Amarai filios Ioannis fratris mortem vlciſcuntur.*

b *Demetrium ſollicitantib. trãsfugis Bacchidem cum copijs contra Ionathan mittit.*

c *Bacchides iratus transfugis dum Ionatha poteſtatem ipſe non datur, quinquaginta ex eis interficit.*

d *Ionathas cum fratre in Bethaſaga obſeſſus*

An. mundi 3808. Ante Chri. nat. 156.

mœnibus & turribus, vt tutũ haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis ſuis copiis, adiunctiſq. Iudæorum ſuæ factionis auxiliis cõtra eum profectus eſt: & aggreſſus oppugnare munitiones per aliquot dies in eo conatu perſtitit. at ille nihil territus reſtitit acriter. relictoq. ad oppidi tutelam Simone fratre clam egreſſus, & collectis in vitina regione ſuæ factionis hominibus, noctu[a] in Bacchidis caſtra irruit & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum ſuum cognoſceret, quamprimum enim tumultum ſenſit in caſtris hoſtium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides[b] verò videns ſe à frõte ac tergo inuaſum ab hoſtibus, re inopinata conſternatus ob inſperatum obſidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impoſtores, quorum opera miſſus à Rege fuerat, vnum cogitãs quomodo ex dignitate ſua & Regis obſidioni ſine impoſito, exercitum ſine ignominia poſſet reducere.

a *Iudas oppidum egreſſus, noctu in Bacchidis caſtra irruit.*

b *Bacchides indignatiõẽ in tranſfugas effundit, & quo modo exercitum ſine ignominia poſſet reducere cogitat. 1. Mac. 9.*

Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

CAP. II.

c *Bacchides cũ Ionatha fœdus facit.*

QVa[c] eius volũtate cognita Ionathas, miſit ad eum nuncios, petens ſocietatem & amicitiam inter ſe & eum fieri, captiuis vtrinq. redditis. Id Bacchides ratus ſibi honorificum, & oblatam occaſionem qua poſſet non inglorius obſidionem ſoluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurãdo interpoſito, neutrum arma moturum in alterum: redditiſque & receptis captiuis, Antiochiam ad ſuum Regem reuerſus eſt: nec vnquam poſthac Iudæum cum exercitu repetiit.

petiit. Ionathas [a] verò hãc ſecuritatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, adminiſtrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & ſeuerè animaduertens in religionis patriæ deſertores, repurgabat ſuam gentem ab huiuſmodi contagionibus.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

CAP. III.

ANno [b] autem ſexageſimo ſupra cẽtеſimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebãt præſidio, moreſque Demetrij oderant, vt parum comis & ſuperbi admodum. Incluſus enim in Regiũ quoddam caſtellum munitum quatuor turribus, non procul ſitum ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſſa reipublicæ cura degebat in otio per ſegnitiem, vnde grauiora etiam odia cõtra eum exorta ſunt, ſicut alibi à nobis dictum eſt. Audito [c] igitur quod Alexander occupaſſet Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus eſt.

Demetrius, miſſa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit.

CAPVT IIII.

MIſit etiam legatos ad Ionathan, inuitãs eũ ad ſocietatẽ & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prior impetraret illius auxilium, ídq. eo facilius, quod odia inter ſe & Ionathã intercedebant: cui mandabat vt haberet delectum militum, & arma pararet, recipereтque Iudæorum obſides, quos Bacchides in Hieroſolymitanam arcem incluſerat.

An. mundi 3813. Ante Chriſtum natum 151.

a *Ionathas apud Machmam degit, patriæq; deſertores punit.* 1. Mac. 9. Hedio & Ruffinus Cap. II.

b *Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.*

c *Demetrius in Alexandrum mouet.*

An. mundi 3813. Ante Chri. nat. 151.

Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio. quib. lectis impij & transfugæ, qui in arce erãt, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quémque parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod vbi sensérunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, recepérunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis, nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

a Macedonici milites relictis præsidiis Antiochiam sese recipiunt.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traducit.

CAP. V.

Nedio & Ruffinus cap. 8.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorãs viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiúsque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem sociũ inuenire quàm Ionatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetriũ habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaq. si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam, cumque id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam. Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia iam

b Alexander Ionathã in suas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo.

Ñ dudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine, mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudæorum constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera stolam purpuream & coronam auream, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His [a] literis acceptis, Ionathas Pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennii ũ exactũ à Iudæ fratris obitu. cùm vacasset interim Sacerdotiũ: móxq. cõtraxit exercitũ, & fabricauit magnum armorũ numerum. Demetrius verò hoc *cognito* multum doluit, damnans suam cunctationem, quòd non præueniens æmulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamẽ etiam ipse Pontifici & populo in hãc sententiam, Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam [b] seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris nõ accessistis, equidem laudo vestram fidem, horvórq. vt constantes sitis in ea, dignam perceptu à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quàm his qui me præcesserunt Regibus: insupérque salis preciũ & aurum coronarium, & tertias seminis dimidiámq. partẽ fructus arborei solitã mihi cedere, ab hodierno in posterum vobis remitto: simúlque ex in singula capita pendebatur ab his qui Iudæã incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis cõcedo in perpetuum. Sit Hierosolymitanam vrbem sacrã esse volo, & ius asyli habere, immunémq. esse cũ suis finibus attributis atq. decimis. Arcẽ etiã eius permitto Pontifici vestro Ionathæ, vt quos

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

a *Ionathas Pontifex exercitum colligit.*

b *Demetrius se promißis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur.*

An. mundi 3813. *Ante Christum nat.* 151.

ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius cõſtituat. Eos quoque Iudæos, qui in re belli capti ſeruitutẽ in noſtra ditione ſeruiunt. in priſtinam libertatem reſtituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto, & ſabbatis item & feſtis ſolẽnibus, & tribus diebus ea præcedẽtibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant liberos & ſine moleſtia degere volo: & quicũq. ex eis mecũ militari voluerint permitto, dũtaxat vſq. triginta milliũ numerũ: idq. ea cõditione ſtipẽdiorũ qua ceteros meos milites. Habebo etiam eos in præſidiis & in meo ſatellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorũ numero. Permitto etiam, vt patriis vtãtur legib., & ipſi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq. Põtifici curæ ſit, ne quis Iudæus aliud templum præter Hieroſolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in ſingulos annos ex meis rationib. in ſumptus ſacrificiorum quindecim millia ſiclorũ argẽti, & quod pecuniæ ſuperfuerit veſtrũ eſſe iubeo. & decem illa drachmarũ millia, quæ de tẽplo accipiebãt Reges, ſacerdotib. atq. miniſtris templi remitto, ad quos ea pertinere compertũ mihi eſt. Quicunque etiã cõfugerint in templum Hieroſolymitanũ, fanúmq. contiguũ, ſiue ob debitam Regi pecuniam, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni vexatione, tam ipſi quàm eorũ facultates. Permitto etiã, vt reparetur templũ, & operum ſumptus de meis pecuniis fieri iubeo: ſicut & mœnia & turres altas æquè de meo volo ædificari. tũ ſi quæ ſunt loca per Iudæã apta ad ſtruendas arces, imponendáq. præſidia, & hæc meo ſumptu muniãtur. Atq. hæ fuerũt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexãder autẽ Rex magnis copiis contractis tã è mercenario milite, quàm eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hoſtem

a Alexandri cum Demetrio pugna & victoria.

hostem duxit, collatísq; signis sinistrum cornu Demetrij oppositam sibi aciẽ terga coegit vertere: hærentésq; diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona cõfixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus cõfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam antè demonstrauimus.

Ann. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

De templo Dei in Onia ædificato.

CAP. VI.

ONias[a] autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandrię degebat apud Ptolemæum Philometorẽ, vt iam antè diximus, videns Iudęam vastatam à Macedonibus, eorúmq; Regibus, & sibi æternam memoriam parare volẽs, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petère, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maximè Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui antè DC. amplius annos prænũciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam: Dum in bello

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

[a] *Onias, Pontificis Oniæ filius, in Ægypto templum ædificare molitur.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 164.

strenuam vobis operam nauans cùm Deo varias regiones obirent, animaduerti apud Cœlesyriã & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisque in locis Iudæos plures templa habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneũ inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacri ísque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sãctum numini iámque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum vestrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc cõuenientes, quo magis alant mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo sacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex, & soror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt suam pietatem per epistolam, quam ei rescripserunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus postulas vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanę collapsum templum repurgare, quod vocatur agrestis Bubastis, quod sanè miramur, si poterit acceptum esse Deo, templum statutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Esaiam iam olim hoc prędixisse, permittimus [a] tibi hoc, quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne videamur per hoc

[a] *Templum, concedente Ptolemæo, in Ægypto ædificatur.*

hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræquè opulentum. Mensuram verò eius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarẽt ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio [a] est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem peruenirer: dum Iudæi contendunt, iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: prouocatúmque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur, patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalani filius, iurauerúntque per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iusiurandum non seruasse deprehẽderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant soliciti, pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, otsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendénsque per continuas Pontificum successiones Sacerdotij vsque in sua tempora propaga-

Anno mundi 3804. *Ante Christum nat.* 164.

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

[a] *Seditio inter Iudæos & Samaritas sacrorũ causa exorta.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 150.

tionem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donatiis: Garizitani verò, ac si omninò nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. *Mac.* 11.

CÆso[a] autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium, iussítque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias, subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum veniisset ad Reges, amplísque muneribus vtrunque donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribu-

a Alexãder Rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.

tribunali: mandauitq; suis ducibus, vt in mediũ vrbis eo producto, præconis voce edicerent nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cùm manifestum esset, quanti Rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandum parati venerãt, subduxerunt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autem benenolentia Rex hic Ionatham prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

An. mundi 3824. Ante Christ. Num nat. 150.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.

CAP. VIII.

ANno [a] autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenariis militibus à Lasthene Cretensi, solũens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer est territus: móxque è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum solum pro suo arbitrio viuere, non subiectum Regis imperio: & sibi ipsi esse opprobriũ quòd eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens, putes te posse aliquid: sed [b] si confidis tuis viribus, in campum descende, vt, ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstantior. Ne sis tamen inscius, quòd è singulis vrbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores vincere.

Hegio & Ruffinus Cap. 6.

a *Demetrium Demetrij filium ex Creta in Ciliciam traijcis, Syriámque occupare conatur.*

b *Vir armis fidens.*

Ann. mundi 3818. *Ante Christum nat.* 146.

quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in quo nullum præsto est victis refugium. His[a] verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha: assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmque veniisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deueniisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cúmque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in latercuii formam acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cúmque prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis excipereẽt tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon.

a *Apollonius eũ Ionatha prælium cõmittit, & ab eo fugatur.*

Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas [a] autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis, reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quot quot eò confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cũ extra vrbem castra posuissent, prodierunt ad eũ Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterùm Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & sociũ: & [b] misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per [c] idem tempus Ptolemæus Philometor cum nauali bus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsq; Azotum, vbi obtundebatur querimoniis deplorantium Dagonis templi incendium: accusabántque populariter Ionathã autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum va-

An. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a *Ionathas victos Azotum vsque persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens.*

b *Alexander dona Ionathæ mittit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Ptolemæus Philometor, Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit.*

Anno mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

ſtaſſet ferro ac flammis, & plurimos ciuium dediſſet exitio, Ptolemæo penè diſſimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas [a] verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vſque Eleutherum fluuium Regem deduxiſſet, reuerſus eſt Hieroſolyma. poſtquam [b] autem Ptolemaidem peruenit, minimũ abfuit quin oppreſſus ſit Ptolemæus, Alexandri inſidiis per Ammonium eius amicum appetitus, quibus detectis ſcripſit Alexandro, deposcens Ammonium ad ſupplicium, quod meritum aiebat, propter ſtructas ſibi inſidias. qui cum non dederetur, intellexit ipſum Alexandrum earũ fuiſſe autorem, & cœpit eum magno odio proſequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infenſos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæſus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduerſus Demetrium auxilij, abſtracta à marito filia cõfeſtim ad Demetrium mittit legatos de ſocietate & amicitia, his conditionibus, vt data ipſi in matrimonium filia, in paternum regnum eum reſtitueret. At ille & amicitiam eius & oblatã coniugem perlibenter amplexus eſt. vnus etiã reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochenſibus perſuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exoſum & Alexandrum, facilè impulſi ſunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Atq; ita elapſus ex Antiochia venit in Cilicias. Ptolemæus verò vrbem ingreſſus & à ciuibus Rex [illegible] ab exercitu, coactus duo

a *Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur.*

b *Ptolemæo è genere inſidiæ ſtructæ, quas etiã de ſua filia ab eo abſtracta Demetrio promiſit.*

sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti verò alterum. Sed [a] cum esset natura iustus & nimiæ potétiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorũ beneficij quàm odiorũ quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratoré ti fore vitæ rectè instituendæ & administrãdæ reipubl. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quòd ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque inperducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterùm cùm Alexander ducens validum exercitũ è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atq; incendiis, occurrit ei Ptolemęus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & [b] victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratúmq; aggressi hostes vulneribus in caput inflictis in periculũ extremũ adducerent, ni ereptus esset interuẽtu satellitum. attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemęum, qui die quinta demũ respirãs à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animũ & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & [c] ipse vitã finiit. Alexander autẽ cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut alias indicauimus. Demetrius autẽ cognomine Nicanor

An. mundi 3818. *Ante Christum nat.* 146.

a *Ptolemæus Asia regnũ sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.*

b *Alexandri victi in Arabiam fuga & cædes.*

c *Mors Ptolemæi.*

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

regno potitus cũ esset prauo ingenio malè mul
ctabat Ptolemęi milites, oblitus & auxilij & af-
finitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens in-
terceſſerat. Illi verò pertosi hominis ingratitudi-
nẽ receperunt se Alexandriã, elephantis tamen
in eius potestate relictis. Interim Ionathas Põ-
tifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est
oppugnare arcẽ Hierosolymis & Macedonicũ
præsidiũ, cũ desertoribus religionis qui eò cõ-
fugerant. Hi primum cõtemnebant conatus Io-
nathæ, quòd satis fideret loci munitionibus: tã-
dem nocte aliquot sceleſti elapsi peruenerunt
ad Demetrium, arcis oppugnationẽ nunciantes.
Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia con-
tra Ionatham: cúmq; peruenisset vsque Ptole-
maidem, acciuit eum ad se per literas. Ille [a] nõ
inte: missa oppugnatione, cum senioribus popu-
li & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, a-
liáque xenia deferens venit ad Demetrium, &
hac munificentia mitigauit Regis animum: tra-
ctatúsq; honorificè, confirmatus est in Põtifica-
tu, quemadmodum & à superioribus Reg. bus.
Accusatoribus autem eius transfugis fidem non
habuit: verùm etiã rogatus vt pro Iudęa vniuer-
sa tributúsq; attributis ei toparchiis, Samaria, Iop-
pe, & Galilæa, CCC. tantũ talenta penderentur,
concessit per diploma tale. Rex Demetrius Io-
nathæ fratri & Iudæorũ genti gaudiũ. Exemplũ
epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti no-
stro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius
Lastheni gaudium. Genti [b] Iudæorũ amicis no-
stris, & iura amicitię seruantibus, decreui bene-
uolentiæ gratiam referre. quapropter tres præ-
fecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum
suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam at-
tribuo: & remitto quicquid solebant ante me
Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis,
aliáque

[a] *Ionathas Demetrium muneribus placat.*

[b] *Demetrij ad Lasthenẽ diploma, in quo Iudæis immunitates promittit.*

aliáq; tributa pro fructu terræ atq; arborũ: præterea salinarũ vectigal & aurum coronariũ: neq; quicquã horum exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò [a] Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipẽdia militum minuit, solis exteris mercedẽ soluens, quos secum è Creta aliisq; insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab aliis ante eum Regibus etiam pacis tempore stipendiũ accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

An. mundi 3820. Ante Christum natum 144.

a *Demetrius militum odium concitat, stipendium pacis tempore minuendo.*

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asseruit, receptus in amicitiam Ionathæ.

CAP. IX.

EAm alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus [b] cognomine Tryphon, venit ad Malchũ Arabẽ, qui educabat Alexandri filiũ Antiochũ: & cùm indicasset ei quã infensi essẽt Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quòd nõ satis ei fideret: tãdem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea [c] Ionathas Pontifex volẽs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidiũ, & impios transfugas, reliquósque qui arces tenebant in ea regione legatione cũ muneribus missa ad Demetriũ, rogabat eum vt præsidia de Iudææ castellis eiiceret. Qui non hoc tantum in re, sed maiora

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 1. Mac. 11.

b *Diodotus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexãdri filium petit.*

c *Ionathas legatione cũ muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret, rogat.*

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitię mitteret auxilia, quãdoquidem sui milites ad hostẽ deficerent: móxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eũ per occasionẽ aggredi, videntésq; auxilium ei venisse à Ionatha, & cõsiderantes breui augendas eius vires nisi maturè præuenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui [a] videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero cõpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendiũ totã vrbẽ peruagatũ est, propter densitatem ædificiorũ, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrãtibus succurrere, in fugã se verterunt. Tũ Iudæi de vno tecto in aliud trãsilientes, miris modis eos insectabãtur. Rex autẽ animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prœlium: per diuersos angiportus eos aggressus multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & cõcessa audaciæ venia, seditionẽ compescuit, donatósque Iudæos præda quã ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionathan

[a] *Rebellio Antiochensium: & vltio eam sub secuta.*

non

non sine præclaro virtutis eorum testimonio, postea tamen ingratus apparuit, & nõ seruauit pollicita, bellũ etiam minatus, nisi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regib. pẽdere. Feciſſétq; etiam ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatũ cõtra Ionathã factũ in illũ potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriã cũ Antiocho etiam tũ adolescẽte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnib. militibus qui fraudati stipendiis fuerant, aperto [a] bello Demetriũ adortus est: & vno prelio factus superior, tum elephantos, tũ Antiochenã vrbẽ illi ademit cõpulso in Ciliciã cedere. Tum Antiochus adolescẽs missis literis & legatis ad Ionathã, socium & amicũ eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, cõcessis & quatuor præfecturis, quę Iudęorum regioni attributæ fuerant ad hæc aurea vasa & pocula vestémq; purpureã & ius vtẽdi misit ei, necnõ fibulam aureã cooptato inter amicos primarios. Simonẽ etiam eius fratrẽ militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptũ, præposuit. Ionathas [b] verò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonẽ misit, amicum se & sociũ professus, gesturúmque vnà bellum contra communẽ hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quod pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere. confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus, & cùm Ascalonem veniſſet: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est; quos & ipsos hor-

An. mundi 3820. *Ante Christ. natum* 141.

a *Demetrio Antiochia admouet.*

b *Ionathas ob accepta beneficia, orat suam Tryphoni contra Demetrium esse, & præbet.*

An. mundi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

tatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochũ, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent, esse enim multas causas, cur ad hoc cõsentire debeãt quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se cõiungere: quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbum conaretur vi capere: relictáq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorum distantiã, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligũt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde totam regionem vsq. Damascum obibat. cúmq. Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quę propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellentque Ionatham abstrahere à Syria laturum opem Galilæis suę ditionis hominibus, occurrit eò properè Simone [a] fratre ad Iudææ præsidiũ relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum. & incessum à Demetrianę factionis hominibus, vt iã antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis vehemẽter infestarẽtur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant

[a] *Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.*

Simo-

Simonẽ, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficiscí ad Demetrium. ille verò data eis in hoc vt postulabãt fide, pro Macedonico suũ ibi collocauit præsidiũ. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primùm posuerat, in campũ Asor progressus est, nescius hostẽ esse in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduentũ eius præsenserant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamẽ instruit. Sed cũ à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio, contrucidarentur, in fugã se dederunt, ita vt penè omnes Ionathã desererẽt in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cũ quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui [a] à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostiũ frõtẽ impulerunt, vt territi ceu furentib. cederent. Tũ verò illi qui Ionathã destituerant, videntes fluctuantẽ & inclinatã hostiũ aciem, reuersi in prælium iam in apertã fugam versos persequebãtur, donec ad Cedasa ventũ est, vbi intra castra cõpulsi sunt. Ionathas autẽ egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et [b] cùm omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romã legatos de renouanda amicitia, quib. dedit mandata, vt in reuertendo obitet inuiserent Lacedæmonios, eósq; cognationis admonerẽt atq; fœderis. qui postquã Romã venerũt, expositis ad senatũ postulatis Ionathæ Põtificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptísq; literis commendaticiis ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtülerunt eis lite-

Anno mũdi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

a *Ionathæ fuga et Demetrij mutua.*

b *Ionathes renouat amicitiam, cũ Romanis & Lacedæmonijs.*

An. mundi 3821. Ante Christum nat. 143.

ras à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinã faciẽtes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperũt, & decretũ publicũ de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc[a] tempore tres Iudæorũ sectæ erant quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Phariſæorum dicta, altera Sadducæorũ, tertia Essenorum. Horum[b] Phariſæi

[a] *Tres Iudæorum sectæ.*

[b] *Phariſæi.*

Phariſæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in ſua poteſtate eſſe aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Eſſeni verò omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ipſorum poteſtate eſſe, vt tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, quàm infortunij ſi deteriora conſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in ſecundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathenſem agrum occurrit: nolebat enim eos ſine impedimento Iudæã inuadere, cúmq. ad quinquaginta ſtadia propè hoſtem caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtium & munitiones perſpecularẽtur, qui cum explorraſſent omnia, & quoſdam captiuos noctu adduxiſſent, indicantes quòd ex improuiſo hoſtis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, diſpoſitis etiam extra caſtra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum iuſſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, nequid eos hoſtium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt ſenſere Ionatham præmonitum, hærebãt inopes conſilij, hoc ipſo turbati, quòd viderent nihil ſibi ſucceſſurum abſque inſidiis, nec aperto marte pares ſe Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota caſtra ignibus, quò magis hoſtem fallerent, noctu diſceſſerunt. At Ionathas manè caſtra adortus, poſtquã deprehendit inania, cœpit fugientes perſequi, ſed fruſtra. Iam enim tranſgreſſi fluuium Eleutherum in

An. mundi 3821. Ante Chriſtum natum 143.

a *Eſſeni.*
b *Sadducæi. De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.*
c *Demetrij duces iterũ in Ionathãmouent: nihil ſibi ſucceſſurum videntes noctu diſcedunt.*

An. mundi 3821. Ante Chri. nat. 143.

tuta loca se receperant. Flexo [a] igitur in Arabiã itinere, & Nabatæis vastatis, abactáque præda & captiuis abductis, Damascum veniẽs illic omnia vendidit; Per [b] idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonẽ, opportuna loca firmabat præsidiis, atque ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen cõtendit: eíque occupatæ validum imposuit præsidiũ, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi [c] Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo tẽplum septum fuerat rursum reficerent, turribúsque aliis additis munitiorem redderent, vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent, præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam acutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negociũ. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus pollicẽtibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorũ Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè facilè se deinde exturbaturũ Tryphonem è regno Syriæ, vt [d] verò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus,

a *Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabateos vastat.*

b *Simon Ionatha frater Ioppen occupat.*

c *Ionathas & Iudæi Hierosolyma & arcẽ reficiunt.*

d *Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, prælióq. superatus, capitur.*

bus collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit,& superatus prælio, amissoque exercitu ipse viuus in potestatem hostium venit,sicut aliàs narrauimus.

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

CAP. X.

TRyphon[a] autē cognita calamitate Demetrij, nō amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonā pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducib. vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitū, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus credénsque verè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. Mac. 12. 13. *a Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens Ionatha conatibus eius se opposituro, insidiatur, & per dolum potitur.*

An. mundi 3812. *Ante Christum nat.* 142.

Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, vnus captus est militibus eius ad vnum contrucidatis: móxque missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant, retrò reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & capiarum imperium detulit.

CAP. XI.

2. Macb. 13.

a Ionatha desiderium omnes Hierosolymis capit.

b Iudæam finitimæ gẽtes, sicut & Tryphon inuadunt.

c Simon Ionatha frater conuocato in templũ populo, se patrii ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur,

HIerosolymis [a] autem postquam auditũ est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent ne destituti eius prudẽtia simul & fortitudine, infestarẽtur à finitimis, qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti. tum videbantur, velut dato signo cooriturri: & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Ionathan, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin [b] & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæã inuadere. Simon [c] autẽ videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in tẽplum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater as fratres pro libertate

bertate mortis periculis nos expoſuerimus, quibus domeſticis exemplis excitatus: cum nō nouum ſit in noſtra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitā impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non deſit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnū vel pati vel facere, ſequimini alacriter quocunq; duxero. neque enim ego melior ſum meis fratribus vt vitæ parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis ſemper viſum eſt lōgè pulcherrimū, ſcilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipſe per ignauiā ſubterfugiā: quin potius certū eſt germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hoſtibus exigere dabitur, vóſque vnà cū vxoribus & liberis ab eorū iniuriis eripere, & inſuper templi ſanctimoniā tutam præſtare ab illorū impia violētia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, niſi quòd exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accenſa multitudo, recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes cōcipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere [a] Simonem imperium accipere, & in locū fortiſſimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquam enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiā eſſent idonei, aggreſſus eſt vrbem mœnibus cingere, cōmunitéque celſis & validis turribus. quo [b] opere perfecto, miſit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Abſalomi filium, iuſſum habitatores eius populariter inde elicere, veritus ne vrbem Triphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad vrbis cuſtodiam, Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno

An. mundi 3823. Ante Chri. nat 141.

[a] *Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus ſuccedit.*

[b] *Simon Ionatham Abſalomi filiū, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit.*

An. mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Adida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon [a] verò cognitò quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam redderet. At Simeonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ. præstabilius tamē esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis cōditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit, atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphō non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem. volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenítque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi cōmeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadē nocte venturus Hierosolyma: sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factū

[a] *Tryphon fraudulēter spem fratris redimendi, propositis conditionibus, facit Simonem.*

est eius

est eius propositum, & motis inde castris Cœlesyriam rediit properè: obitérque [a] in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris Ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi [b] amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido, excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum ad hæc pyramides septem parentib. & fratribus cuique vnam erexit mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæteríque domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & Imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo [c] sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimum septuagesimũ ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto [d] autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optimè de gente sua meriti. nã huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit [e] enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo eã æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculũ, néve inde vrbi aliquod inferretur incommodum, quo facto visum est ei operæ pretium, si mõs quoq; in quo sita fuerat,

An. mundi 3823. *Ante Christum natum* 141.

a *Ionathas à Tryphone interficitur.*

b *Monumentum Ionathæ.*

c *Immunitas à tributis Iudæis parata.*

d *Autoritas Simonis.*

e *Simon Hierosolymorum arcẽ expugnat.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 140.

complanaretur, vt solum templum emineret: effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiariis in eã diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerẽtur. si externus aliquis princeps ẽi loco imponeret præsidium. adeóq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennũ neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.

CAP. XII.

NOn multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat, sparsóq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrẽt, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi [a] adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuò deferunt. Dum [b] verò adeptus iam concupitam potestatem nõ amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominũ sibi conciliaret, quam primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites [a] enim

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 1. Mac. 15.

a Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

b Tryphon ad regnũ ecctum cõcupitam potestatem quã priuatus tegere conatus fuerat ostendit.

[a] enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciâ cum liberis se incluserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, nisi ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens, fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quò postquã venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellũ Tryphoni intulit: quem [b] prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsq; Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent, qui & postulata eius libenter admisit. & mox misso cõmeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochũ ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cùm perfugisset Apamiam vrbe vi capta [c] interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.

An. mundi 3827. *Ante Christ. natum* 337.

a *Tryphonem milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorẽ deficiunt qua Antiocho Soteri coniugiũ & regnum offert.*

b *Antiochus Tryphonem ciectum Syria, in Dora obsidione cinxit.*

c *Tryphonẽ cadet.* Hedio & Ruffinus Cap. II.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebeus dux regius è terra profligatur.

CAP. XIII.

CÆterùm Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq; [d] cũ fortissimo quoq; filiis, ipse cum reliquis copiis subseque-

d *Simon cũ filijs Cendebæum regione expellit.*

batur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidiis nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquũ vitę in pace exegit, cũ & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Ann. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

CAP. XIIII.

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremò in cõuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertiũ quoq; Ioannẽ, cui & Hyrcano fuit nomẽ interficerent. adolescẽs autem hoc præsentiens matrè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simúlq; odio quo Ptolemæũ prosequebatur populus. Is enim volentẽ eum ingredi per portã aliã fortiter repulit, eò quòd iam Hyrcanum receperat.

a *Nulla fides pietáſq. ne in ſocero quidem.*

b *Ptolemæus oppugnauit ab Hyrcano, ſciens plurimum ſtorgin naturalem valere, matrem & germanos quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione deſiſtat, præcipitandos loturi.*

Quemodo fruſtratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

CAP. XV.

ILle igitur recepit se in quãdam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, eduxit b cõtra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus cõspicuo, mĩnitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret, at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantũ se gratificari

Hiſtoriarũ Biblicarum finis.

tificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tẽdens supplicabat, ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlciscereturhomines sibi natura coniunctissimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum suppliciũ lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad assultũ maiore impetu faciendum, sed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cũmque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solẽne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

An. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.

CAP. XVI.

ANtiochus autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimum olympiade: vastatisque agris Hyrcanum in vrbem ipsam cõpulit. eam septenis castris cum cinxisset, primũ nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandẽ sub occasum b Pleiadis delati imbres fuerũt remedio postremò ad septẽtrionalẽ muri partẽ quà planior erat aditus, excĭ-

Hedio & Rufinus Cap. 15.

a *Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit.*

b *Pleiades septem stellæ.*

An. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

tatis centum turribus quæ surgebant vsque ter tiam contignationem, impositisq. in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicíq. fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderēt, afficiebāt hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora fac le, Hyrcanus autem postquā cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria [a] secretam infirmiorum turbā eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erāt idonei. Antiochus autem excluſos vetabat progredi, ita vt miserabiliter obeirātes mœnibus conficerētur inedia. sed [b] cum supertueniſſet festum scenopegiæ, miseratione suorū rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiā rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum cōcederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus, victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tā aurea quàm argētea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carniū illarū templū aspersérat, violatis Iudæorum legibus simul & ceremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religiōnem Pius cognominatus est ab omnib. Hyrcanus [c] verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eū misit: rogantes, vt liceat sibi patriis viuere legibus. tum Rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorū pietate, impetrauit, vt obsessi arma sibi traderēt, & vectiga-

a *Infirmior turba ciuitate ejecta recipitur.*

b *Antiochus scenopegiæ gratia septem dierū inducias Iudæis concedit.*

c *Hyrcanus cū Antiocho soluta obsidione fœdus facit.*

lia

Ia Ioppes cæterarúmque extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent. promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assensetunt illi ad omnia excepto præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides, & 500. talenta insuper: quorũ trecẽta mox representata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater, deiectáq. mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cęterùm [a] Hyrcanus aperto monumẽto Dauidis, qui olim Regum omniũ fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cũ Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè, quin & profectũ in expeditionẽ Parthicam secutus est vnà cum auxiliis. Testis [b] est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto trophæo ad Lycum fluuium, vbi Indatẽ Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quã non licebat eis inter facere. Et verũ est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore [c] festis iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & [c] vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in aliis cõmentariis diximus.

Ann. mundi 3838. Ante Christum nat. 126.

a *Hyrcanus ingentem pecuniam ex Dauidis monumento profert.*

b *Nicolaus Damascenus.*

c *Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.* Hedio & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CAP. XVII.

CÆterùm [d] Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exerci-

d *Hyrcanus multas Syriæ vrbes cepit, & templum in mõte Garizim desolauit.*

An. mundi 3840. Ante Christum nat. 124.

tum, ratus id quod erat, inuenturũ se eas vacuas propugnatoribus, Medabam igitur non sine labore sexto demum mense vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq. Garizim cum gente Chutæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Mariſſam, subiugatisque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi malle[nt] è propriis pelli sedibus. at [a] illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuẽdi formulã: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm [b] Hyrcanus pontifex renouaturus cũ Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his cõditionibus. Fanius M. Fr. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Februarias præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cũ populo Romano, de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaráque & fontes, atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ sint. Præter Senatus decretum, restituãtur hæc omnia, néve militibus Regiis liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochũ attentata præter decretũ Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & pretium agrorum æstiment, qui eo bel-

a Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.

b Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat.

eo bello deuastati sunt,&,vt literæ commendaticiæ legatis dentur ad Reges & liberos populos,quò totius possint reuerti in patriam. Quib. de rebus visum est Senatui reuocare societatem & amicitiã cum viris bonis,& missis à bono atq.amico populo. De literis aũt scribendis responsum est,curæ futurũ senatui quàm primum ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria,mãdatúmq. est prætori Fanio,vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo cõmodius se referre possent in patriam, atque ita publico sumptu Legatos prætor domum remisit, cum commendaticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis retũ status hic fuit. Demetrius aũt Rex, cupiens bellũ Hyrcano inferre,opportunitatẽ non habuit, inuisus ex æquo tã Syris quàm suis militibus propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconẽ,rogantes,vt aliquẽ ex Seleuci genere eis daret,quem possent Regem sibi cõstituere,cúmq. is misisset Alexandrum Zebinã, commisso prælio [a] Demetrius vincitur, & refugiẽs è pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemaidẽ excluſus est ab ea:delatúsq. Inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander autem Regnum adeptus fœdus feriit cum Hyrcano pontifice, deinde [b] petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnũ Syriæ consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus,eodẽ nomine dictus Antiochus, copias cõtra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouẽs, decreuit parare se contra fratris aduentum,cognominati Cyziceni,eò quod in illa vrbe educatus sit, patre

An. mundi 3844. Ante Christum natum 110.

a *Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur.* Hedio & Ruffinus cap.17.

b *Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cæsus.*

An. mundi 3852. Ante Christum nat. 112.

autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano[a] interim per totum illud tempus agente in pace continua; mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus, iámque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius. sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebat mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentẽ pecuniarum vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidénsque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facilè despexit.

a *Hyrcanus dum fratres inter se diuina bella laberant, in pace vixit.*

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

CAP. XVIII.

b *Hyrcanus obsidet Samariam.*

QVapropter[b] duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocatur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorũ & sociis, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq. vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quib. vrgentibus & fame prementes eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cyzicẽ-

Ann. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

liceni opem implorauerint. qui [a] cum veniſſet properè, victus eſt ab Ariſtobuli militibus: & inſequentibus eum fratribus vſque Scythopolim, ægrè euaſit. at illi reuerſi contra Samaritas turſum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miſerat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere quod eſſet impar viribus, exiſtimans tamen ſe vaſtandis agris effecturum, vt Hyrcanus obſidionem Samariæ ſolueret. Sed poſtquam multos è ſuis amiſit exceptos hoſtium inſidiis, profectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoſte congreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates [b] autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeſtè Iudæis prodidit: nec [c] quicquam Samaritis obſeſſis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam ſolo eam æquauit. inductis illò torrentibus, quorum eluuie ita cuncta fœdata ſunt, vt ne veſtigium quidem ſupereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum cum eſſe diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipſa die qua eius filij conſeruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex [d] ipſe ſolus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idque mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo poſt certius comprobatum eſt eius oraculũ.

a *Antiochus auxiliatur Samaritis, ab Ariſtobulo caditur & fugatur.*

b *Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.*

c *Hyrcanus Samariam capit.*

d *Hyrcano in templo per vocẽ, filiorũ de Antiocho victoria nũciatur.*

Ann. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam reliquámque Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra [a] enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt aliàs diximus, ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut [b] & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim quĩ prius nobiscum venerunt in Cyprum, quíve pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæũ. soli verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed [c] præcipuè Phariſæorum secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi, quos ei aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipsi doceant. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iusticię præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus;

a *Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præpositi.*

b *Strabo Cappadox de Iudæorũ fide.*

c *Hyrcanus & Phariſæi hoſtes.*

tiosus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. Illo verò causam rogante, cur ita hoc postularet: Quia, [a] inquit, audiuimus ita à natu grandionibus, matrem tuam captiuam fuisse regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum [b] Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de communi Pharisæorum sententia conuitiatum Eleazarum: quod si dubium videatur, manifestum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum censeant. Quod [c] postquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cogniturum, an ex eorum consensu factum sit sibi conuicium, & illi satis putarunt, si vinculis castigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus: vehementer exacerbatus est, quasi iam compertum haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, in tantum, vt, desertis Pharisæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum obseruatores pœnis afficeret: atque hinc factum est, vt & ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum aliàs opportunius dicetur. Nunc enim indicandum est, quòd [d] multas constitutionum à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ non sunt scriptæ inter leges Mosaicas: & ideò Sadducæi his autoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantum seruari, quæ scripto continentur, atque

An. mundi 3854. Ante Chr. nat. 110.

a *Eleazarus Pharisæus Hyrcano matrem captiuitatem exprobrat.*

b *Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Pharisæos inflammat.*

c *Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos defecit.*

d *Constitutiones Pharisaicæ.*

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

Hinc magna inter vtrosq; exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadducæorum partibus, Pharisæi verò cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in secundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus[a] autem seditione sedata, & post hãc exacta vita feliciter, elapsisque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt [b]prædixerit duos maiores natu è suis liberis, nõ diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

a *Hyrcanus moritur.*

b *Vaticinium Hyrcani de filijs.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 18.

c *Aristobulus Hyrcani filius, post captiuitatẽ Babylonicã diadema sibi primus imponit.*

d *Aristob. Antigonum in regni societatẽ admittit, cæteros in vincula cõijcit. & matrem fame necat.*

e *Aristob. Antigonum fratrem interficit.*

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

CAP. XIX.

DEfuncto[c] enim eorum patre, Aristobulus, natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cúmque[d] fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominãrum reliquerat) atque eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post[e] matrẽ verò interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni societatẽ admiserat, alienatus ab eo per calũnias, quas primo quidem

quidem reiecit, partim quòd eũ diligeret, partim quòd per inuidiam cõficta putaret. Sed cũ aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello quo tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris splendidissimè ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimum pro salute Regis vota facturus. Tum [a] hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hęc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebántque venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum Regem, quod stultum existimet cum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodã obscuro & subterraneo (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mandauítque vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eũ attingeret: quod si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At [b] Regina, & reliqui insidiatores, persuaserũt nunçio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quod armaturam eximiam sibi comparasset, cuperéque ita armatum contemplari, Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulum, contemplandum se præbiturus. cúmq; [c] peruenisset ad turrim Stratonis, quà valdè obscurus erat trãsitus, à

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

a *Antigoni apud Aristobulũ falsò accusatus.*

b *Aristobuli comitũ versutia Antigonum dolo trucidari curat.*

c *Vt eatum ma-*

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiam naturalem beneuolẽtiam. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod [a] Iudas quidã, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedẽtem ad templum apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam assectabantur, exclamauit pœnitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis: & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculum esse, ne mentiatur suum oraculũ. Ad hunc modum solicito nunciatur Antigonum cæsum ad cellam subterraneã turris, quæ [b] & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, quæ post Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum [c] autem continuò cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita vt postremo crescentibus doloribus, sanguinem vomeret. eum quidam è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidẽtia, prolapsus in eo ipso loco effudit. qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorum, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus, omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio, tãdem vbi minis ac terroribus expressit, vt fatererentur veritatem, conscientia [d] grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: & gemitum

a *Iudas Essæus vates.*

b *Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.*

c *Aristobuli fratricida pœna.*

d *Conscientia laesa.*

ex

ex imo pectore ducens. Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, ilsato bello Iturææ, magnáq; [a] eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæteróq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt atteſtatur Strabo [b] ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit. deuinctam circumcisionis fœdere.

An. mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

a *Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæteróq; Iudaicos ritus admittere cogit.*

b *Strabo ex Timagene de Aristobulo.*

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

CAP. XX.

Post [c] Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atque modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus: eius odij causam ferunt hãc. Cùm aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cùm Deus huius effigiẽ designasset,

c *Salome, Alexãdra cognominata Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit.*

Anno mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus. in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus [a] enim hic regno post defunctũ Aristobulũ, alterum frãtrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidẽ duxit exercitum: & cùm prosperè pugnasset, victos intra mœnia compulit, eósque obsessos oppugnare adortus est. Solæ [b] enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & [c] præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererẽt, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verũ Zoilus tyrannus cũ iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbantur illorũ periculũ, athletis similes, quos, cùm defessi sint certamine, pudet tamẽ aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cùm ei spem feciſſent quòd delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidẽses in suis partibus, simúlque Zoilum & Sidonios multósque adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum Iudæis

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

[a] *Alexander alterum fratrum interficit, alterum in honore habet.*

[b] *Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, támq. oppugnat.*

[c] *Zoilus Stratonis turrim & Dora tyrannus.*

Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutẽ, accito Domino, se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens, Cleopatrã enim nõ permissurã Ptolemæũ vires sibi parare è vicinia. sed cõtra eos venturã cũ valido exercitu. dare enim Reginã operã, vt illũ etiã è Cypro eiiciat, futurũ autẽ, vt, si Ptolemæũ sua spes frustretur, ipse in Cyprũ retrorsũ fugiat, miseri verò ciues in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensiũ mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cũ appuliſſet ad Sycaminũ, eo loci copias exposuit, quæ constabant cõnumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ, & castris ibi positis, cũ neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã coniectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus [a] ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexãdrũ agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterùm [b] reducto domum exercitu Alexander cæpit astu agere, clã Cleopatrã contra Ptolemæum vocans, apertè verò amicum eius & soeium se simulans. quin & CCCC. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille viciſſim in gratiã ipsius Zoilum tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiã admittẽs, Zoilũ [c] capit: deinde verò cõperto quòd ille clam ad matrẽ ipsius Cleopatrã nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus [d] est oppugnatum Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad vastandam ac domandã Iudæam se contulit. At Alexander postquam

Ann. mundi 3864. Ante Chriſtum nat. 100.

a *Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxilium petunt.*

b *Alexãder Ptolemæum Zoilum tolleret persuadet.*

c *Zoilus capitur.*

d *Ptolemais à Ptolemæo obsessa.*

An. mundi 3864. Ante Christum natum 100.

intellexit eius propositum,&ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia,vt vel quidam scriptores malunt LXXX. millia,& cum his hosti fuit obuiam.Ptolemęus [a] verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidũ vi cepit,& circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prędam abduxit.

a *Ptolemaus Asochim Galilæa oppidum vi capit.*

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

CAP. XXI.

DEinde [b] aggressus & Sephorim non longè inde distantem,multis desideratis,abiit cõflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium,iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine:&castra ex aduerso hostiũ metatus est. habebat autẽ Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos [c] hecatõtamachos appellabat,gestantes æratos clypeos. Sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis scutis vtebatur.Et cætera quidẽ inferiores sibi visi cũctantiores erant ad præliũ: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex,iubens transire fluuiũ supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam,si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna non posset refugere,& primum quidem æquo marte certabatur,multis vtrinq; cadentibus,deinde [d] cũm iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cũ parte suorum maturè cedentibus opẽ intulit,cúmque inclinato Iudæorũ cornu nullus ferret suppetias,destituti ope proximorum fecerunt fugę initium,cæteróq; exemplo suo traxerunt.contrà Ptolemæi milites acriter instando fugientes cædebant,& tandem profligatos eousque insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum

b *Ptolemaus Sephorim aggreditur.*

c *Hecatontamachi.*

d *Clades Alexandri.*

ferrum quoque hebeſceret. Ferunt triginta millia cecidiſſe in eo prælio: Timagenes autē quinquaginta millia in ſuis ſcriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga ſeruatos incolumes. Ptolemæus[a] verò cùm poſt victoriam longè latéque excurriſſet, ſerò tandē in quoſdam Iudæorū vicos ſe recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mādauit militi, vt promiſcuè *iugulatos & in fruſta conſciſos, in lebetes* feruentes mēbratim cōiicerent, vt, qui effugerant è prælio, hoſtē crederēt humanis veſci viſceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tā Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidē[b] etiam Ptolemaidē vi expugnauerunt: ſicut aliàs indicauimus. Porrò[c] Cleopatra videns augeri filij potentiā, ſubiectaGazæorum vrbe, & Iudæorum Regione impunè peruaſtata, nō permittendū duxit vt ille *magis* creſceret, maximè cùm circa Ægypti portas obuerſaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuè tam nauales quàm terreſtres exciuit copias, quarum ſupremum regimē penes Chelciam & Ananiam Iudæos eſſe voluit: bonam etiam diuitiarum ſuarum partem cum nepotibus & teſtamento apud Coum inſulam depoſuit. Iuſſō que Alexandro filio cum magna claſſe in Phœniceu appellere, & [d] deficientibus ad ſe eius regionis incolis peruenit Ptolemaidē: vnde excluſa oppugnationem eius vrbis inſtituit. Tū Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, ſperans ex improuiſo occupaturum ſe præſidiis vacua, ſed opinione ſua fruſtratus eſt. Per idem tempus alterum è Cleopatrę ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœleſyriam Ptolemæum perſequitur. At Cleopatra auditis filij cōnatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex ſententia ſucceſſerat, miſſa[e] eò parte

Anno mūdi 3864. *Ante Chriſtum nat.* 100.

a *Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet.*

b *Ptolemaïs vi expugnata.*

c *Cleopatra contra filiū exercitum parat.*

d *Ptolemaïs à Cleopatra obſeſſa & expugnata.*

e *Ptolemæus ejectus ex Ægypto.*

Ann. mundi 3873. Ante Christum nat. 91.

exercitus omninò eum ex ea regione expulit, atque ita rursum ex Ægypto ejectus, apud Gazã exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quò cùm venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cúmq; quidam amicorum Reginæ suaderet, vt illam quoq; regionẽ occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinẽ vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominẽ in societatẽ receptũ suis facultatibus exueret, præsertim suũ cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentiũ Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananię Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & [a] fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbẽ Scytopolim. Tũ verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriã, vbi [b] Gadara post decem mensium obsidionẽ cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vt Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonẽ, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadẽ, quã & ipsam armis in potestatem suam redegit. & [c] cùm animaduertisset Ptolemęũ Gaza relicta in Cyprũ recessisse, & matrem eius Cleopatrã in Ægyptum, infensus Gazęis, quòd acciuissent illũ cõtra se in auxilium & vrbẽ eorum oppugnauit, & agrũ depopula-

a *Alexãder fœdus cum Cleopatra renouat.*

b *Gadaram Alexander capit.*

c *Gaza oppugnata.*

populatus est. interim [a] Apollodotus eorũ dux noctu cum duobus millibus conductitiorũ militum,& decem millibus quæ ex oppidanis armauerat,erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus,sed quamprimũ dies illuxit,& rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarũt,& impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quãuis grauante inopia, voluerunt cedere,parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & [b] addebat illis animum Aretas Rex Arabum,auxilij spẽ ostentãs. Sed priusquam ille veniret,Apollodoro perempto ciuitas capta est. Nam [c] Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tã gratiosus esset apud populum,occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit.qui primo pacatus introgressus est,deinde immissa in oppidanos militẽ permissa sæuiẽdi licentia,ac passim Gazæi trucidabantur.nec tamẽ illi moriebantur inulti,sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebãt,alij verò desolatas prius ædes incendebant,ne hostis præda potiri posset. quidã etiã suismet manibus vxores ac liberos cõtrucidabant,ne in captiuitatẽ abstraherẽtur.Senatores autẽ numero D.in Apollinis cõfugerant:fortè enim senatus habebatur, cùm hostis intromissus est.Alexander verò etiã his iugulatis,& diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma,anno postquàm castra ad Gazam admouerat.Eodem [d] tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum,cui [e] succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in

An. mundi 3873. *Ante Christum nat.* 91.

a *Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erũpit.*

b *Aretas Rex Arabũ Gazæis auxilij spem ostentat.*

c *Lysimachus Apollodotum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.*

d *Antiochus Gryphus occisus.*

e *Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.*

An. mundi 3874. *Ante Christum nat.* 90.

prælio captũ neci tradidit. Nec [a] ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradũ, &, impositò sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem, vnà cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante [b] verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum, post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim [c] Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitũ à Gnido, Regẽ apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenuè resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginę cũ Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syrię regnũ remãsit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, ficut aliàs narratum est. Porrò [d] in Alexandrũ domi seditio coorta est, cùm per scenopegiæ celebritatẽ in parantem sacrificare iecta sunt citrea: nã hoc festo nostris morẽ esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus. quin & cõuitiis impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui sacris operetur iactantibus, quib. iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanũ & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotib. patet aditus. hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nã Syris infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit,

a *Antiochus Eusebes Seleucum fugat.*

b *Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.*

c *Demetrius Eucerus à Ptolemæo Latburo Damasci Rex constituitur.*

d *In Alexãdrum citrea iecta.*

lit,& [a] Amathunte diruit, non audente Theodoto manus conserere. Cõgressus erã [b] cũ Arabum Rege Obeda,& pertractus in insidias, cum camelorum multitudine protusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægrè euasit ipse incolumis: delatúsq; fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello vexatus, nõ minus quàm quinquaginta millia Iudæorũ occidit,& cùm eos hortaretur ad reconciliationem adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid se vellent facere, ore vno responsum est, vt seipsum interficiat: móxq; miserunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mundi 3884. *Ante Christum nat.* 80.

a *Amathus diruta.*

b *Obedas Rex Arabũ.*

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.

CAP. XXII.

ILle [c] veniens cum exercitu, cõiunxit se cũ eis qui se acciuerãt,& circa Sicima castra posuit, Alexander verò cum mercenariorum sex millibus & ducentis insuper, Iudæorúmq; suæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitũ tria millia, peditũ verò quadraginta. Iraq; multa vtrinq; tentata sunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem solicitat: ille verò stantes cum Demetrio Iudæos. Sed [d] quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquam visum est armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri, conductitius ad vnũ cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterùm [e] postquàm Alexander ad montes perfugit, miserati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorũ metu Demetrius retro abiit. Post hæc Iudæi propriis viribus bellũ gessérunt

Hedio & Ruffinus cap. 20.

c *Demetrius Eucærus cõtra Alexandrum profi-ciscitur.*

d *Alexãder cum Demetrio armis decernit, cũque eó́sque conductitios milites amittit.*

e *Ad Alexãdrũ sex mil lia hominũ confluunt.*

An. mundi 3884. *Ante Christum nat.* 80.

aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandē [a] potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longè immanissimum. epulans [b] enim cum pallacis excelsiore locō vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentiū iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen in humaniores fuerūt, licet sæpè ab inimicis afflictus in extremū vitę & regni periculum adductus fuerit, dum nō contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia cōciunt: & postremò in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eū cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita [c] vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaserunt, & toto tempore quo vixit Alexāder, egerūt in auxilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus securè administrauit regnum in posterum. Demetrius [d] autē relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditū & mille equites. Straton verò Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorū, qui postquā venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tàm siti quàm missilium telorū multitudine deditionē cum suis facere coegerūt: abductáq; ex ea regione præda maxima Demetrium

a *Alexāder à Iudæis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat.*

b *Alexander ad 800. crucibus suffigi, & in eorundem conspectu vxores ac liberos trucidari iubet.*

c *Alexāder Thracidæ cognomē apud Iudæos inuenit.*

d *Demetrium Philippum fratrem in Berœa oppugnat.*

metrium captiuum ad Mithridatē Parthorum Regem miserunt. Antiochenses verò quotquot in castris inuēti sunt gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò Rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hāc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Ann. mundi 3834. *Ante Christum natum* 80.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

CAP. XXIII.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

DEinde[a] Antiochus cognomine Dionysius, frater ipsius Damascū principatū ambiēs, peruenit, & ibi rerū potitus, Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat. & cū opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem nō remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse, quapropter[b] suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excluſit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: mōxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander metuens, fossam profundam duxit à[c] Caparsabe. quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppēsem mare, quà solū patebat accessus, excitatóq. muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiā. & cùm Arabs primùm cessisset, deinde cū decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter, nám-

a *Antiochus Rex Damascenorum.*

b *Antiochus regno à fratre exuitur.*

c *Caparsaba Antipatris dicta.*

An. mundi 3884. *Ante Christum nat.* 80.

que [a] de victoria certus occisus est, dũ alterum suorum cornu laborans vult In integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post [b] hũc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæũ Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cũ exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander [c] verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res preciosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanã duxit & Seleuciã: & subactis his quoque, redegit in suam potestatẽ vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitũ, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per [d] hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiã, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marisam, totámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyriũ, ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciã, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium, Pellam [e] hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post [f] hæc Alexander ex temulẽtia morbo cõtracto,

[a] *Antiochi mors, & fames exercitui immissa.*

[b] *Aretas Rex Cœlesyriæ.*

[c] *Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.*

[d] *Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenẽt.*

[e] *Pella diruta.*

[f] *Alexandri morbus.*

tracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorũ finibus, obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorũ desolationem lamẽtabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigẽtes auxilio? præcipuè cùm nõ ignores, quàm infensus sit tibi totus populus. Tum [a] ille cõsuluit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filiis regnum obtinere. primùm vt apud milites celet suã mortẽ, tantisper dum castellum illud capiat, deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis [b] nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eã: & commẽdaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiant lædere, siue amicũ iuuare. Valde enim his fidẽ habere vulgus etiãsi per inuidiam de quopiã malè loquantur, nec se ob aliã causam incurrisse totius gentis odiũ, quàm quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma peruenieris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simulatis permitte vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pol licere nihil te nisi ex illorũ sententia gesturum in administrãdo imperio, his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominabetis. post [c] hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ verò vndequinquagesimo.

An. mundi 3887. Ante Christum nat. 77.

a *Alexãder cõsingi quomodo secur'e regnare possit, ostendit.*

b *Phariseorum in populo licẽtia.*

c *Alexandri mors.*

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.

CAP. XXIIII.

An. mundi 3890. *Ante Christum nat.* 74.

ALexandra[a] verò capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorũ arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis benevolos eos sibi reddidit, tum illi progressi ad plebem cõcionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterùm[b] Alexander duos quidẽ reliquit filios, Hyrcanũ & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator otij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populũ, eõ quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ maritus præter officiũ faceret, illius[c] cõsilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiã plebs parere iussa est & si quid cõstitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitũ est denuò. Nomẽ[d] igitur regni erat pẽnes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamẽ etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorũ militum alebat numerũ, viréſq; suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta

a *Funus Alexandri.*

Hedio & Ruffinus cap. 22.

b *Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.*

c *Hyrcanus Pontifex.*

d *Pharisæi administrationis regiæ consortes, audi sunt sanguinis.*

quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicij: móxque vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores cõuenientes in regiam, & a cũ his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, & si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quãtis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quódque hac de causa magnis præmiis eos dignatus sit: rogabántque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostibus euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente, aiebántque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarijs, propter innatũ affectũ quo dominos prosequantur. patientes se laturos hanc calamitatem. quòd si illi sæuire pergerent, petebãt sibi dari discedẽdi veniã. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum Reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexẽtur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit, quòd si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Pharisæorum cupiditatibus, saltem per castella se distribueret. se enim quandoquidẽ fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contẽtos esse in humili statu vitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cùm dicerent, & ad miserationem tàm cæsorum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumstantibus commotis

An. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

a *Aristobulum eiúsque asseclæ Pharisæorum tyrannidem accusant.*

An. mundi 3893. *Ante Chri.* nat. 71.

sunt lachrymæ : sed maximè Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrē corripiēs. Verùm illi sibiipsis causa fuerūt horū malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quasi verò deessent posteri. Tum [a] illa inops melioris consilij custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandria & Machærunte, in quibus res sibi charissimas recondiderat. Nec [b] multo post Aristobulum filium cū exercitu misit versus Damascum contra Ptolemæum Mennæum qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per [c] idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū Regem cum D. militum millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum, ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit : miseruntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidē. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua, déque tota gēte Iudæorum pollicereretur. Ille verò collaudatos, quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionē : quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cū Regina in morbum difficilē incidisset & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negociū, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim molestè ferens quæ

a *Alexandra Iudæa castellorum custodiam credit.*

b *Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus.*

c *Tigranes Syriā inuadens, audito Luculli persequentis Mithridatem aduentu domū redit.*

mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Phariſæorum, & videbat quàm ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti [a] verò luce Regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verùm postea quam venerunt nuncij alij super alios, quòd iã hoc illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gens: sciebat enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebãt ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad [b] Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iã nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum [c] autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorũ oppor-

An. mundi 3897. Ante Christum natum 67.

a *Morbus Alexandræ & Aristobuli cognitus.*

b *Aristobulus multa castella occupat, & magnus fit ad eũ cõcursus.*

c *Hyrcanus & seniores Reginam cõueniunt, & Aristobulũ accusant.*

Ann. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

tunitatibus, se autem non decere etiamsi maximè ipse ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his [a] dictis non multò post extremum habitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexũ suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrãs viris insciti, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia [b] tamen in eius tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & rempublicam otbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit.

a *Mors Alexandræ.*

b *Alexandra familia magnum infortunium incurrit.*

atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Post contentionem de regno inter fratres conuentum est vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.*

II. *Antipatri genus, & quomodo clarissimam potentiam sibi & suis liberis pararit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.*

IIII. *Hyrcani & Aristobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.*

V. *Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.*

VI. *Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymitani portas Romanis claudunt.*

VIII. *Pompeius templum cum inferiore urbis parte vi expugnat.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferit.*

X. *Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursus in Iudæa captus, à Gabinio Romã remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.*

XIIII. *Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fidelis Iudæorum opera adiutus sit.*

XV. *Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.*

XVI. *Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*

XVII. *Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*

XVIII. *Cassium afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*

XIX. *Malichum per insidias Antipatrum veneno tollit.*

XX. *Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum è Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quæ factum est, ut ille accusatores eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam provinciā veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captivos abduxerunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis in Italia navigatio, & pugna adversus Antiochum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

Post contentionem de regno inter fratres conventum est, ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus primatum vitam degeret.

CAP. I.

EX Alexandriæ Reginę rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes,

quam

quàm ne quid, vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui Historiã & rerum propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitentur, debẽt quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducãt in errorem aliquem. Cum [a] igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in arcẽ confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus: reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum [b] est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data acceptáque fide, iunctísq. dexteris sancitũ: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Ann. mundi 3899. Ante Christum natum 65.

a *Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.*

b *Aristobuli cum Hyrcano fœdus.*

Antipatri genus & quomodo claritatem ac potentiã sibi & suis liberis parauit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

AMicus [c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura

c *Antipater Idumæus amicus Hyrcani.*

An. mundi 3899. Ante Christum nat. 65.

factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis [a] Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorũ, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnũ euexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b] igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ terũ amicitias Arabum & Gazeorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque [c] iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timẽs eũ propter mutuã simultatẽ, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per injuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto: nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominatione alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionẽ ignauiæ: at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanũ nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius, tandẽ vrgendo ægrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, finum quoque pollicitus auxilium

a *Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.*

b *Antipater primùm Antipas dictus.*

c *Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cõciat.*

Hum: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem accepturus ab eo fidem, quod inimicis nõ dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandóque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc Medaba, Nabello, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.

An. mundi. 3900. *Ante Chri.* nat. 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

TAlibus [a]promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum ducẽs quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: mióxq. vicit prælio post eã victoriã multis ad Hyrcanũ transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuãre Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deserentibus Aristobulum, sed [b] Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum [c] hæc ita gerũtur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir

a *Aretæ cõtra Aristobulum expeditionem suscipit, eumq; Hierosolymatonfugere cogit.*

b *Aristobulũ in templo Arabs oppugnat.*

c *Iudæi in Ægyptum fugiunt.*

An. mundi 3900. Ante Christ. nat. 64.

iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tũc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionẽ sequebantur, id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorũ sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum stãt, tuus sunt populus, & qui oppugnãtur tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos cõtra illos, neque illos cõtra hos orantes exaudias. Post [a]hæc vota circumsteterunt eũ quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus, quã crudelitatẽ Deus vltus est cõtinuò, cædísq. Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis. quibus, quia carebãt obsessi, roganerunt suos tribules, vt accepta quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerẽt. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium, at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas. sed [b]eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius væniret drachmis quindecim.

[a] *Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur.*

[b] *Violatio fidei, & vltio eam sub secuta.*

Hyrcani

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

An. mundi 3900. Ante Christum nat. 64.

CAPVT IIII.

INterea [a] Pompeius Scaurum misit in Syriam ipse in Armenia detentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. Ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tã ab Hyrcano, quàm ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & [b] cum Aristobulus polliceretur cccc. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scauro Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cũ maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valdè ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionẽ soluit, denunciãs Aretæ, vt recederet, ni pateat declarandus hostis Rom. po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus [c] verò cum magno exercitu contra Aretã & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millitibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

a Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.*

b *Dona Scauro data.*

c *Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur.*

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regnõ disceptauerint.

CAP. V.

NOn [d] mulò autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam,

d *Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.*

An. mundi 3902. Ante Christum nat. 62.

præstò fuerũt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autẽ huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis. Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa, sine vitis, siue hortus, quod opus Τερπωλὴν, id est delectamẽtum vocabatur. hoc donũ vidimus etiam nos Romæ dedicatũ in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum, æstimabatúrque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò [a] post iterũ venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primùm Gabinius, deinde Scaurus, ille ccc. hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenũ agrũ profectus est: obitérque [b] arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit: viri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est. affinitate etiam ei coniunctus; mille [c] tamẽ talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiã castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus, transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatóque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se cõtulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se dissidebant. Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant [d] enim se nolle esse sub Regibus, quòd patriũ institutum habeant, vt sui Dei pareant sacerdotibus,

a *Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.*

b *Arx in Apamia diruta.*

c *Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus.*

d *Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati.*

bus. hos autem duos esse quidem è sacerdotũ genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus [a] autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsuram fuisse gentem ad defectionẽ, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Attestabantúrque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudęorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo veniisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosus omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáq; cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placidè, promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamẽ vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

An. mundi 3902. *Ante Christum nat.* 62.

[a] *Aristobuli coram Pompeio apologia.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit,

CAP. VI.

QVa[a] re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteráq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium, eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illũ ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt caueret bellum à Romanis, descendit: & [b] cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente [c] autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurus alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens discessit Hierosolyma quasi ad certũ bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti cõtra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem [d] à filio suo Pharnace occisum esse significans.

a *Pompeius in Aristobulum mouet.*

b *Aristob. ex arce ad Pompeium descendit.*

c *Aristobulus castella Pompeio tradit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

d *Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.*

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

CAP. VII.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opo-

& opobalſamum prouenit inter vnguenta præcipuum, inciſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum ſcatens, manè ſequenti mouit inde verſus Hieroſolyma. Tum verò Ariſtobulus anteactorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat vt omiſſo bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius [a] verò data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Ea [b] res vehementer Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à ſeptentrionali latere, iniuriis expoſitam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido & ſaxo ſtructo cingitur.

Anno mundi 3903. Ante Chriſtum nat. 61.

a *Gabinio pecuniam ab Ariſtobulo promiſſam exacturo porta claudunitur,* Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Pompeius Hieroſolyma oppugnat.*

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

CAP. VIII.

INtus autem erat diſſidium, vrbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant vrbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciſo ponte qui in vrbẽ ferebat, ad bellum ſe expediunt. at [c] illi intromiſſo exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & vrbis & regię commiſit cuſtodiam: ipſe vicinas templo domos aliáq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit:

c *Hieroſolyma Pompeio partim tradita, partim obſeſſa.*

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

quas cum non admitterent, omnia quę circumerant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter ſuppeditante quicquid vſus poſceret. Pompeius [a] verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites, erant autem hac quoque parte turres altæ, & foſſa manu facta, prętęr profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam verſus vrbem abrupta erant omnia, ſublato ponte, qua parte Pompeius erat cum ſuo contubernio. erigebántque quotidie magno labore aggerẽ Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum eſt, ægrè cõpleta foſſa propter immenſam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templum ſaxis miſſilibus. ſed niſi patrius nobis mos eſſet per ocium ſeptimum quenque diem exigere, non potuiſſent abſoluere aggerem vetantibus aduerſariis, prohibere enim vim inferentes lex permittit, ſed opus facientem hoſtem impedire nos non ſinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neque eminus inceſſebant telis Iudæos, neque manus cum eis conſerebant: tantum erigebant aggerem & turres, machináſque admouebant, vt eis poſtridie aduerſus nos vti poſſent. Facilè eſt autem vel hinc diſcere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obſeruantes legum ſimus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus [b] ſolennia peragerentur ſacrificia, bis per ſingulos dies mane & circa nonam horam ſuper altari immolantibus noſtris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem diſcrimine ſacra intermittentibus. etenim [c] capto tẽplo tertio demum menſe, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coſſ. hoſtis quidem irrumpẽs iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus ſacris operabantur,

a *Pompeius templum oppugnare parat.*

b *Iudæi ſolennia ſacrificia expedi tionis tempore peragunt.*

c *Templum capitur.*

tur, neque metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quàm deserturi altaria; aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus: quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudẽ conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cõscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; cõditor historiæ T. Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsáq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiũ agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunq; Fabius & ipse centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. ceciderunt [a] è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis ante hac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cúmque [b] intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramẽtorum magna copia, præterea in thesauris sacrę pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti [c] verò die iussis purgare tẽplum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis

An. mundi 3903. *Ante Christum nat.* 61.

a *E Iudæis duodecim millia cadunt.*

b *Pompeius templũ ingressus nihil attingit.* Aliàs ca. 9.

c *Pompeius Hyrcano Pontificatũ reddit.*

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores secuti percussit: Faustóq; & aliis qui primum conscēderunt, digna præmia persoluit. Et [a] Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorum ciues sibi subiugauerāt in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara [b] deinde paulo antè diruta instaurauit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrij. reliquas [c] verò, Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Mariſſam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: eásq; in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas verò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus atq; templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem. nam tum primum libertatē amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regione de Syris bello captam reddere ipsi coacti sumus: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterùm [d] Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properans: abduxítq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

a *Hierosolyma Ro. po. stipendiaria.*

b *Gadara instaurata.*

c *Vrbes Iudææ ademptæ.*

d *Scaurus Cœlesyriæ præfectus.*

Scaurus

Scaurus bello aggressus Aretam, foedus Antipatri suasu cum eo ferit.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

CAP. IX.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibúsq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missúsque ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretæ sententia.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.

CAP. X.

ALiquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iã non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiẽdis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectíſq; properè decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus [a] firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas, situ, & Machæruntem in finibus Arabum. cõtra eũ venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus, atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erant Pitholaus &

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.

a *Castella munierat.*

An. mundi 3904. *Ante Christum nat.* 60

Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cùm multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse [a] reliquam Iudæam perlustrabat & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria. Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non paucæ: idque mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permansit, cùm antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machęruntem, & [b] postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cũmque Alexandri mater ad eum venisset, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. móxque dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curaturũ templum & suum Sacerdotium. deinde [c] constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphorã, quod est Galilęæ oppidum: sicque liberati dominis sub optimatum dominatione degebant.

a Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 12.

b Alexandrium & alia castella dirui.

c Quinque conuentus Iuridici in Iudæa.

Aristo-

Aristobulus Roma vinculis elapsus rursum in Iudaea capitur à Gabinio Romam remittitur.

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

CAP. XI.

CÆterùm [a] cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrinum recens dictum, denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum cõprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem cõfluebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorũ præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volẽs occupare Machæruntem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptisque tantũ armatorum octo millibus, illuc cõtendit. quos [b] assecuti Romani vicerunt egregiè. quamuis enim repugnãtes aliquãtisper impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinque millibus, reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsiuerunt: Aristobulus tamen plus mille secũ trahens perfugit Machæruntẽ: muniebãtq; id castrũ, &, quãuis rebus afflictis, bene sperare nõ destitit. Sed non vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, & [c] multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabienium adductus est. itaq; ita reflante fortuna rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Põtificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos [d] tamẽ eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouisset, promissũ hoc eorũ

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 13.

a *Aristobulus Roma reuersus Alexandrium denuò munire conatur.*

b *Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.*

c *Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.*

d *Aristobuli liberi dimissi.*

An. mundi 3904. *Ante Christum nat.* 60.

matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem traiicienti, mutata sententia visum est Ptolemæũ in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatũ est. In [a] hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecuniis & illius cõfilio Iudæi qui Pelusiũ accolunt, qui custodes Ægypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cęterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare diffidiis & tumultibus. Aristobuli [b] enim filius Alexander, denuò inuaso per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectóq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quorquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriã offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiã præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexãdro verò potiri non potuit. is [c] enim habens secum triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad mõtem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sentẽtia, contra [d] Nabathæos profectus hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos [e] Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tãtisque rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

a *Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptũ reducentem adiuuat.*

b *Alexãder Aristobuli filius Principatum inuadit.*

c *Alexãder à Gabinio victus.*

d *Nabathæi profligati.*

e *Mithridates, Orsanes.*

Crassi

Crassi contra Parthos ducentis per Iudaeam iter & sacrilegium.

CAP. XII.

An. mundi 3911. *Ante Christum natum* 53.

CRassus [a] autē expeditionē contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniā sacram quā Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totóq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia templum spoliauit. Tulit etiā trabē ex auro solidā, trecentas minas pendentē. Mina autē apud nos cōstat duab. libris cū dimidia. Hanc trabē ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malicia: nā erat vir bonus & iustus: sed cum concreditā haberet aulæorū templi custodiā, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pręciosissimus: viderétq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabē hanc redemptionē pro omnib. ei dedit: cùm prius cum iureiurādo obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentū eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inserta erat trabi cauę ligneę, quòd cæteris omnibus ignotū solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & [b] mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit: Nec est mirandū tantas diuitias in uostro templo fuisse, cuius Deus cùm omnes vbiq; terrarū Iudæi venerentur ac colāt, tā ex Europa quā ex Asia longo tempore huc eas cōtulerant. Nec ad iactationē conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cùm alij multi, tum [d] Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autē misit in Coum insulam qui afferrēt sibi inde pecuniā quā Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorū octingēta talēta. Nobis autā nulla est publica pecunia præter hanc Dei sa-

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.

a *Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniā Hierosolymis ex templo aufert.*

b *Crassus iuramenti dati violator.*

c *Templi Hierosolymitani diuitiae unde.*

d *Strabo Cappadox*

Anno mundi 3911. Ante Christum nat. 53.

cram: & satis apparet quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæã habitabant, habentes vrbem adeò munitam & tẽplum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexãdrinos Iudæos hoc feciſſe est incredibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciã traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit, sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensiũ vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudęi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: alúntq; congregationes Iudęorum maximas tempore coalitas, & vtẽtes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiã proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure diiimat, & cõtractus atq; pacta rata habeat, nõ aliter quàm fit in absoluta Republica. Inualuit itaq; hęc gẽs in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatẽ. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius partẽ olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm [a] Crassus rebus arbitratu suo cõpositis. Parthorũ ditionem inuasit vbi cũ omnibus copiis periit: sicut aliàs narratũ est. Cassius [b] autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriã ex

[a] *Crassus in Parthia perit.*

[b] *Cassius Parthis resistit.*

cursanti-

cursantibus : & cum veniſſet Tyrum, inuiſit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimũ apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit, apud [a] quos duxit vxorem illuſtri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati ſunt filij. Phaſaelus & Herodes qui poſtea regnauit, & Ioſephus atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amicitia, ſed maximè Arabem, apud quem & liberos depoſuit, dum bellum contra Ariſtobulum gereret. At Caſſius reparatis copiis ad Euphratem ſe contulit, ibíque Parthis ſe oppoſuit, quemadmodum & ab aliis ſcriptoribus eſt memoriæ proditum.

An. mundi 3917. *Ante Chriſtum nat.* 47.

a *Antipatri vxor & ſobolẽs.*

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

CAP. XIII.

ALiquanto autem poſt Cæſar occupata Roma, & Pompeio vnà cũ ſenatu vltra mare Ionium fugato, ſolutum [b] vinculis Ariſtobulum decreuit in Syriã mittere, additis ei duabus legionibus, quò facilius ordinaret prouinciã. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat. à Põpeianis veneno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remiſſum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio verò iuſſu Pompeij ſecuri percuſſit [c] Alexandrum Ariſtobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiã affectus eſt ſupplicio, fratres verò eius ad ſe recepit Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis,

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.

b *Ariſtobulus vinculis ſolutus veneno tollitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.

c *Cædes filij Ariſtobuli.*

An. mundi 3917. *Ante Christum nat.* 47.

quæ sita est in monte Libano. nam misso Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiso prius eo Ptolemęus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsarè in Ægyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus sit.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus cap. 61. al. 17.

POst [a] Pompeij autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani, Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valẽte transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipsi venirent auxilio: eiúsque potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuersæ. Mithridates verò motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi [b] præcipuam operam nauauit Antipater, primúsque deiecta quadam muri parte aditum cęteris irrumpentibus in vrbem aperuit, & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum [c] autem & Mithridatem properantes ad Cęsarem transitu arcebant Iudęi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes

a *Antipater Cæsari in Syria milites conscribit.*

b *Antipater Mithridatis in capiendo Pelusio operam nauat.*

c *Iudæi Ægyptij in Onia regione ab Antipatro Cæsari consti-*

suas

suas traduxit, maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui [a]Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hoc quoque adiunxit suis partibus.

An. mundi 3917. *ante Christum nat.* 53.

a *Memphis in Ægypto.*

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.

CAP. XV.

POstquam [b] autem ventū est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrū cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrq; cladem accepturum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat. eximptis sociis periculo Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates [c] verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenuè fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eū collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores ēctulit, tam in [d]Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, quā in

b *Conflictus Ægyptiorū & Mithridatis ad Delta.*

Aliàs ea. c *Mithridates Antipatrum apud Cæsarē laudat.*

d *Cæsar in Pontificatu confirmat Hyrcanū & Antipatrū ciuitate Romana donat.*

An. mundi 3919. *Ante Christum nat.* 45.

Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi [a] Strabo Cappadox, ex autoritate [b] Asinij sic scribens: Postquã Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate [c] Hypsicratis sic scribit: Mithridatem primò solum venisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificé. Hæc Strabo. Eodem [d] tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus, rogabátq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniuriis. Antipater [e] verò causam suam egit diluẽs obiecta crimina: Antigonúmque seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens: Aristobulũ autem meritò Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum [f] Cæsar, oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

a *Strabo.*
b *Asinius.*
c *Hypsicrates.*
d *Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanum & Antipatrum accusat.*
e *Antipater obiecta crimina diluit.*
f *Antipater Iudææ Procurator declaratus.*

Cæsare

Cæsarū litteræ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

An. mundi 3911. Ante Christ. nat. 53.

CAP. XVI.

HYrcano [a] verò etiã patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsque ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditque hac de re in vrbem literas ad cõsules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusc̃õsulti exẽplum sic habet, L. Valerius L.F. Pr. retulit ad senatum Idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexãder Dorothei legati Iudæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouãtes veterem ergà populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeũ ex auro argumentũ societatis attulerũt, æstimationis aureorũ quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atque portus securè possint iter facere. Placuit [b] igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quę petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Põtificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin [c] & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæ fitis beneficiis: miserũntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub Iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis Iuna vigesima, oblatũ est ducib. decretũ Atheniensiũ, Agathocle Principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iu-

a Hedio & Ruffinus ca. 17. al. 18. *Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittente, mœnia restituit.*

b *Senatusconsultum Romanorum de renouando fœdere cum Iudæis.*

c *Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus.*

An. mundi 3912. Ante Christum nat. 53.

dæorum ac ethnarcha perpetua tam publicè quàm priuatim ciues noſtros beneuolẽtia proſequitur, nullam bene merendi occaſionẽ prætermittens:& quotquot Athẽnienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniũt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum conſtat teſtimoniis: viſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populũ de huius viri virtute commonefaciẽte, quàm propenſus ſit ad benè merendum de noſtris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Pemi & Charitum, & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque eſſe noſtris ducibus, vt dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiã profuore & meritis excogitauerimus, exſequantur ſeduló: quò perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos viros gratitudo ac beneuolẽtia, & huiuſmodi honoribus plures ad benè merendũ de nobis inuitẽtur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortentúrque vt acceptis his honoribus certet nobiſcum beneficiis, & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus cap. 18.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cæſare in Syriam reuerſus ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & [b] obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſiliis. Fore enim vt ſi Hyrcano contenti ſint Principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſſionibus: ſin

[a] *Cæſar è Syria proficiſcitur.*

[b] *Antipater in Iudæa nouarum rerũ cupidos cõpeſcit.*

nouas ſibi ſpes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, ſe quidem pro præſide habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæſarem acerbos hoſtes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutati aliquid ex his quæ ipſi conſtituerint, atque his monitis ille regionem totam compoſuit.

Ann. mundi 3922. Ante Chriſt. nat. 42.

Antipater ex filijs ſuis Herodi Galilææ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddidit.

CAP. XVII.

Aliàs c. 20.

CÆterùm [a] cùm Hyrcanum ſtupidum ac ſegnem animaduerteret, Phaſaelum è liberis ſuis natu maximum Hieroſolymis & circumuicinæ regioni ducē cōſtituit. Herodi ſecūdo Galilæam curandam commiſit, etiam tum admodū adoleſcenti, nec excedēti annum quintumdecimum, quod tamē illi nihil obfuit, ſed quia fuit generoſo ingenio præditus confeſtim occaſionem inuenit. quomodo poſſet virtutem ſuam oſtendere. Comprehenſum [b] enim Ezechiam primarium latronem, & cæterorum ducē Syriæ fines incurſare ac prædare ſolitum: affecit ſupplicio cum multis latrocinii ſociis: quod eius factū magnā ei apud Syros conciliauit gratiā, nihil magis cupientes quàm repugnari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eū hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi ſecurè poſſeſſionibus. Quin [c] & Sex. Cæſari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæſaris & tū adminiſtranti Syriam. quapropter [d] etiā Phaſaelus excitatus eſt ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior; nihilque magis ſtuduit

a *Antipater Phaſaelo Hieroſolymorum, Herodi Galilææ regimen committit.*

b *Ezechiam primarium latronem cū ſociis Herodes ſupplicio afficit.*

c *Seu Cæſar adminiſtrator Syriæ.*

d *Phaſaelo Reipublicæ forma,*

An. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 42.

quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cũ magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factũ est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. Nec [a] tamen rebus tam secundis more cæterorum hominũ deprauatus est, quò minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterùm [b] optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tã fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat eum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam: Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiã facto videretur. Sed [c] maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeuntésque Hyrcanum apertè tam incusabãt Antipatrum. Quousque tãdem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cũ filiis succinctos principatus, opibus tibi verò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, néve te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cũ pleríque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis scelestum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sentẽtia iudicum. iste verò hoc ausus est, prius quàm à te potestatem

a *Antipater etsi in magno honore habitus. Hyrcano tamen fidem seruat atque amicitiam.*

b *Antipater Hyrcani pecunias Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inuisos reddit.*

c *Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.*

rem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram matres etiam horum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram concessu iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus [a] igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille præstò fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, sed cum comitatu ad se tuēdum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanū terreret si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculū. Quin [b] & Sex. Cæsar. præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contrà feciſſet, additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sententia ferretur, quandoquidē amabat eum non secus atque filiū. Cúmque constitisset antè iudicium vnà cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorū qui absentē accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum [c] vnus quispiā Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgēs sic exorsus est: Equidem iudices, túque Rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicēdam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc confessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiā, atratus & promisso capillitio. at [c] bonus iste Herodes cædis reus, & tam grauis obnoxius criminī, adstat hic purpuratus & crine bello cōposi-

An. mundi 3922. *Ante Christum natum* 42.

a *Herodes in ius vocatur cum comitatu compareat.*

b *Sext. Cæsar ad Hyrcanū vt Herodem absolueret, scribit.*

c *Sameas è Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisque Iudicib. cadē ab Herode immissum pradixit, cuius rei veritatē postea euentus comprobauit,*

Ann. mundi 3922. *Ante Christum natum* 42.

to, cũ armatis ſtipatoribus: vt ſi capitalem iuxta leges ſententiam in eum tulerimus, nobis maiestatis ipſe euadat illata vi legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo quòd maiorẽ incolumitatis ſuæ quàm legum rationem habeat, ſed vobis magis & Regi qui hãc ei conceſſiſtis licentiam. Scitote tamen potẽtem eſſe Deum, & quòd iſte quẽ nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipſum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos Iudices & Regẽ quoque ſuſtulit, excepto vno Samea, hunc [a] enim in honore habuit propter iuſtitiam, & quia poſt obſeſſa vrbe ab Herode ac Soſio, admittendi Herodẽ autor fuit populo, negãs propter peccata eos poſſe dominationem illius effugere; ſicut ſuo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propẽſiores ad damnandum Herodem, rem in ſequẽtẽ diem diſtulit, & [b] clam eũ admonuit, vt fuga ſibi conſuleret, non enim eſſe remedium aliud. atque ita ille receſſit Damaſcum, quaſi Regẽ fugiens: cúmque conueniſſet Sex. Cæſarem, & res ſuas in tuto collocaſſet, palã præ ſe tulit quòd nõ eſſet compariturus ſi denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipſius pernicie hæc omnia tenderẽt: qui non ignorabat quidẽ eos vera monere, ſed nihil expedire poterat per ignauiam & amẽtiam. Cæterùm [c] cùm Sex. Cæſar accepta pecunia Herodem præfeciſſet Cœleſyriæ, vehemẽter timuit ne ille contra ſe duceret, nec eum ſua fefellit opinio. Iratus enim quòd iuſſus ſit cauſam dicere, veniebat cũ exercitu: ſed patris ac fratris occurſu & precib. cohibitus eſt quò minus inuaderet Hieroſolyma, placantium eum & rogantiũ, vt terruiſſe cõtentus, ſe ipſa læderet neminem, néve vlterius

a *Sameam Herodes in honore habet.*

b *Herodes ab Hyrcano admonitus fuga ſibi cõſulit, & in iudicio amplius non comparet.*

Aliâs cap. 22.

c *Sex. Cæſari Herodes pecuniã numerat, Cœleſyriæ præfectus Hieroſolyma inuadit, ſed Antigoni patrui & Phaſaeli fratrũ hortatu obſidionem ſoluit,*

aduerſus

aduersus autorē suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum nō tā meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiam, & gratiā habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandū quoq; quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eò minus tum eā esse sperandam, quando non solùm contra Regē suū & altorem bellū moueat, verùm etiam benè meritum, ipse nulla affectus iniuria. nā si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiam genti declarauerit. atque eorū in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæsar Romā reuersus expeditionem parabat in Africā contra Scipionē & Catonē. tum [a] Hyrcanus per legatos eū rogauit, vt confirmaret cœptā societatē & amicitiā. Nunc [b] videtur mihi operæprecium perpensere omnes honores gēti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ Regibus obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarū vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nā hæc publicè dedicata sunt in vrbibus, atq; etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin [c] & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris,

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Hyrcani ad Cæsarem legati.*

b *Iudæi à Ro. Asia & Europæ Regibus magnum honos habitus.*

c *Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione colūna aerea, quòd Iudæi Alexandrina ciuitatis ius habeant attestatur.*

Ann. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quæ ad Hyrcanum & noſtram gentem attinẽt, C. Iulius Cæſar Imp. & Pont. max. dictator iterum Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui & populo ſalutem. Si valetis benè eſt, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis veſtris monumentis reponatur. inſcriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Eſt autem hoc, Iulius Cæſar Imp. iterũ & Pont. Max. de conſilij ſententia decreui. Quoniam [a] Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & mecũ & præteritis temporibus tã pace quàm bello bonã ac fidelem operam in noſtris negotiis præſtitit, ſicut ei multi imperatores atteſtati ſunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me miſſus virtute ceſſit neminj: has ob cauſas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum eſſe iubeo, & pontificatum Iudęorum perpetuo retinere more patrio. eſſęque ipſum & filios eius noſtros ſocios, & re in amicorum noſtrorum recipi numerum. Iura quoque omnia pontificalia habere ipſum & filios decerno. & ſi qua controuerſia exorta fuerit de Iudaica diſciplina, iudiciũ penes ipſum eſſe. ad hęc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi, C. Cęſaris Conſulis, placita, cõceſſa, decreta, ſic habent: vt filij principatum gentis Iudęorum, & donata ſibi loca poſſideant: vt pontifex ipſe ac ethnarcha Iudæorũ iniuriam paſſis adſit: vtque Hyrcanum Alexãdri filium Iudæorum Pontificem mittantur legati acturi de ſocietate & amicitia, dedicarique ęream tabulam hęc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Aſcalonem, in templis, inſcriptam Romanis atque Gręcis literis, vtque hoc de-

a *Senatuſcõſulta & decreta Iulij Cæſaris de honoribus, priuilegijs, præmijs, libertatibus & immunitatib. Iudæorum.*

cretum

cretum apud omnes omnium vrbium quęsto- *An. mundi*
res ac magistratus publicetur, quò pro amicis 3922.
habęantur, & legatis eorum hospitia præbean- *Ante Chri-*
tur, & decreta hęc ad omnia loca mittantur, C. *stum nat.*
Cęsar, imperator, dictator, consul, honoris, vir- 42.
tutis, & benignitatis causa, concessit in commo-
dum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri fi-
lium, eiúsque filios Pontifices ac Sacerdotes es-
se Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo
& maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt,
C. Cęsar quintum Coss. decreuit habere & mu-
nire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eã
Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæo-
rum ac ethnarcham secundùm suam voluntа-
tem, & vt Iudæis secundo locationis anno de
reditibus eorum subducant, immunésq; sint ab
angariis & vectigalibus, C. Cęsar imper. iterum,
statuit vt singulis annis tributa pendant Hiero-
solymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, abs-
que anno septimo, quem Sabbaticum nomi-
nant, quoniam in eo, neque fructus arborum
colligunt, neq; seminant: vtq; in Sidone secũdo
quoque anno tributum reddant quartam partẽ
satorum: & ad hęc Hyrcano eiúsq; filijs decimas
persoluant, sicut hactenus eorum maioribus.
Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in
finibus Iudęorum auxilia colligat: néve mili-
bus liceat pecunias ab his exigere, vel hyberno-
rũ vel quocunq; alio nomine: sed sint immunes
ab omnibus molestationibus. Quæcunq; etiam
postea parauerunt vel emerunt, his omnibus
fruantur. Ioppen prętерea quam ab initio ha-
buerunt Iudęi, dum in populi Romani amici-
tiam reciperentur, placere ipsorum esse quem-
admodum antea. Tributa quoq; eius oppidi
habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis
filijs, tãm ab eius agri atatoribus, quàm vecti-

Ann. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

lium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua Modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticũ, in quo neque arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederãt, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. essèque ius Hyrcano eiúsque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderũt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæique tam in prouinciis quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiísq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S.P.Q.R. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidã de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestri legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo ve-

tatis

catis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetaríq. eos viuere, suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetãtur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neq. pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretũ feciſtis cõtra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post [a] mortẽ autem Cæsaris Mar. Antonius P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerũt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyr. literis scripsit per vniuersam Asiã, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella [b] Imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q.R.S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod militare non possint, eo quòd neq. arma gestare neq. iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ergo quoque quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittóque vt patriis vtãtur moribus, cõuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. volóq. vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est, L. [c] autem Lentulus Coss. pro sententia dixit: Iudæos ciues

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

a *Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in Senatum introduxerunt.*

b *Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit.*

c *L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiam dixit.*

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas octobreis. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliásque vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarũ præsides, de quib. propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facile est his, qui nostra scripta candidè lecturi sunt. Quando [a] enim tam manifesta argumenta exibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostẽsis æreis columnis & tabulis in Capitolio nũc vsque durantibus, duraturísque in posterum, omnia hic opponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdẽ temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius [b] Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis: ad quos & Antipater misit auxilia cum fi[illegible] memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, [illegible]que repetendæ pœnas ab eius interfectore iustũ existimans. Id [c] bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti[illegible]cessor, & [d] interim Cæsar ab his qui cũ Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cũ dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoria proditum est.

[a] *Conclusio Iosephi de Decretis.*

[b] *Cecilius Bassus Sex. Cæsarem interficit.*

[c] *Marcus Sex. successor in Syria.*

[d] *Cæsar à Cassio & Bruto occisus.*

Cassius

Caſſius afflictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit.

An. mundi 3923. Ante Chriſtum nat. 41.

CAP. XVIII.

BEllo deinde ciuili poſt cædē Cæſaris exorto, conſularibus aliis aliò diſcurrentibus ad parandos exercitus, Caſſius [a] in Syriam venit, occupaturus eū qui circa Apamiam erat, exercitum: ſolutáque obſidione tam Marcum quàm Baſſium in ſuas partes pertraxit: obeundóq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia, ſed maximè Iudæam afflixit, plusquàm ſeptingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partē eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho ſibi parum amico partem quibuſdam aliis: & [b] primus Herodes ex Galilæa quātum imperatum erat offerens, maximam apud Caſſium gratiā iniit. prudens enim illi videbatur conſilium iam tū Romanorum alieno ſumptu captare benēuolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipſæ ciuitates venumdabantur vnà cum ſuis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Caſſius haſtæ ſubiecit, adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, niſi Hyrcanus per Antipatrum cētum talentis de ſuo miſſis, furorē eius leniſſet. At ille poſt Caſſij diſceſſum maximè inſidiatus eſt Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi ſecuritatē ſe paraturū exiſtimās, nec tamē latuerūt Antipatrum eius conſilia. nā cū hoc ſenſiſſet vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verūm Malichus vir callidus inficiabatur inſidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd Pha-

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

a *Caſſius in Syriam venit, & pluſquam ſeptingenta argenti talenta à Iudæis exigit.*

b *Herodes Caſſium ex Galilæa pecunia ſibi deuincit.*

c *Malichus Antipatro inſidiatur, deierat & eidem reconciliatur.*

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

saelo Hierosolymorum præsidium tenēte, Herode verò habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit, & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit *quin eum interficeret*, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

CAP. XIX.

a Cassius & Marcus Herodem Cœlesyriæ ducē fecerunt.

SEd Antipater imprudens seruauit Malichū, vt se perderet. nam [a] Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus [b] verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptóque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentē insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere: itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: séque vertit ad excolendum monumētum quod patri struxerat,

b Malichum Antipatrū veneno necari procurat.

xerat. Interim Herodes veniés Samariam, eámque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersus ciuium dirimere. non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tãquam amici interitu, & clam verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem viciſſim comiter tractare Malichum.

An. mundi 3923. *Ante Christum nat.* 41.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

CAP. XX.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parẽtis iniuriã: clam etiã mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cúmque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum, at ille circa Tyrum Phœnices suspicione cõcepta, maiora moliri cogitauit, & quia filius eius obsides in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gẽte ad defectionem concitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius fortu-

Ann. mundi 3924. Ante Chri. natū 40.

na aspirare noluit: & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandā cœnam, quia comites omnes intus tauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere, illi verò egressi, & nacti eam propè vrbem in littore confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit, tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malū enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæā tumultus exoritur. Felix[a] enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum; & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primùm compulsum, incolumitatem deinde pactū abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia inimicis suis fauorem impenderet. nā fratey Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

a *Felix Hierosolymis Phasaelum aduersus, à quo tamen superatur.*

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum regnum paternum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

b *Antigonū Aristobuli filium Ptolemaus Mēnæus adoptat.*

CAP. XXI.

ARistobuli[b] autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitū cōpara-

parauerat. Ptolemæus Mennæus, adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidē adeptus, per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidiis, atq; etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eúmq; [a] prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma obonis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam [b] enim gener per sponsionē ascitus erat in Hyrcani familiam, quò libentius eius tutelam suscepit: ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiā, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat [c] autem etiam antè vxorem è suis popularibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

a *Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.*

b *Herodes Mariāmem ex filia neptem ducit.*

c *Doris, Herodis vxor.*

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniis eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CAP. XXII.

CÆterū Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phasaelum & Herodem accusatum. quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset penes hos fratres.

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. Id [a] enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso [b] autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret, & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorum [c] postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simúlque ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis benè est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & nouæ hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris beneuolentia. quare cognitam non tam ex verbis quàm operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes: nos non tam priuatum nostrum negotium agentes, quàm suscepta defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis pri-

scam

a *Pecunia corrupius Iudex.*

b *Hyrcani & Iudæorũ legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat.*

c *Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.*

scam gigantum audaciam, & agitaram furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessusque à nobis, addidit se Cassio socium exitij. qui postquam meritas pœnas dederunt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra opera vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandóque cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianisve venundati sunt, liberè dimittantur. Volóque vt quæ mea & Dolobellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuò rata sint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misisti accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S.P.Q.S. Renunciatum est mihi Epheſi ab Hyrcani Pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam [a] igitur pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatique prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit ne-

An. mundi 3914. *Ante Christum nat.* 40.

[a] *M. Antonius Tyriorum Magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæi regionem, bona, & libertatem adeptam tuerent iubet, salua tamen satisfactione.*

An. mundi 3924. *Ante Christum natum* 40.

que exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante retineant: vósque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim interponatis, quò minus ad pristinos dominos redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræquè integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. S. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atquẽ edictis quæ ille perpetrauit corriginus, vt ablata restituantur nostris sociis. & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hęc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ cõuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visúmque est hoc loco etiam hæc inferere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius

Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phasaele tetrarchas constituit.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

CAP. XXIII.

POst [a] hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt [b] accusarent Herodem vnà cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, scisscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cùm respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iã antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cũ Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos [c] ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed [d] rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos, vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent. quod illi contempserunt, mox; erumpentes in eos

Hedio & Ruffinus cap 21.

a *Cleopatra in Ciliciam ad Antoniũ venit.*

b *Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatus.*

c *Antonius Phasaelum & Herodẽ Tetrarchas constituit.*

d *Mille Iudæi Herodẽ accusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

Iudęi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

CAP. XXIIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

DEinde [a] mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturũ se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit. sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudęam exercitum. Pacorus [b] per maritima, satrapa per mediterranea, Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus [c] autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, Ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam, mõxque ferentibus

a *Antigonum Parthis, si ab Hyrcano in illum regnum trãsferrent pecuniam pollicetur.*

b *Pacorus equites Antigono in Iudæam mittit.*

c *Iudæi Carmelum mõtem incolentes, Antigono sese adiungunt.*

ventibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eóque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio, in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant cõuenturas è tota regione turbas ad [a] Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbẽ occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes [b] verò cũ suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbẽ, partim in templum, pártim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prętextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens, quin [c] postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnẽ, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortantéq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducẽtis equitibus, ac decẽ

An. mundi 3925, Ante Christum nat. 39.

a *Pentecosten.*

b *Herodes cum hostib. pugnat in suburbio.*

c *Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.*

Anno mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilęam ventum eſt, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzaphatnes primùm alacriter eos excipit donátque muneribus: deinde [a] ſtruere inſidias incipit. Phaſaelus verò cum ſuo comitatu deductus eſt in propinquum iuxta mare diuerſorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis eſſet pollicitus, ſuſpectos iam habuerũt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari inſidias & clam adhiberi cuſtodiam. Et certè cepiſſent eos, niſi expectaſſent donec relicti Hieroſolymis Parthi Herodem caperent, ne his ſublatis ille præſentiens effugeret. id quod verum eſſe mox apparuit, conſpectis cuſtodibus, quare non defuerunt qui hortarentur Phaſaelum, vt nihil amplius expectans conſcẽſo equo ſe inde proriperet, præcipuè Oſilius; qui id ſecretum cognouerat è Saramalla Syrorũ tunc ditiſſimo, & naues ad fugam offerebat. nã non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: ſed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiuſmodi conſilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures acceptũ à ſe quàm ab Antigono: & alioquin turpe eſſe legatos ſuam fidem ſecutos inſontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non eſſe vera, & inanibus eum turbari ſuſpicionibus: móxque ad Pacorum abiit.

[a] *Parthi Hyrcano & Phaſaelo inſidias ſtruunt.*

Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt.

CAP. XXV.

QVo [b] profecto ſtatim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phaſaelo, multum

[b] *Hyrcanum & Phaſaelum à Parthis capti.*

multum deteſtanti eorum periurium, ad Herodem autem miſſus eunuchus mandatum habebat, vt productũ extra muros comprehenderet. Phaſaelus verò miſerat nuncios, qui indicarẽt Parthorũ perfidiã, quos quoniã hoſtes interceperãt, Herodes re cognita Pacorũ adiit & Parthorum potentiſſimos, quaſi aliorum dominos, qui cùm ſcirent omnia dolosè diſſimulabant: aiebántq; oportere eum cum ipſis progreſſum ex ætra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos eſſe comprehenſos ab aduerſariis: ſed aduentare ſignificaturos quàm benè Phaſaelo ſucceſſerit. id Herodes nõ credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius ſuſpicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipſi deſponſa erat: huius monitis, licet aliis contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatiſſimæ. Interim [a] dum Parthi quid faciẽdum ſit conſultant, quòd nõ placeret aperrè tãtum virum aggredi, & rem in ſequentẽ diẽ differũt, Herodes animaduerſa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente veſpera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hoſtes cunctari in rebus tam dubiis. Aſſumpto igitur armatorum quos circa ſe habebat ſubſidio, & impoſitis in iumẽta mulieribus, matre & ſorore, & ſponſa ſua Alexandri filia nepte Ariſtobuli, matréq; ſponſæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitióq; ac reliqua turba cum tũ properabat verſus Idumæam inſcijs hoſtibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui nõ tali rerũ facie commotus fuiſſet ad miſericordiam, fœminis infantulos ſuos trahẽtibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de ſe meliora ſperantibus. Ve-

An. mundi 3925. Ante Chriſtum nat. 39.

[a] *Parthi Herodẽ quoq. comprehendere cogitãt, ipſe verò cognita ipſorum mẽte effugit.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39

rùm a Herodes obdurato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundem singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita: quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim b minimũ abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iámque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quàm maximis compendiis, in c quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in pugnam pertraxerunt, quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus, est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiá oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quàm ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiam absque milite cõductitio. Massada verò, ad quod castellũ decretum erat confugere, tantam multitudinem non capere. Maiorem igitur partem dimisit, augeo

a *Herodes suos in fuga consolatur.*

b *Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso sibi ipsi vim inferre cogitat.*

c *Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.*

numero ſupra nouẽ millia, iuſſis aliis aliàs per Idumæam ſalutem ſibi quærere, additóque viatico: expeditioribus autẽ quibuſq; & ſuis intimis neceſſitudinibus aſſumptis in caſtellum ingreſſus eſt, depoſitíſque ibi cum ſuo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia neceſſaria ſuppeterẽt, ipſe properauit ad petrã Arabiæ. Cæterùm[a] vbi dies illuxit, reliqua quidẽ omnia Hieroſolymitanorũ bona direpta ſunt per Parthos vnà cum ipſa regia, ſola Hyrcani pecunia circiter trecẽta talenta, intacta remanſit. Herodis etiã facultatũ magna pars euaſit, præſertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egreſſi ãgrũ quoq; latè populati ſunt, & Mariſam vrbem opulentã euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæã à Rege Parthorũ reductus, Hyrcanum & Phaſaelũ vinctos accepit. Vehementer autẽ triſtatus eſt quòd mulieres effugiſſent, quas Parthis tradere conſtituerat, & vnà cũ pecunia daturum ſe promiſerat. Veritus[b] deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendũ Pontificatum eſſet idoneus, quando lex hunc honorem nõ concedit niſi ei qui integro ſit corpore. Sed maximè miranda eſt[c] Phaſaeli generoſitas, qui vbi ſe neci deſtinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miſerabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cùm manus ſibi inferre nõ poſſet propter vincula, alliſo ad ſaxum capite vitam abrupit, quod illi tũ in tali neceſſitate cõſtituto, viſum eſt honeſtiſſimum, adempta inimico poteſtate ſeuiendi in ſe pro libidine. Fertur autem quòd

An. mundi 3925. Ante Chriſtum nat. 39.

a *Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt.*

b *Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano, ne in regnũ reſtitueretur auriculas amputat.*

c *Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit.*

An. mundi 3955. *Ante Christum nat.* 39.

sauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro [a] remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animã, audito ex quadã mulierecula quòd Herodes frater hostẽ euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suæ necis post se relinquẽs, qui possit ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantiũ magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas: ad [b] Arabum enim Regem Malchũ, multis suis beneficiis iam antè obligatũ proficiscitur, cum maximè opus haberet, mutuã operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nõdũ enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere, qua de causa etiã Phasaeli filium septennẽ secũ ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prętexebat autẽ hoc suasu optimatũ suorum ne debitam pecuniã redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquã, sed vt colloqueretur cum Rege de rebus necessariis. deinde [c] cùm cõsultius videretur discedere, valdè molestè abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum venisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitẽtia motus & cursim insecutus Herodẽ, nihil profecit, iam enim ille procul aberat versus Pelusium properans. quò postquam peruenit, nõ recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus

a *Phasaelo Antigonus pro remedio venenum mittit.*

b *Herodes ad Malchũ Arabũ Regem pecuniã accepturus proficiscitur.*

c *Herodes regno excedere iussus, in Ægyptũ abit, dehinc in mari diu iactatus tãdem Romã peruenit, vbi Antonio qua ipsi contigerant, refert.*

ſtratus eius loci conuenit, à quibus ob priſtinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde verſus Pamphyliam, & cum graui tempeſtate cõflictatus, ægrè in Rhodum euaſit, iactura etiã ſarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præſtò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inueniſſet eam ciuitatem grauiter afflictã bello quod contra Caſſium geſtum eſt, ne præſenti quidem inopia cohiberi potuit, quò minus vel ſupra vires eam refoueret: inſtructáque triremi & cum amicis conſcenſa, in Italiã Brũduſium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phaſaelus à Parthis captus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdem captiuus detineatur, quódque Antigonum Regem conſtituiſſent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipſius familia ſeligere deſtinauerat, & quòd eas noctu abſportaſſet non ſine labore, & ægrè manus hoſtium euaſiſſet, & poſt hæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipſo per medias tempeſtates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum ſubſidium quod in illo haberet repoſitum.

Ann. mundi 3925. *Ante Chriſtum nat.* 39.

Hedio & Ruffinus cap. 23. al. 25.

Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.

CAP. XXVI.

ANtonium [a] verò mutatæ Herodis fortunæ commiſeratio ſubiit. reputantem quod etiã ab illo faſtigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hoſpitij memoria, tum pecunia quam Herodes polli-

a *Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio proſequitur.*

Anno mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

cebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ cõsecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiũ Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar [a] quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratã, & hospitij ius ac reliquam beneuolẽtiã, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuẽdam & conatus promouẽdos erat paratissimus, conuocatóq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, nõ solũ ob vetera crimina, verùm etiam quòd cõtemptis Romanis à Parthis accepisset imperiũ, quibus rebus cum senatus esset offensus, tũ Antonius [b] eũ docuit quòd etiã ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi cõcessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & [c] ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiã quia intra septem dies insperata felicitate ornatũ dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar mediũ habẽtes Herodem exiuerunt, consulibus cæteríq; magistratibus deducentibus, ascenderúntq; [d] in Capitolium, sacra ibi facturi & senatusconsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die cõiuia

a *Cæsar Augustus Herodis studiosus.*

b *Herodes Romæ in senatum introuissus Rex declaratur.*

c *Herodes Alexandro coniugis suæ fratri regnũ petiturus, ipsemet eo potitur.*

d *Antonius & Cæsar cũ Herode in Capitolium ascendunt.*

lio exceptus est ab Antonio, atq; hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterũ, C. Asinio Pollione Coss. Toto [a] autem eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cætero cõmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, nõ amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conserentes manus cũ Antigonianis, modò apertè, modò clàm multos trucidabant. Interea [b] Ventidius Romanorum dux missus vt Parthos è Syria pelleret; post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxiliũ: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris propè Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat, succurrerent.

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

a *Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.*

b *Ventidius prætextu quasi Iosepho laturus auxiliũ, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono in Iudæam venit.*

Hedio & Ruffino Cap. 24. al. 26.

Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antigonum.

CAP. XXVII.

INterim [a] Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tũ ex conductitio tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à

c *Herodes ex Italia domum reuersus, contra Antigonum copias ducit.*

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componẽdis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo verò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur in dies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatã ab hoste opus erat primũ capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cùm Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonẽ ęgrè repugnantem seruauit. Capta [a] deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex [b] indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iã rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamẽ nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam [c] Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequẽtibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cúmq; ad occidẽtalẽ vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant, custodes sagittis eum impetebãt & missilibus, deinde quibusdam cæteruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus

a Herodes Ioppen oppugnat & capit.

b Multi Herodi se se adiungunt.

c Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.

tibus, Herodes [a] caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico venisse, & ad salutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorũ retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata oblitioni traditurũ. ad [b] hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum altruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semijudæo, cum id more gẽtis debeatur successioni generis: nam si offensi, quòd ipse à Parthis regnum accepisset, ideò velint hoc auferre, nõ deesse multos ex regio genere, qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter se contendentibus, & vsque cõuicia prorumpentibus, Antigonus [c] permisit suis vt arcerent hostes à mœnib. qui cùm strenuè iacularentur è turribus, facilè eos fugauerunt. Tum [d] verò Silonem largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus: qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abducíque se in hyberna ad cõmodiora loca postularent, vastis circa vrbem omnibus, quòd Antigoniani amoliti essent vitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum. contra [e] Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo, sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vt abundè adsint quæcunque requirerent. post quas preces continuò dimissis suis per agros, nullam Siloni dicendi ansam reliquam fecit: maior enim quàm quisquam speraret rerum necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus

An. mundi 3926. *Ante Christum nat.* 38.

a *Herodes circa Hierosolymorum mœnia, se bono publico & ad salutẽ vrbis venisse, clarigare iubet.*

b *Antigonum Herodi, quòd non ex stirpe Regia prognatus, sed semi-Iudæus sit, exprobrat.*

c *Herodis copias hostes à mœnibus arcent.*

d *Silo quidam qui Hierosolyma discedẽdi ansam arriperẽt subornat.*

e *Herodes cibaria exercitui procurat.*

An. mundi 3927. Ante Christum nat. 37.

imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem cõportarent, & vt in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperẽt, qui sicut iussi sunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessísque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis constabãt, adiunctísque mixti generis cõductitiis & equitatu modico, Hierichuntẽ petiit: offendénsque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani verò inuadentes vrbẽ diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus precioſissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & [a] Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæã, & Samariam, Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddã acciperet, captans Antonij gratiã, atque ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi verò otiari non libuit. sed misso in Idumæam Ioſepho fratre cũ. M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatísq; aliis quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædã loca ab Antigono insessa præsidiis. cúmque Sephorim cœlo ningẽte peruenisset. Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde [b] in latrones quosdã spelũcarũ recessus habitantes equitũ alam immisit, cũ peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis.

a Romanus exercitus hybernatum dimissus.

b Latrones.

maleficiis, aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadragesimo deinde die ipse venit cum toto exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in sinistro aciei cornu laborari cœptum est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam vincentes coegit terga vertere, suos verò fugientes gradum sistere. nec [a] hoc contentus profligatos & palantes vsque Iordanem persecutus est. atque ita vniuersam Galilæam in partes suas traduxit, præter eos qui erãt in speluncarum receptaculis, numeratisque vtritim 150. drachmis, & portione centurionibus, suos in hyberna dimisit. Interea Silo ad eum venit cũ suis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo [b] nolente eos post vnum mensem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miserat, qui iuberent eos sublatis omnibus rebus ad vrbem necessariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Phæroræ fratrum minimo commeatuum curam commisit, iusso instaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam necessariarum rerum abundãtiam præbuit, & castellum illud prius desertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria verò Ventidius Silonem accersens contra Parthos, iussit primùm Herodi nouare operã, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At [d] ille Silone ad eum misso, ipse cõtrà latrones in speluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ speluncæ sitæ in præruptis montibus, angustis tramitibus accessibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cũ totis habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in hunc vsum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis, eo quòd

An. mundi 3927. *Ante Christum nat.* 37.

a *Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæã in suas partes traducit.*

b *Antigonus Romanum exercitũ alere recusat.*

c *Ventidius Silonem cõtra Parthos accersit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes cõtra latrones in speluncis degẽtes militem duxit.*

e *Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

nec infernè propter aſperitatem montis aſcendere daretur, nec ſupernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus haſtas falcatas geſtantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demiſſio periculoſa erat propter immenſam altitudinẽ: & in ſpeluncis non deerant victui neceſſaria. vt verò demiſſæ ſunt arcæ ad earum oſtia, & nemo præ metu audebat progredi: quidã ſcutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehenſa catena qua arca ſuſtinebatur, demiſit ſe intra fauces moræ impatiẽs, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde reſiſtere conatus falcata haſta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demũ in arcam ſe recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & ſalutis deſperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniẽs, multíque, Rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerũt. Sequenti vero luce eodem vſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeũdo & pugnando in foribus, & ſubiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehenſus intus cum vxore ac ſeptem filiis, rogatus ab eis vt ſe fugere hoſtem permitteret, ſtans ante oſtiũ primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, poſtremò ſeipſum ſuperiecit, mortem ſeruituti præferens. primò tamen in obſcuritatem Herodis multa fecit conuicia, licet Rex è ſpecula quadam dextram porrigeret, & pollicereturveniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ ſunt. Rex autem Ptolemæo præpoſito ei regioni

a Senex quidam vxorẽ ſuam cum ſeptẽ liberis iugulat, poſtremò ſeipſum quoque precipitat.

in

in a Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cũ Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non benè cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilææ turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia. totum eum tractum rapinis infestantes, & excursionibus. Herodes b autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublatis rerũ nouarũ autoribus ciuitates centum talentis mulctauit. Intea c cæso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus. Iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed perfunditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem erasse intelligens, in Emauntem vrbẽ se recepit, & d in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam e decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonũ. Machæra verò cõsecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellũ contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæræ multũ roganti, re-

An. mundi 3927. Ante Chri. nat. 37.

a *Herodes cum Antigono rẽ decernere in Samariam proficiscitur.*

b *Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit.*

c *Ventidius cæso in pugna Pacaro Parthes profligat.*

d *Machæra multos Iudæos interfecit.*

e *Herodes Antonium adire Machæram aduersaturus eo gitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit.*

An. mundi 3927. *Ante Christum natum* 37.

lecto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, néve cum Machæra contenderet. Ipse verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, nõ audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autẽ altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cúmque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus qui cùm primos sibi occurrentes in fugã vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostẽ repulit, & excitatis suorum animis pugnã redintegrauit, reuertẽtibus qui paulò antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ nõ paucas gerebant sarcinas, simúlq. mancipiis, cœptũ iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo cãpi saltu insidiantes in illos coorirentur, hos quoque cum valida suorum manu aggressus in fugã compulit: multísque ex eorũ numero cæsis securũ sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eũ & protectorem suũ appellabant. Postquã autẽ propè Samosatã ventum est exercitum instructũ & ornatũ ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter abducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gauisus eius aduentu, & cognitis

a Herodes ad Antoniũ Samosatam oppugnantẽ properat, in itinere multos barbaros trucidat.

b Herodes ab Antonio & exercitu honorificè excipitur.

cognitis quę obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, in summóque honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho [a] autem paulò post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatóque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim [b] absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinque cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorũ difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum. quo [c] facto Galilæi à suis præfectis deficiẽtes, factionẽ Herodis in locũ demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra [d] autem Girtham castellum muniebat. Regi [e] verò apud Daphnem Antiochiæ suburbiũ fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum mõtem peruenit, assumptis octingentis eiús loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidẽ petiit: vnde [f] noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur, cui occurrentes ho-

An. mundi 3928. *Ante Christum nat.* 36.

a *Sosio Antiochus Prouinciam cum exercitu tradit, ipséq. in Ægyptum proficiscitur.*

b *Iosephus Herodis frater ab Antigono cæsus.*

c *Galilæi ab Herode deficiunt.*

d *Girtham Macharam munit.*

e *Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur.*

f *Herodes cũ Galilæis pugnat, eósq; victos, in castellum compellit.*

An. mundi 3928. Ante Christum nat. 36.

stes, prælio victi compulsi sunt in castellis. vnde exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est. infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellũ tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem volens vlcisci fratris interitum, quò postquam venit honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuiũ: peractáq; cœna dimissis conuiuis, recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res regis à Deo nõ negligi. Triclinium[a] enim illud in quo cœnatũ fuerat, iã vacuũ sine cuiusquam noxa concidit, quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cùm hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmque velites procursando iaculis & saxis feriebant regios: adeò [b] vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò [c] Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præsidiariorum circiter 2000. in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine, & cõfluentibus ad se multis Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem prę audacia venire ad pugnam collatis cum eo signis vicit egregiè, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in vicum fugientibus. Repletis[d] autem ędibus milite, & quibusdã in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõstipata militibus, hos igitur saxis superne

a *Triclinium in quo Herodes cum conuiuis cœnatus fuerat, vacuum sine cuiusq. noxa concidit.*

b *Herodes ab hostibus vulneratur.*

c *Antigonus Pappum ducem Samariam misit.*

d *Pugna in ędibus.*

pernè impetētes aceruatim cōficiebāt: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facinus maximè fregit hostiū audaciā, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repentè valida tempestas interuenisset, Regij victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iā enim Antigonus de fuga diſpiciebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi [a] maximum discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostiū armati, quos metus eò compulerat, dúmq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti verò [b] die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto [c] inde exercitu venit Hierosolyma, & castra propè vrbem metatus est, anno tertio postquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante tēplū fixit tēctoria, volens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi, & tribus aggeribus ei loca circūdatis, turres erexit adiutus operariorū multitudine: & cæsa circūquaq; materie, præpositísque huic operi viris idoneis, durante [d] etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

An. mundi 3929. Ante Christum natum 36.

a *Herodes in cubiculo solus multos armatos filiorum illapsos euadit.*

b *Herodes Pappi caput Pherorae fratri mittit.*

c *Herodes Hierosolyma oppugnat.*

d *Herodes ducturus Alexandri filiā Samariam proficiscitur.*

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

CAP. XXVIII.

PEractis[a] verò nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmissisq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tã pedites quàm equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrẽ accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium & Herodes pro seipso bellũ gerens, vt deiecto Antigono hoste popul. Ro. ipse pro eo ex senatusconsulto regnũ acciperet. Intus autẽ certatim resistebãt Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactãtes, & fausta populo ominantes, non deserturũ Deũ suos in periculo: diceptísque extra vrbẽ tam hominũ quàm equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui[b] rei Herodes ita prospexit, vt cõtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abũdarent in exercitu. adhæc operarum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatũ relinquebant. at[c] obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes variis artibus. excurrẽtes enim crebro, modò incepta, modò iam perfecta opera incendebant, & conferentes pugnã cum Romanis nihilo erant

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Aliàs 27.

[a] *Sosium & Herodes ingentes copias, contra Hierosolyma ducunt.*

[b] *Herodes annona prospicit.*

[c] *Iudæi obsessi intrepidè repugnãt*

lo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum pro diſſecto machinis muro intus recentem exſtruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquā ſub terra manus conſererent. vtentéſque deſperatione pro fortitudine ad extremū perdurabant, ídq. obſeſſi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia, nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem [a] euaſerunt in mœnia primùm lectiſſimi viginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die quadrageſima, ſecūdus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonū incendiſſe calumniabatur, volens in eum concitare inuidiā populi. Capta [b] verò exteriore tēpli parte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & ſuperiorem vrbem refugerunt: timentéſque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum ſinerentur introducere. Rex verò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatione ceſſuros. Vt verò ſpem ſuam fruſtratā vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus [c] vrbem expugnauit: móxque omnia repleta ſunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduerſam factionem exſtirpare funditus: erátq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuēte ſupplices. nō ætati vlli parcebatur, nō ſexui, ne imbelli quidem & quamuis obſtāte Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manib. ſed veluti furore perciti ſæuiebāt nullo ætatis diſcrimine. Antigonus [d] queque neq. veteris neq. recentis ſuæ fortunæ ratione habita deſcendit è turri, ſeſéque ad geſaris

Ann. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

a *Templi pars exterior & ima vrbs capta.*

b *Iudæi ad interiora templi, & ſuperiorem vrbem refugiunt.*

c *Hieroſolyma expugnata.*

d *Antigonus Soſio ſe dedit.*

An. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

nua procidit,& ille nihil miseratus mutatam eius fortunã, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterùm [a] Herodes deuictis hostibus,non minus negocij habuit in compescẽdis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus alios minis,nonnullos & armis reprimebat,molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas nõ est,veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans,solitudinis ne se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguúmque dicens sibi videri tantæ ciuiũ cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo [b] verò referente pro expugnatione vrbis direptionem meritò permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis.atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione,promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio verò etiã regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederẽt. Ea [c] clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiuniũ, tanquã recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Põpeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem confectata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonũ vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud senatũ iure secũ contende-

a *Herodes in compescẽdis alien. genarum auxilia multum negocij habet.*

b *Direptio vrbis impedita.*

c *Quando Hierosolyma expugnata.*

tenderet, docens se regio natum sanguine. Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensũ Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filiis eius insontibus regnum debeatur: hæc * inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tũ demum Herodes metu liberatus est. atque Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit & celebrata propter continuatum in ea gẽte honorem Sacerdotij, facinoráque maiorum egregia: quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verùm hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque [b] hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

a *Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.*

b *Assamonæi Principatus & Pontificatus finis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XV.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Expugnatũ à Sosio & Herode Hierosolymũ. Antigonus ab Antonio securi percutitur. Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians partem eorum ab Antonio impetrauit.*

An. mundi 3930. Ante Chri. nat. 34.

V. Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.
VI. Herodes bellum Areta infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.
VII. De terræ motu qui Iudæam concussit.
VIII. Herodis concio ad exercitum.
IX. Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.
X. Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.
XI. Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.
XII. De fame quæ in Iudæam terram incubuit.
XIII. Cæsarea conditur.
XIIII. Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

Expugnatis à Sosio & Herodes Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius coborte interimit.

CAPVT I.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum [a] vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat. eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat suppliciis. in [b] præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderẽtur Hierosolyma hi consulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámq. ob rem gratiam illis habuit. Pollio verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæteríque iudicibus præ-

[a] *Herodes fautores promouet inimicos tollit.*
[b] *Pharisæi in honore habiti.*
[c] *Pollio Herodis tyrannidem prædicit.*

prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euẽtu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum cõgessit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiúsq. amicis donauit. Interfecit[a] etiã quadraginta quinq. primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebãt propter tẽpus anni sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterũ Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctũ seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eũ securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribẽs. Antonius [b] Antigonũ Iudæam perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorúmq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodẽ pro illo Regẽ constitutum admitterẽt. nam ne tormentis quidem adigi poterãt, vt appellatione Regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc [c] Strabo. Hyrcanus [d] autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzaphares & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

a *Cades factionis Antigoniana.*

b *Antigonus securi percutitur.*

c *Strabo de Antigono.* Hedio & Rufinus Cap. 2.

d *Hyrcanus cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur,*

An. mundi 3930. Ante Obri. nat. 34.

fuit,& fratrem Herodis Phaſaelum, captiuos abduxerant: quorum Phaſaelus non ferens captiuitatis dedecus,& turpi vitæ honeſtam mortem præferens,ſeipſe interfecit, ſicut ſupra diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem reuerſus eſt.

CAP. II.

a Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur.

HYrcanum [a]autē ad ſe perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatē generis comiter habuit, & vinculis ſolutū permiſit Babylone degere,vbi magna erat Iudæorū frequētia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorē habebant,nec hi ſolùm, ſed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat:ita vt nō admodum præſentis fortunæ pœniteret hominem. Sed [b]poſtquam reſciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas ſe ſpes tranſtulit,natura ſuorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem ſeruaſſet in iudicio. Cœpit igitur de profectione conſultare cum Iudæis, & officij cauſa inuiſere illum ſolitis:qui tamen,vt maneret,ei ſuadebant,commemorantes obſequia ſua & honores, quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontificiſsimo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere poſſe, propter corpus mutilatū ab Antigono. nec Reges ſolere meminiſſe accepti in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna ſint mutabiles:nec tamen his monitis Hyrcano potuerūt eximere patriæ deſiderium.Herodes quoque ei ſcripſit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos ne ſibi inuiderent communem cum genero futuram poteſtatem. nunc enim adeſſe tempus referendæ ſuo quondam & altori & ſeruatori gratiæſimúlq; etiam ad ipſum Phraatem legatum

b Hyrcanus patria amans gratiā ab Herode expectat.

c Samaralla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.

tum misit Satamallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suã redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè a diutum viatico cum excepisset, [a] summo honore habuit: primúmq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patrémq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis [b] Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox [c] igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alterã Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinẽ, nec minus Mariammen Regiam coniugem felicémq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad

Ann. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

a *Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.*

b *Ananelo Herodes dat summũ sacerdotiũ.*

c *Alexandra per Cleopatram filio Pontificatũ ab Antonio petit.*

An. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antonium in amorē pellicere. qui indecorum ratus puellam Herodi nuptam accersere, atq; etiam Cleopatræ suspitiones vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non[a] putauit tutum Aristobulum ipso flore ætatis, videlicet decimumsextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ac libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiam. Rescripsit[b] igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescēs, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, ludq; s nouationem rerum sub alio Rege sperantibus hoc pacto cum satisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adolescentem & Alexandram spernere, vxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicentéq; ipsi quoq; id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato[c] igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram iniectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatrā id agere vt ope Antonij ad se regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quòd & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis, se tamē præteritorum libenter obliuisci, nec desinere

a *Antonius ab Herode Aristobulū petit.*

b *Causa non missi Aristobuli.*

c *Herodes in Alexandram, vt clam regno suo insidiatam increpat.*

pietas

pietatem erga eam cæteráſque neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra[a] vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negans ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, ſatiſque ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem fili, futurámque poſthac Regi obſequentiſſimam: veniámque præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceſſitudinis propter indignitatẽ rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mundi 3930. Ante Chriſtum nat. 34.

a *Alexandra ſeſe excuſat, & Herodi reconciliatur, dũ Pontificatũ filio promittit.*

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

CAP. III.

TVm [b]Rex confeſtim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum

b *Ananelo Herodes Pontificatũ abrogat.*

Hedio & Ruffinus cap. 3.

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

adeptus regnum cum autoritate sua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quò familiam suã componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus [a], primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorem in tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſſit [b] igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere: ad hæc obſeruabatur aſſiduè, ita vt nihil Regem lateret. ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabãt ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſſimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm iam amiſſa licentia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore vitam degere. miſit igitur ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarũ ſtatũ deplorans, & rogans, vt opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſſit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad ſe confugere. quod conſilium placuit, móxq; tale quiddam comminiſcitur. Paratis [c] duabus ſandapilis in has ſe & filiũ incluſit, iuſſit famulis conſciis, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum ſtabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicũ mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus

[a] *Pontificatum tribus abrogatus.*

[b] *Alexandra Herodi ſuſpecta obſeruatur.*

[c] *Alexandra Ægyptum fugere cogitans, à ſeruo prodit ur.*

inimi-

inimicus Herodis erat, ſuſpectus quaſi ſocius inſidiarum, quibus Antipater veneno ſublatus eſt, arripuit occaſionem conciliandæ ſibi per hoc indicium regiæ benevolentiæ: & ad eum inſidias Alexandræ detulit. at ille paſſus eam tentare negotium, in ipſa fuga deprehenſam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non auſus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non ceſſaturam Cleopatrã, odij tali anſa præbita. quare ſimulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. ſtatuit [a] tamen modis omnibus adoleſcentem tollere. ſed interponenda erat mora, quo magis laterent inſidiæ. Iámque inſtabat Scenopegia, feſtum apud nos cum primis celebre, cuius ſolennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data eſt occaſio per inuidiam, quò magis acceleraret, quod ſemel ſtatuerat. Poſtquam enim adoleſcens annum tum egreſſus decimumſeptimum, ſactis iuxta legem operaturus ad altare aſcendit ornatu pontificali, ceremoniáſque decenter tractabat ipſe eximia forma & ſtatura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præ ſe ferens, conuertit in ſe multitudinis oculos ſimul & ſtudia, reputantis ſecum etiam aui Ariſtobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim ſe aperiebant, confuſi nimio gaudio, nec continentes fauſtas voces ac comprecationes, licentius quàm ſub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adoleſcente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta feſtiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adoleſcente, oſtendebat ſe paratum in eius

Ann. mundi 3931. *Ante Chriſtum nat.* 33.

[a] *Ariſtobulo Herodes inſidiatur.*

An. mundi 3931. *Ante Christum nat.* 33.

gratiam iuueniliter colludere: cúmq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primùm spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescés quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quàm omninò aqua præfocatus sit. Hic [2] fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic [b] casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repentè rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis, tota támq; vrbe rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatẽ deflente tanquã propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quã etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendã sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quòd data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas, quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At [c] Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solũ fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis & pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimum hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterùm

a *Aristobulum Herodis ductu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatum redit.*

b *Luctus ob mortem Aristobuli.*

c *Animus Herodis hypocriticus.*

quod

quod ad magnificentissimum funeris apparatū attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis cò aromatibus & aliis rebus prècioſissimis, quò maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium. *An. mundi* 3932. *Ante Christum nat.* 32.

Cleopatra Iudaeorum & Arabum regnū inhians partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

CAP. IIII.

ALexandra[a] tamē nullo modo emolliri potuit, sed in dies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatrę indicat, simúlq; filij sui miserabilem interitū. Illa verò iamdudū adiuuandi eā cupida & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec[b] vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorē, vt etiamsi post ipsius mortem

a *Alexādra Cleopatra Herodu insidias, & filij miserabilem interitū, indicat.*

b *Herodes ad Antoniū profecturus Iosepho, cui regnum interim commendarat, coniugū necem mādat.*

Anno mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebátque totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antoniũm. Porrò Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eò prouectus est, vt mãdatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neque sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea[a] per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primùm si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen si in Antonij conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid deberur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione, literæ ab Herode superuenerũt rumori contra-

[a] *Rumor vanus de Herodis morte sparsus.*

contrariæ. quamprimùm [a] enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio, negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidē futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si nō multùm se misceret alienis imperiis. Hęc significabant Herodis literæ, reliquúmque honorem quo se dignaretur Antonius ad conseſſum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quò regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quęrebat illum perdere. Sed quia iustū se pręberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturúmque breui constabilito tàm regno quàm amicitia. nec relictā Cleopatræ cupiditati vllā spem, quādo Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei cōcessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas cōfugiendi ad Romanos euanuit. non tamē latuit id consilium, sed quamprimùm deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit. nec [b] hoc contenta Salome etiam maritū suū criminata est, Mariammes consuetudiné obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, ſuum perturbatus est. nō ſemel

An. mundi 3932. Ante Christum natum 32.

a *Antonius Herodes muneribus placat, & amicum res suas saluas esse scribit.*

b *Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur.*

Ann. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 32.

zelotypiæ stimulos, ægrè tamen se cõtinens ne à recta ratione transuersum raperetur, insanis affectibus seorsum Mariãmen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa [a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionẽ adducente, Rex paulatim assentiendo placari sibi sinebat, victus amore vxorio, ita vt postremò veniã peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus, agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in cõplexus mutuos cùm tamen nondũ vxori amoris sui fidem faceret. tantó magis conaretur id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mãdare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eã è complexu dimisit: vociferabatúrq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinẽ. atq; ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen [b] Iosephum ne in conspectũ quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

a *Mariamne apud Herodem sese excusat, eiq; reconciliatur.*

b *Iosephum Herodes interficit, & Alexandrã in carcerem cõiici iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, [c] Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multúmq; apud eum poterat irretitũ suis amoribus. cúmq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primò [d] fratrẽ, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

c *Cleopatra Regina alieni appetens.*

d *Cleopatra fratrem & sororem interficit.*

Arsinoen

Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianæ supplicē interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; spes affulgeret, neq; templum neq; sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátq; sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quā obrē & Antonium cōtinuò solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionē suā faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis, flagitabat etiā ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt nō illecebris solùm, sed etiā veneficiis eius captus videretur: puduit tamē eū tā insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libēter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omniū nequissimus, partes de vtriusq; regione ablatas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsq; Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Au. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 37.

a *Lysaniam Cleopatra interficit.*

Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.

CAP. V.

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur. obitérq; adita Apamia & Damasco, etiā Iudæam ei libuit in-

b *Cleopatra Antonium partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.*

An. mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

uisere: vbi [a] excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamum fert, quod vnguentorũ longè precioſiſſimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hęc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nõnihil: quamuis veriſimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autẽ iam antè ei parum amicus, quòd noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tũ verò etiam abhorrens tam proſtratã impudentiam: & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde [c] cũ amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic enim multis moleſtiis leuari poſſe eos quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterũ futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatem delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignũ cenſentes hominem in magnis verſantem negociis, tu manifeſtum ſe periculum coniicere, & obſecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quòd per vim atq; inſidias amiſiſſe eã videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationẽ, quando mulier ſit omniũ eius ætatis longè honoratiſſima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, coniunctũ ſit cũ Antonij iniuria. vnde facilè appareret quàm magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia Regis ipſius, cũ nihil veteres recuſata illius illicita poſtulatione, res pro præſenti ſtatu rectè diſponerẽ.

[a] *Cleopatra ad Antoniũ peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

[b] *Mulier intemperans & libidini dedita.*

[c] *Cleopatrã Herodes interficere conatus, quod eius amici impedirent.*

sponere. his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille [a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterùm [b] Antonius subiugata Armenia Artabazen Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid pretiosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

An. mundi 3934. *Ante Christum nat.* 30.

a *Cleopatrã Antonius versus Ægyptum deducit.*

b *Antonius Armeniæ regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

CAP. VI.

QVam eius iniquitatẽ & iuris cõtemptum, nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cũm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio, Herodes [c] verò multorũ iã annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habẽdo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negãs sibi opus esse: verùm quia tam ex ipso

c *Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilia pollicetur.*

An. mundi 3934. *Ante Christum nat.* 30.

quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellũ vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atterereẽtur cladibus. igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitũ, cum [a] quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Dioſpolim petens quò occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post [b] acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximã exercitus sui partẽ. cúmq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recẽs memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerãt. cùm igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quę res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt nõ posse ferri eorum audaciam maiore ex parte in fugam versi sunt: actúmq; de eis fuisset, ni Anthenio Herodem inuasisset eiúsq; exercitũ. Hic [c] Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suã putantes ex improuiso adortus magnam stragẽ edebat. Nã Iudæi viribus in profestos hostes absumptis, tum verè etiam ob victoriam dissolutiores,

a *Herodes ad bellum Arabicum incitatur.*

b *Pugna & victoria Herodis.*

c *Cleopatra dux fundit Herodem.*

solutiores, facilè hosti cedebant, multáq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarij. His [a] igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iã fugientes. Nec vna erat exitij facies, paucíq; in castra euaserunt. Rex verò videns eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inspe rato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitiis præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

a *Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidãt & castra capiunt.*

De terræ motu qui Iudæam concussit.

CAP. VII.

QVo tempore dum maximè apud Actiũ Antonius confligitatur cũ Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa [b] terra quali nunquã antè motu cõcussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum, quin & hominum oppressa sunt ruinis ęd̃ium circiter decem millia, militaris tamẽ multitudo nihil detrimẽti accepit, vtpote sub dío agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iã superessent aduersarij. Legatos [c] itaque gentis, qui rebus afflictis

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

b *Terræmotus in Iudæa qui circiter decem millia hominũ opprimit.*

c *Arabes Iudæorum legatos necant.*

Ann. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

pacẽm petituri venerant, comprehenſos necauerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad hoſtilem exercitum. at illi non auſi aduẽtum eorum præſtolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempubl. negligere, nec multum à deſperatione abeſſe videbantur. quos [a] ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in ſe erat conando animum illis addere. cúmque generoſiores quoſdam in meliorem ſpem reſtituiſſet. tum demum auſus eſt etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis conſolatus ſimul & cohortatus eſt.

[a] *Iudæos propter dãnũ paſſum mœſtos, Herodes conſolatur.*

Herodis concio ad exercitum.

CAP. VIII.

[b] NOn ignoramus viri fortiſſimi, multa hoc tempore noſtros conatus emorata infortunia, quibús quãtumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellũ eſt pro foribus, & quæ hactenus acciderũt, talia ſunt, vt veſtra virtute poſſint corrigi, cohortandi mihi eſtis, & monendi quo pacto retinere poſſitis priſtinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declarabóque nos id iuſtiſſimis de cauſis gerere. coactos inimicorũ iniuriis, id quod vel præcipuè debet acuere veſtram fortitudinem. deinde oſtendã, nec hæc, quæ nos contriſtant, eſſe tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis ſupereſſe ſpem victoriæ. ac primùm de eo diſſeram quòd prius propoſui, vóſq; ipſos teſtes eorum quæ dicturus ſum faciam. Noſtis [c] enim ipſi Arabum iniuſtitiam, & quàm ſint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominũ impiũ ac barbarum: ſed nos præcipuè ſemper infeſtauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis iniuriis nos laceſſentes. Et tamen

[b] *Herodes conſolatur & cohortatur milites.*

[c] *Cauſa belli contra Arabas.*

ne alia

ne alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio: & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquã precibus illa euicit, vt de vtraque regione portiones quædam ei decideretur. in his quoque diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis muneribus ſecuritatẽ ambobus acquiſiui meo vnius ſumptu dũ ducenta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo. pro reditibus eius ipſius terræ quam iſti olim noſtrã occupant, atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam vllam agrorum partẽ decidere, certè in Arabum gratiam qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multò iniquius eſt eos, qui negare non poſſint ſuam libertatem noſtrũ eſſe beneficium, & ob eã rem gratias nobis egerũt, fraudare nõ debetis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos locum habeat neceſſe eſt. at nõ inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cũ lucro coniunctum, & iniuriam impunitam eſſe debere quæ lucri gratia committitur. Dubiúmne igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult, iubéreque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, maximè in bello non ſolum iuſto, verùm etiam neceſſario: quod enim confeſſione omniũ tàm græcorum quàm barbarorum eſt crudeliſſimũ, hos cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci [a] caduceatores ſacros atque inuiolabiles eſſe volũt, & noſtri honeſtiſſima ſãctiſſimáq.

An. mundi 3915. Ante Chriſtum nat. 29.

[a] *Legati inuiolabiles.*

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

legis præcepta per angelos, hoc eſt, nuncios à Deo acceperunt, hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hoſtes hoſtibus conciliare poteſt. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere, aut quæ illis poſt hoc facinus expectanda vel in bello proſperitas, vel in reliqua vita felicitas: ego ſanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidē & fas penè nos eſt, ſed penes illos vires & maiores copiæ, verùm iſthæc oratio indigna eſt noſtris hominibus, cum [a] quibus enim iuſtitia eſt, cum illis etiam Deus, vbi autem Deus eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiam per ſe vires noſtras expendamus. Prima pugna vicimus, in ſecunda primo congreſſu eos profligauimus non ferentes noſtram impreſſionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello ſed ex inſidiis aggreſſus eſt, verùm hæc fortitudo eorum dicenda eſt, an inſidiæ potius & ſecunda iniquitas. Cur igitur nobis minus ſit animi, quibus oportebat eſſe plus ſpei? aut cur nobis timendi ſint, qui quoties abſque dolo certandum eſt ſemper ſuccumbunt, quando verò vincere videntur per iniuſtitiam hoc faciũt? Quid quòd etiam ſi fortes quis eos exiſtimet, hoc ipſo magis ad virtutem excitari debet? non eſt enim generoſi laus infirmiſſimum quemque aggredi, ſed poſſe etiam fortes deuincere. Quòd ſi quem domeſticæ clades terrent, & terræ motus proximus, primũ cogitet hoc ipſum eſſe quod Arabas decipit: putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem cauſa ſit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni ſibi ſint conſcij, ſed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis

[a] *Cum quibus Iuſtitia, cum illis etiam Deus eſt.*

& nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cũ non ita ferocientibus pugnabimus. nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factũ est, mirum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidentet declarauit. Nonnullis enim per totã regionẽ terræmotu oppressis, vestrûm qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militassetis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrûm desideraretis. Hæc cogitãtes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tẽpore, persequimini iusto bello gẽtem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est. semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, properè [a] duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatúsque castra nõ procul hostibus decreuit castellum inter vtrosque sitũ occupare, commodum sibi id ratus, siue pugnandũ esset, siue castra in tutiorẽ locum transferenda. cúmque idem esset Arabum quoque consiliũ, circa eũ locum certamẽ contractum est. ac primum telis velitati eminus, deinde manus conserunt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum monumentum ad benè sperandum fuit, vt quia hostes certamẽ detrectabant, ausi sint vallem eorũ diuellere ipsa castra expugnaturi, atq; ita coacti processerunt, non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad

An. mundi 3935. *Ante Chri.* nat. 29.

[a] *Arabes ab Herode desiũt.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

pugnam afferentes: conſeruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia neceſſe erat laceſſenti hoſti reſiſtere. poſt diutinũ igitur cõflictum non paucis vtrinque cæſis, tandem Arabes in fugam verſi ſunt. Tanta autẽ ſtrages impulſis ſemel edebatur, vt non ſolum hoſtiũ gladiis conficerentur, ſed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij ſuis ipſorum telis ſe inuerent. itaque quinq; millia deſiderata ſunt, cætera turba refugit quidẽ intra caſtra, ſed nulla certæ ſalutis ſpe, non tã cõmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cũ fugientibus irrũpere, obſidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obſeſſis intercludendo. In [b] hac rerũ difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miſerũt, primùm pacem petentes, deinde quia ſitis vrgebat præſenti neceſſitati remedium. At ille nõ legatos, non pecuniã pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixè cupiẽs facinorum in ſuos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti ſiti inter alia mala prægrauante, progreſſi præbuerunt ſe vinciendos & in captiuitatem abigendos, vt intra quintam diem capti ſint ad quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hoſtem aggredi, vel certã cladem malẽtes quàm ita paulatim ignominioſè opprimi. Quæ ſententia poſtquã placuit. erupuerunt è caſtris, ſed parum idonei ad prælium, fractis tã viribus, quàm animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter ſeptem millia ceciderunt. domitáque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem ſuo malo bellatorem egregium experti ſunt, clientelam ſe dederũt.

a *Arabes ſibi compulſi, ab Herode pacem petunt.*

Herodes

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Ann. mundi 3935. Ante Christum natum 29.

CAP. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domũ requeritur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dũ maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimẽ adiit, Antonio [a] apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actũ de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam, quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clam gauderent, pollicétes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi [b] Herodes vidēs præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tẽpore nullis se admiscuit negociis omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verùm [c] Alexãdra ambitiosa fœmina, & mutationis spẽ modestè ferre nescíens, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret. séque speratæ fortunę seruaret, cõsuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenẽti scriberet, peterétq; ab eo tutelã & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

a *Herodes Antonio deuicto subtrahit.*

b *Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.*

c *Alexãdra Hyrcanum patrem solicitat, & vt à Malicho tutelã peteret, monet.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

victus importunitate mulieris, interdiu noctúque eandem cantilenam de futurorum spe, déque Herodis insidiis occinétis, ad Arabē literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptū erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus [a] per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ, & exosum ei Herodē non vna de causa videbatur verisimile. nā Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerāt. nihilo tamē magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primùm gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedu'ò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos, missurúmque instructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati ejus obsecuturum per omnia. Postquàm autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis, quo inficiante, prolatis in cōsistorio literis, occidi [b] eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimē, sed quasi Regi insidiatū, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam cōuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset, respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil

a *Trecenta stadia, nouē milliaria Germanica.*

b *Hyrcanū Herodes occidi imperat.*

hil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cúmq; respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, móxque hominem duci iussisse. Insontem [a] autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tũ quidẽ cum ipse principatu potiretur: sed tũ quoq; plerunque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagèsimũ annum excesserat, sciebátq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, teliciisque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in patriã postliminio rédiit, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eũ molitũ facinus à sua natura alienissimũ, confictáq; videntur hæc ab Herode omnia. Hic [b] finis fuit Hyrcani post variam fortunã, qua tota vita circumactus est. nã viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouẽ annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm in regnũ successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus, receptísque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquantò post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maximè miserabile, vt modò diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus, & perpetua modestia, impetumq; maxima ex parte per

Anno mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

a *Hyrcanus insons perit.*

b *Hyrcani vita.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes proiecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum [a]Herodes Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mãdata regni cura Pheroræ suo fratri & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitque fratrem vt si quid sibi accidisset durius, habenas regni retinere. Mariammen verò vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere nõ poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit. commissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis. & tunc honoris causa his mulieribus Regijs adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnúmq; pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

[a] *Herodis ad Cæsarem properantis mandata.*

[b] *Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata praedicat, similia in eũ collaturus, si in amicitiam eum recipe-ret.*

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

CAP. X.

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantũ diademate & de cætero paratu regio nihil mutauit: admissúsque ad colloquium, rum maximè ostendit animi sui magnitudinẽ, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus; neq; preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur [b] enim apud Cæsarem & amicitiam

tiam sibi interceſſiſſe maximam cum Antonio, & totis viribus ſe conatum, vt penes illū eſſet rerum imperium: non armis quidem cōiunctis quòd tum detineretur bello Arabico, ſed miſſo ad illum frumento ſimul atque pecuniis, nec tamen ſe hac parte ſibiipſi ſatisfeciſſe, profeſſum enim & amicum pro bene de ſe merito nō opus ſoluiſſe, ſed caput etiam & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè hanc laudem ſuam eſſe quòd ne poſt Actiacam quidem cladem illum deſeruerit, neq; fortunā iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit, quo tempore ſi non auxilio, at conſilio à ſe adiutum hominem, commonſtrando quo vno modo ſeruari poſſet nec omnino in ordinem redigi, videlicet ſi Cleopatram interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes ſuccedere, atq; ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam conſilium meum aſpernatus eſt: atque hoc pacto tibi magis quàm ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoque ſtudium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore proſecutus ſim. quod ſi amoto perſonarum reſpectu, hoc tantum in diſquiſitionem vocas, qualis ſim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem ſuam merebitur. His verbis cum magnam generoſitatem præ ſe ferret, non mediocriter allexit Cæſarem, virum liberalem ac magnificum: vt occaſione dicēdæ cauſæ paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare [a] diademate reſtituto hortatus eū, vt non minus ſuā quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in ſummo honore habuit, addens ſcripſiſſe Capidiū, quàm apud

An. mundi 3935. *Ante Chriſtum natum* 29.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Cæſar Herodi Principatum confirmat.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo [a] vbi præter spem acceptum se viderit Cæsari, & ope eius denuò cõfirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eũ in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi cõciliauit, & animi declarauit magnitudinẽ. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui cõtrà expectauerãt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui [b] postquam venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam: quo factũ est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractánsq; tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est. nõ vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum [c] quidem Cæsarem talentis Dccc. donauit: adeóq; satisfactũ est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptæque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursúmq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorũ primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

a *Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deduxit.*

b *Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.*

c *Cæsarem Herodes* 800. *talentis donat.*

Herode

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 39.

CAP. XI.

SEd cùm primùm in regnum reuersus est perturbatam familiã inuenit, infensáq. [a] sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. ratæ enim. id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum cõclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod idei bonum esset atque commodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnib. modis demereri conaretur custodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto. deinde munusculis ac blãditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò [b] effutiit omnia mãdata Regia, præsertim quòd non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eã ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculũ, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatẽ, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire cõtingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mãdatis discessit. Mariãme [c] verò iniquissimo animo tulit noua sibi sẽper alia ex aliis ab Herode nasci pericula, votáque faciebat, ne ille vnquã saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilẽ. id quod postea nec dissimulauit, apertè fac-

a *Mariamme & Alexandra Herodi infensæ.*

b *Sohemus mandata Regia effutit.*

c *Herodes à Mariamme vxore non blandè excepta.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

sa quid se vereret. Ille enim cũ præter spẽ magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt pat erat, vxori lætum de hac re attulit nunciũ: eámque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò narrante eo suos successus, suásq. déq ferre videbatur, nec bellè suũ affectũ occultabat: sed vt erat ingenuis miniméq. fucatis moribus ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narratic néque eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm maiestatis signis turbaretur. angebatur [a] enim videns inexpectatã & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valẽs, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur, adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm sæpè cuperet punire mulieris superbiã, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus [b] curis æstuantẽ & sic erga Mariammẽ affectum, vt vidêre soror eius & mater opportunissimũ tẽpus se nactas putauerũt: móxque assiduis calũniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotyp.ã: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamẽ in dies erga eam afficiebatur. magísq. ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorẽ vertit in odium. Ac fortassé iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset extinctis [c] Antonio & Cleopatra, Cæsarẽ Ægypto potiri: cui obuiam properãs familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariamme commẽdauit

a *Herodes inexpectatã & apertam vxoris auersationem videns, contristatur.*

b *Herodis mater ac soror Mariammen calumniis infestãtur.*

c *Antonius & Cleopatra extinguũtur.*

dauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

Cæterùm Heodes in Ægypto cum Cæsare [a] congressus. liberius iam cum illo egit, amicitia fretus, & [b] magnis ab eo beneficiis ornatus est, quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partē reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit [c] etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorē accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quòd ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur feliciſſimus. Flagrabat enim legitimo cōiugis Mariammes amore quam qui ardentiſſimē, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea [d] fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumelioſius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & sorori eius & matri exprobare humilitatem generis, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum: tādem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accessit, hæc autem introgressa quidem

a *Cæsar Ægypto potitur.*

b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Ruffinus cap. 11.

c *Cæsar Herodis ditionē ampliorem reddit.*

d *Mariamme morosa fœmina.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferēdis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale-nā id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cùm ille perturbaretur, ait pharmacū quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret, ideóque id renūciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iā antè satis cōmotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respōdit. hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquēte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc prodituru, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos intercessisset. móxq. [a] Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere, aduocato intimorum amicorū consilio, accusationem accuratā exorsus, & confictum veneficij crimen intentans. erat

[a] *Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus, interficitur.*

rat autem verbis immodicus, & iratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cũ eum ita velle viderent, omniũ [a] qui aderãt suffragiis damnata sit: qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quàm aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerũt, quòd dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere, atq; [b] ita Mariammę ducta est ad supplicium. Id cõspicata Alexandra, & intelligens similem exitũ sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volẽs [c] enim ostendere se nõ esse conscią eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audiẽtibus scelestissimam & ingratam erga virũ clamitans, dignámque tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantissimum. Hæc illa turpiter fingẽte, & inuolatura vt videbatur capillos miseræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum intemperiis eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significat. ipsa intrepida specie ac ne colore quidẽ metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq. suo tempore præferens. Ad hunc modũ periit mulier, & temperans & magnanima, sed nõ satis modesta, & paulò contẽtiosior. Cæterùm formæ venustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest quantũ omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ

An. mundi 3936. *Ante Christum natum* 28.

a *Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem coniicitur.*

b *Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.*

c *Alexandra indecorè se filiæ criminis non conscium vult ostendere.*

ann. mundi 3936. *Ante Christum nat.* 28.

potissima causa fuit quo minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorē ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius equo se gerebat. molestè etiā ferebat suorum casus, idque apud ipsum quoq; fatebatur. Tandē effecit, vt exosa essent Regis & matri & sorori, atq; etiā illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea[a] perempta impotētius etiā flagrare cœpit, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, sed cùm penè ad insaniam vsq. indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne in dies magis ac magis eā diligeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo necasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis cōuiuiis ac compotationibus. nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit. adeóque dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic[b] affecto superuenit pestilēs tia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum[c] contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum viderentur res, minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio. permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum salutē fortunæ committētes. Quo

a *Herodes propter vxoris necem miserè affectus.*

b *Pestilentia Hierosolymis grassatur.*

c *Herodes grauem morbum contrahit.*

tes. Quo ſic apud Samariam, nunc Sebaſten, decumbente, Alexãdra [a] habitans tum Hieroſolymis re cognita conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere, alterã templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam. nam qui has obtinent, totam gentem habẽt obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neque Iudæi ſine ſacrificiis degere, quibus vita ciuium contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab aliis. quod ſi contingat eum ſanitatem recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quàm à domeſticis. Hæc ſolicitatio non eſt æquis auribus accepta, ſed cùm eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant deſperare de ſalute principis, amici enim erant veteres, vnus etiam nepos Regis, Achiabus nomine. quare [b] continuo per nuncios de Alexandra ſignificauerunt. ille [c] ſine mora eam iuſſit interfici: ſuperatóque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi ſic efferatus eſt, vt quauis ex cauſa ad ſæuiendum eſſet propenſiſſimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis ſanguinarias manus abſtinuit, Coſtobaro videlicet, Lyſimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Doſitheo, occaſione arrepta huiuſmodi. Erat [d] Coſtobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat ſacerdotium Cozæ numinis, quod tum religioſè ab ea gente colebatur, priuſquã ſub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus eſt, Idumææ ac Gazæ præpoſuit, data in matrimonium Salome ſua ſorore, cuius maritum Ioſephum ipſe interfecerat, vt iam dictum eſt. ea felicitate præter

An. mundi 3936. *Ante Chriſtum nat.* 28.

a *Alexãdra Herode abſente, vrbis arces in ſuã poteſtatem redigere conatur.*

b *Herodis conſiliarij Alexandræ inſtitutis ad per nuncios ſignificant.*

c *Alexãdra interfecta.*

d *Coſtobaro, cui Herodes in matrimonium Salomen ſororem dederat, Idumææ principatum mandat.*

An. mundi 3996. Ante Christum nat. 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad vanam insolentiam progressus est, vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã, docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem móliebatur, non quòd Cleopatrã mallet habere dominam, sed vt acciſis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquã non intentus ne è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes se cognita intersecturus erat hominem, nisi interceſſiſſent pro eo tam mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges diſſidio. Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimiſſis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permiſſu. Verùm illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait [b] se prætuliſſe fraternam beneuolentiam coniugali fœderi. conſpiraſſe enim eũ ad res nouas moliendas cũ Lyſimacho, Antipatro, & Doſitheo: ſuiſque rebus fidem aſtruebat per Babæ liberos, quos ille iã per xii. annos ſeruaſſet incolumes. erat autẽ hoc verũ, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet decreuerat eos

[a] *Ceſtobari intercesſione ſeruatus.*

[b] *Ceſtobarum, Lyſimachum, Antipatrum & Doſitheum apud Herodem accuſat.*

alios

aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eum Regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem Costobarus destinatus ad obseruādos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tūc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tū quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo beneuolentia. Hoc postquam fororis indicio Rex comperit, missis [b] quibusdā ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sublatis omnibus quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregrinis studiis veterum instituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua ante hac populus solebat cōtineri in officio. Ac [d] primū athletica certamina

An. mundi 3936. *Ante Chri. natum* 28.

a *Baba liberi à Costobaro seruati.*

b *Baba liberi aliique accusati ab Herode interfecti.*

c *Herodes plurima peregrina instituta introducit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.

d *Theatrum & Athletica certamina; aliaque spectacula ab Herode instituta.*

Ann. mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

quinto quoq; anno in honorem Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis exſtructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque ſumptuoſo opere conſpicuum, ſed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horum vſus, nulla ſpectaculorum oſtentatio. Ille [a] tamen celebritatem hanc nobiliſſimam eſſe voluit, denunciatam circumuicinis atque etiam longinquis gentibus: propoſitiſque præmiis magnis vndique athletarum cæterorúmque certatorum concurſus factus eſt, confluxerúntque exercitatiſſimi quíque in hoc genere, euocabãtur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, ſed muſici etiam præſtantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij: & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna cõtentione Regis, ne quid deſideraretur, quod vſquam in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrum ipſum per circuitum titulis erat ornatum Cæſaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quòd verò ad inſtrumentum & apparatum attiner, non veſtes precioſiſſimę, non gemmæ raritate inſignes deerãt in his ſpectaculis: conquiſitis etiam feris plurimis, leonibus cæteriſque vel robore ſpectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter ſe, modò cum damnatis hominibus committebãtur: quæ peregrinis quidem ſpectatoribus plurimum admirationis ſimul atque delectationis afferebãt, indigenis verò prorſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium exiſtimabant, quàm ex ſpectandis hominibus cum beſtiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: abſurdum æquè peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. [b] Sed nihil tam moleſtum fuit quàm tropææ quæ

a *Herodes ex ſpectaculis non magnã gratiã reportat.*

b *Tropæa armis cõfectas imagines Iudæi putant.*

quæ cùm putarent armis contectas imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissimè eas ferebant. à quibus cùm eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere. nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare vno ore exclamabant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, nõ laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes verò videns eos turbatos, & sine satisfactione non facilè cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent: cúmque reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositicium, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertit indignatio concepta ex suspicione imaginum. atque ita sedato multitudinis tumultu, plerique iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidẽ destiterũt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerúntque sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex[a] his decem eiues coniurauerunt contempto periculo, sicásque vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendum si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum impetum suum euasurum, aut certè multos

Anno mundi 3939. Ante Christum nat. 15.

a *Decem viri contra Herodem coniurant.*

An. mundi 3939. *Ante Christum nat.* 25.

ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam verò ex his quos Herodes ad perscruranda & indicanda talia dispossuerat, rem totam [a] expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignatus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc [b] illi cùm magna cõfidẽtia pro se attulissẽt, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim conscisus est, & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscriis quibusdam mulierculis per tormenta expressa est cõfessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens Rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cùm [c] igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò iuxta templum [d] Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque munire

a Herodes coniurationem expiscatur.

b Decem coniurati necati, delator eorũ interfectus frustatim cõscisus est.

c Herodes Hierosolymũ duas arces munit.

d Antonia.

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

uire [a] Samariam, mutato nomine Sebasten, quę foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti cen arcē impositi, olim [b] Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum cōdidit, & in Galilæa [c] Gabalam, [d] Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgò leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, recens ortos compescant. In [e] primis autem Samariam cinctutus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrósq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti statiorum circuitus. in eius medituilio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captās ex firmitate loci quo pro arce vti voluit.

a *Samaria vel Sebaste.*
b *Stratonis turris siue Cæsarea.*
c *Gabala.*
d *Esthmonitis.*
e *Herodes ad seditiosos compescēdos in arces præsidia collocat.*

An. mundi 3941. *Ante Christum nat.* 22.

pulchritudine verò loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturos ad poſteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 10.

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimuſtertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit vindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtratæ temporum viciſſitudines. Primum [a] ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea [b] per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus aliis poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam ſibi cõuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque abſumptis veteribus, & nullis in earũ vicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non vno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter neceſſitas multa ad præſentem vſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, abſumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeóque omnia variis malis vaſtabantur, vt vix eſſet cui ſuccurri poſſet. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quòd ferè ſoleat calamitatum culpa in eos reiici, penes quos eſt Regimen Reipubl. Co-

[a] *Siccitas diuturna & ſterilitas in Iudæa.*

[b] *Annona caritas morbos quoque inducit.*

gitabat

gitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, ſed modum vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victũ neceſſarias venderent, eadem preſſi inopia, nec pecuniarũ tantùm ſupereſſet, quantum poſſet omnibus ſufficere, attamen videns opus eſſe vt omnes ad ferendam opem conſilia conferrent, quicquid[a] erat in regia ſuppellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totum concidit. nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vaſis ad vſum neceſſariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæſare. Is licèt obrutus multitudine ob talem neceſſitatem ad ſe confugientiũ. tamẽ quia priuatim amicus erat Herodi, & ſeruatos cupiebat eius ſubditos, præ aliis eis conceſſit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis ſalutem in eo fuerit. Porrò[b] Herodes adueĉto frumento, & approbata populo ſua diligentia. non ſolùm mutauit auctorum à ſe animos, verùm etiam eximiã laudem beneficentiæ & prouidentię retulit. Nam primùm his qui ſibiipſis frumentum quærere non poterant, diuiſit, omnibus accuratiſſimè diſpenſans. Deinde quia multi erant qui propter ſenium vel aliã debilitatem cibos parare nõ valebant, his quoque prouidit adhibitis piſtoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduerſus hyemis aſperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia veſtiũ abſumptis pecoribus. & lanis aliiſque tegmentis deficientibus. Vbi verò etiã huic neceſſitati proſpectũ eſt, propinquis quoque Syrorum vrbibus ſolicitudinem impendit, diſtributis ad ſementem faciendam frugibus. quod ſane & ipſi fuit cõmodum, terrã mox vbegem referente gratiam, vt omnibus alimenta

An. mundi 3942. Ante Chriſtum nat. 22.

a *Herodes ex aurea & argẽtea ſuppellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea cõparat.*

b *Herodes aduectũ frumentum populo diſtribuit.*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

ſuppeterent. & quam primùm ſegetes meſſi maturæ factæ ſunt ad LM. hominum quos ipſe aluerat dimiſit per agros: atque ita res penè perditas reſtituit ſua diligentia non mediocriter ſubleuatis etiam finitimis qui eiſdem laborabãt difficultatibus. nemo enim eius opem imploraſſet, quem non pro ipſius dignitate adiuuerit: ſed & caſtella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numeroſiore familia, ad illũ confugientes neceſſitati inueniebãt remedium: ita vt reuocatis ad rationem quę in exteros tantum inſumpſerat, reperta ſint frumenti cororum decẽ millia, corus autem capit decem medimnos Atticos. intra regni verò ſui pomœria LXXX. millia cororum expenſa ſunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium ſermone celebrata, vt poſitis odiis quicquid hactenus vel adminiſtrãdo regno, vel tranſgrediendis patriis ritibus peccauerat libenter obliuiſcerentur, benè compenſatum putantes eius liberalitate, qua vſi ſunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta eſt apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illuſtratũ ſit, & quãtum damni domi acceptum eſt, tantũ foris ad celebritatẽ nominis accreuerit. Cùm [a] enim in alienis neceſſitatibus tantã oſtendiſſet magnanimitatem, omnes nõ qualis antè fuiſſet reputabant, ſed qualem tum recens experti fuerint. Eodem [b] tempore & auxilia miſit Cæſari, quingentos ſelectos è ſuo ſatellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionẽ Arabicã, eorúmq; ſæpè forti opera vſus eſt. Rebus igitur in priſtinam felicitatem reſtitutis, regiam [c] in ſuperiori vrbis parte ædificauit, exſtructis ædibus ampliſſimis, exornatíſque auro & marmoribus & ſubſelliis, vt magnum virorum numerum poſſent capere

a *Iudæi Herodi propter beneficia fauent.*

b *Cæſari Herodes quingentos ex ſuo ſatellitio mittit.*

c *Regia Hieroſolymis ædificata.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebátque filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm vulgi sermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus est. deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cúmque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quòd cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius visũ est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret. mox [a] igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum, collis enim est leniter acclinis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: éstq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per CC. gradus lapideos scanditur. intus autẽ diuersoria sunt regia, magnis impẽsis structa, tàm ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tũ propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta est ad iustæ vrbis magitudinẽ, cui collis ille vice arcis immineat. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 32.

[a] *Herodes Iesu à Pontificatu remoto, Simonem enim etiam filiam duxit, subrogat.*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſſimum modis ſubditos in officio cõtinens, timore ſuppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſſitatibus: cõmuniebátq; ſe accuratiſſimè, quaſi incolumitas ſua pertinaciter etiã ad Rempublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanum præbebat, dynaſtas per occaſionẽ colebat ad cõciliandam ſibi eorum gratiam munificentiſſimus, quod innatam haberet magnanimitatẽ regiã. Ita factũ eſt, vt cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerũ ſuarũ incrementis augeretur. Hanc[a] tamẽ ambitio ſtudiúmq; demerendi Cæſarem cum Romanis potentioribus cauſa fuit vt multum à patriis inſtitutis decederet, & leges diuinas violaret, dũ in honorẽ eorum vrbes cõdit & templa exſtruit, licet non in ſolo Iudaico. hoc enim illi nequaquam latuti erant, quòd nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Græcorum colere. quaptopter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excuſans ſe Iudæis, quòd non ſponte, ſed potentiorum iuſſu hęc faceret: & interim Cæſarem Romanó ſq; tanto magis ſibi deuinciens, quòd in eorum honoré à patriis conſuetudinibus ſuſtineret diſcedere. Sed pręcipuus ſcopus erat vtilitas propria, & ſtudium memoriæ propagandæ ad poſteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis ſumptibus parceret.

a *Herodes accuratam diligentiam & ſumptus non exiguos in ſtructuras confert.*

Cæſarea condatur.

CAP. XIII.

ERgo cum animaduertiſſet in maritimis locũ condendę vrbi opportuniſſimum, cui[b] pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè deſcripſit: & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratiſſimè, tam regijs palatijs quàm priuatorum ciuium ædibus & quod

b *Stratonis turris alias Cæſarea dicta, ab Herode ædificata.*

quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine [a]Piræo parem, stationibus instructum & diuersorijs, admirandum structura, eò quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliũde magno sumpto conuehenda fuerit. Sita est hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternauigatur, Dora [b] inter & Ioppen, littorales vrbeculas, nõ satis portuosas quòd Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluẽs, nullam stationem quietam esse patitur, ita vt plerunque naues mercibus onustę in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incõmoditatem correcturus circulum [c] portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendæ sufficere, & in viginti vlnarũ profundum prægrandia saxa demisit, quorũ pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia. Hæc molés in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frãgendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum sustinebat murus lapideus distinctum turribus, quarum maximę & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices nautarum diuersoria. Excensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet versus septentrionem ventorum serenissimum, crepido verò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens ad firmius resistendum fluctibus, à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portũ ædes cõtinuatæ

Ann. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Pyræum Atheniensis portus.*

b *Dora & Ioppe non portuosæ.*

c *Cæsareæ portus.*

An mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

ſerie marmore politiſſimo exſtructæ ſunt, exſtante in medio tumulo, in quo templum Cęſaris à longè conſpicuum adnauigantibus, & in eo ſtatuæ, Romæ altera, altera Cæſaris, vnde nomen Cęſareæ, vrbi tã materia quàm artificioſa structuræ conſpicuæ, cloacis etiam ſubterraneis non minus mirandæ: quæ paribus diſtantes interſtitiis in mare exeunt, vna trãſuerſa ditimẽte, vt imbrium & purgamentorũ proluuies facilius in mare deferantur, & marini ęſtus, quoties accedunt ſubintrare poſſint, & totam vrbem ſubluere. Exſtruxit[a] etiam theatrum è ſaxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capaciſſimum. vnde larè proſpectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum ſpacio ſunt abſoluta, Rege nec labori parcente nec ſumptibus. Hac iam altera vrbe poſt Sebaſten condita, decreuit[b] Romam mittere filios Alexandrũ & Ariſtobulum, vt ſalutarent Cęſarem, erátq; eis paratum hoſpitium apud Pollionem Herodis ſtudioſiſſimum, licebat tamen etiam Cæſaris vti hoſpitio. Excepit enim adoleſcẽtes ſumma humanitate, fecitq; Herodi poteſtatem, vt arbitratu ſuo è filiis quemcunq; vellet hæredem regni deſignaret, aucta[c] prius noua acceſſione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de cauſa. Zenodorus[d] quidam conduxerat ditionem Lyſanię, nec cõtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolę enim locorũ eorum libenter rapto viuũt, aſſueti prædas ex Damaſcenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorũ etiam eſſet particeps ab his malè vexati propinquorũ agrorũ coloni. Varum prouinciæ præſidem querelis obtundebãt, poſtulãtes vt Zenodori iniurias per literas ſignificaret Cæſari. Ille reſcripſit expugnanda eſſe latronũ

a *Theatrum & amphitheatrum.*

b *Herodes Alexandrũ & Ariſtobulum Romam ad Cæſarem mittit.*

c *Cæſar Trachonitidis, Batanææ & Auranitidis ditionẽ Herodi donat.*

d *Zenodorus ex rapto viuit.*

recepta-

Receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidētia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberēt molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia: habebant autem paratā aquæ & cibariorū copiam, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominē admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nā totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili: nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari nō datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi nō permittentes. Eam regionē postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis [a] ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatē peperit. Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Interea [b] in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quòd esset amicissimus. Herodes apud Mytilenen cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæteràm [c] Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiā iamdudum infensi Herodi, rum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus [d] enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem

Ann. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a Herodes latrones coercet. Hedio & Ruffinus cap. 13.

b Agrippa in Asiam missus.

c Gadarenses Herodē accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit.

d Auranitis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli.

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

illis elocauerat L. talentis annuis: quam quidã donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamẽ bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis moribus. Decimoseptimo demum eius regni anno [a] Cæsar venit in Syriam: móxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat non prius se destiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cęsaris. ab hoc persuasi clamitabãt, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat, erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatísque ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illũ tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde verò interruptum est hoc negotiũ. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis cimentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerũt tormentorum metu: quidã etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cùm seipsi prædã-

a Cæsar in Syriam venit, apud eũ Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.

nare

nare viderẽtur, ſine mora Cæſar Herodem abſoluit. acceſſit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus [a] enim præcordiis ruptis ſanguine multo per ſeceſſum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæſar verò & huius portionem ſanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ ſita Galilæam inter & Trachonẽ, cõplectitur [b] Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eũ deinde rectoribus Syriæ, mandauitque vt omnia ex eius ſententia fierent. Denique eo tum felicitatis profectus eſt Herodes, vt cum in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo eſſent omniũ potẽtiſſimi Cæſar & Agrippa. Cæſar [c] poſt Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa [d] itẽ poſt Cæſarem nemini qua mutua beneuolentia fretus, Pheroræ ſuo fratri tetrarchiam impetrauit, de ſuo regno deciſis decem talentorum reditibus, vt etiam ſi quid fatale ſibi accideret in tuto eſſent res illius, neque ſubiiceretur Herodis filiorũ imperio. Deducto inde ad mare Cæſare in regnum reuerſus, in terra Zenodori elegantiſſimũ ei [e] templum conſtruxit è marmore candido, prope Panium quod vocant: id ſpelunca eſt in montũ amœniſſima, eiq; ſubiecta in immenſum hians terræ deuexitas, plena aquis ſtagnantibus, ei mons valde magnus imminet. ſub ſpelunca autem ſcatent fontes Iordanis fluminis, hunc locum alioquin etiam celebrẽ ornauit templo exſtructo in honorem Cæſaris. Tunc [f] etiã tertiam tributorum partem remiſit regni ſui ſubditis, prætextu quidẽ vt poſt ſterilitatẽ ſe reficerẽt, re autẽ vera vt placaret eorũ animos, offenſos talibus Regis operibus, quæ videbantur planè ad religionis & bonorũ morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur ſermonibus. cui rei & aliud ille remedium

Ann. mundi 3946. *Ante Chriſtum nat.* 22.

a *Zenodorus miſerè perijt.*

a *Vlatha, Paneas aliaque regiones Herodi donatæ.*

c *Herodis à Cæſare & Agrippa, in magno honore habitus.*

d *Pheroræ Herodis fratris Cæſar tetrarchiam concedit.*

e *Herodes propè Panium templum ædificat.*

f *Herodes tertiam tributorũ partẽ remittit.*

An. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

attulit, occasiones turbelarum auferens, & iubens sua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisque etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra faceret propositis. nã multi clam & propalam abducebãtur in castellum Hyrcaniam, ibíque dabant supplicium. & dispositi erant tam in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunque rei gratia. adeò enim hanc curã non negligebat, vt sæpè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarẽt eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabãtur, & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæque sectatoribus plerisq. quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorũ nõ absimile de quibus alibi narraui prolixius, non prætereundum nunc videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominũ testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habẽs donum fatidici spiritus, hic conspicatus Herodẽ etiam tum cũ cæteris pueris ludũ literariũ frequentantem, Regẽ Iudæorum salutauit, ille putans se aut videri, aut non satis notum esse homini,

a *Herodes populum Sacramento obstringit.*

b *Pharisæi propter Pollionẽ & Sameam Herodes Sacramentum remittit.*

c *Essæi Pythagoreis nõ absimiles.*

mini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum [a] Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm feriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborũ, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius, eris enim tam diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes qui tum nihil tale sperabat. prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatẽ elatus, cum maximè vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatũ fatalem finẽ reliquit. Herodes [b] verò vel hoc cõtentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitus aperire dignatur sua decreta & consilia.

An. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

a *Manahemum regnũ futurum praedixit.*

b *Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.*

Herodes nouum templum Hierosolymis adificat. CAP. XII.

DEcimo octauo autem regni sui anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium [c] aliud concepit animo, Dei templũ denuò cõstruere, ampliore ambitu & huic cõueniente celsitudine, ratus id quod res erat, id fore omniũ celeberri-

Hedio & Ruffino ca. 14. al. 11.

c *Herodes Dei templũ denuo construere animo concipit.*

An. mundi 3946. Ante Chri. nat. 18.

mum etiam ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate deterritũ minus ad hoc obsequentem haberet aduocata concione, sic eum allocutus est: Non [a] habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta opera mea cõmemoré. quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi quòd in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimũ seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nũc magis quàm antea floreãt, quare, vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tam alias huic contribuas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quòd maximè vel ad regionis cultum vel ad Regionis ornatum attinet. Templo huic, quod post liminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita, tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserũt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente, ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni redi us supperunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè persoluam.

a *Herodes populo se templum ex structurum, exponit.*

Hac

Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri videretur, & angebantur [a] magna solicitudine, ne fortè demolitus vetus ædificium, nouum non posset absoluere, quare periculosum videbatur consilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse, manſurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futurã fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille [b] enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hósq. omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper [c] templum exstruebant, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post sidentibus fundamentis decesserunt, eósque denuò addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorũ in longũ, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim, habebátque Basilicæ similitudinẽ, hinc & inde humilius, media sũi parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maximè ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua verò penè ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ prętio. Cũ

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

a *Iudæi vetus templum ne Herodes demolitus vetus ædificiũ nouum absoluere non posset Herodes vetus illæsum manſurum, donec ad nouũ materia cõparetur, promitteret.*

b *Materia ad fabricã templi necessaria.*

c *Templum ab Herode quomodo ex structum.*

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

xit etiam totum templum ampliſſimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebãtur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus Solomon Rex noſter inſtinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui verſus auſtrum ſubiecta eſt vallis profunda. Hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis complectens interius ſpatium & in profundum deſcendens, vt miranda ſit magnitudo & altitudo ſtructuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmiſſimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorum circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus, interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum eſt duplicem habet porticum, ſpectantem ianuam templi ſiti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circa templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionali lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerũt, repoſitorium [a] ſtolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, niſi Pontifice ſacris operaturo. hanc Herodes in eo loco aſſeruauit, poſt cuius obi-

[a] *Stolæ Pontificia repoſitorium.*

gum,

tum [a] in Romanorum potestate fuit, vsque Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syrię præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit: vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fuerúntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitū, post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuò stolã in [b] Antoniã deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quẽadmodũ & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem, vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Põtificis & præfectorũ gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibãt arcis & presidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolã accipiebant: ac mox peracto festo, reportatã in eundẽ locum, & in cõspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiã per vallẽ in medio interiectam, duo ferebãt in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsq; imam vallẽ dispositis, & inde aliis sursum per accliue tendẽtibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantẽ, & tri-

An. mundi 3947. *Ante Christum natum* 17.

a *Stola Pontificia in cuius potestate fuerit.*

b *Antonia turris.*

c *Porticus peracta super vallem extructa.*

An. mundi 3947. Ante Christum nat. 17.

plicem porticum basilicā longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculū erat si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quū vallis in immensum dehiscceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper exstructa erat prælta porticus: cuius tecto conscenso siquis vtramque altitudinem coniunctam contemplaretur, absq; vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabāt paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusq; coluunnæ, quantam possent tres homines consertis inter se cōplecti brachiis. longitudo viginti septem pedū, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarū fuit centum sexaginta duo capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vno quoq; latere duæ parites triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis stadij longitudine, claudant inter se mediam. cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranq;. Earum lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistilia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio cōmissuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo se habebat primus ambitus. Interius [a] verò non longo intersitio secundus paucis gradibus sessilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septū tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æqui distantibus, ab oriente verò

a *Interius septū quod Iudæis modò ingredi concessum erat.*

verò vna magna, per quem intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile in eo templi erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutóq; octo annis reliquo ædificio, tandem [a] etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo omnibus gratias agentibus Deo pro tã celeriter finito opere, & Regi pro accurato tã alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatẽ absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm Rex inter alia templi opera etiam [b] cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum, vt occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum cõtra Regem vellet nouare populus. fertur [c] toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinã prouidentiam respiciat. Sit de templo instaurato hactenus.

Ann. mundi 3955. Ante Christum nat. 9.

a *Templum dedicatum.*

b *Crypta subterranea ab Antonia.*

c *Templi ædificatio diu durat interdiu nunquã pluit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherora calumnias appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudæam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Romæ degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutã Cæsaream celebrat.*

X. *Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.*

XI. *Herodes opum habens pecunia, sepulchrum Dauidis subijt.*

XII. *Archelaum Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.*

XVI. *Eurycles calumnia contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in consilio.*

Alexan-

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumniis appetuntur.

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 9.

CAPVT I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quã in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quã ipse sanciit, vt [a] perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorũ tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet [b] furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutẽ perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgò interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicũ quiddam magis quàm Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebatúrque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per [c] idem tempus nauigauit in Italiam: salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractatos filios reducẽdos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi & modis omnibus Regium quid-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Herodes nouam legẽ sancit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat.* Exod. 1. 12. Deut. 22. 15.

b *Furem quadruplum reddere.*

c *Herodis in Italiam nauigat, & liberos suos Romã domũ reducit.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

dam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæteróſque quorum calumniis Mariamne oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ. quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur [a] occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolẽtiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabãt exoriturum tantum odium, vt de naturalibus quidem vinceretur affectibus.

a *Salome & in Asia Herodis filios calumnijs appetũt, eósque parẽ ei infensos reddunt.*

b *Berniceu Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum Regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges. CAP. II.

SEd tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parerat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores [b] eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexando Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Medio & Ruffinus Cap. 2.

c *Marcus Agrippa ab Herode in regno circũductus.*

Post [c] hæc audito, quòd Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illò inuitauit eũ in regnũ suum, vt venire dignaretur ad amicũ & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibẽs, apud Sebasten & Cæsariensem portũ, & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoq. Hierosolymitanam

iam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis ac clamationibus. Agrippa [a] autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset cõmoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

An. mundi 3955. *Ante Christum natum* 8.

a *Agrippa Hierosolymis Deo hecatombẽ immolat.*

Herodes ad Agrippam navigat. CAP. III.

REx autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd cũ exercitu Bosphorũ peteret: factáque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed [b] repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chiũ hæsit: vbi & priuatim multos salutatũ venientes, Regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniárum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quãprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primũ Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud [c] Sinopen Põticam vrbem eum offendit, ex insperato visus eum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regẽ intermissis propriis negociis præstò factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat [d]

b *Herodes in itinere ad Agrippam Chiũ peruenit, eíq; ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbis reparandam confert.*

c *Agrippam Herodes apud Sinopẽ Ponticã vrbẽ offendit, & ab eo honorificè excipitur.*

d *Herodes cũ in difficili habitũ in incũdis reb. sequi Agrippã proximum.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter benevolétiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negociis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorē Phrygiam [a] terrestri itinere peruenerunt Ephesum, & inde rursum Samum traiecerūt nauibus. Toto [b] autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatib. Solitus est enim non solū pecunia largiter adiuuare petētes, & magnos sumptus facere in hospites: verū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminē aliū facilius voti cōpos factus est. Cúmque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum [c] Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

a *Agrippa terrestri itinere Ephesū peruenit.*

b *Herodes multos in itinere adiunat pecunia, plurimorum est apud Agrip. mediator.*

c *Agrippa Ilienses reconciliati, & Chij immunitatem impetrant.*

Ionici Iudaigenitles apud Agrippam accusant eo-nates sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.

CAPVT IIII.

[d] Postquam autē ventū est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorū, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatē questi sunt de indigenarum iniuriis. quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniā Hierosolyma mittere vetarent, adigerentque se ad expe-

d *Ionici Iudai apud Agrippam de indigenarum iniuriis conquerūtur.*

expeditiones & munia publica conuertendámque in eos ſumptus ſacram pecuniâ, contra cõceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa aſſidẽtibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus [a]quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantiſſimè, confugiendi ad poteſtatem maiorum opem incumbit neceſſitas, nobis verò etiam impetrandi quę petimus adeſt fiducia. Neq. enim aliud poſtulamus, quàm quod iã antè veſtra beneficẽtia cõceſſum eſt: quódq. hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos veſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt veſtrum beneficiũ, digni ſumus qui ad retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo indicaſtis, ſin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos poſſe concedere. Quamobrẽ ſatis apparet nobis illatam iniuriã ad vos quoque pertinere, quorum iſti & iudicia cõtemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis inſtitutis, pompis, ſacrificiis, feſtiuitatibus, quibus honores Deorum ſuorum concelebrant: ſat ſcio quiduis potius paſſuros quàm diuelli à patriis ritib. Nã & bella pro religionibus vindicandis ſæpenumero ſuſcipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium. quod cuique licet ſuo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc aliis inferre conantur: quaſi verò non perinde ſit, vel tuam vel alienã pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſtne vlla gens aut ciuitas aut populus qui non ſum-

An. mundi 3956. Ante Chriſtum nat. 8.

a *Nicolaus coram Agrippa pro Iudeis verba facit.*

An. mundi 3956. Ante Christum natum 8.

mam fuæ felicitatis in veſtro principatu & Romana potentia collocet: eſtne qui veſtram gratiam velit eſſe irritam? Nemo ſanè, qui modo ſapiat. Nemo enim eſt, cuius id vel priuatim vel publicè non referat. Atqui iſti dum veſtra nobis beneficia conantur auferre, ne ſibi quidem ipſis vllum ius ſaluum relinquunt, eorum quæ veſtra benignitas conceſſit, quæ tamẽ ſunt inæſtimabilia. Quale enim vel illud eſt, quòd quũ multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi ſub tutela Romanorum principum in libertate feliciſſimam vitam exigunt? Noſtræ autem res, etiam ſi nemo ſit moleſtus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis veſtris ſubditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poſcimus, niſi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per ſeipſum eſt inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nã Deus & cultores ſuos ſemper amat, & eos qui talem non cultum prohibent. Quid enim eſt in noſtris ritibus quo quiſquã merito offendi debeat: imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iuſtitia? Neq. enim celamus præcepta vitæ quæ ſequimur, aut ſtudia quæ exercemus: ſed ſeptimo quoq. die ab omnibus aliis negotiis vacantes perdiſcendis legibus operam damus, iudicantes hanc diſciplinam plurimum conferre corrigentis moribus. Hi ritus noſtri quum per ſe quoq. in diſquiſitionẽ vocati nihil habeãt reprehẽſibile; nũc vetuſtate etiã, contra quã multi opinẽtur, conſecrati ſunt: vt non poſſit non eſſe religio, tot ſeculis ſancita deſerere. Hæ ſunt iniuriæ quas iſti nobis per vim inferunt. Deo dicatam pecuniam per ſacrilegium diripientes, immunib. tributa imponẽtes, feſtis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla neceſſitate exigente, ſed tantũ in religionis noſtræ cõ-

tumẽ

tumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atq; illicitis odiis prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissimè, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in posterum quoque detur nostris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersariis plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed concessum etiam vestra clementia: & exstant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiã, & alioqui sacrosancta etiam si nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de pristinis beneficiis detrahitis, vt ea potius in dies præter omnem spem reddatis cumulatiora, quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis testari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ vestrę non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorium affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quàm nauali bus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro, poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coràm ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi cõcessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi nõ patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se oppositit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicario tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd oneroſi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniusia patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videãtur. quate etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Roma. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuẽtibus.

a *Agrippa Iudæorum immunitatẽ confirmat.*

tibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde [a] post mutuos complexus valedicto à Lesbo digressi sunt.

Ante Christum nat. 8.

Herodes in Iudæam reuertitur.

CAP. V.

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsareā appulit,& [b] inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tū fortè aderant, rationē eis suæ peregrinationis exposuit,& impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Cōmemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset,dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet,professus est quartam tributorum partē se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti,cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

CAP. VI.

INterim domesticum dissidium indies augebatur. Salome [c] tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente,atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumente,& hoc agente,ne quis superesset qui posset vlcisci mortē immeritæ. Nec deerat occasio quòd adolescentes non optimè erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus,partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabātur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes

An. mundi 3956.

a *Agrippa à Lesbo digressus.* Al. cap. 6.

b *Herodes Hierosolyma redit, multitudinē in concionē aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.* Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

c *Salome hæredi ario odio Mariāmes filios prosequitur.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

exercentibus,& cùm esset odium mutuum,non erat tamen simile: dum hi vel *propter genus & mores ingenuos*, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram nõ dissimulant:illi contrà maleuolè ac astutè calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quã mox erãt apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu nõ deesse illis hoc argumento colligentes,quòd *nec puderet eos talis matris*,& iniustè interfectam cõtenderent. lámq; fabula erant totius ciuitatis,cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò vicem,sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cũ infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio, atque huic dissidio magnum incrementum absentis Regis addidit. Qui postquã reuersus est, & concionem illam apud populum habuit,mox [a] tum à Pherora tum à Salome est monitus,imminere magnum periculum ab adolescentibus, palàm iactantibus non impunè laturos qui matrem interfecissent. his affinxerunt,Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est,tantò magis quòd eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter *domesticorum* dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráq; ex præteritis colligens,& maiorem aliquam calamitatem secuturam timens,planè confusus erat animo. Reuera [b] enim quemadmodum foris

Hedio & Ruffinus Cap. 4. al. 8.

a *Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulũ apud Herodem accusant.*

b *Herodes foris bene, domi verò aduersa fortuna vtitur.*

supra

supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, posítne pensati tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraq;, & intra priuatam fortunam consistere. Dum [a] talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendísq; adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogãtiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & [b] Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehemẽter cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamẽ cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neq; suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cúmque per multas eásque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quàm ante occasionem illis præbe-

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Antipatrũ ad minuendam filiorũ arrogantiã honoribus euehit.*

b *Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bant. nam & lacrymæ sæpè eis prorumpebant non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémque iam apertè vt parum æquum amicis incusabant. quę omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, móxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domestici dissidium. Rex enim ægrè ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem [a] eius in regiam induxit, Cæsari etiam sępe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem [b] ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, prottusis à principatu adolescentibus.

a *Herodes Antipatri matrem in regiam inducit, eumq; Cæsari commendat.*

b *Agrippa Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.*

Antipatro Roma degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAP. VII.

c *Antipater Roma illustris factus.*

d *Antipater præsens calumnijs, & absens per literas Herodem in filios exacerbat.*

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris [c] enim factus est Romæ, paternis literis commenda us amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hęc [d] assiduè cogitans nõ desistebat à proposito, & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de

inco-

incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temerè, decreuit [a] Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios: quò postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum veniisset in colloquium, rogassétque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos [b] coràm filios accusauit insolentiæ tentatique veneficij, conquerens eò processisse illo um odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cęsarem liberà potestas permissa sit relinquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, ídque etiam cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac scelestum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cęsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Romam nauigat, & Cæsarē Aquileiam vsq; persequitur.*

b *Herodes apud Cæsarem filios accusat.*

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorum quę Regils liberis ab amantissimo patre pręstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati vel Regis per insidias appetiti, ex æquo secum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impunè sit illis tantum facinus, néve ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatẽ auferre pro proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum verò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quòd neq; decorum esse contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem [a] hærebant anci-
pites lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeóque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare posset.

a *Alexãder & Aristobulus omnes lachrymis etiã parentẽ accusatorẽ ad misericordiam commouent.*

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

CAP. VIII.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iã flecti & Cæsarem, cæteróſq; partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander versa ad ipsũ Patrẽ oratione sic aggressus est obiecta diluere. Pater [a], quàm beneuolo erga nos sis animo, satis declarat hoc ipsũ iudiciũ. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. poteras enim vel pro regia, vel pro patria potestate in fontes animaduertere. Cæterùm adducere nos Romã, & hunc testem arbitrum facere, seruare volentis argumẽtũ est. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd sanè causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos vita censemus, si sustinenda sit lęsę erga talem parentẽ pietatis opinio. quãto enim satius moriri innoxios, quàm tanti sceleris suspectos viuere? Quare si veritati satis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaso discrimine: quod si vincit calumnia, superuacaneum fuerit nõ solẽ hunc cernere, quid enim hoc nõ amota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obsecro an non idẽ crimen in quemuis nostri similẽ torqueri possit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos, defunctæ matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest, argumentum tentati facinoris, quod aliquã fidem calumniæ valeat astruere. Potest ne quisquam indicare venenum paratum, aut

Aliàs ca. 9.

[a] *Alexãder sue & fratris nomine parentis accusationem diluit.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cū tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpè ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cōuinci possumus, calumnias autē refellere apud obturatas aures quî possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At nō in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrā̄ defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiā̄ post mortē à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatū̄ affectamus quē pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij cōtigerunt, sicut re vera cōtigerunt, an nō conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tā atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorū̄ pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimū̄ à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros cōtemneremus, posset-ne quiscunq; interfector tuus pœnā̄ euadere incolumi Cæsare? Nō tā impios genuisti neq; tā stultos, sed infortunatiores fortè quā̄ tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquā̄ deprehēdisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidē facere? Quia mater periit. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nūquā̄ facta sunt? Quare ab omniū̄ domino Cæsare, & nūc nostro arbitrio, hoc tantū̄ petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid

enim miserius quàm temerè insimulari crimi-
nis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis,
tua pietate salua, nostramet sententia damne-
mur. nec enim vsq; adeò cara nobis est vita, vt
eã cũ autoris molestia retinere velim⁹. His ver-
bis & Cæsar ne antè quidẽ ad credẽdũ calũniæ
facilis, magis etiã flexus est, quòd intẽtis in He-
rodẽ oculis ipsũ quoq; permoueri animaduer-
teret: & [a] quotquot præsentes aderãt solicitudo
cepit de iuuenibus, nõ sine Regis inuidia apud
omnes aulicos. nam absurditas calumniæ, iuue-
númq; in ipso flore ætatis periclitantiũ mise-
ratio, ad ferendã opem cõcitabat animos om-
nium: sed multo magis postquàm tam cordatè
Alexander accusationi patris respondit, manẽ-
tibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia hu-
mentes oculos in terram demittentibus. Tandẽ
alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse ex-
cusationis egere, qui sine vllis certis argumen
tis tam temerè criminationẽ aggressus sit. Po-
stremò Cæsar [b] aliquantisper deliberandus, hoc
ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronun-
ciauit, quòd nõ tales se parenti præstitissent, vt
nulla posset in eos hærere suspicio. Herodẽ au-
tẽ rogauit vt suspicari desineret, ac [c] recõciliare-
tur filiis. Periniquũ enim esse habere eum fidẽ
talibus calumniis: & posse illos in posterum me-
deri offensis prioribus, & redintegrare mutuũ
amorẽ pristinũ, si ad abolẽdas suspiciones vete-
res, vtrinq; diligẽtius coleretur pietas. Post hãc
admonitionẽ iuuenibus innuit. Quibus iã pre-
ces parantibus pater has non expectans prior
flentes vnum post alium complectitur, compa-
tientib. omnibus, qui aderant tã ingenuis quàm
famulis. Tũ igitur post actas Cæsari gratias vnà
discesserũt, & [d] cũ eis Antipater simulans se gra-
tulari reuersis in gratiã. Sequentib. [e] deinde die-

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Iuuenum miserans omnium animos cõcitat.*

b *Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronũciat, quòd se à suspicione non immunes non seruarint, ac parẽtem vt filios reconcilietur, hortatur.*

c *Herodes filios reconciliatur.*

d *Antipater se reuersis in gratiam gratulari simulat.*

e *Herodes ioo. talẽtis Cæsarem donat.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar [a] vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquã dimidium procurationi eius commisit: aliisq; hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cũ ille iam pararet facere, negauit se cõmissurum, quin ille quamdiu viueret tàm regnũ haberet in potestate quã filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed [b] opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere: Cæterùm Herodes & filij nauigantes cũ appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quòd Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocũ. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quòd Alexãder eius gener egregiè refelliſſet obiecta crimina: datisq; vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templũ cõcione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarratáq; humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicósq; & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrũ, deinde ex Mariamme natos Alexãdrum & Aristobulũ. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiã magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio cõtinentur & liberi

[a] *Cæsar Herodi dimidium redituũ è Cypriis metallis donat.*

[b] *Rebelles domantur.*

milites

milites quoque cum ſuis ducibus ſi ſe vnum reſpiciant, felicem vitam acturos abſq; vllis perturbationibus. His peroratis dimiſit concionẽ, quibuſdam rectè viſus dixiſſe, quibuſdã ſecius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino ſpectare ad aliquã mutationem videbantur. *Ann. mundi* 3956. *Ante Chriſtum nat.* 8.

Herodes quinquennale certamen ob abſolutam Cæſaream celebrat.

CAP. IX.

PEr[a] idem tempus perfecta eſt Cæſarea, decimo anno poſtquã ædificari cœpta eſt, regni verò anno octauo ſupra vigeſimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti ſunt ſumptuoſiſſimi. exciti enim ſunt ad certamen artifices Muſici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio eſt tam Romæ quàm apud gentes cæteras. Conſecratum[b] eſt autem hoc quoque certamẽ Cæſari, inſtaurandum per ſingula quinquennia. Hunc omnẽ apparatum Rex ſuo ſumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cæſaris Iulia, & mittente permulta precioſa ex Italia, vt omnibus computatis ſumptibus ad D. talẽta accederet. Cõgregata ingenti multitudine ſpectaculorum gratia, legationes quæ à diuerſis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuerſoriis & menſis & continuis hilaritatibus, dum hominũ frequentia ſpectaculis ſe totos dies oblectat, noctu verò conuiuiis & oſtẽtatione magnificentiæ, cũ inſigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim ſtudebat vt poſteriora quæq; maiorẽ admirationẽ ſui face-

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 10.

a *Cæſarea perfecta.*

b *Quinquennale certamen.*

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

rent: fertúrque [a] ipsum sæpè Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post [b] hanc celebritatẽ & festos dies aliud oppidũ exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidũ, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suã nomine referens supra Hierichuntẽ [c] condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, cõmunito egregiè & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum [d] Phasaelũ vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum, deinde eiusdem nominis oppidum circa vallẽ Hierichuntinam condidit. qua itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaq; situs, ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tã Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit, plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti incœpta pẽdebant propter inopiam, pecuniis in absolutionẽ eorum erogatis. Inter [e] hæc præcipua sunt quòd Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argẽti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus maiorẽ partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syriæ maximã habitantibus, secante mediam eius longitudi-

a *Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.*

b *Antipatris extructa.*

c *Cypron cõditum.*

d *Phasaelus turris & oppidum.*

e *Pythium templum ab Herode extructum.*

nem

nem platea, hanc ipsam vtroque latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamentum vrbis quàm ad incolarum commoda. Ludos [a] etiam Olympios nõ satis respondentes suæ celebritati propter inopiam adiuuit, attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quę ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. e diuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, ficubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare [b] quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis, nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neq; enim poterat nisi vellet reditus minuere: itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorũ non per omnia seruitutẽ toleraret, aut videretur velle dominationẽ eius excutere, in tales tam potẽter sæuiebat non aliter quã in hostes, nullo cognatorum aut amicorũ discrimine, quòd solus vellet honorari

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a Olympij ludi.

b Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

ab omnib. Quàm [a] autẽ honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipſis honoribus quos ille Cæſari & Agrippæ cæteriſque eius amicis exhibuit. Volebat enim exemplo eſſe ſuis, vt quẽadmodum ipſe præſtantiores coleret, ſic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto ſatis declarabat cuius rei natura eſſet appetẽtiſſimus. Sed Iudæis per leges patrias nõ licet hoc modo potentiores colere, quos neceſſe eſt maiorem rationem iuſti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus ſatis incommodum erat quod non poſſent ſtatuis & templis demereri Regis gratiam, & ſimilibus adulationibus explere inſanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi cauſa videtur cur Herodes erga familiares & cõſiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

a Herodes honoris cupidus.

Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. 11.

ASiatici [b] autem & Cyrenenſes Iudæi multũ affligebantur ab earum regionum ciuitatibus qui cum à priſcis Regibus accepiſſent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quaſi exportarent pecunias, & eſſent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti ſunt per legatos de eis apud Cæſarem conqueri. is reſcripſit ad prouincias, placere vt Iudæis ſeruetur æquale ius cum aliis. cuius reſcripti exemplar ſubiicimus, quò teſtatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres Cęſar Aug. Pont. Max. Trib. poteſtatis ita cenſet. Quoniã Iudæorum gens ſemper fida & grata fuit Pop. Roman. non nunc tantum, ſed

b Iudæi Aſiatici & Cyrenenſes afflicti, legati ad Cæſarem miſſi, immunitatem conſequuntur.

sed superiori etiã tempore, præcipuè patri meo Imp. Cæsari sub Hyrcano Põtifice; placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei max. & fanis eorũ ius asyli manere: liceréque vtriuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parasceue. Quòd si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinũ, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram, quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptũ est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibẽte liceat. Hæc [a] Cæsar Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum, Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam penes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacrã Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla cõfugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstãda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorũ magistratibus & senatui Salut. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iã Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magi-

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

[a] *Agrippa Ephesiorum magistratibus scribit pro Iudæis Syllano Cyrenæorum magistratibus.*

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

ſtratibus, non eſſe vetãdos mittere ex more ſacram pecuniam Hieroſolyma, conqueſti ſunt nunc apud me, vexari ſe improborum quorundam ſycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. hos ego ſuo iuri ſuiſque moribus relinqui iubeo, & ſi qua in vrbe pecunia ſacta intercepta eſt, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis reſtitui C.[a] Norbanus Flaccus proconſ. Sardianorum magiſtratibus S. Cæſar mihi ſcripſit, iubere ſe neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hieroſolyma mittere. quare ego quoque vobis ſcribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæſaris, Nec[b] aliter, Iulius Antonius procoſ. ſcripſit: Epheſiorum magiſtratibus ſenatui ac pop. S. Aſiam habitãtes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius ad Epheſum indicauerunt, Cæſarem Aug. & Agrippam conceſſiſſe ſibi vti patriis legibus & moribus, primitiáſque ſuo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas abſque impedimento ad templum Dei maximi: rogauerúntque vt ab illis conceſſa meo conſenſu rata habeam. Quare ſcire vos volo, me quoque iuxta Cæſaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc appoſuimus, vt, quoniam ſcripta noſtra in Græcorum manus peruentura ſunt, oſtenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per poteſtates vti patriis moribus, imò illorum cõſenſu religione conceſſa Deum coleremus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium noſtri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eiſdem vti-

[a] *C. Norbanus Flaccus pro Iudæis ſcribit.*

[b] *Iulius Antonius Procoſ.*

ter

tur perpetuò, ſed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iuſtitia verò omnibus hominibus exæquo competit, res vtiliſſima tam Græcis quàm barbaris, cuius maxima in noſtris legibus habetur ratio, nóque omnibus, modò eis inuiolatas ſeruemus, caros ac amicos poteſt reddere. quãobrem rogatos omnes volumus, vt non tàm nos ob diuerſum vitæ genus horreant, quam complectantur ob virtutis ſtudia. Hæc enim communis eſt omnibus, & ſine hac non poteſt humana vita conſiſtere. Nunc ad hiſtoriæ contextum redeo,

An. mundi 3957. *Ante Chriſtum nat.* 7.

Herodes opum habens pecuniã, ſepulchrum Dauidis ſubijt.

CAP. XI.

Medio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 12.

HErodes [a] multum pecuniarũ domi foríſque profundens, audito quòd Hyrcanus qui antè eũ regnauit, recluſo Dauidis ſepulchro tria millia talentorũ argẽti extuliſſet, ſupereſſéque multo plura quæ poſſint quantumuis magnis ſumptibus ſufficere, multo tempore animũ habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum ſepulchrum ingreditur, cum prius accuratè cauiſſet ne hoc reſciret populus, aſſumptis tãtùm amicorum fidiſſimis. Depoſitas tamen pecunias nõ inuenit ſicut Hyrcanus, ſed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde ſuſtulit. his inuitatus ad diligentius ſcrutandum, interius proceſſit, vſque ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis: vbi [b] duos ſatellites amiſit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progreſſos temerè, quo caſu territus exiuit, & tactus religione ad expiandũ ſe in aditu ſepulchri monumentũ è candido marmore condidit ſumptuoſiſſimis impendiis eius [c] operis & Nicolaus non item de deſcenſu Regis, præter decorũ id

a *Auri ſacra fames.*

b *Herodes duos ſatellites in Danidis monumẽto amittit.*

c *Notatur Nicolaus Hiſtoriographus.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

factum existimans, idque more suo fecit. Vitã enim Regis hæc auribus dedit, captãs gratiam, & ea tantum attingens, quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius apertè iniusta facinora, aut alia specie affecta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiam crudelitati in Mariamnen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum insimulans, & hoc toto opere facit perpetuò quæ rectè ac iustè Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quàm ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos verò qui & [a] generis propinquitate Asamonæos Reges cõtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoq; venia. Cæterùm Herodis domus post violatum sepulchrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricib. in eam partem incumbentib. quæ iã antè malè habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri possit impietatis præmiũ. Dissidiũ [b] enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cõcertantia calumniis. Sed [c] inter omnes eminebat Antipatri cõtra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluẽs illos falsis criminationibus, ipse patrociniũ eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolẽtia facilius iuuenes eliã posset opprimere: atque talib. versutiis circũueniebat patrẽ, vt putaret hũc solũm in columitatis suæ curã gerere, quapropter etiã Ptolemæũ procuratorem suum Rex Antipatrò commendauit,

[a] *Iosephus ex pontificali Asamonæorum genere.*

[b] *Dissidium in domo Herodis.*

[c] *Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.*

dauit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeò vt nihil nō horū arbitratu gereret, & infensum eum redderēt his quos exosos Regi essē ipsorum interrerat. Mariammes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatē indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tantum non in ordinē redigi. Quin [a] & vxores ipsorum eisdē laborabant passionib. quarū altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomen, tum propter mariti amorem, tum quòd insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contētione accēdente, ne Pheroras quidem Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatā causam suspicionis & odij, inciderat in amorē ancillæ propriæ tā insanū, vt [b] oblatā sibi à Rege in coniugium filiam fastidiret, cōtentus ancillæ complexib. Id ægertimè tulit Herodes, videns germanū affectū à se tot beneficiis, & penè regni sociū, non respondere pietate mutua, & infortunatū se fratrē existimans: & cùm non valeret Pheroram ad æquiorē mentē reducere, puellam collocauit cū Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius cōditionē ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tū Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultē sit priuare se Regis amicitia, & in eius vicem odiū ac trāquillitatis iacturā incurrere. Ille intelligēs hoc sibi vtile, quòd iā antè calūniis appetitus veniā à Rege cōsecutus fuerat, mulierē iā filij matrē ex se factā ablegat: & Regi pollicetur ductурū se filiam eius alteram: conduxitque diem 30. ad celebrandas

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Rixæ mutuæ libros.*

b *Pheroræ Herodis filius in coniugium oblatas fastidit.*

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac cum ablegata fore commercij. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpè iaciebat voces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarũ accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carissimas. Nam & Salome infensa Mariammes filiis ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens * ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionibus, quo factum est vt secreta eorũ expiscaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exosũ redderet. illa verò in matris gratiã sæpè narrabat, quòd illi, quoties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odiosè de patre loquerentur: minarenturq; se si Principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim cõducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, si quando viderent matris ornamẽta vsurpare, pro præsentibus deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome regi renunciabat: quæ ille tametsi permolestè ferret, emendare tamen malebat quã punire, maximè autẽ exasperabatur suspicionibus, & indies seipso peior, omnib. omnium rumoribus credebat, attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus & illorũ re

a Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugũ colloquia pelliciẽs.

ſponſione placatus aliquantiſper quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pheroras[a] enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ, aítque ſe audiſſe ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec poſſe hunc affectũ excutere, hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter excanduit: & quicquid honotis ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij: quod quidẽ ferè quotidianum erat, in peiorẽ partẽ interpretabatur, ſuſpicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eã indignationem concoquere, ſed adito patre cum lachrymis ei ſermonem Pheroræ aperit. quamobrẽ ille magis adhuc turbatus eſt, nõ ferens inſimulari ſe falsò tã turpis criminis multa quærens de ſuorũ malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiã. Móxq; accerſitum Pherorã, adortus iurgio, peſſime, inquit, omniũ mortalium, eóne ingratitudinis prolapſus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nónne deprehendo tuum propoſitum, quod nõ conuicio tenus hæc dixiſti filio, ſed vt inſidias & veneficia hoc pacto in caput meum ſtrueres? Quis enim, niſi bono aliquo genio ductus vt iſte, filius pateretur patrẽ inſpectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris ſermonem in animum, an in dextram eius gladium inſeruiſſe, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluiſti, cum & ipſum & fratrẽ oderis, in me tantum calumniando ſimulans beneuolentiã, & ea dicẽs quæ ſalua pietate ne cogitari quidẽ poterant. apage te hinc poſt tam peruerſum erga fratrẽ benè meritũ animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conſcientia fruere: ego verò dabo operam vt ſim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni ſint beneficiis eos proſequens. Sic deſtomachante Rege Pheroras

Ann. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a *Pheroras Herodẽ, dũ illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.*

Ann. mundi 3957. Ante Christ. annus 7.

cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nã fortè aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, nõ [a] esse hæc sua. & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula, nunc verò etiam maioribus se appeti insidiis, solam enim autorem fuisse fratri, vt abiecta qua se oblectabat muliercula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij, hæc illa loquente, simúlque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadẽ persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudatáque filij temperantia, & quòd hos sermones ad se detulisset, admodum serò ad curã corporis se contulit. Post hanc contentionem malè audiebat Salome, quòd videretur autor huius calumniæ & vxores Regiæ malè ei volebant, quòd [b] scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc beneuolã. Semper igitur aliquid contra eum Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodã fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia verò eius administrabat Syllæus vir callidus, ætate floridus & corporis specie. hic cùm propter quædã negocia ad Herodẽ veniisset, cõtemplatus vnà cœnantẽ Salomen animum ad eam adhibuit, compertóq. esse viduã, venit cum ea in colloquium, illa [c] quæ deteriùs quàm

[a] *Salome se purgat.*

[b] *Effectus ex lumuniarum.*

[c] *Syllæus Arabs Salomẽ in vxorem petens repulsam patitur.*

quàm antè tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur cõuiuia, existebant multa non mediocria signa quòd consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebãt. Herodes autem hoc contentus scisscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quòtenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensibus, hanc ipsã ob causam reuersus, & collocutus de hac re cũ Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hãc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cũ ille ad sororẽ retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facilè assensum præbuit, postulantibus deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorũ religionẽ, & tum demũ vxorẽ duceret, alioqui nõ esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eã consueuisse cum Arabe. Et [a] puellam, quam fratri desponsatã ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Costabaro mutauit sententiã persuasus à Pherora, negante [b] adolescentem amaturũ talem socerũ propter patris sui cædem. & æquius cẽsente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiũ, quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella

Anno mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Herodes filiam Pherora filio dat coniugẽ.*

b *Odium filij in patrẽ prodit.*

An. mundi 3957. Ante Chri. Num nat. 7.

data est nuptum adolescentulo, addita C. talen-
torum dote. Nec interim cessabant turbæ do-
mesticæ, imò augebantur etiam, à turpibus ini-
tiis progressæ vsq; ad calamitates tristissimas.
Erant in deliciis Herodi propter formam eu-
nuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius
cubicularius, quorum opera etiam in seriis re-
gni negociis vti est solitus. hos quidam ad Regē
detulit corruptos esse ab Alexandro filio acce-
pta magna vi pecuniæ: & quæstionibus exami-
nati ecquid cum illo habuissent consuetudinis,
rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra
patrem facinoris se esse conscios. admotis dein-
de acrioribus tormentis, victi necessitate, mini-
stris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuiē-
tibus, aiunt Alexandrum innatum contra paren-
tem odium alere: hortatúmq; eos vt Herodem
desereret iam inutilem. facientémq; fucum æ-
tati, & senium dissimulantem tincto capillitio.
quin potius ipsi adhiberent animum, potituro
vel inuito patre regno debito, expectaréntque
breui dignitatem primatiam: iam enim non tā-
tum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed
instructa etiam ad inuadendam dominationē
omnia. staturos pro se multos duces militum,
multos amicos Regios. paratos quiduis vel a-
gere vel pati in ipsius gratiam. His auditis He-
rodem totum ira & timor occupat, quod filij
verba contumelioſa viderentur, & minacia: v-
troq; igitur exacerbatus verebatur, nequid gra-
uius contra se conflatum esset, quàm vt eodem
temporis momento posset cauere & occurrere.
quamobrem non ausus palàm inquirere, per di-
missos clancularios exploratores rem gerebat,
omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, &
in suspicionibus etiam de immeritis securitatē
suam collocans: quarum adeo nullus erat finis.

vt quō

vt quò quiſque ei cõiunctior eſſet, eò magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros [a] cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore ſat erat. móxque ad ſuam ſecuritatem pertinere putabat illorum interitus. Poſtremo etiam domeſtici anxij de incolumitate propria in ſeipſos verſi ſunt tutiſſimos rati, qui alios pręuenirent calumniis, certiſſimúmque hoc ad ſalutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipſo aliorũ in ſe coniiciebant inuidiam, videbantúrq. merito retaliãdi, & ſic accipiẽdi, vt ipſi tractaſſent alios. Iámq. etiam priuatas ſimultates hoc modo exercebãt, móxq. deprehenſi eadem patiebantur, occaſione cõtra ínimicos vtentes pro laqueo, quo paulò pòſt ipſi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitẽtiam, eo quòd multos cõuictos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne ſimilia poſthac faceret, ſed contentus erat delatores eorum pari mulctaſſe ſupplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationũ ac formidinum. Multis etiã intimis amicis denunciauit, ne vel in conſpectum ſuum venirẽt, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho [b] enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimũ Regem tam legationib. quã conſiliis iuuerãt. filióſq. eius inſtituerãt, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renũciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexãder vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipſum ſciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæſerat. Nec dubium eſt quin grauius aliquid in eos libenter ſtatuiſſet, ni obſtaret virorum claritas: quare contentus eſt dum ablegatis ademiſſe autoritatem, vt pos-

An. mundi 3957. Ante Chriſtum natum 7.

a *Herodes quibuſuis calumniis fidem adhibens multos iniuſto interfecit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.*

An. mundi 3957. *Ante Chri.* nat. 7.

sita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum[a] porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunq; teniti possent tollerẽtur de medio. Tunc[b] igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus. primũ Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij, illi verò immoriebãtur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus quod præter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebatúrq; vt secreta perquirerẽtur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterísque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia, patrem enim præ inuidia his ostendi omnibus, quapropter quando simul inambulent cõtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatoriis iaculationibus illo præsente destinata non ferire, quòd norit genitoris ingenium nõ ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnum postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis de pare,

a *Antipater omnium malorum fax.*

b *Propter Alexandrũ multi tormentis examinantur.*

patre, non rectè factum, quòd Antipatro addi- xisset agros, ex quibus ad eum redirent CC. talenta annua. Tùm verò Herodes probabili vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexandro cõprehenso iubet iniici vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidẽ auditis satis crederet. neq. enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles contẽtiones videbantur, nec verisimile post manifestum patricidium voluisse eos Romam petere. quamobrẽ volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, solicitéq. cauens, ne videretur filium temerè dãnasse ad vincula, & [a] quæstioni subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confessos interfecit. Cúmque tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis perstreperet, iuuenis [b] quidã in tali necessitate constitutus dixit Alexandrũ Romã ad amicos, literas misisse, rogantẽ, vt curarẽt se accersiri à Cæsare indicaturum de quibusdam contra illũ conspirationib. quãdo pater societati Romanorũ prætulerit Mithridatis Parthorũ Regis amicitiam. addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, consolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temerè quidquam faceret. venenum tamen summa cura quæsitum nusquã inuentũ est. Cæterùm Alexãder oppressus malis adeò nõ cessit, neque inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credendũ calumniis: siue vt, si fortè crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatib. Quatuor [c] enim libellos à se conscriptos ei misit negãs opus esse tormentis pluribus structas enim insidias, participésq. eorum esse Pheroram & amicorũ fide-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subiiciuntur.*

b *Alexandrum quidã quòd Romã contrà patrem ad eos literas miserit, accusat.*

c *Alexander indicia etiam facinoris perpetrandi fatetur insidias patri structas.*

Ann. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

lissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse congressam, omnésque eò tendere, vt, illo sublato, optatam assequerentur licentiam, eiusdem conspirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis Regi fidissimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in se inuicem efferabantur homines priùs amicissimi, non detensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exspectantes moras ipsas quàm repræsentationem malorum ægrius ferebant: ingénsque [a] mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpéque illi obuersabatur irruens gladio stricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abesset ab insania.

[a] *Herodes in aula calumnijs & caedibus referta vitam suam facit.*

Archelaum Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 13.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus [b] Cappadocũ Rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoq; vicem, miserás inuoluti tã perplexis & turbatis negoçiis, officij sui putauit profectionem ad eũ suscipere. Quẽ vbi sicut audierat affectum inuenit, importunã rem putauit sí obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendẽs & excusare se studẽs exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens Regem nihil

[b] *Archelaus Cappadocũ Rex, Herodis indignationem in generum simulat, eúmque ad paternos affectus reducit.*

nihil præter æquitatē, ſed omnia rectè feciſſe: ſe quoq. dirempturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parſurum, ſi ſceleris cōſcia non feciſſet iudiciū. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro ſe læſo tā grauiter excandeſcere, aſperitate remiſſa, & factum ſuū iuſta æſtimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus rediit. Iámque vtroque flexo ad miſericordiā, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram commouebatur Rex: poſtquàm verò Archelaum quoque accuſationem agredi vidit, lacrymis affectū prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit [a] crimina transferre in amicos, qui deprauarent hominem iuuenem & rudem omnis maliciæ, præcipuè fratrē Regis vrgēs ſuſpicionibus. Nam [b] cùm & Pheroras in Herodis indignationem incurriſſet, intelligens recōciliatorem neminem Archelao magis idoneum, atratus illum adiit. alia quoq. deſperātis de ſalute ſigna præferens, qui non deſpexit preces ſupplicis, negās tamen ſibi facilè tam citò flectere offenſum Regis animum. Satius eſſe, vt ipſe à fratre veniā peteret, prius confeſſus ſe fuiſſe cauſam horum omnium. eam confeſſionem profore multum ad leniendā iracundiā, ac tum demum ſe quoque opportunius deprecatorem acceſſurū, patuit ille cōſilio, quod vtrique ceſſit feliciter. nā & iuuenis præter opinionem exemptus eſt criminationibus, & Pheroram Archelaus repoſuit in fratris gratiam: ipſe quoque inita maxima gratia apud Regem in tā difficili ipſius tēpore, lætus in Cappadociam profectus eſt. nam & cū muneribus dimiſſus eſt precioſiſſimis, & facile primū inter amicos locū obtinuit. Cōuenit

An. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a *Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pherorā transfert.*

b *Pheroras Herodiſ cauſam perturbationis fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.*

An. mundi 3958. Ante Chri. nat. 6.

etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret; quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripserat: fecerúntque [a] simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

[a] *Herodes cum Archelao Antiochiam vsq. iter facit.*

Trachonitarum defectio.

CAP. XIII.

ILle verò dũ Romam profectus interim à regno abest, bellũ [b] Arabicũ ex hac causa exortum est. Incolæ [c] Trachonis, quam regionẽ Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, vetiti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus, tamen à principio coercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis. non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrũ Cæsari, Trachonitæ [d] sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc [e] tamen absente Rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterũ XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratũ Salomes coniugium. à quo cũ munitum quendã locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántque prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatẽ & securitatem maleficiis. Herodes autẽ reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cúmque non posset eos in potestatem suã redigere, quòd essent sub tuitione Arabum, nec tamẽ iniuriã acceptã concoqueret,

[b] *Arabici belli causa,*

[c] *Trachonitis Herodi donatus à Cæsare.*

[d] *Aliàs ca. 14 Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.*

[e] *Latrones capti & punit.*

queret, perlustrata Thrachone interfecit illorũ domesticos. quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tũ Rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones [a] deposcẽs ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuum creditũ repetebat exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cõmodauerat. Syllæus verò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de [b] qua disceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præsides. Tãdem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de causa profugus: verùm Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

Ann. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

Aliàs cap. 15

a *Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit.*

b *Saturninum & Volumnium Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.*

c *Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit & Rapsam castellum diruit.*

Expeditio Herodis in Arabiam.

CAP. XIIII.

CÆterùm postquam aduenit pręstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes [c] verò exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contu-

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

maces armis persequi. collectóque exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cúmq; peruenisset ad castellum, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsámq; munitionem nomine Rœptam diruit. nullo alio damno dato regionis incolis. Et cùm in auxilium eorum procurrisset dux Arabum [a] Nacebus, commissum est prœlium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum verò xxv. cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugam cõpulsi sunt. Hoc [b] modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas concessõ ab eis iure vsus sit, nihílq; egerit præter ea: idq; ipsorum inquisitione postea verum cõpertum est.

[a] *Nacebum viginti quinque Arabũ cæsum.*

[b] *Herodes Idumæorum 3. millia in Trachonem deduxit.*

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

CAP. XV.

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 16.

SEd aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatum est, suo more exaggerãtibus omnia. is [c] iã antè insinuatus in notitiam Cęsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cõfestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totúmque regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. ad hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptáque magnas opes apud Rœptam repositas. atq; hæc facta per contemptum Obodæ qui nec copias paratas habuerit, nec ducem, se absente, idoneum. Hæc dicente Syllæo, addentéq; quòd nec ipse hanc profectionem susceperus erat, ni crederet Cæsarem [illegible] pacem publicam om-

[c] *Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat.*

nium,

nium, neq;, se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacem violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorum quibusdam recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitũ extra Regni sui fines eduxerit: Id cùm illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabas. His [a] literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neque acceptam mutuo pecuniam persoluere, neque pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd Rex offendisset Cæsarẽ. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso [b] Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam Regis sui causam missos primum nẽ admisit quidẽ: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cęsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto [c] enim Obodæ in Arabum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multã pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cęsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretę quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

a *Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarẽ iratum, illi insultant.*

b *Cæsar ab Herode offenso.*

c *Obodæ defuncto Æneas in Aretum regnũ succedit.*

talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cęsar [a] autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatúsque eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum in dies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare, in [b] eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

Ae. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a Cæsar Arabum legatos non audit.

b Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.

Eurycli calumnia contra Herodis filios.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 17.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est: quamuis enim etiam antè nunquam prorsus vacarit suspicione, malo pernicioso Regibus, tunc tamen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles [c] quidam Lacedæmonius, vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis perditus, sed vtrunq; vitium egregiè dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo conuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrũ, Alexandro [d] quoque propter crebros congressus familiaris. aiebat

c Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.

d Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.

bat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere, cúmque videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quęcunq; vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò se blandis colloquiis insinuauit vnicuiq;, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas cõcredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quòd pater esset à se alienatior, casúmque matris narrabat: & quod Antipater prætepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hęc diutius ferenda non esse, patrem iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hęc [a] ille, dolorem suum in sinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinẽ, & consultum ei velle, vt caueret ab Alexandri insidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis pręferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentię pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem autem prębuit, & eò deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet, id quod sine mora declarauit. Eurycli [b] enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prędicans, operam etiam suam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur

An. mundi 3960. *Ante Christum nat.* 4.

a *Eurycles Alexandri dicta, & facta obseruãs Antipatro & Herodi exponit.*

b *Eurycles astutia ab Archelao pecuniam extorquet.*

An. mundi 3960. *Ante Christum nat.* 4.

hominis malitia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus veteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò [a] Iudæorum Rex non iam vt antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scisciтans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia. videbatúrq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, [b] Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è Regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facilè enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simúlque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. [c] Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitúsque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse, dixit

[a] *Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.*

[b] *Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerēt, fatentur.*

[c] *Alexāder ad Præfectū arcis Alexandrij, vt se receperet, scribit.*

dixit omnia: protulítque referentes manum Alexandri literas in hanc ſententiam. Quàm primum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodũ eſtis polliciti, nos in caſtellũ recipiatis. His literis viſis Herodes poſthac pro indubitato habuit, paratas ſibi à filiis inſidias. Alexander autem dicebat [a] Diophantum ſcribam imitatum ſuum characterem, eſſéque Antipatri malicia excogitatam illam ſchedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòſt in ſimilibus deprehenſus dedit ſupplicium. eos verò qui torti ſunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accuſarent filios, vbi ſaxis ſunt obruti. cúmque vulgus concitum ſimili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pherotam eos cohibuit: & [b] iuuenes in carcere aſſeruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum ſua. eorum alter [c] Ariſtobulus præ anxietate etiam amitam ſuam ac ſocrum ad miſerationem præſentis calamitatis, eiúſque autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatę, quòd ſpe nuptiarum Syllæum de omnibus quę hîc fiunt per literas ſignifices, quæ verba mulier ſtatim fratri retulit. ille non amplius ſe continens vinciri eos iubet, & ſeorſum quenque quid contra patrem moliti ſint ſcripto prodere. hoc iuſſi facere, ſcripſerunt, inſidias quidem nec paraſſe ſe, nec cogitaſſe: ſed conatos fugere, quod non poſſent amplius ad hunc modum ſuſpecti & ſoliciti viuere. Eodem tempore cum veniſſet è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è

An. mundi 3960. *Ante Chriſtum nat.* 4

a *Diophantus ſcriba aliorũ characteres imitatur.*

b *Alexãder & Ariſtobulus in carcerem cõiecti.*

c *Ariſtobulus amitam ſuam ac ſocrum monet.*

An. mundi 3960. Ante Christum natum 4.

dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, accriuit ad se Alexandrum è vinculis: & [a] rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His [b] dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur [c] nũ ignorasset paratas Herodi insidias, quò vt ventum est, continuò mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens. & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemęo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscium. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes tatus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelaę

a *Alexander Herodi quòd ad Archelaum discedere decreuit, fatetur.*

b *Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.*

c *Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.*

chelao ſcripta de his redderent: & poſt expoſtulationem quòd filiis conatuum fuiſſet particeps, Romam inde nauigare pergerent, & ſi inuenerint à Nicolao placatum Cæſarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad cõuincendos iuuenes ſcripta mittebantur. Igitur [a] Archelaus pro ſe attulit, voluiſſe quidem excipere iuuenes, quòd & ipſis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob ſuſpiciones & diſſidia durius in eos ſtatuerit: non tamen miſſurum fuiſſe ad Cęſarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam [b] autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæſarem, eíque literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ ſe habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accuſandum ſuſcepit. animaduertit enim diſſidere inter ſe Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleróſque cognatos Obodæ manifeſtè coarguerunt ex ipſius literis interceptis per aduerſarios.

An. mundi 3960. *Ante Chriſtum nat.* 4.

a *Archelaus Herodi ſeſe excuſat.*

b *Herodes Cæſari recõciliatus.*

Qua fortuita occaſione Nicolaus vti nõ neglexit, ſtudens Herodem reducere in gratiam Cæſaris. Sciebat enim ſi defenſionẽ Regis ordiretur, difficilem ſe habiturum iudicem: quòd ſi accuſaret Syllæum, non defore occaſionem pro ſuo Rege ſatisfaciendi, cõteſtata igitur lite, & præſtituta ad agendũ die, Nicolaus [c] aſſiſtentibus ſibi Aretæ legatis acriter accuſauit Syllæum interfectorem aſſeuerans domini ac Regis ſui multorúmq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronáſq; arguens corrupiſſe tam Romæ quàm in Arabia. addidit his grauiſſimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæſarem, quem nihil veri de geſtis ab Herode docuerit. ad hunc

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 18.

c *Nicolaus Syllæum accuſat, & Herodem excuſat.*

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

accusationis locum postquam ventũ est, Cæsar interlocutus iussit eum, omissis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitũ in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionẽ depræ datus sit. Ad [a] hæc Nicolaus, de his se vel maximè ait docere posse, nihil horũ aut certè minimã partẽ ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neq; vllã mereri indignationẽ. His præter opinionẽ au litis cũ Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuò sumptis, déq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed exsecutionem iuris & repetitionem debiti. idque non properè actum quanquã permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæ per Cæsaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum se & pecuniã & Herodis perfugas, & cum horũ nihil Syllæus præstitisset, àditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demum illum profectũ in Arabiam, hoc est, inquit, illud bellũ quod aduersarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamẽ qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tũ alios deos, tum in primis nomẽ Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones [b] Trachonitæ XL. primùm, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominũ iniuriam, agrósq; eis dedit, & prædarũ fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurãdo tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad

[a] *Expositio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.*

[b] *Trachonitæ latrones.*

præscri-

præscriptum terminum. nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immò ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad prouocandã itã tuã cõmentus est. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atq; alter è nostris cecidisset tum demum, Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo xxv. nõ amplius occidit, quorum singulis centuplicatis ille bis mille & quingẽtos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæum versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint Hęsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngraphārum conditiones & rescripta præsidũ, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad vltimum eò res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendaciis impulsum se discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfeciset creditoribus, daret supplicium. Cæterùm Aretæ indignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac potestatem vsurparet, priusquã à se acciperet: volebãtq; Arabiã quoq; Herodi tradere: sed hoc cõsiliũ mutauerunt redditæ ipsius literę. Olympus enim & Volumnius cognito placatũ esse Cęsarem, mox ita vt mandatũ erat obtulerũt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis visum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatũ circa filios: admissisq; legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorũ temerariè Principatũ sumpsisset, nõ expectata sua sentẽtia, admisit munera & regnũ ei autoritate sua cõfirmauit.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Syllæus ca-pitis damnatus.*

b *Herodi Augusto Arabiam quoq; vult tradere, quod cõsi-lium ipsius literæ reddita mutant.*

c *Aretas ad Arabum Regem lega-tus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 19.

Anno mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Post hęc Herodi iam reconciliatus scribit dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereq; [a] eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduerterē, se enim liberam ei potestatem permittere: quod si tantum fugā meditati sint, ipsum quoque salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto cōsistorio apud Berytum Romanoꝝ domicilium, & adhibitis præsidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de cōmuni sententia quid statuendum sit dispicias. atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

a *Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permittit.*

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. XVII.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quòd rediisset in gratiā, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temeratius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo [b] conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominē oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cùm præsides, tùm cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit. nō longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu [c] eorum vsus est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora.

b *Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat.*

c *Herodes filios accusat.*

decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, nõ satis se explicabat, multáq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè pater cõtra filios, literáſq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & cõuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: rémq; exaggerabat deierans mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cęsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atq; in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoq; calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, nõ oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in cõsilio videntes rem eò deueniſſe vt nulla sit spes recõciliationis & gratię potestatem eius confirmauerunt. Et primus [a] Saturninus vir consularis multísq; defunctus honoribus: protulit sententiam moderatam circũstantiis: damnare se quidem Herodis filios, nõ tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant. eandem sententiam tulerunt. Contrà [b] Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

Deut. 18. 21.

[a] *Saturninus eiúsque filij moderatam sententiam proferunt.*

[b] *Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxq; [a] inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri cõsilia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum Rex diu multúmque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cúmque dolerent eorum vicem, tamẽ nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorẽ dissimulabãt. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filiũ habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur, & sæpè exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis malicia: eóque tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libentérque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tãti mali expectatio

potuisset

a *Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.*

potuisset à quouis cõmiserationis voces exprimere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Nõ [a] possum, inquit, ô Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed tibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negociis? quæ nã hæc est tãta amicorũ ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantũ scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur nõ dispicies? occidésne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitũ vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cõpatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat Rex, admonitus tã suę calamitatis, quàm domesticorum perfidiæ. Sed illo immodestè ac militariter instante, & per simplicitatẽ non habente rationẽ temporis, turbatiõnẽ & opprobrationẽ hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinã essent illi ægrè ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius [b] facti occasione Typho quidam tõsor Regis accedens eũ ait se nõ semel à Tirone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: móxque tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui videns pa-

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Tiro Herodem all. quitur, & dum immodestè instat cum ducibus & militibus in carcerem conijcitur.*

b *Tiro à Regis tonsore & proprio filio se Regi insidias struxisse, accusatus.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

trẽ sæuissimè tractatum obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse vllã spem salutis ex crudelitate Regis coniiciens, ait se indicaturum veritatẽ, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptáq; in hoc fide, dicebat cõueniisse inter eos vt Tiro sua manu Regẽ interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiã. His dictis patrẽ exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorẽ hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autẽ eiecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorũ supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & [a]productis in cõcionẽ trecentis ductoribus militũ vnà cum Tirone ac filio, tõsoréq; indice, omnes accusauit apud populum, in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander [b]autem & Aristobulus ducti Sebastẽ, ibi iussu patris sunt strãgulati: & corpora eorum in Alexandrium recõdita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud [c] meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda. qui patrẽ longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint, immedicabile an in ipsius duritiem & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò consequantur:

Aliàs cap. 20.

a Tiro cũ trecentis ductoribus militũ apud populum accusatus, interficitur.

b Alexãder & Aristobulus Sebastæ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.

c Causa harum calamitatum.

quantur: eámque [a] vim fatum vocamus, quòd nihil fit quod illa non efficiat. ſed hunc ſermonem vt ardium leuiter attigiſſe ſufficiet, qui & noſtris ſtudiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum cauſas examinat. quæ quidem cõtemplatio iã olim incluſa eſt legis noſtræ voluminibus. Cæterùm [b] ex duab. reliquis cauſis quod ad filios attinet accuſare quis poſſet eorũ iuuenilem arrogantiam. & faſtum regium, quòd nimium tribuerint, patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquiſitores fuerint, maliciosè ſuſpicaces, & linguæ temperare neſcij ac per hoc geminas anſas præbentes ſuis obſeruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris [c] autem planè pudendus error eſt & inexcuſabilis, quòd neque inſidiarum ſtructarũ conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehenſis, permiſit ſibi ex ſe genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud ſuos ſolum gratioſos, non in venationibus ſegnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ ſtudiis. Horum enim omnium non erant rudes, præſertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamſi damnare libuiſſet, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, eum ſecurum faceret Romana potentia. ſub cuius tutela poſitus ne apertam quidem vim, adeò non inſidias extimeſcere debuerat. nunc tam citò eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud eſt quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cùm eſſet ea ætate in quam excuſatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excuſatiorem. Minus enim peccatum erat. attonitum nouo aliquo caſu irritatũ eſſe ad atrocius facinus, poſt longas verò cunctationes, & deliberationes

An. mundi 3961. Ante Chriſtum nat. 3.

a *Fatum & prouidentia diuina.*

b *Alexander & Ariſtobulus in quibus peccauerint.*

c *Herodis error pudendus & inexcuſabilis.*

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

postremò tale quippiam aggredi & perpetrare sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbãtur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito petirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperãtem sibi cædibus, qua de re dicturi sumus in sequentibus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malitia.*

II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*

III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*

IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*

V. *Pherora obitus.*

VI. *Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*

VII. *Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.*

VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*

IX. *Antipatri exitium.*

X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*

XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*

XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus auctores eius puniit.*

XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*

XIIII. *De Pseudalexandro.*

XV. *Archelaus iterum accusatum Viennam relegatus est.*

De Antipatri Herodis filij malitia.

An. mundi 3951. Ante Christ. nat. 3.

CAPVT I.

ANTIPATER[a] autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorũ metu qui possent in principatus societatẽ venire, in aliam maiorem difficultatẽ parãdi sibi regni incidit, videlicet, odium quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiã haberet solicitum, alienati militũ animi à quibus pẽdebat Regũ securitas, si quando gens ipsa videretur nouarũ rerũ cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis cõciliauit: & [b] tamen haud aliter quã Rex cũ patre administrabat res Iudæorũ, credẽ te se Herode eius fidei, & id factũ quo suppliciũ merebatur, interpretante argumentũ beneuolentiæ, quasi saluti Regis cõsulens illos prodidisset, non morẽ gerens odio, quo tam illos quàm patrẽ prosequebatur: quandoquidem [c] & illos propter patrem oderat totus infessus furiis: dabátq; operã, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tũ longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quòd si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis technis patrẽ haberet infensissimũ. Ideò [d] nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficiis volens obstruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem

Hedio & Ruffinus cap. 1.

a *Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.*

b *Antipater cũ patre res Iudæorum administrat.*

c *Antipater parentis vltimum diem optat.*

d *Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptib. parcit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

amplius corrumpi posse donorum magnitudine, paritérque Regis sororem. nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciẽ hominum animos, & dissimulãdi odij summus artifex. Non [a] tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat nuptã eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas vxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit. quò minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen [b] autẽ adamato Syllæo cupientem nubere. Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurationi consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per [c] idem tempus remissa est ad patrẽ Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur cõtrouersię. Ipse [d] autem filiorum liberos educabat magna diligẽtia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquãdo præsentibus amicis cõmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis, sed potius virtutibus cum ætate aucti, gratiam sibi nutricationis reponerent. desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filiis Pheroræ filiam: Aristobuli verò filiam Antipatri: & eiusdem

a *Antipater amitam fallere non potest.*

b *Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit.*

c *Glaphyra quõdam vxor Alexãdri Archelao Cappadocum Regi remissa.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Herodes filiorum liberos educat.*

dem filiam itidem Antipatri filio, alteram autem filiam Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed [a] ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege adiurante nepotulos & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam, quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexítq; [b] Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret: & filio suo Pherorę filiam. itaque præter eius sententiã mutata sunt pacta connubialia. Rex [c] autẽ eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Põtificis filia, ex qua puer natus est patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & cõsobrina, sed steriles, præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã postea duxit Regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendã amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autẽ Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias Alexandri ex eadem matre sorores,

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Archelaus fratrum liberos edit.*

b *Antipater precibus Herodẽ vi pacta connubialia mutantur, flectit.*

c *Herodẽ nouem vxores.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

quarum coniugium Pheroras contempſerat, alteram Antipatro ſororis ſuæ filio collocauit, alteram Phaſaelo fratris ſui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico.

CAP. II.

a Herodes in Trachonitarum regione caſtellum condit, eique Zamarim Iudæum Babylonicum præfecit.

VOlens [a]deinde à Trachonitis tuta eſſe omnia, vicũ Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & ſuis eſſet præſidio, & vnde hoſtes facilius ex propinquo poſſet inuadere. Cúmque intellexiſſet fortè fortuna virum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus ſagittariis & cẽtum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæſita eſt ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præſide Valartam caſtellum ad habitãdum acceperat, accerſiuit eum vnà cum ſuis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, vt ibi opponeretur infeſtatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promiſit tàm agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptóque agro caſtella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram, erátque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, ſimúlque Iudæis à Babylone Hieroſolyma religionis ergò petentibus, quò tutiores eſſent à latrociniis: multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæi obſeruatores legis patriæ: & facta eſt ea regio valdè populoſa propter immunitatem quæ illis manſit Herode incolumi. Philippus deinde qui ſucceſſit, pauca & nõ diu ab eis exegit: porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiſerunt: quibus ſuccedentes Romani & ipſi grauibus tributis eos opprimunt, ſed ſalua libertate: de quo alias ſuo tempore

dicemus

dicemus prolixius. Zamaris[a] autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniæ Reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regíq;. Agrippæ ob hæc gratum: & amicissimũ: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Iacimus & Philippus Zamaris filij.*

Antipatri contra Herodem insidiæ.

CAP. III.

CÆterùm in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius tamen ac beneuolentia: qua tamẽ potestate ille audacius abutebatur, callidè tegẽs suam maliciã: & in omnibus facilè fidẽ à parẽte impetrans: eiátq; omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiã. Sed b præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circũuentus à mulierib. Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quãuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus, attamẽ ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigantibus, & mutuò se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrẽ: nã hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cũ Antipatro propter leues quasdam res non satis cõueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm

Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Pheroras à mulieribus deceptus.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

pernicie cõspirare,& parata eius rei indicium facere,qui vt cognouerunt mutuam suã amicitiã suspectã hoc nomine Regi & inuisam, hoc cõtrà excogitauerũt vt nõ cõgrederẽtur in propatulo, fictisq; conuiciis simularent dissidium, maximè præsente Herode, aut alio quopiá qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primò excogitatũ est, nec postea cùm cœpit fieri. omnia [a] enim perueſtigabat, móxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum cõuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si maturè sibi non prospiceret. In aliorum enim cõspectu dissidentes & iactantes inter se conuicia, celare amicitiã: deinde quãdo soli sint consentire, dubio procul cõspirantes in eos quibus occultam velint esse suã amicitiam. Hæc & illa perueſtigabat diligẽter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se nõnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam sororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum secta exactioré patriæ legis cognitionem sibi vindicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant cari, addictũ erat hoc mulierum sodalitium. Hi [b] Pharisæi vocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoq; infestum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam [c] cùm tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Cæsari, hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum, quibus [d] hoc nomine à Rege mulctatis, Pherotæ vxor pro eis mulctã imposuit, cui reponentes gratiam, quoniã credebantur futura præscire ex Dei colloquiis,

a *Salome Herodi mulierum alioru̇mque cõsilia aperit.*

b *Pharisæi astuti & arroganter.*

c *Pharisæi Regi nõ iurãt, propterea mulctati.*

d *Pheroræ vxor pro eis mulctã persoluit, ob quod beneficium regum policentur.*

quis, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritũ & Pheroram ac cõmunes liberos. Sed hoc quoq; Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarẽt muneribus atq; corrumperẽt, qua in culpa Pharisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos [a] autores huius consilij, cúmq; his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hæc quoscunque è domestica familia cum Pharisæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi pareus & benefactor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prosperè enim cessura nouo Regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & [b] apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quòd ipsius impulsu frater cõditionem Regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres serat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quàm operibus. mulctam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendiis, & in summa cõsciam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras [c] autem quamuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat [e] & fraternæ pietatis iura persanctè culturum,

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Bagoas Carum & alij ab Herode necati.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

b *Herodes Pherora vxorem accusat, cúmque vt illã ableget iubet.*

c *Pheroras vxorem dimittere recusat.*

Anno mūdi 3961. Ante Christum nat. 3.

& à coniugali charitate haudquaquā discessurum: emoriq; se malle, quàm sine dilecta vxore viuere. Tum [a] Herodes, licet graui se iniuria existimaret affici, iratsci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa Regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipuè Pheoras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

a *Herod. Antipatro Pheroræ consuetudine, & mulierū cōuenticula interdicit.*

Herodes Antipatrem mittit ad Cæsarem.

CAP. IIII.

QVapropter [b] suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoncāt Herodē per litteras, vt quàm primùm se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit: cū preciosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrū Regem declarabat, aut, si ille prior vita decederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis, eodem tempore etiam Syllęus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem [c] Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea accedebat [d] & alter accusator Aretas, multorū honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obiiciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute, præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimū tribuere solitus est. Hūc [e] Syllæus pecuniis corruptum

b *Antipatrū Herodes ad Cæsarem mittit.*

c *Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.*

d *Aretas Syllæum, quod Fabatum aliósque interfecerit, accusat.*

e *Insidiator vitæ Regiæ deprehenditur.*

ruptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem si pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit, qui è Corintho cõfessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simúlq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniẽdos transmisit.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Pherora obitus.

CAP. V.

PHeroram autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito [a] iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege vocatus ad accipienda quædã secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum [b] Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Eares Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quòd naneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

a *Iuramentum sanctè seruatum.*

b *Pheroras agrotans ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.*

Ann. mundi 3961. Ante Christum natum 3.

Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

PHerora [a] mortuo Taphnitæ duo è libertis eius cariſſimis Herodem adeũt, rogãtes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miſerum eius & iniuſtum interitum. Quo attentius autem ſimul ac fidem præbente illorum ſermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnaſſe ea die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabiſſa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. ſunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autẽ quæ tum inſimulabatur, dicebatur amicæ Sillæi familiariſſima. ad eam comparandi veneni cauſa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & ſoror, & cum illa reuerſæ ſunt pridie quàm ille cœnam lethiferam ſumeret. His auditis Rex ad irã concitatus torſit ancillas earũ & quaſdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, poſtrema quædam dolore victa nihil aliud protulit quàm quòd imprecata eſſet Antipatri matri cruciatus ſimiles: quandoquidem ipſa cauſa eſſet præſentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquiſitionem Herodem permouit, ita [b] vt extorqueret earum ſecreta omnia, comeſſationéſque illas & occulta conuenticula, tũ ſermones patris cũ Antipatro priuatim habitos, prolatos intet Pheroræ mulierculas: ne id quidẽ reticente, centum talenta ſe accepiſſe ab eo, vt abſtineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem proſeque-

a *Pherora liberti vxorem veneficij accusant.*

b *Herodes Antipatri & mulierũ secreta omnia extorquet.*

sequeretur odio, vsq; sæpenumero apud matrẽ de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenescceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio. ad hæc simul nutriti multos fratres ac frattũ filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio: addere his solitũ accusationẽ sæuitiæ nõ temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehẽsámque in tam malicios conatibus [a] Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamẽtis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius cõtra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipatri, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrẽ tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis haberíq. apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruãdũ acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad asserendum id properãs, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes ceeidit. ex quo postquam se recolligit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Doridem Antipatri matrem Herodes eiecit e Regia.*

b *Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratũ habere exponit.*

c *Pheroræ vxor venenum se habere fatetur & seipsam de tecto deiecit.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

ninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatē flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit circūuenit me Antipater dē pestiferis cōsiliis & beneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidē in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminū, age ne fratricidali animo mānes maiorū contaminem, me expectante venenum illud exure, tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paulū lo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vnà cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pōtificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter [a] & ipsam Rex abiecit, & filiū eius è testamēto deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiā Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenū, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simúlq; [b] venerūt ad

a Mariamnen Herodes abiicit, filium eius è testamento delet, socero Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filium surrogat.

b Archelaum & Philippum instinctu Antipatri accusantur.

Regem

Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miserarentúrq. fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocari fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiã per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorũ precio. Mirum autẽ est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

An. mundi 3962. Ante Christum natum 2.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

CAP. VII.

CÆterùm[a] Herodes ad Antipatri literas quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se rediturũ in patriã, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simúlque modicè de matre eius questus est, pollicẽdo remissurum se querelas post aduentum illius: modísque omnib. magnã caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahẽs regno insidias strueret & in se moliretur ali-

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

[a] *Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Roma domũ retrahat scribit.*

An. mundi 3962. Ante Chri. ſtum nat. 2.

quid. Has literas in itinere accepit in Ciliciæ eas verò quæ Pheroræ mortẽ nunciabant prius iã Tarenti acceperat triſti animo, non tã quòd Pherorem amaret, quãm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo nõ præſtiterat. Iam [a] ad Celenderim oppidũ Ciliciæ peruenerat, cũm dubitare cœpit de reditu, vehementer contriſtatus matris ignominia: & amicorum quoque variabãt ſententiæ, aliis euẽtum alicubi expectare, aliis ſine mora domũ nauigare cõſulentibus. facile enim diſſoluturũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque nõ aliunde quàm ex illius abſentia aduerſariis audacia viréſq; ad calumniandũ creuiſſent. Ab his perſuaſus nauigare pergit, appellitq. [b] ad portũ Sebaſtum, quẽ Herodes magno ſumptu cõſtructum ſic appellauit in honorem Cæſaris. Iámq. manifeſtũ erat incidiſſe [c] Antipatrum in infortunium, nemine ſalutante aut accedente hominem, quem prius votis & fauſtis acclamationibus diſcedentẽ proſecuti fuerant: tunc verò cõtrariis votis iiebat eum deuouere diris fraterni ſanguinis vltricibus. Fortè [d] per idẽ tempus Hieroſolymis erat Quintilius Varus, ſucceſſor Saturnino miſſus in Syriã, tunc verò ab Herode in conſilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà ſedẽtibus ſuperuenit Antipater omnium inſcius, & ita vt erat purpuratus in Regiã ingreſſus eſt. quo mox admiſſo, amicorũ comitatus per ianitores excluſus eſt. Id primum mentẽ eius perculit, iá ſententiẽtem quò deueniſſet: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & [e] Varum cognitorẽ ac iudicẽ in craſtinũ denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: móxque obuias inuenit matrẽ

a *Celenderis in Ciliciæ.*

b *Sebaſtum portũ Herodes in honorem Cæſaris adificat.*

c *Antipater domum reuerſus à nemine excipitur.*

d *Quintilius Varus Syriæ Præfectus.*

e *Herodes Quintilio Varo iudicẽ filium in ius vocat.*

& vxorem

& vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequēti [a] deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiā cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissimēque serui matris Antipatri capti paulò antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex verò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatē suam in procreandis talibus liberis, quódque senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quámque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirarique se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatū fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse .ccc. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator at-

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

[a] *Antipater ab Herode accusatus.*

Ann mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

que imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cùm abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum & pulchrè eius negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attineret ad *examinatos conscios*, & ad conuincendum filium. Sed * ille præueniens, causámque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirũ pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operã suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iamdudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cùm successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorũ esset particeps? neque enim probabile esse affectatũ cũ periculo quod iam pro virtute contigerat, & *ob incertam* spem cõtemptam certam infamiam, maximè cùm is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam nec se pœnituerc gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extaréque eius de hoc literas, quas peniniquum sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumniis, quibus nihil ma-

a *Antipater parentis accusationem diluit.*

gis

gis sit cordi quàm regiam familiam inter se cõmittere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoq; torquendum offerebat nihil deprecans. His cùm nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodésque ipse quantũuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus [a] vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebátq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus, ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandũ fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, inquit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrũ feciſſe perniciem, vt detestãdo eorum maliciam, pietatis

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 3.

[a] *Nicolaus Damascenus accusationẽ à Rege cœptam prosequitur.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

erga communem parentem opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipſe in eum ſæuire poſſes impunitius, quod tandem facere aggreſſus es. Dũ enim fratres fontes addicis ſupplicio, & partis eorum ſociis, omnibus facis perſpicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum poſthac vti poſſis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepiſti tuis dignam moribus: alterã palam quaſi re bene geſta gloriabundus ſublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas inſidias conando patrem ſubuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè deteſtatus eſſes illorũ maliciam, nunquã imitandam tibi propoſuiſſes. Nimirum hoc agebas iſtis artibus, vt dignioribus ſublatis nullos haberes ſucceſſionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent inſidiæ, quibus oppugnaſti germanorum capita, & non ſolum ipſe meritum ſupplicium effugeres, verum etiam miſerum parentẽ pœnæ tuæ vicarium ſupponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri inſidiatus es, ſed amantiſſimo ſimul & indulgentiſſimo, iam Regiæ poteſtatis particeps, iam ſucceſſor deſignatus, tũ præſenti fruẽdi voluptate ante tempus permiſſa, tũ in futurũ ſpe teſtamento patris cõfirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, ſed ex tua malitia ſtatuebas, non contentus ſocietate patris indulgentiſſimi, niſi illi quoque ſuam partem præriperes: & cuius te ſeruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipſe tantum ſceleſtus, ſed matri quoque inurens eiuſdem notam ſceleris, & fratrum diſturbans beneuolentiam, diſſidiiſque miſcens omnia: & poſt hæc auſus es patrem vocare beſtiam,

Anno mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

ſtiam, ipſe venatiſſimis quibuſque beſtiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctiſſimos optiméque de te meritos, muniénſque te cuſtodibus ac variis tam virorum quàm mulierum technis contra vnum ſenem, quaſi non tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendum odium. Et nũc poſt tortos tua cauſa viros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te eſt conaris legem quoque contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimúlque Vari æquitatem, omnémque, quanta eſt in rerum natura, iuſtitiam. an ideo mentitos dices to. mentis examinatos, vt fidem abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormentis plus credendum eſt. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc peſſimam beſtiam, pietatem erga genitorem ſimulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt ſolus regnet deprehenſum in ſtruendis illi capitalibus inſidiis? Seis a patricidium non priuatum eſſe crimen, ſed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet: imò quod qui nõ punit, & ipſe in naturam parentem eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: conſultos vates de regno, & ſacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad teſtimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina neceſſitate expreſſa: atque hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant, poſt verſam eius fortunam videntes accuſationibus inimicorum

a *Patricidiũ publica vitæ ac naturæ iniuria.*

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen [a]non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquã nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. idque cũ iamdudũ à multis esset obseruatum, quo quisq; erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quãprimùm tutò licuit, magnis vociferationibus reũ vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cúmq; variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad Regis gratiam loquerentur, neq; periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes sceleſtos conatus Antipatri, eúmque non tam ob patris securitatem, quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendũ supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verùm etiam spontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex & frõtis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem cõtrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eũ & conuincere destitit, tum [b]Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suã innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoq; eius optare scire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At [c]ille pronus in faciẽ & supplicabundus humi iacens, Deum cõscientiæ suæ inspectorẽ obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienum se ab omni culpa, nec quicquã vnquã molitũ in patris perniciem. Is enim est mos malorũ omnium, vt quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cũ autẽ suis sceleribus

a *Antipater à cunctis accusatur.*

b *Varus Antipatro dicẽdi pro se potestatem facit.*

c *Antipater innocentiam suam precibus ad Deũ testatam facere conatur.*

tibus inciderunt in periculum, tum demũ illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimoniũ volunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoque Antipatro vsu euenit: qui cũ antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortalium: imminente vltione destitutus iuris præsidiis. ad diuinã cõfugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tũm Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deũ tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quánam vi præditũ sit experimento posset colligere: quod [a] mox allatũ, & ad bibendũ datum cuidam dãnato capitis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiã profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrorũ regia. Herodes verò confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænã fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamẽ erat cuncta Regẽ facere ex illius sententia. cõiecto [b] deinde in carcerẽ, Romam [c] Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui corã eloquerentur mãdata, doceréntq; quàm scelerata sit hominis malicia. Per [d] eosdẽ porrò dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse cõperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo, scis enim quòd si deprehẽderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autẽ diligenter requisiuit etiã alterã. ea tamen nusquam cõparebat, & seruus Antiphili negabat se attulisse vllã præterea, & cum diutius hæreret,

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2

a *Venenum capitis dam nato ad bibendum datum sine morã necauit.*

b *Antipater in carcerem conijcitur.*

c *Herodes legatos ad Cæsarem mittit.*

d *Antiphili literæ ad Antipatrũ*

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2.

vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam fi-
tura in interiore serui tunica (nam duabus era:
indutus) suspicatus est in ea plica celatas lite.
ras: nec eum sua fefellit opinio: depromptáque
est inde epistola hæc ferè cõtinẽs, Acme [a] An-
tipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: &
adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Si-
lome ad dominam meam missæ: qua lecta scio,
quòd pœnas ab ea, tãquàm ab insidiatrice exi-
get. Ea verò quam à Salome scriptam videri vo-
lebant, Antipatri commentum erat suppositio
Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo
scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi
scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi He:o-
di. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad sa-
tem tuam pertinens, inuentam Salomes epistо-
lam contra te scriptam, ad meam dominam, nõ
sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua po-
stulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu
lacerabis, ne quando propter eam vitæ discri-
men adeam. Sed hoc commentum prodebant
quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans
se voluntati eius obsecutam & literas ad Hero-
dem misisse & insertum his exemplar fictitiarũ
Salomes literarum ad suam dominam, quæ insi-
dias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme
Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris
Cæsaris, operámq; hanc Antipatro magna pecu-
nia vendiderat, qua contra amitam simul & pa-
trem vteretur. Cæterùm [c] Herodes cognita
hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum
eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum
omnium, qui nõ solùm suam & sororis salutem
in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam
corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat
eum & Salome, pectus plangens & mori nõ re-
cusans, si vllum extaret violatæ à se fidei argu-
mentum

[a] *Acmes litera ad Antipatrum.*

[b] *Acmes litera ad Herodem.*

[c] *Herodes odio in filiũ flagrat.*

mentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum adhæc ne hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem [a] culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminẽ. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal patricidij causam diceret. Deinde veritus ne amicorũ ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam conferebat.*

Herodis morbus, & Iudæorum seditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex [b] morbo correptus testamentum condidit, successionẽ regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæsariq; legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis atq; libertis talenta quingẽta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quã propter perpetuã & ineõcussam beneuolentiã ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iã ad septuagesimũ ætatis annũ accederet, mirum in modũ efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio cõtemptus, quódque existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundã apud populũ gratiosorum seditio, mora ex causa tu. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in senio impatiens, & amarulentus.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contẽptis legibus multa nouare ausus sit: nã hac parte multis in rebus pietatẽ Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum precioſum, aquilam [a] auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantiũ effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi [b] enim res videatur non carere periculo, tamen etiã iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quãdoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederẽt. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissum ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam

a *Aquila aurea super maiorem iẽplis portam.*

b *Contemptus mortis.*

iam ad facinus perpulit. itaq; [a] claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt secutibus, inspectante cõgregata in templũ multitudine. Quod vt renunciatũ cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationẽ metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgũ rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè [b] reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cúnque his autores facinoris Iudam & Matthiam turpe putantes cedere: omnésq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multò antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros decuit. Nã & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos non ob maleficiũ, sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm verbis præferẽtes fortitudinẽ, æquè tum ad cõstanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendũ fuerant. Eos [c] Rex vinctos misit Hierichuntem: móxque accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republ. tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec exstructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali tẽplo dignissimis. ob hæc facta speraſſe se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiã

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

a *Aquilam auream detractam, iuuenes fecuribus cõcidũt.*

b *Iudas & Matthias cum 40. iuuenib. ad Regem perducti quantes sese excusant, cõque vinctos Rex Hierichuntem mittit.*

c *Herodes Iudæorum Primores cõuocat, eisq. facinus hoc commemorat.*

An. mundi 3965. *A Christo nato* 1.

ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tũ honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerũt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille [a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cõsilio, eíq; successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiã alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant Nã Matthias ea nocte quæ præcedebat diẽ ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam nõ esset idoneus, Iosephus [b] Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationẽ ei datus est. Cęterùm [c] Herodes post mulctatũ Matthiam sacerdotio, alterũ Matthiam seditionis autorẽ eiúsq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam [d] defectus lunæ incidit. Regi [e] verò morbus factus est grauior pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui nõ tam externo tactu deprehenderetur, quàm intus populatentur viscera. aderat & vehemẽs voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simúlq; vexabatur intestinotũ exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebãt phlegmate humido & pellucido, similitérq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant vermiculis accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorũ cõtractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos

a *Matthia sacerdotium adimitur. in eius locum Iozaras surrogatur.*

b *Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudæ Saphai & Matthias Margaloths exusti.*

d *Defectus lunæ.*

e *Herodis morbus horrendus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

& fa-

& fatidicos opinio, Regem læſæ toc modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametſi grauiſ affligeretur, quã vt videretur poſſe morbo perferendo ſufficere, tamen euaſurum ſe ſperabat, accerſendis medicis intentus & medicamentis cõquirendis vndiq; profectus a etiam vltra Iordanem fluuiũ, calidis aquis ſe fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum conſilio immiſſus fouendus in refertum oleo ſoliũ, viſus eſt illis iam agere animam. quare exorta complo-ratione familiariũ excitatus & ad ſe reuerſus, nullámq; amplius ſalutis ſpẽ ſupereſſe intelligens, donatiuũ b militibus quinquagenas drachmas iuſſit diſtribui: magna deinde liberalitate vſus in duces atq; amicos, rurſum Hierichuntẽ reuerſus eſt: vbi atra bile prægrauãte eò immaniratis prolapſus eſt, vt facinus animo cõciperet longè atrociſſimũ. Nam cũ è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conueniſſent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante nõ parentibus, infenſus ex æquo ſiue ſontibus ſeu innoxiis, vniuerſos cõcluſit in Circo: accita deinde Salome ſorore maritóq; eius Alexa, ait inſtare ſibi terminum vitæ, ſuccũbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ eſſe, quãdo iuxta communẽ mortaliũ ſortem accidat. illud permoleſtum eſſe, ſi carendum ſit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotã ſibi eſſe Iudæorum mentem, quòd optatam ſuã mortem lętis accepturi ſint animis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abſtinuiſſent contumelias. ſed illorum eſſe officij, leuamen aliquod præſentis huius doloris decernere, náſi aſſenſum conſilio ſuo prębeant, fore ſuum funus longè quàm aliorum Regum honoratius,

An. mundi 3963. A Chriſto nato 1.

a *Aqua calida apud Calliroen quæ in lacũ bituminis feracem effluunt.*

b *Herodes donatiuum militibus diſtribui iubet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

& manibus ſuis gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo [a] quamprimum viderint ſe exhalaſſe animam, debere eos clauſam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum ſuum obitū, non prius vulgandum quàm mandatum executi ſint, iubere deinde vt circumuentos vnà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæſis duplicem ſe eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitū ſuum publico luctu honorauerint. Hæc ille cū lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem & beneuolentiam pérq; omnia ſacra obteſtabantur, ne ſe extremo hoc honore fraudatum vellent eis contra pollicentibus daturos ſe operam vt cuncta iuxta ipſius mandatū fierent. Hîc ſanè etiamſi quis præteritam eius in cognatos ſęuitiam tribuere vellet pro incolumitate & ſecuritate ſolicitudini, ex hac certè nouiſſima eius voluntate deprehendere poteſt quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita diſceſſurus, curabat vt ex ſingulis familiis vno aliquo ſublato, totam gentem in luctum & cariſſimorum deſiderium cōiiceret, nec læſus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum eſt virtutis ſtudium, etiam inimicis tali ſuo tempore odia remittere ſoleant.

[a] *Herodes nobiliores Iudæorum poſt obitum ſuum trucidari mandat.*

[b] *Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæſare occiſam & Herodi liberam poteſtatem Antipatri puniendi relictam eſſe, oſtendunt.*

Antipatri exitium.

CAP. IX.

DVm hæc mandata cognatis dat, ſuperueniunt [b] à Roma literæ, à legatis miſſis ad Cęſarem: quarum ſumma erat Acmen ab irato Cęſare occiſam eſſe, propter locatam Antipatro operam: ipſúmque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: ſiue in exilium vellet eum pellere,

pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululũ recreatus est voluptate nuncij pœnę Acmes, & permissæ sibi potestatis liberè statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum [a] simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circũspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassétq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: mox que denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus [b] patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Herodes malum simul & cultellum poscens sibi ipsi manu violentas intferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.* Aliàs ca. 9.

b *Antipater patrem vitã finisse ratus, cũ carceris custode de missione agit, quod cũ Herodes audisset, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.*

Herodis mors, testamentum & funeratio.

CAP. X.

DEinde [c] mutata voluntate mutauit etiam testamentũ, Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus, Trachonitidem,

c *Herodis testamentũ mutatum.*

Ann. mundi 3963. A Christo nato 1.

Gauloniticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salome sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & ceterorum cognatorum ratio abundéque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cęsari quoq; legauit argēti signati centies centena millia, prætérq; vasa tam aurea quàm argentea, magnúmq; vestis preciosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. [a] His ita ordinatis quinta die postquàm Antipatrū filium occidit, vita [b] defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autē à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus, fortuna [c] autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnū assecutus est, & in numeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixítq; longissimo tempore. quantū autē ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sentētia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterū [d] Salome & Alexas priusquā Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suā quenque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: æqi hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregatáq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in [e] quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis signatorius creditus fue-

a *Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.*

b *Herodes moritur.*

c *Herodes varia fortuna vsus.*

d *Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

e *Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum lectum.*

rat,testamentum perlegit, quod non alias ratũ habendum esset,quàm accedẽte consensu Cæsaris.mósque [a] acclamatum est Regi Archelao & milites cateruatim vnà cũ suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atque operam,lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post [b] hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierẽt quàm splẽdidissimæ, & omnẽ ornatum proferẽte vt in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autẽ in lectica aurea, distincta variis gẽmis preciosis, & instrata purpura, corpus quoq; amictũ erat purpura impositio capiti diademate,& desuper corona aurea, sceptroque in manu dextra. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus.Hos sequebantur milites distributi per nationũ genera: primùm satellites,deinde Thraces,post [c] hos Germani, & deinceps Galli,omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus,hos sequebantur quingenti famuli,ferentes aromata, ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia,vbi quemadmodũ antè mandauerat, sepultus est.Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus [d] autẽ per septem dies iuxta patriã legẽ luctu parentis celebrato,& in fine luctu funebri epulo multitudini præbito:in templũ ascẽdit:& quacunq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tũ consenso suggesto sublimis in aureo solio residẽs, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices,& ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebátque grates quòd obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebatúrque parem pro eorum studijs gratiam, adhuc tamẽ abstinere se à

An. mundi 3963. *A Christo nato.* 1.

a *Archelao Regi acclamatur.* Aliàs ca. 12

b *Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.*

c *Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.*

d *Archelaus epulum multitudini præbet.*

Ann. mundi 3963. A Christo nato 1.

Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vlt ò offerente ambitiosum diadematis honorẽ se accipere voluisse, cùm nondum constaret de legitimi collatoris animo, cæterùm quàm primùm constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt beneuolentia omnium videatur dignissimus: daturúmque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poscebántque sibi ab illo beneficia. quidam vt leuius annuum tributum penderent: aiij solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his plerósque diu in carcere detinuerat: nõnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum [a] nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

a *Archelaus fit à Cæsare in imperio cõstabilitus esset, curæ sibi fore, vt beneuolẽtia omnium videatur dignissimus posiceatur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Aliàs 13.

b *Matthiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat supplicio deflent: Herodi cæsos in vindictã ab Archelao deposcunt, & Pontificis sacerdotium abrogari postulant.*

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

CAP. XI.

INterea [b] Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per cõuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honoratæ aquilæ aureæ violatores recens necitraditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatíque in vnum in vil-

in vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdã ex his qui cari Herodi fuerant & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Põtifici, & ſubrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret, compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarẽ, vt ſententiã Cæſaris cognoſceret. Itaque miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, cõſiderarẽt legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opúſque eſſe cõcordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demũ diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendũ de cõmuni ſententia: interim quieſcerent, ne ſeditionis crimẽ incurrerẽt. Hæc mandata exponẽti reclamatũ eſt ſtrenuè, periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad ſaniorem mentẽ reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent, quàm autoritati præſidentium & indignũ ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarẽt, quòd ipſis voluptatem allaturum videbatur, ne ſui quidem periculi memores dum inimicos lędere cupiũt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſedarent turbidos, neminẽ audire ſuſtinebãt, ſed ad maiorẽ irã accendebãtur, auſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cũque [a] feſtum inſtaret, quo patriũ Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocat monumẽtum veteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorũ ſolito populus mactat vi-

An. mundi 3964. A Chriſto nato 2.

[a] *Seditio in Paſchatis feſto.*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

ctimarum numerum, & infinita turba, nonnulíque etiam extra regionis terminos habitãtes confluunt religionis gratia) seditiosi deplorãtes legis doctorum Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant: non deficiente victu. quẽ illos non pudebat mẽdicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorũ insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hoc turbatores illi' clamoribus & hortatibus plebẽ exasperauerunt, & feriẽtes saxis pleroſque occiderũt: tribunus cũ paucis effugerũt saucij: quo perpetrato rursũ sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerũ summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simúlque equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templũ succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro excíperent, ab [a] his equitibus ad tria millia virorũ cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in sua discederẽt, illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierũt. quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum [b] Archelaus ad mare descendit vnà cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multósque ex amicis alios, & familia & regno cõmissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiã profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alij quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro parãda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri si potius, & præsertim perpetratum in templo

[a] *Tria millia Iudæorum cæsa.*

[b] *Archelaus Romã profiscitur, multíque ei eidem obnixuri comitantur.*

templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsareã Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properãs ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit, aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiã neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed [a] postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam: accitis deinde præfectis arciũ & regiis procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem [b] tẽpore etiam Antipas Herodis filius Romã nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen: quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio, qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt: non tam ipsius amore quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes,

Ann. mundi 3964. *A Christo* 30 *anno* 2.

Hedio & Ruffinus ca. 13. al. 14.

a *Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupat. Archelaus Hierosolyma peruenit.*

b *Antipas Herodis filius paranti sibi regni spe Romam nauigat.*

An. mundi 3964. *A Christo nato* 2

& degere sub Romano præside: quod si paruũ succederet: commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partib. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus, at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentẽ ius suum, & testamentum patris, simúlque rationes pecuniarũ Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat, qui perlectis his omnibus Varíque ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset, ac annuorum redituũ, præterea quæ Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filiũ, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: móxq. potestatẽ facit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tũ primus exoritur Antipater a Salomes filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eũ per ludibriũ nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset. non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret, qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandũ fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod esset peius etiam. quare immeritò nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantũ in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quódque sedisset in regio solio, & tanquã Rex ad quasdam causas determinasset, annuissétque postulatis populi, deniq. nihil non feciſſet quod per Cæsarem confirmatus posset facere, ab illo quoque dimissos, aiebat eos, qui in circo inclusi fuerãt, multáque afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter

a Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.

pter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. præterea neglectum patris luctum, & commessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas, qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio sit prędituſ, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abesse abimmani scelere, nunc venire ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter gessisset, quàm si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tàm hospites quàm indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertũ cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem prætexeret quò facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrẽ, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiãsi iam tũ tale de Archelao fuisset patris iudicium, qualeʃn posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnã Rex

Anno mundi 3964. A Christo nato 2.

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

futurus sit, qui autoritatem Cęsaris in cõfirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum [a] Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao cædem i lam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos vi cõpescere, hoc magis culpabiles, quòd non solùm maliciam suam exercuissent: verùm aliis etiam necessitatẽ feciſſent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum: sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetũ cõtra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio, quo prosequebatur Archelaum, morem gereret, eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria nõ abstinuerint. & aliorum arma ad defensionem sumpta in se proritauerint. Cætera quoq; de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorũ sententia gestum. nec ea tam iniusta esse quàm ipsi videri velint, dũ per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutũ officiis. Testamentũ certè à Rege mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas. has verò tanto magis quòd Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affecti

[a] Archelaũ Nicolaus excusat.

fecti sint beneficiis, nunc extremam eius volũtatem violare conentur: quin potius viri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multũ enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atq; fidem toti orbi cognitam, quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidẽ cõfugerit. quãdoquidem verisimile non sit in diligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tũ [a] Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissimè, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento prescriptum & Archelao ipsi commodum, vidénsq; hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnũ ratum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cùm omnes eius ope indigeãt.

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

a *Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punit.

CAP. XII.

SEd priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Marthace [b] Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai secuti sũt magni in ea gente tumultus: ad [c] quos cõpescẽdos cum Varus veniisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa reuertens Antiochiam legionem v-

b *Marthace Archelai mater moritur.*

c *Varus seditiosos Hierosolymis compescit.*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

nam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit, quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his vtebatur, molestãs eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante Pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandã patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non solum religionis gratia, verùm [a] etiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitíque tribus hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, quà sita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt propetet, relictámque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat vt alij propter eius auariciam mortis periculo se obiicerent. qui [b] postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus, & quamuis strenuè milites

Aliàs. c. 15.

[a] *Sabini auaricia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat.*

[b] *Iudæorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.*

rem

fem gererent, nõ tamen frangebantur Iudæorũ animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes vel manu mittebãt, vel fundis intorquebant lapides, non tantùm adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eóque facilius vincebant. atq. hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accẽdentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd esset pice ac cera ob inaurationem peructa, facilè correpta est incendio, quo lucanaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio, pars [a]enim cũ tecto ruente vsquà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui refugientes quà ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani quà se incendium remisit alij ab aliis prorupti, penetrauerũt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius [b]bona pars furto militum disperiit, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici cala mitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto [c]tamen globo è pugnacissimis circundederunt Regiam, incensuros se eam & sessos

An. mundi 3964. A Christo nato 2.

a *Iudæi per multi in lacunaria perierunt.*

b *Sacra pecunia bona pars militũ furto disperiit.*

c *Regia ab Iudæis obsessa*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

omnes intus occisuros minitantes, nisi quam primum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorũ maxima pars stabat. Rufus[a] quoq; & Gratus, qui sub se habebãt tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorũ se transtulerunt: simúlque equitatus qui Rufo duci parebat. non mediocris sanè ad rẽ Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, néue diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, *nimiam etiam æquitatem hostium* suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi *per Iudæam* diuersis in locis[b] innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo[c] enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellãdi peritissimos, tuebatur se & sua quantũ poterat asperitatib. accessu difficilibus. Quin[d] & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis dictionẽ: & potitus eius armamentario, armatisq; inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoquẽ Regiam in illis locis occupauit: iámque formidãdus accolis spoliabat in quoscunque incide-

[a] *Rufus & Gratus Herodis exercitum Praefecti in Romanorum partes se transferunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 15.

[b] *Tumultus in Iudaea varij.*

[c] *Duo millia Herodis militũ bello regios impetunt.*

[d] *Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius.*

ret.

rer, aspirans ad regnum, affectáns que hoc fastigium nõ bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbique turbatur, etiam[a] Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius imprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatúsque numerosis copiis, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni maturè occursum fuisset. nam [b] Gratus regiorũ militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transumnani homines incompositi, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum [c] Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obstruncauit. Apud Amatha quoq; Iordani fluminì apposita palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus [d] tum furor per totam gentem grassabatur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui verò externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, grauis superbia simul & auaritia. Quandoquidẽ [e] & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, attẽtauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculò depacisci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumẽtum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupan-

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

a *Simon Herodis seruus.*

b *Gratus Simonem confligit.*

c *Simon obstruncatur.*

d *Iudæi in seditionibus quasi furiosi.*

e *Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiam attentat.*

An. mundi 3965. A Christo nato 3.

dam tyrannidem, quòd eorum quisque ductaret cohortem militum, magna enim ad eos turba cõfluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauítq. diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cædib. sæuiens & milites Regios, vtrisq. ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium in dies magis exasperabatur, imminebántq. vbiq. omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidiis exceperunt: ductorémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandẽ [a] & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquã, quòd eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel cõtinuis laboribus, accepta fide & iureiurãdo, ipse quoq. Archelao se dedidit, sed id aliquãdo post factũ est. Tũc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ cœtus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Roma-

a. *Athronges cum fratribus capitur.*

Romanos: ipſi verò inter ſe diuturnis coflicta-
rentur cædibus. Cæterùm [a] Varus cognito ex Sa-
bini literis periculo, timens tertiæ legioni, aſ-
ſumptis duabus reliquis. (nã tres in vniuerſum
erant in Syria) & quatuor turmis equitum, au-
xiliiſque Regum ac tetrarcharum properabat
in Iudæã vt obſeſſis ſuccurreret, iuſſis qui præ-
mittebantur conuenire Ptolemaidem Berytio-
rum etiam vrbem prætereundo, mille quingẽ-
tos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Pe-
træus, amicus Romanis factus propter Herodis
inimicitias non paruam manum miſit tàm pe-
ditum quàm equitum. poſtquam autem apud
Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus,
partem eius filio & amicorum vni tradidit du-
cendam contra Galilæos eius vrbis agro finiti-
mos. qui regionem eorum ingreſſus, profligatis
quotquot auſi ſunt cũ armis occurrere, Sepho-
rim [b] cœpit. & venditis ſub haſta incolis, vrbẽ
abſumpſit incendio. Ipſe Varus verſus Sama-
riam progreſſus cum exercitu, à ciuitate quidẽ
abſtinuit, quam ſciebat immunem à ſeditioſo-
rum contagio: caſtra autem poſuit in quodam
vico, qui erat Ptolemæi poſſeſſio, Arus nomine.
eum [c] Arabes incenderunt, propter Herodem
amicis quoq; eius infenſi. inde progreſſi Sãpho
alium vicum iidem Arabes diripiunt, móxq. in-
cendunt quamuis munitiſſimum. quin toto illo
itinere nihil eos effugit, omnia miſcentes flam-
mis ac cædib. Nam [d] & Emmaus cremata eſt Va-
ri iuſſu, in vindictam cæſorum ibi militum, de-
ſerta tamẽ ab habitatoribus. Inde [e] cum appro-
pinquaret Hieroſolymis, Iudæi qui legionẽ ab
ea parte obſidebant, ad primum venientis exer-
citus conſpectum territi diffugerunt, oppugna-
tione quam inſpectabant, relicta. Hieroſolymi-
tani autẽ Iudæi grauiter à Varo increpiti, excuſa

Ann. mundi 3965. A Chriſto nato 3.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

a *Varus Sabino ſuccurrit.*

b *Sephoris capta ciuiſq. incola ſub haſta venditi.*

c *Arus ab Arabibus incenſus.*

d *Sampho & Emmaus cremata.*

e *Varus Hieroſolyma perueniens ac legionem obſeſſam liberat.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

tionem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cũ illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratúsq. ac Rufus cum suis militib. & Romani qui obsidionem tulerãt. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tũ Varus dimissa per totã regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios vt fontes puniit, nõnullos dimisit incolumes: actíque sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius nõ erat vsus amplius, quíq; cõtra eius voluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnũ confluxisse, properauit vt eos deprehẽderet. illi nõ ausi manus conserere, deditionẽ fecerũt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autẽ Romæ aliud negocium exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vati permissu Iudæorũ legatio, postulãs, vt eis liceat suis legib. viuere: erántq. legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cúmq; Cæsar cõuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorum & primariorum ciuium, venerũt eò & legati, prosequente Iudæorũ turba, & Archelaus

a *In defectionis autores animaduertitur.* Medio & Ruffinus cap. 17. al. 16.

b *Iudaorum legatio Romæ.*

c *Archelaus & Iudaorũ Legati corã Cæsare comparent.*

lans cum amicorum comitatu. cognati autem Regis, neque ab Archelao ſtabant propter ipſius odium, & tamen legatis ſuffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæſare aduerſari nomini tam propinqua coniuncto neceſſitudine. Aderat & [a]Philippus à Syria Vari hortatu veniens, ea potiſſimum de cauſa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil ſperans, ſi impetrarent Iudæi poteſtatem viuendi ſuis legibus, fore vt, diuiſo in Herodis progeniem regno, ad ipſum quoque rediret pars aliqua. Data [b] igitur Iudæorum legatis dicendi copia, poſtulantes non eſſe vlterius ſub Regibus, ab accuſanda Herodis iniquitate orſi ſunt. Regem illum fuiſſe nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vſum ad ſubiectæ gentis perniciem, nec his contentum quaſdam nouas ex ſuo commentum eſſe ingenio. Nec opus eſſe commemorari quàm multis vitam ademiſſet, cùm longè deterior fuerit conditio ſuperſtitum, quos non modò perpetua truculentia & aſperitate terruerit, ſed bonis etiam eorum rapaces manus non abſtinuerit. Itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluiſſe, quò magis in ſuo regno ſitas exhauriret exactionibus: adegiſſéque gentem ſuam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex cauſis parum probabilibus dãnatos capitis inſuper bonis ſpoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos poſſeſſionibus. deinde cum annua tributa impoſita ſint per ſingulos, ſeorſum tamen placandam fuiſſe auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam ſeruorũ, qui huiuſmodi exigendis præeſſent, vt hoc pacto iniurioſam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas conſtuptationes

An. mundi 3966. *A Chriſto nato* 4.

a *Philippus Herodis filius.*

b *Iudæorum Legati Herodis & Archelai accuſant iniquitatem.*

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm pauciſſimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si fœuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exitare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videret germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse populoribus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremò summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciãt præsidibus legitimis. His [a] peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtrique patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quod

[a] Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

Anno mundi 3986. A Christo nato 4.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CAP. XIII.

CÆsar verò his auditis, dimisit concilium. Paucis a deinde pòst diebus Archelaũ non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, si id sibi, requamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & cc. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Iudæa & Idumæa prætérque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis

a Archelaũ Cæsar ethnarcham cũ constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.

An. mundi 3966. *A Christo nato* 4.

turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nã Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit DC. autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. [a] Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentiq; signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebátque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ [b] deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepêre ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filiis. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi retentis; non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.

[a] *Salome.*

[b] *Herodis duæ filiæ virgines Pherora filijs elocata.*

De Pseudalexandro.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus cap. 18. al. 17.

HIs ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionẽ similitudinis, qua [c] referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot vtrunque viderant oculis: atque via grassari cœpit ad Regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius Regiæ rerum gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio,

[c] *Pseudalexander.*

beficio, cui demandatum sit eius interficiendi negocium, suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cúmque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturúmque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio *in causa fuit hominum natura rumorum auida*, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idque aliis non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod [a] postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominẽ lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cęsarem, nolebat fidem habere nuncio, qu òd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illis

Ann. mundi 3966. *A Christo nato* 4.

a *Pseudalexander Romam pervenit.*

Ante mundi 3966. A Christo nato 4.

mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alij sagacior. Non [a] tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspiratsse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet, nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit: neque enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem [b] Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quòd esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. Cæterùm Meliis abundè magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

[a] *Pseudalexander Cæsari imponere non potest.*

[b] *Pseudalexandrũ Cæsar in remigũ ordinem allegit.*

Archo-

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

CAP. XV.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro [a] Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquatum quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum [b] etiam vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectionem hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit [c] eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, multatum prius

a *Pontificatu Ioazaro abrogato Eleazarum substituit.*

b *Archelaus condita.*

c *Archelaus in exilium missus.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium, Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: expergefactúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus, cum variaret interpretatio. Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal, præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum. Sic [a] ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddám & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao [b] tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulante dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidē contumelia contenta, quòd ea cum tenero cubare sponso,

a *Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.*

b *Glaphyræ somnium.*

sponso; turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ benevolentiæ, téque liberabo ab hoc opprobrio, mihique te meâ vindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideò hîc referendum putaui, quòd fermo sit mihi de illis Regibus. & alioqui res magni exempli videtur, certissimâ immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, frustratur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm [a] ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cęsare vir consularis Quirinius qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

Ann. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

[a] *Quirinius Syriæ censor.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus rebellionem molitus est.*

II. *Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.*

IIII. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Pilatus aduentum Hierosolymam, & quem de*

Ann. mundi 3973. A Christo nato 11.

à Tiberio mandata acceperit, vt imperatu ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anileo fratribus.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

CAP. I.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriã vt iura populis redderet: facultatésq; censeret omnium: & cum eo venit b Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerũ administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrẽt mentionem descriptionis, pũ sunt tamen, relu-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.*

b *Coponius Præfectus Syriæ.*

&ati pertinaciter, parendo autoritati Pōtificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine cōtrouersia [a] census peractus est. Exitit tamē post quidā Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Saddoco, solicitabat ad defectionem populōs, censum nihil aliud quàm manifestā seruitutis professionē esse dictitans, & vniuersam gentē ad tuendā libertatē adhortās. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoq; rebus suis cōsulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus. ita vt accenderētur ad audendum aliquid. atq; ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentē conturbauerint, dum [b] omnia miscent cædibus & latrociniis: promiscuísque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos cōpescere, quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eò progressum est, vt [c] hostilis flāma Dei templū inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & cōuellere. Siquidē [d] Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuēre, dū super tres pristinas sectas nouā quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se cōtrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladiū fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis disserere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Census populi Iudaici.* Aliàs ca. 3.

b *Cædes: latrocinia: seditio & fames in Iudæa.*

c *Templum Hierosolymis incensum.*

d *Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

CAP. II.

IVdæi [a] patriæ sapiẽtiæ studiosi iã inde à multis retrò seculis in tres sectas erãt diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Phariſæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamẽ nunc quoque paucis dicere non abs re fuerit. Ergo [b] Phariſæorũ victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur peruicaciter, maiores natu venerantur, nec audent eos reſponſare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis alienum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cùm omnia fiant ex ipſius conſilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitiũ. Animas credũt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tũ prẽmia cuiq; contingere ex virtutis aut maliciæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum, per hæc placita magnam ſibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solẽnes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præſcriptum solet fieri. Tantam habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honeſtioris teſtimonium. At Sadducæorum [c] opinio cũ corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquã prẽter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus diſceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate prẽcipui. ex horũ tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magiſtratus licet inuiti ſuſcipiũt, Phariſæorũ decretis aſſentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Aliàs ca. 5.

a *Tres Iudæorum ſectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico.*

Cap. 12.

b *Phariſæorum dogma.*

c *Sadducæorum opinio.*

plebeiorum multitudine. Essenorum [a] verò placitum vniuersitatis regimen circa exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æquè ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excluſi à cõmuni fano seorsum sacrificant: morib. alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda [b] etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longè superant. multis iam seculis triti in eius cõtinuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diuesmagis vtitur suis bonis quàm quiuis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorũ supra quatuor millia, nec vxores habentium nec seruos, quòd alterũ ad iniuriã communis naturæ pertinere censeant, alterum trãquillitati vitæ parum [c] commodum. quare per se ipsi viuentes inuicé sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotũ numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis cõficiant. In summa eandem ferè viuendi ratione sequuntur, quam hi qui apud Dacos [c] Plisti nominantur. Quartæ [d] autem studium sapientiæ sectantiũ viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariſæis consentiunt, nisi quòd constantissimo libertatis amore flagrãt, credentes solum Deum dominum habendum ac Principem & facilius vel exquisitissima pœnarũ genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominũ. quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidẽ non inueniant mea verba, imò illud potius ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur. quæ quidẽ animositas

An. mundi 3973. A Christo nato 11.

a *Essenorum placitum.*

b *Essenorum vita & mores.*

c *Plisti apud Dacos.*

d *Iudas Galilæus quartæ sectæ auctor.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

plurimum in gente nostra creuit accensa [a] acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremò effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc sufficerent.

[a] *Gessij Floris iniuria.* Hedio & Ruffinus Cap. 1. Aliàs ca. 6.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.

CAP. III.

QVirinius autem venditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractóque censu, qui incidit in annum trigesimum septimum post victoriam à Cæsare in Actiaca pugna Antonium, cũ [b] mota esset contra Ioazarum Pontificẽ plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes verò & Philippus suæ quisq; tetrarchiæ res ordinauit & cõposuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus fecit [c] eã totius Galilææ caput & defensaculũ, aliud deinde oppidum quod tunc [d] Betaramphtha dicebatur, communitum, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; [e] Paneada suam ad Iordanis fontes, instruxit ædificiis, indito Cęsareæ nomine. Vico etiã [f] Bethsaidę in ripa lacus Genesarethini vrbis speciẽ addidit, frequentato incolis & auctis opibus, quem Iuliæ Cæsaris filiæ cognominem esse voluit. Cæterùm Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæam administrante huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha vocamus, mos est sacerdotibus post mediã noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimùm apertæ sunt, Samaritani quidem clam ingressi Hierosolyma, sparserunt [g] ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est vt posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo post

[b] *Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum surrogatus.*

[c] *Sephoris Galilææ caput.*

[d] *Betaramphtha Iuliæ appellata.*

[e] *Paneas.*

[f] *Bethsaida.*

[g] *Ossa humana per templũ sparsa.*

Coponius

Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis Regis vxor vita decedens Iulię Iamniam cũ sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phaselidem, Archelaidémque plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuaginta septẽ. Ei Tiberius Nero priuignus successit, Iuliæ filius Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præfes missus est in Annij Rufi locũ Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabii filium iussit esse Pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Ioseph o qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipsius nomine vrbem [a] à se conditã vocauit Tiberiada, electo adhoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: vnde non longè apud Emmauntem vicum sunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata est: quorũ nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam nobilitate sedes illic sibi opeauerũt. quóq. maior esset frequẽtia recepti sũt ad incolendum etiam tenuissimi quique vnde

An. mundi 3974. *A Christo nato* 12.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

[a] *Tiberiadis condita.*

An. mundi 3990. A Christo nato 28.

cunque confluentes, & in his aliquot quos nõ satis cõstabat esse liberos, hos magnis immunitatib. ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad habitandũ, alij domos, alij agros largitus: quòminus horrerent ædificatam præter ritum patriũ solo multis sepulcris refertoscum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem [a] tempore Phraates Parthorum Rẽx per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa, Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis [b] Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, fuscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi cõiunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi persuaderet, cogitãs filio suo Parthorũ regnũ astruere, intellexit nihil se effecturã nisi ablegarẽtur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romã eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tã obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cũ matre contra eum cõspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo [c] patricidio simul & incesto exosus popularibus, priùs quàm confirmaret suas opes per tumultũ pulsus interiit. Tum verò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine Rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarũ sanguine: putantésq; satis esse semel violatam regiam maiestatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter

a *Phraates Parthorum Rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.*

b *Thermusa Phraatacis mater.*

c *Phraataces interfectus.*

propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc [a] coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio, solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romã petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatúsq; est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quã ei duo maximi interris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientissimos. dedigabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, & præitò fuit cum exercitu: cui cùm occurrisset Vonones, primùm manente etiã tum in officio vulgo [b] Parthorũ, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destituturus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolen-

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

a *Herodes à Parthis accitus in venatione occiditur.*

b *Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.*

An. mundi 3990. A Christo nato. 28.

tes sequerentur factionem Artabani: Syllano [a] Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis [b] autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum [c] Antiochus quoque Comagenæ Rex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe cõtrà cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res oriẽtis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam. Pisonis [d] opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

a Vonones Syllano Syriæ Præfecto se se tradit.

b Orodes Rex Armeniæ.

c Antiochus Rex Comagenæ.

d Germanicum Pisonis opera sublatum.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

CAPVT IIII.

Hedio & Ruffino ca. 5. al. c. 8.

PIlatus [a] autẽ Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbẽ intulit ad legis nostræ cõtumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies, & ideo qui antè hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans nisi

a Pilatus signa cũ Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ dũ populus acriter instat, Cæsaream transfert.

nisi quamprimùm quiescerent, & suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant, vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tã constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. deinde [a] aquæ ductũ struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducẽtesimo stadio, id ægerrimè tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominũ millia, vóciferationibus conabãtur eum deterrere à proposito. nonnulli verò ità vt fit apud ineonditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinẽ corona cingere: & quamprimùm vulgus cæpit iacere conuicia, dedit illis signum ex composito. illi supra quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atque hoc modo compressa est seditio.

An. mundi 3997. *A Christo nato* 36.

a *Pilatus inducturus aquas Hierosolyma seditionem concitat.*

Eodem tẽpore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabiliũ operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: pluriméque tam de Iudæis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus [b] hic erat: quẽ accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cùm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa mirauda prædixerunt: & vsque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. cap. 9.

b *Iesum Christum à Pilato crucifixum.*

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 10.

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morũ quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam variis instructam sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciés effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porrò eam vehemẽter addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quod efficacissimum, ostẽtato præmio, in præsens viginti quinque millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum redderg voti compotem. Illi auri cupidine ta-

cti,

ti, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam cõtulit, & admissus impetratõque absque arbitris colloquio, venire se ait inissum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium, móxque iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata amore Anubidis: marito quoq. indicat, conditam sibi cœnã & cubile Anubidis. id eò facilius concessum est, quod cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tẽpore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliãtibus in latentem ibi Mundum incidit: torámq. eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idẽ apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ fortè fortuna obuius, ô factum benè Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ volũtati gessisti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum: atque his dictis abiit. At mulier tum primùm deprehenso flagitio, vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò imperatori totum significat. Tiberius[a] postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostóres in crucem egit, vnáque Iden

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

[a] *Tiberius Isidis sacrificos & Idẽ in crucem egit & Mundum in exilium abiegit.*

Ann. mundi 3996. A Christo nato 34.

inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidē facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

CAP. V.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is [a] tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatē tribus aliis per omnia sui similibus, *his cū* se in disciplinā dedisset Fuluia mulier *nobilis*, amplexa legē Iudaicam, persuaserūt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templū mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta quæsto cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito: quatuor millia militum miserūt in Sardiniam, plurimos etiam qui patria religione detrectabāt militiam affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu carere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt cōuenirent in montē Garizim apud eā gentē sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra

[a] *Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæi purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit, ipsi verò in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouit, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.*

vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi ^a credduli sumptis armis Tirathabam vicum insedérunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clauum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidẽ, Pilatúmq; cædis accusant, negantes defectionẽ fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At ^b Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò priùs quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

Ann. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Samaritani Tirathabã Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit.*

Alias ca. 3.

b *Pilatus apud Vitel. accusatus Romam mittitur.*

Hedio & Ruffinus cap. 8. aliàs ca. 12.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quemadmodũ à Tiberio mandata accepit, vt impetrato ab Arabano obsidibus bello contra Aretam susciperet.

CAP. VI.

VItellius ^c autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificẽtissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolã cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed ^d eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam Hyrcanus Põtifex eius nominis pri-

c *Vitellius Hierosolymam profectus Iudæis remittit, eisq; stolam sacerdotalem reddit.*

d *Stola Pãtificia in Castello Antoniæ deposita*

An. mundi 3999. A Christo nato 37.

mus exstructa prope templum turri degebat in ea maiorem temporis partem, & quoniam hãc stolam habebat in sua custodia, qua nemo praeter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxiũ se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontifi. cum atque custodum sacri ærarij præfecto cistelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorũ tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectũ quónam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti: & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmiis sollicitauit ad inferendum quàm primùm bellum Artabano, &

a Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionathã Anani filiũ surrogat.

b Gesta inter Vitellium & Artabanum.

eo. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & [a] patefactis portis Caspiis immiserũt eos in regnum Artabani. Quo [b] facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis popularium millibus, regió ꝙ tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habénsque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi benevolentiam fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis cõtracto magno exercitu, & debellatis inimicis [c] restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & assentiente illo conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisq; satellitio. Postquàm [d] autem de fœdere conuenit, Herodes [e] tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multò post [f] Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem eum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinq; genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter valitudinem gigas cõgnominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem, quare superuenientibus Vitellij literis,

An. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Caspium portum.*

b *Armeniã Parthi amittunt.*

c *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restituitur.*

d *Vitellius cũ Artabano fœdus facit.*

e *Herodis in Euphrate medio conuiuium.*

f *Artabanus Tiberio filium Darium obsidem & virum quinque cubitorum statura mittit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9. al. 4.

An. mundi 4090. *A Christo nato* 38.

Cesar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuò modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domos progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius imuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi constru-xerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

CAP. VII.

a Herodes tetrarcha vxorem Areta filiam ejcit, & Herodiadem Herodis fratris vxorem habuit.

INterea Herodem inter & Aretã Regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes[a] tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis põtificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius cõiugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma reuerte-

uertèretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceſſit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiiciat. Poſt hæc Romam nauigat. Vbi poſtquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuerſum vxor, compertoquid pactus ſit cum Herodiade, diſſimulãter rogat, vt ſe mittat Machæruntem, caſtrum ſitũ in confiniis regionis Aretæ ſubditæ, quantum poterat celans ſuum propoſitum. Morem geſſit Herodes mulieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius accepta deducentibus Arabibus magna [a] celeritate peruenit in ædes patris: eíq. indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finib. contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos geſtum eſt, commiſſóq. [b] prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibuſdã exulibus, qui pulſi tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille [c] verò indignè ferẽs Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio, vt ei bellũ inferat, & aut viuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autẽ fuit opinio, iuſta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannẽ, qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc [d] enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimũlq. ad baptiſmi lauacrũ: quod ita demum Deo gratum aiebat fore. ſi non ab vno tantum alteróue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiã prius mundatis addãt & puritatem corporis. Quumq. magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinam auida, Herodes veritus, ne tanta hominis

An. mundi 4000. *A Chriſto nato* 38.

a *Herodis vxor in patrii ades peruenit.*

b *Herodis exercitus ab Arabibus cæſus.*

c *Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat ſcribit.*

Hedio & Ruffinus ca. 10. al. 14.

d *Ioannes Baptiſta ab Herode necatus.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 30.

autoritas defectionē aliquam pareret, quòd viderentur nihil nō facturi ex eius cōsilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, serā pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius [a] autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus properās versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quúmque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missōq; per magnum cāpum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascēdit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quò postquam vētum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta [c] autē die, literis acceptis, de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidē Caij noui principis: reuocatisque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatū in aliū imperium. Ferunt [d] Aretam accepto expeditionis Vitellij nūcio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priusquam moriturū, vel qui bellum pararet, vel cuius iussu pararetur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romā veneratus

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

a *Vitellius in Arabia Regem mouet.*

b *Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius pontificatū transfert.*

c *Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Romæ.*

d *Aretas ex auguriis, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

venerat, vt propter negocia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareat, quantũ valeat diuina prouidentia: quandoquidem absque pietate nihil prodest. nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra cẽtum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quod fanè exemplo potest esse hominib. ad retundendam insolentiam: simúlque in primis visetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamẽ hic quoque diligentius.

a Herodis progenies.

Herodi [a] magno ex Mariãme Hyrcani filia nati sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq. ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsone genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodẽ, Alexandrum, & filias Alexandrã ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandrã verò duxit Timus Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam: filij verò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horũ patre etiam reliqui germani educabantur apud auũ, Herodes & Aristobulus, simúlq. Bernice hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quẽ vnà cũ Alexandro ab Herode occisum diximus

Ann. mundi 4001. A Christo nato 36.

Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatã ex Iosepho, qui Regis frater fuerat & ex ea suscepit Aristobulũ. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum Regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratrib. sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupsit Herodi mariti germano eodẽ patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autẽ filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quã duxit Alexas Selsius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexãder, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserũt. Cæterùm Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex Impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia Rex à Vespasiano constitutus est,

est. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum desciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt.

An. mundi 4001. A Christo nato. 36.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui [a] ad Agrippæ regni tempora pertingerunt, supereſt, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, postremò ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 15.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtque post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

CAP. VIII.

PAulo ante Herodis Regis obitum, [b] Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Druſi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiã amicitiã Antoniæ Druſi maioris cõiugis, cõmendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cúmq. natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectũ suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retrò in Iudæã abiit re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuati ciam pecuniã redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans [c] miseram vitam

a *Agrippa ab infima sorte ad maximam dignitatem ac potentiã euectus.*

b *Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.*

c *Agrippa vitam miseram abrumpere cogitat.*

An. mundi 4001. *A Christo nato.* 39.

aliquo pacto abrumpere. Quod [a] eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadē scripsit, significās & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortatáque est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in lōgè minoribus facultatibus. Accersitu, [b] gitur à sorore eiúsque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinquis necessitatibus. Cùm enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit Agrippa cōtumeliam, exprobrante [c] Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret, quare [d] ad Flaccum virū consularem, & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed [e] Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi Damasceni cum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccū, cognito quòd Agrippa multum apud eū posset, rogauerūt vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnā pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autē, quia pactos de pecunia sensérat, fratrem apud Flaccū detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursúmque

a *Cypros Agrippa vxor ad Herodiadem sororē eius scribit, & auxiliū petit.*

b *Agrippa Tiberiade habitat.*

c *Herodes Agrippa inopiam exprobrat.*

d *Agrippa ad Flaccum Syriæ præsidem se confert.*

e *Aristobulus Flaccū Agrippa fratri infensum reddit.*

simque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliò viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsiam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter [a] iam antè debere sibi nonnihil Agrippinam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphã viginti milliũ drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingẽtis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id [b] vbi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussu simulat: sed quamprimũ mox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popposcit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras, fideiussit mulier: & [c] mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita [d] Cyptos expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterùm Agrippa, postquàm Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam po-

Anno mũdi 4001. A Christo nato 39.

a *Agrippa per Marsyã à Proto pecuniam mutuatur.*

b *Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet nostu Alexandriam nauigat.*

c *Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur.*

d *Agrippa in Italiam Puteolos, inde ad Tiberium Cæsarem pergens, venia*

Ann. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

stulans. Tiberius nil cunctatus humanissimè rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridiè [a] Cæsar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad cõstitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis propipiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit: mandauitque cubiculariis non prius admitti hominem quàm persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij postea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter enim ea fuerat vsa, simúlque educatum fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeóq; [b] conciliatus est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandarétque vt progredientem semper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes, & honoratum ob parentis memoriã. Erat [c] ibi fortè Allus Samarita libertus Cæsaris ab eo mutuatus decies centena millia, debitũ Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vnà gestatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has [d] voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & aurigæ: ac tum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut re-

[a] *Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit.*

[b] *Caius Agrippæ commendatur.*

[c] *Allus Cæsaris libertus Agrippæ mutuo dat pecuniam.*

Medio & Ruffinus cap. 13.

[d] *Eutychus Agrippæ libertus hæc apud Cæsarẽ accusatore coguitus.*

vera

vera subduxerat, & ex fuga retractus cum perductus esset ad Pisonem vrbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam, quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinctus missus est Capreas. Hunc Tiberius more suo, detinebat in vinculis, quòd esset cunctator, si quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum vel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alij denuò creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates [a] autem semel constitutas ideo se sinere, vt parcatur subditis. cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus terminus, eò magis ad rapinam solicitare homines. itaque si diutius eo fruantur, exsatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. quòd sic successor immineat, non sufficiuntes eorum auiditati prouinciales, dum decessor tantò magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebatúrque hac similitudine. Consanciati cuiusdam vulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem quàm vt illas posset arcere: accedénsque propius, parabat eas depellere. orante autem saucio, vt sic eum sineret. quæsiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nõnihil

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

[a] *Quare Tiberius potestates semel constitutas non facilè mutauerit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

quòd si recentes accederent & famelicæ: me iã antè pessimè affectum facilè perderent. quare se quoq; aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatã cupiditatem metus citò desinendi accederet, quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatũ. nec aliter se gessit circa

a Quare Tiberius vinctorum causas ferius cognouerit.

cæteros imperio subditos. Vinctorum [a] quoque causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus tãdiu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis ferè cẽtum ab vrbe distãtum, & [b] Agrippa rogauit Antonium, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognoscereturque cuius accusaret patronum criminis. nam [c] Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortãte Augusto ad iterandum coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cùm enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valdè potens, propter præfecturam prætoriarum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt mini-

b Antoniã Agrippæ, efficeret, vt tandem audiretur, Eutychus, rogat.

c Antonia in magno apud Tiberiũ honore habita.

mum

nem quin opprimeretur abſtinerit: quo tempore illuſtris opera fuit Antoniæ, per quam occurſum Seiani maliciæ. quamprimum [a] enim intellexit inſidias compoſitas in principem, rem totã ei perſcripſit accuratiſſimè: traditiſque literis Palanti ſeruorum ſuorum fidiſſimo, miſit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & ſocios conſilij: Antonieque iam antè habitæ in precio, maiorẽ etiam in poſterum fidem habuit per omnia. Hac [b] igitur hortante ad audiendum Eutychum, reſpondit Tiberius: Huic quidem ſi quid contra Agrippam mentitus ſit, præſentem pœnam ſufficere: ſed videndum illi eſſe, ne dum inconſultius à liberto pœnas expetit, inquiſitione facta, malũ quod alteri molitur ſibiipſe conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica geſtari, præcedente ipſius nepote Caio vnà cum Agrippa acceſſit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos teſtor Antonia, quòd non ſponte, ſed tuis coactus precibus faciã quod facturus ſum. quo dicto Macroni Seiani ſucceſſori imperat Eutychum adducere, quo ſine mora veniente, rogat eum Cæſar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui reſpondit: Domine, vectabantur in curru Caius iſte & Agrippa, me ſedente illis ad pedes: vbi poſt multos ſermones vltrò citróque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vſus eſt: O ſi iam tandem dies illa veniat, qua ſenex iſte decedente orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obeſſe poſſet nepos eius Tiberius, quem nouiſtile opprimerem. Tũ verò ad publi-

Ann. mundi 4001. A Chriſto nato 39.

a *Seiani cõſpirationem Antonia Cæſari patefacit.*

b *Agrippa ad audiendum Eutychum inſtat, quo facto, propter verba quædam ei vincula ſunt iniecta.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

cã orbis felicitatem mea quoque priuatim accederet. His verbis Tiberius facilè credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquanti sper gestatus per circum, denuò Maconem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicia? quo scitante cui tandé, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus [a] quendam è Caij servis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam popoſcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidé etiam vincto mihi non es grauatus ministrare, vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc verò Agrippa nactus

[a] *Thaumastum Caij servum Agrippa potũ affert, cui hic libertatem impetrat.*

ante

inte Regiam ſtabat inter alios quoſdam æquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum inſediſſet bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conſpicatus, ſciſcitatus eſt è milite quiſnam eſſet ille purpuratus: & cognito Agrippam eſſe Iudæorum nobiliſſimum, rogauit militem vt liceret ſibi propius ad eum accedere, cupere enim ſe quędam de ipſius patria cognoſcere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contriſtat te quidem tam repentina & improuiſa fortunæ mutatio: nec facilè credes prope eſſe effugium, ſic conſulente rebus tuis diuina prouidẽtia. Sed teſtor[a] patrios Deos, & qui huic regioni præſident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus ſum, neque te inani cõſolatione lactaturus, non ignarus quòd huiuſmodi prædictiones ſi euentus fruſtretur, maiorem afferant mœſtitiæ cumulum, quàm ſi nunquam omninò auditæ fuiſſent. itaque æquũ duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifeſtis auſpiciis. Fieri non poteſt quin confeſtim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad ampliſſimã dignitatem ſimul atque potentiam peruenias, vſque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miſerabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opũ ſucceſſione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc ſunt quæ tibi cœleſtes miſſa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præſcientiam, viſum eſt impartiri te hac lætitia, quò ſpe futuri commodi leuius feras præſens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem iſtam repræſentari tibi ſenties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduerſitatibus.

An. mundi 4001. *A Chriſto nato* 39.

[a] *Agrippa Germanus quidem, fortunam floreutem & vitæ terminum prædixit.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauitet ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam, apud Maronem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictoréque; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis, admittebantúrque ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectaretur: & stragula quasi venalia circumferentes noctu substernebant permissu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque [a] in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterùm Tiberius Capreas reuersus primum lãguore modicè tentatus est: inualescẽte [b] deinde morbo iam malè de se sperans, per suorũ libertorum suorum carissimum accersit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat [c] huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & [d] Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhęc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens, quibus artibus non seruatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honorio

a Agrippa sex menses in custodia seruatus.

b Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.

c Tiberius Gemellus Drusi filius.

d Caius, Germanici filius, gratiosus.

simulatione luxerunt, sed veris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeò cuncta omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimùm profuit, cum apud cæteros, tum maximè apud militarẽ multitudinẽ, quę pro ipsius dignitate tuenda nullũ periculum non aditur, videbatur. at [a] Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est Deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed nõ ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaq; augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deũ huic principatum annuere. sed aliter visum est cœlesti numini. nã cũ imperator hęc volutans diluculo iussisset Euodum cũ filiis introuocare, qui prior aduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: simúlq; introduxit iuuenẽ. Quo viso imperator, cogitare cœpit diuinã prouidentiã, per quam sibi adempta sit potestas statuendi, quę decreuerat: sentiénsq; diuersum cordi esse superis, non tam suã volũtatem irritam doluit quàm vicẽ infelicis nepotis. cui nõ satis esset principatũ adimi, nisi etiã incolumitas in vltimum discrimẽn veniat: quãdoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante securum putante suum principatũ, quã si insidiis prœoccuparit alterum. erat [b] enim Mathematicorum quoque disciplinis addictior, iuxta quorũ cõ-

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Tiberius ex augurio ante obitum Caium sibi successurũ intelligit.*

b *Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbæ Romanorum Principatũ prædixit.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

lia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientē conspicatus versus ad intimos quosdā amicos, En, inquit, virū, futurū aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotē iam extinctum cerneret: séq; ipsum culpabat, qui cōfugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri chatissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & recla mante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meū de te iudicium, tum verò deorū immortalium suffragium secutus, tibi [a] in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentię nostræ, qua tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrē Tiberium: quandoquidē mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quàm si illi non desis, quem tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiā scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuū imperiū: extincto verò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmē obtinentibus: & qui in cōsanguinitatis iura peccāt. nunquam diuinam vltionē effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim Principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. At [b] Tiberius

[a] *Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem commendat.*

[b] *Caius Tiberium fratrem tollit.*

erius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt pau- *An. mundi 4001.*
os dies obiit, cũ vixiſſet in imperio annis vi- *A Chriſto nato 39.*
ginti duobus, menſibus quinque, diebus trede-
cim. poſt [a] quem Caius Reip. præfuit, quartus in
mperatorũ ſerie. Romani verò nunciato eius
obitu vehementer quidẽ gauiſi ſunt. nõ tamen
audebant credere: non quod verũ eſſe nunciũ
non cuperent, quod iamdudũ magno redemiſ-
ent libenter: ſed quòd vererẽtur ne tentati fal-
is nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum dete-
gerent, delatorum opera in certiſſimam perni-
iem incurrerent. Nemo [b] enim ante eum pa-
riciorũ ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet
racundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio
leroſq; proſequens, & pro innata ſæuitia mor-
em leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter
optatiſſimam hanc famã nõ ſunt auſi fronte hi-
ari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei
ruſtratæ periculũ. Marſyas [c] verò Agrippæ liber
us cognita morte Tiberij, curriculo ad patronũ
roperauit, lætiſſimũ ei nunciũ afferens. quem
um offendiſſet petẽtem balneum, admoto ca
ite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo,
d ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus
audio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis tũ
ro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam
eferam, ſi modò vera nuncias: tum centurio
ui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Mar-
yæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius
erba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatúſq; acci-
liſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe cõ-
erent. quibus primo cunctãtibus, cum ille vr-
gere non deſineret, tandem Agrippa vt iam fa-
iliari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus
i plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam
ppoſuit. Sed [d] dum epulis ſimul indulgetur &
oculis, ecce ibi quidam ſupereueniens affert

a *Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.*

b *Tiberius Tyrannus.*

c *Marſyas Agrippæ Tiberij mortẽ nunciat.*

d *Romanũ mortẽ Tiberij eſſe incolumem ſperãtes.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum, quibus verbis territus grauiter ęturio, capitalis culpę sibi conscius, quòd cũ vincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonãs. Tu me impunè falles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, ascuratius in posterum custoditi eum imperat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactãtibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: móxque [a] allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium. alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, ideò indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nã licet custoditetur, tamen suo vtebatur arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more [b] solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cùm vellet Agrippa eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decorã hanc festinationẽ, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat, elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi vestémque mutare præcipit, impositoque [c] deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, Regẽ constituit, adiectis Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei aream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero [d] deinde anno principatus Caij Cęsaris Agrippa gentis vetus augendi

a *Caius Senatui ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperiũ defuncti successisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.*

b *Tiberij funus.*

c *Agrippam Caius tetrarchiæ Regem constituit.*

d *Agrippa in suum regnum venit.*

gandi in ſuum regnum ordinandi eius gratia, reuerſurum ſe hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium ſpem Rex apparuit, inſigni exemplo quanta ſit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præſentis fœlicitatis & egeſtatis priſtinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui ſpes ſuas ſecutus eſſet pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem homines.

An. mundi 4002. *A Chriſto nato* 40.

Quemodo Herodes tetrarcha in exilium miſſus eſt.

CAP. IX.

HErodias autem Agrippæ ſoror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celſiore quàm maritum cerneret faſtigio: vrebat eã nitorem quòd qui profugerat non valens debita a ſe ſoluere: tum reuerſus erat auctus dignitate ac fortuna tã ſplendida: háncque mutationem iniquiſſimo ferebat animo, præſertim quoties illum videret ornatũ regiis inſignibus per turbas inuehi, adeóq; non poterat impetare ſuis affectionibus, vt maritum aſſiduis hortatibus ad milia ſperanda, & ſuſcepta tranſmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: neans ſibi vitã ferendam diutius, ſi Agrippa Ariobuli à patre ſupplicio traditi filius, & ob exemam inopiã meum creditorum profugus, reerſus regno fruatur: ipſe verò filius Regis, & à ognatis ad regnũ inuitatus, per deſidiam nihil ile affectaret, priuata vita contentus. Atq; mate mi, inquit, ſi tibi ante hac moleſtum non iit, in minore quàm olim pater dignitate age, nunc ſaltem honorem familiæ debitũ appe: neque ferendum puta exiſtimatione cedere ro qui tuis qõndam ſuſtentatus ſit opibus: que per tuam patiaris ignauiam, vt illi vi-

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 16.

Herodias Agrippæ ſoror fratri potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad titulum regium ambiẽdum hortatur.

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

tur plus in paupertate superfuisse ad quærendã ampliorem fortunam industriæ, quàm tibi in tã opimis facultatibus: quas non pudendum fit te nunc ab eo secundũ censeri qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romã eamus non parcẽtes nec labori, nec auri argentiue impendiis, quandoquidem non tã hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia: conabatúrq; eam in diuersam sententiã traducere. mulier cõtra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius desitit quàm mariti extorqueret consensum nõ valentis aliàs eius importunitatem excutere: itaq; fine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà [a] cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mẽte ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quam primùm eos è portu soluisse didicit: etiam [b] ipse Romam misit Fortunatum suum libertũ ad imperatorẽ cum muneribus, & literis scriptis cõtra Herodem: simúlq; mandauit vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictus est, quòd tum primùm à Cæsare admisso superuenit, literásque reddidit, vterq; enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud [c] Baias reperta est. id oppidulum est Campaniæ, quinq; fermè stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commo-

a Herodes cum Herodiade Romã proficiscitur

b Agrippa Fortunatũ libertum cũ muneribus & literis cõtra Herodẽ ad Imperatorem mittit.

c Baiæ sunt thermæ Campanæ, non procul à Puteolis.

commodis. Itaq; Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano cõspirasset in Tiberiũ, & [a] nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouũ imperium. argumento erat ipsius tetrarchiæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorũ, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera-ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatã putans defectionẽ, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnũ adiecit, pecuniã quoq; eius donans Agrippæ indici: Herodem [b] verò perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniã ei propriam concessit; & ratus nõ libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurũ promisit, ad hæc illa: tu quidẽ Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quã Deus tum intulit Herodiadi, fratris successibus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendũ vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius [c] porrò primo ac sequẽti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè: moderatéq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium, procedente verò tẽpore insolens potentiæ magnitudine, oblitus est se esse

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

a *Herodes quòd Artabano Partho faueret, accusatur.*

b *Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiúsque bona Agrippæ traduntur.*

c *Caius primò egregiè Rẽpub. administrat. postea diuitiores quoque honores vsurpare audet.*

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

hominem,& contumelioſus in ſuperos,ad relio quam inſaniam diuinos etiam honores vſurpare auſus eſt.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al.17.al.18.

CVmq; inter Iudæos & Græcos Alexandriã habitantes exorta eſſet ſeditio: terni ab vtraque parte legati delecti ad Caium miſſi ſunt. Apion [a] verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, intérq; cætera quòd Cęſarem non proſequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Caio exſtruantur templa & altaria,& pari honore colatur cum cæteris numinibus,ſolos iſtos turpe putare dedicare *illi* ſtatuas,aut iurare per nomen Cæſaris. His [b] acerbè inuecto Apione,multíſque aliis quæ ad exaſperandum Caium facerent,Philo è Iudæorum legatis potior,vir per omnia clariſſimus,Alexãdri Alabarchæ frater,& non imperitus philoſophiæ,parabat cauſam ſuæ gentis agere. Sed repulſus eſt à Cæſare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria.quapropter eiectus conuicio, verſus ad Iudæos aſſectatores. Nunc, inquit, oportet bono eſſe animo,quando Caius iratus eſt, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

a Apion Alexandrinorum legationis Princeps Iudaicæ de Cæſarem de bitis honoribus non proſequerentur acerb Philo Iudaorũ legatus à Cæſare repulſus cauſam Deo committit. Aliàs c.19. c Petronũ Caium in Syriam mittit, eíque vt Iudæos eius ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat,mãd.

Caius in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis inferre,niſi malint recipere ipſius ſtatuam.

CAP. XI.

CAius porrò indignè ferens à ſolis Iudæis ita ſe deſpici,legatum [c] in Syriã mittit Petronium

nium succeſſurum Vitellio, iubétque vt cum validó exercitu inuadat Iudæã: & ſi ſponte id admittant: ſtatuã eius in tẽplo Dei collocet. quòd ſi detrectent bello deuictos imperata facere adigat. is aſſumpta adminiſtratione rerũ Syriæ, dedit operam vt exſequeretur mandata Cæſaris: contractiſque quantum poterat auxiliis cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellũ illaturus: quod & Caio ſignificauit per literas, qui collaudata eius induſtria, hortatus eſt eum ad agendũ gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciã. Interim [a] Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in fano ponere, ipſos primùm interficeret, ac tum demum ſuo arbitratu rem perageret. nam quantiſper ſupereſſent, non poſſe ferre violari legiſlatoris ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè valerent apud me aliquid, ſi meis ipſius conſiliis & auſpiciis rem gererem nunc neceſſe eſt me ſubſeruire decretis Cæſaris, quibus contrà venire impuné non licet. Ad hæc Iudæi, Si tibi Petroni certum eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neque nos tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti diuina potentia & maiorum noſtrorum virtutis amuli: neque enim ſumus adeò puſillanimes, vt quæ nobis cœleſte numen imperauit propoſito felicitatis præmio, ea prævaricemur intempeſtiua vitæ cupidine. quapropter ferenus fortunã quamlibet, dummodò patriæ legis religio maneat incolumis, & parati ſumus ſubire pericula, ſperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus an-

Ann. mundi 4092. A Chriſto nato 40.

a Iudæi Ptolemaidẽ ad Petronium peruenium, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

cipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simúlque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cũ [a] amicis & famulitio properauit Tiberiadẽ, vt ex propinquo melius res Iudæorũ despiceret. Iudæi verò magnum timẽtes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret. nẽue sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cùm maximè sementis essent tempora, quandoquidem certissimum illis erat propositũ mortem potiùs quàm statuam illam admittere. In [b] hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorúmque primatibus accedunt Petroniũ rogãtes vt consideraret obstinationẽ populi, nẽue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclamerut dedicationi statuæ: vtq. relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla vitium fiducia nõ cogitent: sed parati sint mori potiùs quàm tantã religionis labem in se admittere. ad hæc semẽ

a Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret.

b Aristobulus Agrippa Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt.

omissa instare latrocinia, dum non est vnde posset persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentẽ statuat, néve illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negocium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius [a] verò partim deprecatoris respectũ enixè vrgentis, & ipsius rei magnitudini, partim contentioni Iudæorum propositi, ratus indignũ tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caij perdere, & cœleste numen suámque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicãdum prono, nisi quis quam primùm furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate incolentis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuẽtu ad Tyberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltrò susceptam, sed mandato Cæsaris, cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniẽs esse vt ab autoritate illius pendeat. per quẽ ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamẽ vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patriis legibus contendere, immò ne mihi quidẽ probatur, summi Dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

[a] *Petronius Iudæis, se Caio scribere velle polliceretur, eósque ad agriculturam adhortaretur.*

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

irreuocabilem ſententiam, quantumque in me erit, hortabor vt honeſtiſſimæ veſtræ voluntati aſſenſum ſuum præbeat. Deus cuius potẽtia ſuperior eſt omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio veſtra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum ſibi contrahat piaculum. Quòd ſi offenſus iram omnẽ in me verterit, patiar quodcunque periculum, ſiue in corpus ſiue in vitam ſæuire illi libeat, modò ne tam ingentem veſtram multitudinem propter conſtantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quò ſuũ quenque vocat negocium, & terram labore veſtro colite. Legationem autem ipſe in vrbem miſſurus ſum, & quicquid in rem veſtram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & neceſſarios. His dictis concionem dimiſit, hortatus vt agros colerent interim, & bono eſſent animo. & ille quidem ſic populum pro ſuo virili conſolatus eſt. Deus autem manifeſtè oſtendit Petronio ſuam prouidentiam, quódque omnibus iuſtè atque honeſtè cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam ſerena die ſignis præmõſtratus, & hominibus propter diuturnam ac continuã ſiccitatem cœlũs pluuiam penè deſperantibus, etiamſi nubes viderẽt. quæ totiès ſpem eorum fruſtratæ fuerant. Qu propter terra tum præter ſolitum prætérque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis ſpes facta eſt non irritas fore preces Petronij. Quin & ipſe præſes magis etiam obſtupefactus eſt, euidenter cernens curæ eſſe Deo res Iudaicas, atteſtante tam inſigni prodigio, vt nemo niſi impudens poſſet contradicere. cúmque [b] accuratè ſuper hoc negocio ſcripſiſſet ad Caium, de horrang ne tam multa

a Poſt diuturnam ac continuam ſiccitatẽ repentè imber decidit.

b Petronius ad Caium ſcribit.

multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria, néue seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior, quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarũ ac lauticiarum ac voluptatũ genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne imperium. is demiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volénsque cum eo certare mutuis officiis. iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocãtem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidẽ à me colendo deterritus es, & nunc video te, modò mihi gratificeris: nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cùm turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, id ensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operã, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, ut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasio-

An mundi 4002. A Christo nato 40.

a Caium Agrippa Roma honorat in eius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat.

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

nem aperiit, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse quàm vnquam spe cõcipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiã abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa, quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidẽ petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: Illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus, quantum ſubeſſet periculum, quódque capitale eſſet placitis Caij cõtradicere. Imperator autem ſimul officioſa liberalitate delinitus, ſimul pudendam vanitatem dolens, & coràm tot teſtibus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegaſſet gratiam: ſuſpiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, ſuæque gentis trãquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripſit igitur Petronio, collaudans eius induſtriam in comparando exercitu, & in exſequendis mandatis quæ acceperat. quod autẽ ad ſtatuam attineat, ſiquidẽ dedicata ſit & poſita, ſinendã eſſe. ſin minus, non eſſe cur in eo negocio plus laboris

botis capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippę gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquã ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret, allatis postea de rebellatione rumoribus; indignè ferens gentis audaciam, & cõtemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quibuis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maximè affectioni suæ indulgeret, denuò scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidẽ est ad præsidẽ, non tamen Cęsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigãtibus, ita vt prius ille alias accepesit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorũ religionem subiit: sed amoto à Reip. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eũ prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multò post quàm Petronio scripserat illam mortis denunciatricẽ epistolã. Causam autẽ propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ fiant in eum insi-

Ann. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

a Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi malum inferat, scribit.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 41.

die, procedente stilo significabimus. cęterùm [a]Petronio prius redditę fuerat literę de cęde imperatoris ac tum demum: superuenerunt illę, quibus iubebatur mortem sibi conciscere, quare lętatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedę habiti sibi honoris persoluerit, & Iudęis prędentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

a *Petronius prius de Caij morte literas quā de nece sibi ipsi inferenda accipit.* Hedio & Ruffinus cap. 16. aliàs ca. 20.

Quę in Babylone res Iudęorum apud Babylonem fuerint: & de Asinęo ac Anilęo fratribus.

CAP. XII.

INciderunt [b] in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantiū, cædésq; ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origine reperam. Nearda [c] dicitur vrbs Babyloniç, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hęc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. Eidem flumini est & Nisibis appositа: quare Iudæi fuere locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cęterámque votiuam pecuniam in his vrbibus deponebant tanquam in communi ęrario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quę deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tū suberat Babylonia. Ex [d] his Iudęis erant Asinęus & Anilęus fratres Neerdenses patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinę magister apud quem artē didicerāt, quòd serius aliquando ad

b *Iudęorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus.*

c *Nearda, Nisibis Babyloniæ vrbes.*

d *Asinæus & Anilæus Neerdenses patria in locum quendā se conferunt, ad quos ingens multitudo cōfluit.*

operan-

operandum accessissent, castigauit verberibus, illi credentes se affectos iniuria, detractis armisque seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum, vbi fluuius scinditur, vberem pascuis, & frugum fertilem cęterorúmq; fructuum qui reponuntur in hyemem ad eos mox confluxit iuuenum quísque egentissimas, quorum armis stipati pro ducibus se gerebãt, nemine cohibente maleficia: cùm enim facti essent inexpugnabiles, & arcem si cõstruxissent, dimissis exactoribus tributa colligebãt ab incolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiã morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorũ, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti, mittebant eis quantũcunq; poscerent. quo factum est vt aucta eorũ potentia, validi essent ad incursandũ quoslibet, nemóq; vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoque Regem rumor hęc detulerit. Satrapa [a] autẽ Babylonię postquã hęc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquã maius aliquod inde proueniret incommodum collecto quantum poterat è Parthis ac Babylonis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiso opprimere: obsessãque palude suos iussit aliquãdiu sperare quiescere. postridie verò Iudęis sabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negocio victos se abducturum, paulatim procedebat, vt derepẽte in eos irrueret. Asinęus verò qui tum fortè positis propè se armis cum sociis desidebat in ocio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit: nõ quã

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

[a] *Asinæus cum sociis à Babyloniæ satrapa ex improuiso oppressi.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

lis est passim pascentium, sed qui sessorem eorum vehant: nam & frenorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostib. sed procurrat aliquis speculatũ, qui nobis quid immineat certò renũciet. optarim autẽ vana esse quę diximus móxq; quidã profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionẽ fuisse referẽtes: adesse vltores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se obrutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandũ quidẽ paratos, vetãte propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longè aliter quàm speculatori videbatur statuit, non concedendã censens hanc voluptatem hostibus, vt per ociũ in se grassarẽtur ædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita sors ferat, non inulti pereant: primúsque correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciam, ad conserendas cũ hoste manus eos animans, & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cęsis reliqua coegit terga vertere. Eius pugnæ postquã ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, cõcupiuit eorum aspectũ & colloquiũ: confestimq; ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc verba illis referat: Regẽ Artabanũ tametsi iniuriã eorum violentia in suo regno acceperit, indignationẽ tamen virtuti ipsorum remittere: misissẽq; se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine quod amicitiã eorũ cuperet, sine fraude omni & insidiis. paratã esse Regis munificẽtiam, forẽq; vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtãtur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, illum verò Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse,

a Asinæus suos ad fortitudinem hortatur & hostes fundit fugátq;.

b Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam societatem cũ illis inire mittit.

iisse, rogauit curnam domi reliquisset Asinæũ. cognitóque metu illum se cõtinere intra palustria: per patrios Deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem venientes: ídque porrecta inueni dextera sanciit, quod apud barbaros conuẽturos certissimum est argumentum fidueiæ, nã post datam dextrã apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omninò suspicionib. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri, vt simul veniat. Hoc autẽ agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat. Asinæus auctis apud Babyloniã viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non tẽperaret à maleficiis. Hoc igitur consilio illum accersiit. Asinæus verò facilè à fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorãte quàm luculentè erga ipsos Rex affectus sit, quódque ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoq. tempore ad Artabanũ ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus generosum Asinæi animum. quod videret breui statura hominem, & primo aspectus contemnenda specie, quasi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tã vasto animo respõdeat. & inter epulas ostenso magistro militum Abdagasi prædicauit, dẽnarrãs quanta fortitudine bella gerere soleat. Is [a] cũ rogasset, vt bona Regis venia liceret illũ interficere, pœnásq. tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurum in hominẽ, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurãdo adhibito. Quod si, inquit,

An. mundi 4003. *A Christo nato.* 41.

a *Abdagasen Asinæũ interficere vult, quod Artabanus permittere recusat.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo cõsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere, commendo[a] autẽ tibi terrã Babyloniam, vt eam tua cura tutã à latrociniis & illæsam custodias, mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus, Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus, breuíq. in tantũ auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honorib. Babyloniorum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cũ imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutib. In hac felicitate floretior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contẽptísq. institutis patriis, voluptate victi dediderũt se externis libidinib. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quàm insigni forma laudata vsq. ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cùm neque suis imperare posset cupidinibus: neq. vlla alia spes esse potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primóq. [b]conflixu ex se Partho, vxor in victoris potestatem & thalamum peruenit: quòd quidem magnatum calamitatum quàm ipsi tã fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito

[a] *Arrabanus Asinæo terram Babyloniam cõmendat, datísq. muneribus eum dimittit.*

[b] *Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiúsque vxorem ducit.*

marito captiua duceretur, ſimulachra patriorũ numinum quæ gentilitio ritu & domi ſecum habere ſolebat & in itinere clam inter cæteram ſuppellectilem aduexerat, ea primum colebat ſine arbitris. Deinde in thorũ recepta & nacta fiduciam, propalã operabatur ſacris quæ à defuncto acceperat. id [a] factum obiurgabatur ab amicis vtriuſq. fratris primariis, indignum facinus dictitantibus cõtra Hebraicæ gẽtis ritus ac leges ductam vxorẽ barbaram, deditam impiis patriæ ſuæ ſuperſtitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore conſecuti ſint. Sed adeò nihil profectum eſt his admonitionibus, vt præcipuus quidam confoſſus ſit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus eſt fratribus eorúmque ſociis, vlturum læſam & religionem & amicitiã, vtque ſimili & ipſi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per ſummum nefas opprimi paſſi ſint. quamuis enim moleſtè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cur acceptam ferebant præſentem felicitatem. ſed indignationẽ eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam ſacra Parthica: factóque [b] concurſu ad Aſinæum vociferabantur in Anilæum: dicẽtes oportere eum, ſi prius parum potuit quid vtile ſit diſpicere, nunc certè erratum corrigere, priuſquam id publica expiẽtur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patriis ritibus: & ſuperſtitioſum numinum cultum quem mulier ſibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnoſceret peccatum fratris allaturum ſibi ac ſuis magnum aliquod in-

An. mundi 4003. A Chriſto nato 41

a Anilem ob vxorem Idolatriam à Iudæis obiurgatum quendam confoſſum.

b Anilæum apud Aſinæum fratrem accuſarunt, qui primum cõmouet, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vnoctu eum tollit.

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

commodum, victus tamẽ germanitatis affectu, facilè ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulierémque domum ad cognatos ipsius remittat, nihil tamẽ hac admonitione effectũ est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sibi durius aliquid accideret, veneno Asinæũ sustulit, secura quòd sub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterùm [a] Anilæus ad se vnum iam principatu redacto, cũ exercitu fecit impetum in vieos Mithridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eósq; magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia repperit: pecoráque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè cum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitámque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectóque equitatu quàm potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso ocio colitur: qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdã vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuiũ: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam vigiliam. partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutẽ quærere.

[a] *Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit eumq; noctu opprimit, & captum secum abducit.*

rere. Mithridatem etiam vinum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia. quem cum sic ad syluam quandam perduxisset, horrantibus amicis, vt illum interficeret. ipsi diuersum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare veniam. quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, nõ quieturum Regem. nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degẽtes vindicet, quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat, vt sunt belli vicissitudines. eam sententiam approbauit multitudo cæteraq. [a] ita Mithridates dimittitur, qui domum reuersus ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tã insignes iniurias, nũc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariã. Aut [b] igitur, inquit, pristinam virtutem recipe, aut Deos testor, quibus curæ est Regũ dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferẽs quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignũ seipse vita existimans si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illũ cũ valido exercitu, turpe ducẽs continere se intra palustria, & sperãs fortunã contra hostes priori similem, fretúsq. milite iam assueto vincere, & ipse cõtrà eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quam primum in conspectum venisset.

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Mithridatem Anilæus dimittit.*

b *Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello imperet, persuasus.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

progressos autē meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonagint. stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeò fessos, vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimq. in fugā versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm ad Anilæū breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui centiam pluris quàm propriam salutem facerēt: itaque detrimentū quod acceperat in prælio, suppletū est dum exactus numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eò quòd essent rudes militiæ. Duxit tamē eos cōtra Babyloniorū castella: latéque vastabant omnia: Tū Babylonij, reliquique hostes miserant Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerēt ad supplicium. quòd cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt, quibus tractationem de conditionibus pacis admittētibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babyloniis legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille cōtinebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impunè quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui ante hac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nūc his nunc illis prævalentibus sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndiq; coortus est. Itaque non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cū eis habitare amplius, migrarūt Seleuciā vbē-

a *Anilæus à Mithridate fugatus.*

b *Ad Anilæū ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.*

c *Anilæum Babylonij ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur.*

d *Iudæi à Babyloniis afflicti Seleuciam mi-*

bem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicánore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante, quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam, manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cùm vtrinq; primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum fatam fore placuit, si vtriq; Iudæos communibus prosequerentur odiis: eósq; [a] ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi [b] deinde secesserunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem suppellectilis partem repositam: ibiq; sedes fixerunt, tutos se rati Regiæ maiestatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt [c] plerique in Neerdam & Nisibim se recepérint, securitatem suam reponentes in earum

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Quinquaginta Iudæorum millia Seleuciæ occisa.*

b *Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.*

c *Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.*

munitionibus, quæ alioquin etiam habitantes à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Caius à Chærea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.*
V. *Agrippæ in Iudæam reditus.*
VI. *Epistola Petronij ad Dolabellam pro Iudæis scripta.*
VII. *Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.*

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

CAP. I.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

CAIVS[a] porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionib. degentes debacchatus est, sed terra marique quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ inquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte melioni conditione quàm vrbes cæteræ, præsertim[b] Senatores ac patricij cæteráque nobilitas: innumerisque iniuriis vexabantur qui vocantur equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpotè ex quorum ordine senatorũ habeantur delecti. Hi enim ignominiis afficiebantur

Hedio & Rufinus Cap. 1.

a *Caij in Iudæos tyrannus.*

b *Caij in Senatores ac patricios sæuitia.*

& exiliis cædibúſque & confiſcationibus, quæ tum fere cædis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à ſubditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem [a] eius præſidem appellatione fratris ſalutare auſus eſt. Aliis quoque operibus ſuam declarabat inſaniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Miſenum alterũ maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad ſuam dominationem pertinere exiſtimans, ſi à mari eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab vno promontorio ad alterũ ponte iuncto medio ſine ſpacio, curru vltro citroq; vectatus eſt: id enim demum iter dignum eſſe maieſtate ſui numinis. Templorum [b] etiam Græcanicorum nullum inſpoliatum reliquit, & omnes inſignis artificij tabulas atq; ſtatuas edicto ad ſe comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulchri eſſet, in pulcherrimo loco, hoc eſt, Romana vrbe ſpectari debere dictitans. his ſpoliis palatium ſuum, & hortos exornauit, alióſque ſuos receſſus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuerſis Græcis colitur, cognominatur [c] Olympius, opus Phidiæ Athenienſis ſtatuarij, auſus eſt iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non eſt, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri poſſe illæſum ſimulacrum & abſq; vitio. aiunt etiam prodigiis fidem excedentibus Memmium vetitum, diſtuliſſe imperata facere: quæ ipſe inſeruit excuſantibus ceſſationem ſuam literis. cúmque capite luendum eſſet neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò [d] deniq; inſaniæ profectus eſt, vt natam ſibi filiam in Capitolium delatam, in ſimulacri

Anno mũdi 4004. *A Chriſto nato* 42.

a *Caius Iouis fratrem ſe appellat.*

b *Caius templorum Græcanicorum nullum inſpoliatum reliquit.*

c *Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet.*

d *Caius Iouis ſe cõparat.*

genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolẽ, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit [a] etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem replesset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim [b] illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipuè, nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres [c] in illius necem conspirationes factæ sunt, quarũ singulæ autores habebant viros fortissimos. nam [d] Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius [e] Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conscierat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus,

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a *Caius licentiam seruis deferendi suos dominos permisit, & Pollux Claudiũ reum facere audet.*

b *Caio passim insidiæ tenduntur.*

c *Tres in Caij necem conspirationes factæ.*

d *Æmilius Regulus.*

e *Cassius Chærea.*

litus, ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus [a] verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratã sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac imperanti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit feruentior cæteris, tũ cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim [b] Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum [c] quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multique hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exẽplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc [d] magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendũ facinus, & compescendam immanem Caij ferociã. Erat sæpè quidẽ epulantem inuadere

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a *Annius Minucianus.*

b *Circenses ludi.*

c *Caius multos tributorum ac vectigalium releuationẽ petentes capite plectit.*

d *Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

decreuerat, certis tamen rationibus id distulit non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem nō modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc cōtentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hęc faciebat, cū ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, cinctumque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem qui & quoties tal a signa accíperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essétq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludictum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ causam præferens. in [a] his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm aliis multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum [b] Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstio-

[a] *Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.*

[b] *Quintiliā Caius torquere iubet, qua nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.*

quæstiones iniungere, quòd putaret hæc execu- *An. mundi* 4004. *A Christo nato* 42.
tarum inclementius, quò mollitiæ notam effu-
geret. Quintilia porrò cùm torquenda duce-
retur, conscíorum cuiusdam obiter pedem calca-
uit, innuens vt bono esset animo, néve ad tor-
menta ipsius expauescéret: se enim ea perlatu-
ram obstirmato animo. itaque crudeliter eam
examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate
coactus. cúmque illa perduratet, duxit eam in
Caij conspectum, affectam modis miserabilib.
Cuius miseratione indignè laceratæ imperator
nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecu-
niis solatus est mulieris calamitatẽ, quam for-
titer æquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indi-
gnissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam
sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caiũ
remedium eius adhibere oporteat. quamob-
rem [a] sic Clementem & Papinium alloquitur, [a] *Chæreas Clementem & Papinium alloquitur.*
quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfe-
ctus vrbanarum cohortium. Nos quidem Cle-
mens in tuendo imperatore nunquam officio
nostro defuimus. nam nostra opera & industria
coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis
intantum laceráti, vt ipsi visi sint miserabiles.
Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Ta-
cente ad hæc Clemente, sed vultus rubore pu-
dorem fatente ministeriorum talium, cæte-
rum vrbis non auso fugillare insaniam Cæsaris,
Chærea iam confidentius commemorare cœpit
calamitates vrbis & imperij. harum, inquit,
causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed
si rei disquiratur veritas, ego mi Clemẽs: & hic
Papinius, & antè nos tu Romanis imò toti hu-
mano generi horum malorum causa sumus,
qui mandata eius exsequimur: & cum finẽ im-
ponere possimus eius tum in ciues, tum in reli-
quos subditos debacchationibus, per tam fœdã

Ann. mundi 4004. A Christo nato 42.

ministeria facti sumus ex militibus, satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantésq; nos quotidie cruore cæsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu, ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiescet prius quàm nos quoq; cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium exspectandum esse optabilem occasionem, fortuitò alicundè offerendam. sibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad [a] Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum posset libertatísq; amatorem eximium, & ferentem ægrè præsentem statum reipublicæ, expedium aliquod ab eo exspectans consilium decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò opem etiam

a *Cornelium Sabinum.*

etiam polliceri non modo folentium magis etiam confirmatus est in propositō. itaq; rati non amplius cunctandum, ambo [a] ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsius simillem, & eodem accensum virtutis studio, Caio verò suspectum propter necem Lepidi homini Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, prę cęteris in tales sæuire solitus: & iam antè significationem aliquam inter se dederant, quæ tū agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi nō sineret eos manifestè proferre odiū quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidā eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam cōciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémq; laudē meritus, soliti etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant, vt ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quodnam signum ea die ab imperatore accepisset. vulgatum enim iā erat per vrbē, quomodo ei soleret dandis signis illudere ibi Chæreas, cupidè arrepta occasione, freus Minuciani fide, at tu, mihi, inquit, libertatē signū da: cui gratias habeo, quòd me vltrò properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus est, siquidem tibi quoque idē placere video, & priusquā conueniremus iam antè cōsensimus, gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens sequar quocunq; iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dū animus tāto facinore dignus supereſt, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negocium, securus quid mihi post eueniat:

An. mundi 4004. *A Christo nato* 42.

a *Annium Minucianum.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

cis. Assensit Chæreas, decretúmq; est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quàm consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorũ dies vltimus. tũ Chæreas sociis conuocatis: multũ inquit, elapsum est tẽporis quod nobis segniciem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendũ est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiã sæuiat. An non videris quòd ad hunc modũ nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primùm securitatem parare, deinde aliis perpetuã felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima reditura sit, illis verò tam honesto proposito non cõtradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per stuporẽ silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diẽ vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit si emittamus è manibus hoc propudium hominis terra marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hãc gloriam cedere? ego certè deliberationes vestras nõ exspectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quum vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rẽ aggredi cuperent: móxq; palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signũ ab imperatore petere & fortè ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dum quisque locum spectandi præcipere ni-

e nititur, magna voluptate hanc contentionē pectante Caio: quòd nec ſenatoribus aſſignata eſſent loca nec equitibus, ſed promiſcuè ſedebant viri cum mulieribus, & ſerui confuſi cum ingenuis. progreſſus [a] deinde imperator rē diuinam fecit Auguſto Cæſari, ad cuius tum honorē udi celebrabantur: & cadente victima contigit reſpergi cruore togā Aſprenatis vnius è ſenatorum numero, quod ominoſum ei fuit, licet cū iſu exceptum à Cæſare. nam & ipſe in eo tumultu occiſus eſt. Fertur Caium ea die præter naturam fuiſſe affabilem, ita vt inſueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto ſacro cōedit inter amicos in [c] theatro, quod compactie inſtaurabatur per ſingulos annos hoc modo. luas habebat ianuas, alteram verſus ſubdialē ream, alteram verſus porticū, per quam actoes ingrediebantur & egrediebātur, non turbato ſpectatorū conſeſſu: qua parte erat cella quædam tabulatis interſepta, vbi mimi verſabantur & Muſici. cúmq; iam & multitudo cætera ſederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæſare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius [d] vir prętorius ſubmiſſa voce rogauit iſſidentem ſibi Cluuitum conſularem, ecquid noui audiſſet. quo negante, ergo, inquit, ſcito intrare hodie certamen tyrannicidij. tum [e] Cluuius, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorū exaudiat: alludens Homerico carmine, ſparſis deinde in ſpectatores miſſilibus, quæ pomis cōſtabant & auibus propter raritatē gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: nóxq; duo quædam ominoſa ſecuta ſunt. Nam nimus inductus eſt in quo iudex deprehenſus n crucem ſuffigitur: & fabula acta eſt Cynera, n qua & ipſe & eius filia Mirra occiditur: mulúmque fictitij cruoris fuſum eſt tam circa cru-

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

a *Auguſto Cæſari Caium rem diuinam fecit.*

b *Aſprenas.*

c *Theatrū.*

d *Batibius.*

e *Cluuius.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

crucifixum, quam circa Cinyram. quin & eundē diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iā enim Chæreā egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandū hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quónam, inquit, bone vir? quē ille reueritus sedit denuò, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio nō amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tū Asprenas etiā hortatus est Cęsarem, vt more solito lotus & prāsus tum demū reuerteretur: cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægréque morabantur, quòd iam esset hora nona diei: & Chęreas volebat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id fine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eā benè rependi libertate publica. iámq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volenteere autem vera captantes solitudinem quò facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas, eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eū præstolabantur seruorū ministeria, & quā Claudius cum aliis præcesserat deflexit ad

infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorũ domesticorũ, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat, & illo probrosum quiddã dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tam lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus cõfauciatus periret cruciabilius: mihi non sit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta cõsilia, quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando nõ deerant qui [a] Caio possent succurrere, nisi quamprimũ exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quàm illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clàm se vltoribus eius subducere. non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerũ inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opẽ amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantũ edito, fuga se propipiebat vlterius. quẽ paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret. móxq; circumsistentiũ vna vox erat, repete, atq; ita cõfecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum autẽ inflixisse fertur Aquila, qui vltimũ exitiũ illi attulit. autor autẽ facinoris merito Chæreas dicẽdus est. quãuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modũ perficiẽdi inuenit, primúsq; ausus est cõsiliũ cõmunicare cũ aliis. quod vbi probari sensit, cõ-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Caius occidatur.*

[b] *Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicẽdus.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

iuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cùmque res operā poscceret, hic quoq; primus in eum irruit, & *sua virtute* cædē exorsus, trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit. quapropter meritò quicquid & à sociis perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque virtuti, acceptū ferendū est, Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo [a] interfecto Chæreas cum sociis recipere se quà venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue esset periculū occidisse imperatorē gratiosum apud insanā multitudinē, patatis ad vltionē militibus, siue quòd angustæ erant viæ vbi patrata est cædes & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præstò erant ad officium. proinde per aliam viā contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caiū iam necauerant, hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iámq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dū in occulto esset casus Cæsaris. primi [b] autē Germani sensérunt eius interitum, cohors satellitū ex ea gente lectorum ad Principis custodiā: homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quod plerunq; quid fiat nō intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rē metientes, sed suis cōmodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparās: inóxq; [c] duce Sabino (is nō sua aut maiorū virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore

a *Chæreas cum sociis in Germanici ædes se recipit.*

b *Germani Cæsaris satellites.*

c *Sabinus eũ Germanis satellitibus Cæsarē interfectores quærit.*

fore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbinã laterent interfectores Cæsaris: & [a] primum sorte oblatũ Asprenatẽ frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc [b] Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem vidẽs, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbatúrque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus [c] Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit. pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremò missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verùm audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram sontes iuxta atque insontes trucidantium, & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam [d] enim etsi perlibenter interitũ eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. aliis contrà adeò non libebat credere, quia verũ esse nolebant, atque etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici, hi ferè erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tũ nonnulli ex militibus: quòd eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem ministri superbiæ, concutientes optimum quenque ciuium, & prædarum participes mulieres autẽ & iuuentus deliniti, vt

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Asprenas frustatim lacerarunt.

b Norbanum.

c Anteium.

d Qui hominem Caij necem iniquo animo tulerint.

An. mundi 4004. *A Christo nato* 43

solet vulgus, spectaculis, munerib. gladiatoriis, viscerationibus, obiectamentisque id genus aliis: quorũ prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebãt crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos contra quos in eo paratum habebãt præsidium. Facile enim erat fidem impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem solum assequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorũ esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsenserant, vel quod verum esse miserè cupiebant, adeò non proferebant gaudiũ, vt ne audiuisse quidem se fingerent, alij ne spe frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent, insidiarum alij conscij, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerẽtur ad supplicium. nã [a] & diuersus rumor spatsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligẽter curari à Medicis, quo factum est, vt nemo audientium declaret suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis, aut cõtrà infensi homini, & ideò nimis cupidè etiã falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur, accessit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum, atque ibi cõcionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tã referre quo ipsi animo id facerẽt, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. [b] sed postquam Germani strictis gladiis circum-

a *De morte Cæsaris rumor diuersus.*

b *Germani milites in theatrum veniunt.*

cumdedêre theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actũ, & ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant: quaſi iamiam cõtrucidandi: hærebántque inopes conſilij, vt quibus nec manere tutum eſſet, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur ſupplicíter deprecantium, & excuſantium inſidiarũ ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint, ſiue quid aliud. addebant & planctus & lachrymas, deóſque innocentiæ teſtes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præſentaneum vitæ periculum. His flexa eſt ira militum ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quãdoquidem hoc ipſum quamuis furentibus immane videbatur: circumlata cæſorum cum Aſprenate capita, & in ara depoſita, quorum aſpectu nihil miſerabilius viſum eſt ſpectatoribus: dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de ſe quoque ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omninò periculum euaſerint. itaque etiam qui iuſtiſſimis odiis Caium proſequebantur, non tamen ſincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandem [a] Aruntius homo gratioſus, qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, parauerátque ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cũ pari potentia. theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſſimus eſſet Caio, tamẽ vrgente præſenti diſcrimine ad diſſimulandam læticiam, præferens inſignia mœroris omnia quibus vti mos eſt in cariſſimorũ deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant, deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, ſimúlque tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatorem

An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.

a Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

interitum: quæ quidem certissima salus fuit cõstipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq; incidèrent in Germanos: qui ũ aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeò illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptã salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum, quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic tandẽ Germanorũ rabies sedata est, per Caij cædem paulò antè excita. Cæterùm [b] Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibúsque commendãs eis salutem hominis: quo factum est vt ille vnà cum Clemẽte ad eum perductus collaudarit: tã egregium facinus, testatus id esse è Republica, eique senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consilio, nec in peragendo animus illi defuerit: dicẽs hanc esse naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnib. quòd & Caio tunc accidisse: qui iam tũ antè conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon [c] medicus correptæ vt curaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorũ dimisit

a *Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata.*

b *Chæreas Minucianus & Clemẽs, de Cæsaris nece collocuntur.*

c *Arcyon Medicus quosdam dimittit.*

dimisit proximos: re autem vera vt sese præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cúmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicẽdo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Senatus populúsque Caĩ trucidatores quærit.*

b *Valerius Asiaticus se Caĩ cadis autorem opeas.*

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conueniẽtes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negociis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ, neminĩ eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constituturus in rerum fastigio præmia cuiq. pro

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus. In [a] ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus non neſcius Claudium raptum, & inſtare virtutis certamen, quaſi protuſus, nec tamen inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hãc fermè ſententiam. Etſi incredibile videtur, Quirites, quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu manſurã & in poteſtate deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis [b] enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteríſque illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis non memini. vt poſt eam ſublatam natus, præſentis ſanè ſum cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atque inſtitui honeſtis ſtudiis: proximúmque poſt deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum [c] virtute vel ſerò tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinã perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tàm iunioribus noſtrũ quàm ſenioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitũ eſt, quod æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus: quamobrem nihil nobis magis curandum eſt, quàm vt cum virtute viuamus. quæ ſola libertatẽ parit ſuis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex [d] his verò quæ ipſi vidêre licuit, ſatis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem omnem

a *Cn. Sentius Saturninus in ſenatu orationem habet.*

b *Libertas res preciosa.*

c *Libertas virtute paratur.*

d *Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.*

mnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim [a] Iulius Cæſar poteſtatem populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit Rempublicam, oppreſſo iure ſeruiens ſuis cupiditatibus, nullum malorum genus eſt quo nō attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſque præcedentem ſtudet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbē generoſis ciuibus, quòd exiſtimarent hoc ad ſuam pertinere ſecuritatem, ſi rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non ſolùm magnanimitatē premant, ſed ipſos etiam perdant non vno mortis genere: idque cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus [b] Caius qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit quàm cęteri, non in ciues ſolūm, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracundiam: & iniuſtas pœnas eis infligens, infenſus diis ſimul & hominibus. Tyrannis enim non ſufficit voluptatis ſtudium & ſuperbia. neque rapina & adulteria, ſed præcipuum commodū ducunt, ſi inimicorum totas exſcindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia eſt efficax. etenim conſcij ſibi quàm multis malis oppleuerint homines ſubditos, etiamſi illi contemptim ferant ſuum infortunium, ipſi tamen maleficentiæ ſuæ memores, ita demum ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſſint omninò tollere. His [c] malis leuati, & nemini, niſi vobis inuicem obnoxij, id quod &

An. mundi 4005. A Chriſto nato 42.

a *Iulius Cæſar.*

b *Caius.*

c *Adhortatio ad libertatem tuendam.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

præsentis cõcordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurare collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatẽ restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicẽt, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidẽ aluit, quàm istorum segnicies qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante [a] omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui vir diis fauentibus tum consilio, tum manu nobis libertatem peperit, cuius rationem haberi decet: vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat, honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrabit, in quo lapillus erat incluſus insculptã habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat, statímq; ea confracta est. Et iam nox processerat, cùm [b] Chæreas signum à consulibus petiit: atq; illi libertatem dederunt, adeò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo

[a] *Chæreæ pro facinore bono habendus.*

[b] *Chæreas à Consulibus signum petit.*

Reipub.

Reipub. administratio populo est adempta, sigui dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quàm tyrānidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, paulóq; post etiam populus lætus ac spei plenus, multū sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is [a] indignè ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è tribunis Iulium Lupum, qui vtranq; interficiat: ideò potissimum illi demandato hoc negocio, quòd Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sęuire in mulierem. quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cōtra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atq; ita vnam veneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cúmq; venisset in palatium offendit Cæsoniam humi stratam iuxta mariti cadauer inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantē se cum iacente simul filia. nec [b] alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset præmonenti toties quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentib. consuluisse eā vt rediret ad saniorem mentē, & in ci-

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Chæreas Iulium Lupum, vt Caij vxorem & filiam interficiat, mittit.*

b *Cæsonia Caium quod vxori præmonenti non paruisset, accusat.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

ues sæuire desineret, moderatúmq; Principem ageret ne fortè prouocati eius crudelitate, paré ei vicem reponerent: aliis contrà, instigasse eá maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret. idque tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris, quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamétis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & virgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actũ addere. atque ita magno animo necem perrulit, cuius comitem habuit etiam filiã infantulum: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita

a *Caius vir malesicus.*

[a] Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatũ malesicus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorúmque metuens, atq; ea de causa sanguinarius, vnicũ fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens

b *Caius libidinosus.*

[b] se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, popularíq; assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quàm virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiã pili faciens, quoties ita stimularetur ad vindictam & supplicia: osor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionẽ licere sibi postulans. quare ne à sororis q. dẽ germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredi-

incredibilẽ & multis retrò ſeculis inauditam libidinis licentiam, opus autem eius regale aut magnificum nullum eſt memorabile, aut excogitatum ad vtilitatẽ hominũ, propter receptacula exſtructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuerſiam maximũ opus eſt, & vtiliſſimum nauigantib. ac ne id quidẽ abſolutũ eſt: ſed imperfectum mauſit remiſſa contẽtione opecantium. In cauſa fuit ſtudium rerum inutiliũ, & quòd pecuniã in priuatas ſuas voluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiã. alioquin [b] orator facundus, & peritus vtriuſque literaturæ, tam Græcanicæ, quàm patriæ: faciléq. intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens ex tempore: & vel in maximis negociis ſuadendi facultate præditus ſi quis alius, quã vel ingenij felicitate, vel diutuma exercitatione ſibi parauerat, ad cuius laudis æmulationem magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona inſtitutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem ſibi accerſeret: in tantum ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quidnis facientibus impunitas. Vſus enim honeſtiſſimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem ſibi pararet, tandẽ eos à ſe alienauit vſurpanda immodica licentia, quorũ odiis indies gliſcentib. poſtremo per inſidias eorundem oppreſſus eſt. Cæterùm [c] Claudius, vt ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodam angulo, nullã periculi cauſam habẽs præter claritatẽ nataliũ. nam priuatã vitam agẽs permode-

An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.

a *Caius reſtituit ſcrobes nauibus exſtruit.*

b *Caius orator facundus.*

Hedio & Ruffinus cap. 3.

c *Claudio ſe renuntiãt obtruduntur Cæſarea dignitas.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

stè se gesserat, vel mediocri statu contentus, literisq. se oblectabat Græcis maximè, omnẽ negociorum deuitans strepitum. tum verò attonita vulgi multitudine, regia referta discursantib. cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta vltro citróque ruente temerè, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, cõsultare cœperunt quid agendum sit, non tã soliciti de nece principis, quẽ iure cæsum existimabant, quàm quomodo rebus suis prospicerent, Germanis in interfectores sæuientibus, suimet respectu magis quàm vtilitatis publicæ, quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maximè cùm videret circumferri Asprenatis & vnà cum eo cæsorum capita. stabat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occulens ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens satis vultum eius discernere præ tenebris, hominem tamen esse videns, qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus vt discederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios sequentes, profectò hunc esse Germanicum, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius videns eos paratos, vt se rapiãt, metuénsq. ne iubẽte Caio plecteretur capite, rogabat, vt sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se insciũ rerum omnium. ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Define de incolumitate esse solicitus, cùm potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dij Caio sublato tuæ virtuti offerunt, orbẽ terrarum tandem respicientes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe, móxque attollunt eum in humeros nõ valentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. iam enim complures

res prætoriani circa Gratum verſabãtur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad ſuppliciũ, miſerarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegiſſet in ocio, ac ſæpè ſub Caio adductus eſſet in vitæ periculum: quidam etiã dictitarent, ad conſules pertinere de eius cauſa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipſius lecticarij fugerant, deſperantes de ſalute domini quem raptum viderant. itaque cum hi ſoli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquiſſimam, & iam attentarent, curam reipublicæ, maior[a] etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno ſtudio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc ſuccurtebant præcipuorum ſenatorũ cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatũ ſit ante mutatum ſtatim reipublicæ, quem quia in priſtinum reſtitui iudicabant impoſſibile, rurſum non eſſe in rem ſuam videbant, ſi vnuſquiſpiam citra ipſorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam reciperę: has & alias inter ſe conferentes conſultationes, cum aliis quoq. affluentibus communicabant, cúmque [b] idem omnibus probaretur, armatis cinctum. ſublimem in caſtra pertulerunt, vt ibi ſine impedimento reliqua peragerent. diſſidium autẽ inter ſenatum & plebem inciderat: dum illi ad priſtinã redire dignitatem, & indictam à tyrãnis ſeruitutẽ effugere cupiunt: plebs contrà hãc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam poteſtatem eſſe exiſti-

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

a *Cauſa militis impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent.*

b *Claudius ſublimis in caſtra perfertur.*

An. mundi 4095. A Christo nato 43.

mans,ſibíq.aduerſus potentiorum iniurias præſidium,gaudet auditis quæ Claudio contigerũt, ſperans huius opera cariturum ſe bellis ciuilibus,& aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus [a] porrò cognito,quòd milites Claudium in caſtra trãſportauerint,lectos ſui ordinis viros illò miſerunt, qui eum doceant non eſſe per violentiam affectandum imperium:præſtare vt ſenatui permittat curam Reipublicæ,& vnus ſit è ſenatoribus, iuxta leges prouiſurus cum aliis quomodo res adminiſtrari debeant:memineritq. quàm miſerè tractata ſit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, ſub quo ipſe in communi fuiſſet periculo:neque decere, vt, qui tyrannidem in alio deteſtatus ſit, nunc patriam ſponte intèperiis eius ſubiiciat. quapropter [b] ſi ſenatui pareat, & cũ laude ad priſtinum reuertatur ocium ſolitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuib. & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur ſub legibus per vices nunc præeſſe aliis,nunc ſubiici.quod ſi nihil motus Caij exitu pergat in propoſitis, ſe certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnandam militum manum ſtare à ſuis partibus, & armorum ſupereſſe copiam ſeruitiorúmq.multitudinem,quorum opera in promptu ſit.Sed præcipuam ſpem eſſe in Deorũ auxilio, qui pro recto & honeſto certantes adiuuare ſoleant: nihil autem honeſtius quã pugnare pro libertate patriæ.Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentéſq. ad eius genua ſuppliciter orabant,ne ciuitatẽ in bellum ciuile coniiceret. Et cum viderent eum ſeptum magna frequentia militum, & nihil eſſe collatos ad hunc conſules,rogabant,vt ſi principatum ambiret, mallet

eum

a *Diſſidium inter plebẽ & ſenatum.*

b *Senatus Claudio ſuadet vt imperium delatũ reſignet.*

eum à ſenatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, ſi abſque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capeſſeret.

An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.

Diſſidium inter ſenatum & plebem.

CAP. III.

PORRÒ [a] Claudius ſciens ſenatus arrogantiã, modeſtè legatis reſpondit pro tempore: ſed parum tutum ratus ſe in eorum fidem committere. fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit, principatũ vltrò oblatum non dimittere è manibus. Is enim poſtquam ſuæ dignitatis autorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo, & cõpoſuiſſet, vt tũ poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius ſatellites, nuncians viuere quidem eum, ſed quia crucietur vulneribus, nunc ſe medicos ea de cauſa petere. Cæteriùm vbi cognouit raptũ eſſe à militibus Claudiũ, ægrè dimota turba ad eum peruaſit, & nactus eũ turbatum, pronúmque ad cedendam poteſtatẽ, ſenatui, confirmauit [b] hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accerſitus à ſenatu, ignarũ ſe omnium ſimulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex ſenatoribus quæſiuit quid de Claudio factum ſit, quibus id quod verum erat reſpondentibus, & inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu poſtulantibus: ſe [c] quidem aiebat pro ſenatus dignitate nullum recuſare periculum. ſuadere tamen, vt magis ſpectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præſens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus eſſe armis & militibus, ne imparatis in certamẽ deſcendẽtibus aliquid aduerſũ accidat. illis & arma ſibi ſupereſſe dicentibus, & collaturos ſe pe-

a *Claudium Principatũ vltrò oblatum deponere recuſat.* Hedio & Ruffinus ca. 4. al. 13.

b *Claudius in propoſito ſuo ab Agrippa confirmatur.*

c *Agrippa ſenatui ſuã ſententiam exponit.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

eumiã: nec deesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos: pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionẽ liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis, quamobrem mihi placet mitti ad Claudiũ qui ei deponere principatũ suadeant, & ad eam legationẽ meipsum offero. hæc [a] vbi persuasit cũ aliis aliquot mititur, & Claudio seorsum trepidationẽ senatus indicat: autórq. fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit [b] igitur, mirũ nõ videri quod senatus ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc verò degustaturum eum etiã æquam ac moderatã dominationem, quæ nomen quidẽ principatus habeat, sed re vera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: móxq. concionẽ apud prætorianos habuit, [c] sacramento adactos, vt in fide maneant, vititímq. dimisit quinos drachmarũ millia. sub diluculum autem Cos. senatum vocauerunt in Capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, præuidentes quonam res euasura esset, optantésq. tutã seruitutem cũ ocio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negocio, repentè [d] clamor militũ pro foribus

a *Agrippa cum alijs aliquot ad Claudium mittitur.*

b *Claudij ad Legatos responsio.*

c *Sacramentum militare.*

d *Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant.*

soriens sua manu tolleret, vnum imperatorem a senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium cõmunicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec[a] tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatemque coniunctam cum Cæsaribus. nã M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuisséque cædes quanta vix vnquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu cõtendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd vel sibi ipsis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum sociis aderant allocuturi milites: quos illi cùm viderent manu silentium innuere, concionari non passi sunt, omnibus vnum imperatorem ídque sine dilatione poscentibus. Tum verò minimè senatus poterat expedire constitutionem reipubl. militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chæreas non continens iram quòd imperatorẽ peterent, daturum se ait, si quis signũ afferret b Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis exstruendis ille

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Quidam rerum fastigium affectant.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multáq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At [a] illi verbis eius nil moti, strictis gladiis & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stuporéque occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium. iámque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum [b] Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & [c] inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat quamobrem strictis eum inuadentes gladiis perpetrassent cædē, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idē honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant, aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo nō periclitatus est. Rex [d] Agrippa etiā autor fuit

Claus

a *Milites sublatis signis ad Claudium tendunt.*

b *Sabinus citius se cōtrucidaturum omnes, quàm passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.*

c *Q. Pōpeius Consul cum alijs quibusdā ad Claudium pergenit.*

d *Claudio Agrippa, vt missum se ergā senatores gereret, suadet.*

Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium. quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat itarnendum securitati futurorum principum. ductus[a] est igitur ad supplicium vnà cum Lupo aliisque compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad inlecorum habitũ, atque etiam Lupo exprobrantẽ lacrymas. cúmque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, Lupũ nunquã offendi frigore. Et inspectante corona eorũ qui deduxerant, rogauit militẽ, num exercitatus esset ad cædes & nũ acutum haberet gladium, postulauítq; eum quo ipse Caiũ interfecerat. denique vno ictu feliciter perijt. Lupus autem deiecto animo parũ fortiter ceruicẽ præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dũm suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non irascerentur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus[b] autem non solùm absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus & à fide coniuratis data desciscere, in corpus

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *In Caij interfectores animaduertum.*

b *Sabinum sibi ipsi manum infert.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

CAP. IIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 4.

CLaudius [a] porrò ablegatis militibus quicunque ſuſpecti eſſe poterant, edictum propoſuit, quo Agrippam in regno per Caium antè conceſſo confirmabat, collaudans ſimul eius operam & induſtriam: addita inſuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnũ pertinuiſſent. has igitur velut familiæ debitas reſtituit. Abilam autem & finitimã eius ditionem in Libano, quę Lyſanię fuerat, adiunxit de ſuo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs inciſum eſt in vrbis foro medio. Antiochum [b] autem ſuo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimiſit [c] etiam Alexandrum Lyſimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem ſuæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice deſponſa fuit Agrippæ filia: quod [d] defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi ſuo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per [e] idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta eſt ſeditio. Occiſo enim Caio gens Iudæorum ſub eius imperio vehementer oppreſſa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: móxque ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat Ægypti præſidi, vt ſeditionem illam compeſcat: & [f] ad ſortes Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit ſcriptum in hanc ſen-

a *Claudius Agrippa Iudæã, Samariam & Lyſaniæ ditionem reuocat.*

b *Antiochus Rex Comagenæ.*

c *Alexãder Lyſimachus Alabarcha.*

d *Herodes, Agrippæ frater, Rex in Chalcide.*

e *Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.*

f *Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum.*

sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus trib. pot. edicit. Quoniam cognitũ habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regiis, post adiectámq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquilla præfuit Alexandriæ: permissúmque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium iuis suffragiis substituerent: vtque quisque in uis ritibus maneat, neque cogatur religionem atriam deserere: cæterum Alexandrinos conitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. tẽoribus, propter insolentem illius insaniam, um cõtra patriam gentis religionem pro Deo oli ab eis postulat, & refutantib. infensus est: olo inconcussa esse iura eorum à Caij insaniaisque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, beóque vtramque partem, quoad fieri potest, re operam ne quid turbarum commoueatur, que proposito hoc edicto ita statuo, atque c erant quæ in illo edicto continebantur. in liquum autem orbem Romanum tale missum : Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Cos. designatus . edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode gibus mihi amicissimis, vt permitterem Iuis in imperio nostro degentibus vti suo iure emadmodum antea, sicut & Alexandriam itatibus concessimus: libenter precibus um annuimus, non deprecatorum tantum sa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nobeneficio, propter seruatam populo Ro-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

mano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitãtibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu viuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudæam reditus.

CAP. V.

a Agrippam Claudius in regnum suũ mittit.

HIs [a] edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: móxque Agrippam ad curam sui Regni misit auctum maioribus honoribus, commendatúmque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & [b] catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum valere illa erige-

b Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit.

re denuo.

te denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quòd Agrippa leui de causa ptiuatus dignitate sit vinctus, paulóque post compedibus solutus splendidiorem quàm antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facilè, rursúmque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Ritè igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & [a] Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pōtificis, eius quia Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Cōstituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso [b] eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere. decorum putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ [c] Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo [d] post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nomatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.*

b *Agrippa Iudæis ædituum tributum remittit.*

c *Silas.* Hedio & Ruffinus cap. 6.

d *Dorite in Iudæorum synagogam Cæsari statuã ponũt, quod Agrippã & Petronium vehementer ad iracundiam commouit.*

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

CAP. VI.

PVblius [a] Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doriensium. Quoniam tam audax est quorundam vestrũ insolentia, vt etiam contra edictũ Claudij Cæs. Augusti. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsari statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio cõprobatum vt sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tãtum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam proprijs magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, dẽtq; operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contrà ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi se-

[a] Aliàs ca. 5. a Publio Petronio Doriensibus, vt eos qui Cæsari statuã posuerint sibi mittant, scribit.

denti

denti pro tribunali recitault, ius suum postulās, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullā quę-ratis seditionum materiam & cæleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiā audeat. Rex [a] autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiā libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pōtificio. sed mihi sacrum illum amictū semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem, quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum & apud te Rex innocentior ab omnique peccati labe mundior, quem ausim tibi cōmendare, vt idoneum officio pontificis. quā hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthię sacerdotium id tulit: nec [b] ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Ionatha Anani filio Pontificatum restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthia fratri defuncti rogat.*

[b] *Marsus Syriæ præfectus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

[c] *Silæ Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriā reuocans, eū ita offendit, vt vinctum in ipsius patriam ad supplicium mitteret.*

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. VII.

SIla [c] autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sępè susceperat, freus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, sempérque licentius agebat cum eo,

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

& in familiarib. colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, vt ostẽtaret quã studiosus ipsius cultor fuerit, nunquã non labores in eius gratiã exhaustos memoriãs quæ cũ fine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandẽ offenderetur immodica libertate hominis: iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultũ est indesinenter exprobrare debitũ. postremò in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiã vinctum in ipsius patriã ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliũ adhibita, reputauit quantũ laborũ vir ille pro se pertulisset: cúmq; [a] natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas. accersiuit Silã, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocãtibus se respõdens, ad quem honoré me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi fortè putat linguam mihi post hac fortè minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantũ laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officiis nunc præmiũ retuli vincula & obscurum carcerẽ. ego certè horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubẽs, vt eadem Regi referrent. qui cum videret immedicabilem, reliquis eum in custodia. Conuersus [b] autem ad Hie-

a *Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationẽ non dissimulans in custodia relinquitur.*

b *Agrippa Hierosolymarum muros permittit.*

ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permunit sumptu publico, latiorésque & altiores quàm ante fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter [a] scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autē is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæsitam munificentia gloriam longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim, malicioſus erat ac proeliuis ad sæuitiam: & propter mutuū odium manifestè præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exstruens Iudæorū autem nullum oppidū ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est. Agrippa contrà mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus adiuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat absque sacrificio. Accidit [b] aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata concione per Regis absentiam agentis tum Cæsareæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominē:

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Marsus Claudio, Agrippa scriberet, vt à munienda vrbe desisteret, fit suadente.*

[b] *Simon legisperitus Regem eum minatur, qui dum veniam petit, eidē reconciliatur.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tũ Rex citius quã quisquam opinaretur reconciliatus est, clemẽtiam magis quàm iram decere Reges existimãs. & lenitatem animi magis quàm celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque æquè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiã inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorũm quamque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorũ in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venitque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus; Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinẽ, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus, quibus

Aliàs ca. 6. a Agrippa Berytum ciuitatem eximijs ornamẽtis honoret.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Serunus igitur Romanis reuerentiam vsq; ad [illegible] dem illi obuiã processit, quandoquidem [illegible] tatis cum Marso initium factum est, dum eodẽ cum hospitibus curru vectus, iuspectam presidi redderet tantam Regum concordiam. ratus [a]enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederẽt: quare Agrippa vehemẽter offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ [b]verò adepto Pontificatu successorẽ dedit Elioneum Cithæi filiũ. Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cęsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secũda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cõtexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diuinum quendã fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectãtibus: móxq; [c]adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogãtes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominẽ reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiã adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d]post suspiciens vidit supra caput suum bubonẽ funi extento insidentem: móxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitã relinquere subeor, fatali

na. 3 45.

a *Agrippa Marso Syriæ Præsidi, dũ quinque Reges ad se venientes discedere iubet, infensus.* Aliàs ca. 7.

b *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

c *Agrippa in theatro Deus consalutatur.*

d *Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortẽ rapiet. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim malè vixim⁹, immo tanta felicitate vt omnes me beatũ prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiã rumor sparsus est breui esse moriturũ, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autẽ in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies nihil se remittente cõfectus vitã finiit, annum natus quartum supra quinquagesimũ, postquã regnasset per septenniũ. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præterea iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria simúlq; Cæsarea. ex annuis autẽ reditibus percipiebat cum plurimũ [b] 1200. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensæ non sufficiebant reditus, quòd liberalitatẽ exerceret sine parsimonia. Cæterùm [c] prius quàm euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicũ interficeret. quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autẽ ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo,

a *Agrippa quãdiu vixerit & regnauerit.*

b *Mille & ducenta Myriades quindecim tonna auri.*

c *Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.* Hedio & Ruffinus Cap. 9. alias 8.

d *Agrippa liberi superstites.*

ſtuo, nata annos ſexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Druſilla, hæc ſeptennis à patre deſponſata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. poſtquam [a] autem cognitum eſt exceſſiſſe Agrippam, Cæſarienſes & Sebaſteni beneficiorum eius obliti peſſimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum ſtatuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eiſque vt poterant illudebant modis quos turpe ſit eloqui: inſtructíſque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & ſibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippę recentia merita ſuccurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas porticibus & templis magnificentiſſimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæſarem, qui audito Agrippę obitu, & contumelijs quibus eum Cæſarienſes ac Sebaſteni poſt mortem affecerãt, illius quidem cauſa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus eſt. cõfeſtim [c] igitur voluit ſucceſſorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, ſimul vltureiurãdo ſatisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant diſſuaſerunt, negantes tutũ admodum adoleſcenti & vix dum egreſſo pueritiam tantum regnum committere, cui administrãdo ſit impar, quódq; etiam vtiles grauate poſſit humeros. cúmq; viſi eſſent æquũ dicere, Cæſar præſidem Iudææ totiúſque regni miſit Cuſpium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marſum inimicum in regnum eius

Ann. mundi 4009. A Chriſto nato 47.

a *In Agrippam defunctum Cæſarienſes & Sebaſteni conuicia iactant.*

b *Agrippa Agrippæ filius.* Aliàs ca. 9.

c *Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij diſſuadent, & Cuſpium Fadum Iudææ Præſidem, & regni totius declarat.*

ir duceret. Ante omnia autem Fado iniunxit v
[illegible] & Sebastenos
[illegible]
[illegible] Petronium illic militaturas:
[illegible] Romanis legionibus Syriã tuentibus
delectos in eorum locum substitueret. nec ta-
men ei iussioni satisfactum est. Missa [a] enim
legatione flexerunt Claudium vt manere eos
in Iudæa permitteret: qui sequentibus tempo-
ribus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt
initium & seminarium belli exorti Floro præ-
de, quamobrẽ Vespasianus victor, vt paulo post
dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

a Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudai initium & seminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphensium & Iudæorum dissidium, déque stola sacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius fili religionem Iudaicam cõplexi sint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punierit.*

IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Gesta Felicis Iudææ Præsidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Feste, & de sicariis.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.*

Phila-

Philadelphenſium Iudæorum diſſidium, deque ſtola ſacerdotali.

An. mundi 4009. A Chriſto nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, ſicut ſuperiore volumine diximus. Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo [a] Caſſium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat: vt Marſum amoueret ab adminiſtratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæſaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphenſibus de Mia vici finibus, referti viris bellicoſiſſimis. Ceperant autem arma tranſamnenſes ſine conſenſu primatum & magiſtratuum, multóſque Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus eſt, quòd non expectaſſent ſuum iudicium. ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehenſis igitur tribus præcipuis ſeditionis autoribus vinciri eos mandauit, horum [c] vnum Aanibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo poſt capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad ſe perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, vt talarem tunicam & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum Pontificem induere fas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, vt eſſet in Romanorum poteſtate; quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Caſſium Longinum Syriæ præſes.*

b *Fadus Iudæos Philadelphenſes propter Mia vici incurſiones, punit.*

c *Annibam ſupplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium miſſi.*

d *Tholemæum latronum princeps.*

Aliàs. ca. 2.

e *Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorum poteſtate poſtulat.*

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinũ, (venerat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione reseriptũ illius. Responsum [a] est permissuros vt legati mittãtur, si prius darẽtur obsides. Quúmque promptè liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romã peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scriberẽ. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere iubeus vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talẽ epistolam addidit: Claudius [c] Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totíque Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, rogan: éſque enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, cõcedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius cõcesserat: vestræque voluntati annuo, primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificet Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autẽ de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Geronis, Tryphonem

a Iudæi dãt obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.

b Claudius Iudæis sacra stolæ custodiam Agrippæ iunioris rogatu concedit.

c Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.

Aliàs ca. 3.

nem Theudionis, Dorotheum, Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano COSS. Eodem [a] tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iúsque eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem redacto, Iosepho Canei summum Pontificatum contulit.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Aliàs ca. 9.

[a] *Herod. dynasta Chalcidis ius eligendorum summorum Pontificum petit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Aliàs ca. 5.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

CAP. II.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talẽ, Monobazus [b] Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, fororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans, & manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, néve premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izatem nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum cõtulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc

[b] *Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izatem suscepit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filiis, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat pātri esse quàm cariſſimus. Izatem[a] verò cui valdè timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini vocant accolæ, commendans ei salutem filiis. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolētia, filiam ei collocauit, cui nomē fuit Samacho: addita nomine do is quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, videns sibi supereſſe modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ [b] dicitur Cæron, amomi feraciſſimam, in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditúrque ibi hodie quoq. videre volentibus. In hac regione Izates vixit, vsque ad patris obitum. Qui [c] postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadē die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum. Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredē sui regni Izatē optauit, eúmque hoc honore iudicauit dignissimū, attamen vestrū quoq. super hac re iudicium expecto. Beatus enim est nō qui ab vno, sed qui plurium cōsensu principatum accipit, hæc illa, vt experiretur voluntatem concilij. Quibus auditis proceres primū more suo Reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam Reginæ dixerunt, libentérque parituros Izatæ, quē sciret meritò & ex cōmuni populorum voto, patríſque iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebántq. suam operā vt primùm fratres eius atq. cognatos occideret, quo securius nouo Regi pararetur imperium, sic enim liberū fore à metu

a *Izates ad Abemerigū Spasini Regem missus, eius filiam Samachan ducit.*

b *Cæron, amomi feraciſſima in qua Noe arcæ reliquiæ seruantur.*

c *Izates ab Helena matre & magnatib. Rex creatur; & Monobazus Rempub donec frater veniat, administrare iubetur.*

à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiã & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandã ipsius sententiam. Tum proceres conſuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & protegẽ fecit grandiorem filiũ Monobazum, impoſito ei d ademate, & dato patris annulo signatorio, simúlq. sampsera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autẽ celeriter venit audito patris obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatũ successit. Cæterùm [a] eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cũ Izathæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accitúmque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas cõplecteretur. Izates porrò nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè, & cùm occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutũ videretur ne quando de vindicta cogitarent. partem [b] eorum vnà cum propriis filiis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partẽ ad Artabanũ Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorũ moribus, dedit operam vt & ipse ád eam religionem transiret. cúmque exi-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

a *Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.*

b *Izates tres ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

ſtimaret ſe non eſſe perfectum Iudæum, niſi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod poſtquã mater reſciuit, conabatur impedire, periculoſum eſſe dictitans, multum enim eam rem à Rege alienaturam ſubditorum animos, ſi eum ad externos ritus deciſcere cognoſcerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio ſolio. ſic illa aliquantiſper cupiditatem eius retinuit. Rex [a] autem cum Anania contulit conſilium, qui matris ſententiam comprobans, minatus eſt ſe eum relicturum niſi ab hoc propoſito deſiſteret, timere enim ſe, ne, ſi occulta proferrentur in vulgus, ipſe arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam abſque circumciſione Deum piè colere, ſi Iudæorum inſtituta placeant. in hoc enim magis ſitam religionem quàm in circumciſione corporis: daturúmque Deum veniam ſi neceſſitate *coactus* ſignaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur ſubditorum defectio. his verbis tum Regi perſuaſit quod voluit. Aliquanto [b] autem poſt, nondum enim omninò hæc cupiditas excederat. alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valdè peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad ſalutandum enim Regem admiſſus, cùm eum offendiſſet legentem ſacra Moſis volumina: neſcis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec .n. ſatis eſt decreta eius noſſe, ſed præſtat imperata facere. Quãdiu manebis o circumciſus? ſi nondũ legiſti legẽ circũcidi iubentem: nunc certè lege, vt ſcias quanta ſit impietas hanc omittere. His auditis Rex nõ diſtulit negocium, ſed ſecedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iuſſus eſt, deinde acceſſita matre & præceptore Anania, indica-

[a] *Izatem à circumciſione Helena & Ananias deborta-runt.*

[b] *Izata Eleazarus vt ſe circumcideret, perſuadet.*

uit eis quid actum sit. quos continuò stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant imminere periculum, vt conscijs & autoribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubijs & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd [a] ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena [b] porrò mater Regis videns regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma templúmque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum adoraret votiuáque victimas redderet. Et quia facilè commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus. cùm enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorũ inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum indè adueherent, quibus [c] omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius [d] quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horũ

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a *Ad-Deũ respicientibus, eique vni fidentibus, pietatis fructum integrum manere.*

b *Helenæ Adiabenorũ Reginæ Hierosolymæ profectio.* Aliàs ca. 6.

c *Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit.*

d *Izates Iudæo pecuniã mittit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Cæterùm Parthorum Rex Artabanus [a], cùm sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutũ manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset, etiam reditum in patriam. assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quẽ propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne despicias me Rex tuum supplicem, néve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cùm intelligas quibus omnes simus obnoxij casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc illo demisso vultu lachrymans. Izates [b] autem audito eius nomine, vidénsque astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, & bono, inquit, animo esto Rex, nec turberis præsenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœstitia: inuenistique amicum & socium meliorem quàm fortè speraueras hactenus: aut enim te in Parthorum regnum restituam, aut meum tibi cedam. hæc loquutus imposito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibeus. Id Parthus Rex tulit permoleste, iurauitque per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se nisi ille rursum ascenderet & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insiliit, & perducto in suam regiam eum honorem

Hedio & Ruffinus cap. 3.

a Artabanus ad Izatem se confert auxiliumq. ab eo petit.

b Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur.

rem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputánſque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit[a] etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo, periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarēt bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorū immemor, ſed[b] affecit Izatem maximis qui apud ipſos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus, donauitque ei regionem magnam ac bonam, adempram ditioni Regum Armeniæ, qui nomen eſt Niſibis. in[c] ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multò poſt Artabanus moriens regnū reliquit Vardani ſuo filio. hic[d] ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet quod ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocium, quod tamē impetrare non potuit. Adiabe-

An. mundi 4029. A Chriſto nato 47.

a *Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regē reciperent, ſuadet.*

b *Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.*

c *Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita.*

d *Vardanes poſt patrem Artabanum Romanorum bello tum petere cogitat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

nus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo sicut diximus: segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus cõtinuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum interre

a Vardane cæso, principatus Gotarzæ eius fratri committitur.

statuerit, illo [a] cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias [b] Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò [c] Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem res prosperè succedere, prædicarique eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet, promittebántque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse-

b Vologesus Parthorum Rex.

c Monobazus & cognati Iudaei eam religionem assumere cogitant.

d Adiabeno rum magnates cũ Abia Arabum Rege contra Izatem fœdus faciunt.

him sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. itáque [d] cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium.

Parati

Paruit ille, & cum magno exercitu cõtra Izaté venit. Cúmque iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam pánico terrore percti fugam celeriter ineunt. Nec tamẽ Izatæ animus concidit: sed sentiẽs se à magnatibus proditum, ipse quoq. intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, hic supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit, cæsisque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingẽti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt [a] Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebãt, eò quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus. turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere, sciénsque quod etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere, iacturus extremam de capite aleã: fretúsque huius auxilio li-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

[a] *Vologesum Parthorum Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.*

An. mundi 4009. *A Christo nato.* 47.

beros & vxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduẽtum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atq. peditum secum properè trahẽs copias opinione citius venisset, posuissétq. castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castra metatus est, habẽs circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorẽ vniuersis mortalibus, atque [a] ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput tu patus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque merito solum & primũ habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciã, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus. Illáque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validã manum cõtempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cũ exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret Izatẽ tum seruatũ diuina prouidentia. Non [b] mu-

[a] *Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iísq; Vologesus eum exercitu occurrit.*

[b] *Izates, Monobazo fratri regno successione relicto moritur.*

tò autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referēs ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendū sine mora profecta est. seuersáq. in Adiabenam, non multo tempore Izatæ superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero: tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio dissitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mundi 4010. *A Christo nato* 48.

Fado porrò procuratore apud Iudæā præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ vulg. multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerētur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens [a] scissurū se verbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, taliq. promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum, qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportauerunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 4. alias. ca. 7. [a] *Theudas se verbo Iordanem scissurum pollicetur, & cū assectis interficitur.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 5. alias. c. &

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punyit.

CAP. VI.

Fado autem successit [b] Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magi-

[b] *Tiberius Alexander Iudæa Præfect.*

An. mundi 4011. A Christo nato 49.

stratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horũ tempore magna illa fames Iudæã tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem [a] tẽpore etiã filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionẽ à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autẽ Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eíq. succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandri successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudij, *superstitibus tribus filiis; quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus*: eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primùm explicabimus.

a *Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij, crucis supplicio affecti.* alias ca. 9. Hedio & Ruffinus ca. 19. al. 10

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

CAPVT IIII.

INstante [b] Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermẽtatis mos est, concurrentib. vndiq. ad solennitatẽ turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus cohibituram tumultum si quis fortè existeret. nam idẽ & alij ante illum præsides fecerauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit

b *In Paschæ festo miles gentilia mundans seditionem cõcitat, in qua viginti millia Iudæorũ sunt extincti.*

ſtendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non ſe affectos ſed ipſum Deum quem honoraret ea celebritas, & quidam audaciores in Cumanum iactabant cõuicia, dicentes ab illo ſubmiſſum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipſe nõ mediocriter irritatus eſt: rogabat tamen, vt deſinerent mouere ſeditionem feſto tempore, cúmq. illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterẽt enm conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniã caſtellum templo imminens. vt ſuprà docuimus, vulgaris autem multitudo viſo aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere, & cùm eſſent anguſti viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiẽdum, & conculcabant in anguſtiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata ſunt: verſáq. in luctũ feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationum obliti, dediderunt ſe lamẽtis ac eiulatib. tantá cladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Quidam[a] enim qui ex illa turba fugientes euaſerãt, in publica via centeſimo ab vrbe ſtadio Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter facientẽ aggreſſi ſunt latrocinio, omnémq. eius diripuerũt ſarcinas, quo audito Cumanus, cõfeſtim eò miſit milites, iuſſos, vt vicos loco propinquos diriperent, in b hac populatione miles quidam libros Moſaicos in quodam vico inuentos protulit, eóſq. lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine, magno petunt Cæſareã, in qua tũ Cumanus agebat, ſupplicantes, vt non ſuam ſed læſi numinis vlciſceretur iniuriam. Tum præſes

An. mundi 4011. A Chriſto nato 49.

a *Stephanum Iudæorum ſeruum à Iudæo in itinere ſpoliatur, quæ occaſione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſeruũ eius ferit.*

An. mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi feriit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

CAP. V.

a Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.

POst[a] hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm trásirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs. cõmissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniurijs coniuncta sit. Cúmq. magistratus lenire eos conarentur, pollicerentúrq. se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis auctoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxi-

b Galilæi sese vindicantes Samaritanorũ vicos incendio & rapinis vastant.

lium Eleazaro Dinæi filio, is[b] ex professo latro multis iã annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditũ: armatíſq. etiam Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantã calamitatẽ ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præoculis eis ponentes diuendã patriam, & templi incendium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendos

cendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabántque, vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuò. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò [a] Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentẽ conueniũt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriam, quàm contemptã Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus: quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ [b] fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudęi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantã cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, cõperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum [c] Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses af-

Anno mundi 4014. A Christo nato 52.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium Quadratũ accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.*

c *Dortus cũ quatuor sociis supplicio affectus.*

An. mundi 3965. A Christo nato 3.

dam tyrannidem, q
ret cohortem militu
ba cõfluxerat, quam
stributam obire iube
ornatus consultaba
penes se seruabat ar
testas huius, & noc
dum quicquid colli
in Romanos cædi
vtrisq. ex æquo in
qua sub Herode vi
recentem iniuriam
asperabatur, immi
lucri cupidine, vel
sa occidendi libid
Romanam cohor
ercitum portante
témque eius Ariu
ginta fortissimis p
liquos nihilo mel
uemens cum Re
lectis cæsorum ca
longo tempore p
rentes, & Roman
commodis, & s
inuoluerunt cala
sunt, vnus à Gr
mæo. maximo n
tem redacto, vl
territus, & null
quòd eius copi
cõtinuis labori
ipse quoq. Ar
post factũ est.
cinis, & vt qu
passim Reges
sient, quòd

2. Athronges cum fratribus captus.

s ornatus à Cæſare iuue- *An. mundi*
Emeſenorum Regi cir- 4015.
uſillam. Epiphanes enim *A Chriſto*
recuſauit eius nuptias, *nato* 53.
ia Iudæorum religionem
rat pollicitus puellæ pa- a *Druſillæ.*
imen quoque matrimonio b *Mariam-*
Chelciæ filio, cui ab A- *me.*
e deſponſata fuerat: ex qui-
rnice nomine. Druſilla au-
oſt dimiſſa eſt ab Azizo ex
elix * cum eſſet Iudææ pro- c *Felix Dru-*
minarum omnium pulcher- *ſillam à pri-*
captus, Simonem amicum *mo marito*
ere Cyprium, pro magno *abduxit.*
n miſit, qui mulierem foli-
priore marito ipſi naberet,
cens ſi non faſtidiret homi-
nſulta volens euadere mole-
ernices, inuidentis ſibi for-
n, conſenſit calcata religio-
bere: natóque ex hoc marito
ppæ impoſuit: qui iam adul-
uxore perierit Veſuuiani cla-
ore Titi Cæſaris, dicemus po- d *Polemoni*
rnice poſt Herodis obitum, qui *Cilicie Re-*
ius & patruus fuerat, aliquanto *gi in matri-*
uiduitate acta, cum ſpargeretur *monium col-*
re eam congredi, ſuaſit Pole- *locatur Ber-*
ciæ, vt circumciſus prius ſe du- *nice.*
coargututam mendacium. Nec e *Mariam-*
mon inductus maximè mulieris *me Arche-*
men coniugium diuturnum non *laum dedi-*
ntemperantiam, vt fertur diſce- *gnata in Do-*
Bernice: qui mox deſertus ab v- *mitij tha-*
Iudaicæ religionis deſertor factus *lamum mi-*
e tempore etiam Mariamme de- *grat.*

Anno mundi 4014. ad Christo nato 52.

fecit supplicio. Ananiam [a] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouũ aliquid Iudæi molirentur, adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operarum sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi [b] Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [c] deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Baranæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset quadrien-

a *Ananias, Ananus, Cumanus, Celer aliique nõnulli Romam missi. Aliàs c. 13.*

b *Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.*

Medio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c *Claudius Felix Iudææ Procurator.*

mio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, quòd mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. [b] Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Cheiciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multò post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno se gerentem ad eam misit, qui mulierem solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si non fastidiret hominem, illa malè consulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natóque ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus posthea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maximè mulieris diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodémque [e] tempore etiam Mariamme de-

An. mundi 4015. A Christo nato 53.

a Drusillam.
b Mariammen.
c Felix Drusillam à priore marito abducit.
d Polemoni Ciliciæ Regi nuptam Bernicen fratris incestum cum ea fuisse rumore.
e Mariammen Archelai filiam dedignata in Dei matrimonium eius gratis.

An. mundi 4018. *A Christo nato* 56.

dignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterùm Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebúsq; viginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatũ esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus verò Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem [a] autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauiij. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætinia prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volénsque principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prętorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductum Imperatorem consalutarent. At [b] Nero principatum sic adeptus Britannicũ etiàm veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solùm referens, verumetiam quòd eius artibus ad imperium proiectus sit. Occidit [c] & vxorem Octauiam, multósque viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de hĩs rebus scribere supersedeo. nõ desunt enim qui res Neronis scripserunt:

Hedio & Ruffinus cap. 10. ad. 15.

a *Agrippina, Messalina & Petinid Claudij vxores.*

b *Nero Imperator.*

c *Nero Tyrannus.*

pferunt: quorum aliqui in gratiam eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati sunt, vt meritò damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quãdo ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationẽ veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

An. mundi 4019. *A Christo nato* 57.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium [a] Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita [b] his & Iuliade trans Iordanem sita, agróque eius habitato vicis 14.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

a *Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.*

b *Agrippa dicio ampliatur.*

Gesta Felicis Iudææ Præsidis.

CAP. VI.

Aliàs c. 16.

Cæterum Iudææ res prolabebantur vsque in deterius. tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitíque vulgi seductoribus. quorum [c] multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat suppliciis: & in his Eleazarum Dinæi

c *Felix latrones, Magos, vulgiq. seductores supplicijs afficit.*

Ann. mundi 4019 A Christo nato 57.

filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo viuum in potestatem suã redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. mòxque [a] vinctum Romam transmisit. cúmque odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrãdis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua [b] de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebãt propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idque non modò in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: templóque, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentique cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quò castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus infestabatur latrociniis. Impostores [c] autem & Magi, tubas illectas post se trahebant in solitudines, polli-

a Eleazarus Dynastæ filius Romam mittitur.

b Felix Ionatha insidiatur.

c Impostores & Magi.

pollicentes se diuinitus ostensutos eis clarissima signa & prodigia: persuasáque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem[a] tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet. qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatúsque multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio. quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud[b] Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiebantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptísque ex vtraque parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamẽ eò quòd primi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regebant in Iudæos cõuicia. deinde

An. mundi 4019. A Christo nato 57.

Hedio & Russinus cap. 12. al. 17.

a *Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.*

Hedio & Russinus cap. 13. al. cap. 18.

b *Cæsareæ inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

An. mundi 4070. *A Christo nato* 58.

ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel fuciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionẽ progressam vsq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non patentibus immisit armatos milites: multísq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modestiores sibi ipsis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parceretque iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per [a] idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotiũ Ismaeli cõtulit Phabei filio: & [b] ipsi summi pontifices diffidere coperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singuliq; incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantéque inter se mutuis certabãt conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquótque pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum poterat violentia seditiosorum quàm iustitia.

[a] *Ismael Phabei filius Pontifex*

[b] *Pontificum cum Sacerdotibus dissidium.*

De Procuratore Porcio Festo, & de sicariis.

CAP. VII.

Aliàs c. 19.

CÆterum postquàm Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentium Romam profecti sunt [c] Felicem accusaturi: dedissétq; omnino pœnas iniuriarũ quibus Iudæos affecerat,

[c] *Felix accusatur.*

nisi

nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. *An. mundi* 4020.

Cæsarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus cõmune ex æquo cum Syriis cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omniũ cauſæ ortæ ſunt. Iudæi [a] enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populãtibus. quorũ [b] ferociſſimi appellati ſicarii; tunc ad maximum numerum excreuerãt, vtentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndique in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebãt de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ vicos, direptóſque tradebant incendio. Feſtus [c] autem equeſtres & pedeſtres copias miſit cõtra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus, hi vniuerſi vnà cũ ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt. Eodẽ [d] tẽpore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticum in regia Hieroſolymitana quæ Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius vo-

Hegesippus & Ruffinus Cap. 14.

a *Sedicio Iudæorum.*

b *Sicarij.*

c *Feſtus Imperatoris magum cum aſſeclis oppreſſit.*

Hegesippus & Ruffinus Cap. 15. Aliàs c. 20.

d *Domus ab Agrippa exſtructa proſpectu pulcherrimo à Iudæis*

An. mundi 4020. *A Christo nato* 58.

ptatis Rex cupidus è cubiculo spectabat quid quid circa templū fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres tulerunt indignissimè: neq; enim leges nostræ cōcedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt, supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum Regij triclinij prospectū arcebat oppositu, verumetiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam Rex offensus est, quā Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sib legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ędificiis. quo impetrato miserunt ad Imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem. & Chelciam *custodem* sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietē, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ pię fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id [a] postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

[a] *Iosephum Cabi Simonis filium Pontificem.*

De Procuratore Albino.

CAP. VIII.

CÆsar autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum [b] in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium [c] eius dedit Anani filio, & ipsi voca-

[b] *Albinus Iudæa Procurator.*

[c] *Ananus, Anani filius Pontifex.*

[d] *Anano eodem quo pater nomine Seniorem*

ipsum

istum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimũ, vt [a] qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eã ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autẽ Ananus, is quẽ nunc summũ pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueriſſimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere conciliũ iudicum aduocat: statutúmq; [b] coram eo fratrẽ Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiã Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cõsensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans & Agrippa Rex eã ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum [d] Iesu Damnei filio cõcessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiã adhibuit, vt pacaret prouinciã, interfectis multis sicariis. Ananias autẽ Põtifex in dies apud populũ celebrior fiebat & carior, honorabatúrq; ob liberalitatẽ ab omnibus, quotidiéq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiũcto sibi audacissimo quoque, obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pon-

Ann. mundi 4025. *A Christo nato* 63.

a *Ananus quinque filios summi Dei Pontificio potitos habet.* Hegesippus & Ruffinus cap. 16. Aliàs c. 11.

b *Iacobus frater Domini lapidatur.*

c *Ananus apud Albinum accusatur.*

d *Iesus Damnei Anano Pontifici succedit.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

ficeꝰ faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; [a]sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At ficarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum cepe runt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decẽ captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones [b]enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebãt quàm è suis aliquot reciperẽt: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eã regionem vastabant. Hoc [c]tẽpore Agrippa Rex prolatis pomęriis Cęsareę quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & [d]theatrũ apud Beritios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eũ vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentũ enim donauit ei populo, & oleũ viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorũ artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatẽ transtulit: vnde magnã sibi apud subditos parauit inuidiã, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunque dissidium, adscitis enim globis audaciũ iuuenũ sæpè à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex

amplis

[a] *Sacerdotes decimas vi quidam auferunt.*

[b] *Latrones Ananiæ cognatos capiunt.*

[c] *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neroniade appellata.*

[d] *Beritij ab Agrippa multis donis affecti.*

emplis facultatib. largitione plurimos sibi recõ cilians. Costobarus [a] quoq; & Saulus suam quisque circa se manũ habebat sceleratorum hominũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliãdos infirmiores prõptissimi. atq; ex illo maximè tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius ruere. Porrò [b] Albinus audito Gessiũ Florũ sibi successurũ venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erãt in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea [c] Leuiticæ tribus homines quorũ erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eũ precibus, vt aduocato cõcilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationẽ pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neq; fruſtra fuit eorum postulatio. Rex enim de cõcilij sententia permisit hymnorũ cantoribus, vt depositò priore habitu, lineũ vt voluerunt sumerent. Aliam [d] etiam eiusdẽ tribus partẽ addictã templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canẽdos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patrię, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus [e] igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificũ millia, solitorũ hactenus in templo ex operarũ mercedibus victum quærere, nolénsque sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simúlq; opificibus, inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operato statim

An. mundi 4026. A Christo nato 72.

Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores prõptissimi.

a Albinus vinctos interimit.

b Leuiticæ tribus homines Agrippa linea stolam vsum decernit.

c Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.

d Iudaicus populus Regi vt orium tale inferret pertæsum suadet.

An. mundi 4026. *A Christo nato* 64.

merces repræsentaretur suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ, ea templi extima claudebat profundæ valli & angustæ imminuens, ac proinde subnixa muro quadringẽtos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: erátq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templũ condidit. Rex autẽ cuius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egẽtem & tempore longo & pecuniis plurimis, nõ annuit populi precibus, sed vrbem candido saxo consternere si liberet nõ vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatũ concedit [a] Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

[a] *Matthias Theophili filius Pontifex.* Hedio & Ruffinus cap. 18.

Conueniens videtur præsenti *historiæ narrare* de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorẽ admittantur, & quot vsq; ad finẽ eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc Dei *sacerdotiũ* gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati manssisse hũc honorem perpetuum. vnde cõsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminẽ Dei Pontificẽ fieri nisi descendentẽ ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerũt [b] igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXXIII. numero, horum XIII. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primũ in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nã à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiã subrogari cœperunt

[b] *Pontificũ in populo Iudaico numerus & ordo.*

fuerunt alij. Itaq; hi XIII.[a] cùm essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autẽ die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsq; ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post quos XIII. illos Pontifices alij XVIII. secuti sunt à tempore Solomonis Regis sibi succedentes vsq; dum Nabuchodonosor Babyloniorũ Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incẽdit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecũ quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem. Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annũ Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templũ denuò condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad Regem Antiochum Eupatora statum Reipub. populariter rexerunt per annos CCCCXIIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsóque à successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia, quamobrẽ Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templũ instar Hierosolymitani extruerent, séq; illic Pontificem

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

[a] *Aaron eiúsque progenies.*

An. mundi 4026. *A Christo nato* 64.

constituerent: de quo templo sæpè aliàs diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto, mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summũ Pontificẽ, qui septenuio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium: cui dolo generi oppresso inter epulas filius Hyrcanus in honore succes-sit. eum cùm per vnum & triginta annos gessis-set, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hęres fuit tã regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnũ annum vtraq; dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnũ coniungens Pontificatui cùm viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis, moriens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouẽnio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificẽ ad priuatam vitã redegit, & sibiipsi regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactísq; in vtraq; dignitate tribus annis & totidẽ mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore vinctus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restituturus in Pontificatum, principatum quoq; suæ gentis accepit, sed absq; diademate: prætérq; priores illos nouẽ, per alios xxiiii. annos summum sacerdotiũ obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eóquẽ viuo abducto Aristobuli

Aristobuli filium Antigonum Regem constituunt: qui [a] post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium, Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed a Aristobuleum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani sui memoriam summo sacerdotio dignatus est, deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

[a] post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium, Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed a Aristobuleum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani sui memoriam summo sacerdotio dignatus est, deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Anno mundi 4026. A Christo nato 64.

a Aristobulum ab Herode interfectum, suprà lib. 15. ca. 3.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti fuerint arma sumere.

CAP. IX.

GEssius [b] autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem nõminus

b Gessium Florum Iudææ procuratorem.

Ann. mundi 4028. *A Christo nato* 66.

improbam, per quam vt Poppeæ Augustæ: amicam, Iudææ admin strationem impetrauerat. adeò verò potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat ejam erat malus & nocēs: Florus [a] contra quasi ad ostentandam missus maliciam; publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq. parua æquè captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps, multi enim illum quæstū exercebant securi de incolumitate, quā ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeóq. nullus erat iniuriarū vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacē latronum insolētiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremonijs ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse cōmodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum [b] contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo [c] verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque [d] hîc dicendi finem faciā de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum, quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteráque Syria, tum quæ clades ab Assyriis & Babyloniis accepi-

a *Gestius Florus peior Albino.*

b *Florus belli Iudaici causa.*

c *Initium belli Iudaici.*

d *Antiq. Iudaicarum epilogus.*

accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per Annorũ duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principio sumus polliciti, ausímque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tãta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliũ meorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo, Græcanicæ [a] quoque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi ratioem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines nõ suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tanta assecuti sunt peritiã, vt eas etiam interpretari valeant; qua in re cũ multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestísque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc supersunt qui vel attestari possunt vel coarguere: atque [b] ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Pronisi etiam scripturus

Anno mundi 4030. A Christo nato 68.

a *Iosephus Hebraica & Græcanica literaturæ peritus.*

b *Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057. à Christo nato 95.*

Ann. mundi 4030. Ante Christum natum 60.

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus quas habent de Deo eiúsque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri Vigesimi FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

Numerus folium, *a*, *b*, paginam indicant.

Aaronis sacerdotiũ 74.*a*
Aaronis filij 74.*b*
Aaronis virga germinat 90.*b*
Aaron eiúſq; progenies 567.*b*
Aaronis mors 92.*a*
Abel à Cain interfectus 8.*a*
Abdon Iudex Iſraelitarum 132.*b*
Abimelech amore Sarę captus 20.*b*
Abimelechus 79. *fratres interfecit* 129.*b expellitur à Sicemitis* 130.*a*. *In illos mouet* 130.*b*
Abizail uxorem ducit Dauid 166.*b*
Abiathar ſacerdotali honore primatus 209.*a*
Abias contra Ieroboamum exercitum ducit 231.*b victoria potitur* 232.*b Illius mors & ſucceſſor* 233.*a*
Abnerum Dauid deflet 177.*a*
Abnerus Iebosthum populi regem conſtituit 174.*a Contra Iudę tribum ſępius ducit ibid.b In fugam conuertitur* 174.*b*
Abnerus ad Dauidem legatos mittit ut fœdus cum illo ferirent 175.*a*
Abrahami genealogia 15.*b*
Abrahams domicilium 17.*a*
Abrahamus Ægyptios religionem & artes docuit. 17.*b*
Abrahami obedientia 22.*a*
Abrahami ſapientia 15.*b Primum cognouisse Deum ibid.*

Abrahami obitus 25.a
Abrahamum vincit 5. reges Sodomitarum 18. a Lothum captivum reducit 18.b
Abrahamus egregius astronomus 17.b
Abesalomum patrem ac fratres ad solemne convivium invitat & Ammonem hoc sepultū trucidari curat 189.a
Absalomi exercitus strages 194.b
Abesalomum revocatur ad urbem & reconciliatur patri 189. b.& seqq. illiusq. regnum affectat 190. b Rex ab universis salutatur ibid.b
Absalomum Iordanem trajecit. 193. b prælium inter Absalomum & Ioabum 194.a
Absalomi mors 194.b
Achabi victoria in Adadum 240 b
Achabi libari 70. trucidati 255.a
Achabi mors & finis iuxta Eliæ prædictionem 244.a
Achab furti reus punitur 115.a
Achabus Rex Israelit 235.a
Achabus Eliam quærit 236. b Prophetæ illum accusat impietatis 237.a
Achabus & Iosaphatus in Syros movent 243.b
Achazo successit Ioathi impietas 264.b. mors 266.a
Achus senem Davidem contra Hebræos ducit 170.b
Adabi bellum contra Achabum 239.a
Adadus Rex victus à Davide 182.b
Adami pœna 7.b
Adami & Evæ lapsus. ibid.
Adhortatio de libertate inimda 540.a
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege fœdus Izatem fadus facit 557.b
Adonias affectat regnū 203.b
Adonias interficitur 209.a
Adonibez ek capitur 221.a
Ador mensis 346.a
Adulterij leges & zelotypia 80.a
Ægyptiorum libido 37.a in Ægypto castra castrorum 39.a & 46.a
Ægyptiorum erga Hebræos invidia 47.a
Ægyptiorum rex in Æthiopes 50.a
Ægyptiorum plagæ decem 15.a
Ægyptij in mari rubro submerguntur 58.b
Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti 221. b.& 222.a
Æmilius Regulus 530.b
de Altari extruendo mandatum 202.a
Agag Amalecum rex 468.a

Æthiopia Regina Salomonis sapientiam stupet 222.b illi munera donat 223.a. Illius liberalitatem Salomon remunerat ibid.
Agar contemnit Saram 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ 268.b
Agrippæ res gestæ 512.a
Agrippa in Iudæam reditus 547.b
Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit ibid.b
Agrippa Iudæis odium tributum remisit 548.a
Agrippa Berytum civitatem eximiis ornamentis honorat 550.b
Agrippa quandiu vixerit & regnaverit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die moritur vt Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus consalutatur ibid.a
Agrippina Messalinæ & Paetinæ Claudij uxores 562.b
Agrippæ ditio ampliata 563.a
Abiæ Roboamo succedit 230.b
Abimelechus Thebas capit 131.a
Abimelechi cum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Aleimi Pontific. res gestæ 344.a
Alexandri Macedonum regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram ducit 354.b
Alexandri Iudæorum Regis res gestæ 372.a. clades 373.b
Alexander ad 800. crucibus suffigi iubet 377.b
Alexandri morbus ibid. mors 378.a
Alexandra in regnum succedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lysimachus Alabarcha 546.b
Ambitiosorum audacia 176.b
Amalecita arma movent in Israelitas 63.a
Amalecitas Israelita fugant 63.b illorum spolia 64.b
Amalecitæ victi à Saule 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonita in Davidem copias parant 184.b
Ammon sororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iudæ, Manassæ successor impius 273.a
Amavinus Rex Israelis 253.a
Amasias Rex Hierosolymitæ.

rus ſuffultus Ioaſe 269.a
Ananias, Anamus, Cumanus, Celer, aliiq; nonnulli Romã mittuntur 561.b
Ananias Anani filius Põtifex 665.b
Annibas ſupplicio afficitur, Amaranus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Anilaus à Mithridate fugatus 528.b
Annona caritas principatu Claudij 84.b
Annus Iobelus 81.a
Annius Minucianus 531.a
Anteius 537.a
de Antiocho Epiphane hiſtoria 333.b urbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudæos vexat 326.a Illium in honorem templi exſtructum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antioclus Eupator fœdus init cum Iudæis 344.a
Antiochi Dionyſi in Iudeam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Comagena 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 582.a
Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia 392.a
Antipater veneno ſublatus 399.b
Antipatri Herodis filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 487.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudæorum legatos necant 424.a
Arabes ab Herode domiti 426.a
Arca Noe 10.a
de Arca ſacra Deo 70.b
Arca fœderis in aciẽ prolata 138.b In hoſtium poteſtatẽ deuenit 139.a Azoti propter illã vrpeã cruciantur 140.a Bethſamæ peruenit 141.a
Arca in vrbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum transportatur 217.a
Archelaus Cappadocum Rex 463.b.
Archelaus Viennam relegatus 500.a
Architophel ad Abſalomum deficit 191.a
Architophelis conſilia 192.a
Architophel ſuo conſilio explo-ſo, laqueo ſibi vitã finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi imponit 370.b
Ariſtobuli fratricida pœna 371.b
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus 382.a

Ariſtobulus ab Herode interfectus 569.a
Ariſtocratia 103.a
Aruncius in theatro imperatorij interitum nunciat 538.a
Aſanus rex Iuda Abia ſuccedit 233.a Illius pietas. ib.a vincit Æthiopes ibid. Illius mors 235.a
Aſprenas 535.a
Aſprenas fruſtatim laceratur 537.a
Aſſuerus Vaſthi uxorem repudiat 305.a
Aſſyriorum Imperium diſſolutum 272.a
Aſtmiel filius, ſeu Gentius regnat in Iudæa 125.b
Auriliy Diuini tempus 58.a
Azothi propter Arcam crepeam grauiter cruciantur 140.a
Azymorum feſtum 57.a

B.

Baaliterũ maſſatio 256.a
Bacchides Demetrij Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a
Balaci ad Balaamum legationes 94.a
Balaamus obiurgatur ab Angelo 94.b
Balaami de Iſraelitico populo vaticinium. ibid.
Balthaſar Babyloniæ Rex 287.b
Baracus & Debora in hoſtes mouent 127.a
Baracus contra hoſtes Iudæorum Imperator deſignatus 127.a
Batibius 535.a
Baſanis regis Iſraelitarum impietas 234.a Mors ibid.b
Bazoſes multis iniurijs Iudæos afficit 312.b
Belli leges & conſuetudines 81.b
Belli leges 108.a
Belli Iudaici initium 569.b
Bellum inter Iſaacum & Ieum 258.a
Beniamin vt reus à Ioſepho capitur 42.a. Iuda ad Ioſephum pro Beniamino oratio 42.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Beryll ab Agrippa multis donis afficiuntur 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 121.b
Bethſabe ſe grauidam eſſe Regi nunciat 186.b
Boaz ex Ruth genuit Obedem 137.a
Bibliorum tranſlatio in græcã linguam 324.a
Booz amicus Naomi 136.b

C.

Cæſaris Germani funerales 536.b

Cesarū in Ægyptum expeditio 391.b
Cesarea condita ab Herode 438.b
Cesarū litera de Iudaeorum amicitia 393.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificiū ibid.
Cain regione extorris 8.b
Caini filij ibid.
Cain sceleratorum parens 9.a
Caius Iouem Olympium Memmium Regulum Romam transferre iubet 530.a
Caius templorum Graeciae rum nullum inspoliatum relinquit ibid.
Caius Iouis fratrem se appellat ibid.
Caius Iouī se comparat ibid.
Caius trucidatur 536
Caius vir maleficus 540.b
libidinosus ibid.
Caius receptacula navibus extruxit 542.a. *orator facundus* ibid.
Caius in Syriam mittit 520. b. *& seqq.*
Chami filij eorūmque progenies 14.b
Chananaeorum magnus exercitus in Hebraeos 116.b
Chananaeorum reges cæsi ibid.
Chananaeorum regio tota devastatur à Iosua 117.a
Chananaeorum decem millia trucidantur 118.a
Chananaeorum servitus tempore Salomonis 222.a
Chananaeorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudaeos ab aedificando templo prohibet 293.b
Cherubin 70.b
Chaream cum alijs quibusdam Caium tollere statuit 513.b
Charea Minucianum & Clementē de Cæsaris nece colloquūtur 538.b
Calumniarum effectus 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassium Longinum Syriæ præfes 553.a
Cassius in Syriam venit & insuper octingenta talenta à Iudæis exigit 399.a
Castrorum dispositio 82.b
Cassium Charea 530.b
Captivitas Babylonica prædicta 271.a
Captivitas Babylonica 281.a. *eiusdem finis* 291.b
Claudius à militibus in principem eligitur 539.a
Claudius Principatum ultro oblatum deponere recusat 544.a
Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum 546.b. *eiusdem pro Iudæis per Romanum orbem edictum* 547.a
Claudius Felix Iudææ Procurator 561.b
Cleopatra 354.b

Cleopatra fratrem & sororem interficit 421.b
Clunitus 535.a
Circumcisio instituta 19.b
Circenses ludi 532.a
Civilis belli initium inter Hebraeos 175.a
Columna duæ à Sethe & suis excitatæ. 9.b
Concupiscentia sepulchra 82.b
Core factio & seditio 86.b. illum cum suis ignis consumit 90.a
Cornelius Sabinus 532.b
Costobarus Idumæa principatum invadit. 433.a
Contemtus Dei in quibus conspicitur 452.b
Correctiones Dei immittit in castra Israelitarum 62.a
Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter sacrilegium 390.a
Creatio mundi sex diebus 6.a
Cyrenensium legatio ad Cæsarem 456.b
Cyrus Persarum Rex Iudæis redeuntes in patriam, urbis & templi ædificationem permittit 292.a. & 299.a

D

DAna urbs extructa 125.a
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina instru-
Daniel somnium regi interpretatur 284. b. & 285. a,b. ad summos honores cum socijs evehitur 285.b
Daniel in Leonũ fœeã conijcitur nec devoratur 289.b
Danielis visiones & prædictiones 290.a
Darius Hystaspis vasa Hierosolyma se rediturum vovet 294.a
Darius Noti admonitus templi restaurationẽ mãdat 296.a
Dathan & Abyram cõtumaces; 88.b. absorbet terra 89.b
Dauid ungitur in Regem 154. a. illum Saul in satellitium assumit ibid.b
Dauid sumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum allequitur 156. a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saule varijs affligitur 156.a
Dauidẽ Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 157.b
Dauid filiam Regis in uxorem ducit ibid.
Dauid Palæstinos vincit magna edita strage 158.a
Dauid à Michol servatus 159.a
Dauid Nobam pervenit, in Gittam se confert 161. a Achum timens furorem & rabiem simulat ibid.

Dauid laciniam vestis Saulis præcidit 164.b
Dauid Abigeam ducit 166.b
Dauid castra Sauli penetrat & spiculum regis aufert 167.b
Dauid Sauli innocentiam suam declarat 167.b
Dauid in Hebrone Rex declaratur 174.a
Dauidis filij 175.a
Dauid occupat partem inferiorem Hierosolymæ 179.a
Iebusæos ex urbe eiicit ibid. illúmque Hebræis habitandam tradit ibid.
Dauidis mandatum de transportanda Arca 180.a
Dauid Syriam subigit 181.a
Dauid finitimas gentes subigit ibid.
Dauid Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184.a. qui illos indignissimè tractat ibid.
Dauid Ioabum mittit contra Ammonitas ibid.b
Dauidis adulterium 185.a
Dauid Ioabo vt in Vriæ animum inducat scribit 186.b
Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit ex qua puer nascitur 186.b
Dauid peccata sua confitetur 187.a
Dauid Hierosolymis exeedit, & à filio regno pellitur 191.a
Dauid de Absalomi conatibus certior Iordanē transit 193.b
Dauid restituitur in regnum 195.a & 196.a
Dauidis concubinæ à filio suppressæ aliò traducuntur 198.a
Dauidis heroes 199.b
Dauid in vita differimur vocatus ab Rhisæo liberatur ibid.
Dauid populum numerari iubet 200.a
Dauid poeta 200. a Illius instrumenta musica ibid.
Dauid Salomonem hortatur 203.a
Dauid Leuitas numerat eorúmque officia distribuit 205.a
Dauidis ad Salomonem postrema colloquia 207. a. Dauidis mors & sepultura ibid.
Dauidici generis Reges quot fuerint & quandiu regnauerint 280.b
Decalogus 67.a
Decima 101.b.104.a
Defectus Lunæ Christi tempore 486.b
Debora prophetissa 127.a
Demetrius in Alexandrum inhiber. 351. a. Vincitur ab Alexandro 351.b
Diluuium 9.b
Dissidium inter Sanctum & plebem 243.b

Dogmata

Daemon Saulo ſpeciem ſe vidiſſe Danielem in Naba 162. a
Dalabella Epheſiorum ciuitati ſcribit 398. a.
Deriſio in Iudaeorum ſynagoga Caſarij ſtatuam primùm, quod Agrippam & Petronium vehementer. ad ſeditionem commouet. 548. a
Dertus cum quatuor ſociis ſupplicio afficitur 561. a
Druſilla 562. a

E

EGlon Regis Moabitarum Iſraelitas ſubiugat 116. a. trucidatur ab Ehud ibid.
Eleazari mors 120. b
Eliam eorum ciuis 235. b. vidua Sareptana excipit 236. a accuſat regem Achabum 237. a
Eliae miracula & aetera geſta 237. & ſeqq.
Elia Pontificis filij nefarij 137. b
Eliae raptus 249. a
Elizaeus 247. a. pluuiam ventorum & victoriam praedixit 247. b
Elizaei vocatio 238. b
Elizaei geſta & miracula 249. a. & ſeqq. Mors 260. a
Elii Pontificis genealogia 350. a
Elionem Cabaiſtinus Pontifex 511. a
Enochi finis in ſacris literis non ſcriptus 10. b
Ephod 72. b.
Ephraimi tribus mouet in Iaphthaeum 133. b. ex illa tribu quadraginta duo millia caduntur ibid.
Epilogus Antiquitatum Iudaicarum 569. b
Eſaui vxores 26. a. venatum mittitur 26. a
Eſau primogeniti in obſcuriculam cedit 32. b
Eſau ſeu Edom filij ibid.
Eſdras Iudaeos conuocat 301. a populum Hieroſolym. regia ibid.
Eſſaeorum vita & mores 503. a
Eſter puella fit Regina vxor Aſſueri 306. a
Eua mater omnium viuentium 7. a
Euapena 7. b
Euricij calumnia contra filios Herodis 466. b
Exploratores terrae Chanaan mittit Moſes 83. a
Ezechiae Regis Iudae, poſt Achazam pietas 266. a. Ilius victima 267. a. Vrbes Paleſtinae ibid.
Ezechia morbus 271. b. mors 272. a.

F

Fœdus Dei cum Noe 12.a
Fames quæ in Iudæam incubuit 47.a
Felix Ionatha insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio affecit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudæorum 78.a
Festum Azimorum ibid.b
Florus Albini successor tantis Iudæos affecit iniuriis, vt coacti sint arma sumere 569.a
Finale confœderatorũ de Caio tollendo decretum 534.a
de Furto 106.b

G

Gabaonitarũm legatio ad Iesum 115.b
Gabaeorum facinus detestandum 122.b
Galgal 114.d
Galaza olim Gomarenses à Gomar 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incendiis & rapinis vastant 560.b
Gaza oppugnata 574.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudæos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. viris pugnam adornat 128.b Mediantas vincit & illorum reges duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in theatrum veniunt 537.b
Germanorum rabies per Cæsedem exercitus sedatur 538.b
Cades Agrippæ vsque ad ipsius obitum 549.a
Gestius Florus Iudææ procurator 569.a. prior Albino ibidem b. Belli Iudaici causa. ibid.
Golias singulare certamen Hebræis denunciat 155.a
David illum alloquitur, certat & vincit 156. a. & seqq.
Godolia cædes 282.b
Gomaru filiorum progenies 14.a
Gotholia Regis per Ioramum omne semen regium tollit, excepto vno Ioaso 256.b
Gubernationis mutatio in populo Israelitico 147.b

H

Hebræorum origo 15.b
Hebræorum afflictiones in Ægypto per 400. annos 47.a

Hebræorum maſculos necari iubet 47.b
Hebræorum ſeruitus 47.b
Hebræorum, inſcio Moſe cum Chananæis pugna & clades 81.b
Hebræorum pugna & victoria contra Amorrhæos 93.a
Hebræorum de Madianitis victoria 98.a
Hebræorum libertas tempore Salomonis 222.a
Hebræorum contra Moabitas victoria 248.a
Hebræorum ingens ſtrages obpeſtē à Deo immiſſā 201.b
Helon iudex Iſraelitarum 132.b.
Herodes accuſatur à Iudæis 395.b. *fuga ſibi conſulit* 395.b
Herodes Malichum dolo interficit 400.a. *Antigonum ex Iudæa expellit* 402.a *Tetrarcha cum Phaſaele ab Antonio conſtituitur* 403.a. *Accuſatus à Iudæis ex illis multos trucidat, ibi. cum hoſtibus pugnat in ſuburbio* 404.a
Herodes venit Romam 406. *vbi à Senatu Iudæa Rex declaratur* 407.a. *pugnat cum Antigono* 408.a. *Ioppem oppugnat ibid. pugnat cum hoſtibus in Galilæa, eámque in ſuas partes traducit* 410.a. *reliquas res geſtas vide pag.* 411. *& ſeq.*
Hieroſolyma oppugnat 413.a.
Herodis pugna & victoria 422.b
Herodis concio ad exercitum 424.b
Herodes regnum obtinet à Cæſare 429.a
Herodis morbus 432.b
Herodes nouum templum Hieroſolymis ædificat 442.a
Herodes Pythium templum ædificat 455.b
Herodes Dauidis ſepulchrum ſubiit 458.a
Herodis expeditio in Arabiam 465.a
Herodis nouem uxores 475.a
Herodis morbus 485. a. & 486.b. *mors* 488.a
Herodis progenies 511.a
Herodes exilio apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur 520.a
Herodes Agrippa frater, rex in Chalcide 546.b
Hiericho 93.b
Hierichuntis mœnia ſponte ſua collapſa 113.b. *vrbs capitur & incenditur ibid.*
Hieroſolymitarum vox in Gabaonitas mouet 116.a
Hieroſolymitanos fundit fugátque Ioſue 116.a

Hierosolyma pars capta 121.a
Hierosolyma partem inferiorem David occupat 179.a
Hierosolyma à Susace spoliata 183.a
Hierosolyma obsessa à Susace 230.a *depraedatur & templum* ib.d.
Hierosolyma diruta & templum spoliatum 261.b
Hierosolyma obsessa à Babyloniorum rege 278.b *fame & pestilentia intus oppressa ibid. tandem post 18. menses capitur à Nabuchodonosore* 279.b *& Iudaei in captivitatē Babylon traduc̃tur ibid. urbs, templū, Regia Salō. incēsa & diruta* 280.b
Hierosolymorum munia absoluta 304.a
Hierosolymis dolo captis à Ptolemaeo Lagi, Iudaei in Aegyptum adducuntur 317.b
Hierosolyma & templum spoliata ab Antiocho Epiphane 334.a
Hierosolymitanum templum lustratur 339.a
Hierosolymitana arx munita 349.b
Hierosolymitana arx expugnata à Simone 364.a
Hierosolyma & templum à Pompeio expugnata 386.a
Hierosolyma Romanorum Stipendiaria 387.b
Hierosolyma oppugnata ab Herode 413.& 414.a
Hierosolymis Regia aedificata 437.b
Hierosolymorum muri ab Agrippa permuniti 549.b
Historia libri Exodi 47.a
Historia de Balami Vate 93.b
Historia Deuteronomij 99.b
Historia Iosephi versa 213.a
Historia de Vxore Lamia 122.a.& 123.a
Historiarum Bibliarum finis 365.b
Holocaustoma 77.a
de Homicidio commisso 102.b
Homicidae lex 107.a
Honores mutant mores 162.b
Humana vita terminus annis 120.pag.16.a
Hyrcani ortus & indoles 329. & *seqq. Mors violenta* 333.a
Hyrcanus princeps populum 365.b *fudus facit cum Antiocho* 366.a.b. *Samariam obsidet* 368.b. *capit illam.* 369 a. *moritur* 370.b.
Hyrcanus Pontifex 378.b. & 417.& 428.a.

I

IAbin rex Chananaeorum Iezraelitae subiugat 126.b
Iacob matris suae hortatu fratris benedictionem auferre 26.a
Iacob metu fratris ad Mesopotamiam profugit 26.b *videt scalam*

Iealam ibid. votum Deo facit ibid. peruenit Carras ad cognationem matris ibid. colloquitur cũ Rachel 26. b cum Labano 28. a. mercedis loco petit Rachelis coniugium, ibid. Illi adducitur in thalamum Leà Rachelis loco 28. b

Iacobi filiorum nomina ibid.

Iacobus ad Esau fratrem suum nũcios & munera mittit 30. b

Iacob luctatur cum Spectro & vocatur Israel ibid.

Iacob Esau fratrẽ accedit 31. a

Iacob peruenit ad Scenas ib.

Iacob Bethel proficiscitur 31. b

Iacobus in Ægyptũ filios suos frumentatum mittit 39. b

Iacob filios suos cum muneribus iterum mittit in Ægyptum 41. a

Iacobus dum Iosephi statum ex filijs cognoscit, maximo gaudio perfunditur 44. b

Iacobus cum tota progenie ad filium in Ægyptum migrat 45. a. Deus illi apparet ibid.

Iacobi progenies 45. b

Iacobus alloquitur regem 46. a

Iacobi mors & sepultura ibid.

Iacobus & Simon, Iudæ Galilæi filij crucis supplicio afficiuntur 559. b

Iaddus Pontifex Hierosolymis 313. a

Iair regnat 131. b

Iale Siseram clauo interficit 127. b

Iapheti progenies 13. b

Iaphthes dux Israelitarum 131. b Illius votum 132. a Ammanitas fundit fugatque 132. a filiam suam mactat ibid.

Iaphthes moritur 132. b

Ianani filiorum progenies 14. a

Idumæi ab Hyrcano subiugati ritus Iudaicos admittunt 367. b

Iehoahbus occiditur 177. b

Iehu Rex Israelis 253. b

Ieremias in carcere 278. b

Ieroboamus in Ægyptum profugit 226. a

Ieroboami mors 233. a

Ieroboamus Salomonem infestat 225. b

Iereboam idololatriæ suasor 227. b impietas eius 231. a

Ieroboami mors 262. b

IESVS CHRISTVS à Pilato crucifixus 506. a

Iesus Hebræorũ imperator exploratores mittit in Hierichuntem 111. b

Iesus rex Israelis 238. a

Immundæ res 79. b

Impietatis pœna 264. b

Impostores & Magi 564. a

In Caij interfectores animaduertitur 546. a

Incredulitatis pœna 252. a

In Hebræos magna clades e-

dita 123.b & ſeq.
Interpretes 70. Alexandriam veniunt 323.a
Inuidia vis & natura 289. a
Ioabus perſequitur Abnerum 175.a
Ioabi victoria 185.a
Ioabus Abſalomum interemit 194.b
Ioabus mittitur contra Sabæ 198.a
Ioabus Amaſam iugulat 198.b
Ioabus interficitur 209. b
Ioacimus, ſeu Eliacimus ſucceſſor Ioazi in regno Iudæ 276, a
Ioachimus, ſeu Iechenia, ſucceſſor Ioacimi in regno Iudæ 277.a
Ioæſus Zachariæ occidit 259.a
Ioaſi ſublatio ibid.
Ioas Iſraelitarum & Samaria Rex 259.b Illius victoria 260.a
Ioaſus in regem creatur poſt Gotholiam 556.b.
Ioaſi, viuſti Ioadæ pietas 558.a illo mortuo impietas ib.b
Iazus ſucceſſor Ioſiæ in regno Iudæ 276.a
Ioannes Baptiſta ab Herode necatus 510.a
Iona hiſtoria 262.a
Ionathas caſtra Paleſtinorum ingreditur 149.b quoſdam ſtruidat 150.a Regis edictis inſcius violat 150.a
Ionathas amat Dauidem 157.b Illi animum regis declarat 160.
Ionathas ſucceſſit Iudæ in adminiſtratione Reip. Iud. 349. a. Illum adoriuntur Bacchides ibid. b. & tandem fudæ cum illo inijt 350.b
Ionathas vincit Apollonium cum ſuis Dagonis fanum ſuccremat & in eo 2000. hominum 356. a reliqua eius facta 357. & ſeqq. renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs 360. a. reſcit Hieroſolymam & aream 361.b
Ionathæ mors 362.a 364.a
Ioramus ſucceſſor Ioſaphati 247. & 248.a
Ioramus Eliſæi mortem minatur 250.a
Ioramni impietas 252. b. Mors 253.
Iorami cades 254.a
Ieremias quando vixerit 275.b
Ioſaphatus vincit Ammonitas & Moabitas 233.a
Ioſaphatus Rex ſucceſſit Aſæ 239.a
Ioſaphati pietas 242. b. Illius exercitus 242.a
Ioſaphati mors 248.a
Ioſephi hiſtoria 33.a. Fratres eius ib. fratres eius ab illo conſpiciuntur 33.b In puteum conijciuntur a

ijcitur, venditur suasu Ruben 34.a
Ioseph fratres eum à feris deuoratu patri persuadet 35.a
Iacob eum luget ibidem
Ioseph in Aegypto Potiphari venditur ibid.
Regis uxor Ioseph de concubitu sollicitat 35.b
Ioseph castitas 16.a
Ioseph accusatus in carcerē conijcitur 36.b. somnia quadam interpretatur 37.a Liberatur à vinculis 38.a somnium regis expenit 38.b magnis honorib. rex illum ditat 39.a. uxorem ducit ex qua liberos habet duos ib.
Ioseph fratres tentat 39.b illos in carcerem includit 40.a illes remittit Simeone retento 40.b
Ioseph fratribus incognitus eos salutat. 41. b. illos tenet iterum, illi prehendūtur in itinere, ibid. furti accusantur 42.a
Ioseph à fratribus agnoscitur 44.a. illos dimittit cum muneribus ad patrem ibi.d
Ioseph cū quinque fratribus regem adijt 46 a
Ioseph mors. 47. a. eius ossa in Chananaeam delata. ibid.
Iosaphatus cultum verum renouat & magistratus constituit & Iudices 245.a
Iosaphi eiusdem beneficia in Iudaeos 318.a. & seq.
Iosephus ex Pontificali Asamonaorum genere 458.b
Iosephus Cabi Simonis filius. Pontifex 565.b
Iosephus Hebraicae & Graecanicae literaturae peritus 570.a
Iosias, Amos successor, Rex Iuda 273. a. cultum Dei restaurat ibid.b
Iosua Israelitarum dux designatur 64.a
Iosuam Moses sibi successorem designat 98 b
Iosuam Moses hortatur 110.a
Iosue Iordanem transiit cum copijs 112.b
Iosua ad metiendam terram quosdam mittit 117.b
Iosua Chananaeorum regionem nouem tribubus & dimidiae Manassis diuidit ib.
Iosua ad eos qui ex regione ultra Iordanem militabant oratio 118.b
Iosua mors 120.b
Iram legati ad Salomonem 212.b. Irami illi promittit ligna 213.a
Isaac promissus Abrahamo 19.b
Isaac nascitur 21.a.
de Isaaco legitimo Abrahami filio 22.a.

Iſaac mactandus *ibid.b*
Iſaac Rebeccam vxorem ducit 23.*b*
Iſaaci filij *Eſau* & *Iacobus* 25.*a*
Iſaac venit *Gazara* 25. *b.* expellitur ab *Abimelech. ibid.* qui renouat amicitiam cum illo *ibid.*
Iſaaci mors & ſepultura 32.*a*
Iſaaci filij habitationem partiuntur *ibid.*
Iſmaelem Deus exaudit 19.*a*
Iſmaelis poſteri Arabes. 21.*b*
Iſmael Phabes filium Pontifex 564.*b*
Iſmaelis clades à *Ioãne* accepta 282.*b*
Iſraelita ex *Ægypto* diſcedunt 56.*b Illorum* numerus 57.*a*
Iſraelitas Ægyptij perſequuntur 57.*a*
Iſraelita ad mare rubrum ab *Ægyptijs* cinguntur, illorúmque anxietas 57.*b*
Iſraelita incolumes mare tranſigunt 586
Iſraelita in deſerto aquarum penuria laborant 60.*a*
Iſraelita murmur excitant in *Moſem* in *Elym ibid.*
Iſraelita in *Raphidim* ſiti laborant 62.*b*
Iſraelita ab *Amalecis* fuſi fugatíque 114.*a*
Iſraelitarum in acie 22000. cadunt 123. *b. illorum* altera magna clades *ibid.*
Iſraelita propter impietatem in ſeruitutem *Aſſyriorum* à *Deo* traditi 125. *b Liberati illorum* 125.*b.* iterum ſubacti 126.*a*
Iſraelita ſub *Chanaanæorum* imperium redacti 126.*b* & in libertatem repoſiti *ibid.*
Iſraelita victi à *Madianitis* & *Amalecitis* 127.*b*
Iſraelita ab *Ammonitis* oppreſſi 131.*b*
Iſraelita à *Paleſtinis* ſuperati 133.*a*
Iſraelitarum 400. trucidati à *Paleſtinis* 138.*b*
Iſraelitarum pœnitentia *Ieiunium* & preces 146.*b*
Iſraelita regem petunt 143.*a*
Iſraelitarum tranſlatio 264.*a alia* 265.*b*
Iudæ fœdus facit cum *Iudæis* 346.*b*
Iudæi in prælio à *Bacchide* interficiuntur 347.*b*
Iudaici populi ſtrages 265.*a*
Iudæorum libertas è captiuitate *Babylonica* 292.*a.* 296.*b illorum* numerus *ibid.b*
Iudæorum Reſpublica forma poſt captiuitatẽ *Babyl.* 300.*a*
Iudæorum ieiunium ob *Aſſueri* edictum 308.*a*
Iudæi ieiunio aſſueti à *Bageſe* 312.*b*

Iudæi in Ægyptum à Ptolemæo Lagi adducuntur 317.b
Iudæi immunitates à Nicanore accipiunt 325.a
Iudæi vexantur ab Antiocho magno 326.a
Iudæos Samarita infestant 327.b
Iudæi sabbatho opprimuntur 336.a
Iudæi offensi à Macedonibus 342.b
Iudæi in Ægyptum fugiunt 383.a
Iudæorum 12000. *cæduntur* 387.a
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt 529.a
Iudæorum seditio contra Sabinum 493.a
Iudæorum secta 360.b
Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio 505.b
Iudæorum quinquaginta millia Seleucia cæsi 529.a
in Iudæos Caij tyrannis 529.b
in senatores & patricios eiusdem sæuitia ibid.
Iudæorum apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus 524.b *& seqq.*
Iudicum officium 102.a
Iulius Cæsar 540.a
Iuramentum quando & quomodo seruandum 124.b
ob Iuramentum violatum fames Israelitis immissa 199.a
Iurandi mos veteribus 24.a
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur 554.b.
Izates & Helena viri Dei cultum ritu Iudaico discunt 555.a
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis efficitur 557.a
Isates Monobazo fratri regnũ successione relicta moritur 558.b

L

Labanus Iacobum discedentem persequitur 29.b
Lea 29.a
Leges, Instituta & Ceremoniæ populo Moses tradit 100.b
de Leprosis 79.b
Leui tribus cultui sacrata 79.b
Lex Dei seu Decalogus 67.a
Libertas res preciosa virtute paratur 539.b *ibid.*
Linguarum confusio 13.a
Lothus captus 18.a *reductus ab Abrahamo* 18.b *seruatus à Deo* 20.a
Luctus triginta dies 105.b
Lugdunum vrbs Galliæ 520.a
Lustrandi populum mos 91.b
Lybia siue Africa 14.b
Lysias & Gorgias in Iudæam prorumpere tentantes vin-

ennitur 338.b

M

Madianitarum filia Hebraos ad Idololatriam perducunt 96.a.b

Madianita Iſraelitas magno prælio vincunt 127.b

Madianita & confœderati mutuis vulneribus cadunt 129.a

Madianitarum 20000. trucidati 129.a

Manna Deus cibat Iſraelitas 62.a. Manna quid ſit 62.b

Manna deficit inter Iudæos & frugibus terra fruuntur 113.a

Manaemus Rex Iſraelis 263 b

Manaſſe, ſucceſſoris Ezechiæ impietas & crudelitas 272. b urbem luſtrat & templum denuò conſecrat 273. a, eius mors ibid.

Mar ameror eſt 60.a

Mardochai hiſtoria 306.a

Mare rubrum ſcinditur 58.b

Mariamme vxor Herodis 431.a

Mariamme 562.a

Marſus Syriæ præfectus 549.a

Matthia & eius filiorum pietas 335.b mors 336.b

Matthias Theophili filius Pontifex. 567.b

Melchiſedec rex iuſtus 18.b

Memphiboſthus donatus auripù bonis menſæ Davidis adhibetur 183.b

Memphiboſthus à calumnia Sibæ ſe purgat 197.a

Menſa à Moſe ſtructa 70. b

Mercer meretricis 101.b

Machæas verus propheta 243.b

Moabus & Ammon quid ſignificent 20.b

Moabita à Iudæis fuſi fugatique 126.b

Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena ſorore duos filios, Monobazum & Izatem ſuſcepit 554.a

Moſis & aliorum legislatorum comparatio 5.b

de Moſe profugium 47.b

Moſes natus 48. b. in flumen abjicitur 49. a. extrahitur à filia Regis ibid. adoptatur in filium 49. b Diuina prouidentia morti eripitur 50 a

Moſi & Hebræorum in Æthiopes victoria 51.a

Moſi inſidiantur Ægyptij 51.b Ille aufugit ibid.

Moſes Raguelis filiabus fert opem contra Paſtores 52.a ex illa vnam ducit in vxorem 58.a

si Deus in rubo ardenti apparet 52.b
Moſis virga in draconem mutata 53.a
Moſes mittitur in Ægyptum ad liberandos Iſraelitas 53.a
vbi miracula exhibet ibid.b
hortatur Regem vt dimittat populum Dei ibid. Regi prodigia exhibet 54.a
Moſes iterum regem hortatur vt dimittat populum 54.a
Moſis & Iſraelitarū carmen eucharisticū pro liberatione populi 59.a
Moſes virga petram ferit & profilit vnda larga 62.b
Moſis ad Iſraelitas oratio 66.b
Moſis manſio in monte per 40. dies & 40. noctes 67.b
Moſes ieiunat ibid.
Moſes in Madianitas mouet 97.b
Moſis ad populum ante obitum oratio 99.b
Moſis carmen & benedictio 109.a
Moſes ablatus 111.a Hebraeorum ad illius obitum planctus 110.a
Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſecuri eum ferit 560.a
Murmur populi contra Moſen 83.b. & 86.a. & 87.a. & 90.b
de Mutuo & pignore 106.b

N.

NAbali hiſtoria, Illius Dauid parcit gregibus 165.b
Ille victum Dauidi denegat 166.a. Dauid ad illum tendit iratus ibid. Abigail illum muneribus placat. ibid.
Nabothi hiſtoria 238.b. & ſeq.
Nabuchodonoſorus contra Ægyptum 276.a eius ſaeuitia in vrbem 277.a
Nabuchodonoſori mors 286.b ſucceſſores eius 287.a
Nadab & Abiu cōbuſti 75.b
Nathan Dauidem accuſat 186.b
de Nazaraeis 91.a
Neemias Iudaeos hortatur ad readificandos vrbis muros 303.b
Neemiae mors 304.b
Nembrod primus tyrannus 13.a
Nero Imperator 561.b. Tyrannus ibid.
Nicaule Ægypti & Aethiopiae regina ad Solomonem venit 222.a
Noba vrbs à Saule incenſa 162.b
Noe in aliam regionem migrat 10.a
Noe genealogia ibid.
Noe egreditur ex area 11.a
Noe Deum propitium reddit ibid.b
Noe inebriatur & ludibrio habetur 15.a

Nomina regionum & gentium 13.b
Nominum mutatio unde orta 14.a
Norbanum 537.a
Nubes ſuper tabernaculum 81.a
Numerus & ordo pontificum in populo Iudaico 567.b

O

Ochozias Achabi filius & ſucceſſor Rex Iſraelis 214.a
Ochozia milites igne conſumpti 246.b
Ochozia regis Hieroſolymitani mors 254.b
Onias Pontifex à rege abducitur 344.a
Onias Pontifex Hieroſolymis 316.a
Onias filius in Ægypto templum Hieroſolymitano ſimile extruit 144.a & 351.a
Onias lapidatur 383.b
Oppida refugij 99.a
Oreb & Zeb duo reges occiſi 129.a
Oſea impietas & pœna 266.a
Oza Dei arcam manum admouentis expirat 181.a
Oza rex Amorræorum interfectus 93.a
Ozias Rex Iuda poſt Amaſiam 262.b. *urbem inſtaurat ibid.b*
Ozia diuitiæ & extructa 263.a

P.

Paleſtina unde dicta 15.a
Paleſtini ſuperant Iudæos 133.a
Paleſtinorum 3000. *cum Samſone moriuntur* 136.a
Paleſtini Iudæorum agros populantur 149.b
Paleſtinorum caſtra Saul adoritur 150.a
Paleſtinorum noua expeditio contra Hebræos 154.b
Paleſtinorum 30000. *cædumtur Goliathe cæſo* 156.b
Paleſtini in Dauidem ſigna mouentes fugantur 180.a
Panes propoſitionis 79.a
Paradiſus 7.a
Paſcha Iudæorum 56.b
Paſcha 78.b
Paſcha celebrans Iſraelita 113.a
Paſchatis celebratio 275.a
Paſcha celebratur poſt templum extructum 299.b
Pentecoſtes ſacrificium 79.a
Pharao grauiter premit Iudæos 54.b
Pharao Moſem propellit 56.a
Phariſæorum in populo licentia 378.a
Phaſaeli Reipublicæ forma 394.a
Philippum Herodis filium 497.a

hnees Zambrium & Chosbi uno ictu transfigit 97.b
irurea festa 312.b
mpeij bellum in Aristobulum 385.b
mpeius templum expugnat 386.a. quomodo se gerit 387.a
ontifex ornatus 72.a. eiusq. significatio 73.b
ontius Pilatus seditionem excitat 506.a. Christum crucifigit ibid. Romam mittitur 508.a
Popidius apud Cæsarem à Timidio defertur 531.b
Principis pij vita imago 274.b
Primitiæ frugum 79.a
Proœmium totius operis 4.a
Ptolemæi Philadelphi bibliotheca 318.a largitas & benignitas erga captiuos Iudæos 320.a & seq.
Ptolemais à Cleopatra obsessa 374.a
Publius Petronius Dorienſibus vt eos qui Cæſari ſtatuam poſuerint ſibi mittant ſcribit 548.b
Puerpera leges 80.a
Pythonissa tempore Sauli 169.a. quomodo Samuelis animã exciuit ibid.

Q.

Qvirinus Syriæ Censor 501.a
Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint 537.a
Quidam verum fastigium affectant 545.a
Quo anno scriptum fuerit hoc volumen 570.a
Q Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudium peruenit 545.b

R.

RAbsaces 269.b
Rachab exploratores contegit 112.a
Rachel vxor Iacobi 28.a paretis deos aufert 29.b
Rachel obitus 31.b
Raguel vnam ex filiabus Mosi nuptum tradit 52.a
Rebecca vxor Isaaci 23.b
Rebecca colloquia cum seruo Abrahami 24.a
Regis electio 103.a
Roboamus Salomonis filius & successor 226.a populus ab illo defecit 227.a pij Israelitæ ad illum redeunt 229.b
Roboami mors & successor 230.b
Ruth historia 136.a

S.

SAbbathum 6.b
Sabbaus seditiosus auertit Israelitas à Dauide 198.a
de Sabæo supplicium sumptum 199.a
Sabinus 491.a
Sabinus cum Germanis sacie-

tibus Cæsaris interfectores quærit 536.b
Sabinus citius se contrucidaturum omnes, quàm passurum vt imperium communicetur Claudio, ait 545.b
Sabinus sibi ipsi manus inuulit 546.a
Sacerdotium Aaronis 74.a
Sacerdotum vxores 80.a
Sacerdotum medicum 91.a
Sacerdotum decimas vi quidam auferunt 566.b
Sacrificia 75.a
De Sacrificiis 77.a. *consuetudo in illis obseruata ibid.*
Sacrificium verum ac placens Deo 133.a
Sacramentum militare 544.b
Sadocum & Abiatharum filios ad Dauidem mittunt 193.a
Sadoci Pontificis genealogia 209.b
Sadducæi 361.a & 502.a
Salomon Dauidi ex Bethsaba natus 187.b
Salomon in regem vnctus in solio paterno collocatur 204.b
Salomon post obitum Dauidis Rex Israelis 208.b
Salomon Ægyptiorum regis filiam vxorẽ ducit 210.a
Salomonis iudicium de duab. mulieribus 210. b. & *seq.*
Salomonis duces & præfecti 211. b. *Illum sumptus quotidiani ibid. Item currus & equites* 212. a. *Salomonis coniurationum modi conscripti* 212.a.b.
Salomonis sapientia & opes 210.b. & 212.a
Salomon Iramo frumentum, oleum &c. mittit 213.b
Salomonis ad Deum oratio pro templo extructo conseruando 218.a
Salomonis victimæ 218. b. & 219.a. *Salomoni Deus iterum apparet.* 219. a. *Salomonis regia* 219. b. & 220. a.b. *Salomonis gratitudo erga Iramum* 220.b. *Salomon Hierosolymis muros instaurat* 221. a. *urbes aliquas condidit* 221.b
Salomonis classis 222.b.223.b
Salomoni Reges munera mittunt 224.a
Salomon exteros matrimonio sibi iungens ab iis seducitur 224. b. *Mors Salomonis* 226.a
Salome 459.b. & *seqq.*
Samaria à Syris obsessa 250. a. *fames grauis ibid.* a. *quomodo liberata* 251.a
Samaria obsessa ab Hircano 368.b. *capitur* 369.a
Samsonis nativitas 133.a
Samson Leonem nudis manibus discerpit 134.a. *Palæstinorum fruges comburit* 134.b.

134. b. Palæstinis traditur, ibid. Asini maxilla mille viros interficit 135. a. decipitur à Dalila 135. a. b. mortuorum enim 3000. Palæstinorum 136. a
Samuelem Anna genuit 138. a
Samuel dux Israelitarum 141. a. Hostes vincit. 142. b. & Iudæorum agros armis recuperat ibid.
Samuelis filij 143. a
Samuel leges & iudices conuentus per vrbes instituit 143. a
Samuel vngit Saulum in regem 143. a
Samuel populo peccata exprobrat 148. a
Samuelem Deus ad Danidem vngendum mittit 153. b
Samuelis mors & sepultura 165. a
Senncheribi Regis Assyriorum expeditio Hierosolyma 269. b. eius iuramentum & violatio ibid. pœna eiusdem 271. a
Sanctum Sanctorum 69. b
Sanctuarium 69. b
Sara adducitur Abrahamo in thalamum Agar 19. a
Sara obitus 23. a
Sauli historia 144. a: Asinas patris sui quærit ib. Samuelem accedit sibiq; ab illo vngitur in Regem 145. a. Rex declaratur à populo 146. a. contemnitur à quibusdam dum alij illum sequuntur 146. a
Sauli contra Ammanitas bellum 146. a. victoria 147. a. Saul laudatur à populo ibid. Iterum vngitur in Regem 147. b
Saul Palæstinorum castra pugnat 148. & 150. a
Saul contra Dei mandatum victimas ad altare offert 149. a
Saul semper victor 151. a Sauli victoria contra Amalecitas 151. b
Saul Amalecitarum vrbes expugnat 151. b
Saul hostium regem contra Dei mandatum seruat 152. a. obiurgatur à Samuele 152. b. Rex Amal. interficitur
Saulo Samuel iram Dei & regni amissionem denunciat 153. a
Saul odit & persequitur Danidem 157. b. & seqq.
Saul Danidem persequitur 164. a & seqq.
Saul suam malitiam & Danidis innocentiam cognoscit 165. a
Saulus è regno ariolos eiicit 168. b. ad oraculum Dei con-

confugit ibid. ad mulierem fatidicam proficiscitur ib.
Saul cum filiis in Palæstinorum pugna occumbit 112.a
Saulem seipsum interficere conatur 172.b
Sauli filiorúmque corpora crucibus affigunt 172.b
Sauli & Ionathæ mortes deplorat Dauid 173.b
Scaurus Cælesyriæ præfectus 387.b
Sedecias, Rex Iuda succedit Ioachimo 277. b. Ieremiam non audit ibid. ad Ægyptios deficit 278. a. à Pseudopropheta seductus ibid.
Sedecias fugiens à Babylonijs capitur 280.a
Sedeciæ mors 281.b
Seditio contra Mosem 82.b
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 546.b
Seditio inter Samaritas & Iudæos orta 560.b
Seditio Iudæorum 565.a
Selenci bellum cum Antiocho 375.a
Sem progenies 15.a
Semei in Dauidem iniuria 191. a. Dauid illum occidi vetat ibid. veniam obtinet 196.b
Semeis pœna & mors 209.b
Senatus populúsq. Cæsij trucidatores quærit. 539.a
Serpentis pœna 1.a
de Seruo 106.b
Seth Adami filius optimus 9.a
Sicarij 565.a
Siclus 74.b
Sicimitæ trucidati à Simeone & Leui 31.b
Sicima urbs capta & solo æquata 131.a
Silas interfectus ab Herode Chalcidis dynasta & Cheleia 551.b
Simeon liberatur à Iosepho 41.a
Simon succedit Ionathæ in Rep. Iudaica 363.a
Simonis gesta 364. & seqq. arcem expugnat ibid.
Simon à genero suo in conuiuio occiditur 365.b
Simon Boethi filius id Theophili Pontificis locum surrogatus 548.a
Sissara cum suo exercitu trucidatus 127.b
Sol. immotus constitit 116.b
Sodomitarum flagitia 18.b
Sodomita à Deo delati ibid.
Spadones 108.a
Stupri pœna 105.a
Sybilla de turri Babylonica vaticinium 13.a
Syria subacta à Dauide 182.a

T

Tabernaculi structura 68. a. diuisionis significatio 69.b. & 73.b

Tabernaculi atrium primum 68.b
Tabernaculi dedicatio 95.a
Tabernaculorum festum 98.a
Tabulæ duæ legis 68.a
Templi extructio Salomoni mandatur 202.b
Templi forma Salomoni tradita 206.a
Templi ædificatio quando inceptа 213.b *dispositio & divisio templi* 214.b *& instrumenta* 215.b *& seqq. consecratio* 217 a,b
Templi extructi causa 217 b
Templum & urbs Hierosol. depradantur 230.b
Templi instauratio 258. a
Templi ædificatio prohibetur à Samaritis 293.a
Templum à Nabuchodonos. diruum cum urbe 280.a
Templum ædificari cæptum 297.b *absolutum dedicatur* 299.b
Templum Hierosol. obsessum ab Antiocho Eupat. 343.b
Templum captum 386 b
Templum Hierosolymis incensum 502.a
Templum novum Hierosolymis ab Herode ædificatum 442. a. *& seqq.*
Terræmotus in Iudæa quo millia hominum oppressa 424.a
Thola 23. *annos regnat* 131.a
Tharsus Pauli patria 14.a
Tiberius Alexander Iudæa Præses 519.a
Tiberius condita 504.a
Tiberius 516.b.& *seqq.*
Tholemæus latronum princeps 553.a
Troglodytarum origo à Chetura 23.b
Tryphon interficit Ionatham 364.a *Imperio potitur* 364. b. *illius cades* 365.a
Turris Babylonica à Nembrod ædificata 13.a
Tyrannides multa mala in civitates inuehunt 539.b

V.

Valerius Asiaticus se Caij cædis autorem optat 539.a
Vestitus Sacerdotum 71.b
Vita priscorum cur prorogata 12.a
Vitellij aduentus Hierosolyma 508 a
Victoria Deo tribuenda 128.a
Victoria mira Machabæi 341.a
Vienna urbs in Gallia 500.a
Vindicta diuina exemplum in sceleratores 166.b
Vltionis diuinæ exemplum insigne 255.a
Vnguentum sanctum 75.a
Volesus Parthorum rex 557.b

Vrie mors 187.a
de Vsura prohibita 106.a
de Vxoribus ducendis 104.b

X.

Xamicus mensis 10.a & 56.b
Xerxes Iudæa fruct 300.b

Z.

Zacharias lapidatur 259.a
Zacharia regis cædes 263.b
Zambrias aduersus Mosem oratio 97.a
Zebus vxor occisa 126.a
Zelotypia leges 80.a
Zenodori mors 441.a
Zeilus tyrannus captus 373.a
Zorobabel 294.a 297.a

FINIS INDICIS.

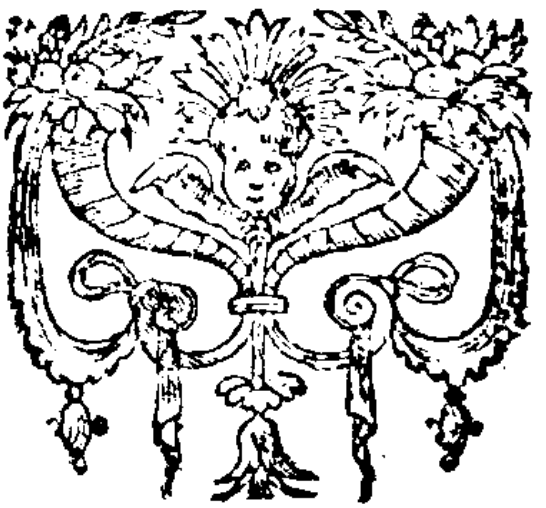

Bayerische Staatsbibliothek München